

אגרוף הברזל

60 שנות לחימה ועשייה

אגרוף הברזל

אגרוף הברזל

60 שנות לחימה ועשייה

1961 – 2021

חטיבת השריון במילואים "אגרוף הברזל"

חטיבה 200 – 205 – 514

חטיבת הצנטוריונים במילואים הראשונה בצה"ל

כתיבה: לוחמי החטיבה ובני המשפחות

איסוף ועריכה: אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

עיבוד אומנותי: חן וינקלר

עיצוב גרפי: יפית צברי

הספר אושר על-ידי הצנזורה
ספטמבר 2021

הודפס בדפוס גרפילי
נח מודס 6 (גירון 2000)
ראשון לציון

מהדורה ראשונה
דצמבר 2021

©

כל הזכויות שמורות למחבר

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך אחרת כל חלק שהוא מהחומר בספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחבר.

מלחמת ששת הימים - טנקים מצריים מושמדים בקרב שריון בשריון בג'בל ליבני על-ידי גדוד 94 | צילם המג"ד אברהם ברעם

הַצְבֵּי, יִשְׂרָאֵל, עַל-בְּמוֹתֶיךָ חָלָל: אֵיךְ נָפְלוּ גְבוּרִים

שמואל ב', פרק א', פסוק י"ט

לזכר חברינו לנשק
לוחמי ואנשי החטיבה
שנפלו על משמרתם

בתום מלחמת ששת הימים סיכמה החטיבה את המלחמה בחוברת שפרסמה. בתום מלחמת יום הכיפורים פורסם הספר "שריון ולב", שכלל גם את תוכן החוברת של מלחמת ששת הימים וגם את תיאור קרבות החטיבה במלחמת יום הכיפורים. זה המקום להזכיר ולהוקיר תודה לקצין החינוך החטיבתי במילואים סרן מירון צור ז"ל אשר אסף, ראיין, ערך ופרסם הן את החוברת והן את הספר.

השנה, 2021, אנו מציינים 60 שנה להקמת החטיבה. לרגל האירוע החליטו ותיקי החטיבה לרכז בספר אחד את כל תולדות החטיבה, מהקמתה ועד היום. הספר, המונח לפניכם, הוא ספר רטרוספקטיבי המתבסס על זיכרונות הלוחמים ובני המשפחות המספרות ומציירות את סיפור החטיבה מהקמתה ועד ימינו. הספר כולל גם את הנאמר בספר "שריון ולב", תוך התאמת הכתוב והנגשתו לקהל הקוראים כיום. הספר הוא אוסף דברים שנכתבו על ידי וותיקי החטיבה ובני המשפחות, דברים שנארגו לכלל תיאור מסכת חיי החטיבה. במידה ודבר מה נשמט או הובא שלא במלואו, אבקש להביא את הדבר לידיעתי ונשתדל לתקן במהדורות הבאות.

מספרי החטיבה והגדודים השתנו עם השנים, כאשר:

מספר החטיבה במקור היה 200, לאחר מכן 205, 514 והיום שוב 205

מספר גדוד 94 היום 9212, מספר גדוד 125 היום 9215, מספר גדוד 61 היום 9206 ומספר גדוד 751 היום 7086.

אבקש להודות:

- תודה לכל מי שטרח וסייע להוצאתו לאור של ספר זה, לוחמי החטיבה לדורותיה, ולא רק: שמעון גולן, ארנון ניב, נעם צוק, עמיחי אברהמס, יוסי פלד, שלמה אליה, משה רווח, אבנר רוזנפלד, בן ציון פרחי, אורי עצמון, יורם אלדר, מנחם לוי, משה [מושיק] יתום, עומר שביט, אופיר גל מור, דוד אמיר [המרוב], מיכל פלק-לייטנר, חיה זוהר, רות רוזנבלום-לב, אברהם גרנט, הלל ברוסטיין, אריה טרינקר, אמציה כ"ץ, הראל נמיר, עידן מורג, אמנון טרבלסי, נורברטו אלפרט, משה בר אור. אם נשמט שם כלשהו אבקש מחילה.

- תודה מיוחדת מקרב לב ליפתח שדמי, לחן וינקלר, ליפית צברי, לשחר מזרחי ולחנניה אלקסלסי.

- תודה לכל מי שהרים תרומה כספית כנדבת לבו, בלעדיה לא ניתן היה להדפיס ספר זה.

- תודה לכל בני המשפחות השכולות הנפלאים שזכיתי להכיר וללוות שנים רבות, בשמחה ובצער. מקווה שתרתמי להן בחיור ובחיבוק ובעזרה כשהיה ודרש, בטוח שנתרמתי מהן בחזרה בחום ואהבה.

- תודה לצבא ההגנה לישראל, לחיל השריון, לאוגדה 146, לחטיבת השריון "אגרוף הברזל" ולגדוד השריון 94 [כיום 9212], על הזכות הגדולה והנפלאה שניתנה לי לשרת בשורות הצבא, החיל, האוגדה, החטיבה והגדוד.

- ובעיקר תודה ענקית לכל אנשי החטיבה, לוחמיה ומפקדיה לדורותיהם, איתם צעדתי בדרך הארוכה והקשה לביצור חוסנה ובטחונה של מדינת ישראל ובהגנה על גבולותיה.

ברעות שריונאים ובהצדעה,

רס"ן (מיל) אלדד אורן

קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי במילואים

מלחמת יום הכיפורים פרצה על רקע הניצחון הגדול של ששת הימים

וללא הבנה כי צבאות מצרים וסוריה פניהם למלחמה להחזרת ה"כבוד" הערבי.

ששת הימים נטעה בנו גאווה, יהירות וזלזול באויבינו ואמונה שאיש לא יעז ואם יעז ישלם ביוקר.

כך נתפסה חטיבה 205 כמו כל צה"ל בהפתעה שכולה אמונה עיוורת ביכולותינו.

פתיחת המלחמה הייתה מכה צבאית לאומית אסטרטגית קשה,

החטיבה הובילה בזכות לוחמיה את התפנית ברמת הגולן בהובלה את התקפת הנגד הצהלית בפיקוד אוגדת מוסה פלד.

חטיבת טנקים שהחלה מלחמה עם מאה טנקים מצאה עצמה במובלעת הסורית בתל ענתר עם 16 טנקים

מול התקפת נגד של דיביזיה משוריית מצבא עירק – ויכולנו למרות יחסי הכוחות לגבור,

לעצור ולהשמיד חלק מהדיביזיה.

זוהי זכות גדולה ולא מובנת מעליה לפקד על לוחמים כפי שמצאתי בחטיבה -

טנקיסטים, סיירים, קשרים ואנשי תחזוקה, מערכת מאוחדת חברית שעמדה במבחנים קשים,

על כל אלה נותר לי לאמר -

זוהי זכות חיים להיות אתכם מפקדכם.

"בת שישים פוקחת עין ונועלת נעלה. יום גדול ממתין בפתח זה היום שלה" כתב דידי מנוסי לכבוד קבוצת גבע. נדמה שמילות השיר מתאימות לחגיגות השישים לעוצבת "אגרוף הברזל" שכן "אמיתית היא, העבר מאחוריה, היא צופה אל הבאות".

לפני 60 שנים הקים ישכה שדמי את החטיבה ותבע את טיסמתה: "נוקשים כפלדה, מהירים כברק ואיתנים ברוחנו". טיסמה שהתבטאה הלכה למעשה בקרבות מלחמת ששת הימים, דרך הובלת מתקפת הנגד בדרום הרמה והלחימה במובלעת הסורית במלחמת יום הכיפורים, הגזרה המזרחית בלבנון במלחמת שלום הגליל [לבנון הראשונה] ועד ימינו אנו. מורשת הקרב הזו היא הסיפור של עם ישראל, של אלו שהבינו שאין אחר שיישא באחריות לגורלנו. "עם שאינו מכיר את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל" אמר האלוף יגאל אלון. מורשת החטיבה הינה נכס צאן ברזל עבור אנשי החטיבה, עבור כל אזרחי ישראל ובוודאי שמהווה מקור למידה והפקת לקחים עבור אנשי הצבא הלומדים מקרבות העבר.

אנו תקווה שקורות החטיבה יילמדו במוסדות הצבאיים, בבתי הספר ויהוו מקור השראה עבור מפקדי ולוחמי ההווה והעתיד, כמו גם עבור כל אזרחי ישראל. תודה מיוחדת לכל מי שלקח חלק בהוצאת הספר בהתנדבות, אהבה ורעות שריונאים. בשם מפקדי וחיילי עוצבת "אגרוף הברזל"

אל"מ שאול ישראלי,
מפקד העוצבה

שער ראשון:	1961 – 1967	מהקמה עד מלחמת ששת הימים
שער שני:	1967	מלחמת ששת הימים
שער שלישי:	1967 – 1973	ממלחמת ההתשה ועד מלחמת יום הכיפורים
שער רביעי:	1973	מלחמת יום הכיפורים
שער חמישי:	1973 – 1974	השמירה על גשרי התעלה
שער שישי:	1974 – 1982	בין המלחמות
שער שביעי:	1982	מלחמת שלום הגליל
שער שמיני:	1982 – 2006	מלבנון 1 ועד לבנון 2
שער תשיעי:	2006	מלחמת לבנון השנייה
שער עשירי:	2006 – 2021	החטיבה ממלחמת לבנון השנייה ועד היום
שער אחד עשר:	1974 – 2021	החיבוק למשפחות הנופלים
שער שנים עשר:	נספחים	
א' – הכריכה של החוברת המקורית של מלחמת ששת הימים		
ב' – הכריכה של הספר "שריון ולב"		
ג' – העלון "אגרוף של פלדה"		
ד' – הרק"מ בחטיבה		
ה' – עיטורים וצל"שים		
ו' – מפקדי החטיבה לדורותיהם		
ז' – אנדרטאות		
ח' – יד לנופלי החטיבה		

מהקמה עד מלחמת ששת הימים
 נכתב על-ידי אורי עצמון ואלדד אורן

הסמל והשם

בחודש אוגוסט 1961 קרא הרמטכ"ל צבי צור לאל"ם יששכר (ישכה) שדמי, מפקד חטיבת השריון במילואים 37, והטיל עליו להקים חטיבת מילואים חדשה בחיל השריון היא חטיבה 200.

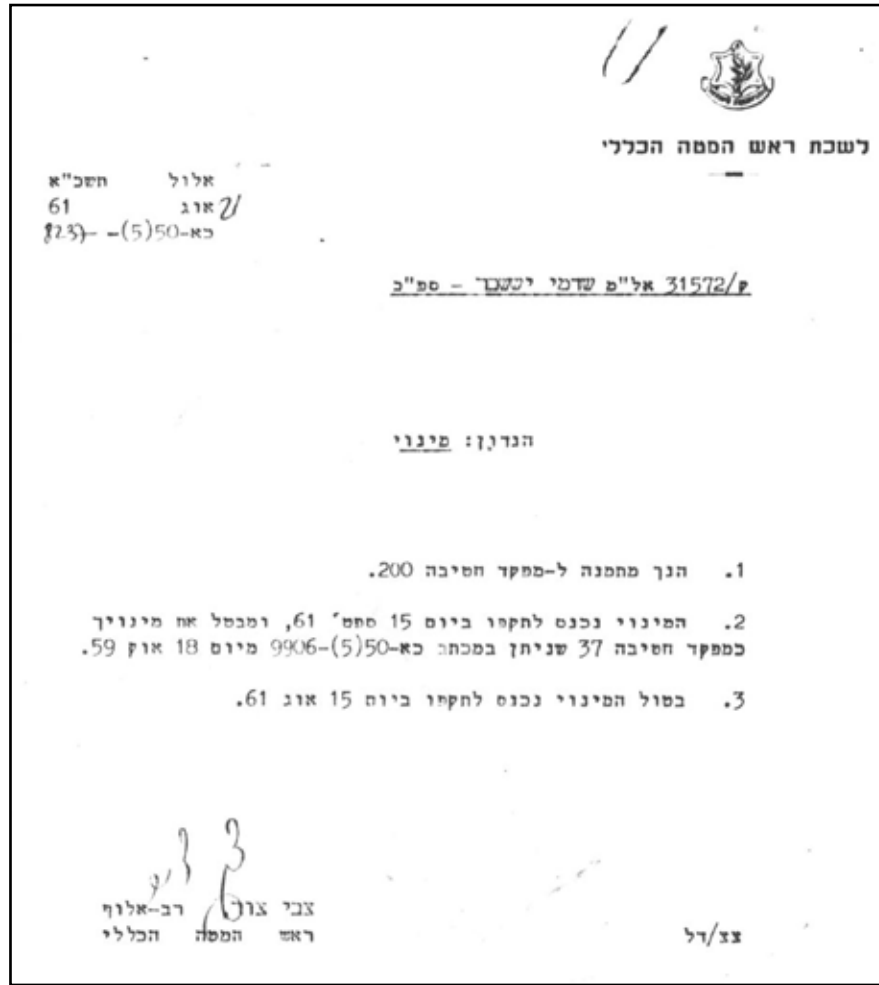
החטיבה החדשה, שקבלה כאמור את המספר 200, הייתה חטיבת השריון במילואים הראשונה בחיל השריון שתקבל את הטנקים מסוג צנטוריון שנרכשו מבריטניה, ואנשיה יהיו בוגרי חטיבת השריון הסדירה 7 שכבר הצטיידה בטנקים אלו.

מועד הקמת החטיבה נקבע ל-15.09.1961, בסיס הקבע מחנה פלוגות.

כסמל החטיבה נבחרה כפפת האבירים מימי הביניים, אשר שמה הלועזי הוא GAUNTLET.

שער ראשון: 1961-1967, מהקמה עד מלחמת ששת הימים

וכך מוגדרת הכפפה במילון: MERRIAM-WEBSTER:
A GLOVE WORN WITH MEDIEVAL ARMOR TO PROTECT THE HAND

ככל הנראה, הסמל נלקח מתוך סמל חיל השריון הבריטי:

המעניין הוא, כיצד התגלגל שם החטיבה מ"כפפת אבירים" ל"אגרוף הברזל"?

חלקי שריון האבירים נבנו מלוחות קטנים של פלדה. המילה "כפפה" הוחלפה במילה "אגרוף", ושם החטיבה נקבע ל"אגרוף הפלדה". אם כך, מדוע אנו קוראים לחטיבה "אגרוף הברזל"? לימים סיפר ישכה לאלדד אורן, קצין החינוך החטיבתי, כי במלחמת ששת הימים האלוף ישראל טל (טליק), מפקד אוגדה 84, קרא לאוגדה שלו "אוגדת הפלדה". על מנת שהשמות לא יהיו דומים, ישכה שינה את שם החטיבה ל"אגרוף הברזל". כך התקבע השם "אגרוף הברזל" בתולדות צה"ל וחיל השריון.

סיפור סמל החטיבה

(סופר אישית לאברהם גרנט מפי יהודה ורשבסקי, בבית העסק שלו לממכר כלים ומכשור לעיבוד עץ, בירושלים) מפקדת חטיבה 200 שכנה בארבעה צריפים בתוך המחנה של מפקדת גייסות שריון בקסטינה. בוקר אחד נכנס לאגף מודיעין של הגייס אל"מ ישכה שדמי ובקולו הרועם פונה אל אחד החיילים שם: **"אמרו לי שאתה יודע לצייר"**, מספר רב"ט יהודה ורשבסקי, ששירת שם בתור שרטט מודיעין. **"אני רוצה שתצייר לי אגרוף, כזה כמו שריון של אבירים"** אמר ישכה והניף יד מאוגרפת מול פניו של השרטט המפוחד. מוסיף יהודה: **"מה, אני בכלל לא ידעתי לצייר, אבל מרוב פחד עשיתי מה שהוא ביקש"** וכך נוצר התג של חטיבת אגרוף הברזל.

עד תחילת שנות ה-70 של המאה ה-20, חטיבות השריון היו כפופות למפקדת גייסות השריון. לפיכך, תגי החטיבות, כולל תג חטיבה 200 עם סמל החטיבה, הודפסו עם ה"לוגו" של חיל השריון – פסים מלוכסנים בצבעי שחור וירוק:

לאור ההפעלה המוצלחת כאוגדה קבועה של "מפקדת הכוחות המשוריינים בסיני", היא אוגדה 252, הועברו גם שאר האוגדות המשימתיות למבנה של אוגדה קבועה. החטיבה הוכפפה לאוגדה 146 [במקור אוגדה 38, האוגדה המשימתית הראשונה בצה"ל שהוקמה ב-1954]. מתג החטיבה הושמטו הפסים ומאז ועד היום הוא במתכונתו זו:

הקמה

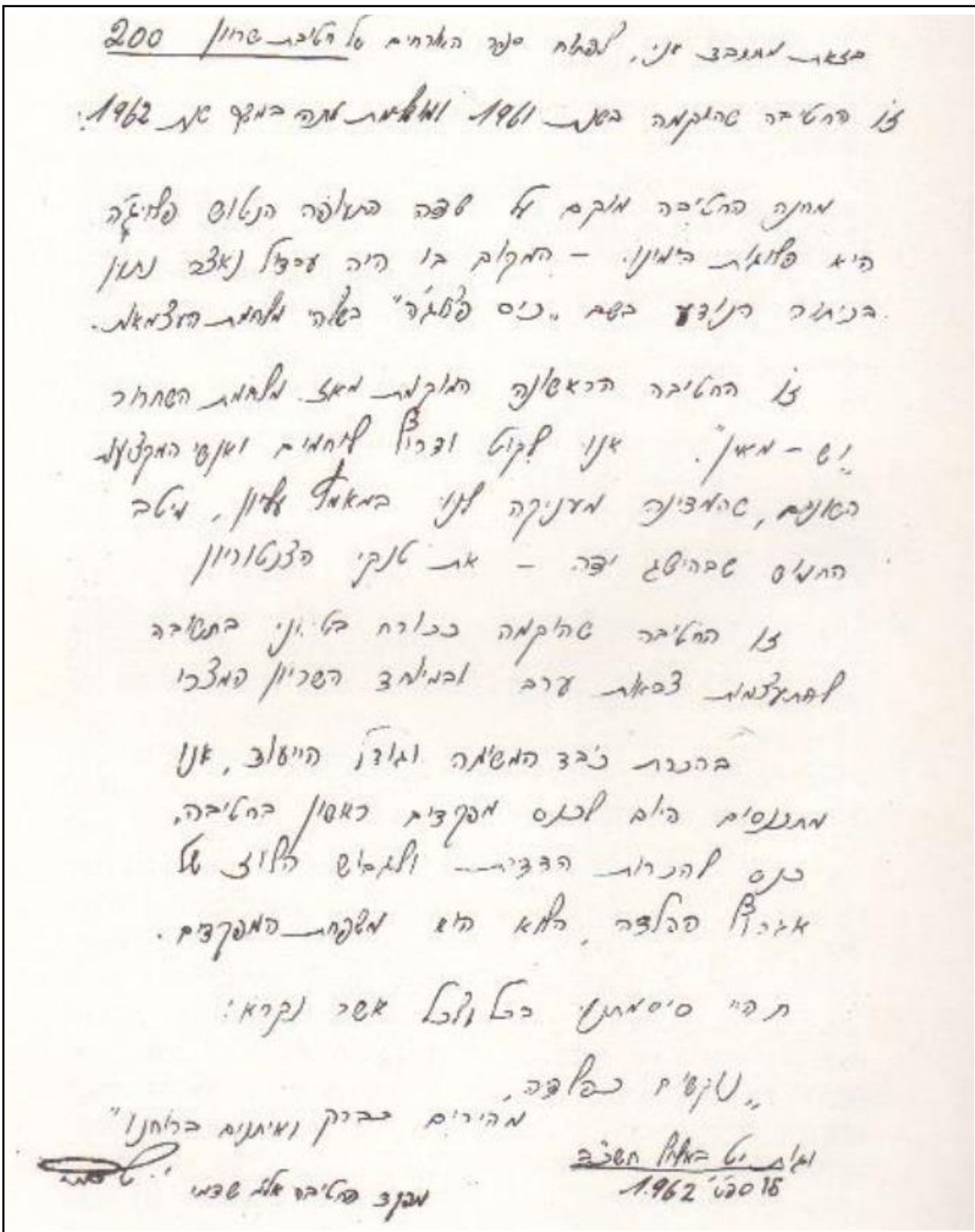
תאריכים מרכזיים:

1. 15.09.1961 – יום ההולדת של החטיבה
2. 1961 – צירוף גדוד חרמ"ש 61
3. 1962 – הקמת גדוד הטנקים 125 - צנטוריון בנדזין "שוט מטאור"
4. 1965 – רישום ארגוני של גש"פ 86 – AMX13.
5. 1966 הקמת גדוד הטנקים 94 - צנטוריון בנדזין "שוט מטאור".

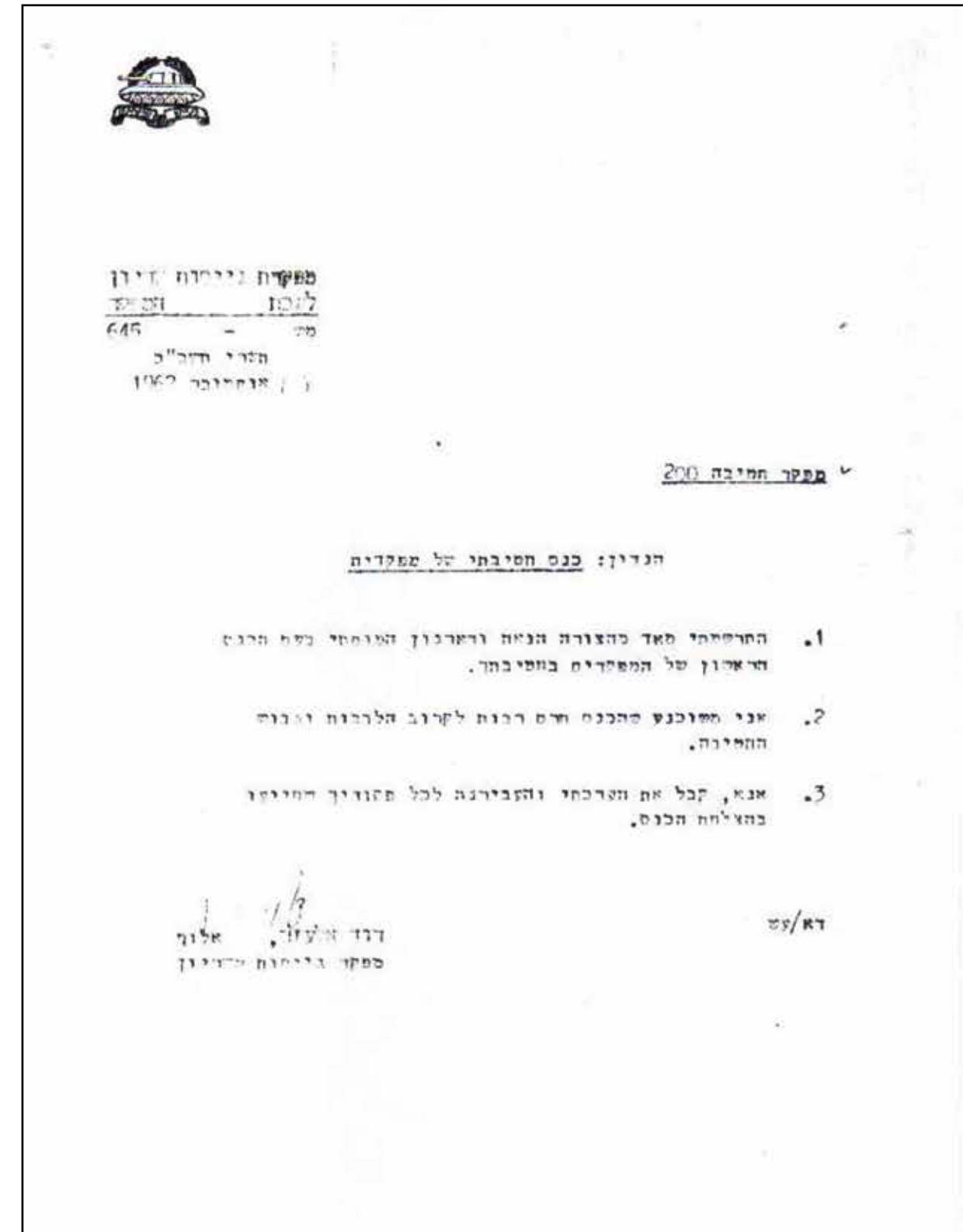
סיפר ישנה: "הגעתי לפלוגות. קבלתי כמה צריפים וכלום". כך קמה החטיבה...

עם הקמת החטיבה צורף אליה גדוד החרמ"ש 61. גדוד 61, במקור גדוד "עציוני", הגדוד הראשון של חטיבת ירושלים, הוקם בשנת 1947. בשנת 1954 לוחמי הגדוד המקוריים שוחררו ובמקומם נקלטו לוחמים חדשים. במבצע קדש ב-1956 הגדוד סופח לחטיבה 7 וכאמור הועבר לחטיבה ב-1961. גדוד השריון 125 הוקם מיד עם הקמת החטיבה כגדוד טנקי שוט (צנטוריון בנדזין) ראשון במילואים ואויש בלוחמי שריון בוגרי גדוד 82 בחטיבת השריון הסדירה 7. במקביל להקמת גדוד 125 הוקמו גם שאר היחידות האורגניות של החטיבה, פלוגת הסיור, פלוגת ההנדסה ועוד. במהלך שנת 1962 הגדודים התאמנו במסגרת גדודית ובסיומה של אותה שנה נערך כנס מפקדים ראשון בחטיבה.

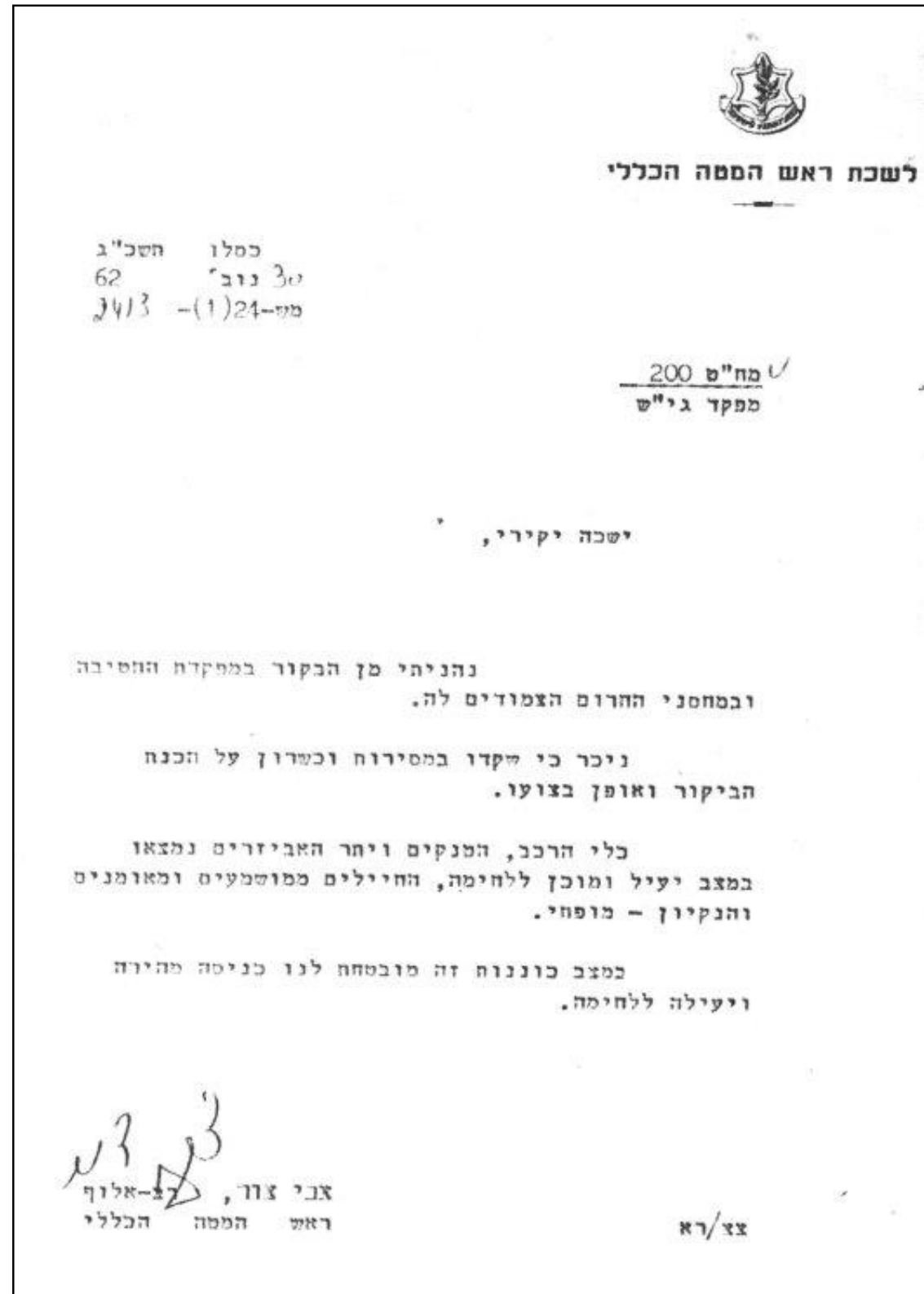
וכך כתב ישנה:

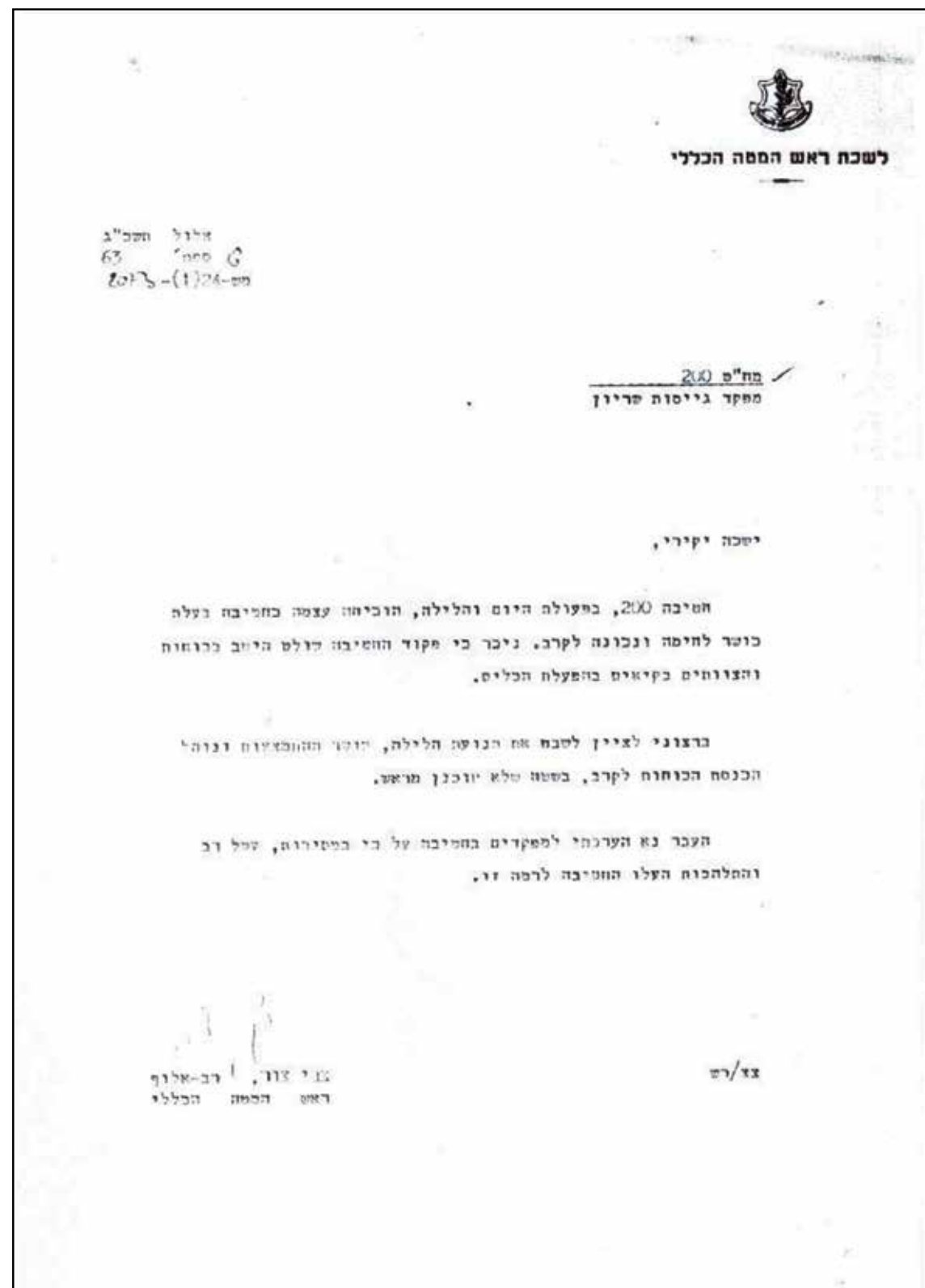
אורח הכבוד של הטקס היה מפקד גייסות השריון, האלוף דוד אלעזר:

בחדש נובמבר של אותה השנה ערך הרמטכ"ל צבי צור ביקורת בחטיבה, ואת התרשמותו כתב כדלקמן:

במהלך שנת 1963 החטיבה התאמנה באופן מלא וזכתה לשבחים מהרמטכ"ל:

בשנת 1965 הוכפף לחטיבה באופן מינהלי גדוד השריון הפיקודי [גש"פ] 86, שמחסני הקבע שלו היו גם הם במחנה פלוגות. הגדוד היה עם טנקי AMX 13 ולא היה חלק אורגני מהחטיבה. בתחילת הכוננות של מלחמת ששת הימים הועבר ת"פ חטיבה 11 ונלחם ברצועת עזה, בתום המלחמה הגדוד פורק והטנקים נמכרו לסינגפור. גדוד השריון 94 הוקם בשנת 1966.

בין אימון חטיבתי אחד למשנהו הגדודים התאמנו באופן גודדי וכן ביצעו תעסוקה מבצעית ושמירות. האימונים והתעסוקות אפשרו לגדודים ולפלוגות החטיבתיות להתגבש באופן חברתי. אימון חטיבתי נוסף נערך במרץ-אפריל 1967, כך שהחטיבה הגיעה מוכנה למלחמת ששת הימים. בנוסף, ימי הכוננות הרבים עד פרוץ המלחמה נוצלו לאימונים מלאים, כולל הקמת פלוגת טנקים אורגנית לגדוד החרמ"ש 61 (15 טנקים) על בסיס סגל בית הספר לשריון.

רקע ותמונת מצב לפני הקמת פלס"ר 288
נכתב על ידי אברהם גרנט, לוחם בפלס"ר

במבט על חיל שריון לפני 60 שנה יהיה קשה להאמין, אך בתחילת שנות הששים של המאה הקודמת, 1960 למען הדיוק, למעשה לא היו בחיל השריון יחידות סיוור סדירות, לא הייתה מודעות ולא תו"ל (תורת לחימה) תחת הכותרת "סיוור שריון". בראש מדור סיוור בבית ספר לשריון, אשר שכן במחנה ג'וליס בואכה אשקלון, עמד רס"ן אביגדור וגנר (טוג'ו המיתולוגי) ואימון סיירים לגדודי השריון התמקד והסתפק בלימוד טופוגרפיה וניווט. עוד יהיה קשה להאמין, כי בכל חיל השריון הסדיר היו רק שלושה גדודים בלבד (9, 52, 82) כאשר שלושתם אפילו לא שייכים לאותה חטיבה (7) בעינות מלחמה. סיירים גדודיים היו בוגרי תש"ח ומבצע סיני, כולם אנשי מילואים.

1960 הייתה שנת מפנה. חיל השריון החל להצטייד בטנקי צנטוריון ("שוט") סימן 5 וסימן 8 בריטיים בגדוד 82 בפיקודו של סא"ל שמואל גורודיש (לימים גונן). בגדוד 82 הוקמה מחלקת סיוור בפיקודו של סגן בן ציון כרמלי (בנצי), קצין בפלוגת טנקי AMX 13 צרפתיים. בנצי

הכשיר קבוצה ראשונה של סיירים לצרכים של הגדוד, עדיין בדגש בעיקר על ניווט.

חלפה כשנה, ומפקד הגיס דאז, אלוף חיים בר-לב, יזם הקמה של סיירת חטיבתית סדירה באישורו של הרמטכ"ל, ועד היום רווחת שמועה כי מהלך זה בוצע ללא אישור תקציבי של צה"ל, אלא באחריות השריון וטו. לשם כך הוקם גדוד חדש (46) בפיקודו של סא"ל וולטר הנגבי, ואשר בו פלוגת סיוור, פלוגת חרמ"ש, ופלוגת טנקי AMX 13 (שעברו מגדוד 82 שהפך לגדוד "שוטים" וטו). טנקים וחרמ"ש היו מושגים ברורים וידועים בחיל השריון, אבל סיוור...?

מחלקת הסיוור של גדוד 82 פוצלה, כאשר מחצית הסיירים נשאר בגדוד בעוד השאר עברו לגדוד 46 החדש, כגרעין להקמה של פלוגת הסיוור. כאן נכנסה לתמונה תורת לחימה ייעודית של "סיוור שריון" אשר בה אנחנו שימשנו שפני ניסיונות עד שהתגבשה קונספציה של צוות סיוור משוריין הכולל זחל"מ פיקוד, מחלקת ג'יפים (4), כיתת חי"ר (זחל"מ חרמ"ש), צוות מרגמה 81 מ"מ (זחל"מ מרגמה) ובשעת צורך יקבל צוות הסיוור ת"פ (תחת פיקודו) גם מחלקת טנקים קלים AMX 13. [הערה: וכל הכוח הזה בפיקודו של סג"מ צעיר בשרות סדיר, ממש לא ייאמן!!!]. במסגרת גדוד 46 למדנו, התאמנו, והעברנו אימונים לכמה וכמה סיירות שריון במילואים, כהכשרה בתורת הלחימה החדשה של "סיוור שריון".

מפקד הסיירת היה בנצי כרמלי (אז כבר סרן) וסגנו ירחמיאל וידר. וכך, גרעין ההקמה של פלס"ר 288 בחטיבה 200 בא מבין בוגרי גדוד 82 וסיירת שריון של חטיבה 7, שאותה הקמנו במסגרת גדוד 46 בשירותנו הסדיר.

תקופת ההקמה עד מלחמת ששת הימים, בדגש על הסיוור

לקראת 1961 היו כבר כמה מחזורים של שריונאי "שוט" בוגרי גדוד 82 ובחיל השריון מתחילה הקמה של חטיבות מילואים מבוססות צנטוריונים, כאשר חטיבה 200 "אגרוף הברזל" בפיקודו של אל"מ יששכר (ישכה) שדמי, היא הראשונה. ואם יש טנקים, אז צריך גם

סיירות, כלומר מחלקות סיור גדודיות ופלוגת סיור חטיבתית. למיטב זכרוני, מבין בוגרי מחלקת הסיור בגדוד 82 וסיירת 7 הסדירה הגענו לחטיבה 200 בהקמה רק מעטים בלבד, בהם: דן יוסף, יורם זמיר, יורם רוטפלד ז"ל, אליעזר (לייזר) בן פרץ, הלל ברוסטין, יואב ברטל (ברטה) ואברהם גרנט. שלושת האחרונים השתחררו בפברואר 1963 ועם השחרור בתל השומר קיבלנו ליד באותו מעמד צו

זחל"מ מבצעים חטיבתי, תרצה בכובע הבהיר
צילם אברהם גרנט

האימון החטיבתי הראשון, כלומר אימון ההקמה של חטיבה 200, התקיים באוגוסט 1963 באזור צאלים. חשוב לציין כי מתקן צאלים הידוע היה אז עדיין בחיתוליו וכלל רק כמה צריפים ומטווח טנקים. מזיכרוני, הדגש באימון זה הושם על גיבוש החטיבה ובעיקר תנועה בצירי הדיונות במרחב שבין צאלים לחורבות חלוצה ורוחייבה (ערים נבטיות עתיקות בנגב הצפוני) ולא על אימון במקצועות שריון או חרמ"ש או סיור. עוד מזכרוני, בחטיבה היו אז ארבעה גדודים – גדוד 125 צנטוריונים, גדוד 94 צנטוריונים, גדוד AMX 86, גדוד 61 חרמ"ש, וכמובן כמה יחידות חטיבתיות כמו חימוש, רפואה, אפסנאות וכדומה.

לא עברה שנה עד שהלל ואני עברנו גם אנו לפלוגת הסיור החטיבתית

קריאה למילואים לאוגוסט באותה שנה. הלל ואני, שבתחילת הדרך היינו טנקיסטים (מחזור ג' "שוטים") הוצבנו למחלקת הסיור של גדוד 125 השאר כבר שובצו מראש לפלוגת הסיור החטיבתית, שהייתה בהקמה. את צו הקריאה למילואים מסרה לנו במעמד השחרור סמלת תרצה ויינברג, פקידה ראשית של גדוד 125, לעתיד אשתי, ונישאנו בדצמבר אותה שנה.

תנועה על ציר חמור / שדרה חטיבתית מיונהלתית
צילם אברהם גרנט

(פלס"ר 288) בפיקודו של שלמה מלאכי, שבמקור בכלל היה מהצנחנים. ראוי לזכור כי רוב לוחמי הסיור לא הגיעו מרקע של סיור שריון אלא ממגוון יחידות חי"ר, וללא רקע או הבנה בשריון. הנטל עלינו, בוגרי סיירת 7 בסדיר, היה להסב אותם מקצועית ומנטלית לדרכי חשיבה ופעולה של סיור שריון. בהקמה כמו בהקמה, חשוב וצריך להתאמן ובשנים הראשונות אכן גויסנו למילואים כמעט בכל שנה למטרות אימון, בדרך כלל בצאלים. לנו היה קצת משונה ואפילו כמעט מבודד, לפגוש קצינים צעירים במדור סיור בצאלים אשר הופקדו על האימון שלנו, משתמשים במערכי שיעור, שאותם אנחנו חיברנו בשרותנו הסדיר, מהתקופה שבה פותחה וגובשה התורה של צוות סיור משוריין. הם היו מופתעים איך הפלוגה שלנו תמיד סיימה

מסלולים לפני הזמן הקצוב, בלי טעויות ניווט, בתיאום מושלם בין צוותי הג'יפים והזחל"מים, בקיצור, בצורה מקצועית מעל ומעבר למקובל ביחידות אחרות.

ומה הפלא? אנחנו הרי היינו שפני ניסיונות בגיבוש תורת לחימה זו, ובשרות סדיר העברנו אותה באימון של יחידות אחרות. בסיום אחד מהאימונים במילואים, כאשר בסוף האימון החזרנו והזדכינו על הג'יפים, הלכנו, כמה מהוותיקים, להגיד שלום במפקדת המתקן. אחרי הכול, מקימי מתקן 500 בצאלים היו צוות פלוגת מפקדה של גדוד 82, אל"מ ישקה בירנבאום (יעקב בר) ורס"רים שבאו יחד אתו. סיפורי זיכרונות מגדוד 82 בתקופת גורודיש זרמו, ואיתם גם כיבוד מהמטבח ושתייה מהשק"ם, ובעוד אנחנו יושבים ומעלים זיכרונות וסיפורים, מגיע המ"פ שלמה מלאכי להתלונן שלא מקבלים ולא מזכים את הפלוגה על הזחל"מים מהאימון. כשראה אותנו אצל מפקד המתקן, נשאר המום ופעור פה: "מה אתם עושים כאן?". בסיכומו של האירוע, מילה של ברטה אל ישקה וגם הזחל"מים התקבלו...

בחורף 67-1966, כחצי שנה לפני מלחמת ששת הימים, ערך פיקוד הדרום תרגיל גדול, תרגיל קשר שלדי של מפקדות, אשר בו השתתפו מפקדים עד דרג פלוגה. שדרת כלי הרכב של חטיבה 200 כללה שני

זחל"מים וכמה קומנדקרים בחלוקה לפי גדודים ופלוגות כנהוג בתרגיל קשר שלדי, וכל אלה בהובלה של ג'יפ יר"מ בודד ובו הלל ואני, שני סמלים יחידים. סמח"ט החטיבה שאחראי על ארגון שדרת החטיבה היה וולטר הנגבי, מי שהיה מג"ד שלנו בגדוד 46 בסדיר, אז לכאורה היינו מסודרים. שטח הכינוס שלנו לקראת התרגיל היה למרגלות 302 דרומית לבאר שבע. משם התרגיל נע בלילה דרומה דרך השטח לכיוון שדה בוקר. עם שחר עברנו דרך מצפה רמון, ירדנו למכתש רמון והגענו עד למישר וסיימנו בנחל פארן. היה קר, מה זה קר... במצפה רמון השולוליות לצד הכביש היו עם שכבת קרח, ואנחנו בג'יפ פתוח. היה כל כך קר, שבכל עצירה בתנועה העמדתי את הג'יפ ליד צינור פליטה של אחד הזחל"מים, כדי שנתחמם מהגזים החמים הנפלטים מהמנוע.

פיקוד דרום הצמיד לכל יחידה שהשתתפה בתרגיל נ"נ (קומנדקר) עם צוות וקצין מסיירת שקד ושם פגשנו את רני מרכס, שהיה לקראת יציאתו לחופשת שחרור. בעקבות התרגיל הצענו לרני כי יבקש שיבוץ במילואים לסיור של חטיבה 200.

כחצי שנה אחרי התרגיל הזה, במלחמת ששת הימים, רני מרכס ד"ל נהרג ליד מצבת פארקר, בכניסה למעבר המיתלה.

זיכרונות וחוויות קצין האג"ם החטיבתי
 נכתב על-ידי שלמה ארבלי, קצין האג"ם החטיבתי

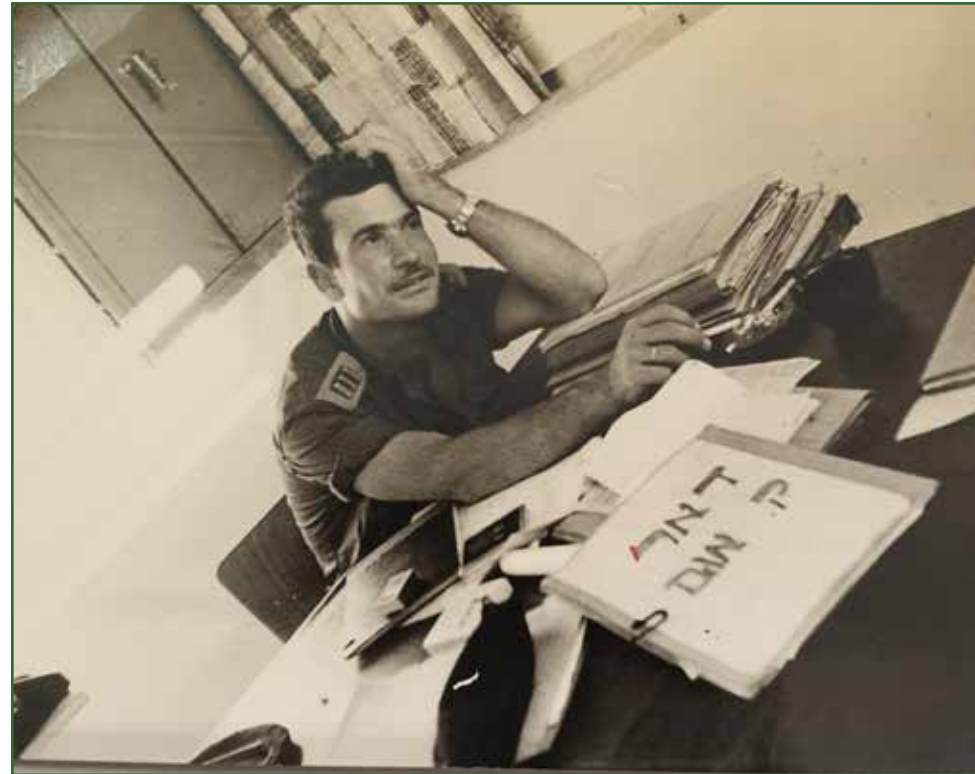
חילוץ פצועים מירדן

הצל"ש השלישי הוענק לי על ידי מפקד גיסות השריון האלוף ישראל טל בעקבות אירוע שהתרחש במאי 1966, חילוץ כוח הנדסה שספג מטחי אש ממוצב ירדני עוין.

אני כבר בדרגת רס"ן, קצין אג"מ של חטיבה 200 ובאחת השבתות בהן שימשתי מפקד תורן, הגיע טלפון בהול ממפקד הגייס, האלוף ישראל טל, שאמר לי כי אירעה תקרית חמורה בחירבת מרסין (בחבל לכיש – בגבול ירדן), הכוח שלנו נפגע, יש פצועים והרוגים. טליק הטיל עלי לארגן צוות חילוץ במהירות ולהגיע לשם לחלץ את הפצועים וההרוגים. כידוע, אנו חטיבת מילואים ובשבת נותרים במחנה רק נהגים, אפסנאים, ש"ג וטבחים. לקחתי זחל"ם מהחירום, ארגנתי כמה חברה שישמשו יחידת חילוץ, שמתי על עצמי עוזי וכמה מחסניות והתחלנו לנסוע מפלוגות לאמציה. כבר היה חושך כאשר נסענו בציר לכיוון התקרית, בדרך ראינו דליקות שהתלקחו מירי פגזים ירדנים. במקביל לכוח שלנו הקפיצו למקום עוד כוחות חילוץ, אך אנו הגענו ראשונים.

הזחל"ם עמד בלב שטח ירדני בשקט מוחלט. החיילים ואני נכנסנו לעומק השטח כדי לחפש את הפצועים וההרוגים ולחלץ אותם משם. תוך כדי ההליכה בשטח, נתפסה הצפצפה בזחל"ם והתחילה לצפצף ללא הפסקה. אנו בלב ירדן ואסור שידעו על נוכחותנו. עזבתי הכול ורצתי לזחל"ם. ניתקתי איזה חוט שהוביל לצפצפה ונהיה שקט, אך היה מתח רב, ציפינו לגרוע מכל.

הגענו למקום התקרית ומצאנו שם שני חיילים הרוגים ושלושה פצועים. העמסנו את כולם על הזחל"מ. ראשונים את ההרוגים, עליהם השכבנו את הפצועים, ואז עלו החיילים שלי. התקרית כאמור

התרחשה ממש בגבול ירדן-ישראל ומצאנו אותם בצד הירדני. היינו בטוחים שניתקל בצבא ירדן בחילוץ, אך כאשר הגענו לשם הירדנים כבר לא היו שם, בכל זאת פתחנו בנסיעה מהירה עד לתאג"ד, לשם הגיעו כבר כוחות נוספים והם טיפלו בפצועים ובהרוגים. על פעולת חילוץ זו קיבלו החיילים שלי תעודת הוקרה ואני קיבלתי צל"ש אישי מהאלוף ישראל טל.

התרגיל בצאלים

במסגרת שלל התפקידים שביצעתי בשריון, בשנת 1963, שירתי בחטיבה 200 כקצין קישור וכמ"פ טנקים בגדוד של סא"ל אבירם מנדי. מנדי המג"ד, גישתו, מנהיגותו, השקט בתפקודו ויחסו ללוחמים, הולידו תרגיל מוצלח מאד. בסיכום התרגיל, שנערך בצאלים, חלק מהכוחות חנו מצד שמאל של הכביש וחלק מצידו הימני, 100 מ' מהכניסה לקיבוץ רביבים. הגעתי למקום ועצרתי את הג'יפ שלי בצד שמאל של הכביש מול משאית, על מנת לדבר עם המג"ד. לפתע אני

שומע צעקות 'לברוח מהכביש' ומבין מיד את הסיטואציה. משאית, שנהגה איבד את הבלמים, דהרה והתדרדרה לעברנו על הכביש, כאשר בטווח נסיעתה עומדים חיילים רבים. הרבה לא היה לי מה לעשות, תפסתי חזק את ההגה, אמרתי 'שמע ישראל'. המשאית נסעה בירידה במהירות עצומה ונכנסה בג'יפ שלי. מעוצמת המכה, הג'יפ שלי 'נדבק' למשאית, שכזכור חנתה לפני, ודהירתה של המשאית נבלמה בעוצמה. במהלך הבלימה, רגלו של אחד הלוחמים נתפסה בין הג'יפ למשאית שחנתה. ניסיתי לנסוע אחורה, לא היה ניתן. דחפו אותי, שחררו את החייל שנלקח לבית חולים סורוקה. בביקור ראש אג"מ, האלוף עזר ויצמן, בבית החולים, נאמר לי, שהחייל הפצוע אמר 'אם לא הג'יפ של ארבלי, היה נגרם אסון ענק'.

בתוך שיטפון

בשנת 1966 שימשתי בתפקיד קצין אג"מ של החטיבה. המח"ט ישכה שדמי והסמח"ט סא"ל ווולטר, המחנה בפלוגות ליד העיר קריית גת. בתקופתי כקצין אג"מ של החטיבה בוצעו הכנות לקראת תרגיל אוגדתי שנערך בנגב קרוב לעיר אילת. התרגיל נמשך כמה ימים כאשר מטרתו הייתה להכין את האוגדה בפיקודו של אברהם יפה. החטיבה התמקמה בנחל פארן. זה היה החורף הכי קר במדינה לראשונה נמדדה טמפרטורה של 9.9 מעלות מתחת לאפס, קור כלבים, כל לבוש לא עזר, מכשיר הקשר שהיה כל התרגיל בידי קפא ונדבק לי לידיים. בכל עצירה, מדי שלוש שעות, המג"ד והסמח"ט הלכו להתחמם מתחת לאגזוזים והשאירו אותי תקוע על הזחל"ם. התרגיל נמשך 48 שעות ביום ובלילה.

באותו תרגיל השתתף מג"ד מירושלים שהיה אמור לארגן תרגיל גדודי בצאלים. באותה תקופה הוא התמודד לתפקיד בהנהלת חברת "דן" והיה חשוב לו לרזומה – להצליח בתרגיל. התנדבתי לסייע לו ולהדריך אותו, כדי שיצליח נסעתי אליו, יחד עם מזכירת הלשכה. לאחר התדרוך רציתי לחזור לבסיס, היה גשם

שוטף וכאשר הגעתי לנחל צאלים ראיתי שיש שם ממש שיטפון. בכל זאת ראיתי משאית שנכנסה למים השוצפים ונעלמה. הבנתי שנהגה מצא במים מקום רדוד, בו ניתן לעבור והחלטתי לעבור גם כן עם הג'יפ שלי. נכנסתי למים, היתה זרימה נוראית אך למזלי השיטפון סחף את הג'יפ שלי לתוך בור ושם נתקענו.

אי אפשר היה לזוז, המים עולים וגואים והגיעו עד לצוואר. פתחתי בכוח את דלת הג'יפ והצלחתי לעלות על גג הג'יפ עם החיילת שאיתי. עמדנו שם רטובים ורועדים מקור עד שלפתע מישהו מהקיבוץ עבר שם, צעקתי אליו שיזעיק עזרה לחלץ אותנו. כעבור זמן מה אכן הגיע זחל"ם מצאלים וזרקו אלי כבל עבה, אותו הייתי אמור לחבר לוו הגרירה של הג'יפ שהיה שקוע לגמרי במים. צללתי כמה פעמים במים המעופשים עד שמצאתי את הוו וחיברתי את הכבל ואז גררו אותנו החוצה. הג'יפ נגרר לצאלים ותוך שלוש שעות ייבשו וניקו אותו וחזרנו עם הג'יפ המיובש למחנה שלנו, בצומת פלוגות. אגב, המג"ד שבעטיו עברנו חוויה מבהילה זו, הצליח בתרגיל ונבחר להנהלת "דן".

כלבי שמירה

הסמח"ט באותם ימים היה סא"ל ווולטר, שהחליט לחסוך בכוח אדם בשמירה והביא כלבים שישמרו מסביב לגדר המחנה המקיפה את כל הבסיס. הכלבים לא היו בדיוק כלבי שמירה, מי שהתקרב אליהם התקבל בנביחות שמחה וכישכושי זנב. החיילים מאד אהבו את הכלבים. יום אחד הכל השתנה. שהיתי מחוץ לבסיס וקיבלתי טלפון בהול: "תבוא מהר, כל החיילים על הגג כי אחד הכלבים השתגע, הצליח להשתחרר והוא משתולל ונובח וכולם מבוהלים ולא יורדים מהגג אליו טיפסו". שלוש שעות חלפו עד שהצלחתי להשיג את האחראי על הכלבים שהשתלט על הכלב ולכד אותו. אחרי תקרית זו לא היו עוד "כלבי שמירה". החיילים שבו לשמור על גדר הבסיס.

פליטת כדור בחטיבה 200 בצומת פלוגות

צומת פלוגות. אני בתפקיד קצין אג"מ של חטיבה 200. באחת

השבחות שימשתי מפקד תורן. כאשר אני בחדרי עם מכנסיים וגופיה, ללא נעליים, אני שומע ירייה. מיד אני רץ החוצה למשמע הירייה, ממולי רץ אליי אחד החיילים. הוא מגיע אליי, מסתובב ושנינו רצים למקום הירי. תוך כדי ריצה הוא אומר לי 'מישהו פלט כדור' וברגע זה הגעתי למקום. מה אני רואה... הפצוע שוכב על הרצפה וכולם סביבו בהלם ולא יודעים מה לעשות. מיד לקחתי פיקוד, צעקתי שיביאו לי מים. כל המעיים שלו היו בחוץ מהכדור שפגע בו, כאשר הביאו לי

את המים, רחצתי את המעיים, הורדתי את הגופיה שלי וחבשתי את הפציעה, במקביל ביקשתי להכין רכב לפינוי. כאשר גמרתי לחבוש אותו, לא יותר מחמש-שבע דקות, הפצוע היה על המכונת בדהירה לבית חולים ברזילי. אני התלבשתי ונסעתי לבית החולים והמתנתני, כעבור שעה וחצי-שעתיים יוצא הרופא המנתח ושואל אותי 'מי טיפל בפצוע?', באותו רגע עצרתי מחשש לבשורה גרועה, אמרתי לו: 'אני'. תשובתו הייתה 'הצלת את חייו'.

שער שני: 1967, מלחמת ששת הימים

מלחמת ששת הימים

מח"ט: אל"ם יששכר (ישכה) שדמי
 סמח"ט: סא"ל ולטר הנגבי
 בסיס החטיבה: מחנה פלוגות.

חטיבה משורינת בהרכב:

1. גדוד טנקים 125 סנטוריון בנדזין "שוט מטאור" [29 טנקים] בפיקוד סא"ל אהרון פלד (פדלה)
 2. גדוד טנקים 94 סנטוריון בנדזין "שוט מטאור" [29 טנקים] בפיקוד סא"ל אברהם ברעם
 3. גדוד תותחים מתנייעים 822 "פריסט" [12 תומ"תים] לסיוע אש קרוב בפיקוד רס"ן עודד בונה
 4. גדוד חרמ"ש 61 בפיקוד סא"ל יהודה ירושלמי בתוספת פלוגת טנקים [15]
 5. פלוגת הסיור החטיבתית בפיקוד סרן שלמה מלאכי
 6. יחידות חטיבתיות.
- [כאמור, גש"פ AMX13 86 בפיקוד סא"ל יעקב הדר (פפר) ערב המלחמה הועבר לחטיבה 11 ולחם ברצועת עזה].

ציוד הצבא המצרי בטנקי T54 ו-T55 יצרו עדיפות טכנולוגית לצבא המצרי. צה"ל הצטייד בטנקי סנטוריון, טנק בריטי שיוצר במלחמת העולם השנייה. חטיבת 200 שלוחמיה היו בוגרי חטיבת השריון הסדירה 7, הצטיידה בטנקים אלו, אתם החלה את אימוניה כהכנה לעימות צבאי עתידי.

המקום והמח"ט הראשון של החטיבה, היה אל"מ יששכר שדמי. שריונר עתיר קרבות ומפקד רב זכויות. עם הקמת החטיבה הוא קבע את סיסמת החטיבה: "נוקשים כפלדה, מהירים כברק ואיתנים ברוחנו". ישכה (כך כונה בפי כל), בחר במיטב מפקדי השריון לשמש מפקדי גדודים ומפקדי פלוגות. נטע בכלם את רוח הקרב לצד חברות הדוקה.

ביום העצמאות תשכ"ז, בעוד בירושלים מתקיים המצעד הצבאי המסורתי של צה"ל, פלשו כוחות הצבא המצריים לסיני. כל צמרת המדינה, ראש הממשלה לוי אשכול, שרי הממשלה ומפקדי הצבא בראשות הרמטכ"ל יצחק רבין, יישבו בבמת הכבוד וצפו במצעד. מצב הרוח היה מרומם. לפתע הרמטכ"ל קבל פתק עליו כתוב: הצבא המצרי פלש לסיני. רבין הראה את הפתק לראש הממשלה היושב לצידו. הם החליטו להמשיך במצעד עד סיומו כדי לא לעורר בהלה בציבור.

בתום המצעד לוי אשכול כינס את הממשלה יחד עם צמרת הביטחון לדיון במצב שנוצר. אבא אבן שהיה שר החוץ התבקש לבדוק עם הממשל האמריקאי מהי עמדתו לגבי ההתרחשות המפתיעה. במקביל התקבלה החלטה על גיוס חלקי של כוחות המילואים. דובר צה"ל הודיע במהירות החדשות: "נוכח איומי המצרים להשמיד את ישראל ונוכח ריכוזי הצבא הגדולים בחצי האי סיני - נאלץ צה"ל לבצע גיוס לכמה יחידות מילואים". בין הכוחות הראשונים שגויסו הייתה חטיבה 200.

ביום רביעי ה-17 במאי 1967, בשמונה בערב, צלצל הטלפון בחדרו של הקצין התורן במפקדת החטיבה. על הקו מפקדת פיקוד דרום: "עליך לגייס מיד את כל החטיבה". הפקודה הועברה לכלדרגת החטיבה. כעבור שעות אחדות התייצבו רבים במחנה החטיבה, ובמהלך אותה יממה

הרקע למלחמה
נכתב על ידי יגאל צחור

מדינת ישראל הייתה בתקופה של קליטת עלייה וקיבוץ גלויות. 600 אלף יהודים חיו בתחומי המדינה היהודית ביום הקמתה. בראשית שנות ה-60' נשהוקמה החטיבה, מדינת ישראל שלשה את מספר תושביה. קלטה את שארית הפלטה, הניצולים מהשואה שהתחוללה באירופה. במקביל הגיעה עלייה של מאות אלפי יהודים מהמדינות המוסלמיות בצפון אפריקה.

המציאות החדשה חייבה לתת מענה לאומי לשתי סוגיות; האחת חברתית - לבנות חברה בה מתקיימת ישות אחת ממלכתית לכל הגלויות השונות, עם תרבות ומסורת שונה. השנייה ביטחונית - האיום המדיני והצבאי של מדינות ערב שלא היו מוכנות להכיר בישראל, סיכן את קיומה של מדינת ישראל. עיקר האיום היה בגבול הצפון. סוריה לחמה נגד ישראל בקרב על מקורות המים, בעיקר על מי הירמוק. בתוך כך עימות יום יומי על עיבוד הקרקעות של החקלאים סמוך לגבול. כל יום הייתה תקרית גבולות.

הברית הצבאית בין סוריה ומצרים שנקראה קע"מ - "קהילה ערבית מאוחדת" - היוותה איום ממשי, היה חשש מפתיחה במלחמה נגד ישראל. צבאות מצרים וסוריה חומשו באופן נדיב על-ידי ברית המועצות. כוחות השריון הוו באותם ימים את הכוח העיקרי לכל עימות חזיתי עתידי.

תדריך של אילן יקואל מ"פ ג' גדוד 94 בתקופת ההמתנה ליד שדה בוקר מימין לשמאל: מאיר אייזמן, ויקטור בריבי, (לא מזוהה), (לא מזוהה), אילן יקואל, אורי שמש, (מוסתר)

גויסו כולם, בבסיס החטיבה התייצבו יותר מ-100% מחיילי החטיבה. השמועה על הגיוס עברה מפה לאוזן. לוחמים שהיו בעבר בחטיבה ופרשו ממנה מסיבות שונות, הגיעו והודיעו קטגורית: אנחנו נשארים כאן עד שתחיילו אותנו! תוך פרק זמן קצר כל יחידות החטיבה היו מצוידות: גדודי השריון, החרמ"ש, יחידות סדנא, אספקה וחימוש, רפואה הנדסה וקשר.

המח"ט אל"מ ישכה שדמי הודיע למפקדת פיקוד דרום שהחטיבה ערוכה ומוכנה לקרב.

בימים הבאים שנקראו "תקופת ההמתנה", הייתה אי וודאות לגבי העומד להתרחש. הממשל האמריקאי היה תקיף בתביעתו שישראל לא תמהר לצאת למלחמה. שר החוץ אבא אבן שעמד בקשר עם הממשל האמריקאי, הודיע לראש ממשלת ישראל, לוי אשכול, שהאמריקאים מכינים כוח ימי בינלאומי שיפליג דרך מיצרי טירן החסומים, יפרוץ את המחסום ואם המצרים יפתחו באש הם ישיבו באש. ועד אז על ישראל להבליג.

התקופה מורטת העצבים נמשכה למעלה משבועיים בהם החטיבה ערכה אימונים לפי מודלים של לוחמה צפויה במרחבי סיני. החטיבה נעה במרחבי הנגב, כחלק מתמרונים של מעבר בשטחי דיונות ומכשולים טבעיים. הסמח"ט וולטר היה אחראי על כל הלוגיסטיקה המסובכת, הוא פתר כל בעיה שצצה תוך כדי תנועה.

אחד החיילים תאר את המסעות באותם ימים: "חרשנו את הנגב לאורכו ולרוחבו; פעם לרביבים ולפראן, פעם לשדה בוקר ולעובדת". כל העת רחפה השאלה: האם ומתי תפרוץ המלחמה?

תקופת ההמתנה, כך כינו את הימים שבין גיוס כוחות המילואים לבין קבלת ההחלטה לצאת למלחמה. החטיבה התמקמה למרגלות העיר הנבטית עובדת. שם היו מרחבים ניכרים להתאמן על מודלים, כהכנה

לקראת המלחמה הצפויה. בלב המדבר בסוף חודש מאי, השמש מכה בעוצמה ביום והלילות קרים. הלוחמים שזה עתה עזבו את בתיהם, עם מקלחת של מים חמים, ארבע קירות שמגינים מפני השמש והרוח הנושבת, היו חייבים להסתגל במהירות לתנאי שדה, לא מפנקים במיוחד.

החזית והעורף היו שכנים אחד. העורף דאג ללוחמים והלוחמים דאגו לבני משפחתם. עם ישראל גילה אחדות מופתית, עבור כולם זאת הייתה שעתו היפה של עם ישראל. אי הוודאות הלחיצה בעיקר את העורף. מאות אלפי המשפחות שיקריהן גויסו ליחידות השונות, חששו מהעימות הצפוי עם מדינות ערב. רבים פקפקו בליבם אם מדינת ישראל חזקה מספיק להתמודד במערכה רב חזיתית עם מצרים, סוריה וירדן.

היה לחץ ציבורי ופוליטי בתביעה להקמת ממשלת ליכוד לאומי. זה התממש עם בחירתו של משה דיין, הרמטכ"ל הכריזמטי לתפקיד שר הביטחון. ההחלטה על המינוי התקבלה ב-2 ביוני. מאותו שלב היה ברור לכולם שצה"ל עתיד לפלוש לסיני תוך ימים ספורים.

החטיבה נערכה בסמוך לניצנה, ערוכה ומוכנה אלי קרב. כך כתב עמוס להב אחד הלוחמים: "ביום שני הקשבנו בלבנות פועמים לדברי המג"ד(אהרון פדלה), אשר נתן את האות. המורל באותם רגעים הרקיע שחקים, צמרמורת קלה הרטיטה בגוף. נקראנו אל הדגל, הרגשנו שהפעם אנחנו יוצאים על מנת להפוך הלכה למעשה את היכולות שצברנו באימונים המפרכים, בסדרות הממושכות, לעמוד לנוכח פני האויב עם הסנטוריונים ולהכותו. פקודות האש הנשמעות בקשר מעבירות אותך מיד למציאות הקיימת. אינך חושב יותר על דברים אחרים זולת על הטנק בו אתה נמצא ועל יתר חבריך שנמצאים בו".

לחימת החטיבה

מספר החטיבה "שריון ולב", נכתב על-ידי מירון צור, קצין החינוך החטיבתי

לוחמי החטיבה ומפקדיה

עברנו במסע קרבות מפואר בהישגיו את מערכת הגבורה של חטיבתנו. רשמנו דף ראשון ומכובד בספר קורות חטיבת אגרוף הברזל. לקחנו חלק נכבד ביותר "ב"מלחמת ששת הימים", שרישומה בהיסטוריה של עמנו יאיר ויזהיר לדורות.

דרך לחימתנו וההישגים שהושגו בקרב, יהיו למופת בהיסטוריה הצבאית המודרנית. עבודת נמלים במשך שנים באימונים ובתרגילים; הנכונות, רוח ההקרבה ותחושת רגע המבחן ההיסטורי למדינתנו ועמנו – כל אלה חברו יחדיו לעוצמה מוחצת; בפניה נמוגו כל כוחות האויב על שריוניו הרבים ומערכיו המבוצרים.

משתאים ונפעמים מגודל ההישגים ומזוהר הניצחון, חשנו את פעימת לבו של עם גדול ועתיק יומין, על פני תבל רבתי.

צהלת הניצחון כמעט נדמה מעוצמת הכאב, ועומק הצער על האמיצים בלוחמינו והטובים שברעינו, אשר שכלנו בקרבות.

לכל קרוביהם ויקריהם ולנו עצמנו אין ניחומים;

אך נזכור: קורבנם – כופר חיינו בהוד.

הפעם, גם מילת וידוי אישית כמפקדכם:

אני מצדיע לכם!

הלוחמים הנועזים המישירים מבט מפוכח אל פני המוות, תוך דהרת אימים קדימה.

אני מכבד אתכם!

אחים לנשק, המזנקים אל תוך מערבולות אש וחדלון.

אני מעריץ אתכם!

הגיבורים העייפים, שלא האש והמוקש, אף לא הפגז ואיומי הגז – יכלו לרוחכם הרמה!

אתם גברי השריון, שהזלתם דמעה בעת פרידה מחבר שנפל, והושטתם יד אחים נאמנה להורים שכולים, לרעיה שהפכה לאלמנה. לכם הפצועים, כל הכבוד!

עת מעל האלונקות האדומות ומיטות בתי החולים הצחורות, קטועי איברים, הישרתם מבט גברי ואמיץ וניחמתם אותי: "אין דבר המפקד, יהיה בסדר".

אהבתיכם.

בני משפחת לוחמי אגרוף הברזל, בספרכם את מעלליכם, בהצנעה של ביישנות, תוך עמידה כמעט רשלנית,

וחיוך נבוך של הצטדקות של מעשי גבורה והתעלות.

אשרי העם שאלה בניו לוחמיו; ואשרי, שהיתה לי הזכות לפקד עליכם בעת כזאת.

יששכר שדמי, אל"מ מפקד החטיבה
(עם שחרור החטיבה)

16 ביוני 1967 - הקריאה אל הדגל

יום רביעי, 17 במאי 1967. מזה יומיים החלה המתיחות במזרח התיכון, עת הודיע רדיו קהיר על כניסת צבא מצרי אל קידמת סיני. הממשלה הורתה לצה"ל לבצע גיוס חלקי של כוחות המילואים.

באותו יום בשעה 8 בערב, צלצל הטלפון בחדרו של הקצין התורן במפקדת החטיבה. כשהרים את השפופרת קיבל את הוראת פיקוד דרום: "עליך לגייס מיד את כל חטיבת המילואים!"

מערכת הגיוס של החטיבה החלה לפעול במהירות. צווים הופצו לחיילי החטיבה כל הלילה, ורכב ממחסני החרום יצא לאספם מנקודות הריכוז שלהם. איש איש קיבל את הצו לביתו; צלצול הפעמון בדלת, יד מושיטה צוו קריאה מידי! חירום! כל אחד אסף במהירות את חפציו, נפרד ממשפחתו ויצא אל הדגל.

כעבור שעות אחדות התייצבו כבר רבים במחנה החטיבה.

האחרים הופיעו עם שחר המחרת – 18 במאי.

מחסני הכוננות נפתחו לרווחה, הציוד חולק והחטיבה התארגנה כולה. בזמן קצר נערכו גדודי השריון, החרמ"ש, יח' סדנא, אספקה וחימוש, רפואה הנדסה וקשר. מפקד החטיבה, אל"ם ישכה שדמי, דיווח למפקדת פיקוד הדרום כי החטיבה מגויסת וערוכה. מעטים פנו למפקדיהם וביקשו לשוב הביתה; אחד להצטייד בבגדים נוספים, האחר למסור את עבודתו לאחרים ושלישי לראות את ילדו ורעייתו. תשובת המפקדים היתה פסקנית – "אין שחרורים!" שעות ספורות לאחר גמר ההצטיידות וזיווד הטנקים, החלה החטיבה נעה דרומה לעבר צאלים. שם התפרסה לאורך הגבול.

בשבעה-עשר הימים הבאים נעה החטיבה ממקום למקום לפי פקודות שניתנו לה. הסמח"ט סא"ל וולטר, ניצח על התנועה כעל תזמורת ממושמעת להפליא. עם כל שינוי משימות ויעדים, נערכו קבוצות תכנון וניתנו פקודות לפתרון הבעיות במהירות.

יחידת ההספקה עשתה מאמץ רב על מנת שאפסניה תגיע לכל יחידות החטיבה, הפרוסה בגבעות הנגב;

והגישה לכל יחידה אינה קלה בדרכים החוליות. "חרשנו את הנגב לאורכו ולרוחבו;

פעם לרביבים ולפראן, פעם לשדה בוקר ולעבדת" – אמר אחד החיילים. המתח התחיל לעלות. ניחושים והערכות- מצב בכל שיחת חיילים; מה יהיה? התפרוץ מלחמה?

בבית ציפו האשה, ההורים והילדים, למכתב מן הבעל, האב, הבן והאח.

"כבר התגעגתי לחותנת", הפליט אחד החיילים.

מושבניק, נהג טנק, מקבל מכתב מן הבית:

"אבא, עזרנו לאמא לקטוף את המישמיש, והסבא של נורית העביר לנו את התיבות לתנובה. שלחתי מכתב ושוקולד לחיילים. אולי אתה תקבל את זה? גם את שמעון, הבעל של חוה המורה, לקחו לצבא; ויש רק אמהות וילדים וכמה סבים. מתי תחזור?"

נשיקות מאמא וממני,

מרגלית

(מרגלית בת העשר היתה תלמידת כיתה ד').

הטרנזיסטור הפך לנשקו הנוסף של כל חייל, בכל מהדורת חדשות מצטופפים סביבו החיילים ומאזינים בדריכות. 23 במאי. "נאצר חסם את מצרי טיראן", הגיעה ידיעה מן הפיקוד ושודרה גם ברדיו. המח"ט אסף את מטהו. "חברה, זה יבוא בקרוב... תקופת ההמתנה נגמרת..." הוא הוסיף.

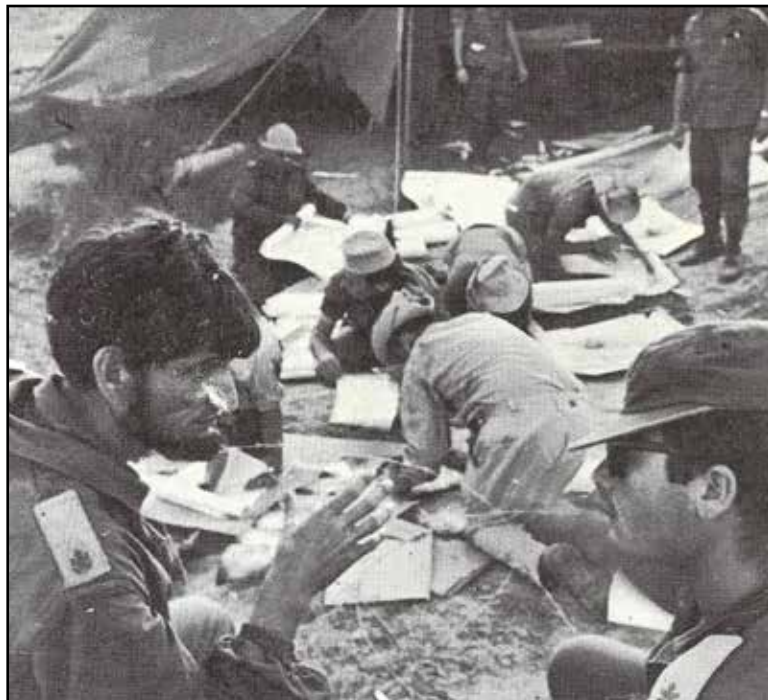
פיקוד הדרום שיגר לחטיבה תכשירים ותדרוך להתגוננות מפני גזים. "אנחנו לא בתימן", הפטיר מ"פ לחייליו; רופא החטיבה הסביר להם את דרכי ההתגוננות מן הגז במסכות ובנוזלים.

מדי בוקר מטפלים, מפרקים ובודקים השריונאים את הטנקים; מבטיחים שאם יופעלו, יהיה הכל תקין וכשיר. מתחת לרשתות ההסוואה הם "מלטפים" אותם וממשיכים להמתין לפקודה. חיילי הסדנא עובדים בקצב מסחרר – 24 שעות ללא הפסק. סולני המפקד, פוקח עין שלא יהיה טנק וכלי רכב בלתי תקין. לא יחלפו אלא ימים, ואלה יוכיחו את עוצמתם. בינתיים ממשיך הסמח"ט במרוץ שגעוני עם הזמן. הוא מבטיח שלחטיבה לא יחסר דבר – שכן אין לדעת מה יהיה.

הסיירת – העיניים הבולשות של החטיבה, מסיירת לאורך הגבול ומרחחת אחרי האויב. אנשי "חשופים ולא בצריח" אל מול אויב ערוך ומוסווה. אלה עתידים לנוע בראש החטיבה; לסייר ולנווט את עוצבת השריון, אל יעדיה בעומק שטחי האויב. כל סיירת היא משפחה סגורה, משפחת לוחמים עזי נפש, בעלת הווי, צ'זבטים ומסורת העוברת מדור לדור.

המח"ט ישכה התבונן בחייליו הדרוכים מתוך קרון הפיקוד שלו. הוא עסק כל העת בתכנון אפשרויות על גבי המפות. "מה לא תכננו? את כל האפשרויות, כל מה שניתן להעלות על הדעת! – אמר.

הכוננות נמשכת. חיילים בודדים הצליחו לצאת הביתה לחופשה. בשובם הצהירו: "סומכים עלינו בבית!" והימים חולפים בענני אבק של הנגב. אורחים מן העורף מופיעים לעידוד הכוחות הממתנים. חבר הכנסת רב אלוף משה דיין, רמטכ"ל צה"ל במבצע "קדש", משוחח

קצין האג"מ יאנוש (משמאל) בהתייעצות עם קצין החימוש

פדלה מג"ד 125 בתדריך

המח"ט ישכה בתדריך

עם המח"ט. עצות? זיכרונות? עתיד? אחד החבר'ה נקרא לאוהל המפקד, ריצה קלה – והוא חוזר מחייך: נולדה לי בת... מצאה לה זמן להיוולד".

3 ביוני – שבת אחרונה בשטח ישראל. כבר ברור לכל שאין מנוס מעימות עם צבא מצרים. כוחותיו תוגברו לאורך גבולה של ישראל, בעומק חצי האי סיני. בישראל הוקמה ממשלת ליכוד, ומשה דיין מונה שר הביטחון.

החטיבה בקרב

קרבות מוצבי הגבול וביר לחפן – יום שני, 5 ביוני 1967

בשעות הלילה החטיבה נעה מעבדת לניצנה. במהלך התנועה שנעשתה ללא אורות, התהפך זחל"ם החוליה הטכנית של גדוד 61 ולוחם החימוש מאיר דבורי נהרג. מאיר דבורי היה החלל הראשון של החטיבה ושל צה"ל במלחמת ששת הימים.

בשעה 08:15 התקבלה הפקודה "סדין אדום!" משמע – פתיחת

גדוד 94 נע בוואדי לבן

מכשירי הקשר לקראת תנועה להתחלת המבצע. מיד עם הינתן ההוראה "סדין אדום" – פתחו הקשרים את מכשיריהם. במשך כל ימות הכוננות, כאשר היה הכרח להיערך בשקט ובסודיות, ניתנו לקשרים הוראות קפדניות שלא לפתוח את מכשירי הקשר שלהם. תוך דקות ספורות היתה כל מערכת הקשר מאורגנת להפליא וכך היא פעלה, ללא תקלות, עד גמר הלחימה.

התוכנית של האלוף ישעיהו "שייקה" גביש, מפקד פיקוד הדרום, היתה כדלקמן:

1. אוגדה 84 בפיקודו של האלוף ישראל טל תוקפת בציר חאן-יונס – רפיח לעבר אל-עריש.
2. אוגדה 38 בפיקודו של האלוף אריאל שרון תוקפת בציר קציעות – אבו-עגילה.
3. חטיבה 200 (מאוגדה 31) בפיקודו של אל"ם ישכה שדמי – חסימת צומת ביר לחפן.

היתה זו הפעם האחרונה בה יכול היה המח"ט, אל"ם שדמי, לסקור את אנשיו מזחל"ם הפיקוד שלו. בארבעת הימים הבאים לא היה רגע

הצנחת אספקה לכוחות צילם הלל ברוסטין

בו תהיה החטיבה כולה מאוגדת. יתרה מזאת, היו שעות שבהן היתה פרוסה החטיבה לאורך כ-180 ק"מ; ראש החץ פורץ פנימה אל תוך המערכים המצריים, ובעורף מנסים הדרגים להדביק את קצב השריון. עם קבלת הפקודה החטיבה חצתה את הגבול. הפקודה של החטיבה היתה לנוע בוואדי חרידין, שעקב הדיונות נחשב לשטח לא עביר, להגיע לצומת ביר לחפן השולט על הצירים שבאים מכיוון איסמעיליה ומכיוון ג'בל ליבני לכיוון אל-עריש, כדי לחסום כנגד כוחות שינועו לתגבר את הפריצה של אוגדה 84 באזור אל-עריש. המשך הפעילות לפי ההתפתחויות בשטח. סדר התנועה: סיוך, הנדסה, גדוד טנקים 94 בפיקוד סא"ל אברהם ברעם, גד"ב 822 בפיקוד רס"ן עודד בונה, גדוד טנקים 125 בפיקוד סא"ל אהרון פלד ("פדלה"), גדוד חרמ"ש 61 בפיקוד סא"ל יהודה ירושלמי. חפ"ק המח"ט נע אחרי מג"ד 94

בפתחת המליז – המשטחים הגדולים של פתחת סיני – התרכזה עתודת השריון של צבא מצרים, אותה היה הצורך לחסום. עתה פרצה החטיבה קדימה, כשהיא מתפצלת לשני צירים שונים, את טור השריון אשר פנה שמאלה לכוון הוואדי, הוביל גדוד 94 ועימו צוות

סיוך חטיבתי. אחריו נעו יחידות הנדסה, חבורת פיקוד קדמית וגד"ב 822. אלה שימשו למח"ט כעתודה. גדוד 125 ובראשו ראש צוות סיוך, נע בטור השריון אשר פנה צפונה, אל כביש ניצנה – רפיח; אחריו נעה יחידת הנדסה, גדוד 61, מפקדה עיקרית ולבסוף דרגי החטיבה.

גדוד 94 פרץ לעבר מטרתו – צומת ביר-לחפן, עליו גונן מתחם מצרי. פקודת המח"ט היתה לחסום את הכביש לאלעריש על ידי התמקמות על הצומת, ממנו הסתעפו דרכים לאבו-עגילה ולג'בל-ליבני. לשני הגדודים היו הצירים בחזקת "דרך לא דרך". הנתיבים צוינו כאמור, כבלתי עבירים, בגלל הדיונות הטובעניות והגבוהות. תוך כדי התקדמות, נתקל גדוד 125 בכ-7 טנקים אמפיביים מצריים וכלי רכב בודדים; אלה ברחו צפונה לכיוון רפיח, וביכרו שלא להיכנס למגע אש. הגדוד שהיה צריך להמשיך צפונה ואחר כך לשוב ולהתחבר עם החטיבה, יכול היה להתקדם אך בקושי ולהתחבר אל החטיבה בנתיב שנע גדוד 94.

טור הטנקים של גדוד 94 אותו הוביל המג"ד סא"ל אברהם, הבחין

במשמרות סיוור מדברי שנעו בנגמ"שים. התפתח קרב קצר וחוליות הסיור המצריות חוסלו. אברהם דיווח למח"ט: "אצלי התחילה המלחמה." בשעה 11:00 הגיע גדוד 94 אל המוצב החוסם את הגישה את הצומת. במוצב אותרו פלוגות חי"ר, שתוגברו בתותחי נ"ט ובמרגמות. למרות הקושי בתנועה בדיונות, התפרסו הסנטוריונים, ובחיפוי ארטילרי עלו על המוצב המצרי. לאחר כמחצית השעה דיווח אברהם למפקדו: "המוצב בידנו – שלושה טנקים נתקעו בדיונות וטנק אחד עלה על מוקש." שלושת הטנקים נשארו מאחורי החטיבה המתקדמת, אך הצטרפו אליה שוב למחרת.

שני חיילים מצריים שנפלו בשבי דיווחו כי עד צומת ביר לחפן אין עוד כוחות מצריים בשטח. הגדוד המשיך בתנועה לכיוון צומת ביר לחפן. פלוגתו של סגן אילן יקואל, הובילה בתוך הוואדי. "שיני דרקון" מבטון חסמו את הוואדי, חלקן ממולכדות וממוקשות. סגן אילן פרץ אותן בעזרת פגזי תותחים והגדוד כולו הגיע אל פתח הוואדי המצטלב עם כביש ביר-לחפן – אבו-עגילה.

סמוך לשעה 16:00 נוצר מגע בין השריון לבין מוצב ביר-לחפן, השולט על הכבישים לג'בל-ליבני ולאבו-עגילה. המשימה היתה לחסום באש כל תנועת אויב על ציר הכביש. מיד נע הגדוד וחסם את הצומת. תוך כדי כך הושמדו מספר מכוניות אויב שנעו על הכביש.

הגדוד הגיע לאזור ביר לחפן בסביבות 17:00. על האזור הגן מוצב מצרי עם כוח בסדר גודל גדודי ומעלה, כ-1.5 ק"מ מצפון לצומת.

הגדוד הגיע לצומת מדרום למוצב, על הצומת היתה גבעה ועליה מוצב מכ"ם מצרי. הגדוד התפרס על הדיונות שמדרום למוצב המצרי ושלטו על הצומת, בתוכן גבעת המכ"ם. מהמוצב המצרי נפתחה על הגדוד אש ארטילריה וטילי נ"ט. זו היתה הפעם הראשונה שנתקלנו בטיילים. הגדוד התרחק מהמוצב המצרי ותפס עמדות שהיו נסתרות מהמוצב, תוך כדי אבטחה לכיוון המוצב.

בין ערביים, גדוד 94 פגע במכוניות שהגיעו מאל-עריש, הדליק אותן על מנת שהכביש והצומת יהיו מוארים בלילה, וזאת מאחר שלנו בניגוד למצרים לא היו אמצעי ראיית לילה. כמו כן, המג"ד קרב חלק מהטנקים לכיוון הכביש בתוך הדיונות בטווח קרבי, כאשר הפלוגה של אילן על הרכסים מדרום.

בשעות הראשונות של הלילה הגדוד השמיד מספר רכבים שנעו על הכביש. לקראת 22:00 נצפתה מרחוק שיירה שנעה באורות מלאים מדרום לכיוון הצומת והסתבר שזו היתה חטיבת טנקים T55 מצרית שמטרתה אל-עריש.

גדוד 94 התארגן על הגבעה. בינתיים הגיע גדוד התותחנים, נפרס והנחית אש ארטילרית על מוצבי ביר-לחפן הדרומיים. אל מפקדת החטיבה הגיע סגן מפקד האוגדה (ברן), והורה למח"ט ישכה שדמי להקצות לו גדוד אחד במטרה להתחבר אל גדוד 63 (סא"ל נתקה מאוגדת שרון), העולה על אבו – עגילה. אל"ם ישכה, שהכיר את סגן מפקד האוגדה עוד מתקופת מלחמת השחרור, ידוע כי "אהבתו

הגדולה" הינה אבו-עגילה, אותה כבש פעמיים; הן במלחמת השחרור והן במבצע קדש. גדוד 125 "הוענק" לו.

בשעות הלילה נתקבלה הודעה, כי המצרים משגרים תגבורת גדולה בטנקים, במגמה לפרוץ את מחסום הצומת ולהגיע לאל-עריש. המח"ט, שחשש להיקלע בין שני כוחות אויב, אמר לסגן מפקד האוגדה: "אתה חייב להשאיר אצלי את שני הגדודים!" הלה השיב לו כי המצרים אינם יודעים להילחם בלילה; ונטל עמו את גדוד 125. מרחוק הבחינו בשיירה הארוכה הנעה לכיוון הצומת באורות מלאים. גדוד 94 נפרס לקראת בלימת הכוח המצרי, שנאמד בשתי חטיבות, אחת מהן חטיבת שריון. הג'יפים של הסיירת ופלוגת הסנטוריונים של סגן אילן דיווחו מעמדתם הקדמית: "לשיירה המצרית אין סוף".

כשהחטיבה המצרית הגיעה לטווח ירי של גדוד 94, הגדוד פתח באש. מהמטח הראשון הושמדו מספר טנקים מצריים. המצרים מיד כיבו אורות, התפרסו בשטח והשיבו אש, ממנו נפגעו מספר טנקים כולל טנק המג"ד וטנק מ"פ א' (גיא). טנק המג"ד המשיך לתפקד, טנק מ"פ א' נשרף. תוך כדי חילופי הירי, כוח מצרי התפרס מדרום-מזרח לצומת לכיוון פלוגה ב' של אילן. מאחר ולא היה ברור מה קורה, אילן הדליק זרקור על מנת לוודא את המצב, נפגע ונהרג. הקרב נמשך עד מעט לאחר חצות. המצרים נסוגו לאחור והתארגנו בחניון לילה.

תותחניו של סגן אילן יקואל טיווחו תותחיהם לפי אורות השיירה של רכב האויב, מיד במטח הראשון עלו מדורות כלי רכב מצריים בזו אחר זו. לאחר שעה קלה החלו הכוחות בדו-קרב תותחי טנקים. המצרים טיווחו את תותחיהם בעזרת מכשירי אינפרא-אדום חדישים.

בעוד השיירה המצרית מתקדמת, פתח כל גדוד 94 באש. פגיעות הבול הוכיחו את יתרון החייל הישראלי על הציוד המצרי המצוין. המג"ד אברהם דיווח למח"ט "ל"ג בעומר". ישכה השיב שהוא רואה קרב השריונים נמשך. המצרים נסוגו מן הדליקות והיה צורך לאתרם במהירות. אילן, אחד המ"פים המצטיינים, ניהל את קרב הפלוגה כשחצי גופו מחוץ לצריח. הוא ניסה לאתר את האויב המתקרב

באמצעות זרקור והטנק שלו ספג פגיעה ישירה, דבר שעלה לאילן בחייו. זרקור אחר נדלק, אך כובה מיד כשכיוונו המצרים אש לעברו. תותחי החטיבה, (מהטנקים והתותחים המתנייעים בעלי קוטר של 105 מ"מ), לא נתנו דעתם להטרדות אלו מהצפון ומהדרום, וריכזו את אישם לוואדי, על טנקי האויב. העתקת האש הארטילרית למטרות האויב נעשתה מהר ובדייקנות.

לפנות בוקר, הגיעו לשטח הדרגים עם תחמושת ודלק וטנק טנק החל לתדלק ולתחמש, בשלב זה הטנקים נשארו כמעט ללא דלק ותחמושת.

בשעה 04:00 לערך הוחזר לחטיבה גדוד 125, כשהוא מרוקן מדלק (פלוגה אחת שלו נשארה לחסום את הכביש לעבר אבו-עגילה). כאשר הגיע הגדוד אל ישכה, הוחלט שלא לשלחו לקרב מיד. ישכה רצה לנסות ולבצע עם אור ראשון (בערך ב-04.00) תנועת איגוף מזרחית לטנקי האויב שבוואדי, והורה לגדוד 125 לתפוס עמדות ולהבטיח מפני אפשרות אגיפה מדרום. בינתיים הגדוד שחזר בלי דלק התחיל לתדלק.

בא השחר ועמו... ערפל כבד. כאשר התפזר הערפל, לאט לאט, ראה ישכה על הדיונה הגבוהה שממול 23 טנקים נוספים T55. מראה זה שינה את דעתו בקשר לתנועת האיגוף. משהביט לתוך הוואדי ראה 17 טנקים מצריים מושמדים ובוערים. הוא אמר לאברהם: "זו מחציתם. אנו מסתדרים יפה מאד כאן, במקום שבו אנו יושבים עתה". הטנק של סרן גיא ספג פגיעה ישירה. מספר גיא: הופיע המח"ט, העיף מבט על הטנק: "מה העיניינים?". אמרתי לו: "שבע פגיעות, תלחץ לי את היד שאני חי והצוות חולץ". שאל: "הכל נשרף?" אמרתי: "אני ערום לגמרי". המח"ט אמר לנהג להביא את המזוודה הכחולה ונתן לי זוג לבנים, זה השלל היחידי שלי...

עם שחר התגלה מחנה שבו החטיבה המצרית פרוסה בחניונים בכל הבקעה שלפני צומת ביר-לחפן, במרחק של כ-3-4 ק"מ מהצומת, ומתחילה לסגת לכיוון דרום. מג"ד 94 דיווח למח"ט כי האויב נמצא

בתחילת נסיגה וביקש רשות לנוע אחריו. כעבור זמן מה הורה המח"ט על תחילת תנועה אחר האויב, אולם מצב החטיבה היה כאשר גדוד 125 עדיין מתדלק והמג"ד הודיע כי עדיין אינו מוכן לתנועה. בגדוד 94 רק טנק המג"ד ופלוגה א' היו מתודלקים. יתר הגדוד עדיין בשלב התדלוק. למרות זאת המג"ד הודיע שהוא מוכן לתנועה והחל לנוע בעקבות המצרים. בהמשך יתרת גדוד 94 סיים את התדלוק ונכנס כולו לתנועה ובעקבותיו גם גדוד 125. חפ"ק המח"ט נע בעקבות טנק מג"ד 94.

מאוחר יותר סיפר מפקד החטיבה המצרית, שנפל בשבי, כי ערך שש התקפות – נגד, במגמה לפרוץ לכיוון אל-עריש. הוסיף האל"ם המצרי ואמר כי כוחותיו ירו אלפי פגזים בכיוון כוח החסימה הישראלי, מטווחים של 1,500 עד 2,000 מטרים.

עם אור הבוקר, 6 ביוני, הופיעו מטוסי חיל-האוויר לבקשתו של המח"ט, לסיוע בציר הדרך לג'בל ליבני. הליקופטרים נחתו ואספו את הפצועים. הוצנח גם דלק לחטיבה במרחק-מה מאחורי אזור הקרב. בשעה 09:00 החלו המצרים נסוגים דרומה; כך נמנעה מגדוד 125 הזדמנות להשתתף בכלל בקרב. עתה נמצאו בוואדי 24 T54 מושמדים, רובם בוערים, ונוסף להם נגמ"שים, ג'יפים ומשאיות. מתוך אלה השמיד חיל האוויר 6 טנקים. אבדות החטיבה היו: המ"פ סגן אילן יקואל ומספר פצועים; טנק אחד שנשרף ואחד שנפגע, אך ניתן להפעלה מחדש אחרי תיקונים. הפלוגה מגדוד 125 שחסמה באותו בוקר לעבר אבו-עגילה, השמידה מספר טנקים שעלו מעבר לוואדי אל-עריש.

את היממה הראשונה למלחמה סיימה החטיבה כשהיא מותירה מאחוריה את מוצב הראדאר הרוסי, וצומת ביר-לחפן בידיים ישראליות. הכוחות המצריים שניסו לפרוץ, הוכו מכה שעלתה להם באבדות רבות.

הדלק והתחמושת בפיקוד הסמח"ט וולטר הגיעו תוך כדי קרב עד קרוב מאד לטנקים ובמקביל ללחימה לפנות בוקר, ירדו טנקים לאחור לתדלק ולהתחמש ומיד חזרו ללחימה.

קרבות ג'בל-ליבני – יום שלישי, 6 ביוני

באותו יום שלישי ה-6 ביוני, קיבל המח"ט פקודה ממפקד האוגדה האלוף יפה, לפרוץ קדימה ולרדוף אחרי האויב לעבר צומת ג'בל-ליבני; המשימה המוגדרת היתה להשמידו ולכבוש את ג'בל-ליבני. גדוד 94 ירד אל הכביש ונע עליו, תוך השמדת שריון ורכב מצרי שנותרו לפליטה בשטח. מיד אחריו נעה חבורת הפיקוד; שלושה זחל"מים ושני ג'יפים, ובראשם המח"ט, כשהוא מנסה שלא לפגור ולהדביק את הסנטוריונים הדוהרים קדימה.

המהומה על הכביש היתה גדולה. כלים מצריים שחלקם עדיין לא נפגע וכן ראשוני המצרים הנסוגים מביר-לחפן, באו בעקבות השדרה הישראלית ונסעו באותו כיוון: "אלה נסוגים ואלה מתקדמים". על מסע מוזר זה – שמאוחר יותר הפך תופעה רגילה, סיפר ישכה: "התקדמנו ואני בזחל"ם לפתע אומר לי אחד מעוזרי 'תסתכל לאחור!' – אני מתבונן וראה ארבע משאיות עמוסות חיילים, שני נגמ"שים וטנק PT76 אחד. ידעתי כי הם טרם הבחינו בכך שאנו ישראלים. החברה כבר רצו לירות בנשק הקל שברשותנו, אבל אמרתי להם: 'סעו בשקט!' פניתי במכשיר האלחוט לאברהם ואמרתי לו: אברהם, על הזנב שלי, אס או אס על הזנב שלי. אברהם הסתובב מיד. אנו התכופנו בזחל"ם, ירייה ראשונה והטנק המצרי נפגע; עוד ירייה וגם הנגמ"ש נפגע. פרסנו את הזחל"מים שלנו וחיסלנו את יתרת האויב. דיווחנו לאברהם: 'תודה, עבודה יפה, תודה.'"

גדוד 94 המשיך לנוע קדימה מאחוריו חבורת הפיקוד ולאחריהם גד"ב 822, גדוד 125 שהספיק לתדלק וגדוד 61. לכל אורך הדרך התרוצצו חיילים מצריים נסוגים; טנקים ורכב פזורים, שרופים מפגיעות חיל האוויר.

בשעה 12:10, לאחר שנפלו מוצבי ביר-לחפן בידי חטיבה 7, נפגשו הכוחות משתי האוגדות, אוגדה 84 של האלוף טל ואוגדה 31 של האלוף יפה, ליד תחנת בקורת מצרים עזובה. בדרך למחנות ג'בל-ליבני הוסיפו עדיין המצרים להילחם. גדוד 94 נכש את שדה התעופה

של ג'בל-ליבני והשמיד בו 4 טנקים נוספים. המרחב של ג'בל-ליבני, היה מורכב מרשת צפופה של מחנות צבא, שהשתרעו לאורך שישה ק"מ. היו שם בונקרים, תעלות קשר ומצבורי תחמושת ודלק. שדה-התעופה שכן לפני המרחב והגדיל את חשיבותו של המקום. בשעה 16:00 הגיע גדוד 94 לפאתי מחנות ג'בל-ליבני ויצר מגע עם האויב. מתוך מחנות ג'בל-ליבני יצאה חטיבת טנקים מצרית T34 וכמה T54 והתפרסה משני צידי הכביש היורד לעבר המחנות. גדוד 94 יצר איתם מגע והתחילו חילופי אש טנקים מטווחים ארוכים. דווח למח"ט, שהורה לגדוד 94 להמשיך וליצור מגע עם האויב ממזרח לכביש ולהשמידו, ולגדוד 125 לפעול ממערב לכביש.

כל יחידות החטיבה נערכו לקרב לפי פקודת המח"ט. משמאל התפרס גדוד 94 והחליף אש עם שריון מצרי. גדוד 125 התפרס מימין וחבורת הפיקוד במרכז; התותחים נפרסו לעמדות-אש ולבסוף גדוד 61. במרכז המחנה היה הכביש והמח"ט קבע אותו כגבול גדרות בין הגדודים. פריסת החטיבה ארכה 20 דקות בלבד על קו חזית ברוחב של כ-6 ק"מ. כחמישים טנקים מצריים יצאו ממחנות ג'בל-ליבני; כשהם נעים פרוסים חזיתית. היו אלו יחידות שריון של הדיביזיה ה-3 המצרית. התנהל קרב שב"ש מול השריון המצרי.

באגף השמאלי הבחין מג"ד 94 בכוח שריון מצרי הפורץ ומנסה לאגוף בכיוון גדוד 125. המח"ט ניסה להזהיר את מג"ד 125, אך לא הצליח ליצור עמו קשר. הטנקים המצריים עלו מהאגף ופגעו בשלושה טנקים ישראלים; אחד מהם של מג"ד 125 עצמו. מספר סא"ל פדלה: "בג'בל-ליבני נפגע הטנק שלי פגיעה ישירה. הנהג נהרג. עזרתי לתותחן שלי, שהיה פצוע, לצאת. הטנק בער. תפסתי טנק אחר וניהלתי את הקרב". פדלה הורה לאחת מפלוגותיו להסתער. על השנייה פקד לאגוף ולכתר את האויב ועל השלישית להיערך להתקפה על הכוח. 30 טנקים T55 עלו עליו, אך הסנטוריונים של פדלה הצליחו אחר כך לחסל 16 מהם; היתר נסוגו ואחר כך הושמדו גם הם.

מג"ד 94 החל מעביר את הטנקים שלו שמאלה כדי להעלותם על שלוחה של הג'בל (הגבעה שעל שמה נקראים הכפר והמחנה ג'בל-ליבני). השריון המצרי לא ניסה להפריע לתנועה זו. למפקד הגדוד

השני היו דאגות שונות לחלוטין. דבריו אל המח"ט: "כל שאני רואה הוא - אבק". חלק מהשריון המצרי החל חומק מערבה דרך חומת האבק. לא ניתן היה לראותו בגלל השמש המסנוורת. קרב האש נמשך עד רדת החשיכה. גדוד 125 איבד שני טנקים ושני זחל"מים.

מהשלוחה של הג'בל, אליה פנה אגפו השמאלי של גדוד 94, המשיך לנוע אחד הטנקים, בפיקודו של סרן גיא, עד שהגיע לאגפם של 18 טנקים מצריים מדגמי T34 ו-T54. טנק שני שבא אחריו נעצר – מנועו התקלקל. אולם סרן גיא מצא את המטרה שחיפש. ממרחק של 400 מ' פתח סגנו באש וחיסל את חצי תריסר הטנקים הקרובים אליו ביותר. סיפר סגן יאיר, סמ"פ של גיא: "דפקנו אותם מן הצד, הם אפילו לא דזו; פגז - טנק, פגז - טנק."

גדוד 94 חיסל את תריסר הטנקים האחרים שירו מהחזית המצרית. מאוחר יותר נתגלו ליד טנקי המצרים עשרות תרמילי פגזים שנורו מהם. הם ניסו כמיטב יכולתם, אבל בכך לא היה די; על הטנקים של גדוד 94 נמצאו 22 פגיעות טריות, אך אף אחד מהם לא הוצא מהמערכה. יתרת השריון המצרי נמלטה מערבה. הפגזה ארטילרית מצרית כבדה הונחתה מתחילת הקרב על שטח הפריסה של החטיבה, ונמשכה ללא הפסקה עד שעה 22:00.

עם רדת החשיכה, החטיבה היתה פרוסה בכל מרחב ג'בל-ליבני, והבעיה היתה לרכז את הכוחות לחניוני לילה לצורך תדלוק וחימוש. גדוד 94 נעזר הפעם בזרקורים לסימון נקודות מפגש ולקראת חצות לערך הצליח להיכנס לחניון לילה ובעזרת הסיור והחרמ"ש של הגדוד להביא אספקה לטנקים. הם גם סייעו לטנקיסטים בביצוע עבודות התדלוק, החימוש והתיקונים. כל זאת כאשר החטיבה תחת הפגזה ארטילרית.

הלילה ירד על החטיבה המתארגנת בצומת ג'בל-ליבני. סא"ל וולטר, הסמח"ט, האיץ בדרגים, והגיע עמם אל הסנטוריונים. "אף פעם לא הבנתי איך הם רצים קדימה", אמר. זוהי אחת ההזדמנויות הנדירות של אנשי הצוותים לנוח מעט. אחר כך הסתבר להם, כי מתוך 86 שעות

של מלחמה רצופה, תהיינה להם אלו שעות אחרונות למנוחה ("איזה מנוחה? תדלקנו, חימשנו ועשינו שיפוצים" – אמר אחד החיילים). חיילים מגדוד החרמ"ש והסדנא יצאו לתקן את הטנק הבודד שנתקע בשלוחת ג'בל-ליבני, כשהוא מקולקל. כל הלילה עמלו ותיקנו תחת אש מצרית טורדנית. בבוקר, משתמה עבודת השיפוץ, נמצאו בסמוך לטנק תריסר הרוגים מצריים. על זאת נאמר בחטיבה: "האחת עושה במלאכה והשנייה מחזקת בשלח".

התותחים המצריים עדיין המשיכו בהפגזה ארטילרית מכוונת אל ריכוזי החטיבה. מקומם אותר לפי הבהקי הקנים. ההרעשה הארטילרית המצרית הביאה למסקנה, כי קציני תצפית מצריים קדמיים מטווחים מן ההר עצמו. מאוחר יותר התברר כי הם ראו את החטיבה פרוסה כעל כף היד. על גדוד החרמ"ש הוטלה המשימה לטהר את ההר ולהשמיד את האויב שעל הרכסים. ואומנם בבוקר שלמחרת, 7 ביוני, נתפסו שם קצינים וצוותי תותחנים מצריים, מלבד כמות גדולה של דלק ומים. חיילי גדוד החרמ"ש ניהלו קרבות עם חי"ר מצרי ומספר השבויים גדל והלך. "היו לנו המון שבויים" – מספר המג"ד סא"ל יהודה. "היה לי סג"מ אחד שהכניס לתוך כל משאית 90 שבויים. אני מוכרח להכניס אותו לקואופרטיב דן".

אבדות החטיבה בקרב זה היו: שבעה הרוגים – סגן אליעזר מרכוסהימר, סגן מאיר איזמן, סמל מרדכי שלומי, סמל מוריס מזרחי, סמל שלמה טובול, טוראי משה פרץ וסמל יגאל הדס ז"ל, 8 פצועים ו-3 טנקים.

החטיבה נעה לעבר ביר – חסנה

אור ליום ד' 6 ביוני, בשעה 01:03, נפגשו מפקדי האוגדות האלופים ישראל טל ואברהם יפה ליד ג'בל-ליבני, כדי לתאם את ההתקדמות של שתי האוגדות. בקרבת שדה-התעופה של ג'בל-ליבני נפגשו גם מפקדי החטיבות אל"ם שמואל גונן ואל"ם ישכה שדמי והחליפו ביניהם אינפורמציה על מהלך הקרבות. מפקד פיקוד הדרום, האלוף ישעיהו גביש, הורה לאוגדות של האלוף טל ושל האלוף יפה להמשיך

בדהרתן: אוגדה 84 מערבה ואוגדה 31 דרומה, לכיוון ביר-תמדה, ולחסום את צירי הנסיגה של הצבא המצרי. על האלוף טל הוטל לפרוץ לכיוון ביר-חמה וביר-גפגפה; על אוגדת אלוף יפה הוטל לנוע לעבר ביר-חסנה והמיתלה. לאחר פגישה זו הוטלה המשימה של כיבוש ביר-חסנה על החטיבה שלנו. הגדודים התארגנו במשך שעות הלילה ועם שחר היתה החטיבה בתנועה לביר חסנה. המח"ט ישכה האיץ במפקדים: "קדימה! קדימה – לרדוף אחרי האויב ולהשמיד אותו – לא לתת לו שהות להתארגן." בראש החטיבה נע גדוד 94 ואחריו נעו חבורת הפיקוד וגדוד התותחנים 822.

גדוד 94 בתנועה לעבר ביר חסנה צילם המג"ד אברהם ברעם

גדוד 125 קיבל הוראה מהמח"ט, בעת שהותו בחניון הלילה בג'בל-ליבני, לנוע לכיוון אבו-עגילה ולפתוח את הציר בשביל חטיבה 520 היא החטיבה השנייה של אוגדת אלוף יפה. הוא נע לביצוע משימתו. המח"ט טוביה מגדוד 125 מספר: "זה היה בג'בל-ליבני. יצאנו לטהר את הכביש. הייתי כעשרה מטרים ממנו. משאית ראשונה עברה אותי. המקלע עוד לא דפק, התותח עוד לא דפק, עשיתי שיקול מהיר, ופקדתי: 'נהג קח שמאלה!' המשאית השנייה באה במהירות 80 ק"מ לשעה והתרסקה עלי בתנופה. היא פשוט התנפצה לי על הטנק. המצרים שכבו על הטנק וסביבו..." את יתר המצרים שניסו לירות

חיסל המח"ט טוביה תורן ברימונים ובצורות מן העוזי שלו. תנועת השיירות המצריות נמשכה "כמו ברחוב דיזינגוף בתל-אביב", כדברי אחד השריונאים בגדוד 125. באותה התקפה השמיד גדוד 125 שני גדודי ארטילריה מצרית; תוך מחצית השעה חוסלו 4 טנקים וקרוב ל-35 תותחים. עשרות רבות של אנשי חי"ר מצריים נהרגו תוך כדי דהירת הגדוד בשטח המישורי. בשעה 07:00 נפתחה הדרך ונוצר קשר עם חטיבה 520. הגדוד נעצר בג'בל-ליבני והמתין לדלק. גם תקלות בטנקים לא חסרו בעת המרדף אחר האויב הנמלט.

מספר מפקד הסדנא: "בין ג'בל-ליבני לביר חסנה החלפנו מנוע של טנק. היינו תקועים ללא מים שהיו יקרי מציאות. משנגמר התיקון ומנוע הטנק הוחלף, פקדתי לקחת 4 ג'ריקנים מים ואמרתי: "שפכו את המים למנוע. הטנק חשוב יותר מהצמא שלנו. אלה היו 4 הג'ריקנים האחרונים, מתוך חמישה ששמרנו לעת חירום. החבר'ה התבוננו בי, ידעתי שזהו רגע של משבר; הצמא היה גדול ומים חסרו. איש לא אמר מילה והטנק יצא לדרך. בערב קיבלנו מים. אז ניגשו אלי חיילים טוראים ואמרו לי 'המפקד, כל הכבוד, זה לא היה קל לך לשפוך מים למנוע, כשהחיילים צמאים'".

בינתיים, לפני הצהריים, הגיע גדוד 94 למבואות ביר-חסנה. אותה עת הופתעה חבורת הפיקוד של ישכה על ידי שריון מצרי שעלה הישר עליה. סיפר המח"ט: "כבר בראשית התנועה גילנו עד כמה היו המצרים מבוהלים. הם נכנסו בין הטורים שלי." מפקד יחידת התותחנים קיבל פקודה מהמח"ט וכוון ישירות את תותחיו; ממרחק של 300 מ' פגע בטנק T34 מצרי בשני פגזים והשמידו. זהו מקרה נדיר, של קרב בין שריון לתותחים מתנייעים.

הקרב על ביר חסנה.

קרב ביר-חסנה – יום רביעי, 7 ביוני

ביר-חסנה היתה מוכרת לחיילי צה"ל כבר מ-1956. במסגרת תהליך השיקום של סיני, הרחיבו המצרים את המתחם והפכו אותו למרכז אספקה. במקום נמצאו מצבורי דלק ומים ענקיים. למרות שהבסיס היה מוקף ביצורים כבדים, בונקרים ותעלות חפורות, לא ניסו המצרים להגן עליו בעקשנות, כי באותה עת כבר שודרה ברדיו קהיר פקודת הנסיגה לקו השני לכל הצבא המצרי.

על קרב ביר-חסנה סיפר סא"ל אברהם: "בשעה 06:30 ביום 7 ביוני, לאחר שחימשנו ותדלקנו בחניון הלילה, יצאנו לכיוון ביר-חסנה. היו לנו הוראות ברורות; לפתוח צירים לתנועת החטיבה, ולתפוס את המצוק השולט על ביר-חסנה. במקביל לי מזרחה, צריך היה לנוע גדוד 125 ולחדור לביר-חסנה דרך הכביש. שלחתי קדימה פלוגה מלווה בג'יפים מיחידת הסיור. בדרכנו השמדנו עוד ארבעה טנקים מצריים. כשהגענו למצוק, ראינו שבמרכז האזור נטוש ורק באגפים היו מוצבים תפוסים בידי חי"ר. לאחר מכת אש ראשונה ברחו המצרים פתחנו בהסתערות לטיהור המקום. תוך כדי כך הגיעה שדרת רכב וטנקים מצריים. חלקה הושמד מיד וחלקה ברח. בעוד אנו מטהרים את מחנות ביר-חסנה, הגיעה אלי בשעה 10:00 פקודת המח"ט לדהור דרומה; לתפוס את צירי התנועה ולתפוס דרכים צדדיות המובילות אל ציר התנועה הראשי, שעליו נענו. השארתי חסימה, בפיקודו של יוסי הקמ"ן, שכללה 2 מחלקות טנקים, מרגמות 120 מ"מ ו-2 מחלקות חרמ"ש. לקחתי את הכוח שנוותר לי והתקדמתי דרומה לכיוון ביר-תמדה. תוך כדי תנועה השמדנו 5 טנקים, והשארנו עשרות כלי רכב וטנקים שנראו שלמים ונטושים".

בעוד גדוד 94 דוהר דרומה, הגיע גדוד החרמ"ש 61 והשתלט על ביר-חסנה המלאה במצרים שהסתובבו ללא תכלית. חלקם היו חמושים וחלקם השליכו את נשקם האישי. תוך כדי כך השמיד הגדוד גם חלק מכוח מצרי שהגיע בדרכי עפר ממרחבי ואדי קוריה. חלקו האחר נס דרומה. על כניעתם של המצרים בתוך מחנה ביר-חסנה סיפר מג"ד החרמ"ש: "פרצנו פנימה והם ישבו שם כאילו אין מלחמה, כאילו לא קרה דבר. פלוגה שלמה יושבת ואוכלת. המפקדים בראש, הטבחים וטוראים מגישים. חיכו שנבוא לקחת אותם. דבר ראשון כיביתי את הגז". השבויים רוכזו בבניין הגדול של הממשל ושם שמרו עליהם עד בוא מחלקת המשטרה הצבאית לטפל בהם. בקרב על ביר-חסנה נפלו רב"ט אברהם זילברברג ורב"ט יצחק קשקש ז"ל. עם הגעת גדוד 61, החסימה של גדוד 94 שהושארה במקום הצטרפה חזרה לגדוד.

המרדף והחסימות בצומת ביר-תמאדה – יום רביעי, 7 ביוני

גדוד 94 המשיך עדיין בדהרתו אל ביר-תמאדה, על מנת לחסום נסיגת אויב דרך ה"מליז". אחריו נעו חבורת הפיקוד וגד"ב 822. מספר המח"ט ישכה: "נסענו מביר-חסנה בחבורת הפיקוד. בערך בשעה 14:00 שמענו יריות. הזחל"ם עצר. פתאום אני מבחין בחבר'ה רוקדים ומתנשקים. אחד רץ אלי וצועק: המפקד, הכותל! הכותל! (באותו יום נכבשה ירושלים ונמסרה הודעה בחדשות "קול ישראל")."

הדרך למחנות ביר-תמאדה היתה זרועה מוקשים (רובם בלתי חמושים), עובדה שלא מנעה מן הטנקים לנוע קדימה תוך כדי סילוקם. היו מקרים בהם סולקו המוקשים תוך כדי ירידה מהטנקים ומהזחל"מים, וזריקתם הצידה. הדרישה לנוע במהירות, כפתה גם על מפקד החטיבה להשתתף במו ידיו בפינוי המוקשים. הכביש כבר היה עמוס בעשרות כלי רכב שנפגעו על ידי חיל-האוויר. הטנקים דחפו מכשולים אלה הצידה, על מנת להימנע מירידה מהכביש לשוליים הממוקשים.

בדרך אל צומת ביר-תמאדה השמיד גדוד 94 עוד 12 טנקי אויב. בשעה 15:00 הציב המג"ד חסימה על הצומת והגדוד פתח מיד באש

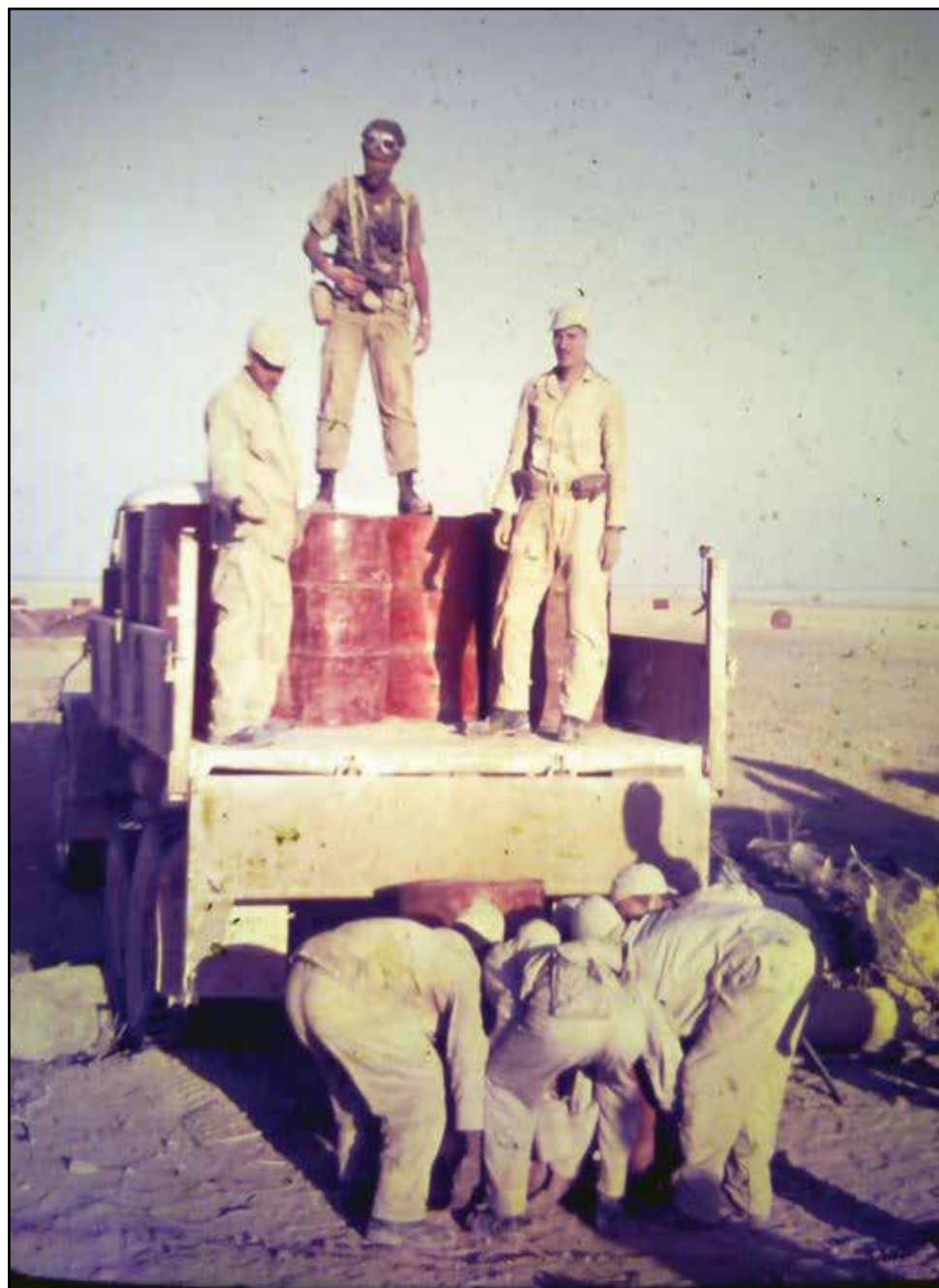
על שיירות אויב. אך לכאן הגיעו רק 15 טנקים של הגדוד. הדלק אזל במיכלי הטנקים ואחדים מהם נעזבו לאורך ציר ההתקדמות על צוותיהם. וכשהגיע דלק התרכזו בביר תמדה. בינתיים התקדמה חבורת הפיקוד ועמה הסיירת וגדוד התותחנים, עד 3 ק"מ מביר-תמאדה, שם הדביקו את גדוד 94.

חוסר סדר ואנדרלמוסיה איפיינו את הצבא המצרי בנסיגתו. היה ברור שהפיקוד המצרי אינו שולט עוד בכוחותיו. כאשר נגמר להם הדלק, טנקים מצריים נעזבו כשהם כשירים לפעולה. "צריך היה רק ללחוץ על המתנע, להתניעם ולנסוע" – סיפר סא"ל אברהם. משני צדיו של הכביש המוביל מ'חל לעבר מעברי המיתלה והגידי נעו אלפי כלי רכב ונסוגים בנחשולים אדירים, ביניהם עשרות טנקים ותותחים נגררים. מטרתם היחידה היתה לפרוץ ולעבור דרך מצרי הג'ידי והמיתלה אל התעלה.

15 הטנקים מגדוד 94 פתחו עליהן באש, אך מפאת חוסר דלק לא יכלו לתמרן. נחשול הנוסוגים החל לעקוף את החסימה ולהמשיך במנוסתו. מצב החטיבה היה לא נעים כלל. טנקים היו פזורים לאורך הכביש מג'בל-ליבני עד ביר תמאדה לאורך 150 ק"מ והאויב, אותו ביקשה החטיבה לחסום, נמלט משדה המערכה. סגן מפקד האוגדה הגיע בצהריים למקום ופקד על מג"ד 94 לנוע דרומה ולחסום את מיצר המיתלה.

בפאתי ביר-תמאדה התקיים מפגש בין המח"ט, מג"ד 94 ומ"פ הסיוור. המח"ט הודיע שמצפים להצנחה של דלק בביר-תמאדה אחרי הצהריים. מג"ד 94 ביקש שלא להמתין ולשלוח את הסיוור לתוך המחנות לחפש דלק ולהביא לו אותו. הסיירת החטיבתית קיבלה פקודה מהמח"ט לחפש דלק שלל במחנות ביר-תמאדה. מ"פ הסיירת שלמה מלאכי פרץ אל המחנות בליווי ג'יפי סיוור אחדים. הוא מצא מצבור דלק ודיווח למח"ט שהוא מחפש מכונית להעביר אותו לגדוד 94. תוך כדי כך היה מלאכי נתון לאש מצרית פזורה. המח"ט רצה

להיות בטוח שהדלק מתאים לטנקים, נזכר בתורת הכימיה שלמד ב"כדורי" ואמר באלחוט למ"פ הסיירת: "שפוך דלק על המרפק והנח לו לזלוג לאורך האמה, אם יהיה לך קר ועורך ילבין – הדלק טוב." סרן מלאכי השיב לו: "קור כלבים ואני מלבין!" אמר לו המח"ט – "מהר והבא!" הסיירים, רובם בני משקים, תיקנו מיד מכונית מצרים ושבויים

מצריים העמיסו עליה את חביות הדלק. צילם הלל ברוסטין

שחרור השבויים המצריים לאחר העמסת הדלק. צילם הלל ברוסטין

משסיימו, החלו אנשי הסיוור לנוע אל גדוד 94. עם חזרתם אש נפתחה מכמה כיוונים. שלושת הסיירים בג"פ – סרן שלמה מלאכי, רס"ל אמנון גרוזניק וסמל יורם רוטפלד נפגעו. שלמה ויורם נהרגו מיד ואמנון נפצע אנושות; מאמצי הרופא להצילו עלו בתוהו.

בטרם הגיע הדלק, קיבל הגדוד, כאמור, פקודה להמשיך במהירות לעבר צומת פארקר לפני המיתלה. עם כל טנק שיהיה מסוגל לנוע.

גדוד 125, שנשלח אותו בוקר יום ד' לסייע לפתוח את ציר המיועד לתנועת חטיבה 520, המגיעה מאבו-עגילה, החל גם הוא לנוע דרומה לעבר ביר-חסנה. לאחר שתידלק את הסנטוריונים שלו, קיבל המג"ד סא"ל פדלה פקודה לנוע אל צומת ביר-תמאדה. עם רדת החשיכה הגיע הגדוד אל הצומת וסא"ל פדלה נפגש עם המח"ט. אל"מ ישכה הורה לו להציב חסימה בצומת, להתחבר עם הסיירת בשדה התעופה של ביר-תמאדה, ולהשמיד שיירות אויב שנעו מכל עבר אל מעבר הג'ידי. הטנקים של גדוד 94, העוזבים מחוסר דלק, תודלקו ונאספו ליד מפקדת החטיבה. גם יתר יחידות החטיבה הגיעו במשך הלילה לקרבת צומת ביר-תמאדה.

גדוד 94 דוהר אל תוך מיצר המיתלה

סגן מפקד האוגדה ברוך נתן פקודה למג"ד 94 לנוע דרומה ולחסום את נסיגת האויב במצרי המיתלה מרחק של 60 ק"מ. מג"ד 94 ערך ביקורת בכל הטנקים לוודא כמה דלק נשאר, וכל מי שהיה לו לפחות מיכל אחד מלא להסתדר על הכביש לתנועה. יתרת הטנקים נשארו ליד מפקדת החטיבה והמתינו לתדלוק. אל הכוח הצטרפו כוח סיוור, מחלקת חרמ"ש וזחל"ם הפיקוד. הכוח חולק בין 2 המ"פים - סרן גיא מ"פ א' עם 5 טנקים, מ"פ ג' חיים עם 4 טנקים וטנק מג"ד והמרוץ החל להגעה לפני המצרים ולפני החשכה. ההוראות אמרו כי אם יתגלה כוח מצרי, מתפרסים רק שני טנקים הקדמיים ויורים בו. הנשאר יישאר, מתוך כוונה לחסוך בדלק. תוך כדי מסע נערכו הטנקים בשתי שדרות, כשהחרמ"ש והג'יפים באמצע.

או-אז החלה שעתה הגדולה של החטיבה. הכוח פתח בתנועה לעבר מיצר המיתלה. כעבור כמה ק"מ מסתבר שהיה טנק אחד שהצטרף ללא דלק והוא נתקע ונשאר בשטח עם כמה חיילי חרמ"ש לאבטחה. שאר הכוח שכלל 9 טנקים המשיך בתנועה לעבר המיתלה. בדרך היו היתקלויות במספר טנקים ובכוחות חי"ר בתנועה והושמדו 3 טנקים מצריים. הכוח לא התעסק עם בורחים רגליים כי לא היה טעם להתעסק איתם - הם לא ירו עלינו ואנחנו לא ירינו עליהם. הדהירה אל המיתלה נעשתה תוך תחרות לא עם אויב לוחם אלא עם אויב נמלט. המצרים נלחמו רק על דבר אחד: לפלס דרך לתעלה. לשם כך ניצלו כל "טריק" ונכנסו פעמים רבות לתוך טורי השריון של החטיבה שדהרו לשם. באחד הטנקים של הגדוד, התקועים מחוסר דלק, היה התותח ניצב לכביש. לפתע נעצרה משאית מצרית, חייל ירד ממנה ואמר: "אולי תסובבו את התותח, אתם לא רואים - היאהוד באים".

קילומטר אחד לפני צומת פארק, השמיד גדוד 94 עוד שלושה טנקים מצריים תוך כדי מרוצתו. כאן החלו הטנקים להיתקע מחוסר דלק. המג"ד הורה שלא משאירים בשטח שום כלי ולגרור כל כלי רכב

שנתקע בשטח. ראשון נתקע הטנק של גיא. הוא נקשר לטנק אחר ונגרר. השעה היתה בערך 17:00 והלילה קרב. כמה מאות מ' ממצבת פרקר גם הטנק של מג"ד 94 נתקע מחוסר דלק וגם אותו קשרו לגרירה. המג"ד נשאר בטנק הנגרר, "היה לי תותח תקין ומקלעים אז למה לעבור?"...

כל הכביש המוביל אל המיתלה והמוביל לכיוון נח"ל היה מלא בכוחות מצריים שכוללים משאיות, זחל"מים, תותחים, טנקים, עומדים בשדרה על הכביש ומחכים לכניסה למעבר המיתלה, כאשר חיל האוויר שלנו תוקף בתוך המיתלה. בכניסה למיתלה היה מוצב נ"מ מצרי. השיקול היה האם להמשיך יחד עם המצרים או להישאר לחניון לילה בחוץ. מג"ד 94 החליט להיכנס לתוך המיצר ולתפוס עמדות כדי לחסום את התנועה.

גם סגן עובדיה מקיבוץ מעגן מיכאל, דהר קדימה אל המיתלה. בגלל תקלה במנוע נעצר ודיווח למג"ד: "נתקענו - עומדים". עשרות משאיות חלפו על פניו. הוא השמיד רבות מהן, תוך עמידה במקום. מאות חיילים מצריים נמלטים נעו בשטח. "מה לעשות? להמתין - היה כמו צו קריאה ליהרג - אבל אין ברירה".

לפנות בוקר נעצר ליד הטנק הישראלי ג'יפ מצרי, ממנו ירדו גנרל, שהציג עצמו כגנרל יאקוט, קצין תותחנים ראשי, ושני רבי-סרנים. הגנרל היה פצוע בישבנו. גם שני רבי-הסרנים היו פצועים. "היכן המג"ד? - מארב יפה", פנה יאקוט לעובדיה. עובדיה הרהר: "מה להגיד לו - שאני תקוע לבד בשטח?" הורדתי את הקונצרטינה מן הטנק והזמנתי אותם לתוך המכלאה הפרטית. דיווחתי לאברהם: המפקד! המפקד! גנרל ושני רבי-סרנים מתארחים אצלי. מה לעשות להם? התשובה: "שמור עליהם יפה; האקדח של הגנרל בשבילי, סוף". גנרל יאקוט היה הבכיר בין תשעת הגנרלים שנפלו בשבי צה"ל במלחמת ששת הימים.

בהגיעו לצומת פרקר בכניסה למיתלה נתגלתה לפני סא"ל אברהם תמונה מחרידה; הכביש המוביל מן המיתלה מזרחה לעבר נח"ל היה עמוס בכלי רכב מצריים: טנקים, תותחים ומשאיות חי"ר, שהמתינו לפתיחת פקק התנועה בכניסה למיתלה שנוצר על ידי תקיפת חיל

האוויר. המצרים התבוננו באנשי הגדוד הנעים במרחק 100 מטר מהם, אך לא ירו לעברם אף כדור אחד! סא"ל אברהם החליט להגיע אל פיתחת המיצר, כק"מ מערבית למצבת פארק, בשטח שניתן לחסום בו את האויב. על המצב אליו נקלע בצומת פארק, סיפר המג"ד: "כשהגעתי עד מאה מטרים מן הצומת, נתקעתי שם בלי דלק. המ"פ גיא כבר נגרר בלי דלק. קראתי לטנק של רפי, שנע לפני, לבוא ולגרור אותי. הוא חזר ובא. יצאתי מן הטנק, הורדתי את הכבל ונקשרנו זה לזה. בעוד אנו עושים זאת, היו המצרים מביטים בנו ואנו מביטים בהם, כאשר מאה מטרים מפרידים בינינו לבינם - ואיש לא ירה. יתכן כי חשבו שאנחנו משלהם. מכל מקום, כל עוד יכולנו לנצל את מבוכתם - לא פתחנו עליהם באש, כדי לא להכריז מי אנו עד אשר נסיים את ההתארגנות, וכדי שנוכל להמשיך ולהגיע למקום שבו נוכל לבצע המשימה ולחסום האויב.

"שיירות האויב נעו כל הזמן מערבה, לעבר התעלה. הם נעו ממזרח למערב; ואילו אנו באנו מצפון - מזרח ונענו לדרום-מערב. התקרבו מן הצד עד לצומת; משם נענו ממש במקביל לשיירות המצרים במרחק של כמה עשרות מטרים. קשה לתאר במילים נסיעה זו, ליד שיירות המצרים. הייתי במצב מאוד לא סימפטי, אם להגדיר זאת בעדינות. הטנק שלי משותק, בהיותו חסר דלק, ואני נגרר על ידי טנק אחר ליד שיירות האויב, מביט בהם והם בי, אף אחד אינו יורה והכלי היחיד שאני יכול להפעילו הוא המקלע 0.5". השעה היתה שש בערב, תחילת דמדומים, וקשה לתאר תמונה משונה זאת. עד עתה איני מבין מדוע לא ירו בנו. לפי הערכתי חייבים היו להבחין כי אנו ישראלים, שכן לפני שהחלו לגרור אותי, לאחר שנקשרתי לטנק שלפני, עמד שם טנק מצרי שחששתי ממנו, ונתתי פקודה למ"פ חיים לחסלו, והוא עשה כן. על כן קשה לי להבין מדוע לא פתחו באש.

מג"ד 94 אברהם ברעם בזחל"ם הפיקוד במיתלה

חלק מה"נוף" במיתלה

באותו זמן, ניסו הסיירים, שהיו מאחור, לקחת שבויים אחדים, שהפריעו להם בתנועה. המצרים פתחו עליהם באש, והרגו שניים משלושת הסיירים שהיו בג'יפ, סגן רני מרכס וטוראי אורי בן שלום. השלישי הצליח להימלט ובא אלינו. שלחתי חזרה לצומת מחלקת חרמ"ש, שעדיין היה לה דלק לנוע, על מנת להוציא את שני הסיירים ההרוגים, ולקטול את מי שתפגוש בו שם. נותרנו עתה עם תשעה טנקים בסך הכול, מהם שניים נגררים. כאשר הגענו לאזור ההתארגנות, נתקעו עוד שלושה טנקים בלי דלק. כלומר ארבעה מתשעת הטנקים היו כשרים להמשך ירי ולחימה ואף הם לפרק זמן מוגבל ביותר, שכן מלאי הדלק שלהם אזל והלך".

במכשיר האלחוט הודיע סא"ל אברהם למח"ט על כוונתו להיכנס למיצר לנצל המצוקים שמשני עברי המיצר להגנה ולחסימת האויב וכן על מצב הכוח. מאחר שלא ניתן היה לחסום את המצרים בשטח הפתוח. המח"ט השיב לו: "אלוהים עמך!"

בעוד גדוד 94 נע מערבה לכוון המיצר, ראה המח"ט ישכה, שנמצא ליד צומת ביר-תמאדה, שני טנקים מצריים עולים עליו! לרשותו עמדו רק זחל"מים וחלק מהסיירת. הוא נזכר כי 3 טנקים של אברהם נשארו תקועים בסמוך לו על הדרך. המח"ט פקד מיד על הנהגים של הזחל"מים ושל ג'יפ הסיירת להוריד את דלקני החירום שלהם ולתדלק את הטנקים. בעצמו ירד מהזחל"ם שלו וסייע לתדלק אותם. שניים מהם הצליחו להתניע והועלו מיד למקום גבוה. תוך מספר דקות חוסלו שני הטנקים המצריים ואילו הגמ"שים נמלטו.. "זה היה ממש כמו במערבון – ברגע האחרון באה הישועה", אמר ישכה. עוד דלק גויס ורוכזו 6 טנקים במתחם קטן בביר-תמאדה. הטנקים היו מסוגלים אך לתמרן מעט ולירות.

החשיכה התחילה לרדת. בטנק שנותר ללא דלק, הושאר חייל אחד, טען קשר. לפתע הוא מדווח: מסתערים עלי שלושה נגמ"שים. תשובת המ"פ: "חסל!" הטען-קשר קפץ לתא הטען, ומשם לתא התותחן וחוזר חלילה. כך חיסל שני נגמ"שים. השלישי ברח. לאחר מכן שאל המ"פ: "מה קרה?" התשובה: "חיסלתי שניים." "מה אתה עושה עכשיו?" "אני לבד מוחא כפיים" – היתה התשובה.

באותה עת הגיע גדוד התותחנים 822 אל המח"ט. מיד נשלחו תומ"ת אחד, בפיקוד קש"א, ומשאית המצרית עם חביות הדלק לסייע לאברהם, שכבר היה עם גדודו בתוך מיצר המיתלה. אלה הגיעו אל אברהם סמוך לחצות.

קרבות החסימה במיתלה ובביר-תמאדה – ליל ה-7-8 ביוני

מעבר המיתלה בסיני הינו שדה קרב מפורסם מימי מבצע קדש, בו כבשו אותו הצנחנים בקרב כבד בפיקודו של האלוף אריאל שרון. אורכו של המעבר כעשרים ושלושה קילומטרים. מי שחולש על פיתחו – חולש על הדרכים המוליכות אל התעלה. קרב החסימה במיתלה החל בשעה 18:00 ביום ד' ונמשך כל הלילה עד למחרת בשעה 12:00. מיד כשהגיע אברהם אל פיתחת מיצר המיתלה החל להתארגן באבטחה היקפית תוך ניצול מתחם נ"מ מצרי נטוש. מעט לפני כן הופיעו שני מטוסי ווטור של חיל האוויר והשליכו פצצות על השירות המצריות. המטוסים לא זיהו את טנקי הגדוד ובמזל לא פגעו בהם. "אימה תקפה אותי", אמר אברהם, "בהרהרי מה היה קורה אילו ירדו הפצצות על ראשנו ולא עליהם, שהרי חיל-האוויר לא יכול היה לדעת כי אנו שם. מזל זה ליווה אותנו כל הזמן והיה בעזרנו" המהומה בעקבות ההתקפה האווירית נוצלה להתארגנות לחסימה.

התארגנות הגדוד במיצר נערכה בעוד עשרות כלי רכב מצריים יוצרים פקק תנועה עצום בכניסה למיצר. על כך מספר סא"ל אברהם: "בשטח בערו טנקים ומשאיות של האויב, שנפגעו עוד קודם לכן על ידי הפצצה אווירית. מצבנו במיצר היה כדלקמן: שני טנקים תפסו עמדות לכוון מערב, ויתר הטנקים כלפי מזרח, כלומר לכיוון ממנו באנו. שני הטנקים שהיו מוצבים כלפי מערב אבטחו מכיוון זה ואפשרו לנו להתארגן בלא שנותקף. ההתארגנות נמשכה הפעם כמחצית השעה, כי היה עלינו לגרור את מרבית הטנקים חסרי-הדלק ולהכניסם בגרירה לתוך העמדות שנקבעו להם. גם החרמ"ש לא יכול היה להגיע אלינו במהירות, שכן גם אצלם כבר אזל הדלק וכל זחל"ם גרר אחריו

זחל"ם אחר. בהגיעם, טיהרו את הבונקרים והתיישבו סביבנו לשם אבטחה היקפית. אנו מיהרנו לפתוח באש על כל רכב שהיה בסביבתנו הקרובה, על מנת להציתו ולהבטיח כי כל עוד ניתן לראות באור-יום אזור החסימה יהיה נקי מאויב היה וכן במעגל החיצוני הקרוב תוך מאמץ להבעיר כמה שיותר כלי רכב מצרים לצורך תאורה בלילה.. עם ההתארגנות ירדה החשיכה".

התומ"ת ומשאית הדלק שנשלחו ע"י הסיירת מביר-תמאדה, נעו במקביל לטור רכב אויב. השיירה הגיעה אל פיתחת המיצר, שם ציפה לה הגדוד. סיפר סא"ל אברהם על אשר התחולל במיצר: "על מנת למנוע כניסת כוחות מצריים לתוך המתחם שלנו, יצרנו מעין מחסום משטרתי על פני הדרך, על ידי כך שהפכנו שתי משאיות מצריות זו בקרבת זו. דבר זה אילץ את הנכנסים לנסוע בדיגזגים. משאית אחת מן ההפוכות היתה ריקה, ואילו האחרת היתה עמוסה בחומר נפץ, מוקשים ותחמושת. הצתנו את שתי המשאיות, וחומר הנפץ החל פולט זיקוקין די-נוו. תודות לכך היתה לנו תאורה מספקת כדי להבחין בין הבאים: מי לנו – ומי לצרינו. העמדותי מול הכניסה את קצין המודיעין של הגדוד עם שני מקלעי 30 מ"מ שלל, ותפקידם היה לדפוק כל מי שנכנס ואינו משלנו. מימין לכביש (מדרום) עמד סרן גיא עם שלושה טנקים, כשהוא שולט על הדרך, קצת לפני הכניסה. משמאל (מצפון) עמדו הטנק שלי וזחל"ם הפיקוד ומאחור עמדה פלוגתו של זלוצר כלפי פיתחת המיתלה. בעצם קשה לכוונת פלוגה זו בשם פלוגה, שכן לא היו בה אלא שלושה טנקים, ושניים מהם משותקים מחוסר דלק וצוותיהם מביטים על המתרחש – ותו לא.

"סביב כל הטנקים היו פרוסים חיילי חרמ"ש, אשר אבטחו את הטנקים בפני התקפת חי"ר. מ"פ החרמ"ש עם כיתת-עתודה וג'יפ-הסיור עמדו במרכז. מרגמה 120 מ"מ עמדה לידם, וירתה לעבר הצומת. כשהגיעה השיירה, ראינו בבירור כיצד מתערבות בתוכה מכוניות מצריות. במשך כל הזמן עמדו המצרים באורות דולקים על הדרך, מן הצומת והלאה, להמשך הפעולה. תותח מתנייע טנק ומשאית הדלק שנשלחה ע"י המח"ט מביר-תמאדה, נעו במקביל

לטור רכב אויב. הגיעו בחצות והוכנסו לתוך המתחם. בזנבם התגנב נגמ"ש אויב. פתחנו עליו מיד באש מקלעים 30 מ"מ וקליעיהם חדרו את שריונו. כיתת חרמ"ש הסתערה מיד על הנגמ"ש וחיסלה כל מי שנמצא בתוכו. הוריתי כי איש לא יסתובב עוד בתוך המתחם. פקדתי כי כולם ישבו בכלי-הרכב שלהם, וציוותי לירות בכל מי שמסתובב בשטח בלי אישור. את התותח מיקמתי בכיוון ישיר לכניסה ואכן פגע במשאיות רבות".

בגין חסימת מעבר המיתלה בפני שיירות המצריים הנסוגים על ידי גדוד אברהם, חיפשו הללו, ברוב ייאושם, מוצא אחד לבריחה משדה הקרב. דרומה לביר-תמאדה הגיעו נחשולי כוחות ו"שטפו" אותו באנדרלמוסיה כללית, בנסותם לחתור למעבר הג'ידי. ג'יפים וזחל"מים של הסיירת, שהחזיקו בשולי המחנה ושדה התעופה ועימם חבורת הפיקוד, עמדו תחת לחץ כבד. המצרים לא תקפו, אלא איגפו והתרוצצו מכל הצדדים. חיילי הסיירת, בג'יפים ובזחל"מים, לחמו בגבורה כבודדים נגד זרם כלי הרכב המצריים, תוך כדי איתור וחיבור כל יחידות החטיבה המתרכזות בצומת.

בשעה 19:00 הגיע גדוד 125 לביר-תמאדה, כמסופר לעיל, והמח"ט פקד עליו לחסום את הצומת ולהשליט "סדר". על פלוגה מוקטנת מגדוד זה יחד עם מספר טנקים של גדוד 94 שקיבלו דלק הוטל לנוע אל גדוד 94 ולתגבר אותו בתוך מיצר המיתלה, הפלוגה הגיעה רק בבוקר. בשעה 20:00 התארגן גדוד 125 לחסימה בחניון לילה. ברוב ייאושם המשיכו המצרים להתקדם לעבר המיתלה והג'ידי. שיירותיהם נעו באורות מלאים. חיילי הגדוד הניחו למצרים להתקרב עד 30 – 50 מטר ואז פתחו עליהם באש. כמו אצל גדוד 94 במיתלה, לא הבינו תחילה המצרים מה מתרחש. משקלטו לבסוף כי כוח ישראלי לפנייהם ביצעו איגוף לכיוון צפון, אך לא דיווחו לאחור מה מתרחש. המג"ד פקד מיד על הגדוד לנוע אחרי המצרים הנמלטים. הגדוד המשיך במשימתו. טורי משאיות מצריות לעשרותיהן, מאות חיילים מצריים, ארבעה טנקים, תותחים ונגמ"שים הושמדו על ידי הגדוד. כלי הרכב הבעורים

האירו למרחקים, במשך כל אותו לילה, אור ליום ה' 8 ביוני. הבלבול אצל המצרים היה מוחלט, עד כדי כך שקצין מצרי אשר הגיע בג'יפ אל תוך החניון של הגדוד, צעק לעבר החיילים: "אנא מצרי, אנא מצרי", בחשבו אותם למצרים. גם נהג משאית מצרית לא הבין מה מתרחש כאשר נתקע מול טנק ישראלי; הוא צעק לעברו בערבית: "זוז מהדרך מטומטם שכמותך, אינך נותן לעבור!" צרור מתמ"ק "עוזי" העבירו לעולם הבא. אך עדיין לא תפסו המצרים שבתוך המשאית כי ישראלים לפנייהם. בבהלתם פרצו אל תוך החניון ושם נתקבלו בקבלת פנים "חמה". עשתונותיו של אחד המצרים אבדו לחלוטין; הוא קפץ לתוך הטנק של רבינוביץ ב"קפיצת דג"; ראשו למטה ורגליו למעלה. מפקד הטנק לא היסס וירה בו מיד ב"עוזי" שלו. המצרי נפל על הטנק-קשר אשר נדהם וקפא על מקומו. רבינוביץ חשש כי פגע בו במקום במצרי ונחרד מאוד. אך המצרים הוסיפו לדהוך, באי-סדר מוחלט וללא פיקוד, אל תוך חניון הגדוד החוסם. הערבוביה והמהומה בשטח היו עצומות. כאן חשב סא"ל פדלה כי הבעיה היא להבדיל בין האויב לכוחותינו. הוא מצא את הפתרון. מספר כלי רכב מצריים פגועים פוזרו סביב החסימה והוצתו. השטח הואר שוב.

רופא הגדוד נתקע המרחק כ-3 ק"מ מאחור. מפקד הסיור שמואליק הגיע אל הרופא: "סע בעקבותי דוקטור" אמר לרופא והוביל אותו לחניון הגדוד, מבלי שאיש מהם יפגע. חששו של שמואליק להיפגע מאנשי הגדוד בשובו חזרה היה גדול. אך התיאום היה מפליא. שוב יצא שמואליק אל מול השיירות המצריות במטרה להביא את הדרגים אל הגדוד. חיילי הגדוד התפעלו מן הקצין הנועז. על מעשה זה ועל מעשה נוסף במיצר הג'ידי, קיבל שמואליק ציון לשבח על ידי הרמטכ"ל. כל הלילה עסקו השריונאים במניעת המעבר מהמצרים – הם אף לא חשו בעייפות שאימה להכריע אותם.

בתוך מיצר המיתלה עמד בינתיים גדוד 94 בקרב קשה ואכזרי עם כלי רכב מצריים מכל הסוגים. מסע הקרבות, שארך כבר למעלה מ-80 שעות רצופות, נתן אותותיו בחיילים ובטנקים. הגדוד נלחם עתה בבידוד, כשהוא מרוקן מדלק, חסר תחמושת מספקת והאנשים

תשושים מעייפות. למרות זאת המשיך הגדוד במשימתו ופגע במצרים אשר ניסו לפרוץ אל תוך המיצר. כלי הרכב הבוערים וההרוגים הרבים לא הפסיקו את מרוצתם המטורפת של המצרים לעבר תעלת סואץ. הם המשיכו להיכנס לחסימה כעיוורים, בלי לדווח לבאים אחריהם על המתרחש.

תשעת הטנקים של הגדוד חסמו את המיצר היטב. סרן גיא עם הטנקים שלו היה בצד ימין ושלט על השטח לכיוון מזרח. אנשיו ירו בתותחים ובמקלעים על כל נצנוץ אור ותנועה שראו. בגבעות שלידו, בצד ימין, הסתתרו מצרים רבים. כיתת חרמ"ש אבטחה את הטנקים שלו מפניהם. מדי פעם ניהלו המצרים דו-שיח עסיסי עם אנשי החרמ"ש וצעקו להם: "תעלו להון". החבר'ה השיבו להם "ברכות" בשפתם. מדי דקות ספורות שלחה פלוגתו של סרן גיא מטחי תותחים ומקלעים לעבר המצרים, "להזכירם" היכן הם נמצאים. במרגמה 52 מ"מ האירה כיתת החרמ"ש את השטח בפצצות תאורה ונתגלה טנק מצרי נוסע. הוא הושמד מיד. התאורה סיכנה את אנשיו של גיא ורק כאשר היה בטוח כי שריון מצרי לפניו, ירו אנשיו פצצת תאורה והשמידו אותו בטנקים ובתותחים.

מתחת לעמדותיו של גיא, מעט הלאה, בערה משאית התחמושת המצרית והאירה את הוואדי. הקשר פעל היטב וכך יכול היה גיא לנווט את המשאית עמוסת הדלק, אשר הגיעה מביר-תמאדה. גם באגפו האחורי של המתחם הגדודי בערו כלי רכב מצריים. כאשר כבה אחד מהם הדליק המ"פ זלוצר רכב אחר. היתה הקפדה על קיום תאורה בגלל המון המצרים הבורח. הגדוד לא אסף שבויים והמשיך לירות בכל תנועה שנראתה בשטח. המג"ד פקד על מ"מ הסיור לקחת את הג'יפ ולפזר את הדלק בין הטנקים. סיפר מ"מ הסיור: "אודה ולא אבוש – פחדתי פחד רב. כדור עשוי היה לחסל את המשאית ואף אותי, שכן היתה מתפוצצת, ללא ספק, מן הפגיעה. אך תודות לקשר ולתיאום טובים – שכן רצים יצאו ברגל להודיע למ"פ ולכיתות, כי המשאית מתקרבת ולהורות להם להפסיק לירות – עבר התדלוק בשלום. חלפו שעות אחדות, עד אשר הספקנו לגשת לכל טנק ולהוריד

לו חבית דלק, לעבור בשלום בתוך האנדרלמוסיה והחושך לטנק אחר, למסור לו את חביתו – ובסופו של דבר לצאת מכל העניין בשלום". לטנקים של הגדוד לא היו משפכים. החיילים תידלקו אותם בעזרת קופסאות הפח של המציות. תוך כדי תדלוק נשמע רעש ברור של שרשראות טנקים על הכביש. המג"ד פקד על כוננות כללית והגדוד ציפה להתקפה. משאית התחמושת שבמחסום התפוצצה והמעבר נפתח.

סיפר אברהם מג"ד 94: "היה זה קרוב לחצות. הטנק הראשון שהופיע לעינינו היה מסוג T55 או T54. הוא נע על הכביש, פרץ קדימה וטס במהירות לתוך המערך; חצה אותו ויצא מעברו השני. כל המקלעים אשר יכלו לירות עליו, ירו, שכן לא הרשתי לירות בתותחים בתוך המערך בלילה, כיוון שיכולנו 'לחטוף' בעצמנו את הפגזים שלנו. התותחים ירו בטנק המצרי רק בכניסתו פנימה ובעת פריצתו החוצה. אותה שעה נדמה היה לי כי הטנק יצא שלם, ואמרתי למ"פ אשר אבטח לאחור, כי עליו לרשום לחובתו נקודה שחורה. אולם למחרת בבוקר הוכיח לי באותות ובמופתים, כי הטנק היה שרוף. הלכנו לבדוק ונוכחנו לדעת כי אכן כך היה. הסיבה לכך שלא ירו בו מאחור כי אחד הטנקים שלו שמע טנק נוסע, אך מרוב עייפות החל לנסוע בעקבותיו, וזמן מה חלף עד אשר הצלחנו להחזירו למקומו. משראו המצרים כי טנק אחד עבר – ניסה כוח של 100SU לפרוץ דרכנו. שלושת הכלים הראשונים הצליחו לעבור, כשהם נוסעים בוערים דרך המערך, אך הושמדו מאחור. כשראיתי זאת הצבתי מיד תותח מתנייע מול הכביש, והטנק הרביעי אכן נפגע ולא עבר. לא ברור לי מי פגע בו, אך אני סבור כי היה זה פגז של תותח מתנייע".

תוך מהלך הקרב, סמוך לחצות, קלט המח"ט ישכה תשדורת מאברהם. הוא מספר: במכשיר האלחוט שלי האזנתי לגדודו של אברהם תוך חרדה כפולה. בתחילה פחדתי פן לא יגיע למיצר המיתלה. מאחור יותר, משהגיע הגדוד ונפרס, דיווח לי כל הזמן על כוחות מצריים העולים עליו. בערך בחצות קלטתי ממנו הודעה: 'המפקד, עולים עלי

12 טנקים SU100 – שוטפים אותנו, שלום סוף!' היו אלה רגעים של חרדה נוראה. בליבי התפללתי 'אם יש אלוהים, שמור עליו.' ידעתי מה קטן כוחו של אברהם. הבחנתי בכמויות העצומות של שריון ושל חי"ר מצריים, שנעו לעבר המיתלה. חלפו כעשר דקות. שוב עלה אברהם על הגל ואמר: 'השמדנו אותם, רק שניים או שלושה הצליחו לחדור פנימה'."

המח"ט נשם לרווחה. אך כאמור גם שני הטנקים המצריים שהצליחו לפרוץ לא נמלטו מגורלם. משנוכחו המצרים כי הטנקים שפרצו אל תוך המיצר בוערים, נעצרו על מקומם, כשחלקם יורים. בבוקר נתגלו על הכביש 12 טנקים SU100. ארטילריה מצרית הפגיזה את הגדוד אך לא גרמה פגיעות רציניות.

בשעה אחת לפנות בוקר תודלק טנק המג"ד ובינתיים הוא פקד על הגדוד מתוך זחל"ם. כשהוציא ראשו החוצה ראה לפניו 10 חיילי אויב. הללו היו מבולבלים עד כדי כך ששאלוהו "מן האדא?" המג"ד שלף במהירות את אקדחו ו"השיב" לשאלתם. עמו פתחו באש כל אנשי הזחל"ם.

"כושי", מקלען כיתת החרמ"ש, ירה במצרים עוד בתחילת הלילה, כשהוא נמצא בעמדת תצפית קדמית, במרחק 100 מ' מן הכוח העיקרי. החונך שלו, טוראי משה משה, נפגע והוא ניסה לחבשו ביד אחת, בעודו יורה במצרים בידו השנייה. אך הפצוע מת ו"כושי" נותר לבדו בעמדה. כיתת חרמ"ש מצרית ניסתה להסתער עליו, אולם "כושי" המשיך במשימתו. תחמושתו החלה אוזלת. מדי פעם השליך "כושי" רימון אל תוך אחד הנגמ"שים המצריים. כך ירה "כושי" גם במצרים שהגיעו אל זחל"ם המג"ד, כשראה אותו יורה עליהם באקדחו. "כושי" המשיך לירות בהם גם כשהתקרבו לעמדתו. הוא שינה מידי פעם את עמדתו, תוך שילוח צרורות-אש והחליף פעמיים את נשקו. הוא הציב מקלע 0.3 כבד וחסם בתעלה והמשיך לירות ללא הפוגה. את תוצאות מעשהו של "כושי" תיאר המג"ד בתום הקרבות: "כנגד כיתת חיילי אויב שהסתננה לשטח ההתארגנות של הגדוד, כשהיא מזויינת, הפעיל החייל עובדיה יהושע "כושי" את נשקו, שהיה עדיין חם מהירי במהירות מירבית וחסיל את כיתת האויב". על פעולתו זו

עוטר עובדיה יהושע בעיטור המופת. בערך בשעה זו ניתנה פקודה לגדוד 125 לנוע אל מעבר הג'די, והגדוד החל להתארגן לתנועה. פלוגת הטנקים מגדוד 125 אשר יצאה מבר-תמאדה וצריכה היתה לתגבר את הגדוד במיתלה, הגיעה לשם רק עם בוקר 8 ביוני וזאת בשל רכב מצרי מושמד שחסם את הכביש. מג"ד 94 הטיל על הפלוגה לטהר כל מי שמצוי היה עדיין לפני המתחם ממזרחו וממערבו. כאשר נכנסה הפלוגה ממערב להתחבר עם הגדוד, הגיעה עוד שדרה ארוכה של מצרים נסוגים. הנוח להם להתקרב ואז נפתחה עליהם אש תופת מכל הכלים. כלי הרכב נתקעו על הכביש והמצרים נראו נסים לכל עבר.

ג'יפ הסיירת ועמו דרגי הספקה, הגיעו אל הגדוד, מאובטחים על-ידי 4 טנקים, המג"ד הורה למ"מ הסיור לירות בשדרה המצרית שהתפרסה מאחורי הטנקים הפגועים. סרן גיא יצא קדימה עם ארבעת הטנקים והשמיד את הטנקים של שדרה זו. את המלאכה השלימו ממוטי חיל-האוויר, שפעלו כל אותו בוקר בסיוע מצוין ו"טיפלו" גם בשדרת הטנקים שבאה אחריה, אשר החלה לסגת דרומה לכיוון מעבר אל-ג'ונדי.

משעה תשע בבוקר הלך הלחץ על גדוד 94 ופחת. החיילים התשושים הגיעו לאפיסת כוחות. החיזיון במיצר המיתלה היה איום. טנקים לעשרות, מפוחמים והרוסים, תותחים הפוכים ומאות כלי רכב שרופים ומעלים עשן. ערימות עצומות של ציוד מצרי נטוש וחיילים מצריים והרוגים פזורים לאורך הכביש. המיתלה היה לגיא הריגה נורא במראהו, והפך לבית קברות ענקי לצבא המצרי המובס. הגדוד חיסל את שאריות רכב האויב שעוד הסתובב לידו ובשעה 12:00 לערך עברה החטיבה השנייה מאוגדת יפה דרך מיצר המיתלה אל התעלה. וכך תיאר מפקד האוגדה, אלוף יפה, את גיא החיזיון במיתלה: "היינו שם יום ולילה ועוד יום, בעמדת הגנה, משתדלים לאסור קרב על כל השריון ועל כל השדרות שנעו ברוב ייאוש לאזור התעלה, ואשר נוכחו לדעת שהדרך חסומה בפניהם. כל העת נלחמה אותה חטיבה (חטיבתו של אל"מ ישכה) שפתחה בלחימה והתמידה בה ללא הרף; פקקה את הדרך וביום חמישי (8 ביוני) עמדה ממש על סף אפיסת

הכוחות – לאחר שנלחמה 86 שעות ויותר, ללא הפוגה. "לכן היה עלי לעשות משהו בעיצומו של קרב – משהו שאין נוהגים לעשותו: להשתדל ולהחליף חטיבות, מבלי לחדול לירות. והבחורים עשו זאת, ולא ירו זה בזה – וזה מבצע מסובך עד מאוד. אולם היוזמה – לא רק של המפקדים, אלא גם של צוותי הטנקים עצמם – עמדה להם, ולא אירעו כל תקלות שהן".

גדוד 94 התשוש החל לנוע חזרה לעבר בר-תמאדה. המג"ד סיפר כי אנשי צוות אחדים הוצאו מתוך הטנקים כשהם מעולפים מחמת עייפות. אופייני למצב התשישות הוא סיפורו של גיא: "... כאשר ניסו הטנקים המצריים מטיפוס SU100 לפרוץ דרך כוחותינו, פקדתי על התותחן שלי לירות באחד מהם, שנע כ-400 מטרים לפנינו. אני זוכר כי לאחר כמה דקות התעוררתי בבהלה וצעקתי: 'מדוע אינך יורה?' והוא ענה לי: 'המפקד, יריתי שני פגזים והטנק בוטר לפנינו!' מסתבר כי תוך כדי מתן הפקודות נרדמתי לדקות אחדות ולא שמעתי יורה..." כ-100 טנקים השמידו חייליו של סא"ל אברהם. במרבית הטנקים שלו נמצאו פגיעות. שניים מהם הושמדו. שישה הרוגים היו לגדוד וכתריסר פצועים.

הקרב במיצר הג'די (המיתלה הקטן) – יום חמישי, 8 ביוני

כל אותו לילה, שעה שגדוד 94 נלחם במיתלה – נלחם גדוד 125 בצומת בר-תמאדה נגד שריון מצרי נמלט. כזכור, אור ליום ה', 8 ביוני, קיבל המג"ד פדלה פקודה לנוע דרך מיצר הג'די ולהגיע לתעלת סואץ. מיצר הג'די הוא נתיב צר וקשה למעבר, בין ג'בל-ג'די לג'בל-חיטן, צפונית למיצר המיתלה. פדלה נע לעבר המיצר בבוקר יום ה', כאשר לרשותו 16 טנקים בלבד; פלוגתו של מלר כבר סופחה לגדוד 94 שנלחם אותה שעה במיתלה. פלוגה שנייה שמרה על שדה-התעופה של בר-תמאדה ומחלקת המרגמות אבטחה את הצומת הסמוך לו. שני טנקים מתוך ה-16 היו פגועים וירו רק על ידי צידוד כל הטנק. המ"פ טוביה הוביל בראש. תותחי נ"ט ונ"מ מצריים פתחו באש על הכוח

הפורץ. פלוגתו של סרן טוביה נפרסה מיד ופתחה באש על המצרים, והללו החלו לסגת. המג"ד פדלה הצטרף למרדף אחרי המצרים. תוך כדי הסתערות היה בראש השדרה המובילה. מכל שטחי הקרקע בלוחמת שריון, המסוכנים ביותר הם המצרים. במקרה של היתקלות באויב חזק לא קיימת אפשרות לתמרן, להתפרס ולנוע במהירות. מיצר הג'די היה כזה – קניון עמוק זה, שדפנותיו מתרוממות לגובה 50-60 מ', זכה לכינוי "המיתלה הקטן" בפי אנשי הגדוד. הדרך התמשכה בתלילות אל ראש הגבעה היורדת בשיפוע לכיוון היציאה מן המיצר. בחלק ניכר של הדרך ניתן היה רק לכלי רכב יחיד לנוע עליה, או לכל היותר לשניים.

מפקדת החטיבה הודיעה למג"ד 125 כי אין ידיעות על אויב בשטח. גדוד 125 נכנס במהירות לתוך המיצר. תוך כדי תנועה "בדקו" הטנקים כל כוך חשון במקלעים או בתותחים. יתרונם הטופוגרפי של המצרים היה עצום, אילו ידעו, או רצו להילחם. די היה שאחד המצרים ישתק את הטנק הראשון והשיירה כולה הייתה נעצרת. מפקד הגדוד הגיע אל ראש המיצר והמראה שנתגלה לעיניו היה עשוי להקפיא את הדם. ממול נראתה ביקעה רחבה, ובה פזורים כ-30 טנקים מצריים T55.

כאן ביקש סגן שיש לטבול את טבילת האש בירי אל מטרת אויב. המג"ד אישר. סגן שיש ירה ופגע באחד הטנקים שבעמק. המצרים, שעסקו אותה שעה באכילה ובמנוחה, איישו במהירות את הטנקים. הם לא ניסו להסתער על השריון הישראלי, אלא ציפו בניחותא לרגע בו יגיח מתוך המיצר. המג"ד נטל מכשיר קשר, טיפס על הגבעה ושימש קצין תצפית ובקר-אש לשלושת הטנקים הקדמיים של המ"פ טוביה. אלא ירו בטנקים המצריים הרחוקים מבלי להתגלות. לתדהמתו, גילה המג"ד כי המצרים אינם נוטשים את שריונם. מסקנתו היתה כי לפניו כוח טרי ורענן. סא"ל פדלה הזמין סיוע אוויר, אשר בחיפוי ביקש להסתער על המצרים במורד. כל פתרון אחר היה גורם לגדוד אבדות כבדות.

סיוע-האוויר הובטח, אך עוכב מספר פעמים ולבסוף נתקבלה הודעה ממפקדת החטיבה כי לא יינתן כלל: "יהיה עליכם להסתפק בסיוע

ארטילרי – אנו שולחים לכם תותחים מתנייעים". רגע של משבר עבר על הגדוד. סגן אלוף פדלה כינס את המ"פים סרן טוביה תורן וסגן דוד כספי בלב כבד: "יהיה עלינו להסתער במורד בחיפוי ארטילרי בלבד. אקרא לסוללות התותחים המתנייעים שלנו, ואחר כך נעבד את תוכנית הפעולה" – אמר המג"ד.

זו היתה עתידה להיות הסתערות ראשונה בתנאים כה חמורים. שני המ"פים ירדו אל המ"מים והטנקים שלהם. המג"ד תיאם את בוא הארטילריה. כאשר חזרו המ"פים אל המג"ד אמר לו סרן טוביה בקול חרישי: "המג"ד, אתה יודע היטב שאנו מוכנים ללכת אחריו בכל אבל יש לנו הרגשה שאם נכנס לכאן – לא נצא לעולם. חבל על החבר'ה..." המג"ד העיף החליט כי דרושה זריקת עידוד לחייליו. הוא עבר ממחלקה למחלקה ומצוות לצוות ושוחח עם האנשים. "תאמינו לי בחורים", אמר בפשטות, "גם אני מעונין להאריך ימים, גם לי יש למי לחזור בבית ואיני להוט כלל לערוך גיחת התאבדות או לזכות בצל"ש לאחר מותי. משימתנו היא להשמיד את האויב – לא את עצמנו, וזאת נעשה. עליכם רק להיזכר בקרבות הקודמים, כדי להיווכח שהמצרים אינם מצטיינים בלחימה כאשר מסתערים עליהם במהירות ובהחלטה נחושה. אמנם, לא יהיה לנו הפעם סיוע אווירי, אך אדאג לחיפוי ארטילרי טוב. ועכשיו בואו ונראה את המטרות שיהיה על כל אחד מכם להעסיק בשעת ההסתערות".

זריקת העידוד הועילה. המוראל עלה מיד. המג"ד כיוון כל מפקד טנק אל מטרותיו. בעודו עושה כן, קיבל סא"ל פדלה באלחוט את הודעת המח"פ: "אתם עומדים לקבל סיוע-אווירי. הכן רימוני עשן, כדי לסמן את מקומכם בבוא המטוסים". תוך דקות ספורות התקבלה הידיעה על בוא המטוסים. כחצי תריסר רימונים השליך המג"ד – אך המטוסים עדיין לא באו. לבסוף הם הגיעו; הטנקיסטים שאגו בצרידות "שלנו! שלנו!, כובעים וסמרטוטים משומנים התעופפו באוויר מעל הטנקים מרוב שמחה. אך עשן הרימונים נמוג ורימונים נוספים לא נותרו בגדוד. המג"ד מצא פתרון; הוא שלף דגל כחול-לבן גדול מאחד הג'יפים, עלה

חזרה על הגבעה ונפנף למטוסים. הטייסים זיהו את הגדוד. המטוסים התקשו לתמרן בעמק הצר, למרות שהמג"ד סימן להם בדגלו את מקום הטנקים המצריים. בהתקפת ריקוט על טנקי האויב הושמדו 3 טנקים מתוך ה-30. אך כאן, למעשה, הוכרעה תוצאת הקרב. מורל הגדוד הרקיע שחקים – ומורל המצרים נעלם בעשן.

באקדח מול טנק

בעודו מכוון את ירי המטוסים ואת אנשיו שלו, הבחין פדלה בזווית עינו בקנה תותח, המופנה אליו ממרחק 50 מ' בלבד. אינסטינקטיבית הוריד את ראשו; צרור מן המקלע המקביל ופגז שטס בעקבותיו חלפו מעל ראשו. המצרים הבחינו כפי הנראה, בעובדה שהחייל הבודד, הניצב על תלולית, הוא מפקד הכוח הקוטל בהם ביעילות רבה כל כך. הם החליטו, אפוא, לחסל "מטרד" זה. מפקד הטנק המצרי הניח שהמפקד הישראלי נקטל. הוא בלם את הטנק שלו וירד עם אחד מאנשיו כדי לפשפש בכליו של סא"ל פדלה. המג"ד לא דז ממקומו – הוא שלף את אקדחו מורתקו. כאשר הגיעו המצרים למרחק חמישה מטרים ממנו, הזדקף בחטף. מופתעים, קפאו הללו תחתם להרף עין – ואז ירה פדלה באחד מהם. המצרי נפגע בכתפו ונשקו נשמט אל החול. חברו לנשק נמלט כל עוד רוחו בו, ואילו פדלה פנה אל הפצוע: "קרב אלי ושב לידי!" מאחר שהמצרי לא ידע עברית, הסביר לו פדלה בפנטומימה. באותו רגע הגיע למקום הטנק של המ"מ סגן שיש. המג"ד טיפס עליו והצביע על טנקי האויב שממול. שיש ירה מתותחו ופגע באחד מהם. המג"ד שם לב לפתע כי המצרי ששבה מזנוק אל כלי הנשק ששמט מידו קודם לכן. המצרי הוזהר שנית; כאשר ניסה לעשות זאת בשלישית, חוסל על ידי המג"ד באקדחו האישי. בינתיים התרכז הגדוד ופתח בתנועה להסתערות. המג"ד החליט להסתער במורד ולנצל את ההלם שירד על המצרים בעקבות התקפת המטוסים. הוראותיו היו קצרות; ברגע שבו תתאפשר פריסה בקצה המורד, תפנה פלוגה אחת ימינה, שניה שמאלה ומסתערים. הטנקים החלו בהסתערות, כשהם יורים תוך תנועה. המצרים השיבו באש

ופגעו כמעט בכל הטנקים של הגדוד. למרות זאת לא יצא אף טנק מכלל פעולה. הירי של טנקי הגדוד היה מדויק וקטלני. טנק מצרי שירה – קיבל מיד "תשובה" ועלה באש. גם הטנק הפגוע של המג"ד ירק אש על האויב. את תותחו שלא ניתן לצודד נהג הטנק תמרן במהירות מופתית ואפשר לתותחן לקטול טנקי אויב על-ידי צידוד הטנק כולו. במרוצתם, הגיעו הטנקים למרגלות המורד. מסביב היו פזורים שבעה-עשר טנקים של האויב, כשהם בוערים, שלושה מהם מפויחים מפגיעות מטוסי חיל-האוויר.

אנשי הגדוד הביטו אחורה. לעיניהם נתגלה המורד שממנו ירדו, עשוי מכתשי-פגזים – עדות לחימה עיקשת של המצרים. למזלנו היה הצבא המצרי בעזרנו, התבדח המג"ד הצרוד. בתום הקרבות סיפר המג"ד: "היו אלה הטענים-הקשרים, שאפשרו לתותחינו לפגוע באויב בשלושה פגזים על כל פגז שלו. גם מפקדי הטנקים גילו תושייה, בזקם אל תוך תימרות העשן והאבק שהעלו פגזי האויב. גם הנהגים, שחרף עייפותם מנהיגה רצופה במשך עשרות שעות, פעלו בזריזות ובערנות. בסיכום, הגדוד כולו פעל לא כחבורה של יחידים, כי אם כמכונה מתואמת ומשומנת היטב." האויב המצרי הובס, חרף היות הכוח שמולו קטן ממנו במספר ונחות בעמדותיו הטופוגרפיות. לשריונאים היתה בתום הקרב הרגשת רווחה.

עתה הובאו הדרגים, ושעה קלה הוקדשה לתדלוק ולחימוש הטנקים. הגדוד המשיך במשימתו. מטוסי חיל-האוויר, נטולי התחמושת, התבוננו בנעשה מתחתם ושימשו כצופי-אויב. הם דיווחו: "הטנקים שנמלטו מפניכם נעצרו מאחורי תלוליות בהמשך הדרך, היזהרו ממארב". הגדוד המשיך לנוע, מצפה למטח אש מצרי. מבעד למשקפת הבחינו אנשיו בשמונה טנקים T55, שנסוגו מפתחת הג'ידי. עימם היו עוד 5 טנקים אימתניים SU57, שלהם צמד תותחים 57 מ"מ. הגדוד הגיב בהתקפה מוחצת. ג'יפ הסיור ובו שמואליק המ"מ, נע לפני הטנקים כשהוא מתעלם מאש האויב. הוא סייע באיכון המטרות:

"טנק אחד, חמש מאות לפניים... שלושה טנקים, מימין לדרך... 800. ארבעה טנקים משמאל לדרך..." השריונים המצריים הושמדו עד אחד. תמה פרשיית הקרב והדרך אל התעלה הייתה פתוחה.

לאחר שנכבש מעבר הג'ידי על יד חיילי גדוד 125, נעה לעברו חבורת הפיקוד החטיבתית בליווי שלושה טנקים. בראש נע ג'יפ הסיירת ובו שלושה סיירים. עם דמדומים, נעה חבורת הפיקוד, עמוק לתוך המיצר. לפתע נפתחה אש מצרית על הטנק הראשון והוא נפגע ונעצר ליד מכונית מצרית בוערת. חלק מהצוות נטש את הטנק והסתתר בתעלה. ג'יפ הסיור נעלם מעבר למסך העשן והאש. המ"מ חילץ מן המיצר את שני הטנקים הנותרים והציבם בעמדות אש בפתח המיצר. לאחר זאת נטל שני מתנדבים ובחסות החשיכה ירדו לחפש את אנשי הטנק שנפגעו. הקריאות והגישושים לא הועילו, ונענו באש מקלעים מצרית, שהומטרה משני עברי הגיא. פלוגת טנקים הוזעקה מגדוד

94, אשר נמצא כבר בהתארגנות בצומת ביר-תמאדה. בהגיעה עם שחר ה-9 ביוני, נדם המיצר, והמצרים שהיו בו ברחו.

מפקד הטנק והנהג, שהסתתרו בתעלה, חזרו בריצה אל הטנק הפגוע. ג'יפ הסיירת, אשר המ"מ קיווה כי הגיע אל גדוד 125, נמצא הפוך ושרוף. שלוש גוויות הסיירים ההרוגים, טוראי גדעון פרנקל, רב"ט שרגא שמידלר וסמל זיו סוכר ממודיעין החטיבה, היו מונחות לידו. בערך בשעה 01:30 באותו לילה, הגיעו הטנקים של גדוד 125 אל גדת תעלת סואץ ללא קרב. במסע הקרבות של גדוד 125, השמידו אנשיו למעלה מ-50 טנקי אויב. פעולתה האחרונה של החטיבה היתה שיגור פטרול מהסיירת כליווי לחבורת פיקוד קדמית של האוגדה, שנעה בדרך המקבילה לתעלה, בואכה מעבורת אל כוברי, מול הדרך המגיעה ממעבר המיתלה. תם מסע הקרבות ובאותו יום נכנסה הפסקת האש עם מצרים לתוקפה.

מקלחת ראשונה בתום המלחמה. צילם הלל ברוסטין

מונחת הסיירים בתום 4 ימי לחימה רצופים. צילם הלל ברוסטין

אפילוג – יום שישי, 9 ביוני

על שפת התעלה, בצל הטנקים שלהם, ישבו החיילים ונחו, לראשונה מאז תחילת המלחמה. עם בואו של האלוף יפה באותו בוקר, הם כונסו למסדר. האלוף, שראה כיצד הם מתנדנדים על רגליהם. נתן להם הוראה לשבת. הוא היה נרגש וקולו, הצרוד מעייפות ומאבק – רטט כשפנה אליהם: "אני מצטער שאיני יכול לדבר", אמר "אבל המעשים חשובים יותר. כל מי שרוצה להשמיד אותנו, יודע מעתה כי הניסיון יעלה לו ביוקר... יש משהו מיוחד הקושר אותנו לארץ הזאת. אתם אזרחים הלובשים פתאום מדים ומנצחים את התוקפים. אני יכול רק לברך אתכם ולהודות לכם על לחימתכם."

והמפקד הוותיק הזדקף והצדיע לחייליו. במסיבת עיתונאי-חוץ רבת משתתפים, שנערכה בבית סוקולוב בת"א ב-12 ביוני, 1967, אמר האלוף אברהם יפה: "מאמין אני כי אחת הסיבות להצלחת כוחותינו – החטיבות, הקצינים, והחיילים – היא הכרתם כי עליהם למצוא את האויב ולהשמידו. אין הם פועלים אך לפי פקודה. לעיתים קרובות אתה חייב לעצור בעד מפקדים, ולפעמים גם בעד חיילים, משום שיש להם יותר מדי יוזמה. לפתע שמעתי שמישהו מבקש לעלות על דרך אחרת; לשאלתי מדוע, הסביר כי ראה שם כמה טנקים. אמרתי לו להישאר צמוד להוראות, דבר שאינו מן הקלים לעיתים. בסופו של דבר הם עושים את המלאכה, והעובדה שהם חותרים למצוא את האויב, להתמודד עימו ולהשמידו – היא סוד ההצלחה. אגב – אחד המפקדים (סא"ל פדלה) ביקש ממני באלחוט רשות לרוחץ את רגליו בתעלה; והיה כי בדרך זו נודע לי שהגענו לשם. השבתי לו בשלילה – ורגליו עדיין בלתי רחוצות.

"יש לי עוד דבר אחד לומר לכם והוא: אם הגענו לתוצאות טובות ולהצלחה הרי חייבים אנו זאת לחיילים ולקצינים, מלמטה ועד למעלה; אולם בראש ובראשונה – לחיילים."

את תפקידם ה"אפור" של הדרגים מאחור במסע המלחמה, סיכם הסמח"ט סא"ל וולטר בתום הקרבות: "שמע לי, לרוץ קדימה בציר שלנו זו גבורה גדולה, להשמיד – זו תשייה, ולהילחם – היה קשה. כל

אלה דורשים ידע של תורת הלחימה, אבל אני הקטן, סמח"ט, תפקידי היה הרבה יותר אפור. מים, דלק ותחמושת. הזמנתי עבורם, דאגתי שיצינחו, לקחתי שלל ושלחתי, כולל 'גניבות' – אני יוצא רומניה. עובדה – אברהם הגיע למיתלה ופדלה פרץ לג'ידי. קשה פה ומסוכן שם, אבל יחידות האספקה והחימוש דחפו, שיפצו, סיפקו ותיקנו; לא השארנו כלי בשטח. קינאנו בגדודים והם סמכו עלינו. ברגע מסויים קיבלתי הודעה מאלוף-משנה אריה, בחדר המלחמה בפיקוד: "עוד מעט שביתת נשק". ידענו, אם יהיה לגדודים דלק – ירוצו קדימה. בציפורניים, בשיניים, ברגל, על הגב, דחפנו קדימה, סיפקנו ועודדנו – אתה רואה, הם הגיעו."

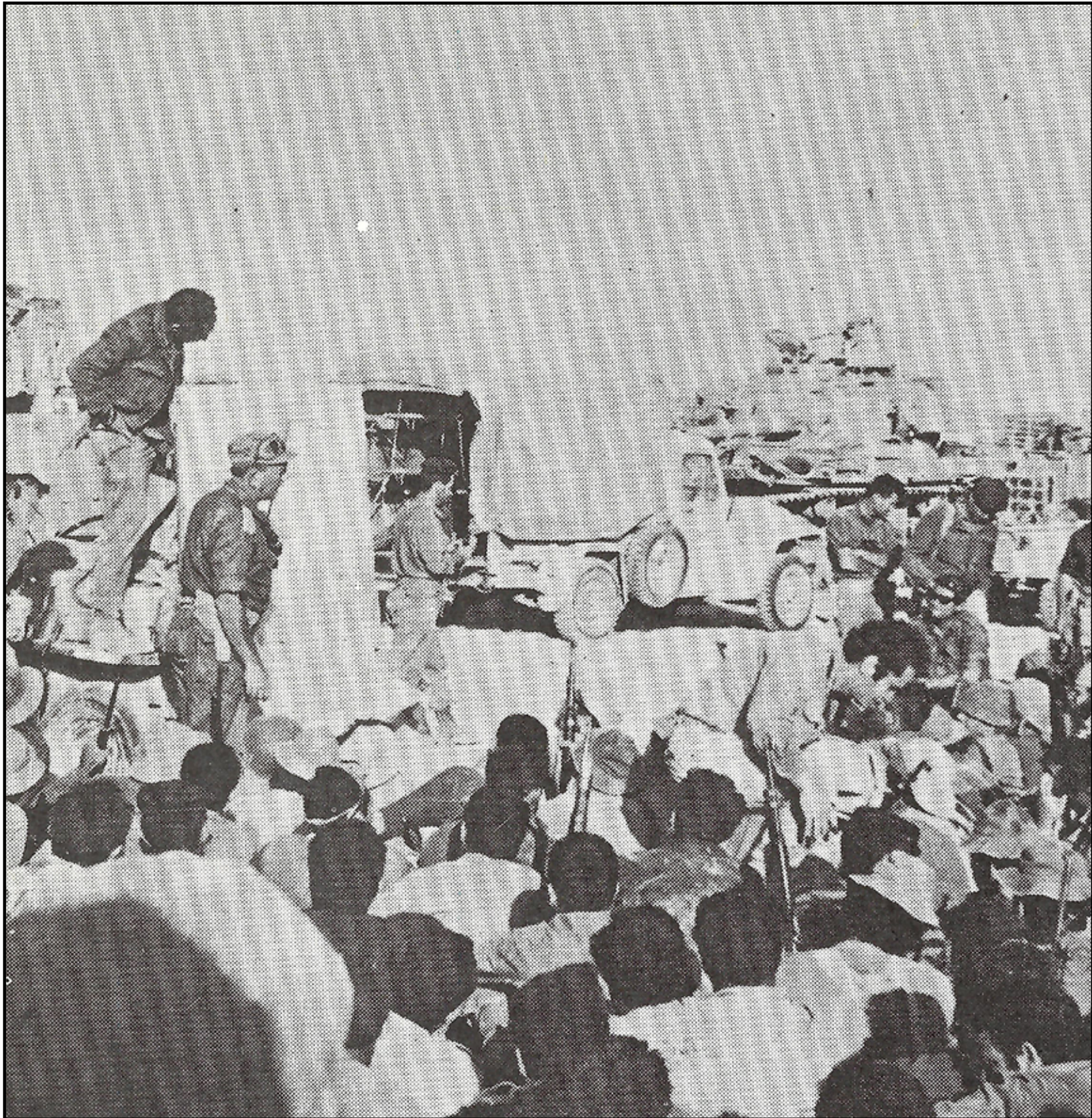
דברי מפקד החטיבה אל"מ ישכה שדמי, במסדר הניצחון בביר-תמאדה, ביום 12 ביוני 1967: "ביצענו כל מה שהוטל עלינו. הגענו לכל היעדים למועד ולפניו. השמדנו 157 טנקי אויב;

עברנו 390 ק"מ תוך קרבות רצופים יומם ולילה – כל זאת בזכות האומץ, המסירות, הידע, הכושר והתושייה של כל אחד ואחד מכם הניצבים כאן. אנחנו, בין יתר עוצבות צה"ל, תרמנו את מלוא יכולתנו להשגת הניצחון המזהיר.

ממקום זה נשלח איחולי החלמה לחברינו הלוחמים הפצועים ונזכור כולנו את אחינו הלוחמים שחרפו נפשם למות, למען אותם הישגים."

דברי הרמטכ"ל רב אלוף יצחק רבין, במסדר הניצחון בביר-תמאדה ב-12 ביוני 1967:

"אתם ביצעתם יחד עם כוחות אחרים של פיקוד הדרום, את אחד המבצעים המזהירים ביותר שההיסטוריה היהודית ולא רק היהודית ידעה; השמדתו של צבא עצום כזה תוך זמן קצר. הייתם חלק מתנופת מחץ שריסקה את הצבא המצרי. אינני יודע כמה זמן יידרש ממנו כדי להתאושש. אתם, חיילי המילואים, אתם ביטוי נכונות העם להילחם. צה"ל כולו, מדינת ישראל, ואני בטוח שגם ההיסטוריה היהודית, מביטים על מעשיכם בהערצה ובהערכה שלא הייתה כמותה בעבר. על כך, לפני צאתכם חזרה לבתיכם, אומר רק שתי מילים – כל הכבוד!"

המח"ט ישכה
בשיחה עם חיילים
בתום המלחמה

קרבות אגרוף הברזל בסיוני

אנו בתעלה על חוף האגם המר

קרוב צומת ביד לחפן

קרוב הוואדי

פטרול לגשר אל כוברי

קרוב על שדה התעופה גבל-ליבני

מעבר הגבול

פריצת מעבר הג'ידי

קרוב מחנות גבל-ליבני

פתיחת הפקק פתח-ליבני

קרוב פתח המיתלה

כבוש ביר חסנה

קרוב ביר תמאדה

27

20

18

12

15

31

4

4

24

הערכות וגיוס

נכתב על-ידי דן שיש, בזמן האירוע מ"מ 1, פלוגה ה' (טוביה תורן), גדוד 125

ערב בירושלים, אני סטודנט למתמטיקה פיסיקה באוניברסיטה. מגיע לבנייני האומה להתייצבות רגילה בפני קצין הקישור, כאשר נעלי השריון בידי לצורך הוכחה כי אינני משתמש בהם בחיי האזרחים במילים אחרות - מגיע נעול סנדלים, מכנסים ג'ינס מספר שקלים בארנק וזוג נעלי שריון. עם הגעתי מודיע לנו קצין הקישור, לנו פרושו החבורה הירושלמית, תודה שהגעתם, עלו בבקשה על האוטובוסים - מצב כוננות נוסעים לפלוגות לימ"ח. אני ללא כסף, ללא בגדים להחלפה, ללא הודעה לבני המשפחה. אנחנו בדרכנו לימ"ח.

הגענו לימ"ח - לדעתי כ 40 יום לפני פרוץ מלחמת ששת הימים, ומסתבר שיוצאים למבצע. כהרגלי בקודש, מבצע פרושו הצטיידות מקסימאלית בציוד למחלקה שלי, וכיון שהגעתי בין הראשונים אינני מתבייש לשדוד מחלקות אחרות, וכך בטנקים שלי 4 מקלעים לכל טנק, קנים דרבניים ועד ציוד מעל ומעבר.

על אזרחית עולים על המובילים בדרכנו לשטחי הכינוס אשר באזור ניצנה. פורשים רשתות ונכנסים לתקופת המתנה בחום נוראי אך למזלנו תקופה המאפשרת הכנת הטנקים ומסתבר - ראשית קיבלנו טנקים עם תותח חדש בן 105 מ"מ, אשר החליף את התותח שהכרנו - תותח ה-20 ליטראות (83.4 מ"מ). כלומר יש לחכות לתחמושת מתאימה, ואז מגיעות משאיות עם פגזי 105 מ"מ צרפתיים, ואילו שלנו 105 בריטי, תחמושת שאינה מתאימה.

מפעילים את מערכות הצריח החשמליות ומסתבר שהמצברים החדשים אינם מספקים את הכוח הנדרש ולאחר מספר דקות הפעלה המצברים מתרוקנים. חיל חימוש נקרא לעזרה ובמשך מספר ימים מוחלפים המצברים למצברים חזקים יותר.

סוף סוף הטנקים מוכנים, תותח 105 מ"מ, תחמושת מתאימה, מצברים חזקים מספיק. נשארה רק בעיית תוף הטווחים, השינות

של סקלת הטווחים נשאר של תותחי ה-20 ליטראות, במילים אחרות הירי יחייב התאמה מבחינת תיקוני תותחן והתאמה בהתאם לתוצאות הירי.

בינתיים צה"ל דואג לאספקת לבנים להחלפה, אספקה קטנה כגון מברשות שיניים, משחת שיניים, סבונים מגבות ודמי כיס והחשוב מכל עיתונים. חשיבותם של העיתונים הייתה במפת חצי האי סיני שנמצאה כחלק ממאמר שהסביר את הערכות הצבא המצרי שם. הייתה זאת המפה היחידה שהייתה בידנו בצאתנו למלחמה, אנו הפוקיסטים לא קיבלנו מפות צבאיות כל שהן או במילים אחרות הכרתנו את שטח הלחימה התבססה על המפות שגזרנו מהעיתון.

מצאתי לנכון לצין תקופה זאת למען הדגש על חשיבות התייצבותנו המוקדמת אשר אפשרה הכנת הטנקים למלחמה. לגבי פקודות מסודרות, תמונת השטח וכדומה, ידענו רק לדבוק בפקודה - "תחנות הודו כאן הודו נוע נוע סוף".

פתיחת הציור

נכתב על-ידי אורי עצמון, בזמן האירוע סמג"ד 61

יום לפני המלחמה התקיימה קבוצת פקודות אצל ישכה.

המשימה: פתיחת ואבטחת הכניסה לנחל חרדין עד השעה 08:00 למחרת.

לצורכי המשימה הוקם לחטיבה כוח חלוץ, בהרכב:

- פלוגת ההנדסה החטיבתית
- פלוגת הטנקים של גדוד 61
- פלוגת חרמ"ש
- 2 ג'יפים מפלוגת הסיור החטיבתית.

המח"ט מינה אותי [סמג"ד 61 רס"ן אורי עצמון] כמפקד הכוח.

ציר הנסיעה היה נחל לבן, פלוגת ההנדסה אמורה להגיע לנקודת המפגש על הדרך הישנה מרפיח לניצנה.

בפתח הפנייה לאדי חרדין היה שדה מוקשים שחלקו עוד ממלחמת השחרור. לא היה מיפויי מדויק רק כתם על המפה.

הכוח נערך ובחצות 05.06.1967 יצא לדרך ללא אורות ובקשר סגור. עבור חטיבה 200 כך התחילה למעשה מלחמת ששת הימים.

בשעה אחת בלילה לערך התהפך הזחל"מ הטכני ולוחם החימוש מאיר דבורי נהרג. ההרוג הראשון של החטיבה בכלל וההרוג הראשון של המלחמה. הזחל"מ הושאר לטיפול הגדוד והכוח המשיך במשימתו.

בכניסה לנחל חרדין הכוח פגש את פלוגת ההנדסה שכבר הגיעה למקום וניסתה לסמן את גבולות שדה המוקשים. הוריתי לפלוגה היכן אני רוצה את הפרצה ובמקביל מיקמתי את הטנקים מאחורי תל קטן, היות ובידיעות המודיעיניות נאמר שבציר יש סיור בוקר של המצרים שמגיע מצפון. הנחיתי את מ"פ הטנקים יצחק רהב לחסל את הסיור באופן מידי על מנת שלא יוכל לדווח על כוחותינו.

הסיור המצרי אכן בא בסיבות השעה שש בבוקר וחוסל מיד על-ידי הטנקים ללא שראה את כוחותינו וללא שהספיק לדווח.

היות ושדה המוקשים לא היה מסומן, עבודת פלוגת ההנסה ערכה זמן רב ולא היה סיכויי לעמוד בלוח הזמנים. לכן פיניתי אותם זמנית מהשטח ופרשתי את פלוגת הטנקים בקו חזיתי, שרשרת חופפת שרשרת, כדי שיחצו את שטח השד"ם. הרוחב היה כשמונים מטר והטנקים חצו את השדה ללא כל זכר למוקש.

הפרצה סומנה. הוריתי להנדסה לבדוק ולהרחיב משני הצדדים, כאשר כוח החרמ"ש אחראי על אבטחת הפרצה והכוונת הכוחות שיבואו רק דרכה.

כדי לאבטח ממערב המשכתי עם חלק מהטנקים מערבה עוד כחצי ק"מ. ניסיון לטפס בדיונות הגבוהות צפונה לא צלח, לכן עליתי לבדי

באיגוף עם הג'יפ על מנת ליצור תצפית יותר טובה. אחרי השעה שמונה כאשר הקשר כבר פעל, עברו בפרצה הטנקים של גדוד 94 וזחל"מים עם מיכלי דלק.

לאחר מעבר הטנקים של גדוד 94 התאחד גדוד 61 והיה כל המלחמה ממש בעורף הטנקים, כך שהיה רצף של כוחות ולא הייתה למצרים כל אפשרות להתארגן או להתאושש לאחר מעבר הטנקים.

מכוננות ששת הימים לחסימה במיצר המיתלה

נכתב על-ידי נח כספי, בזמן האירוע טען קשר בטנק מג"ד 94

זהו סיפורו של צוות טנק המג"ד בגדוד 94 בחטיבה 200 במלחמת ששת הימים. זהו סיפורם של שלושה אנשי צוות שצוותו יחד לטנק המג"ד, סנטוריון בנדין (שוט בנדין, בשמו הצה"לי).

נהג: אריה אלדובי ז"ל [נפטר לאחר מלחמת יום הכיפורים מדום לב]. תותחן: אברהם מי מרום [כונה בשם "מנדל"].

טען קשר (כותב סיפור זה): נח כספי, המבוגר מעט מבין השניים, אשר היה כבר איש מילואים "ותיק" ובעצם שירת בסדיר כטכנאי קשר גדודי בגדוד 9 בחטיבה 7.

המג"ד אשר פיקד על גדוד 94 בתקופה שלפני מלחמת ששת הימים ובמהלך המלחמה היה סא"ל אברהם ברעם.

המח"ט היה אל"מ יששכר שדמי, "ישכה" בכינויו, מפקד חטיבה 200. ישכה הקים את החטיבה ופיקד עליה מספר שנים והיה ידוע בנאומיו חוצבי הלהבות בכינוסים השנתיים של החטיבה. ישכה הספיק לנהל תרגיל חטיבתי עם גייסות בצאלים לפני מלחמת ששת הימים. מחסני החירום של חטיבה 200 (הימ"ח) מוקמו במחנה פלוגות ששכן בפאתי הכביש המוביל מקריית גת לאשקלון.

גדוד המילואים 94 הורכב מאנשי צוות, מט"קים וקצינים ששרתו בסדיר בגדודי הסנטוריונים של חטיבה 7. חלק מהמפקדים בגדוד החדש שירתו בפלוגות AMX13 בגדוד 9. למשל, גיא יעקובסון שרת

בגדוד 9 בתפקיד מ"מ בפלוגת AMX13, כאשר בגדוד המילואים 94 מונה למפקד פלוגת סנטוריונים. עמוס פוקס (פוקסי), שרת בגדוד 9 בתפקיד מ"מ בפלוגת החרמ"ש (יוסי פלד שפקד על החטיבה במלחמת יום הכיפורים היה טירון בפלוגתו של פוקסי). בגדוד המילואים 94 מונה פוקסי לתפקיד מפקד פלוגת החרמ"ש.

גדוד 94 עבר אימון הקמה בצאלים בתחילת שנות השישים. במסגרת האימון צורפתי לצוות הטנק של המג"ד סא"ל אברהם ברעם, לפי דרישתו, והכשרתי עצמי במהירות כמעט קשר בטנק הסנטוריון. לטנק

המח"ט ישכה שדמי במלחמת ששת הימים

המג"ד צורף איש צוות חמישי, קצין המבצעים של הגדוד (הקמב"ץ), סרן גולן, שהיה יד ימינו של המג"ד וחלק יחד עימי את המרחב של תא הטנק. גולן התמקם בעמידה על כיסא הטנק כדי שתתאפשר לו תצפית מחוץ לצריח, כשאני עומד על ריצפת הצריח ולפעמים מצליח להניח את ישבני על קצה כיסא הטנק. חמשתנו, אלדובי הנהג, מנדל התותחן, אנוכי הטנק קשר, גולן הקמב"ץ וברעם המג"ד, הפכנו "לצוות" מגובש! באימון ההקמה הבנתי "מה מחכה לי בעתיד" במעמקי הצריח!!!

מלחמת ששת הימים

יום רביעי, 17 למאי 1967. מזה יומיים החלה המתיחות במזרח התיכון, עת הודיע רדיו קהיר על סילוק משקיפי האו"ם מגבולה של מצרים וישראל והכנסת צבא מצרי למרחבי סיני. בעקבות כך הורתה הממשלה לצה"ל לגייס חלקית את יחידות המילואים הלוחמות. שעות אחדות לאחר מכן, בעקבות מערכת גיוס מילואים יעילה, התייצבנו במחנה החטיבה ב"פלוגות". חלק מהלוחמים הגיעו למחרת. המחסנים נפתחו וציוותי הטנקים, החרמ"ש והסיוור החלו לזווד את הכלים. התהליך נמשך כיומיים. לפתע, ביום השלישי בבוקר, מודיע הסמג"ד, רס"ן ג'ו" פישל, על מצב חירום מייד! נוצרה פאניקה! הייתי בטוח שפרצו קרבות בדרום! נצטוונו להצטייד מייד בנשק אישי. מכיוון שהתחוללה מהומה, לא נשאר לי אלא לקבל רובה פ"נ בלגי, כאשר בעצם הייתי אמור כאיש צוות להצטייד בתמ"ק עוזי. על "עלילותיו" של אותו רובה פ"נ, עוד אספר בהמשך. עליתי לצריח הנחתי את הרובה על מכשיר הקשר בגב הצריח, אל מול סדן התותח, והנהג אלדובי העמיס את טנק המג"ד על מוביל טנקים מסוג "דיימונד טי".

החטיבה ירדה דרומה ובשבעת הימים הבאים נעה ממקום למקום. את מכשירי הקשר דוממנו לפי פקודה ולכן לא הייתה אפשרות לבדוק את תקינותם! חרשנו את הנגב לאורכו ולרוחבו תוך ציפייה לפריצת קרבות! בדיעבד התברר שלתנועות הללו הייתה מטרה - הטעיית המודיעין המצרי באשר לפריסת כוחות צה"ל בדרום. לאחר כשבוע, התמקמה החטיבה ב"מלבן עבדת". רבצנו ללא מעש מתמלאים באבק המדבר וממתנינים לבאות.

ביום שבת, 3 ביוני, הגיעו מובילי "דיימונד טי". אלדובי העמיס את טנק המג"ד על המוביל. מנדל ואני הצטרפנו. המג"ד ברעם נסע ברכב מגויס, לשטחי הכינוס של החטיבה. מחלקת הסיוור של הגדוד הובילה

את הכוח לפתחו של "נחל לבן", הנחשב כציר בלתי עביר לשריון! בדרך, בעליות לכיוון מצפה רמון, השתנק המוביל ולא הצליח לסחוב את המשא הכבד בעליות התלולות. עצרנו! אלדובי יזם פתרון, הוריד את הטנק מהמוביל והביא אותו לקדמתו. רתמנו כבלי גרירה מהטנק אל חזיתו של המוביל והטנק של ברעם המג"ד, גרר את המוביל עד לקצה העלייה! אלדובי העלה את הטנק על הגרר ואנו המשכנו לשטח הכינוס של החטיבה והתמקמנו בחניונים.

לאות ומתח ירדו עלינו! הרגשנו את המלחמה באוויר!!!

הצרה הגדולה התבטאה בהוראה של הפיקוד שאין מפעילים קשר חוץ בטנקים. מניסיוני ומהיכרותי היטב את מכשירי ה-GRC שבטנקים ובכלי הרכב האחרים, ידעתי שמיד עם הפעלת מכשירי הקשר יחלו בעיות! בגלל היכרותי זו, "מילאתי את כיסי" בחלקי חילוף "מועדים לפורענות"! הידועים שבהם: רטט (וויברטור), הנתקע לתוך ספק הכוח בבסיס המכשירים. תפקידו, להמיר את המתח הישר 24 וולט של המצבריים למתח חילופין, לשם הספקת חשמל למכשירי הקשר התקועים בבסיס. חלק "בעייתי" נוסף הייתה שפופרת רדיו בשם 384, הנתקעת לדרגות ההספק של משדר ה-GRC (לא היו אז טרנזיסטורים לדרגת ההספק של המשדר). שפופרת זו "סבלה" מיתר חום בתוך מכשיר הקשר והייתה נשרפת מדי פעם, (תמיד, בהתאם ל"חוקי מרפי", ברגעים קריטיים כשהקשר נדרש הכי הרבה). מילאתי כאמור את כיסי ברטטים, בשפופרות רדיו, במברגים, בחותך צד (קאטר), בנתיכים (פיזזים) ובסרט בידוד אשר ישחק תפקיד בהמשך. טנק המג"ד צויד בשתי מערכות קשר, פיתוח של אנשי הקשר במפקדת גייסות השריון. המערכת האחת יועדה להתקשרות מול כוחות הגדוד. המערכת השנייה יועדה להתקשרות לרשת החטיבתית. אות הקריאה של גדוד 94 בקשר היה "ו". אות הקריאה של המח"ט הייתה "20".

החטיבה בקרב

יום שני 5 ביוני. השכמנו עם שחר וביצענו "טיפול לפני תנועה", למעט הקמת קשר. אלדובי התניע את הטנק ומנדל ביצע תאום כוונות על מטרת אימון של חיל האוויר שהתנשאה במרחק. אני יישבתי בטל כי חל איסור על הקמת קשר!!!

בשעה 06:00 הגיעו משאיות נושאות ג'ריקנים של דלק לטנקים. היינו מתודלקים אך המג"ד עבר בין הפלוגות ונתן הוראה לכל מפקד טנק, לקחת כמה עשרות ג'ריקנים מלאי דלק ולקשור אותם בצידי הטנקים, על "פלטות הבדוקה"!!! הסיבה פשוטה: אנו מתוכננים להיכנס לסיני בציר "בלתי עביר לכלי רכב כל שהם". כיוון ש"שוט בוזין" צרך כמויות ענק של דלק, וזה לא יסופק לנו עד הגיענו למקום "נורמאלי יותר". היה זה הימור מסוכן למדי אך הוא בוצע בליט ברירה! כדור נותב אחד והטנק היה נעלם בלהבות! בתוך שעות ספורות הבנו את ההיגיון שבהימור.

(הצ'יזבט שנהגי הטנקים נהגו לספר: "אני מתחיל בהילוך ראשון, נותן גז ביניים ומעביר לשני, הלכו שני ליטר בוזין"). ההצטיינות וקשירת הג'ריקנים נעשתה במהירות ונסתיימה לקראת השעה 07:30.

ישבתי עם המג"ד ברעם בג'יפ הסיור שלו. פטפטנו. השעה הייתה 08:15 כאשר נשמעה קריאה ברשת החטיבה: "סדין אדום"!!! היה זה הקוד המודיע על תחילת הקרבות כנגד הצבא המצרי. כל מכשירי הקשר בגדוד הופעלו ולמרבית הפלא לא היו תקלות! ראוי לציין שלכל חולייה טכנית פלוגתית צוות "טכנאי קשר" שהיה אמור להתגבר על תקלות. על כל זחל"ם טכני דאגנו להעמיס בימי הכוונות מכשירי קשר דרזביים, פעולה שהוכיחה את עצמה בימי הקרבות הבאים.

המג"ד ברעם החליט שעד להיתקלות הראשונה הוא רוצה לנוע על ג'יפ הסיור סוא'. הצטרפתי אליו לג'יפ כשאני בכסא הקשר, ראובן הנהג וברעם בכסא המקלען. "תחנות 1 כאן 10, נוע!" נשמעה פקודת

המג"ד ברשת הגדודית. הפקודה נענתה, לפי הסדר, ושדירת הגדוד החלה לנוע בתוך "ואדי לבן" הבלתי עביר במפות (בהמשך נתפסו מפות קוד מצריות אשר הגדירו את "ואדי לבן" כבלתי עביר לרכב כל שהוא)!

יחידת ההנדסה האוגדתית בחיפוי הסיירת החטיבתית פרצה נתיב בשדה המוקשים שעל כביש ניצנה רפיח ובעקבותיהם נעה כל החטיבה כשהטנקים נפרשים לצדדים, עד כמה שאפשרו זאת דיונות החול אדירות הממדים. טור הטנקים אותו הוביל ברעם הבחין במשמרות סיור מדברי שנעו בנגמ"שים. התפתח קרב קצר וחוליות הסיור חוסלו. ברעם נע עדיין בג'יפ הסיור ונהנה מאוויר צח. הפקודה הייתה להגיע לצומת ביר לחפן עליה גונן מתחם מצרי. לקראת הקרב שהיה אמור להתנהל על כיבוש המתחם, החליט המג"ד להיכנס לטנק המג"ד ומשם להמשיך בלחימה ובפיקוד על הכוחות שעמדו לרשותו. נכנסתי לתא הטען וגולן, הקמב"א, התמקם מעלי.

בשעה 14:00 הגיע הגדוד אל המוצב החוסם את הצומת. ברעם העביר את המפסק בכובע "קשר חוץ" על מנת לתת פקודת הסתערות! אין קשר חוץ! ה-GRC בפיקוחם של "חוקי מרפי", שובק חיים, כמצופה, ברגע הקריטי! אין אפילו שנייה זמן! ההסתערות חייבת להתחיל! ברעם מביט בי ממרומי הצריח, זועף, זועם ומבט של חוסר אונים נסוך על פניו. אני עומד על רצפת הצריח, נשען בישבני על כיסא הטען, פגז מעיך בקנה ופגז שני מוחזק בשתי ידי. אני "דרוך לקרב"! שרשרת כדורים תקועה בתוך מקלע ה-03 המקביל לתותח, עם שתי דריכות, מוכן לירי. גולן הקמב"א עמד מעלי על כיסא הטען.

ברעם פונה אלי בדעם! "נח", הוא מרים את קולו ופולט קללה עסיסית: "מה עם הקשר"???? גם אני הייתי מתוח לקראת הקרב ולא כל כך "נהייתי" בתחתית תא הטען, אשר חלקתי אותו עם גולן הקמב"א! המג"ד ברעם הכעיס אותי בהתפרצותו עלי! השבתי לו מיד ובניגוד אליו, בשקט נפשי: "המג"ד, תהיה רגוע! אני אתקן מיד את התקלה". בדקתי ומיד זיהיתי שספק הכוח התקלקל, יש להחליף וויברטור!

פרקתי את הספק מבסיס הקשר, פתחתי אותו, שלפתי את הוויברטור (פעולה שהצריכה הרבה סבלנות), הוצאתי מכיסי וויברטור רזרבי, תקעתי אותו למקומו בספק הכוח. הכנסתי חזרה את הספק לבסיס המכשירים, חיברתי כבלים והנה זה פלא – ה-GRC פועל כהלכה. כל הפעולה נמשכה 3 דקות מטריפות! "המג"ד, יש קשר" אמרתי בשקט רועם. ברעם שלח אלי מבט והחל לנהל את הגדוד למתקפה.

(לימים נפגשתי עם הקמב"א גולן בכנס החטיבה בלטרון. "נח", שואל אותי גולן בפליאה, "איך החזקת מעמד בתקרית הקשר ההיא"?). לאחר כיבוש המתחם, ניתנה פקודה ממטה האוגדה למח"ט ישכה, לחסום באש כל תנועת אויב על ציר הכביש. לצורך כך כבש הגדוד, בשעה 19:30, את גבעת המכ"ם שחלשה על הצומת לרגלי ביר לחפן. ספגנו הפגזה קשה שנענתה באש מגדוד התותחנים שעמד לרשות החטיבה. הגדוד תפס עמדות שחלשו על הכביש המוביל מדרום לכיוון ביר לחפן. המתנו לבאות!

היינו ערים כבר יותר משתי יממות ומתוחים. הלילה ירד נשתררה אפלה כבדה ושקט נשתרר. גולן והמג"ד שוחחו בעניינים מבצעיים ואני הצלחתי להוציא את ראשי מהצריח המחניק ונשמתי אוויר צח. כעבור זמן מה, נצפתה מרחוק שיירה אין סופית שנעה לכיוון הצומת באורות מלאים. הכנסתי עצמי לצריח מוכן לקרב. הגדוד נפרס לקראת בלימה כאשר הפלוגה של סרן אילן יקואל נפרסה מקדימה וטנק המג"ד ביניהם. ברשת החטיבתית ניתנה פקודה מהמח"ט ישכה: "לפתוח באש על הכלים של האויב מייד עם הגיעם לטווח קרבי"! המ"פ אילן הפעיל את זרקור ה"קסנון", שעל צריח הטנק, אל מול השיירה הענקית ומיד פתחו כל הטנקים באש על השיירה. באחת כבו כל האורות שמולנו, כאשר הזרקור של אילן ממשיך להאיר את השיירה המתקרבת ותותחני הטנקים ממשיכים בצליפות ובהדלקת רכבי השיירה. אילן עמד זקוף בצריח המפקד כדי לצפות במתרחש ולהעביר פקודות בהתאם. שמעתי אותו בקשר כאשר לפתע נשמעה פגיעה וזרקור הצריח בטנק כבה באחת. אילן נהרג במקום מפגז שריסק את הזרקור ופגע בצריח. הייתה זו אבדה קשה לגדוד!

חילופי האש עם השיירה נמשכו כל הלילה, כאשר הרכבים הפגועים של האויב מאירים ומאפשרים לטנקי הגדוד להמשיך ולפגוע. הצלחנו לעצור את השיירה העצומה ששמה פעמיה לתגבר את הכוחות המצריים שנלחמו בכוחות של אוגדת האלוף טל, בציר הצפוני.

עם אור הבוקר, 6 ביוני, הופיעו בשמים מטוסי חיל האוויר וסיימו את מלאכת השמדת השיירה העצומה. ביקשתי מגולן שיאפשר לי לצאת. נחלצתי מהצריח המעיק ונשמתי אוויר צח. מימינו עמד, מיותר, הטנק של אילן יקואל. המראה היה סוריאליסטי. בתא הנהג עמד זקוף נהג הטנק, עצוב מאוד. ענק גבה קומה! "כיכד הוא מסתדר שם"? חלפה מחשבה בראשי. הצריח היה מפויח וכתמי דם מרוחים עליו. את אילן כבר פינה התאג"ד. פתחתי מנת קרב והכנתי סנדוויצ'ים לכל הצוות. גמענו מים וחזרתי לצריח.

קרבות ג'בל ליבני וביר חסנה

באותו יום בשעות לפנה"צ קיבלה החטיבה הוראה ממפקד האוגדה, האלוף יפה: "לפרוץ קדימה ולרדוף אחר האויב לעבר צומת ג'בל ליבני". המשימה המוגדרת הייתה להשמידו ולכבוש את ג'בל ליבני. הגדוד ירד אל הכביש. נענו תוך כדי השמדת שריון אויב ורכבים שנותרו לפליטה בשטח. על הכביש התחוללה מהומת אלוהים כאשר כלי רכב של המצרים שברחו דרומה, נקלעו לתוך שיירת הגדוד. החפ"ק החטיבתי נע בעקבותינו. בקשר החטיבתי נשמע קולו של ישכה המח"ט קורא לברעם: "1 כאן 20, משאיות מלאות חיילי אויב, מספר נגמ"שים וטנק נוסעים אחרינו וטרם הבחינו שאנו כוח ישראלי. תפעל להשמדתם"!!!

ברעם סובב את הצריח לאחור, הודיע בקשר למח"ט להנמיך את הראשים פנימה לתוך הרכבים ונתן פקודת אש למנדל התותחן, לחסל את הטנק המצרי שדהר בעקבות רכבי המח"ט. התותח היה טעון בפגז בעל מטען חלול. ירי, והטנק נדלק. בידי היה חלול נוסף שטענתי עימו את התותח ומנדל השמיד את הנגמ"ש שנע בעקבות

הטנק שהושמד. טענתי את התותח בחלול נוסף והמשכנו בדהירה על הכביש כשהאויב מעורבב בתוכנו!
 20" כאן ו" מתקשר ברעם. חזיז ורעם! אין קשר! ברעם שולח אלי מבט ממרומי הצריח וממתין, הפעם בשקט! כנראה הפעם הוא סומך עלי! בדיקה מהירה בשעון התקלות של המקמ"ש ואני מזהה מיד ששפופרת 384 בדרגת ההספק של המשדר שבקה חיים! שליפה מהירה של המכשיר, פתיחה מורטת עצבים של עשרות ברגים ואני מסיר את המכסה העליון של המקמ"ש, מוציא מאחד הכיסים שפופרת חדשה וארוזה. אני שולף החוצה את השפופרת התקולה ומחליף אותה בחדשה. סגרתי את המכשיר והכנסתי אותו חזרה לבסיס. חיבור מהיר של הכבלים! יש קשר! 20" כאן 1, תודה על שהומנחתם ראשים" מודיע ברעם למח"ט!

המשכנו לדהור על הכביש כשנקלענו לתוך שיירת משאיות מצריות עמוסות בחיילים. פקודת אש ומנדל מדליק, בפגז חלול, את המשאית שלפנינו ומיד פתח באש מהמקלע המקביל לתותח. מרוב אקסטאזה לחץ על מתג הירי ברציפות, ללא הפסקות מתבקשות. כשהבין מה הוא עושה זה היה מאוחר מדי! ידיו הרפו מהירי החשמלי אך המקלע הלוהט המשיך לירות בעצמו, עד לסיום השרשרת. הקנה של המקלע האדים ואני נחנקתי מהגזים שפלט ה-303". מעטפת הברזנט והעור שעטפה את המקלע ביציאה מהצריח, נדלקה ושריפה פרצה בצריח. נטלתי מיד מטף כיבוי שהיה מקובע לידי וכיביתי את האש. כולנו היינו נסערים מאוד. זו היממה השלישית שלא ישנו, ואירועי השעה האחרונה לא "היטיבו" עמנו. אני לא הייתי מצויד בפריסקופ טען, תוצאה של אנדרלמוסיה ששררה בימ"ח, עובדה שמנעה ממני כל אפשרות להציץ אל מחוץ לצריח! עובדה זו, התקלה הפתאומית השנייה בקשר, הירי הממושך של המקלע שפלט גזים והיותי "קבור" בתחתית תא הטען, גרמו לי להרגשת בחילה קשה!

הגדוד הסתער וכבשנו את מחנות ג'בל ליבני. הפלוגה של גיא השמידה עשרות טנקים והצטיין בכך הסגן שלו, יאיר צור בן קיבוץ "עין המפרץ" אשר חיסל עם הטנק שלו מספר לא מבוטל של טנקי

34. הלילה החל לרדת והגדוד התפרס בחניון לילה. עמדתי על הצריח, שואף עמוקות אויר צח. אלדובי יצא מתא הנהג ואחריו מנדל מתא התותחן. היבטנו בשקט איש על רעהו והתפנינו ללעוס משהו. את אלדובי, איש גדול יפה תואר, הכרתי מירושלים. גרתי בקרבת שכונת מאה שערים ולמשפחת אלדובי היה מפעל לייצור מיטות ברזל, שהיה קרוב לבתינו. שם נפגשנו לעיתים. מנדל היה שקט מאוד ומהורהר משהו. התחלנו לשוחח על מה שעבר עלינו ב-86 שעות לחימה רצופות, ללא שינה. מנדל: "הייתה לי בחילה נוראית כאשר השמדנו משאיות מלאות חיילי אויב, באש התותח ובמקלע המקביל!" אני: "מנדל, גם אתה חטפת בחילה מהגזים שהתרוצצו בצריח?" "לא" ענה מנדל, "זה בגלל כמות החיילים המצריים שעפו כתושים דרך הברזנטים שכיסו את המשאיות שלהם כאשר חטפו מאיתנו חלולים!" מנדל, איש אדום שיער, עדין מאוד ובחיוכו מתגלות שתי גומות חן. יהודי מאמין הלבוש בציציות מתחת למדים.

חזרתי לצריח לעשות מעט סדר ולהוציא פגזים תורניים. עליתי מנבכי תא הטען לצריח ונשכבתי למספר דקות. לפתע מישוהו מטלטל אותי: "נח קום מיד, הגיעה תחמושת!" לא הבנתי בכלל מה קורה איתי ופלטתי קללה עסיסית לעבר האדם שהעיר אותי: "..... תן לישון!" הכעס העיר אותי ומול פני ניבט מבטו הרך משהו של ברעם המג"ד! "המג"ד אני מצטער" פלטתי. "זה בסדר נח, ישנת שעה, ואי אפשר היה להעיר אותך, הגיע הזמן לחמש את הטנק". הבטתי ממרומי הצריח. ערימה של ארגזי פגזים הייתה מונחת ליד הטנק. מנדל ואלדובי כבר היו עסוקים במלאכת פתיחת הזיוודים. חימשנו את הטנק ומילאנו את ביטנו בפגזים וארגזי פעולה. חזרנו לנוח מעט ולא שיערנו שאלו יהיו שעות המנוחה האחרונות עד לתום הקרבות! עם שחר ה-7 ליוני, התחלנו לנוע לכיוון ביר חסנה כשאנו מתודלקים וחמושים. הגענו למצוקים השולטים על המחנה. המחנה היה נטוש מטנקים ורק אנשי חי"ר היו מוצבים באגפיו. לאחר מכת האש הראשונה של הגדוד, ברחו המצרים והגדוד הסתער לכיוון המחנה על מנת לטהר אותו.

עם סיום הפיזור המשיך הגדוד בדרכו דרומה לעבר ביר תמאדה, על מנת לחסום נסיגות נוספות של המצרים. משני צידי של הכביש המוביל מכוון נ'חל לעבר מיצרי המיתלה והג'ידי, נעו מאות כלי רכב בנחשולים אדירים. מטרתם, לפרוץ את דרכם דרך המייצרים ולברוח לתעלת סואץ ומשם למצרים. היה זה אויב מובס!

לפנות ערב, תוך כדי תנועה הגיע אלינו, לטנק, סגן מפקד האוגדה אברהם אדן המכונה "ברן". ברעם עצר את הטנק. ברן עלה לצריח והורה לברעם: "נוע למצבת פארקר, הנמצאת לפני הכניסה למעבר המיתלה, עם כל טנק שמסוגל לנוע כרגע, על מנת לחסום את בריחת המצרים ולהשמידם". הטנקים היו ריקים מדלק ומרוקנים מתחמושת תותחים. המתנו לדרגים שיגיעו למלא את בטני הטנקים. ברעם העביר לקשר חוץ ונתן פקודה: "כל מי שנותרה לו שעת דלק במיכלים להתכנס אל הטנק שלי!" מחלקת הסיור נשלחה והצליחה לקבץ שמונה טנקים, בפיקודם של המ"פים זלוצר (נפל במלחמת יום הכיפורים) וגיא. כל אחד מהם קיבל לפקודתו 4 טנקים. הטנק התשיעי היה טנק המג"ד ברעם. בנוסף הצטרפו חלק מפלוגת החרמ"ש בפיקודו של המ"פ פוקסי, ומספר זחל"מי המפקדה העיקרית וביניהם זחל"ם המג"ד. יצאנו לדרך לכיוון מעבר המיתלה. כוח מוזר משהו! הדהירה אל המיתלה נעשתה מול אויב נמלט, לא מול אויב נחוש ונלחם! המלחמה היחידה של המצרים הייתה: לפלס את דרכם לכיוון התעלה ולהימלט מהתבוסה. מספר קילומטרים לפני מצבת פארקר, החלו טנקים להיתקע מחוסר דלק. ברעם נתן הוראה לגרור כל טנק שנתקע. ראשון הנתקעים, הטנק של גיא. בהמשך נגררו למעבר המיתלה 4 טנקים כאשר טנק המג"ד גורר גם הוא.

מראה מחריד נתגלה עם הגיענו לצומת: הכביש המוביל ממיצר המיתלה מזרחה לעבר נ'חל, היה עמוס במאות כלי רכב מצריים. טנקים, נגמ"שים ומשאיות חי"ר שהמתינו לפתיחת הפקק. עברנו בסמוך אליהם. היינו במתח עצום! כל רגע ציפינו לירי, אך ברעם, בתבונה רבה, נתן פקודה לא לפתוח באש כל שהיא! כמאה מטר

לפני הצומת נתקע הטנק שלנו ללא דלק. הגיע הטנק של רפי הוריד כבלי גרירה ונרתם לטנק שלנו. המשכנו בתנועה לתוך המיצר כאשר המצרים צופים במחזה ממרחק של כמאה מטר, ללא תגובה. כנראה חשבו שאנו מכוחותיהם.

נכנסנו לתוך המיצר והמג"ד ארגן את הכוח להגנה היקפית, על שתי גבעות נמוכות השולטות על הכביש המוביל לתעלה. מאות כלי רכב שרופים היו מפוזרים לאורך הדרך וריח המוות עמד באוויר. כדי לשלוט טוב יותר בנעשה במיצר, ולקבל שרות קשר טוב יותר, קרא לי ברעם לצאת מהטנק ולהצטרף אליו לזחל"ם המג"ד שהתמקם ליד הטנק.

הערב החל לרדת כאשר הגיחו מכיוון התעלה, שני מפציצי "ווטור" של חיל האוויר ובגובה נמוך השליכו נגד עינינו פצצות נפל"ם על הרכבים התקועים על הכביש. חרדה אחזה בנו. כל מי שרק התאפשר לו הוציא רימוני עשן צבעוני והשליך אותם ליד הרכב. היה זה סימן היכר מוסכם לטייסיים, שמדובר בכוח של צה"ל. מטוסי הווטור ביצעו סיבוב באוויר, חזרו שנית לתוך המייצר ולנגד עינינו צלפו בתותחי 30 מ"מ בכל מה שזז. מהצליפה הזו נפצע אחד מהחיילים בישובנו.

הלילה ירד ואפילה כבידה השתררה במיצר, שהואר על ידי רכבי האויב הבוערים. מהחטיבה הצליחו איך שהוא להתקשר למג"ד והודיעו שסוללת תומ"טים מלווה במשאיות תדלוק וחימוש ובכוח של הסיור החטיבתי בדרך אלינו. המג"ד ברעם היה "גמור"! הוא היה מת מעייפות וצמרמורת בלתי פוסקת אחזה בו. ראובן הנהג, מצא איזה מעיל ארוך עם פרווה פנימית ומסר אותו לברעם. נראה שאחרי מספר דקות רווח לו. קצין המודיעין של הגדוד נשלח אל הצומת להדליק משאית שעמדה שם על מנת להאיר את הצומת. ממני ביקש ברעם להשיג לו את המח"ט ישכה, בקשר. כל הניסיונות ליצור קשר עם החטיבה עלו בתוהו! הם היו מחוץ לטווח השידור שלנו.

לפתע החלה המשאית הבוערת להתפוצץ. התברר שהיא הייתה עמוסה במוקשים! הרכנו ראשים כאשר כל מה שהיה במשאית

התעופף לו לכל עבר. טרח! חלק לא גדול מהמנוע הבעור של המשאית נחת לי על הגב, החולצה החלה לבעור. ברעם חבט על גבי במהירות עם אידה מעיל שהיה בזחלם וכיבה את "המדורה". "1 כאן 20" נשמעה קריאה ברשת הקשר החטיבתית. ניסיונו להשיב אך ישכה לא שמע אותנו. "אלוהים ישמור עליכם" נשמע ישכה, החרד לגורלנו, קורא ברשת הקשר.

הזחל"ם היה מצויד באנטנה טלסקופית ("אנטנת ספוטניק" בכינוייה) המשפרת את טווח השידור. הרמתי את האנטנה לגובהה המקסימאלי,

חיברתי את כבל ההזנה שלה לשקע המשדר וניסיתי ליצור קשר עם החטיבה. לא הצלחתי! ברקע כל הזמן קריאות מהמח"ט לברעם! "יש כאן תקלה כל שהיא", אמרתי לעצמי, כאשר צד את עיני כבל הזנת האנטנה שהיה מנותק מרסיס שפגע בו! באותה עת נפתחה אש תופת לכיוון רכבי אויב שניסו להיכנס לתוך המיצר. השתרר תוהו ובוהו בתוך המתחם. ברקע קריאותיו החוזרות ונשנות של ישכה, אשר כנראה חרד מאוד לגורלנו!

הוצאתי מכיסי פנס, את הקטר ואת סרט הבידוד. "ביצעתי ניתוח"

תמונתו של המג"ד, סא"ל אברהם ברעם, משוחח בקשר מתוך זחל"ם המג"ד, בבוקר שלאחר קרב הבלימה במיצר המיתלה. מעליו מסומן בעיגול אדום, התיקון שביצעתי, בליל החסימה, בכבל המנותק של אנטנת ה"ספוטניק"

בשני החלקים המנותקים של ה"כבל הקואקסיאלי". חיברתי את הסוף המרכזי של שני צידי הכבל יחד, תוך כדי שאני מלפף אותם בחוזקה ומהדקם. עטפתי את החיבור בסרט בידוד. התרתי את השריון ("סינוך", בשפה הטכנית) בשני צידי הכבל המנותק וחיברתי אותם בליפוף חזק זה לזה. עטפתי חיבור זה גם בסרט בידוד ואת כל ה"תיקון" גם עטפתי במספר שכבות. ברעם היה במתח ואני עוד יותר ממנו! הכבל תוקן ונתקע לתוך שקע האנטנה במקמ"ש. "20 כאן ברעם" קרא ברעם בקשר, "איך אני נשמע?" "נשמע היטב, אלוהים ישמרכם" ענה לו ישכה המח"ט אשר המשיך לשוחח עם ברעם בקשר. זהו, נוצר קשר חיוני כל כך! (לשמחתי זו הייתה תקלת הקשר האחרונה במלחמה!)

זמן קצר עבר מאז ביצעתי את התיקון בכבל האנטנה. ברעם ישב מכונס ועייף מאוד, לאחר שדיווח לישכה המח"ט על הנעשה במיצר. אני עמדתי וצפיתי אל המיצר כשרובה ה-FN בהיכון בידי עם מחסנית בפנים! לפתע הופיעו מתוך העלטה יותר מעשר דמויות, ניגשו אל הזחל"ם ואחד מהם שאל אותי בערבית: "מין אינטי?" ניסיתי לדרוך את ה-FN אך לא הצלחתי כי הוא היה מטונף ומלא בחול. תוך חלקיק השנייה התעשת המג"ד ברעם, שצפה בנעשה, התרומם, שלף את אקדחו ורוקן אותו לכיוון הדמויות שנמוגו מיד בחשיכה. חצי דקה לאחר מכן שמענו את טרטורו של מקלע ה-3 של "כושי", מקלען מפלוגת החרמש של "פוקסי", ששכב במארב קרוב לנו. הוא הצליח לחסל את כל הכוח שמנה למעלה מעשרה חיילים מצריים. נחרדתי וחשבתי בליבי איך ייתכן שהם לא השחילו רימון יד לתוך הזחל"ם? רובה ה-FN זכה לקבל "עונש כבד" ממני! פרקתי אותו לגורמים! (הדהימה אותי העובדה שצנחנים אשר חצו את התעלה במלחמת יום הכיפורים, נצפו מצוידים ברובה הזה!).

בזאת לא תמו הרפתקאותינו בליל הדמים והאימים הלז! זמן מה לאחר "תקרית ה-FN", ניכנס בדהרה לתוך המתחם, על הכביש, נגמ"ש מצרי

שבו השתופפו מספר רב של חיילים. ראיתי אותם ממרומי הגבעה שבה התמקמנו. כולם פתחו באש על הנגמ"ש וסיכנו איש את רעהו בתוך המתחם. "חדל ירי" פקד ברעם לתוך המיקרופון. אני אוסר על ירי נק"ל בתוך המתחם! שקט השתרר. החיילים המצריים נעו בתוך הנגמ"ש שלהם כאשר אחד מסמלי המבצעים נטל בידו רימון יד רוסי שמצא במקום, כזה עם ידית, רץ בשפיפה לכיוון הנגמ"ש ונראה כמנסה להשליך את הרימון לתוך הרכב. לפתע הסתובב ובריצה שב אל עקבותיו, הגיע לקרבתנו וצעק: "כיצד מפעילים את הדבר הזה?" הקמ"ן שהיה מצוי בחומר הראה לו והלך, ללא מורא, רץ חזרה לעבר הנגמ"ש המצרי השחיל את הרימון פנימה וחיסל את כל הכוח שרץ בפנים!

במשך כל הלילה נמשכה מהומת הדמים בכניסה למיצר, כאשר כוחות מצריים ובהם טנקים, מנסים לנוס לכיוון התעלה ואנו קוטלים בהם ללא רחם. תוך כדי קרב החסימה הגיע הספקת דלק ותחמושת כבידה. עם בוקר החל הקרב להירגע! הקטל היה ענק, והצביע על הלילה הנורא שעבר על קומץ הלוחמים שהתמקמו לחסום את מיצר המיתלה.

לקראת הצהריים הגיע כוח חטיבתי טרי, אשר החליף אותנו. נכנסו לרכבים ונענו חזרה למתחם ביר תמאדה להתארגנות ומנוחה. מבחינתנו נסתיימה מלחמת ששת הימים. כעבור מספר ימים הגיע בשורת החזרה לארץ, לימ"ח. לאחר מספר ימים כשסיימנו לארגן את הימ"ח, הגיע הוראת שחרור החטיבה! נפגשתי עם המג"ד ברעם לפני הנסיעה לביתי. שוחחנו מעט ונעצנו עינינו זה בזה. לא היה צורך בהחלפת מילים. המבט של ברעם אמר הכול!

הגעתי אל ביתי. זו הייתה הפתעה והתרגשות עצומה. יעל, רעייתי ואם שני ילדי, הייתה במתח עצום. התחבקנו ארוכות!!!

המלחמה שלי

נכתב על-ידי שמעון גולן, במלחמה קמב"ץ 94

בחודש יוני 1966 השתחררתי מהשירות הסדיר. במסגרת מילואים הוצבתי כסמ"פ בפלוגה ל', גדוד טנקים חדש בהקמה - גדוד 94.

בחודש אוגוסט 1966 העברתי את אימון ההקמה הראשון מאחר והמ"פ נמנע מלהגיע לאימון.

שבועיים לפני פרוץ מלחמת ששת הימים גויסנו למחנה פלוגות, קיבלנו טנקים ריקים ללא זיווד וללא תחמושת. בתפקיד סמ"פ הייתי חייב לדאוג לזיווד ולחמש את הטנקים, כאשר לילה לילה במשך 10 ימים הסמח"ט היה מגייס חלקי זיווד וציווד ואנו הסמ"פים היינו מתנפלים עליו ומעבירים לטנקים במהלך הלילה. כך שלא ישנו כמעט 10 ימים רצופים.

יומיים לפני תחילת המלחמה המג"ד אברהם ברעם החליט שאני אשמש כקמב"ץ. כך יצאנו למלחמה שבא הובלנו את חטיבה 200 בציר המרכזי. כיבוש ביר לחפן, ביר חסנה, ביר תמדה עד לכיבוש המטלה וביצוע חסימה בפני הכוחות הנסוגים.

לאחר סיום המלחמה קיבלתי פיקוד על פלוגה ל' במסגרת גדוד 94 בפיקודו של גיא יעקובסון.

המלחמה שלי

נכתב על-ידי יונתן טל, באירוע שריונר מגדוד 125

במהלך חודש ההמתנה שקדם למלחמת ששת הימים נענו חליפות לאורך הגבול המצרי ע"מ לבלבל את מודיעין האויב. ערב אחד נתקבלה ההחלטה לתקוף. כל צוות טנק קשר שפע ג'ריקנים דלק בעזרת חוטי חשמל דקיקים אל פלטות הבזוקה

מבחוץ, שכן מיכליות דלק לא יכלו ללוותינו בחולות. כך לפנות ערב ביום 5.6.67 חצינו את הגבול באזור ניצנה והחלנו נעים בוואדי לבן (חרידין) בכיוון ביר לחפן. כגדוד 125 בחטיבה 200 היינו חלק מאוגדה 31 בציר המרכזי בסיני. הוואדי היה רחב ברובו, לא נענו ממש בטור. מדי פעם היה צריך לעקוף ג'ריקן מלא שנקשר בקשר סבתא ונשר בקלות מאחד הטנקים.

הפעם זה לא תרגיל - זו מלחמה! שיננתי לעצמי. הייתי תותחן 2 ולמרות שעיני היו נעוצות כל הזמן בפריסקופ התקשיתי להבחין בין צפון, דרום, מזרח או מערב. אך שלא כחפרפת לעזרתי באו קולות הקשר ויכולתי לזהות בין ימינה, שמאלה, קדימה או אחורה. לאחר חודש של מזמוזים לפתע הכול היה חדש טרי ומסקרן - לא הרשיתי לעצמי להחמיץ מבט.

אין פלא שהייתי ראשון לזהות ממולנו באור הדמדומים טנק 34ד עומד לא רחוק ותותחו מכוון ישר בין עיני. מופתע זעקתי למפקדי שהעביר את ההתרעה הלאה למ"פ. פקודתו שרעמה ברשת זלמן: "34ד מאתיים בחזית, מיד אש!" הביאה לשפע יריות מכל הכיוונים על הטנק המסכן. אך דווקא אני פספסתי... מתוח מציפייה רגע האמת מצא אותי מבלבל כהוגן...

לא הבנתי את שיתוק המוחין שהשתלט עלי. אך משהתאפסתי על עצמי, כדיסלקט בעברו הבנתי ששפע ראשי התיבות באנגלית בתוף הטווחים הפסיק לסמל עבורי את סוג המוות שנדרשתי לשלח. כנשוק נחש גזרתי חתיכת פלסטר מערכת העזרה ראשונה, הדבקתי אותו על תוף הטווחים וכתבתי עליו את מה שכה התבקש, את סוגי הפגזים, הפעם בשפתו של בן-יהודה והייתי דרוך מחדש לקרב.

משהזדמנו למילואים הראשון לאחר המלחמה חולקו לנו גלויות צה"ליות. בתור סוסי קרבות וותיקים נתבקשנו לכתוב מניסיונו

הצעות שיפור ולקחים בתורת הקרב. מובן שהצעתי ל"עברת את תוף הטווחים". ראיתי בזה את המפתח - לא פחות - לניצחוננו במלחמה הבאה. למרבה הצער כעבור חודש חזרה אלי הגלויה עם הכיתוב: "הכתובת לא נמצאה" ואת מה שקרה במלחמת יום כיפור כולנו יודעים.

הקרב על הג'ידי

נכתב על-ידי דן שיש, באירוע מ"מ 1, פלוגה ה' (מ"פ טוביה תורן), גדוד 125

הערכות הגדוד: שדרה, כאשר פלוגה ה' הפלוגה של טוביה מובילה ואני הטנק המוביל, כלומר הטנק הראשון בשדרה כאשר פלוגה ו' הפלוגה של כספי בעקבותינו. להפתעתי בתנועה במיצר לא נתקלנו באויב כל שהוא, נסיעה חלקה תצפית לכל הכיוונים אך ללא התנגדות ללא אויב.

הגעתי לסופו של המיצר, היכן שהדרך משתפלת ונפתחת לשטחי דיונות המכוסות שיחי רותם גבוהים. לפני גלישתי לשטח הפתוח עליתי לעמדת תצפית, כנלמד, הרמתי משקפת לעיניים וזיהיתי במרחק של כ-2 ק"מ מוסתרים בין הרתמים כ-20 טנקים מצרים מסוג ט55 האורבים לנו.

עצרתי, דיווחתי לטוביה אשר הוא עם הטנק שלו ורמי גבעוני מ"מ 1 מצטרפים לימיני, רמי בעמדה טובה ואילו טוביה תפס עמדה בשיפוע צד הימני ביותר בין שלושנו. במקביל סיירת הג'יפים של הגדוד טיפסה את הרכסים מימין ומשמאל למיצר וגם הם צופים על השריון המצרי.

תצפית קרקעית נוספת, הגיע המג"ד פד'ה ואתו כספי רגלית לתצפת גם הם. טוביה ירד גם הוא מהטנק לפגישה עם המג"ד פגישה שפרטיה אינם יודעים לי ובינתיים התחלנו לנהל קרב תותחים עם המצרים. שמרנו עמדות ירי נמוכות ככל האפשר באשר אנחנו עם 3 טנקים מנהלים קרב אש עם 20 טנקים מצרים, אלא שעמדות אש נמוכות אלו גרמו לענן אבק סמיך עם כל ירי, במילים אחרות לא הצלחנו לאתר את מיקום פגיעותנו. המשמעות - לא הייתה אפשרות לביצוע תיקון פני עדשה שהיה תנאי לפגיעה במטרות באשר השינוי על תופי הטווחים לא התאים לבליסטיקה של התותח החדש ל 105, וכיון שהטכנולוגיה של טנק יורה וטנק צופה לא הייתה ידועה בזמן ההוא הרי שלא הושגה פגיעה כל שהיא. כאשר ביקשתי מהסיירת

שישבה למעלה לעזור בתצפית על נקודות הפגיעה הרי שמבחינתם היה מדובר על שיחה בסינית...

מאיך הטנקים המצרים נקטו בטקטיקת ירי אחרת, הם כיוונו לקטע הגבוה של הכביש למקום בו הדרך נעלמת כלומר מבחינתם לקו רקיע, כאשר אנחנו שומעים את שריקת הריקושטים של פגזיה אשר ניתזים מהכביש. לאחר פרק זמן לדעתי של כשעתיים, החליט פדל'ה המג"ד שחבל על בזבז התחמושת, ביקש שנרד לעמדות תצפית והוא יזמין מטוסים שיטפלו בטנקים המצרים. ירדנו לעמדות המתנה כאשר את התצפית השארנו לג'יפים של מחלקת הסיור, בפיקודו של שמוליק מפקד מחלקת הסיור.

תיאור מצב:

- הג'יפים של מחלקת הסיור על הכתפיים של המיצר צופים פני השריון המצרי

- שלושה טנקים קדימה, המ"פ טוביה מימין שיפוע צד, הטנק של רמי גבעוני במרכז והטנק שלי מימין כאשר מאחורינו שדרת הטנקים של הפלוגה ושל הגדוד כולו.

ופתאום קריאה בקשר, מחלקת הג'יפים מודיעה שהשריון המצרי נערך בשדרה ומתחיל לנוע על הכביש לכיוון שלנו. עברו מספר דקות וכל הטנקים שבשדרה מאחור כולל הטנק של טוביה המ"פ הסתובבו והתחילו בנסיעה מהירה בכיוון ממנו באנו. רמי ואני החלפנו מבטים והחלטנו כי אנחנו נשארים במקומו ומהסיבה הפשוטה, לא תהיה לנו כל בעיה לעצור את טור השריון המצרי באשר תוואי השטח, קרי המיצר אינו מאפשר פריסה וכך בפועל יוכל להגיע רק טנק מצרי אחד ויחיד ואתו נסתדר. אך להפתעתי לא עברו דקות נוספות ורמי משיקוליו שלו, עצב את מקומו הסתובב ונעלם בעקבות טנקי הגדוד. נשארת טנק בודד במשימה פרטית שלקחתי על עצמי והיא שלא לתת לשריון המצרי להיכנס למיצר.

המתח בצוות היה בלתי יאמן, שלושת אנשי הצוות קרי רובין הבאר שבעי הנהג, רסלר התל אביבי התותחן ושמואל זמיר קיבוצניק מנען טען קשר, ידעו כי נשארו בודדים. נתתי הוראה לתותחן לכוון כ-1 מ' מעל לנקודת השתפלות הכביש, כאשר רובין הנהג משביע את רסלר

לגמור את הכיוון בהנמכה - דרישה בסיסית של סיום כיוון בטנק השוט. כאשר אני מחליף מבט עם זמיר ושנינו מחייכים תוך הבנת המתח בו נתונים כולנו.

האנטנה של הטנק המצרי המוביל נגלית ומתחילה לעלות, הטווח מעמדת ההמתנה שלנו - מדרון אחורי - אולי 200 מטר, האנטנה מטפסת ואתה עולה המתח בצוות, התותחן אינו מחזיק מעמד, אינו ממתין להתגלות צריח הטנק המצרי, ועם התגלות בסיס האנטנה של הטנק המצרי יורה. ענן אבק ענקי, וכאן גם אני נשברתי לא חיכיתי לבדיקת תוצאות הירי "רובין אחורה מהר" ואנחנו בדרכנו נסוגים לכיוון הגדוד.

בדרכנו לאחור אנחנו פוגשים טנק שלנו שנתקע בתעלה לצדי הכביש, לצדו של הטנק עומדת דמות המנופפת ידיה ומתחננת שנעצור, ידידי הירושלמי מר אהרל'ה רוזן קצין החימוש של הגדוד נשאר בודד ולא נמצא טנק שיעצור ויאסוף אותו עד כדי כך הייתה בהלת הטנקים הנסוגים. עצרתי אספתיו וירדנו לשדרת הגדוד, הגעתי הסתובבתי ושוב הייתי הטנק הראשון בשדרה הגדודית.

תוך כדי תמרוני הנהג למיקום מתאים, מגיע ומופיע מצד האויב מעיקול הדרך נגמש מצרי מסוג BTR62, נתתי פקודת אש אך עקב מעצור בתותח - גרסת זמיר - לא בוצע ירי תותח אלה רק ירי של המקלע המקביל וירי שלי במקלע המפקד, המצרי נעצר ונעלם.

מאחורי הגיע ג'יפ המג"ד כאשר פדל'ה נתן לי פקודה לחזור ולהתקדם בתוך המיצר, וכך טנק בודד מלווה בג'יפ המג"ד מאחורי שוב נסענו במיצר ושוב נעצרנו בנקודת השיא של כביש הג'יפ במקום בו ניצבנו מלכתחילה. המג"ד עלה על הסיפון של הטנק לתצפית קדימה כאשר הוא מחכה לסיוע אווירי שהובטח.

פתאום נשמעות יריות אקדח מאחורי, מסתבר שפדל'ה גילה חיל מצרי בקרבת הטנק וירה במצרי.

המטוסים ביצעו את שלהם, כלומר יעף תקיפה אך ללא תוצאות והמג"ד החליט לתקוף. אני עליתי לעמדת אש, חיכיתי ששני טנקים של מפלוגת כספי יעברו אותי והצטרפתי כטנק שלישי להסתערות. עם מעבר נקודת השיא של המיצר נפרסו הטנקים, לשלושת הטנקים

הראשונים הצטרפו טנקים נוספים מפלוגתו של טוביה תמונה מחממת לב, השוטמים פרושים בקו מתנדנדים על החוליות שמצידי הכביש יורים בתנועה, כאשר התותחנים מבית מדרשו של שמוליק גורודיש משמידים את טנקי ה-55 המצריים כולם.

וחשוב לי להדגיש - תותחנות מבית הספר של שמוליק גורודיש התגלתה בכל עוצמתה.

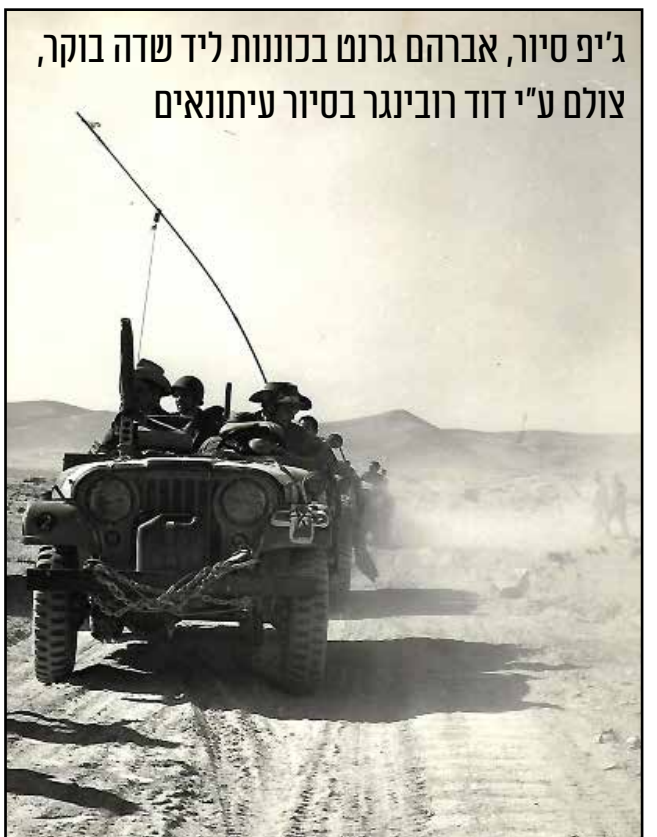
ההסתערות הסתיימה ב-24 טנקים מצריים שרופים, ללא אפילו טנק פגוע אחד מצדנו.

המלחמה שלי

נכתב על-ידי אברהם גרנט, באירוע לוחם בפלס"ר

כוננות לפני המלחמה

למחרת מצעד יום העצמאות בירושלים בשנת 1967 נקראנו למילואים. למי שזוכרים, לא היו אז טלפונים ניידים לא מסרונים ולא וואטסאפ,

ג'יפ סיור, אברהם גרנט בכוננות ליד שדה בוקר, צולם ע"י דוד רובינגר בסיור עיתונאים

למען האמת באותם ימים לרוב האוכלוסייה גם לא היה טלפון קווי. זימון חירום לשרות מילואים היה באמצעות רשת קריאה מאורגנת ומתורגלת של אנשי מילואים מכל יחידה בכל אזורי הארץ. הנוהל היה - נקישה בדלת, מסירת פתק והנחיות בע"פ לגבי נקודת איסוף וזמני הסעה משוערים וזהו, תגיע.

בערך בשמונה בערב, יום שלישי 16 מאי, 1967, נציגים מרשת הקריאה החטיבתית מצלצלים בדלת, מוסרים לי צו קריאה ומדווחים שההסעה תעבור מצפון לדרום בכביש חדרה-בית ליד (כביש 4) בעוד כשעתיים. בדרך קבע היה מוכן אצלי תרמיל עם ציוד נדרש לשרות מילואים, הוספתי אליו בקבוק ברנדי, לבשתי מדים, נשקתי לתרצה אשתי ולבתנו התיוקת ענת בת השלושה חודשים ויצאתי. אבא הסייע אותי לצומת חפר, ההסעה הגיעה, כעבור מספר שעות היינו בימ"ח החטיבה בבסיס פלוגות ובו רכבים, טנקים, מחסני ציוד, ומפקדת החטיבה. מהר מאוד התחילנו, הצטיידנו והיינו מוכנים ליציאה. לא דיברו על מלחמה, כן על כוננות (מישהו יכול להגדיר מהי "כוננות"?).

מלאכי מ"פ הסיור וקפישקא הרס"פ בדיון בוקר. צילם אברהם גרנט.

שטחי כינוס לחטיבה נקבעו באזור שדה בוקר, כאשר הג'יפים וזחל"מי יחידות חטיבתיות נעים על גלגלים וזחלים, והטנקים יגיעו על גבי מובילים. לימים הסתבר כי היינו חטיבת מילואים ראשונה בשריון שגויסה ובתום המלחמה גם הראשונים להשתחרר, רק שעוד לא דיברו על מלחמה. כראשונים להתגייס, טרטרנו ותזתזנו אותנו ממקום למקום, בעיקר את הסיירת וקצת פחות את הטנקים, ככל הנראה כהטעיה והסתרת כוונות מפני המצרים. זכור לי שצמדי ג'יפים נשלחו לתצפת מאזור ניצנה ועד לכיוון הר חריף. כשבוע לפני המלחמה הסעתי את מלאכי לשדה תימן ליד באר שבע לטיסת סיור במטוס קל לאורך הגבול המצרי. הטיסה ארכה רק כמה דקות עד שהטייס הודיע על "מיגים באוויר" וחזר לנחיתה בשדה תימן.

שלושה שבועות ארוכים היינו בכוננות עד שהחטיבה התפרסה בשטח כינוס בחולות שונרה שבין שבטה לבין הר קרן, באגן האיסוף של נחל לבן לכיוון ניצנה. כיום עובר שם כביש 211 חדיש ולאורך גבול מצרים יש שש או שבע נקודות יישוב, אך ערב מלחמת ששת הימים היו שם כביש מנדטורי בריטי משובש ושתי היאחזויות נח"ל, ניצנה (קציעות) ובארותיים (עזוז). שם קיבלנו את הפקודות למלחמה. בערב לפני חציית הגבול מגיעה הוראה מהסמח"ט להפריש סייר אחד לטובת ניווט של שיירת הדרגים החטיבתית (פלוגות מפקדה גדודיות, דלקים, תחמושת, תאג"ד, חימוש וכו') בפיקודו של וולטר הנגיב, אשר בעקבות התרגיל בחורף ביקש שמית את: "הלל או גרנט", ומלאכי המ"פ שלח אותי להוביל את שדרת הסמח"ט.

מלחמת ששת הימים

סיסמת "סדין אדום" נשמעה בקשר בשעה שמונה ורבע בבוקר של יום שני 5 יוני, כאשר הסיירת הפלוגתית כבר בעמדת זינוק קרוב לגבול והטנקים ערוכים לתנועה. את חווית מעבר הגבול מתאר הלל ברוסטין ומספר שיחידת הנדסה פינתה וסימנה מעבר בשדה מוקשים ברוחב של 50 מטר ולאורך 200 מטר בכניסה לוואדי חרידין. מבחינת הצבא המצרי, נחל לבן (ואדי עביאד) ולא כל שכן גם ואדי חרידין,

נחשבו בלתי עבירים לכל סוגי כלי רכב. היעד ראשון שנקבע לחטיבה היה להגיע לשליטה על צומת ביר לחפן, מפגש כבישים בין אל-עריש מצפון, אבו עגילה בדרום מזרח, וג'בל ליבני בדרום מערב. התנועה מערבה בוואדי חרידין התנהלה באיטיות וללא אירועים מיוחדים, כאשר הסיור מנווט ומאבטח אגפים וגדודי הטנקים 94 ו-125 מובילים, ובעקבותיהם מפקדת החטיבה וגדוד חרמ"ש 61. לפנות ערב הגיעו הכוחות לעמדות שליטה על צומת ביר לחפן ופתחו באש על שיירות תגבורת מצריות שנעו מזרחה, וניהלו לחימה אל תוך הלילה. הפקודה להניע את הדרגים קדימה בעקבות כוח הלחימה ניתנה רק בצהריים ושיירת הדרגים יצאה לדרך. בעוד שתנועה של טנקים, זחל"מים, וג'יפים בוואדי חרידין החולי עוד הייתה בגדר אפשרית ולפעמים אפילו קלה, הרי שמעבר של שיירת אספקה ודרגים בציר הזה היה סיפור אחר לגמרי. הציור, אם בכלל הייתה שם דרך במקור, היה כתוש ומשובש אחרי שעברו בו טנקים וחרמ"ש של החטיבה. לעומתם, משאיות סיקסווילר עמוסות דלק ותחמושת, קומנדקרים, אמבולנסים ורכבי סדנה התקשו שם מאוד. כסייר יחיד לשיירה של מעל 200 רכבים, התרוצצתי הלוך וחזור, לסגור רווחים ולעזור להתגבר על מכשולים. שרידי טרסות עתיקות שהתכסו בחול היוו מכשול, בעיקר למשאיות, והפתרון שהנחיתי את הנהגים היה שאם משאית מתחילה להתחפר בגלל שורת אבנים כזאת, אז המשאית שאחריה בשיירה תבוא ותיתן לה דחיפה "קלה", להקפיץ אותה מעבר למכשול. ברוב המקרים זה עבד מצוין, אך לפעמים פגוש אחורי של המשאית הקדמית ננעל על הפגוש הקדמי של המשאית הדוחפת ואז הם נאלצו להמשיך בנסיעה צמודים עד למכשול הבא, בתקווה ששם הנעילה תשתחרר. כשמתארים את זה ככה זה אולי נשמע מצחיק, אך בלילה חשוך בוואדי חרידין אף אחד לא צחק. לקראת שחר חברנו לכוחות החולשים על צומת ביר לחפן וחילקנו דלק ותחמושת לגדודים, כאשר בחלק מהטנקים (צנטוריון בנדון) מיכלי הדלק כבר היו כמעט ריקים.

המשימה הבאה לפלוגת הסיור הייתה להוביל את החטיבה לכיוון מחנות ג'בל לבני, מתחם גדול של מחנות מצריים, כולל מנחת תעופה.

מכאן ועד סוף המערכה הניווט היה לאורך כבישי הרוחב של מרכז סיני. ניווט לא היווה בעיה, הישרדות כן. בתנועה מצומת ביר לחפן לכיוון ג'בל לבני ובהמשך אל ביר חסנה ניהלה החטיבה קרבות שב"ש (שריון בשריון) ובהצלחה מרובה:

רק"מ מצרי פגוע. צילם אברהם גרנט

אלא ששוב הדלק לטנקים הלך ואזל כמובן שגם התחמשת. על הציור בדרך לביר חסנה קיבלנו הספקה בהיטס, יעף של מטוסי תובלה נורד הצניחו דלק ותחמושת:

הצנחת אספקה. צילם אברהם גרנט

מחנות ג'בל ליבני ומתחם ביר חסנה כבר היו נטושים כאשר סיירי החטיבה הגיעו אליהם והיעד הבא היה צומת ביר תמדה. בשלב זה נפתחו מרווחים גדולים בין הגדודים ששטמו קדימה לבין מפקדת החטיבה מאחור, ועל הפלס"ר הוטל לקשר בין הכוחות. לאורך צירי הכבישים והייתה מהומה גדולה, כי בנוסף אלינו התרחשה לאורכם נסיגה רבתי של כוחות מצריים שנסוגו מכיוון אבו עגילה לכיוון תעלת סואץ. בכמה מקרים עוצרי נשימה התערבבו כוחות מצריים בין כוחות שלנו. רכבים מצריים הושמדו לפעמים ממרחק של מטרים ספורים, ג'יפ מצרי התנגש בטנק של החטיבה וגנרל מצרי נלקח בשבי. ושוב נשארה החטיבה בלי דלק. בגדוד 94 נותרו רק תשעה טנקים עם מספיק דלק להמשיך קדימה והם נשלחו מערבה לכיוון מצבת פארקר במגמה לחסום את הכניסה למעבר המיתלה, כדי למנוע מכוחות מצריים שנסוגו מכיוון נח'ל מלהגיע לתעלה. הסיור נשלח לחפש דלק במתחם ביר תמדה ואכן מצאו שם מצבור גדול של דלק בחביות וגם כמה משאיות קלות.

חיילים מצריים שנכנעו העמיסו את הדלק למשאיות ואז שוחררו והונחו ללכת מערבה לכיוון מעבר גידי ותעלת סואץ. המשאיות עם הדלק, בנהיגה וליזוי של הסיירים, נשלחו האחת אל גדוד 125 שהיה בדרך למעבר הגידי, משאית שנייה בליווי ג'יפ סיור נשלחה אל גדוד 94 במצבת פארקר, והשלישית הושארה כרזרבה באחריות הסיירת. בשלב זה כבר לילה ומפקד הסיירת נקרא לחבור אל המח"ט במפקדת החטיבה, משהו כמו 20-30 ק"מ לאחור. כנראה שהודעה על כך לא הגיעה אל צוות הטנק הקדמי ששמר על מפקדת החטיבה, וכאשר הג'יפ של מפקד הסיור התקרב אל מפקדת החטיבה נפתחה עליו אש מקלעים מסיבית. במטח נהרגו שלמה מלאכי המ"פ, אמנון גרוזניק (קפיטנה) הרס"פ, ויורם רוטפלד הנהג. עודד מילטאו שישב מאחור הצליח לגלגל את עצמו מהג'יפ ושרד בנס. הסמ"פ אליעזר (לייזר) בן פרץ קיבל פיקוד על הפלוגה.

בלילה מגיעים ג'יפ סיור ומשאית עם חביות דלק אל תשעת הטנקים של גדוד 94 בחסימה ליד מצבת פארקר שמונהלים קרבות (יותר נכון מטווח) מול כוחות מצריים נסוגים מכיוון נח'ל, שמנסים להגיע

למיתלה ולתעלת סואץ. זוהי סביבה ממש עוינת להימצאות של ג'יפ סיור חסר הגנה, והמג"ד אברהם ברעם משחרר את הג'יפ לחזור אל הפלוגה. בדרכם בחזרה לכיוון ביר תמדה, על ציר עמוס בכלי רכב מצריים נסוגים, הם נתקלים במשאית מצרית מלאה בחיילי חי"ר. בחילופי האש נהרגים רני מרקס המפקד ואורי בן שלום הנהג, בעוד שהסייר-קשר חיים בייפוס שרד ומצליח לחזור עם הג'יפ ועם שני ההרוגים אל תוך המתחם של גדוד 94 ליד מצבת פארקר וחולץ משם רק למחרת.

בכניסה למתחם מצבת פארקר. צילם אברהם גרנט

התכנון ליום המחר הוא שגדוד 125 יכנס וייקח את מעבר הגידי. עם שחר נשלח ג'יפ סיור לבדוק את הציר ונעלם, פשוט נעלם. רק אחרי שהטנקים עברו בגידי, שכבר היה נטוש, והתמקמו בצדו המערבי לכיוון תעלת סואץ, רק אז התגלה ג'יפ סיור שרוף ולידו שלוש גופות שרופות. משמיד טנקים מצרי שהיה מוסווה בכניסה למעבר הגידי פגע בג'יפ והרג את הצוות, גדעון פרנקל המפקד, שרגא שמידלר הנהג ודיו סוכר ממודיעין החטיבה, שהצטרף אליהם וישב במושב האחורי.

בתוך 12 שעות, אולי פחות, איבדה פלוגת הסיור שבעה חברים לוחמים. הכוח שעבר בגידי המשיך והגיע עד לגדות תעלת סואץ ובכך למעשה הסתיימה הלחימה של החטיבה ושל הפלס"ר ביום החמישי של מלחמת ששת הימים.

ג'יפ 5א על גדות התעלה. צילם אברהם גרנט

ימים ספורים אחרי סיום הלחימה התקיים בביר תמדה מסדר חטיבתי. גדודי הטנקים והחרמ"ש נערכו בשדרות פלוגתיות ובראשם טנקי המפקדים. יחידות חטיבתיות נערכו בשדרות מקבילות. הפלס"ר נערך בצוותי סיור ובקדמת הפלוגה הצבנו את ג'יפ המ"פ שנוקב בקליעים (צילם אברהם גרנט)

הג'יפ המנוקב. צילם אברהם גרנט

חיילי הפלס"ר במסדר הסיום בראשם אליעזר בן פרץ. צילם אברהם גרנט

זחל"ם הפיקוד של המח"ט שימש במקום במה, כאשר על מכסה המנוע ניצבו זה ליד זה המח"ט ישכה שדמי, מפקד האוגדה אברהם יפה, מפקד פיקוד הדרום ישעיהו גביש והרמטכ"ל יצחק רבין (צילום אברהם גרנט):

המפקדים במסדר

ביר תמאדה - המח"ט ישכה בשיחה עם חיילי החטיבה בתום הקרבות

מסדר הנצחון של החטיבה בביר תמאדה

צל"ש למג"ד 94

נכתב על ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

בתום המלחמה הוענקו ללוחמי החטיבה מספר צל"שים. לאחר מלחמת יום הכיפורים צל"שים אלו הומרו לעיטורים. פירוט העיטורים להלן בנספח ד'.

אחד מהם, הצל"ש שהוענק לסא"ל אברהם ברעם מג"ד 94 על ידי האלוף ישעיהו גביש, מפקד פיקוד הדרום, הוא מיוחד, בכך שהוענק על הפיקוד יוצא הדופן של אברהם על גדוד 94, שלחימתו הובילה את הגדוד והחטיבה ממעבר הגבול ועד לתפיסת מיצר המיתלה וחסימתו, מהלך שהכריע את המלחמה.

בצילום - כתב העיתור המקורי שהחליף את הצל"ש.

לאות ולעדות
כי סא"ל ברעם אברהם
 מ.א. 208232
 גילה אומץ לב
 הראוי לשמש מופת
 במלחמת ששת הימים

תיאור העיטור
 ביום ה-5 ביוני 1967 החל מפתחת המערכה בסניני ועד לסיומה, פיקד סא"ל אברהם ברעם על הגדוד, שניע ולחם בראש החטיבה במשך 80 שעות רציפות, ללא הפסקה, בקרבות שניהל ליד ביר לחמן, בגבול ליבני, בביר חסנה, במעבר המיתלה ולאורך הצירים. הגדוד שבמיקוד השמיד מיספר רב של טנקי אויב, פוץ לחימה בתנאים קשים ובלתי רגילים. יש לבין במיוחד את קרב החסימה של מעברי המיתלה בפני גייסות האויב. חסנו, שנמשך 18 שעות, בקרבות אלה נילה. כושר מנהיגות והיה לדוגמה אישית לפקודיו.

על מעשה זה הוענק לו
עיטור המופת
 לפי חוק העיטורים בצבא ההגנה לישראל

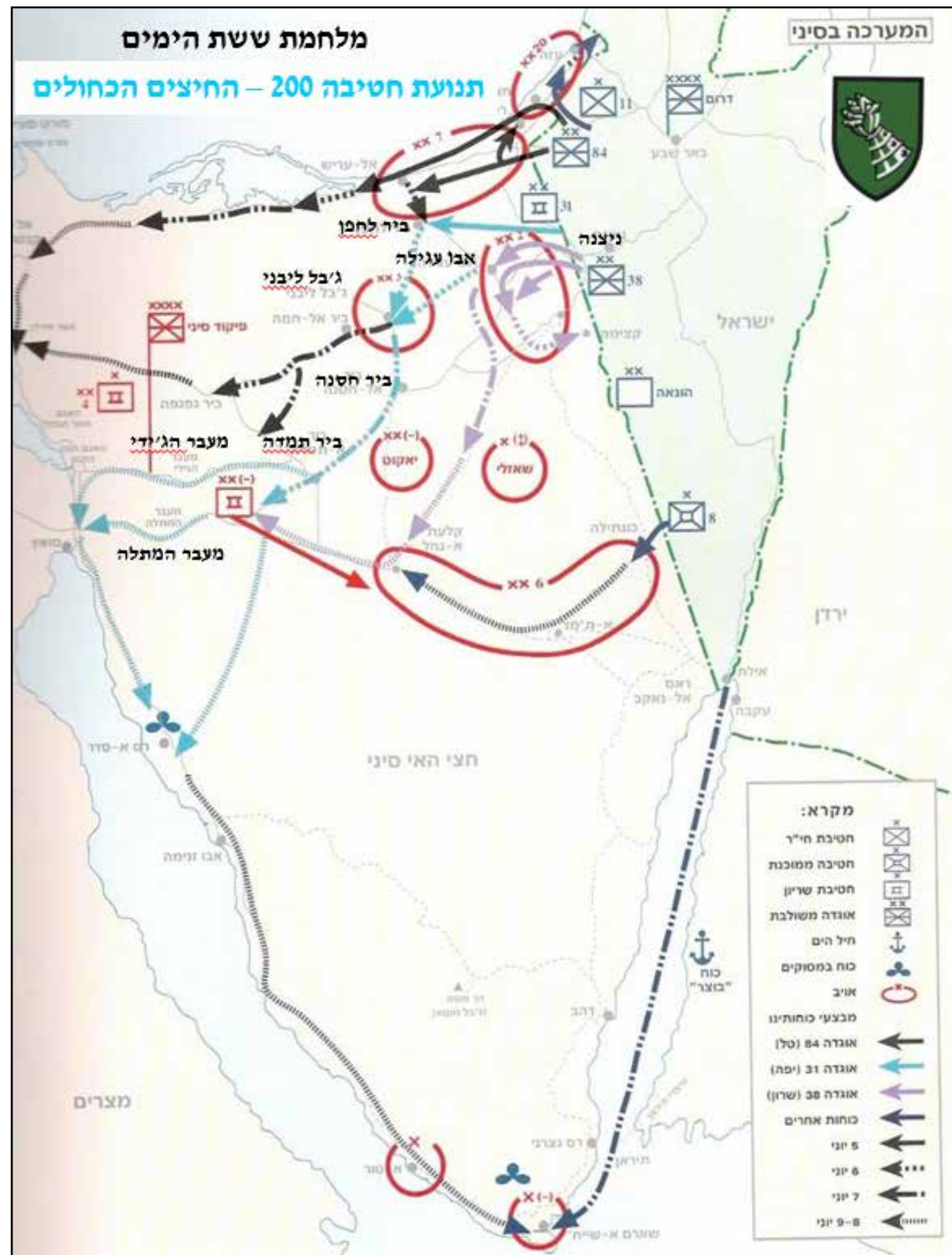

ניסן תשל"ג
 אפריל 1973

רא"ל דוד אליעזר
 ראש המטה הכללי

מופת נתת לבית ישראל (יחזקאל י"ב, ו)
 סא לשמור על קדושת הדרך

משמעויות לחימת החטיבה:
 נפגעים: 20 חללים, כ-15 פצועים
 3.5 ימי לחימה רצופים
 350 ק"מ תנועה
 כ-160 טנקים מושמדים
 כליאת הצבא המצרי בקדמת סיני וכניעתו

השיר "פרידה" נכתב על-ידי הגב' נורית מרכוסהימר ז"ל, אלמותו של חלל החטיבה סגן אליעזר (מרקוס) מרקוסהמר מגדוד השריון

פ ר י ד ה
מאת: נורית מרכוסהימר

בבוקר השכם עם שחר
 צרם הצלצול באוזני
 כפי שידעת, ידעתי
 היה זה צפוי, בודאי.

הצו נראה, כמדי פעם
 אך שונה היה המבט
 כפי שהבנת, הבנתי
 מהפעם, הזו אין מפלט.

נפרדנו בשקט בלי בכי
 חיוך נישא על שפתי,
 אהבה נשקפה בעייניך
 תחינה הובעה מעייני.

לדרך יצאת שליו ובוטח
 ידעת חשיבות המשימה,
 ואני נשארתי עומדת מבטת
 בבתנו הפעוטה שנמנמה.

הרחק במדבר לחמה, כבשת
 באמונתך ניצחת אויב,
 ואני בבית דואגת מיחלת
 מצפה לחיבוקך האוהב.

בצהרי היום בעת שמש לוהטת
 ביום של שמחה וצהלת נצחון
 שוב, צרם צלצול של זרים בדלת
 הביאוני את הודעת האסון.

כעת יקירי באמצע הליל
 כשאורות העיר כבר כבו
 ערים זכרונות הימים שחלפו
 את הללו מלבי לא ימחו.

בבוקר השכם עם שחר
 אני קמה כשדמעות בעיני,
 אך ילדתנו אשר במיטתה נמה
 משיבה החיוך אל שפתי.

אותך יקירי שכה עניו היית
 אין שירה שתוכל לתאר גדולתך
 מי יתנני, אהוב, החכמה והיכולת
 לגדל בתנו להיות שכמותך.

125 [9215] שונפל ביום כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967) במלחמת ששת הימים בסיני. פורסם בחוברת גדוד 125 שהופקה לאחר המלחמה.

שער שלישי: ממלחמת ההתשה ועד מלחמת יום הכיפורים 1967 – 1973

ממלחמת ההתשה ועד מלחמת יום הכיפורים

רקע כללי

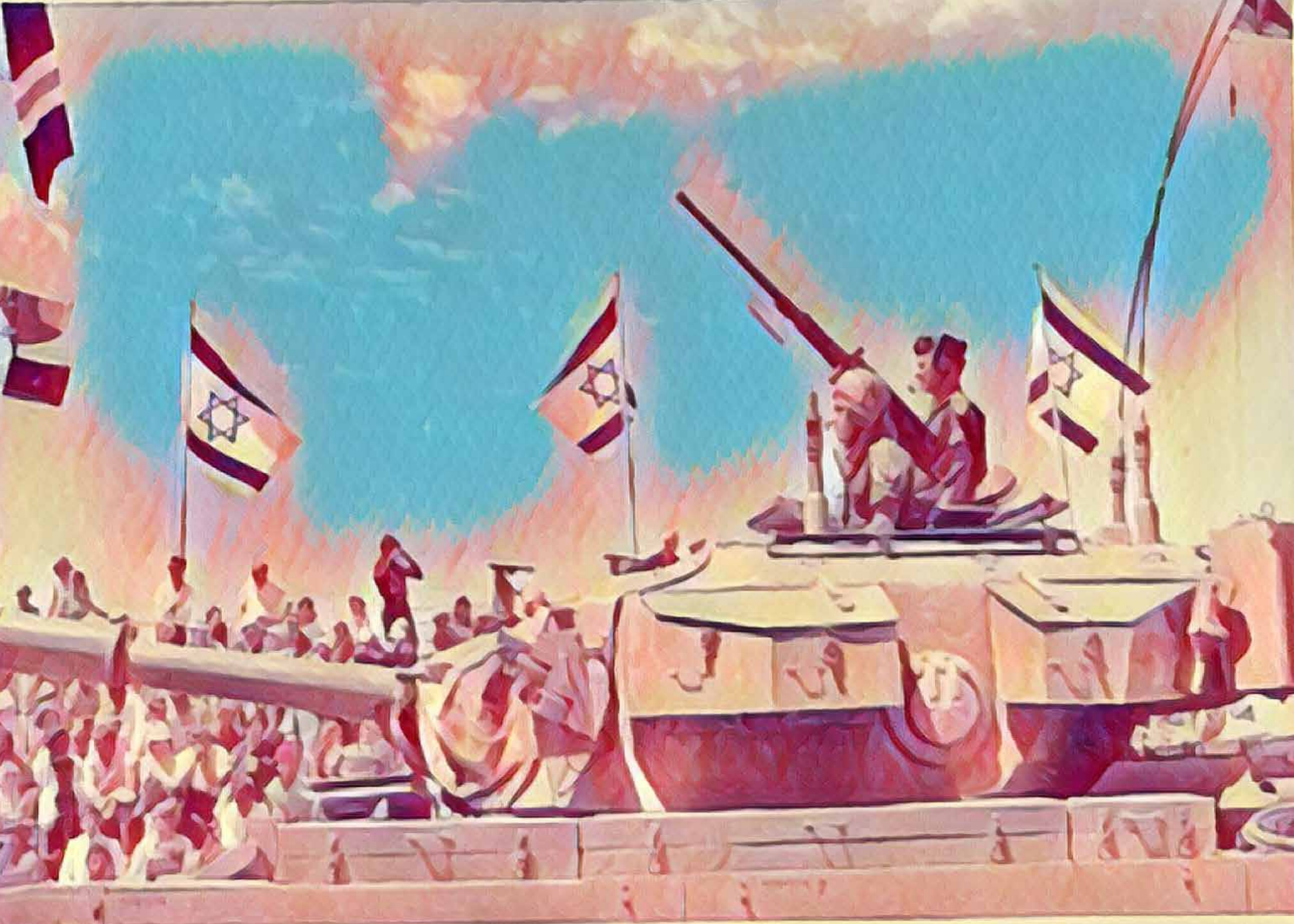
נכתב על ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

פעילות החטיבה במלחמת ההתשה באה לידי ביטוי בהשתתפות יחידות החטיבה השונות במאמץ הצה"ל הכללי. היחידות גויסו לתקופות זמן ארוכות כגון סיוע הנדסי בבניית קו הביצורים בתעלה, משימות ביטחון שוטף, שמירה על כשירות הרק"מ והרכב ועוד. בשנת 1968 נציגות החטיבה השתתפה במצעד צה"ל בירושלים:

נציג החטיבה היה רס"ן טוביה תורן, סמג"ד 125.

במקביל החטיבה המשיכה להתאמן, כאשר בשנת 1969 גדוד החרמ"ש 61 הוסב לגדוד טנקים סנטוריון בנדין "שוט מטאור". פלוגות החרמ"ש שלו פוזרו בין גדודי הטנקים, כך שמרגע זה החטיבה מנתה 3 גדודי טנקים. בין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים מספר החטיבה שונה ל-205. בפעולות ההנדסה בתעלה, במרדפים אחרי מחבלים בעזה ובים המלח ובפעילויות אחרות נפלו 12 מלוחמי החטיבה. בשנת 1972 החטיבה שהייתה חטיבת עתודה מטכ"לית הוכפפה לאוגדה 146 – אוגדת העתודה המטכ"לית, והשתתפה בחודש פברואר 1973 באימון ההקמה של האוגדה כ"אוגדה קבועה". מאז ועד היום החטיבה היא חטיבת החוד של האוגדה. [כאמור, גש"פ 86 AMX13 בפיקוד סא"ל יעקב הדר (פפר) ערב המלחמה הועבר לחטיבה 11 ולחם ברצועת עזה].

בין המלחמות

נכתב על ידי שמעון גולן, מפקד פלוגת טנקים

בשנת 1969 במסגרת שירות מילואים כמפקד פלוגת טנקים הוצבתי ברצועת עזה לסייע במסגרת גדוד חרמ"ש 61 בפיקודו של יהודה ירושלמי, ובמהלך השירות נהייתי מאוד מאופן תפקודו של המג"ד. נודע לי שגדוד 61 עובר שינוי מגדוד חרמ"ש לגדוד טנקים ולפי בקשתי עברתי לפקד על פלוגת טנקים בגדוד 61 בפיקודו של משה מלר. במשך 3 שנים התאמנו בהרמוניה מלאה וגובשנו לגדוד מתפקד טוב.

פלוגת ההנדסה החטיבתית במלחמת ההתשה

נכתב על ידי אהוד רוזנפלד [מ"פ] ובן ציון פרחי [סמ"פ]

נפל בחלקה של פלוגת ההנדסה החטיבתית 229 לתת כתף בהקמתו של "קו בר לב" – קו הביצורים שהוקם לאורך תעלת סואץ. פועלם זה במלחמת ההתשה, ביחד עם כוחות הנדסה סדירים ושלוש פלוגות מילואים [כולל פלוגת ההנדסה החטיבתית], זיכו את חיל ההנדסה בפרס ביטחון ישראל.

סמוך לאחר סיום מלחמת ששת הימים, החלו צליפות טורדניות של המצרים מעבר לתעלה ונולד הצורך לתת מחסה לחיילים ולכוחות שהיו פרוסים לאורכה. תחילה הסתפקו בהרמת סוללות עפר סביב המאהלים, חפירת מחפורות לכלי רכב, נגמ"שים וטנקים וכיסוי ראש ללוחמים מקשתות וחומרי ביצורים שהותירו אחריהם המצרים בשטח.

עד מהרה התברר שלא יהיה די בכך וכי פני המצרים למלחמת התשה ארוכה וקשה, דבר שחייב מבצע התבצרות מסודר בנקודות שנקבעו לאורך התעלה ומחומרי ביצורים שאולתרו או פותחו על ידי חיל ההנדסה למטרה זו.

כך נולדו "המעוזים" – 31 במספר.

למשימה נקראו גדודי הנדסה סדירים ושלוש פלוגות מילואים. כל

פלוגה קבלה משימה שונה.

אחת הפלוגות עסקה בפינוי המוקשים הרבים שהוטמנו על ידי המצרים במהלך המלחמה לאורך מסילת הרכבת אל עריש – קנטרה, כדי לעכב את כוחות צה"ל המזנבים בצבא המצרי הנסוג ולמנוע מצה"ל את השימוש במסילת הברזל למשימותיו.

השנייה עסקה בפירוק המסילה ופרוק אדני העץ הכבדים שעליהם הונחו פסי הפלדה של המסילה והעברתם לעבר התעלה.

השלישית, זו פלוגתנו, עסקה בהקמת המעוזים במקומות שנקבעו. לפי התוכנית שגובשה, המעוזים נבנו ברובם על אדמה חולית. הקירות המדפנים את המעוז בהיקפו נבנו מסלי רשת מתכתיים, מטר על מטר בערך, שמולאו באבנים שהובאו מרחוק ואשר נקראו גביונים. קירות אלו כוסו בחלק מהמקרים בחול והגנו על המעוז מירי אופקי של טנקים ותותחים מעבר לתעלה.

[התמונה מויקיפדיה]

בדרך כלל המוצב היה בנוי מכמה נדבכים. בתוך המעוז, הנדבך התחתון נועד לתת מחסה לכלי רכב וכוחות רגליים בכוננות. הנדבך

השני שימש בדרך כלל למנהלה, מרפאה, חדרי קשר וכדומה. הנדבך השלישי שימש למגורי הלוחמים, בנדבך הרביעי הושארו חלונות ירי כנגד כוחות מסתערים.

גג המעוז נבנה משתי שכבות זהות כל שכבה. תחילה הונחו אדני העץ ועליהם שכבה של חצי מטר אבן מחצבה ומעליהם הונחו פסי הרכבת צמודים זה לזה. הגג המסיבי שנבנה נתן הגנה מירי מרגמות, ארטילריה כבדה ומטוסים, הגנה שהוכיחה את עצמה.

רשת של תעלות קשר מדופנות עם כיסויי ראש אפשרו תנועה בטוחה יחסית בין חלקי המעוז.

[התמונה מויקיפדיה]

חשוב לציין שעקב קרבת המעוזים לכוחות המצריים, כ-150 מ' בלבד, לא התאפשרה עבודה בשעות היום בגלל ירי צלפים ועיקר העבודה נעשתה בלילות.

הפלוגה הועסקה במשימה זו חודשים אחדים.

בעבודה מפרכת זו של הנחת פסי הרכבת ["הרלסים"] שילמה הפלוגה בחייו של החייל ראובן אלפרון ז"ל שהתנדב לצאת לעבודה באותו לילה, השלישי במספר, למרות שזה לא היה תורו ונהרג מירי צלף מצרי. על אומץ ליבו הוענק לו ציון לשבח שהומר לאחר מכן לעיטור המופת. ראובן השאיר אחריו אישה – חנה, ויפית, תינוקת בת חודשיים. יהי זכרו ברוך.

רבים מהחיילים אשר שרתו במעוזים חבים את חייהם לעבודתם המסורה של חיילי ההנדסה אשר ביצעו את משימת ההתבצרות באומץ, בדבקות ובתנאים קשים תוך סיכון עצמי רב, במקצועיות ובכושר אלתור שלא היה כמותו.

שירותי בפלוגת הסיור

נכתב על ידי משה בריקמן (פיטו), מפקד צוות בפלס"ר

עם שחרורי בסוף שנת 1969 הגעתי לראיון בבסיס פלוגת עם הסמח"ט סא"ל בירו שהציע לי לשרת בחטיבה כסמ"פ בפלוגת חרמ"ש, או להצטרף כקצין בפלס"ר החטיבה. כאיש סיור בשירותי בסדיר, השבתי מיד שאני בוחר לשרת בפלס"ר. גם בפעם השנייה, כאשר המח"ט אל"מ יוסי פלד הציע לי, בתום מלחמת יום כיפור להיות מ"פ פלוגת חרמ"ש בחטיבה, עניתי בשלילה.

מאחר ובשירות הסדיר הייתי ביחידת סיור חי"ר, במילואים הראשונים שלי נשלחתי לקורס קציני סיור בשריון, למשך 42 יום. תורת הסיור בשריון בזמנו התבססה על תורת הסיור הבריטית, שראתה בסיור כוח מוביל בראש הכוחות הלוחמים. קורס ההסבה לאיש חי"ר נדרש בגלל הקושי לפקד על צוות סיור שריון (בחטיבה היו שלושה צוותים), שכלל שלושה טנקים (קלים), ארבעה ג'יפים, זחל"ם חבלנים, זחל"ם מרגמה 81 וזחל"ם פיקוד.

המילואים הראשונים בפלס"ר

את המילואים הראשונים עם הפלוגה עשיתי בקו לבנון, כמפקד על מחלקת הסיור של גדוד 125 שסופחה לפלוגה ונשארו בה, כמחליף למ"מ שלה שקיבל ולת"מ. במילואים אלה קרה האירוע המצער הידוע בשם אוטובוס הדמים של ילדי אביבים. הגעתי לאוטובוס הפגוע ראשון עם צוות לוחמים וזחל"ם מרגמה 81. את התמונה של ילד הרוג השוכב על מדרגות הדלת הקדמית של האוטובוס לא אשכח. בעוד החובש טיפל בנפגעים, החלטתי מיד לירות על מגדל המים, שעל פי תצפית הפלוגה, המחבלים הפעילו ממנו את מטען הצד. הירי על מגדל המים מעבר למקלעים כלל גם הפגזה ממרגמה 81, והכל מבלי לקבל אישור מחטיבת הקו. במהלך הירי הבנתי כי פעלתי ללא אישור מפקדת החטיבה המרחבית. מקצין המרגמות קבלתי את השיעור הראשון של איש מילואים, שאמר לי "פיטו, תמיד תעשה מה שאתה חושב. במילואים הבאים יהיו מפקדים אחרים". את החיזוק לדבריו קבלתי ממפקד הפיקוד האלוף מוטה גור, שכאשר הגיע למקום לתחקיר, לחץ את ידי ואמר, כל הכבוד על היוזמה!

לאחר תפקודי במילואים אלו התקבלתי בפועל ע"י חילי הפלס"ר כמפקד שני ג'יפים. אני מציין במיוחד את המילה בפועל. צריך לזכור את הקושי להשתלב בפלוגה כחיל ובוודאי כמפקד, שהגיבוש והחברות נבנו בה עוד משירותם המשותף של מרביתם בסדיר בפלס"ר חט' 7, ומספר שנים קודם בקרבות מלחמת ששת הימים, בה אבדה הפלוגה 9 לוחמים, לרבות המ"פ.

הפלס"ר באימון החטיבה

מידי שנה בצענו תעסוקת מבצעית בקווי הגבול הסורי והלבנוני, בנוסף על אימוני פלוגה וחטיבה בבסיס האימונים בצאלים. באחד התרגילים הראשונים שלי במסגרת הפלס"ר נערך אימון חטיבתי בסד"כ מלא לרבות הטנקים והנגמ"שים (היו ימים). משימת החטיבה בתרגיל הייתה לנוע מצאלים ולכבוש העיר באר שבע מצפון עד לאנדרטת הפלמ"ח.

חציפות בבט"ש בבקעת הירדן. צילם הלל ברוסטין

משימת הפלוגה היה לשלט את הצירים בהם ינועו גדודי החטיבה. משימת הצוות שלי הייתה לסמן בלילה את ציר הניווט לגדוד 94 מבסיס צאלים עד לנקודת ההערכות שמצפון העיר ב"ש. בפגישה עם המג"ד סא"ל גיא יעקובסון, בה סיכמנו את ציר התנועה, שהגדוד בחר לנוע בו מצאלים עד לנקודת הערכות מצפון לב"ש. גיא סימן לי בעיגול על מפת חמישים אלף, כי ברצונו להיערך בשטחים ממערב לשוב עומר, ואני כאיש חי"ר לשעבר וחדש בחיל השריון, שואל את גיא, האם הוא מבקש שאוביל אותו לבאר המסומנת במפה? אני זוכר את המבט של גיא, שאומר מאיפה זה נפל עלי, ושוב מסמן לי בטוש את כל השטח ממערב לשוב עומר. לסימון ציר התנועה של הגדוד בעמודי חש"ן, יצאתי פחות משעה לפני תחילת תנועת הגדוד וקצת לפני רדת החשיכה. הלחץ שלי שאסור לטעות נבע מלוח הזמנים של ניווט לילה כאשר הכוח נע בצמוד מאחורי. ברור היה שאסור לי לעשות ולו טעות קטנה בניווט, שהתוצאה שלה, שיהיו מעל שלושים טנקים לתקן את מסלול התנועה ועוד בלילה, והתוצאה, אולי לא להגיע עם שחר לנקודת הערכות לקראת הקרב.

מתרגיל זה למדתי את המשמעות של פריסת של גדוד שריון בשטח לעומת כוח חי"ר, ולהתגבר על הלחצים שנובעים מהניווט ע"י צירוף עוד חיל מנווט שיוכל לתקן אותי אם אני טועה.

מילואים בסיני אחרי המלחמה
נכתב על ידי אברהם גרנט, לוחם בפלס"ר

שנה אחרי מלחמת ששת הימים נקראנו שוב לסיני, לשרות של חודש מילואים להחליף את סיירת פיקוד דרום. שני צוותים ישבנו בביר חסונה וצוות אחד נשלח אל נח'ל, כאשר המשימות היו בעיקר סיורים ארוכים להפגנת נוכחות במרחב. ברור שאת ההזדמנות הזאת ניצלנו לסיורים (טיולים?) במרחבי סיני, לאורך מפרץ סואץ אל קלעת ג'ונדי, ראס סוודר ואבו רודיס, אל ואדי פיראן וההר הגבוה, ועד מפרץ עקבה,

דהב ונואיבה. משימה נוספת שנטלנו על עצמנו הייתה "להחזיר" מחנות קטנים אלה לידי צה"ל. בחזרה לרמה המקובלת בצבא. גם בזה הצלחנו עד כדי כך, שאחרי ביקורת מטעם פיקוד דרום הציטו לנו לחתום אצלם קבע...
"לא תודה, טוב לנו במילואים בחטיבה 200" הייתה התשובה.

המחנה של ביר חסונה יושב על אחד מצירי הלחימה שלנו במלחמת ששת הימים. בשירות המילואים שלנו שנה אחרי המלחמה הקפדנו לאתר את הנקודות בהן איבדנו חברים - בדרך לביר תמדה, ליד מצבת פארקר, ובמעבר גידי. בכל אחת מהנקודות האלה הקמנו מעין מצבה מאולתרת, יד לזכרם, מחומרים שאספנו בשטח כגון פלטות בזוקה של טנקי צנטוריון, פגזים, זחלים, שרשרות, וגרזנואות ג'יפים. צילומים אברהם גרנט:

יד בדרך לביר תמדה: שלמה מלאכי, אמנון גרוזניק, יורם רוטפלד

יד בצומת מצבת פארקר:
רני מרכס, אורי בן שלום

יד בכניסה למעבר ג'ידי:
גדעון פרנקל,
שרגא שמידלר, דיו סוכר

שער רביעי: 1973, מלחמת יום הכיפורים

מלחמת יום הכיפורים
מח"ט: אל"ם יוסי פלד
סמח"ט: סא"ל שמחה אפלבוים
בסיס החטיבה: מחנה עופר

חטיבת טנקים 205 בהרכב שלושה גדודי טנקים סנטוריון "שוט מטאור":
גדוד 94 בפיקוד סא"ל גיא יעקבזון
גדוד 125 בפיקוד סא"ל טוביה תורן
גדוד 61 בפיקוד סא"ל משה מלר
פלוגת סיור חטיבתית בפיקוד סרן גיורא מוסינזון
יחידות חטיבתיות.

המודיעין החטיבתי במלחמה

נכתב על-ידי שלמה אליה, במלחמה קצין המודיעין החטיבתי הערה: הכנת החומר בפרק זה נעשתה תוך הסתייעות בספרו של אל"מ במיל" פסח מלובני "מצפון תפתח הרעה".

הערכות צבא סוריה

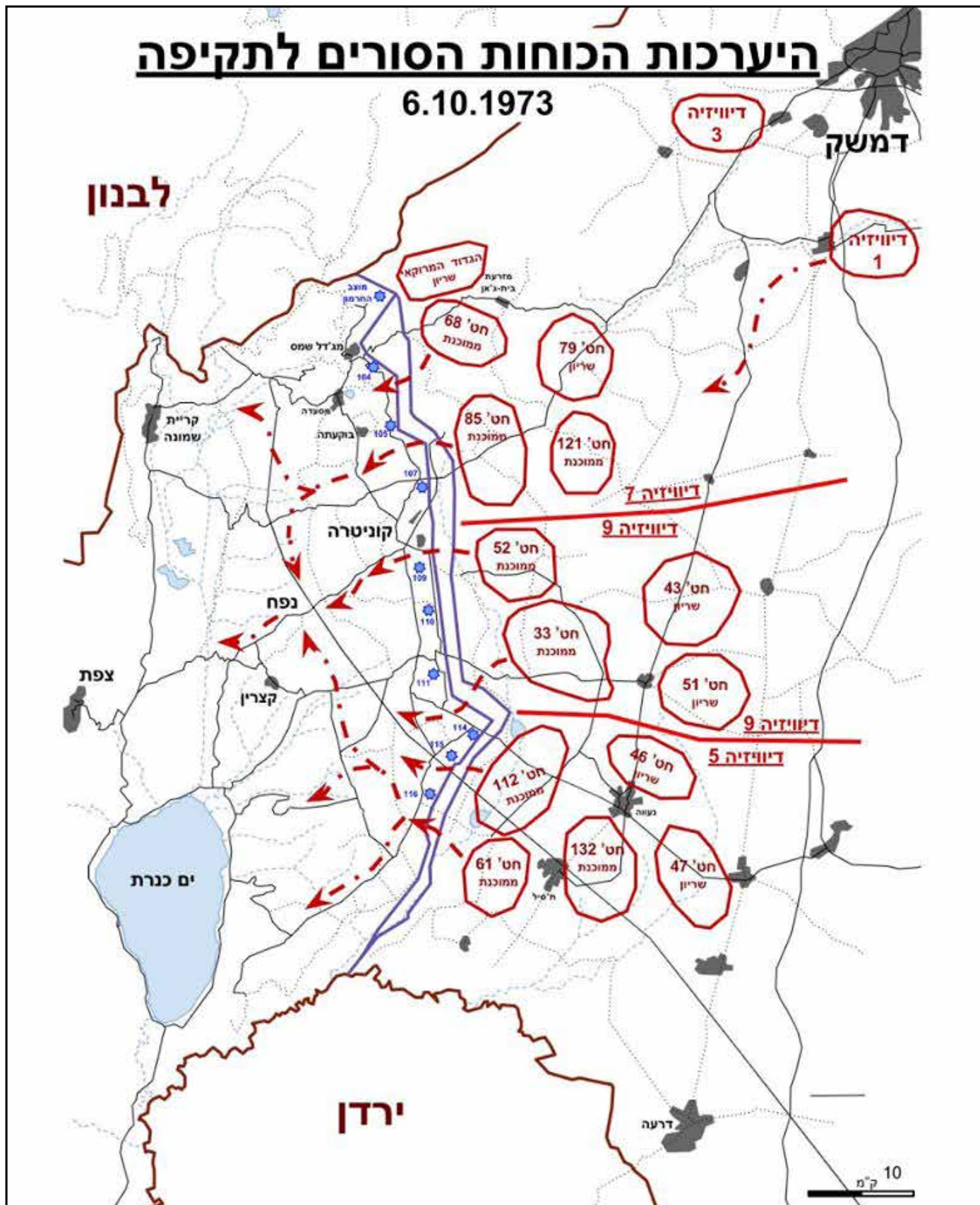
הערכות יחידות צבא סוריה במשולש הגיאוגרפי שבסיסו בדרום מפגש הגבולות סוריה-ירדן-ישראל, בצפון החרמון הישראלי וראשו במזרח אגן-דמשק היה מוכר היטב לפיקוד הצפון וליחידותיו בשטח, הייתה זו הערכות שלא חלו בה שינויים מאז ראשית שנת 1970 ומרכיביה היו:

1. קו הגנה קדמי שהתבסס על היערכותו של 3 דיביזיות חי"ר, בחלקן ממוכנות - דיביזיה 5 בדרום רמת הגולן, דיביזיה 9 במרכז הרמה ודיביזיה 7 בצפון הרמה.
2. בקו ההגנה השני שהשתרע מדרום לאגן דמשק ובעורפן של דיביזיות החי"ר היו ערוכות יחידות דיביזיית השריון 1, 3 חטיבות טנקים עצמאיות ויחידות נ"ט מטכ"ליות. דיביזיית שריון 3 הייתה ערוכה דרך קבע מצפון לדמשק והייתה למעשה עתודה מטכ"לית.
3. הערכות יחידות הארטילריה - גדודי הארטילריה החטיבתיים, כמו גם האגדים הדיביזיוניים שתוגברו ע"י יחידות

מטכ"ליות ואשר נפרסו באופן מבצעי ימים ספורים טרם תחילת המלחמה, נוצלו באופן מאוד אפקטיבי נוכח העובדה שמיקום היערכותן הגיאוגרפי אפשר להם להעניק סיוע אפקטיבי (קטלני) ליחידות הקרקע הסוריות בכל שלב של הקרבות בימים הראשונים של המלחמה ברמת הגולן הישראלית.

4. מערך ההגנה אווירית - בשנתיים-שלוש לפני המלחמה, הסורים בסיוע היועצים הסובייטים נתנו דעתם לצורך בהקמת מערך ההגנה אווירית משולב בסוללות טילי SA3 וניידות, וזאת לצד מערך הנ"מ הנייד אשר בפועל סיפק הגנה אפקטיבית מאוד ליחידות החי"ר והשריון הסוריות.

5. ביסוד השילוב שבהערכות הכוחות הסורים ברמת הגולן והטווחים הגיאוגרפים הקצרים יחסית, עמדה האסטרטגיה שתאפשר בבוא הזמן לצבא הסורי מעבר מידי ובהפתעה למתקפה שיעדה השתלטות על כל שטחי רמת הגולן עד לקו מצוקי נהר הירדן. 6. המטכ"ל הסורי היה ער לעובדה כי יחסי הכוחות בין יחידות הצבא הסורי הערוכות בין דמשק לקו המוצבים ובין כוחות צה"ל הערוכות ברמת הגולן ביומיים הראשונים לחימה, נותן לצבא סוריה עדיפות כמותית שתאפשר להם להשתלט על כל שטחי רמת הגולן ולבלום את הגעת כוחות המילואים שבסיסייהם ממערב לירדן, זאת כמובן בשילוב הנחתת יחידות קומנדו בצמתי התחבורה החשובים ברמת הגולן.

המתקפה הסורית בימים 6-7 באוקטובר בדרום רמת הגולן

התוכנית המבצעית שהוכנה במטכ"ל הסורי לתקיפה חזיתית לכל רוחבה של הגדרה, לקחה בחשבון את עומקה הגיאוגרפי הקטן יחסית של רמת הגולן 20-25 ק"מ מרחק אשר תאם את הדוקטרינה שנבנתה ותורגלה ע"י דיביזיות החי"ר הסוריות ואשר היו אמורות להשלים עד ערבו של יום הלחימה השני קרי יום א' ה-7 באוקטובר.

לפי תוכנית זו, בבוקרו של יום שני ה-8 באוקטובר היו אמורות יחידות הדרג השני המטכ"לי, קרי דיביזיות השריון וחטיבות הטנקים העצמאיות, לנוע אל תוך רמת הגולן לעיבוי מערכי הבלימה וההגנה של דיביזיות החי"ר.

ביום שבת ה-6 באוקטובר בשעה 14:00 פתחו כ-900 קני ארטילריה ומרגמות בירי מאסיבי לעבר מוצבי צה"ל לאורך כל קו החזית מהחרמון בצפון ועד למוצבי צה"ל בדרום. במקביל תקפו כ-80 מטוסי תקיפה של חיל האוויר הסורי בסיסים ומחנות צה"ל במרכז הרמה ובעיקר את מה שנתפס על ידם כבסיסי מודיעין ולוחמה אלקטרונית תל-פארס, תל אביטל (אבו נידא) ומוצב החרמון. יחידות דיביזיה 5 הבקיעו את מה שנתפס על ידם את קו ההגנה של צה"ל בשני צירי תנועה נפרדים. המאמץ העיקרי פרץ בציר הנפט מאום לוקס לעבר צומת ג'וחדר ומשם בכיוון צפון מערב אל עבר אל-קצוקה וזאת במגמה להביא לניתוק רמת הגולן לשתי גזרות נפרדות. כוח שני פרץ באזור שבין מוצבי צה"ל 116 ל-115 ונע לדרום מערב אל אזור תל סאקי והישוב חיספין. כוח נוסף נע לאורך ציר המערכת בכיוון דרום מערב לעבר מוצב כוחותינו 117.

בשעות הבוקר של יום א' 7 באוקטובר החלו יחידות דיביזיה 5 ובסיוע חטיבת טנקים 47 את תנועתם מערבה כשיעדם השתלטות על הישובים חיספין ונוב תוך שהם נעים לעבר מרחב צומת אל-על-פיק כדי לבסס את השתלטותם על מרחב דרום רמת הגולן ולמנוע את האפשרות מכוחות צה"ל לנוע מזרחה ולייצר התקפת נגד בציר המרכזי אל-על-ג'וחדר. במהלך כל יום א' המשיכו כוחות חי"ר ושריון סורי מדיביזיה 5 לנסות לכבוש את מוצב כוחותינו 116 בדרום רמת הגולן אך ללא הצלחה.

בטרם שקעה השמש ביום א' ה-7 לאוקטובר השלימו יחידות דיביזיית חי"ר 5 את ההשתלטות על מרחב דרום רמת הגולן כולל הישובים – רמת מגשימים, נוב וחיספין והיערכותן בשטח הייתה כדלהלן:

1. ממזרח לצומת אל-על-פיק על הציר המוביל לג'וחדר נערכה חטיבה ממוכנת 132 מתוגברת ביחידות שריון מחטיבה 47, כאשר משימתן למנוע התקדמות ומעבר של יחידות צה"ל מזרחה.
2. כוח חי"ר מדיביזיה 5 מתוגבר ביחידות נ"ט נערך לבלימת כוחות צה"ל אשר עלו מציר גמלא מזרחה לעבר כביש הנפט וצומת חושניה וכן למנוע את האפשרות שצה"ל יתקדם מזרחה בשטח הפתוח שמצפון לציר המרכזי אל-על-צומת ג'וחדר.
3. על התילים פארס, ג'וחדר ותל א-סאקי הוצבו צוותי נ"ט וכוחות תצפית להכוונת האש של יחידות הארטילריה, שמרביתן נשארו באזור היערכותם המקורי בצד הסורי.
4. יחידות נ"ט, בעיקר סאגרים, הוצבו בצומת ג'וחדר-רפיד וכן על ציר הנפט.

המצב באזור מוצב 116 בבוקר ה-08.10.1973.

הערכות יחידות צבא סוריה בערבו של יום ג' ה-9 באוקטובר

במקביל להשתלטות חטיבה 205 על מרחב דרום רמת הגולן בואכה צומת רפיד ותל פארס, נסוגו יחידות דיביזיית חי"ר 5 הסורית אל עמדותיהן המבוצרות אשר מעבר לקו הסגול.

היו אלה בעיקר חיילי יחידות החי"ר והנ"ט, שכן מרבית יחידות השריון אשר לקחו חלק בלחימה יומיים קודם לכן הושמדו. התארגנותן של יחידות החי"ר במוצבי הקו הראשון ובמקביל הנחת שדות מוקשי נ"ט על הצירים -אום-לוקס-ג'וחדר-אל חנות-הדרך הרומאית, וכן משני צדי ציר רפיד-נוא, סייעו בידי הסורים לבלום ביום ד' ה-10 באוקטובר את ניסיונות יחידות צה"ל להבקיע את קו ההגנה הראשון של דיביזיית חי"ר 5 בגזרה הדרומית ולהגיע אל השטחים הפתוחים סביב הערים נוא וג'אסם.

כוחות המשלוח מעיראק וירדן

עם פתיחת המלחמה ב-6 באוקטובר פנה נשיא סוריה חפאז אל אסד באמצעות שליחים למנהיגי עיראק וירדן בדרישה לשלוח כוחות סיוע בעיקר יחידות שריון לרמת הגולן. דרישה זו הפכה להיות קריטית משהתחוויר לנשיא סוריה בלילה שבין יום ג' ל-ד', כי כוחותיו הוסגו אחורה בגזרה הדרומית, במרכז הרמה יחידות דיביזיית שריון ובלמו במובלעת חושניה ובמקביל בגזרה הצפונית ובלמים כל ניסיונותיהם להבקיע את קו ההגנה של יחידות צה"ל.

כבר בערבו של יום ג' ה-9 באוקטובר היו בידי צה"ל ידיעות על התארגנותן לתנועה של יחידות שריון עיראקיות וחטיבת טנקים ירדנית אל חזית הלחימה ברמת הגולן. סימני השאלה המודיעיניים המשמעותיים היו סביב עוצמתן של היחידות וזמן הגעתם הצפוי אל דירת הלחימה.

כוח המשלוח הירדני

ביום שבת ה-13 באוקטובר נפרד המלך חוסיין ממפקדי חטיבת השריון 40 ומיד לאחר מכן יצאה החטיבה על שרשראות צפונה אל סוריה. ביום למחרת נערכה בעורפה של דיביזיה 5 באזור העיר נוא שבדרום רמת הגולן.

ב-16 לאוקטובר נעה החטיבה מאזור היערכותה באזור נוא ותל-חרה ולקחה חלק בקרבות הבלימה של יחידות צבא סוריה באזור אום-בוטנה ובאזור תילי מסחרה ואל-מל במובלעת הסורית שנכבשה ע"י יחידות צה"ל.

כוח המשלוח העיראקי

כוח המשלוח העיראקי ששוגר לחזית הסורית כלל שתי דיביזיות משוריניות שבכל אחת מהן היו כ-250 טנקים, סה"כ מנה הכוח כ-700-600 טנקים, 3 חטיבות חי"ר ויחידות ארטילריה. כוח החלוץ העיראקי הראשון שהגיע לחזית הסורית היה בסדר גודל של חטיבת שריון שעשתה את דרכה על מובילים בדרך ציר H3 ואבו שמאת

ללא כל תקלות בציר התנועה והגיע לסוריה בערבו של יום ה' ה-11 באוקטובר.

למחרת ביום ו' ה-12 באוקטובר בשעות אחה"צ המאוחרות שולבה החטיבה בקרבות ההגנה שניהלו יחדות דיביזיה 9 הסורית באזור הכפרים והתילים מסחרה ותל אל-מל, מבלי שניתן למפקדיה אפשרות להתוודע לנתוני גזרת הלחימה, בעיקר בהיבט הגיאוגרפי. הגעתם לגזרה ושילובם בלחימה לצד הכוחות הסורים כבר באותו יום שישי בשעות איר הצהרים היו בחזקת הפתעה לכוחות צה"ל שפעלו בגזרה – אוגדה 210 בפיקוד האלוף דן לנו.

בימים א'-ב' ה-14 וה-15 באוקטובר, התכנסו מרבית יחידות כוח המשלוח העיראקי באזורים הפתוחים שבין הכפר צואמין והכפר דיר אל עדס. מרחב גיאוגרפי זה הפך לבסיס יציאה למתקפות שביצעו בהמשך יחידות כוח המשלוח העיראקי.

עכשיו כבר כלל הכוח את דיביזיית שריון 3 (כ-300 טנקים) וכן 3 חטיבות חי"ר כולל חטיבת קומנדו, יחידות ארטילריה ויחידות נ"ט. משימתו העיקרית של הכוח, לצד בלימת כוחות צה"ל שעשויים היו ליזום מהלכי תקיפה אל מול עיר הבירה ואגן דמשק, היה לכבוש ולהשתלט על מרחב התילים ענתר ועלקיה ולהדוף את יחידות צה"ל מערבה לעבר העיר קוניטרה.

הניסיונות החוזרים ונשנים של כוח המשלוח העיראקי בתאריכים 17-19 לאוקטובר לכבוש את מרחב תילי ענתר -עלקיה וצומת וכפר נסאג' חרף עוצמתם, קרי תקיפות בעוצמות של דיביזיית שריון בסיוע ארטילרי כבד וכוחות חי"ר, נכשלו כולם.

ניסיון הכיבוש המשמעותי והראוי לציון של תילי ענתה ועלקיה בוצע בלילה שבין ה-19-18 לאוקטובר, כאשר כוח מחטיבת הכוחות המיוחדים העיראקים השתלט בחסות החשיכה של אשמורת הלילה האחרונה על התילים ונפרש בתוך תעלות החי"ר. מהלך זה אותר ע"י כוחות צה"ל עוד בטרם חברו כוחות השריון העיראקי אל יחידות הקומנדו בתילים ועם שחר ונוכח הסתערות כוחותינו נסוגו יחידות הקומנדו מהתילים מזרחה.

במהלך אותו יום שישי ה-19 באוקטובר ביצעו העיראקים שני ניסיונות תקיפה ע"י כוחות משוריינים בסדר גודל דיביזיוני בכל מתקפה ובסיוע ארטילרי כבד אולם ללא הצלחה. ניסיונות תקיפה אלה הסבו לעיראקים אבדות כבדות בטנקים ובחיילים (בשדה הקרב נשארו כ-90 טנקים פגועים). את כישלונם תרצו בהעדר הכנות מתאימות וחוסר שיתוף פעולה מצד יחידות צבא סוריה שהיו ערוכים בגזרת הלחימה.

בין ה-16 לאוקטובר ל-20 באוקטובר הניעו העיראקים את יחידות דיביזיית שריון 6 לחזית – חלקם על שרשראות וחלקם על מובילים. בפועל הגעת היחידות לחזית וההערכות לצד אחותה דיביזיית שריון 3 הושלם בערבו של ה-20 באוקטובר. בשל ההכרזה על הפסקת האש ב-22 באוקטובר לא נטלו יחידותיה של דיביזיית שריון 6 חלק בפעילות קרבית כל שהיא.

ב-22 לאוקטובר הוכרזה הספקת האש בשתי החזיתות סוריה ומצרים. ההנהגה הסורית לא שיתפה ולא יידעה את ההנהגה המדינית או הצבאית העיראקית בדבר השיחות וההחלטה על הפסקת האש.

בטרם נכנסה הפסקת האש לתוקף תכנן המטה הכללי הסורי מתקפת נגד רחבת היקף שיעדה היה להסיג את כוחות צה"ל אל עבר הקו הסגול. במתקפה המתוכננת היו אמורים לקחת חלק לצד יחידות צבא סוריה בעיקר דיביזיות שריון 1 ו-3, שתי הדיביזיות המשוריינות העיראקיות וכן הכוח המשורייני הירדני. בפועל משנוכחו העיראקים לדעת כי הסורים נחושים לקיים את הסכם הפסקת האש, החלו העיראקים בהסגת כוחותיהם מסוריה חזרה לעיראק, כבר בראשית חודש נובמבר 1973.

זמינות המודיעין במהלך ימי הלחימה

חטיבה 205 מעצם היותה חלק מאוגדת השריון 146 שיועדה מראש ע"י המטה הכללי להיות עתודה מטכ"לית, קרי הפעלתה במצב מלחמה הייתה אפשרית לכל אחת מגזרות הלחימה האפשריות

מצרים -סוריה-ירדן, השפיעה על רמת המוכנות המודיעינית של החטיבה למלחמה בגזרה הסורית.

העדר אוריינטציה תכנונית מבצעית לאחת הגזרות הביא לידי כך שברשות מחלקת המודיעין של החטיבה לא היו בפועל עדרי מודיעין וההיכרות של קציני החטיבה עם שדה הקרב העתידי קרי החזית הצפונית - רמת הגולן וסוריה - שאפה לאפס.

את מחנה עופר שלייד רמאללה עזבנו בבוקרו של יום א' 7 באוקטובר בלי מפות שליטה לניהול קרב ובלי תצ"א וכמובן ללא כל ידיעות על מצב כוחות האויב, היערכותו, עוצמותיו והישגיו הגיאוגרפים בדרום ברמת הגולן.

בשעות אחר הצהרים המוקדמות של יום א' החלה תמונת המצב המודיעיני להתבהר וזאת כאשר:

1. המח"ט יוסי פלד הגיע לאזור ההתכנסות החטיבתית בצומת צמח בשעות אחה"צ של יום א' ויחד יצאנו לסיור רכוב לעבר אזור הבטחה וכן לאזור צמתי הדרכים העולות לרמת הגולן. כאשר היינו מאות מטרים מצפון לצומת הכביש עין גב-גבעת יואב-בני יהודה נורו לעברנו מספר פגזים, במבט מהיר באמצעות המשקפת זיהינו את מקור הירי - טנקים סורים שהתמקמו באמצע קטע הכביש שבין גשר אריק וצומת ציר הנפט חושניה.

ההכרה שטנקים סורים מצויים מרחק קילומטרים ספורים מגשר אריק שעל נהר הירדן המחישה בבת אחת את המצב הקריטי והבעייתי שאתו אנו עומדים להתמודד.

2. בעוד אנחנו מתצפתים על מקורות הירי, הבחנו בטנקי שרמן חוצים את עמק הבטיחה ממערב למזרח בדרך לעלות לרמת הגולן בציר אל על-גבעת יואב. לא חלף זמן רב ולידינו נעצר ג'יפ המח"ט של חטיבת השרמנים אל"מ במילואים מוטק'ה בן פורת (מח"ט 9) ומתחקיר קצר עימו הבנו כי קיבל הוראה לעלות כמה שיותר טנקים לרמה ולהיערך לבלימה של הכוחות הסורים (דיביזיה 5) שעושים את דרכם מערבה לעבר קו מצוקי הירדן.

עד לשעות הערב וגם לאחר קבוצת הפקודות שמפקד האוגדה תא"ל

משה (מוסה) פלד קיים במפקדת חטמ"ר צמח, לא הייתה בידי כוחותינו תמונת מצב מודיעינית מעודכנת לגבי אזורי ההערכות של יחידות האויב וכמובן לגבי עוצמתו. באופן כללי צוין במהלך קבוצת הפקודות כי יחידות חטיבת הטנקים מסוג שרמן הצליחו לבלום את הכוח הקדמי של יחידות דיביזיה 5 באזור צומת אל על -פיק.

כל שנותר לחטיבה 205 ומפקדיה היה לקוות שעלייתה למחרת בבוקר לרמת הגולן לא תתקל בקשיים.

נקודה חשובה לציון היא העובדה שכל ליל יום א' ו-ב' עסקנו בחיבור מפות שליטה מצולמות, שכן לפיקוד כבר לא היו מפות שליטה מקוריות לספק לנו.

בשעות הבוקר המוקדמות של יום ב' ה-8 באוקטובר החלה החטיבה במסע הטיפוס מזרחה לרמת הגולן, מבלי שיהיה בידי מפקדיה תמונת מצב מודיעין כל שהיא על הערכות יחידות האויב. כיבוש דרום רמת הגולן על ידי יחידות דיביזיה 5 ביטא את ההצלחה המשמעותית ביותר מבחינת עומק החדירה של יחידות צבא סוריה אל שטח רמת הגולן הישראלית.

בהעדר מודיעין טקטי על מיקום יחידות האויב, המלצתי למח"ט להקצות לכל גדוד טנקים מחלקת סיור מפלוגת הסיור החטיבתית שתהייה ה"עניינים" של הטנקיסטים ותאתרנה את מיקום יחידות האויב. שילוב זה הוכיח את עצמו מעל ומעבר לכל אורך ימי הלחימה. עם המעבר להתקפת נגד ביום ב' בשעה 11:00 לערך וההתקדמות האיטית מזרחה עודכנו ע"י מפקדת האוגדה כי בשטחה שנכבש ע"י הסורים מצויים שני מאחזים ישראלים ששרדו עד אז את המתקפה הסורית – וכי יש לחבור אליהם במהירות: תל א-סאקי וכן מוצב 106.

בעודנו עושים דרכנו מזרחה ולאחר שחרור הישוב מגשימים מהכוחות הסורים, נמסר לנו ע"י מפקדת האוגדה כי עלינו להאיץ את תנועת היחידות ולהגיע לצומת ג'וחדר שכן התל עצמו נכבש זה עתה ע"י כוחותינו. בזחל"ם הפיקוד הידועה נראתה לא סבירה ומבט רצוף וחד עם המשקפת הוכיח כי התל לא רק שלא נכבש ע"י כוחותינו, אלא שמתרכזים עליו ומסביבו כוחות חי"ר ונגמשים וחיילים נצפים

נושאים אמצעי נ"ט RPG-7. הסורים שהיו מודעים לחשיבות השליטה על הצומת והתל נערכו לבלום את תנועת כוחותינו מזרחה לעבר צומת רפיד ותל פארס.

לפנות ערב (יום ב') ותחת מטחי ארטילריה סורית כבדה השלימו יחידות החטיבה - הגדוד של גיא יעקובסון ופלוגת הסיור את כיבוש התל והצומת והכוחות הסורים נסוגו אל מוצביהם באזור אום-לוקס וציר הנפט שמעבר לקו הסגול.

משימות החטיבה ליום ג' היו להשתלט על השטח שבין ציר הנפט לצומת רפיד וכן לכבוש את תל פארס שהיה מאויש ע"י קציני טיווח ארטילרי וכן טנק נ"ט בציר העולה לפסגתו.

בשעות אחר הצהרים השלימה החטיבה את משימותיה ויחידות החטיבה היו ערוכות ברמפות והשטחים השולטים שבין ציר הנפט-אום לוקס וצומת רפיד. כיבוש תל פארס הביא גם לרגיעה והפסקה דרמטית בהפגזות הארטילריה הכבדות שהנחיתו הסורים על יחידות החטיבה. נראה שהשקט שנוצר נבע מההכרה הסורית שיחידות החטיבה אינן מנסות להמשיך את תנופת הקרב אל תוך שטחה של דיביזיית חי"ר 5. מכל מקום כיבוש תל פארס ומיקום תצפית ארוכת טווח שיפרה את יכולת המודיעין החזותי של החטיבה אל מול יחידות דיביזיה 5.

במסגרת הערכות כוחותינו למניעת התקפות נגד אפשריות מצד הכוחות הסורים בציר נוא-רפיד, מיקמה החטיבה כוח טנקים על המדרון הדרומי של תל פארס השולט על פיתחת רפיד וכן על הכביש המוביל מחושניה לצומת רפיד. השקט ששרר בגזרה ותחושת הרגיעה אפשרה לטנקיסטים לחלץ עצמותיהם לצאת מהכלים ולהשתרע על צריחי הטנקים.

בעודם נהנים מהשקט ששרר מסביב, כוח משוריין סורי שמנה כ-20 טנקים אותר לפתע לרגלי המדרון נע בצורה מנהלית על הכביש רפיד-חושנייה מצפון לדרום ועשה דרכו לעבר השטח הסורי. תוך זמן קצר איישו הטנקיסטים את עמדותיהם בטנקים ובחילופי אש קצרים הושמד הכוח ע"י כוחותינו. מתוך ספרי ההיסטוריה הצבאיים

שנכתבו לאחר המלחמה על קרבות דיביזיית השריון 1 הסורית, אנו למדים שכוח בפיקוד מפקד גדוד שהיה חלק אורגני של אחת מחטיבות השריון החליט על דעת עצמו לסגת משדה הקרב שבמובלעת חושנייה, שם ספג הכוח הסורי אבדות קשות במהלך הקרב עם כוחותינו (אוגדה 210).

ביום שישי ה-11 לאוקטובר קיבלה החטיבה הוראה להתארגן לתנועה צפונה ולעבור ולפעול תחת פיקוד אוגדה 210. ברקע היו שמועות שאל הזירה מצויים בתנועה כוחות משלוח משוריינים עיראקים וירדנים. חפ"ק אוגדה 210 היה ממוקם בתל-שער ממזרח לחאן-ארנבה. בעוד יחידות החטיבה עושות דרכם צפונה לעבר קונטרה וחאן ארנבה נקראנו המח"ט יוסי ואנוכי לתל שער לקבל הנחיות ותדרוך מבצעי ומודיעיני. השמש כבר החלה לשקוע וכל שנאמר לנו הוא שכוח עיראקי משוריין כבר הגיע לאזור תל-חרה-כפר-שמס ושהוא מצוי בתנועה לעבר התילים מסחרה ואל-מל. שום מידע על עוצמת הכוח ומיקומו האפשרי במושגים של זמן ומרחב לא היו בנמצא.

המשימה שהוטלה הייתה שעל יחידות החטיבה להגיע בהקדם האפשרי לאזור תל-מסחרה וכפר מסחרה ולבלום את התקדמות כוחות האויב בתנועתם צפונה לעבר תל שער וחאן ארנבה. בינתיים ירדה החשיכה והכוחות הקדמיים של החטיבה (גדוד 94 של גיא) שנשלחו לכפר מסחרה מצאו עצמם מתערבבים בחשכת הליל בין בתי הכפר עם יחידות אויב - סורים ועיראקים, וכל שנותר עתה היה לחלץ את טנקי הגדוד אחורה, קרי צפונה אל צומת ג'בא שלרגלי תל-שער.

שבת ה-13 לאוקטובר – שישי ה-19 לאוקטובר

במהלך ששת הימים הללו בהם כבשה החטיבה את התילים מסחרה ואל-מל (13 לאוקטובר) ובהמשך עם כיבוש מרחב התילים עותר ועלקיה ובמהלך ימי קרבות הבלימה הכבדים מול ניסיונות הכוחות העיראקים לכבוש את התילים במהלך הימים 19-17 לאוקטובר כל המודיעין הרלוונטי ללחימה שהיה בידי כוחותינו היה בעיקרו מודיעין

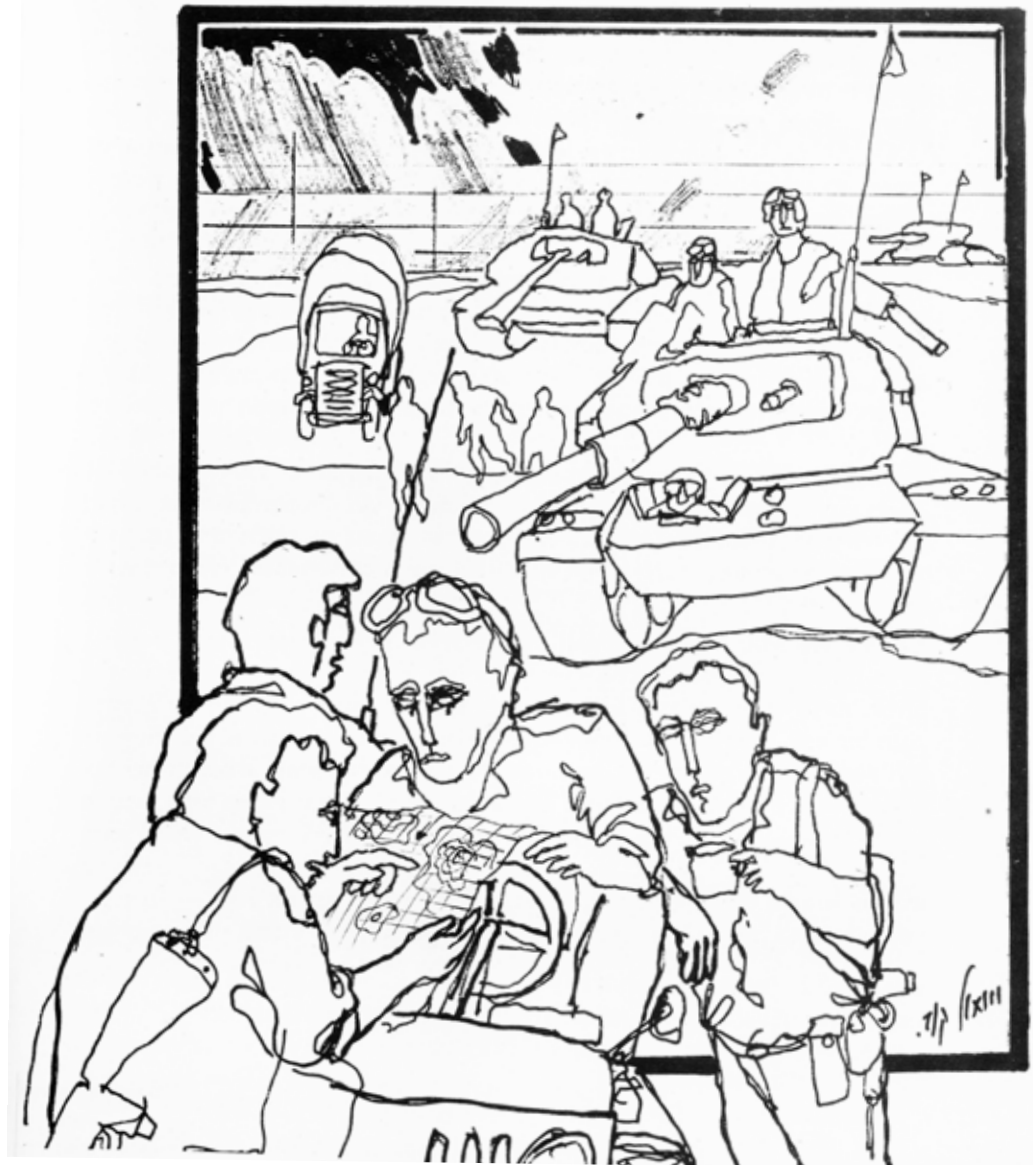
חזותי שמקורותיו היו בעיקר צוותי תצפית של פלוגת הסיור ואיתור טנקי האויב ע"י צוותי הטנקים במהלך הלחימה של קרבות שריון בשריון.

עוד יצוין כי במהלך ימים אלה לא התקבלו התרעות על תקיפות אוויריות שהאויב ביצע על כוחותינו, כמו גם על יציאת הכוחות למתקפות הנגד מבסיסים שבאזור צנאמין – דיר-אל-עדס.

פלוגת הסיור החטיבתית

בתום מסע ימי הלחימה הקשים של החטיבה אינני יכול שלא לציין את תרומתה של פלוגת הסיור החטיבתית אשר סיפקה מודיעין חזותי שוטף על מיקום יחידות האויב וטנקי האויב ברצועת שדה הקרב המיידית.

התנהלותם של לוחמי היחידה במהלך כל הקרבות הפגינה אומץ רב והקרבה הראויים לכל שבח והערכה. גם עם חלוף הזמן, כקצין המודיעין של החטיבה תרומתם ונוכחותם המקצועית והמיוחדת בשדה הקרב עומדת תמיד לנגד עיניי.

מלחמת יום הכיפורים

מספר החטיבה "שריון ולב", נכתב על-ידי מירון צור, קצין החינוך החטיבתי.

משפחת לוחמי החטיבה,

יחד עם כל עם ישראל נזעקנו גם אנחנו למלחמת יום הכיפורים, מלחמה שנפלה עלינו בהפתעה גמורה. יצאנו אל החזית בהרגשת שייכות עמוקה לעורף שנשאר מאחורינו, ובסערה נכנסנו לשדה הקרב. השתתפנו במערכה נוראה לקיומם של העם והמדינה, שעה שגורלנו תלוי על בלימה.

חטיבת השריון שלנו נטלה חלק בהתקפת-הנגד של צה"ל, שהביאה למפנה המכריע בקרבות על רמת הגולן, בלמה את האויב הסורי והדפה אותו אל עומק שטחו במפלה ניצחת.

אני, מפקדכם בקרב, אשר ראיתכם נלחמים בנחיתות מספרית מדהימה, מסתערים קדימה גם כאשר כליכם בוערים, יכולתי לדעת ולחוש את המסירות ואת אומץ הלב שנדרשו מכל אחד מכם לעמוד מול האויב.

ראיתכם בימים גורליים וקשים ואתם חזקים - מפקדי יחידות, טנקיסטים, אנשי סיוור, לוחמי חרמ"ש ואנשי התחזוקה. ואני יודע כי רק האמונה העמוקה בלבכם ועקשנותכם הובילו לניצחון בנתיב הקרב שהלכנו בו.

איבדנו בקרב את היקרים באחינו הלוחמים, חיילים ומפקדים, ומשא נפילתם כבד מאוד.

רבים אחרים נפצעו ושילמו בבריאותם את מחיר הקרבות.

אני יודע כי אין ניחומים למשפחות השכולות, שאיבדו יקיריהם, אב, בעל, בן ואח. לא נוכל להביע במילים את אשר אנו חשים בלבנו על לכתם מאתנו.

אך מי ייתן והייתה זו מלחמתנו האחרונה.

הדפים שלפנינו, עדות לכברת דרך שעברנו ביחד, מוקדשים לכן המשפחות השכולות ולכם אחי הלוחמים – אנשי שריון ולב.

יוסי פלד, אל"מ
מפקד החטיבה במלחמת
יום הכיפורים

בטרם סערה – יום שישי, 5 באוקטובר 1973

ערב יום הכיפורים היו הכול בישראל עסוקים בהכנות לקראת היום הקדוש. כל אותו יום שישי, ה-5 באוקטובר, לא ידע הציבור ולא חש בעתיד לבוא עליו למחרת. בכלי התקשורת לא פורסמו ידיעות שהיה בהן לעורר חשד שקיימת כוונות למלחמה בצבאות סוריה ומצרים. אמנם במערכות העיתונים כבר היו ידיעות כאלו מזה זמן, ובהן נמסר על תזוזת כוחות אויב בגבולות הצפוניים והדרומיים של ישראל, אך הידיעות נפסלו ברובן על ידי הצנזורה הצבאית. אלו שפורסמו, על אף זאת, הוצנעו ורוכנו, כדוגמת זו שפורסמה ב"הארץ" ב-1 באוקטובר ודיווחה על כוונות ברמת הגולן, בלא שפירטה את הסיבות לכך.

שעת צהרים. אזרחים שעדיין סובבו בשווקים וברחובות הערים, מיהרו ושובו לבתיהם להתכונן לחג. אווירה של שלוה ורגיעה החלה יורדת על הארץ. היה זה השקט שלפני הסערה. אולם אוירת יום כיפור לא שררה במטכ"ל של צה"ל, ואף לא בחלק מיחידותיו בפיקוד הצפון ובפיקוד הדרום. על אף שמשעות הבוקר המוקדמות הוכנסו לכוונות היחידות במוצבי הקו הראשון ברמת הגולן, לקדם פני פעילות-אויב אפשרית בקווי הפסקת האש, הנה לחיילים ולמפקדים בחזית לא היתה אותה שעה תחושה שמלחמה כוללת עומדת לפרוץ, אלא ציפייה לקרבות מקומיים, כמו במלחמת ההתשה.

אגף המודיעין של צה"ל עדיין העריך באותו יום שהסבירות כי מצרים וסוריה יפתחו במלחמה כוללת נגד ישראל היא "נמוכה". מכל מקום, פקודות התראה מוקדמות של המטכ"ל לאפשרות גיוס יחידות המילואים הגיעו גם אל מטה האוגדה עליה פקד תא"ל משה (מוסה) פלד. ובשעה 11:46 לפני הצהריים העבירה האוגדה לחטיבת השריון 205 של אל"מ יוסי את מילת הקוד שפירושה כוונות מיידית לאפשרות גיוס-חירום.

במחנה החטיבה, מחנה עופר, אסף המח"ט יוסי את כל אנשי השירות

הסדיר, קבע וחובה. "קיימת כוונות מלחמתית", אמר לחיילים הנדהמים, שרבים מהם כבר יצאו קודם לכן הביתה והוחזרו למחנה בפקודת המח"ט.

המתח במחנה עלה מיד. לאיש לא היה ברור מה אירע ומדוע הוחלט על כוונות מירבית, אבל לפתע חשו שמשוהו חמור חל במצבה הביטחוני של ישראל, משהו בלתי ידוע לפני שעה. שמועות שונות החלו פורחות בחלל האוויר. וככל שחלפו השעות והיום נטה לערוב, הוסיף המתח לעלות. בשעות אחר-הצהריים המאוחרות קיבלה החטיבה פקודה להכין מיד את הטנקים של גדוד הסיור האוגדתי (שהיו מאוחסנים במחסני החטיבה), לזווד אותם ולחמשם – סימן נוסף לחומרת השעה.

רס"ן עמוס, קצין השלישות, אסף את סגל מרכז הגיוס לאלתר, ברגע ש"הורדה" פקודת הכוונות מהאוגדה. הוא הורה לאנשים לבדוק ולעדכן במלוא המהירות את רשת הגיוס. שוב נבדקו כתובות החיילים ועודכנו הצווים, להבטיח גיוס מהיר ומלא של חיילי החטיבה מבתיהם במקרה הצורך. אולם חיילי המילואים של החטיבה לא העלו עדיין בדעתם, היכן ימצאו את עצמם בנעילתו של אותו יום כיפור גורלי.

דממת החג שררה כבר בכל ערי המדינה ויישוביה. כלי התקשורת הפסיקו שידוריהם, תנועת המכוניות פסקה כמעט כליל.

החטיבה מתגייסת – יום הכיפורים, 6 באוקטובר

כאשר עלה השחר של יום הכיפורים, שחל כזכור בשבת, כבר ידעה צמרת המדינה בוודאות כי מלחמה עומדת לפרוץ באותו יום. תחזיות ממקורות שונים על מלחמה קרבה, אותות אזהרה של הימים האחרונים וכן הידיעה מ"מקור מוסמך ביותר", שנתקבלה בשעה 04.00 לפנות בוקר, הוכחו כנכונות. לאחר סדרת דיונים מהירה בדרג המדיני והצבאי, הוחלט לגייס חלק ניכר ממערך המילואים של צה"ל. פקודות אצו בטלפונים מהמטכ"ל לפיקודים, לאוגדות ולחטיבות.

בחטיבת השריון 205 היו הכול דרוכים לקראת הבאות. על כולם עבר לילה ראשון בלא שינה. פקודת הכנה לגיוס הגיעה לאוגדה 146 ב-08:30 בבוקר. כעבור שעה ו-10 דקות (ב-09:40) הגיעה אל קצין האג"מ החטיבתי פקודה מהאוגדה לגייס את החטיבה. ללא שהיות העביר סרן מינץ את הפקודה לקצין השלישות עמוס ולקצין האפסנאות סרן בליטי, והללו החלו להניע במהירות את גלגלי מערכת הגיוס. מפקד החטיבה, אל"מ יוסי, נקרא אותה שעה אל מפקד פיקוד המרכז לקבוצת פקודות.

רוב הישוב היהודי בישראל שהה מאז שעות הבוקר בבתי הכנסת או בבית. כלי רכב לא נראו נוסעים בכבישים. לפתע הופרה שלווה החג. לתדהמת הכול נראו בשעות הבוקר המאוחרות כלי רכב פרטיים דוהרים במלוא המהירות ברחובות הערים ובכבישי הארץ. האזרחים תמהו למראה תוויות מאולתרות "רכב בטחוני בתפקיד", שהוצמדו לשמשות הקדמיות של המכוניות המתרוצצות.

ישראל החלה לגייס עשרות אלפים מחיילי המילואים שלה.

כלי התקשורת הממלכתיים של המדינה, הרדיו והטלוויזיה, עדיין דממו. בדיונים בדרגים בכירים הוחלט להפעיל את שתי תחנות הרדיו "גלי צה"ל" ו"שידורי ישראל" החל בשעה שתיים בצהריים. האוכלוסייה המופתעת מהגיוס הנרחב לא ידעה עדיין, שסמוך לאותה שעה עתידה לפרוץ הכבדה והנוראה במלחמות ישראל. חמש דקות לפני השעה שתיים פתחו צבאות סוריה ומצרים במלחמה כוללת, מקיפה ומתואמת נגד ישראל. קולם של צופרי האזעקה נשמע בכל רחבי המדינה.

המצרים והסורים, שהיו אמורים לפתוח ב"מבצע באדר" (זה השם שקבעו הרמטכ"לים של מצרים ושל סוריה למלחמה) בערב, החליטו להקדים את מועד פתיחת המלחמה. כוחות המילואים היו בשעת ה"ש", 13:55, בשלבי התארגנות התחלתיים בלבד.

בשעה 14:28 שידרו תחנות הרדיו של ישראל את הודעתו הראשונה של דובר צה"ל על פרוץ המלחמה: "היום, סמוך לשעה 14.00, פתחו הכוחות המצריים הסוריים בהתקפה בסיני וברמת הגולן. כוחותינו פועלים נגד התוקפים". היתה זו הודעה קצרה ולאקונית שלא גילתה פרטים כלשהם. רבים האמינו כי גם הפעם, כמו במלחמת ששת-הימים, תהיה ידו של צה"ל על העליונה וסברו שמטרתן של הודעות הדובר ליצור "ערפל-קרב".

בשידורי הרדיו של קהיר ושל דמשק הוכרז זמן קצר לפני כן על התקפה, כביכול, של כוחות ישראליים על עמדות באזור התעלה וברמה. סגן שר-החוץ של סוריה, מוחמד זכריה איסמעיל, אף פנה אל נשיא העצרת הכוללית של האו"ם בתלונה על כך ש"הכוחות המזוינים של ישראל פתחו בתוקפנות צבאית נגד העמדות הקדמיות של סוריה לכל אורך קווי הפסקת האש. ישראל – אמר הנציג הסורי – גמרה אומר לאסור מלחמה כוללת באזור, כדי להשיג התפשטות חדשה בשטח, המכוונת לאלץ את הערבים להיכנע לתכתיב הישראלי".

לא חלפו ימים רבים והשקר הגס הופרך במו פיהם של הסורים והמצרים. הם הודו בפה מלא כי הם שפתחו במלחמה טוטאלית נגד ישראל. עשרה חודשי הכנה סודיים ומדוקדקים הגיעו מבחינתם לכלל סיכום: המלחמה, שמטרתה בחזית מצרים היתה לכבוש חלק מחצי-האי סיני, להסב לישראל אכזות כבדות ולהניע את המעצמות לכפות עליה הסדר, החלה. המצרים רצו, כדברי סאדאת, בזעזוע שיפשיך את הקיפאון אשר המזרח התיכון היה שרוי בו. יומרות הסורים היו גדולות יותר. הם שאפו, בשלב ראשון, לדחוק את רגליה של ישראל מרמת הגולן כולה.

לרשותם של צבאות מצרים וסוריה עמדו כמויות נשק אדירות. במחצית הראשונה של שנת 1973 בלבד סופק להם על ידי הסובייטים נשק ב-185 מיליון דולר, ובכללו טנקים, טילי נ"מ רבים, מטוסים ושפע של טילי נ"ט מסוג "סאגר". נשיא סוריה חאפז אל-אסד ציפה

ש"מלחמת הקודש בחודש הרמדאן, חודש הג'יהאד, חודש יום הכיבוש, חודש פשיטת באדר וחודש הניצחון, תרשום דף מזהיר בהיסטוריה של הכוחות המזוינים".

חיילי המילואים החלו להגיע למחנה החטיבה כבר בשעות הצהריים והזרם גבר והלך משעה לשעה. התייצבו גם כאלה שלא קיבלו צווים. גילויי התנדבות חזרו ונשנו גם הפעם. מספר על כך סרן אורי בס, שהיה ממונה על שיגור כלי רכב לאיסוף אנשי המילואים מנקודות המפגש: חלק ניכר מהמוניות השכורות לא התייצבו ועבדנו עם מתנדבים בלבד. הופיעו מתנדבים מכל הגילים, נשים וגברים, עם כל סוגי כלי הרכב שאפשר להעלות על הדעת. דלק, שלפי המתוכנן היינו צריכים לספק להם, לא היה בידנו. ביקשנום לקנות דלק ולבקש קבלות. היה סיכוי קלוש שכספם יוחזר להם. הם ידעו זאת ואף-על-פי-כן גילו הבנה. לא היה מקרה שמישהו סירב לנו.

סגן זאב פורת הוסיף: היינו צריכים להביא את אחד הקצינים שלנו, אסף קופץ מקיבוץ מרום הגולן. באותה עת לא ידענו מה המצב ברמה. אשה בת חמישים ובעלה התנדבו להביא את אסף ברכבם. הדבר היה בשעות די מאוחרות של אותו יום ובדרך לשם כבר עצרו אותם, מאחר שהאזור היה מופגז כולו.

על שרשראות לחזית הסורית – יום ראשון, 7 באוקטובר

ההתארגנות במחנה החטיבה נעשתה בתחושה של לחץ זמן ונמשכה ללא הפסק עד למחרת היום, הוא יום א', ה-7 באוקטובר. בעיות רבות עלו וצפו היה צורך באלתורים רבים כדי לפתור. התברר, כי אין די בציוד אישי לכל חיילי החטיבה ובמיוחד הורגש המחסור בנשק קל ובכובעי פלדה. גם הטנקים, מה"סנטוריונים" הישנים, למודי הקרבות של צה"ל, לא כולם היו כשירים לפעולה. כמו כן חסרו משקפות לאנשי פלוגת הסיור ולמפקדי הטנקים. גם פריטים אחרים לא נמצאו במחסני החירום כנדרש. לפי הוראות קודמות, לא היתה צריכה התחמושת

לטנקים להימצא במחנה והיא היתה מתוכננת להגיע מאוחר יותר.

אולם רק למחרת בלילה הגיעה התחמושת וממקור אחר לגמרי. חרף כל הקשיים היו כבר חלק ניכר מהטנקים מזוודים, ממותקנים במכשירי הקשר, מתודלקים ומוכנים ליציאה לקראת שעות השחר של יום ראשון. המח"ט, אל"ם יוסי, פקד על החטיבה להיכון לתנועה במהירות. בגדודים נמשכה ההתארגנות בקצב מואץ.

בשעה שש בבוקר כבר נסתיימה קליטת אנשי המילואים. אחוז המתייצבים הגיע ל-90. במשך היום הגיעו חיילים נוספים וביניהם גם כאלה שעזבו את החטיבה. בסופו של דבר היה אחוז המתייצבים למעלה מ-100%. סמוך לשעה שמונה בבוקר קיבלה החטיבה פקודה לנוע אל חזית הצפון. עתה כבר היה ברור למח"ט ולקציני מטהו, כי החטיבה תפעל ברמת הגולן, נגד האכזר שבאויבי ישראל – צבא סוריה. במלחמת ששת הימים לחמה החטיבה בסיני ובפיקודו של אל"ם ישכה שדמי מוטטה את האויב המצרי בגזרתה, בצירי המיתלה והג'ידי.

רוב הטנקים של החטיבה נאלצו לנוע צפונה, אל שטח הכינוס בצומת צמח, על שרשראותיהם, מרחק של יותר מ-150 ק"מ. לרשות החטיבה לא עמדו די מובילים. כמעט ניתן לחזות את מספר הטנקים שיתקעו בדרך ויהיה צורך לחלצם ולדחפם מאחור. גדוד 94 בפיקוד גיא יעקובזון יצא ראשון לדרך בשעה 09:30 ונע על שרשראות בציר יריחו – בקעת הירדן. שלושת הגדודים האחרים: 125 בפיקוד טוביה תורן, 61 בפיקוד משה מלר וגדוד הסיור האוגדתי 288 בפיקוד צביקה דהב, נצטוו לנוע צפונה דרך הרי שומרון לבית שאן ומשם לצמח. רוב הטנקים של מלר וצביקה הועלו על מובילים, הטנקים של טוביה נעו על שרשראותיהם בציר הקשה והמפוחל של גב ההר.

כלל לא ייפלא, שהתקלות הטכניות בטנקים החלו מיד עם היציאה מהמחנה. ההתקדמות בכביש רמאללה-שכם – ג'יין היתה קשה

לוחמי הסיור מזבילים את התנקים על ציר "טיפה"

טיפול רפואי ראשוני בפצועים בתאג"ד

ביותר בשל המבנה הטופוגרפי של הרי השומרון. טנקים החלו נתקעים לאורך הכביש. כמה מהם אף בלמו מפעם לפעם את התקדמות האחרים. אולם החוליות הטכניות לא התמהמהו. טנקים תקועים חולצו ונשלחו בעקבות הראשונים. אחד הטנקים סטה תוך נסיעתו ברחובות העיר שכם וצוותו מצא עצמו בתוך... בוק. כפי שסיפר אפי (אפרים) קצין החימוש: "הבנק, למזלו הרע, עמד בקצה מורד תלול. הטנק 'תפס' מהירות", לנהג לא היתה שום אפשרות להשתלט עליו וכתוצאה מכך נכנס בקיר הבנק. אמנם, הודות למבנה המאסיבי ולפלדה האיתנה, לא נגרם נזק רציני לטנק. הוא חולץ למחרת בבוקר ואף הצטרף אלינו להמשך הלחימה, כאשר הנזק הסתכם בגלגל מתח שבור. אולם הבנק עצמו לא 'התאושש' מהפגיעה, בכל אופן לא באותו מעמד."

הטנקים האחרים נסעו בתוך העיר שכם במהירות גדולה מאוד, למרות השטח הבנוי ועברו את העיר ללא תקלות. שיירות הטנקים והזחל"מים נמתחו לאורך קילומטרים רבים, ומנעו כל אפשרות תנועה מהכיוון הנגדי. בעוד שלושת הגדודים נעים על גב ההר, המשיך גדוד 94 את דרכו בבקעת הירדן. בגלל המיסוך ניתק הקשר האלחוטי עימו, ובמטה החטיבה, שנע אף הוא צפונה, לא ידעו דבר על המתרחש בגדוד. מפקד החטיבה יוסי כבר היה בצמח מזה שעות רבות ואף הספיק לערוך סיור ראשוני קצר בדרום רמת הגולן.

מ"פ הסיור, גיורא מוסינזון, שם ליבו לכך שאין קשר כלשהו עם גדוד 94. הוא החליט לשלוח את כל אנשי פלוגת הסיור שלו לצמח, בעוד הוא מפנה את הג'יפ שלו לכיוון "כוכב הירדן" שבהרי הגליל התחתון. מחורבותיו של המצבר הצלבני, החולש על עמק הירדן ועל עמק בית שאן, מגובה של למעלה מחמש מאות מטרים, יצר גיורא קשר אלחוטי עם גיא.

בצומת צמח, שעל שפת הכנרת, אשר נקבע כשטח כינוס חטיבתי, נמצאו כבר ביום א' בערב כוחות רבים של פיקוד הצפון. הצומת

לא היה דווקא המקום האידיאלי לכינוס חטיבת שריון נוספת על עשרות הטנקים שלה ומאות כלי הרכב הכבדים עמוסי הציוד, הדלק והתחמושת, אולם הדרכים לדרומה של הרמה יוצאות מצומת זה. בשעות הערב של יום א' החלו להגיע לצמח גם ארבעת גדודי הטנקים של חטיבה 205. כתוצאה מכך התערבבו יחידות שונות אלו באלו ונדרשה פעולה מאומצת ונמרצת ללקטן מחדש.

המח"ט יוסי והמג"דים שלו נקראו בשעות הלילה המאוחרות לקבוצת-פקודות אוגדתית במשטרת צמח. שם קיבלו מידע ראשוני על הקרבות שהתחוללו ברמת הגולן עד אז. הערפל שהכול היו שרויים בו, החל מתפזר אט אט, ומעט מעט.

בפני קצין האפסנאות של החטיבה, סרן בליטי, ניצבו אותה שעה שתי בעיות קשות. הטנקים שנעו שעות רבות על שעות רבות על שרשראותיהם, היו כמעט ריקים מדלק. טנקי ה"סנטוריון" הישנים גם כמעט מיצו את יכולת המנוע שלהם. התחמושת לתותחיהם טרם הגיעה בשל בעיות תובלה שלא נפתרו. מכילות הדלק של הגדודים אמנם נעו במאסף, כשהן עמוסות בדלק, אך בליטי היה סבור כי דלק זה יהיה דרוש ביום המחרת בעת שהחטיבה תכנס לקרב. היה צורך, אפוא, להשיג כמה אלפי ליטר בנזין במהירות הגדולה ביותר.

קצין האפסנאות של פיקוד הצפון נכנס לתחנת-הדלק האזרחית שבצומת צמח, פנה אל בעל התחנה ואמר: "אני מפקיע ממך בשם צה"ל את הדלק שבתחנה לשם תידלק יחידות הטנקים שבצומת". האישי בתחנה נדהם בתחילה. "לאחר המלחמה", הוסיף הקצין, "ישלם לך צה"ל עבור כל כמות דלק שניקח ממך!" בעל התחנה הבין את חומרת המצב ותדלוק הטנקים החל. היה זה מחזה משונה – טנקים מתדלקים בתחנה דלק אזרחית. הם הסתדרו בטור ובזה אחר זה נכנסו מפלצות השריון לתחנה ולתוך קרביו של כל אחד מהם הוזרמו כ-650 ליטר דלק. כמה מנורות ניאון נופצו, ומשטח הבטון

נסדק מתנועת טנקים. כעבור חודשים אחדים אכן שילם צה"ל לבעל התחנה בצמח עבור הדלק והנזקים.

בעיות התחמושת המשיכה להציק; רוב הטנקים עדיין לא היו מזוודים והתעורר צורך בפעולה מהירה של פיקוד הצפון. בשעות הלילה המאוחרות הגיעו סוף-סוף משאיות עמוסות פגזי תותחים, והעמסתם של אלה על הטנקים ארכה עד עלות השחר של יום ב' ונמשכה בשעות הבוקר. גם יתר הבעיות הלוגיסטיות באו על פתרונן החלקי.

בשעות הלילה המאוחרות של יום א' התכנסה קבוצת-הפקודות האוגדתית במשטרת צמח, לתכנן את מתקפת-הנגד של האוגדה בדרום רמת הגולן. אותה שעה נמצאו כבר כוחות סוריים גדולים בתוך רמת הגולן, לאחר שתקעו טריז עמוק, שנמשך מדרום הרמה עד אזור כפר נפת. בגזרה הצפונית הצליחו כוחותינו לבלום את הלחץ הסורי. בגזרת כפר נפת נעצרה התקדמות האויב לאחר קרבות כבדים שהתנהלו במשך רוב שעות היום (יום א'), אך בדרום התקדמו הסורים ותפסו את רוב שטחה של רמת הגולן, תוך איום לרדת לחוף הכינרת. שתי חטיבות שריון של צה"ל ניהלו כבר קרבות בלימה כבדים עם הסורים בצירים מעלה גמלה ואל-על.

פיקוד הצפון תכנן למחרת היום (8 באוקטובר) בשעות הבוקר מתקפת-נגד להדיפת הסורים אל מעבר לקו הסגול. במסגרת זאת הוקצתה אוגדה 146 למאמץ העיקרי של הפיקוד, שמטרתו לקטוע את הטריז הסורי בבסיסו, בגזרת רפיד. מאמץ זה תוכנן להתבצע בשני הצירים העיקריים שבדרום הרמה, אותם צירים שבהם בלמו החטיבות את תנועת השריון הסורי. בקבוצת-הפקודות של האוגדה הוטל על חטיבה 205 להוות את הכוח העיקרי שיתקוף בציר אל-על-רפיד (ציר "טיפה"). על חטיבה 4 בפיקוד אל"ם יעקב הדר (פפר) הוטל לתקוף בציר מעלה גמלא.

בטרם עלה השחר על יום ב' ה-8 באוקטובר, ניתנה בשעה 03:00

פקודה לגדוד 61 לעזוב את חטיבה 205 ולעבור תחת פיקוד חטיבה 4, שלחמה בציר אחר ברמת הגולן. במקומו הצטרף לחטיבה גדוד הסיור האוגדתי. בשעות הבוקר המוקדמות סיימו גדודי השריון של חטיבה 205 את התארגנותם. עבודתם המאומצת של חיילי הדרגים, בפיקוד הסמח"טים יגאל ושמחה הגיעה בשלב זה לסיומה.

הטנקים החלו להיערך בטורים לצידי כביש צמח – עין-גב, כשתותחיהם מכוונים צפונה. המתח לקראת ההתנגשות עם הסורים היה רב. בסתר ליבם עשו השריונאים שבטנקים ובזחל"מים את חשבון הנפש הפרטי שלהם. עדיין לא ידעו מה קשה ואכזרית תהיה המלחמה להם, ולכל מי שעלה בעקבותיהם לרמת הגולן.

מול כוחות אויב עדיפים

מאות טנקים ואלפי חיילי רגלים סוריים, שעייבו בשבועות האחרונים שלפני יום הכיפורים את המערך הצבאי הסורי ברמת הגולן, כבר שלטו מזה כמעט יומיים על מרבית השטח של דרום הרמה. הכוחות הסוריים שפרצו בצהרי יום הכיפורים במבצע הבקעה משוריין את הקו הסגול לכל אורך החזית, בסיוע הפצצה מן האוויר והרעשה ארטילרית מאסיבית, הצליחו להבקיע בלילה הראשון את הקו בגזרת ציר הנפט וציר "טרויה" ונעו בתנועת שריון רחבת-ממדים לעבר מרכז הרמה.

הסורים, בדומה למצרים, פעלו לפי עקרונות הדוקטרינה הסובייטית. דוקטרינה זו גורסת תנופה של כוחות רבים בעת ובעונה אחת בחזית רחבה, הבקעה והטלת המאמץ העיקרי דרך נקודת תורפה שנופרצה ראשונה. כל זאת תוך עקיפתם של מוקדי ההתנגדות האחרים בשלב הפריצה. יש המכנים טקטיקה זו בשם טקטיקה של "מטחנת בשר". הפריסה הרחבה וניתוק דרכי הגישה, תפקידם מצד אחד לפצל את כוחות התגבורת הבאים לעזרת המותקפים, ומצד שני למנוע מהם נסיגה מסודרת. לצורך תנועה מעין זו דרושים כוחות גדולים ביותר, וכוחות כאלה אכן עמדו לרשות הסורים. הם הטילו לשדה הקרב של

הרמה שלוש דיביזיות חי"ר (בכל אחת כ-28 אלף איש), ודיביזיית שריון. מספר הטנקים הסוריים עלה על 1,000 ולרשותם עמדו עוד כמה מאות נגמ"שים משוכללים.

בגזרה הדרומית של הגולן, בטרם פרצה המלחמה, נערכו הכוחות הסוריים בשתי דיביזיות, האחת של חי"ר והשנייה של שריון. דיביזיית החי"ר 5 כללה חמש חטיבות: חטיבת חי"ר 33 של דיביזיה 9, בצפון הגזרה הדרומית של רמת הגולן, מול מוצב 110 (ה') ומעט צפונה ממנו על ציר טרויה". חטיבת חי"ר 112 של דיביזיה 5 ישבה על ציר "רשת" (נוא-רפיד) ואילו חטיבת חי"ר 61 של דיביזיה 5 התמקמה על ציר הנפט ודרומה, עד לגבול הגזרה של הדיביזיה, הנשען אל נחל הרוקד. לכל אחת מחטיבות אלו צורף גם גדוד טנקים מסוג T54. חטיבה 132 היתה החטיבה הממוכנת של דיביזיה 5 ולה גדוד טנקים T54 ועוד 3 גדודי חרמ"ש מוסעים על נושאי גייסות משוריינים מטיפוס BTR50. חטיבה זו התמקמה באזור סחם-אל-ג'ולן. בקו המזרחי יותר היו ערוכים כוחות אלה: חטיבה משוריינת 46 של דיביזיה 5 באזור נוא, חטיבה משוריינת עצמאית 51 באזור ג'סם, תחת פיקודה של דיביזיה 9, וחטיבה משוריינת 43 של דיביזיה 9 באזור סמלין-זימרון. באזור נוא התארגנה לקראת המערכה גם חטיבה משוריינת עצמאית 47, אשר ירדה מחומס והוכפפה לדיביזיה 5. לכל חטיבה מחטיבות אלו היו שלושה גדודי טנקים T54 וגדוד ממוכן.

בעורף, באזור צנמין, התרכזו ביום 6 באוקטובר דיביזיית שריון 1, שכללה את חטיבות השריון 91 ו-76 וחטיבה ממוכנת 40. דיביזיית שריון סובייטית כוללת 320 טנקים, 190 נגמ"שים, 1300 משאיות, 5-6 מסוקים, שלושה בטליונים (גדודים) של טילי "פרוג", 32 תותחי "הוביצר" 122 מ"מ וקרוב ל-8500 קצינים וחיילים. כל היחידות הסוריות באזור הדרום תוגברו באלמנטים של הנדסה, סיור, אספקה, נ"מ וכוחות סיוע אחרים שפעלו במהלך הקרבות.

תוכנית המתקפה הסורית

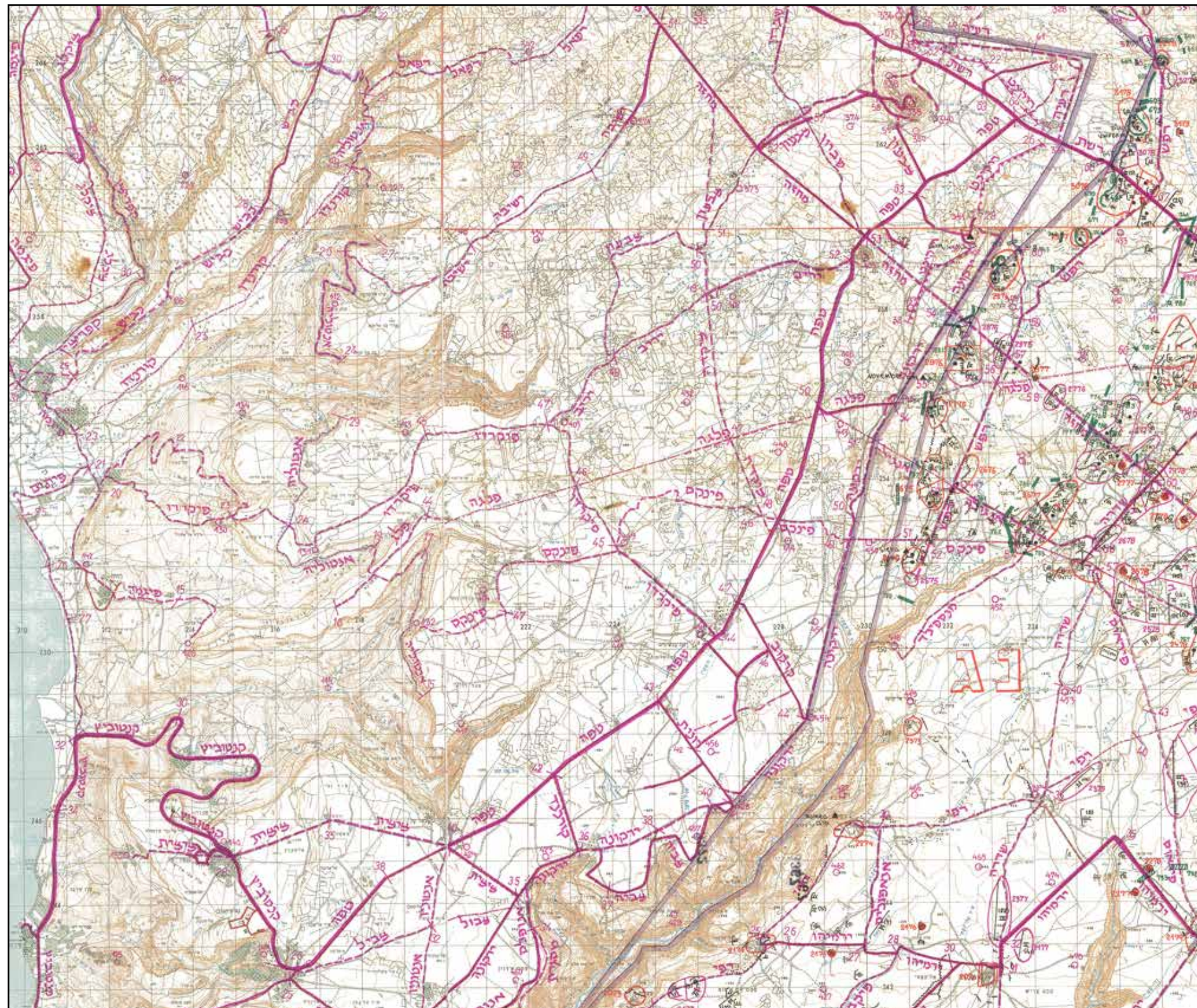
תוכנית המטכ"ל הסורי בגזרה הדרומית הושתתה על כך שעיקר הכוחות יפנו אל חושניה-נפח, על מנת "לחתוך" את הרמה. על דיביזיה 5 הוטלה המשימה לפרוץ מערבה בצירים "טרויה", "רשת ומחזה" ולכבוש רצועה צרה לאורך הקו ה"סגול", על-מנת לאפשר כניסת כוחותיה של דיביזיה 1 להמשך כיבוש הרמה. כל חטיבת חי"ר נועדה להבקיע בגזרתה וחטיבות השריון של דיביזיות החי"ר היו עתידות לבוא בעקבותיהן. על חטיבות השריון הוטלו משימות דומות, כאשר על כל אחת מהן לפרוץ דרך אותו ציר שעליו הגנה. בנוסף לכך הוטלה על החטיבה הממוכנת 132 המשימה לנוע בעקבות כוחות החי"ר הפורצים וחטיבות השריון בציר דרך הנפט, ולפנות דרומה בכיוון הג'וחדר, חספין ואל-על. על חטיבה 47 הוטל לנוע בעקבות חטיבה 132, ולהמשיך עד אל-על ולהיערך בה.

ביום א' בצהרים היתה אמורה להיכנס דיביזיית השריון 1 בעקבות הפורצים, ולנוע אף היא למרכז הרמה בצירים שהוזכרו, לכיוון חושניה ונפח. בכך היתה צריכה לנתק ציר ראשי של הרמה, ציר גשר בנות-יעקב-קוניטרה. מטרתה הסופית היתה להגיע לירדן ולכינרת.

ביום א', ה-7 באוקטובר בבוקר היו ציר כודנה-רפיד וציר הנפט בידי הסורים. חטיבות השריון 43, 51 ו-46 היו, בהתאם לתוכנית, באזור נפח-חושניה. לרשות חטיבה 46 הועברה גם פלוגת PZ76 מגדוד הסיור הדיביזיוני של חטיבה 132, שהתמקמה באזור תל-סאקי, כשהיא מתוגברת בכוחות חי"ר מחטיבות 122 ו-61.

בערבו של אותו יום הוקם מיגנן של החטיבה 47 על יד ראש המטה של החטיבה הסורית, כ-2 ק"מ צפונית לאל-על. במשך שעות הערב והלילה הצטרפו אל כוחות חטיבה 47 שבמיגנן סוללת טילי נ"ט, כוחות חרמ"ש, טנקים מחטיבה 132, וכוחות חי"ר ונ"ט נוספים.

וכך, בשלב עלייתה של חטיבה 205 לרמה וכניסתה לקרב, היה כבר צה"ל נתון בקרבות שריון קשים וכבדים עם האויב.

מפת קוד "רענן", הגזרה הדרומית, מלחמת יום הכיפורים. באדיבות המרכז לחקר מלחמת יום הכיפורים.

התנגשות ובלימה – יום שני, 8 באוקטובר

בגין התקלות הטכניות הרבות שאירעו בטנקים לאחר נסיעה בת קילומטרים רבים על שרשראותיהם, לא הייתה חטיבה 205 מסוגלת להתייצב בשדה הקרב במלוא כוחה ועוצמתה. קודם לעליה לרמה, בשעה 2.30 לפנות בוקר של יום שני, דיווח המח"ט יוסי לאוגדה על כ-50 טנקים בלבד הכשירים לתנועה. מספר זה כלל גם את טנקי גדוד הסיור של צביקה, אשר לחם עם החטיבה בארבעת ימי הקרבות הראשונים. בשלבי העלייה הותש כוחם של טנקים נוספים והחטיבה נכנסה לקרב עם פחות מ-50 טנקים. צוותי החימוש עשו מאמצים בלתי נלאים לתקן מיד כל טנק פגוע ולצרפו לחטיבה. במשך ימי הלחימה עוד הוכיחו צוותים אלה מה רבה תושייתם.

תוכנית האוגדה היתה לתקוף החל מהשעה 06:30 בשני הצירים, כאשר המאמץ העיקרי הוא ממזרח בציר אל-על – רפיד ואילו המאמץ המשני מתוכנן ממערב, בציר מעלה גמלא – "פיקארדו". מפקד האוגדה משה ("מוסה") פלד עתיד היה לנוע אישית עם המאמץ העיקרי כשעם כוחותיו נמנות חטיבה 9 שהתכתשה עם האויב מאז יום א' בצהריים, חטיבה 205, שהייתה אמורה לנוע בראש המאמץ העיקרי ואחריה חטיבה ממוכנת 670.

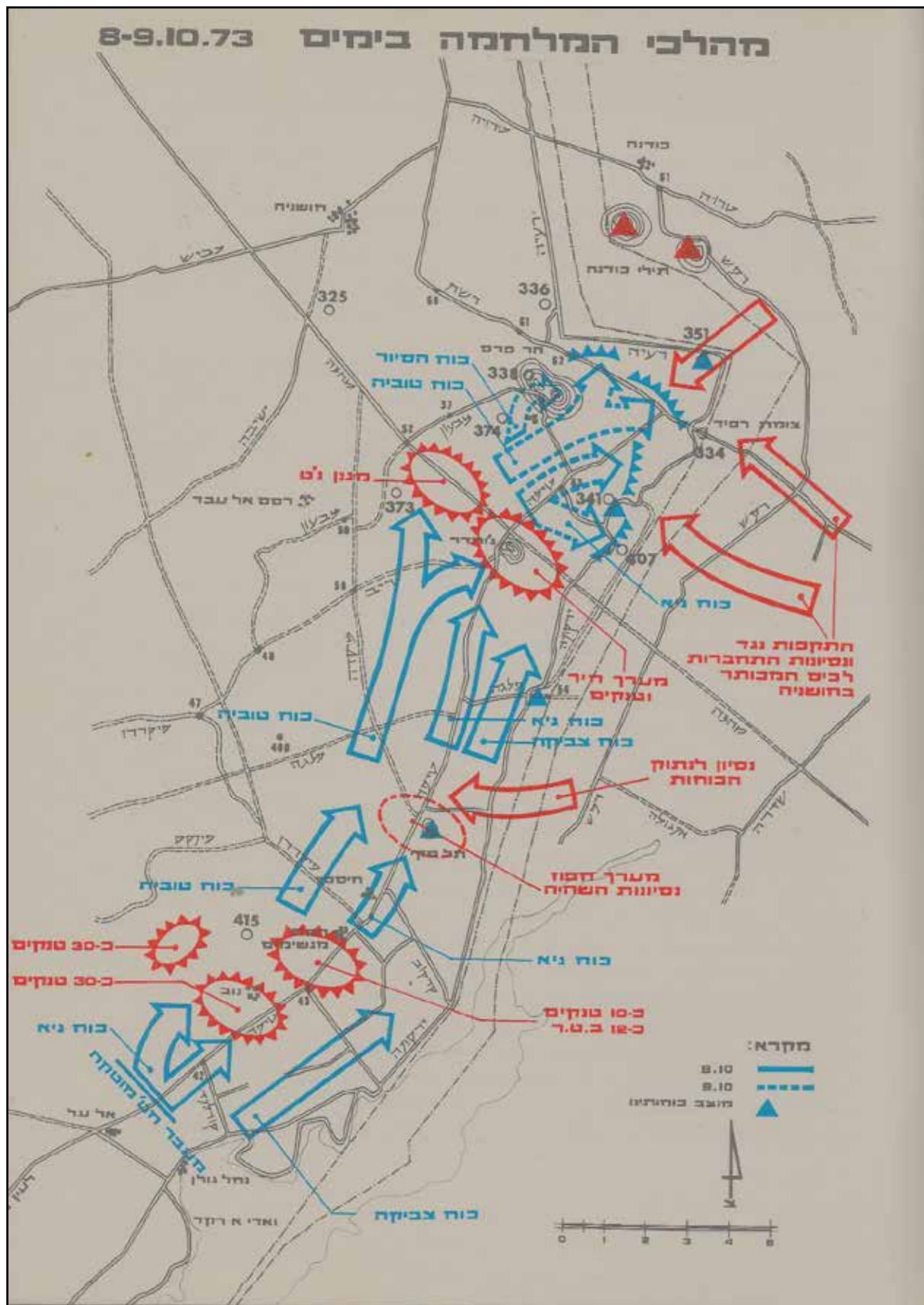
את הפיקוד על המאמץ המשני קיבל סגן מפקד האוגדה, אל"ם אברהם רותם, כשתחת פיקודו חטיבה 4, שתוגברה על ידי גדוד 61 מחטיבה 205 ועל ידי גדוד 39 מחטיבה 188. לכוחות אלה נועד לסייע האגד הארטילרי האוגדתי 213, אשר נקבע כי ינוע עם המאמץ העיקרי ויעניק סיוע, לפי הצורך, למאמץ המשני. סך הכול הכוח שעמד לרשות מפקד האוגדה התוקפת במאמץ העיקרי היה כ-109 טנקים. המגמה האופרטיבית היתה שחטיבה 9 תלחץ קדימה ככל האפשר ובעקבותיה תבוא חטיבה 205 שתפקידה להצטרף לחטיבה 9 בהתקפה.

עם אור ראשון, ליתר דיוק בשעה 04:30, קיבלה חטיבה 205 פקודה לעלות לרמת-הגולן. גדוד 94 אמור היה לנוע בציר "טיפה" בכביש רמת-מגשימים וצפונה וגדוד הסיור 288 בציר המערכת, ציר "ירקונה", שהוא הכביש העובר סמוך לקוו ה"סגול" בדרום רמת הגולן. גדוד 125 היה אמור לנוע משמאל לגדוד 94.

חמש דקות לפני שש בבוקר החל גדוד 94 לטפס על הרמה, כשבתוך הכוח של הגדוד נע המח"ט עם חבורת הפיקוד הקדמית שלו. תנועת הגדוד היתה איטית, בגלל פיתולי הכביש המטפס לרמה. בשעה 07:30 החל גם גדוד הסיור מטפס לרמה. בשעה 07:50 תוך כדי תנועת הכוחות בציר העולה אל רמת הגולן, פנה המח"ט לשני המג"דים צביקה וגיא ולמ"פ הסיור גיורא והבהיר להם את משימותיהם הראשוניות. הוא אמר להם: נלחץ את האויב כלפי צפון. גיא ינוע על ציר "טיפה". צביקה ינוע על ציר "ירקונה" ולא יעבור צפונה מ"סגול" 54, (הוא תל אבו אל ע'יתר) ללא אישור. על פלוגת הסיור פקד המח"ט להתפצל.

המ"פ גיורא ואסוף ומחלקתו הצטרפו לגדוד הסיור ונעו בראש הגדוד על ציר "ירקונה" ואילו מחלקה אחרת, שפקד עליה "פיטו" (סגן משה בריקמן), נעה עם גדוד 94 על ציר "טיפה". למעשה, פלוגת הסיור כבר התפצלה כמה שעות קודם לכן, כאשר שני הג'יפים של הלל ברוסטין ושל עמוס לוי הצטרפו לגדוד 61, אשר עבר, כאמור, תחת פיקוד חטיבה 4.

כעבור עשר דקות פקד מפקד האוגדה על המח"ט לנוע בצירים הנזכרים, בפריסה רחבה ובחיפוי הדדי והוסיף: "תאמר לאנשים שלך, שבתל-סאקי יש אנשים שלנו מזה יותר מיומיים".

משימת החטיבה במלואה היתה להגיע ראשית כל לציר "מחזה" ומשם, בשלב שני, לציר "רשת". פירוש הדבר: להגיע לציר הנפט ומשם לכביש המוליך מרפידי לקוניטרה. בעוד גדודי הטנקים נעים על הצירים שיועדו להם, שידר מפקד החטיבה באלחוט לראש-המטה של האוגדה: מתחיל בתנועה ב"טיפה" ולאורך "ירקונה"... השעה כבר היתה 08:00 בקירוב. לא חלפו אלא דקות ספורות ומפקד האוגדה הורה לחטיבה "לצאת במהירות מתוך חטיבה 9, ולעבור בשטח בזהירות". משמעותה של פקודה זו היתה כי חטיבה 205 תהפוך לחטיבת החוד של המתקפה האוגדתית נגד הסורים.

במשך אותם שעות בוקר של יום ב', כאשר שני הגדודים שהזכרנו ופלוגת הסיור כבר נעו על הצירים, המשיך גדוד 125 בהתארגנות ליד קיבוץ האון שבעמק הירדן. פקודת העלייה לרמת הגולן ניתנה לו בבוקר, בשעה 09:00. הוא עלה ועימו פחות ממחצית עוצמת הטנקים שלפי התקן. מכל מקום, כעבור שעה לערך כבר הצטרף הגדוד אל כוחות החטיבה המתקדמים, כשהוא נערך משמאל לציר "טיפה", כלומר באגף השמאלי של גדוד 94. כוחות האוגדה כבר היו במגע אש עיקש עם האויב.

כאשר עלתה החטיבה לרמת הגולן במסגרת התנועה האוגדתית, התברר לה כי האויב בגזרת האוגדה עומד בקו מזרעת קוניטרה – אל-על; אך החטיבה לא ידעה באותה שעה מול כמה טנקים היא עולה והיכן הם מרכזי הכוח העיקריים. לאחר הקרבות, התברר כי הסורים ניהלו קרב השהייה לאורך ציר "טיפה", בו התקדמה החטיבה, בעוצמה של חטיבת טנקים 47 מוקטנת וחטיבה ממוכנת 132. כאן יש לזכור כי חטיבה 9 התישה, בקרב-בלימה שנמשך כיממה, את החטיבה הממוכנת 132 ובלמה בבוקר יום ב' את התקדמותה של חטיבת השריון 47 בציר "טיפה" (כביש אל-על-רפידי). הכוח שעמד לרשות חטיבה 205 בעת כניסתה לקרב מנה פחות מ-50 טנקים.

אולם לא זו הייתה הבעיה העיקרית, שעמדה בפני חטיבת השריון שלנו באותו שלב. קשה ממנה היתה בעיית הארטילריה. הסורים הציבו ברמת הגולן קני ארטילריה מרובים. לאויב היו בגזרה ארבעה עד שישה גדודים, כלומר כמאה קני ארטילריה, ממווחים על צירים מוגדרים ובטוחים אפקטיביים. משום כך, רוב החללים של החטיבה ורוב פצועיה לא נבעו מקרבות המגע הקשים של שריון בשריון, אלא היו תוצאה ישירה של הפגזות הארטילריה הסורית, שהטרידו וחזרו והטרידו את החטיבה בכל שלבי הלחימה. האויב אף ניצל נכונה את תנאי השטח והציב מיגנני נ"ט במקומות נאותים מבחינתו. בכל אלה לא היה כדי לעכב את החטיבה במהלכה והיא ניצלה את הרכס שמצפון לציר אל-על-רפידי.

חטיבה 9, שנתקלה בכוחות אויב מזרחית ל"טיפה" 42, פרסה את טנקיה עד מזרחית מציר "קורלנד" והמשיכה ללחץ על האויב, אך בהיותה מצוידת בשרמנים בעוד לאויב טנקי 155, לא היה בכוחה להכריעו. מפקד האוגדה החליט, אפוא, להחליף אותה בחטיבה 205. ההחלפה בוצעה בערך ב-10:15. באותה שעה דיווח מח"ט 9 לראש המטה של האוגדה: "חטיבה 205 עוברת בין 'טיפה' 42 ל'טיפה' 43.

היה זה גדוד 94 שנע על הכביש המרכזי, ציר "טיפה", תפס את העמדות הקדמיות של חטיבה 9 ויצר מגע עם האויב באזור נוב. פלוגותיו נעו בסדר הבא: "גנוסיה" (פלוגה ג' של בועז גלבוע) נעה מימין לציר, "אופטי" (פלוגה א' של "יוקי") נעה משמאל ואילו "בגין" (פלוגה ב' של יאיר צור) ו"מרעה" (פלוגה מ' של אורי עופרי, שסופחה מגדוד 61) נעו מאחור. הגדוד נתקל בכוחות אויב, שכללו בעיקר נגמ"שים, והיו כבר בשלבי נסיגה. חלק מטנקי האויב נמצאו נטושים. בקרב שארך פחות משעה והתנהל בטוחים של כ-2 ק"מ, השמידה פלוגה א' 5 טנקי אויב, בלא לאבד שום כלי משלה. פלוגה מ' השמידה 6 טנקים ופלוגה ג' השמידה 3 טנקים נוספים. המגע הראשון עם האויב בישר טובות. ההתנגדות לא הייתה רצינית.

ש. פ. ר. ... 1194... סליל מס' 1017 אפיק 3

פגזות הקלחת רשת קשר יואב של יחידה 205 ליום 8/10/73

שעה	אל	מאת	ה	כ	נ	הערות
	40	20				אני מחפש אותך ברשת שלך. אני עכשיו חוקק את הנכ הזאת, ואני דופק את הנסוגים על פנקס, והבעיה היא שפה מדי פסע לפעם ככה סטטסיפס עלינו. סטטוף שלא תדע מהצרות האלה. פדאי אולי להחזיל לספל בעסק הזה של הסוללות ש שלהם אם זה אפשרי עכור.
1048	20	40				כרבע אי אפשר לספל כזה. אני כבר פקסם את הארטילריה של אנחנו כבר סוריים את הארטילריה עליהם, יחד עם זה אני רוצה שמטיף להקדם ולא להיפטר, לנזע גם לאורך ציר ירקונה וגם לאורך ציר טיפה, איפה נמצא 2 שלך עכור.
1048	40	20				2 שלי כרבע מחזיל ללנזע לכיוון 415, סמאני כרבע שהוא נמצא המטח, אני מחפש איפה נמצא 415, סמאני כרבע שהוא נמצא סט, 2 שלך, אני רוצה שאתה תעביר אותו תחם פיקוד של 4 עכור.
	40	20				יהאללה, כל הזמן אתה חוקק לי.
	20	40				יש לך הכי הרבה כפזות המיכון.
	20	40				או קיי, כסדר, עכור.
	20	2				אני לא יודע אפילו מה החודים שלהם. אני לא חושב. אני סצוטסם סאור ואין כטס לספל תח יחידות ולהעביר. אני עכשיר אשכ כטיפה 42 פרוס.
	2	24				הכרוב אצל כספיה שלך. יש לו חוברת שכוללת את 14, ואז יוכל לרשם מי אלה.

גדוד 94 המשיך בתנועה לאזור נוב, כשפלוגותיו משנות את סדר תנועתן. מחלקת הסיור של "פיטו", שנעה עם הגדוד, הבריחה חיילים סוריים נמלטים וטיווחה טנקי אויב, שנשארו בהם צוותים. כמה דקות לפני השעה 11:00 כבר דיווח המג"ד גיא למח"ט: "נוב ביד! המח"ט מצידו דיווח לראש המטה של האוגדה כי הוא נמצא על "טיפה" 43, בציר "ירקונה" (גדוד הסיור) וב"סגול" 454. באותה עת נתקל גדוד 125 בכוחות אויב ב"סגול" 415, חירבת אום צופירה, המצויה מערבית לרמת מגשימים. אף על פי כן, המשיך הגדוד להתקדם, כאשר הוא פרוס משמאל לציר "טיפה".

לאחר שגדוד 94 השמיד טנקי אויב באזור נוב, המשיכו שני הגדודים האורגניים של החטיבה בתנועתם צפונה. גדוד 94 נע על ציר "טיפה" וגדוד 125 משמאל לו. פלוגות 94 נתקלו שוב בכוחות אויב באזור רמת מגשימים והשמידום. בשלב זה הטיל המח"ט יוסי על צוות הסיור של "פיטו" להיכנס לתוך רמת מגשימים ולטהר אותה מכוחות אויב. לרשותו של "פיטו" עמדו שלושה ג'יפים. הישוב טוהר ללא קושי רב.

החטיבה נעה על ציר "טיפה". צילם אלדד אורן מזחל"מ חפ"ק מפקד האוגדה

החטיבה נעה על ציר "טיפה". צילם אלדד אורן מזחל"מ חפ"ק מפקד האוגדה

גדוד 94 וגדוד 125 המשיכו בתנועה לכיוון תל ג'וחאדר, תחת אש ארטילרית כבדה. גדוד הסיור, שנע אותה שעה במקביל על דרך הפטרולים הסמוכה לקו ה"סגול" (ציר ירקונה), נתקל באש אויב שניתכה עליו ממזרח, ממרחק של פחות מקילומטר. התקדמות הגדוד נעצרה באזור "סגול" 451. כוחות הסיוע הארטילרי החטיבתי, בפיקודו של סא"ל יוסי, נחלצו לסייע להם באש. מפקד האוגדה הורה למח"ט שגדוד הסיור יעקוף את 451 מצד מערב וימשיך לנוע במהירות צפונה עם כל כוחות החטיבה, כשהמגמה היא להגיע לצומת כביש אל-על – רפיד ודרך הנפט (צומת "מחזה – טיפה"), הסמוך לתל ג'וחאדר ולהשתלט עליו.

השעה כבר הייתה 11:25, כאשר כוחותיה של החטיבה היו פרוסים לפני חורבות ח'יספין (ב"טיפה" 44), צפונית-מזרחית לרמת מגשימים. שלושת הגדודים המשיכו עתה בתנועה מקבילה לכיוון צפון, תוך הפעלת לחץ על השריון

הסורי. גדוד הסיור נע צפונה-מערבה וסייע לגדוד 94 באגפו הימני. משמאל לגדוד 94 נע גדוד 125.

גדוד 94, אשר התמיד בתנועה על ציר "טיפה", הגיע בשעת הצהריים למוצב "סגול" 414, הוא מוצב תל סאקי. מוצב זה היה מכותר מזה כמעט יומיים על ידי יחידות שריון ורגלים סוריות, שניסו וחזרו וניסו לכבוש אותו ולפגוע במחלקת הנח"ל הקטנה שישבה בו. למחלקה נגרמו אבדות בהרוגים ובפצועים. כאשר הגיעו אנשי החטיבה אל המוצב מצאו בו 15 חיילים, בחלקם פצועים, אשר סיפרו על החוויות הקשות שעברו עליהם עד לאותה שעה.

קרב נושא בתל אל סאקי

חיילי הנח"ל הראשונים הגיעו למוצב תל אל-סאקי בצהרי יום כיפור. הוטל עליהם לאייש תצפית קידמית, למקרה שתחל פעילות עוינת של הסורים. ההפגזות הכבדות של הארטילריה הסורית החלו בשעה 13:55 ונמשכו 4 שעות ללא הפסק. הן אילצו את חיילי המוצב להיכנס לבונקר. בשעות הערב והלילה הגיעו למוצב מספר טנקים וצוותיהם, משרידי יחידות שריון שלנו שלחמו נגד הסורים. הכוח שבמוצב תל אל-סאקי החל מתארגן להגנה. במשך הלילה התנהלו קרבות אש עם הסורים, אשר כתוצאה מהם יצאו מכלל פעולה כל הטנקים שהגיעו לתל, מלבד טנק אחד שהצליח לצאת לכיוון אל-על. אנשי צוותו של אחד הטנקים נפלו בשבי וצוותים אחרים הספיקו להיחלץ ולהגיע לאחד הבונקרים שבפסגת התל. בין החיילים שנמצאו במוצב היו הרוגים ופצועים, אולם הנותרים הוסיפו להגן על התל, כשהם נתונים להפגזה סורית קשה. האויב ניסה לשבור את התנגדותם, אך המגינים הצליחו לפגוע בחיילים סוריים, חרף מצבם הקשה.

נגמ"שים של צה"ל, שהתקדמו כדי לחלץ את הנוצרים, נתקלו באש טנקי אויב ורגלים. מרבית החיילים בנגמ"שים נהרגו. רק שניים מהחיילים הצליחו להגיע בדרכי עקיפין לבונקר של תל אל-סאקי.

בוקר יום א' הפציע, ובתוך הבונקר שבמוצב התרכזו החיילים, חלקם פצועים, אחדים באורח חמור. חיילים סוריים שוב החלו עולים על התל. הם הגיעו עד פיתחו של הבונקר, ירו צרורות והטילו בו רימונים, תוך יריות פגזי RPG. הם חזרו על כך כמה פעמים והרפו מהתקפתם על הבונקר. מן הסתם סברו הסורים שלא נותר בו איש בחיים, לאחר שאחד החיילים, יצחק נגרקר, התנדב להסגיר עצמו ראשון לידי הסורים וסיפר להם שאין עוד איש בחיים בתוך הבונקר.

יום א' והלילה שאחריו עברו על לוחמי תל-סאקי בייסורים קשים ובחרדה גוברת לגורלם. אוכל כמעט לא היה להם, אך חמור ממנו היה המחסור בימים. סמוך לחצות יצאו שני חיילים אל הטנק שנותר על התל והביאו ממנו מעט מים בג'ריקן למנות קרב שמצאו בו. שני החיילים אף התקשרו ליחידתם באמצעות מכשיר הקשר שבטנק. תשובת מפקדם הפיחה בהם שמץ תקווה. הוא סיפר להם שצה"ל נערך להתקפת נגד, ושחילוצם צפוי בשעות הבוקר של יום ב', ה-8 באוקטובר.

ציפיותיהם של הלוחמים להצלה התחזקו באותו בוקר. הם קיוו כי מדובר בשעות ספורות, אך סאת ייסוריהם טרם נתמלאה. חיילים סוריים נסוגים שבו ועלו על התל. מתי המעט שנותרו בבונקר הנוצור – בריאים ופצועים כאחד – נאלצו לספוג מנה נוספת של רסיסי רימונים באותן שעות אימה. גופות החיילים אשר בפתח הבונקר ספגו את רוב הרסיסים. המתים עשו חסד עם חבריהם החיים. כאשר היו כמעט על סף הייאוש, ובודדים בלבד היו עדיין שלמים בגופם, הגיעו למוצב אנשי פלוגת הסיור של חטיבה 205.

סיפר סרן גיורא מוסינזון, מ"פ הסיור: דבר ראשון, התחלנו לחפש, מתוך תקווה למצוא פצועים בשטח הנמוך שלמרגלות התל עצמו. עליתי עם הג'יפ לתל והגעתי עד הדרך המובילה לפתח של בונקר. בפתח הבונקר שכב חייל ישראלי הרוג. דילגתי מעליו ונכנסתי פנימה. פתאום שמעתי קולות, שבאוזני היו ממש כקולות שלא מן העולם

הזה. בהתחלה לא הבנתי את הנעשה. זה נראה לי מוזר מאוד. בכל זאת קראתי: מי שם? ואז התחילו להגיח מתוך החושך, מתוך הבונקר, דמויות. המילים הראשונות שלהם היו "טוב שבאתם!" קשה לתאר באיזה מצב היו. רוב האנשים היו פצועים, מסוממים מהאוויר הדחוס שבפנים. התברר שהיו לכודים באותו בונקר כשתי יממות וחצי. הם היו צמאים, צמאים מאוד ונדהמים מעצם המעבר החד ממצב של אנשים לכודים למצב של אנשים חופשיים.

מספר אליעזר אגסי, אחד החיילים שניצלו בתל אל-סאקי (ידיעות אחרונות, 15.2.74):

מבחוץ נשמעו קולות מלחמה. הבנו שהקרב מתחולל ממש לידנו ועוד מעט ניפגש עם כוחות צה"ל. קולות המלחמה קרבו ובאו. השריונאים שבנינו אמרו שהם מזהים קולות של טנקים ישראליים. לפתע שמענו קולות ירי בחוץ. לא ידענו מה קורה והלב ירד לתחתונים. אך מיד שמענו צעקות בעברית: טנקיסטים, יש שם מישוהו חי! קשה לתאר במילים את אשר התרחש באותה שעה בבונקר. בלבי בליבנו. היו כאלה שהשמיעו צעקות גיל ושמחה. אני לא יכולתי לצעוק. דמעות זלגו מעיני וחנקו את גרוני. לא הוצאתי הגה. הביאו לנו מים לשתות. שתיתי מספר לגימות, לא יותר. חששתי מפני הפגיעה בבטן – חשתי בכאבים עזים – לכן החלטתי לא למלא אותה.

המעשנים ביקשו מיד סגריה. במשך כל זמן שהייתנו בבונקר היו כמהים לסיגריות. שמחתי בליבי על שאינני מעשן. אביטל יצא החוצה והביא למנחם המ"מ סיגריה ולי מים. מי שיכול היה לצאת ברגל יצא החוצה. כמעט כולם יצאו וניצבו בחזית הבונקר. הראשונים שהגיעו אלינו היו אנשי סיירת שריון, כשאחריהם מגיע תאג"ד עמוס בחובשים וברופאים. התאג"ד עלה אלינו לתל, חרף ההפגזה שהתחדשה. הרופאים התלבשו עלינו ונתנו לנו טיפול רפואי ראשוני ופלא. השעה הייתה בערך 14:00.

אחד החבר'ה תמך בי ועזר לי לצאת החוצה. ישבתי בצד וחיכיתי.

לפתע גילה אותי אחד החובשים וראה שאני בקושי נושם ושחולצתי מלאה דם. הוא קרא לשני רופאים. הללו גזרו את חולצתי מעלי והזריקו לי אינפוזיה. מנת דם. אני חושב, שגם קיבלתי מורפיום. הם השכיבו אותי על אלונקה ורצו הלאה לחבוש חיילים אחרים. שכבתי על האלונקה בתחתונים ובנעליים. שאר הבגדים היו זרוקים בצד.

סיפר ד"ר בנימין (בני) וולוביץ (רופא במחלקת ילדים בבית החולים "בילינסון"), אשר שימש כרופא בגדוד 94: בשעות הצהריים קיבלנו הוראה בקשר להגיע במהירות למוצב תל סאקי, שבו נתגלו כ-15 חיילים פצועים והרוגים. התנועה למוצב הייתה תחת הפגזה ארטילרית קשה ביותר, בעוד מולנו, בכיוון ההפוך, נוסעים זחל"מים שלנו, אשר נסוגו מחמת ההפגזה. הגענו למוצב במהירות. המוצב לא היה אלא בונקר קטן בראש גבעה, בנוי מקורות ביטון ללא שכבות-פיצוץ להגנה. בפתח הבונקר מצאנו את גופותיהם של שני חיילי צה"ל. מתוך הבונקר החלו יוצאות דמויות מבוהלות של חיילים, שגוּם כפוף – אחד עם תחבושת על העין, שני עם תחבושת על היד, שלישי צולע. כולם מלוכלכים ומוכתמים בכתמי דם יבש וקרוש.

בלא לאבד זמן התחלנו בפינוי הפצועים. נכנסתי לתוך הבונקר ולעיני נתגלה מחזה מחריד. היה זה בונקר קטן וצר, חשוך מאוד ומלוכלך. חפצים ושברי ביטון היו פזורים על הרצפה וריח של ריקבון עמד בחלל האוויר. בתוך הבונקר כ-8 או 10 מיטות, בשתי קומות, ללא מרחב מחיה. בכל מיטה שכבו כמה פצועים, אחד על השני. בעזרת החובשים התחלנו מוציאים את הפצועים קשה. ובחוץ הגיש הרופא הגדודי השני, ד"ר יצחק אוליבר, את הטיפול הראשוני. כמה מהם איבדו הרבה מאוד דם. כל פצוע קיבל מיד עירוי נוזלים ופצעיו נחבשו. המוראל של חיילים אלה היה יחסית גבוה. אמנם אחד מהם היה המום ופחד לצאת מפתח הבונקר; אבל שאר האנשים, ואפילו הפצועים קשה, שמרו על קור רוח ועל מוראל גבוה. אחד מאלה שנפגעו בצורה חמורה ביותר, קצין, סבל מפציעה קשה בראש, בשתי הרגליים ובגב. חבריו הצליחו להשכיבו על מיטה והם סיפרו שהיה זה הוא ששמר

על המוראל של הקבוצה כולה במשך שלושת הימים האיזמים שעברו עליהם.

כ-40 – 60 דקות לאחר תחילת הטיפול בפצועים הגיע מסוק, אשר פינה את הפצועים קשה וכעבור עשר דקות נחת מסוק שני, אשר פינה פצועים נוספים. המסוקים הונחתו על-ידי חפ"ק האוגדה, שנע כל הזמן בין הטנקים הקדמיים של החטיבה. עם הופעת המסוק התחילו הסורים מפגיזים שוב את האזור, הטנקים שלנו השיבו אש ובשל כך לא ניתן אישור למסוק השלישי לנחות. בינתיים הגיע למוצב תל סאקי הרופא החטיבתי, ד"ר משה רווח, עם אמבולנסים וכלי רכב אחרים ופינה במהירות את יתר הפצועים אל פלוגת הרפואה האוגדתית.

חפ"ק מפקד אוגדה 146 על ציר "טיפה", 08 אוקטובר 1973

משה ורבין קצין האג"מ משה [מוסה] פלד מפקד האוגדה אלדד אורן סמל המבצעים ביילי פסובסקי קצין הקשר

נעצרים לרגלי תל ג'וחדר

בשעה שפנו הפצועים מתל סאקי, המשיכו הטנקים של החטיבה להתקדם צפונה. בשעת התנועה אל תל הג'וחדר, דיווח המח"ט למפקד האוגדה כי יש לו בכוח החוד שלו, שכלל טנקים מגדוד 94

ומגדוד הסיור, 21 טנקים בלבד. כוחות אחרים של גדוד הסיור היו באגף הימני של החטיבה, ואילו גדוד 125 נע משמאל ומאחור. כוחה של החטיבה הצטמק והלך, בשל תקלות טכניות רבות בטנקים.

בשעה 12:45 קרא המח"ט למפקד האוגדה ברשת האלחוט וסיפר לו כי ב"סגול" 405 (תל ג'וחדר) נמצאים טנקים במדרונות, בעיקר בכיוון מזרח. גם מח"ט 4 אישר למח"ט 205 את נכונות הדיווח שלו לאוגדה וציין שטנקים שלו נמצאים בקרבת התל. זמן קצר לאחר מכן הודיע קצין האג"ם של האוגדה למח"ט 205 כי "תל ג'וחדר בידי כוחותינו". החטיבה המשיכה להתקדם עד לקרבת התל, כאשר לפתע נפתחה אש אויב מטווח 300 מ' על הכוח המוביל, פלוגה ג' של גדוד 94, על הכביש הסמוך לתל.

היתה זאת הפתעה לחטיבה. התברר, שבמקום נמצא מיגנן נ"ט סורי חזק. טנקים היו פרוסים באגף וחיילי חי"ר סוריים שלטו על התל ובידם אמצעי נ"ט. בשעה אחת בצהריים הודיע המח"ט למפקד האוגדה: "סגול 405 (תל ג'וחדר) אינו בידינו! הסורים הפגזו את הטנקים המתקדמים באש ארטילרית כבדה. המציאות התבררה בדרך הקשה.

כאשר נתקלה פלוגה ג' של בועז גלבוע באש האויב, היא נעצרה בצמוד לכביש. התנועה על הדרך הייתה כמעט בלתי אפשרית. פלוגה ב' של יאיר צור והמג"ד גיא ירדו מן הכביש שמאלה, השיבו אש והשמידו חמישה טנקים סוריים. האש הארטילרית של האויב היתה מדויקת, וכנראה כוונה על ידי קצין תצפית קדמי שישב על התל. כתוצאה ממנה נפגעו טנק של פלוגה ג' וזחל"ם מבצעים. סמל אברהם נחום נהרג, ונפצעו אחד-עשר חיילים. לגדוד כבר היו עתה 17 פצועים, לאחר ששישה חיילים נפגעו קודם לכן, בעת ההמתנה ליד גבעת יואב, מהתקפה של 4 מיגים סוריים, שירדו על ריכוז זחל"מי החרמ"ש והחבלה.

היתה זו הפעם הראשונה שכוחות החטיבה נתקלו באש ארטילרית

מאסיבית. הטנקיסטים החלו לתרגל נוהלי התנהגות בשעת הפגזה. תוך כדי המהומה, האש והעשן נראו חיילי חי"ר סוריים רצים לפני הטנקים. כמה מהם נשאו בזוקות ואף סיכנו את טנק המג"ד, אולם הם נורו מיד. הקרב על תל ג'וחדר ניטש עתה במלוא עוזו. האויב ירה מטווח קרוב מאוד על הכוח של גיא, למרגלות התל. התקדמות הטנקים נעצרה לחלוטין והכביש נסתם.

רגלית על הג'וחדר

השעה היתה כבר 13:30. מפקד האוגדה פקד על המח"ט: התל באחריותך, כאשר המגמה הכוללת היא "רשת" (כביש רפיד-קוניטרה). היה ברור למח"ט שכדי להפסיק את האש הסורית יהיה צורך לכבוש רגלית את התל. מ"פ הסיור גיורא לא היסט. הוא מספר על כך: כאשר גיא עמד לרגלי תל-ג'וחדר, טען שנראה לו, בגלל דיוק ההפגזה, שיש קציני תצפית קדמיים על התל. המח"ט חיפש יחידות שיעלו וישטפו רגלית את התל. שמעתי בקשר שאין אף יחידה אורגנית של חרמ"ש קדימה, אבל ראיתי כמה זחל"מים ונגמ"שים על הציור לידנו. דיווחתי לו בקשר שאני אעלה איתם על התל הזה. התחלתי לארגן את הכוח והעליתי את כולם על רשת קשר אחת. סיפורתי להם בקצרה במה המדובר, והתחלנו לנוע לעבר התל. היו שם ארבעה זחל"מים של פלוגת החרמ"ש מגדוד 94, שני נגמ"שים מגדוד הסיור ומרגמה 81.

כאשר התקרבו לתל, הצבתי את המרגמה ליד הכביש ואמרתי לצוות שימשיך ללוות באש את עלייתנו על התל. נראה היה לי שהצד המזרחי הוא הצד היחידי שממנו יש סיכוי לעלות על התל עם זחל"מים. התקרבו. כאשר היינו ממש לרגליו פרסתי את הנגמ"שים מימיני ואת הזחל"מים משמאלי. המשכנו לטפס בצורה פרוסה תוך מתן אש, בעיקר של הנגמ"שים; אבל לפתע הגענו למקום שהיו בו גדרות אבנים גבוהות מאוד וכמעט נבצר מאתנו לעלות עם הזחל"מים והנגמ"שים. במאמצים עצומים, תוך תמרונים, עברנו בקושי רב מרסה וכעבור 10-15 מ' נתקלנו במרסה נוספת.

פתאום ראיתי שהנגמ"ש שנע מימיני, נגמ"שו של סמ"פ מגדוד הסיור, נע במהירות לאחור, מתהפך ונשאר שכוב על צידו. המפקד שהיה בצריח נפל למטה. כמה חיילים נראו קופצים מתוך הנגמ"ש, מתוך המדפים העליונים שהיו מופנים הצידה. הם רצו אלינו בצעקות ובבהלה גדולה מאוד. הזחל"ם שלי הגיע אותה שעה לגדר אבנים, לטרסה גדולה, שממש לא ניתן לעבור מעליה. השארתי את המקלען הקדמי ומפעיל ה-0.5 על המקלעים. הם המשיכו לירות אש על המוצב, ואני ואחרים ירדנו. ברגע שירדנו מהזחל"מים לחלץ את חיילי הנגמ"ש, התברר לנו שיש נפגעים. בשלב ראשון חשבנו שהנפגעים הם תוצאה מהתהפכות הנגמ"ש בלבד ולא מאש האויב. חטפנו אש חזקה מאוד. עכשיו הבחנתי במקור האש. התברר שהייתה זו אש של טנקים, אש קלה. כנראה נגמרה להם התחמושת הכבדה, אבל באש הזאת נפצתי אני ונפצעו עוד שני אנשים. שאר החיילים שירדו השתרעו על הארץ. הצלחתי לקפוץ חזרה אל הזחל"ם. ניסיתי להתקשר עם גיא, אך לא תפסתי אותו. התקשרתי עם פוקסי, הסמג"ד שלו, שיבוא מיד, משום שזו היתה אש חזקה מאוד. רצייתי שיבוא עם סיוע של טנק.

בינתיים פסקה קצת האש והתחלנו לארגן את פינוי הפצועים. מפקדו של הנגמ"ש נהרג. הוא נפגע מצרור בחזה. בעזרת חובש טיפלנו בפצוע מהזחל"ם שלי ובשני פצועים שהיו בנגמ"שים וכך נשארנו למעשה במקום, בלא יכולת להתקדם בגלל הטרסות, בעוד הטנקים הסוריים מוסיפים להמטיר עלינו פגזים. נותרה עתרה רק אפשרות להמשיך רגלית. בשלב זה התחילה גם הפגזה חזקה מאוד על תל ג'וחדר. חשבתי שזו אש שלנו וביקשתי מפוקסי הסמג"ד שיתקשר ויפסיק את האש. הוא הודיע לי שהעביר את בקשתי לסיוע הארטילרי. האש התמידה ואף התגברה, ואז הבנו שזו אש אויב. פתאום ניתק הקשר עם פוקסי. התברר שנפגע בזמן תנועת האיגוף.

מהתל התחילו לרדת אנשים שידיהם מורמות, כנראה בגלל האש

שלנו. התל נכבש. מצב הפצועים בזחל"ם שלי החמיר. אחד מהם היה פצוע בחזה. ראיתי שעלי למהר. העלינו את כל הפצועים על כלי הרכב ונסענו במהירות לאחור אל הכביש, כאשר אני קורא בקשר לרופא הגדוד וקובע מפגש על הציר. אני עצמי הייתי פצוע, אבל לא ראיתי את הפצע העיקרי. אולם כשהגעתי לרופא, ד"ר יצחק אוליבר, קיבלתי טיפול ופוניתי.

סרן ישי ריסמן, סגנו של גיורא, קיבל את הפיקוד על פלוגת הסיור על תום המלחמה. כל אותה עת, בעוד הקרב על ג'וחדר בעיצומו, ניהל גדוד 288 קרב אש עם טנקים סוריים שממזרח לתל. ממערב לציר "טיפה" כבר היה פרוס גדוד 125, שירה אש מתותחיו לשם טיהור מיגנן נ"ט על ציר "מחזה", בין "טיפה" ל"צבעון".

ב-14:51 שידר המח"ט למפקד האוגדה: "אני נמצא ב"סגול" 405 (תל ג'וחדר). גדוד 125 כבר מחליף אש עם "סגול" 339 (תל פארס), במדרונות השמאליים". בתום המלחמה התברר ממקורות מודיעיניים, כי באזור תל ג'וחדר נמצאו כוחות החטיבה הממוכנת הסורית 132, שאליה חברו שני גדודי רגלים ועוד גדוד סיוור דיביזיוני של דיביזיה 1. במתחם ג'וחדר עצמו היו טנקי PT76 של הסיור הדיביזיוני והרבה מאוד נשק נ"ט.

בשעות אחר הצהריים של אותו יום עדיין נמשך הקרב על הדיפת הסורים מפתחת רפיד. בשלב זה כבר ניהלו פלוגות גדוד 125 חילופי אש עם כוחות האויב, שבתל פארס ומדרום לו. "חאמס", פלוגה ח' של רמי גבעוני, שהייתה בתנועה על ציר "מחזה", הואציר הנפץ, השמידה שני טנקים, משאית וכנראה גם נשק נ"ט, שהיו בנסיגה מזרחה, ואילו פלוגה ו', "ויאל", של אורי קפלן, השמידה באש תותחיה משאית ונגמ"ש, שנמצאו על תל פארס, ונ"ט במוצב מצפון-מזרח לתל. אנשי פלוגת הסיור, שנעו ללא הרף בשטח, שבו שני חיילי אויב במורדות תל פארס.

המוצב שלא נפל

גדוד הסיור ואנשי סיירת החטיבה, עדיין פגשו בשרידי הכוחות שניצבו מול הסורים בקרבות הבלימה הקשים והאכזריים. אחרי הצהריים הם עלו למוצב ו' (116) ב"פלגה" 54, שעמידתו יכולה לשמש סמל לעמידתם העיקשת של המוצבים ברמת הגולן. במוצב נמצאו ששה-עשר חיילי נח"ל מוצנח שלחמו מזה יומיים, השמידו כוחות אויב רגלים וטנקים; ועדיין ירו על סורים מסתערים כאשר הגיעו אליהם אנשי הסיור. גבורתם של חיילי המוצב ריגשה אפילו את אנשי הסיור מנוסי הקרבות. ליחידה הקטנה היו ארבעה פצועים, אחד מהם קשה, וצוות הסיור דאג לפינויים.

סיפרו המחלצים: עוד לפני שגיורא עלה לתל ג'וחדר, זיהנו את המוצב לפי השכפ"ץ ולפי המגדל, שכבר היה הרוס. שוב צפו ועלו האסוציאציות הקשות מתל סאקי. היתה הפגזה והדרך הייתה משובשת היו עליה כלי רכב סוריים לרוב, שחלק מהם התפוצץ על הכביש והיה צריך לעקוף אותם. משקרבונו למוצב נתגלתה לעינינו תמונה מזעזעת. אזור המוצב כולו היה זרוע טנקים וכלי רכב סוריים תקועים ועל המוצב עצמו ארבעה טנקים, שאחד מהם רבץ על השכפ"צים ממש. זאת ראינו מרחוק.

הטנק הגיע ממש לפני הפתח, כארבעה-חמישה מטרים ממנו, ושם חטף ררנ"ט. כנראה שהנהג נפצע כי הטנק המשיך לעלות על השכפ"ץ ונעצר בזווית של כמעט 45 מעלות. היה ברור לנו, שבמצב כזה לא נמצא אדם חי במוצב. רק כאשר התקרבו מאוד למוצב, כדי עשרות מטרים בלבד, זיהינו דמויות בתוך הקיפוד הקדמי-הצפוני ושמענו קולות נק"ל. התברר שחיילינו ירו עדיין על חיילים סוריים, שניסו להתגנב לשטח המוצב דרך הגדרות. הם ישבו ודפקו אותם בצליפות.

התקרבונו לטווח שמיעה וקראנו לאנשים. תחילה לא השיבו לנו. הם

חששו, כנראה, שאנחנו סורים וכמעט ירו בנו. בכניסה למוצב שכב חייל סורי, שהרים לנו יד. החבר'ה שלנו שבתוך הקיפוד שמרו עליו, שלא ידוז. ירדנו מהג'יפים לאחר שהפינו אותם לכיוון היציאה, כך שנוכל להסתלק משם ברגע שנצטרך. נכנסנו לתוך המוצב. לקראתנו באו שלושה חבר'ה שהיו בתוך הקיפוד. ידו של האחד הייתה חבושה ועד מהרה התברר לנו שהוא היה מפקד המוצב. הוא סיפר לנו שהחבר'ה היו במצב כוננות לקרב, נלחמו במשך יומיים כמעט ללא הפסק וכל שראינו מסביב למוצב הוא תוצאת קרב. הם הראו לנו שרשרות של מקלע גוריינוב ליד בית-השימוש בתוך המוצב, זכר לקרב שהתנהל באותו בוקר של התקפת הרגלים, שהוכרעה ממש בתוך הקיפודים.

מתוך ששה-עשר החיילים שלחמו במוצב, נפצעו ארבעה וביניהם המפקד, ולמרות הכול הייתה להם שליטה מלאה על המצב. הם המשיכו לפעול, ונראה היה שהיו מוכנים גם עכשיו לכל התקפה. כאשר הגענו, ביקשו מאיתנו לפנות מיד את הפצועים. מאחר שלא יכולנו לקחת אותם על הג'יפים, אמרנו להם שניגש לצומת "טיפה-פלגה" ונדאג להביא רופא כדי לפנותם. שאלנו אותם אם צריכים עוד משהו. לא, לא, השיבו, הכול בסדר, חברה. רק תנו לנו בטריה למכשיר קשר. אנחנו נמשיך פה. אין שום בעיות.

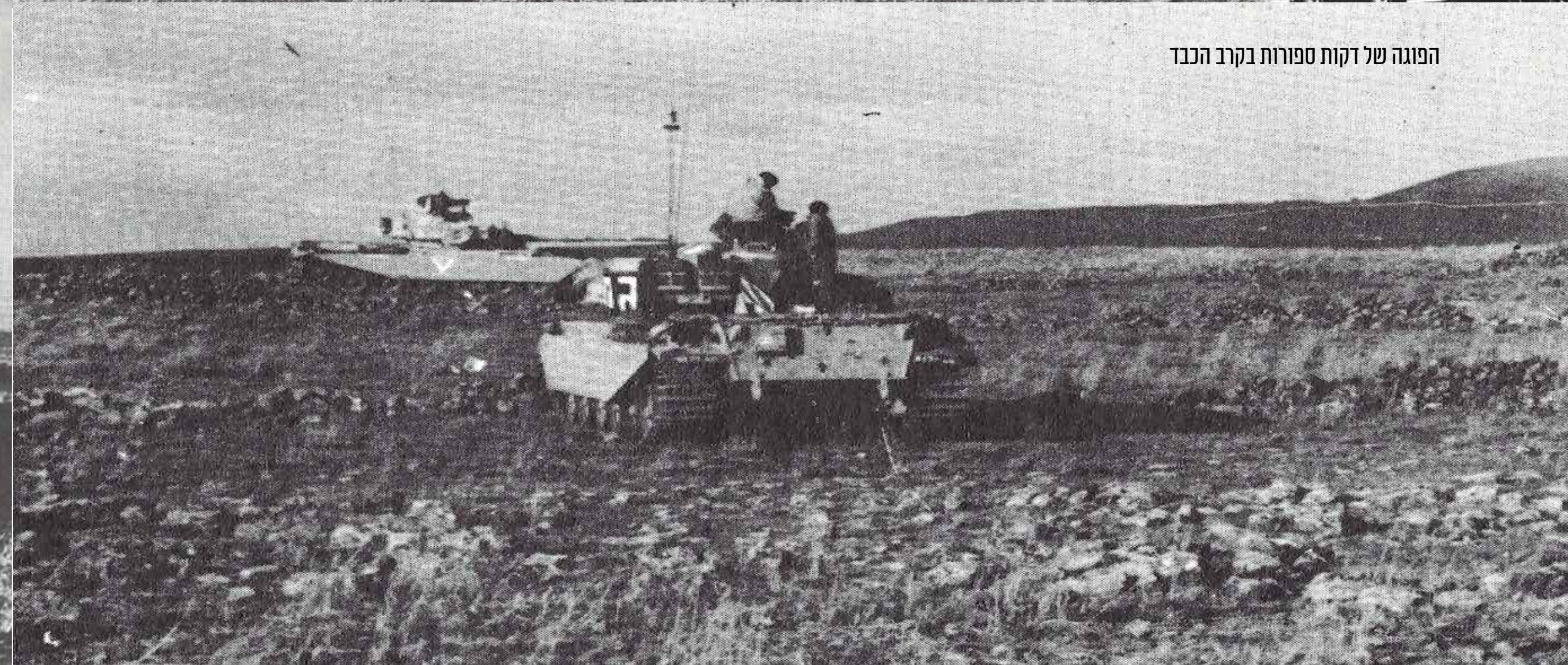
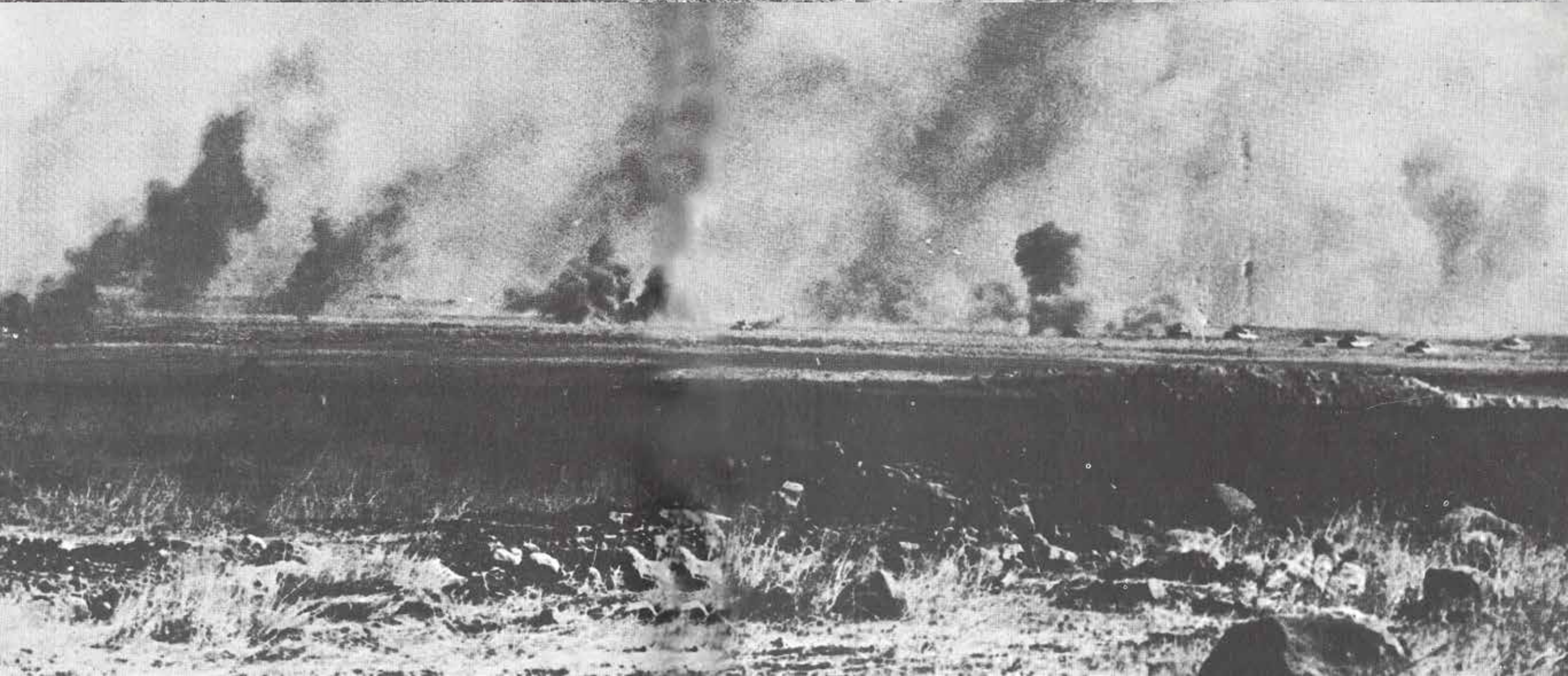
התרשמותנו מהחיילים האלה ליוותה אותנו כל המלחמה. ראינו אותם מתארגנים לפינוי. הם באו יחד כאיש אחד. כל אחד פרק את הרימונים שלו מהכיסים ומהחגורה ושם אותם בתוך ארגז. שאלנו אותם אם אפשר לקבל מהם את הרימונים. הם עשו דיון קצר והחליטו שהם אינם צריכים אותם עוד ואמרו שנבוא לקחת אותם. הם חשבו על כל הפרטים, והכול היה מאורגן אצלם. לא היתה שום הרגשה של אובדן חושים, של בהלה או של מבוכה.

לאחר זמן, כאשר עלה על המוצב צוות אחר של הסיור, בפיקוד דן יוסף, הוא הותקף מן האגף על ידי שלושה טנקים סוריים. מחלקת

הסיירים – עיניה ואזניה של החטיבה

הפוגה של דקות ספורות בקרב הכבד

טנקים מגדוד הסיוור, שהייתה קרובה למקום, הניסה אותם. איתורם של טנקים אלה היה רב משמעות לאבטחת אנפה של החטיבה.

האירוניה של הגורל: בדיעבד, הסתבר כי בשעה 11:30 לערך באותו בוקר הגיע למוצב טנק בפיקוד יוסי שרון, סמ"פ א' מגדוד 94. אנשי המוצב חשבו ככל הנראה שמדובר בטנק סורי והתחבאו בתוך המוצב, כך שהצוות הבין שהמוצב נטוש וחדר לפלוגה שלו. בפועל אנשי המוצב נשארו בו כ-5 שעות מיותרות.

חרמ"ש מסתער על שריון

הדרגים ויחידות החרמש התנהלו מאחור באיטיות. בשעות אחר-הצהריים הם החלו מתקדמים צפונה בעקבות הכוחות הלוחמים, כשמגמתם להצטרף עם ערב אל חניוני הטנקים. שני טנקי אויב ושלושה נגמ"שים תקפו אחר הצהריים את דוד כספי, סמג"ד 125, שנמצא כק"מ צפונית מרמת מגשימים. המג"ד טוביה תורן שלח את פלוגה ד' של גדעון רייס לעזרה, אבל בינתיים הסתערו אנשי פלוגות החרמ"ש ("ינוש") על התוקפים והניסו אותם.

סיפר סגן עמרם אביטל, "רמי", מ"פ החרמ"ש בגדוד 125: למעשה נמצאנו במצב די קשה. היינו צמודים זה לזה בשיירה צפופה מאחורי משאיות הדרגים. די היה שפגז אחד של טנק או צרור של מקלע יפגעו במשאית דלק, כדי שיהיה אסון. האמת היא שזה היה מאוד מפחיד ובשנייה הראשונה של האש הייתי המום. אך מיד התעשתנו וירינו. אי אפשר היה לתמרן, לקחת רווחים של ירי. כל אחד ירה מן המקום שבו נמצא.

בדרך מצאנו שני חיילים, קצין וחייל סדירים מגדוד נח"ל מוצנת. חשבנו אותם לחיילים סוריים. זה היה עניין של שניות. עמדנו לירות בהם. ברגע האחרון נתתי הוראה שרק אני יורה אם יורים. שמעתי את הקצין הזה צועק: "אנחנו ישראלים! אנחנו ישראלים!" הוא היה

כל כך נרגש שהמשיך לצעוק: "הנה הדיסקית שלי! הנה הדיסקית שלי!" זה היה מאוד מרגש. הם היו פצועים. לחייל שנילווה לקצין הורינו להוריד את הנשק, שאם לא כן נירה בו. הוא הוריד את הנשק והרים את הידיים. משזיהינו אותו כישראלי, הלך אחורה ליטול שוב את נשקו חרף ההפגזות מסביב.

בעוד אנו עוסקים בשני החיילים, גילה פתאום הרצל, רס"ל הפלוגה, את הטנקים והנגמ"שים הסוריים. הסתערתי עם עוד ששה חיילים לעבר הטנק. זה אחד הדברים הכי מבהילים - להסתער רגלי מול טנק, מול התותח, מול המקלעים שלו! ירינו כמטורפים. אנשי הצוותים הסוריים הסתלקו מן הטנקים ומן הנגמ"שים וחיכו לנו בין הסלעים. עשיתי סריקה רחבה ולא זיהיתי כלום. חוליה נוספת, בפיקודו של רמי אביב, המשיכה להסתער עם הזחל"ם. הם כילו את כל התחמושת שהייתה עדיין בזחל"ם. באש המארב הסורי נפצעו מיד שלושה אנשים, אחד מהם קשה.

מישהו מחייליו של רמי נטל ממנו את העוזה - כך זה לפעמים בלהט הקרב - והוא נשאר בלי נשק. הוא ראה פתאום חייל סורי מסתער עליו עם קלצ'ניקוב. רמי צעק, החייל נבהל ורמי קפץ עליו, חטף את הקלצ'ניקוב מידי וירה בו. חייל סורי אחד, שהיה עד למתרחש, ניסה להרוג את רמי, אולם חייל שלנו, אשר יצחק (עובד בשוק הסיטונאי בחיים האזרחיים ומפעיל 0.3 בפלוגה), זינק מהתא בשנייה האחרונה ופגע בסורי. סיפר אשר יצחק: כשראיתי שהערבי מתקרב למ"מ, באופן אוטומטי חיסלתי אותו. היתה לי רק שניה או שתיים לחשוב.

בו בזמן ירה הרצל הרס"ל אש יעילה על הטנקים והנגמ"שים. הוא עלה על הזחל"ם שהיו בו אחד עשר חיילים, הפעיל משם את מקלע ה-0.5, עזר להתגבר על תקלות מקלע 0.3, אחר כך, כשנגמרה לו התחמושת, הפעיל את הנשק האישי שלו. מכת האש שלו סייעה להכריע את הקרב. השעה הייתה כבר ארבע אחר-הצהריים. כל אותו זמן המשיכו הסורים בהנחתת אש ארטילרית על ציר "טיפה" ובעיקר

על סביבות קיבוץ רמת מגשימים וח'סיפין.

הערב ירד. כיוון שהיה ברור כי בידי הסורים אמצעי לוחמת-לילה, הורתה האוגדה לחטיבה באורח חד-משמעי, שלא להסתבך. סגן מפקד האוגדה, פנה למח"ט בשעה 17.25 ופקד: "אין כוונה להתמודד בלילה ולכן עד חושך להיות במגע ואחר כך להיכנס לחניונים מוסתרים. אם יהיה קרב, שיהיה רק באור!" לרוב הטנקים הסוריים היו אמצעי אינפרא-אדום (א"א) לנהיגת-לילה וללוחמת-לילה.

גדודי החטיבה התארגנו לחניוני לילה כ-2 ק"מ דרומית-מערבית לתל-ג'וחדר, כשגדוד הסיוור על ציר "טיפה", מדרום לתל והגדודים של גיא ושל טוביה (בקרב "יריב" 50) ליד צומת "ציקדה-יריב". בסמוך להם ישבו גם אנשי חטיבה 9. בשלבי הכניסה לחניון מנעו שלושה טנקים מפלוגה א' של יוקי, שמשימתם היתה אבטחת החניון, את חדירתם של שלושה נגמ"שי אויב לכיוון תל ג'וחדר. נגמ"ש אחד נפגע באש הטנקים והאחרים ניטשו. במשך הלילה אבטחה פלוגת החרמ"ש של חיים בוטו את החניון.

בשעות הלילה הובאו הדרגים שאירגנו הסמח"טים וקצין האפסנאות אל חניוני הגדודים, כשהם מובלים על ידי צוותי פלוגת הסיוור. הכנסת הדרגים התנהלה בקצב איטי ובקשיים מרובים, אבל לקראת בוקרו של יום שלישי ה-9 באוקטובר היו כוחות החטיבה מוכנים כראוי לקראת יום הלחימה הבא. אנשי האספקה, החוליות הטכניות, צוותי החימוש, טכנאי הקשר ושאר אנשי הדרגים, עבדו ללא לאות ובמסירות, כאשר חיילי החרמ"ש, שעיקר תפקידם היה לאבטח את החניונים, סייעו אף הם בידם.

אבדות כבדות לסורים

ביום ב' ה-8 באוקטובר דחקה אפוא החטיבה, שהייתה חוד-החנית של המתקפה האוגדתית, את כוחות האויב לעבר הקו ה"סגול". היא השמידה את האגף המזרחי של חטיבה 47 הסורית. לאויב נגרמו אבדות כבדות בהתנגשויות עם גדודי החטיבה. גדוד 94 לבדו השמיד 19 טנקים סוריים במהלך קרבות היום. התברר שחטיבה 47 איבדה את ערכה ככוח לוחם. כדה היה גורלם של החטיבה הממוכנת 132 ושל שאר הכוחות הסוריים שמדרום לתל סאקי. חיילי אויב רבים נראו נוטשים את רכבם וחוצים את נחל הרוקאד מזרחה. אולם הסורים הטילו כוחות נוספים למערכה.

חטיבת השריון 76 קיבלה במשך הלילה את המשימה. לאבטח את האגף הדרומי של הכוחות הסוריים, ולחסום את כוחותינו באזור צומת דרך רפיד - כביש הנפט, ונערכה בהתאם. סד"כ חטיבה 76 כלל גדוד 262 ושני גדודי 255, אולם בשלב הראשון הופעלו רק שני גדודי ה-255 (ה-262 היה הטנק החדש ביותר של ברית-המועצות ולו התותח בעל הקליבר הגדול ביותר שלקח חלק במלחמת יום הכיפורים).

גדוד 61 נכנס לקרב - יום שני 8 באוקטובר

גדוד 61, אשר כפי שסופר לעיל החל לנוע אל הרמה עוד בטרם עלה השחר של יום שני, פנה מעין-גב לכיוון קיבוץ רמות בציר מעלה גמלא. הגדוד סופח לחטיבה 4, שהיוותה את הזרוע השמאלית באוגדה. חטיבה זו נועדה לתקוף אותו יום כוחות אויב במרחב שבין ציר "טיפה" לציר "ישיבה". מלר נע עם 19 הטנקים שלו באגף השמאלי של החטיבה על ציר "צבעון". פלוגה אחת, (מרעה" של אורי עופרי) נלקחה ממנו עוד בלילה וסופחה לגדוד 94. במרכז חטיבה 4 נע גדוד 39, כאשר החטיבה כולה מתקדמת צפונה-מזרחה כדי ליצור מגע-אש עם האויב הסורי.

הקרב הראשון של גדוד 61 התחולל ב-8 בבוקר. הסורים ירו טילי נ"ט מטווח קצר מגבעת העצים אל ארבעין ("יריב" 48) על הטנקים שנעו על ציר הכביש. הטנקים השיבו מיד באש ופלוגתו של שמעון גולן ("לירה") כבשה את הגבעה. התנועה נמשכה, אך תוך זמן קצר נתגלו כ-12 טנקים סוריים בטווח 2000 מ', סמוך לכביש המוביל לנחל גשור (ציר "ישיבה"). הפלוגה של פרדי, דוד פרידמן, תקפה אותם ובקרב שהתפתח השמידה שבעה טנקי אויב וכן שריוניות נושאות טילי נ"ט ומשאיות. הגדוד הוסיף להתקדם צפונה על ציר כביש "צבעון". הסורים הקימו באזור זה מתחם נ"ט חזק, אחד משרשרת מתחמים דומים, שהגנו על אגפה של הדיביזיה הסורית 1 באזור חושנייה. אך עובדה זו התבררה רק מאוחר יותר.

המח"ט יעקב הדר (פפר) החליט בשלב זה ליישר קו בין גדוד 61 לגדוד 39, שהגיע בינתיים לצידו המערבי של תל ג'וחדר. הוא הורה למלר "לשבור" ימינה ולהגיע לאזור מנצורה. אבל הסורים המשיכו לירות טילים נגד טנקים, מאזור אום דנניר ("סגול" 373) ופגעו בטנק אחד של הגדוד. הגדוד פנה עתה דרומה, בכוונה להשתלט על שטחים שולטים, שבין "צבעון" ל"יריב". תוך כדי כך כבשה פלוגתו של גולן את חוות הבקר, שבאזור צומת "יריב" 50, והמג"ד ופלוגתו של פרדי תפסו את הצומת שמצפון לו ב"צבעון" 50. הם השמידו טנק אחד. טנק שני ניטש ושלישי ברח. השעה הייתה 13:00.

הסורים שאיכנו את כיוון התקדמותו של הגדוד ואת מיקומו, החלו מנחיתים אש תותחים כבדה על הטנקים, אשר היו פרוסים כבר בין שני הצמתים. הקרב עם הסורים נמשך עד 14:30. הגדוד ירה מתותחיו על השריון הסורי, שנע על דרך הנפט שמצפון (על ציר "מחזה") והשמיד עוד ארבעה טנקים. אולם בינתיים התדלדל עוד כוח הגדוד ומ-14 הטנקים שעמם החל להילחם, נותרו 8 בלבד.

בשעה 15:30 פקד מח"ט 4 על מג"ד 61 לעלות צפונה ולתפוס עמדות כדי לחסום באש את ציר "רשת" ולסייע לגדוד 39 לתפוס עמדות

אף הוא. גדוד 39 תפס עמדות על ציר "מחזה" בחיפוי של גדוד 61 מאזור "צבעון" 50, וגדוד 61 תפס בשלב שני עמדות שחלשו על ציר "מחזה". אולם, ברגע שגדוד 61 תפס עמדות, נפתחה עליו אש אויב ממיגן הנ"ט (שבין צבעון" 52 לבין "צבעון" 57). עד לאותה שעה לא היה קיומו ידוע לכוחותינו. הגדוד, שלחם כבר מזה שעות רבות ללא הפסקה, נכנס לעמדותיו, כשהוא מרוקן מתחמושת ומדלק. כמה טנקים דוממו בעמדותיהם, ואחרים הפטיקו לירות מחוסר פגזים. למרות זאת, הצליח הגדוד להשמיד בוודאות 10 טנקים סוריים באזור "צבעון" 57.

אולם ניסיונה של חטיבה 4 לכבוש את מיגן הנ"ט נכשל. גם כוח מחטיבה 9, שניסה לתקוף את אותו מיגן מכיוון צפון-מערב, נאלץ לנתק מגע. עם דמדומים סייע גדוד 61 לחלץ את גדוד 39, ואחר כך ירד לחניון לילה לאזור חוות הבקר שב"יריב", כשהסורים מלווים את ירידתו בירי ארטילרי דליק.

מספר המג"ד מלר: אורי גולדפרב, הקמב"ץ, ירד לעמדות הטנקים עם ה"זלדה" ואחר כך ניגש ברגל מטנק לטנק. אנחנו חיכנו בינתיים בחושך עד שאחרון הטנקים יישלף מן העמדה. היינו כל הזמן תחת אש ארטילרית פזורה. אורי ביצע, לפי דעתי, "עבודה לא נורמאלית". קרוב לחצות הצלחנו להגיע עם כל הגדוד לשטח החניון, כשחציו האחד של הגדוד גורר את החצי השני, בכל טנק שלושה-ארבעה פגזי חירום, הבטן ריקה לגמרי ובמיכלים ממש טיפות דלק אחרונות.

אותו יום נראה לי יום ארוך יותר מכל ימי המלחמות שעברתי עד אז. מסלול הקרבות היה ארוך מאוד. מה שהדהים אותי היה מספר הנפגעים הקטן-יחסית. בקרבות אותו יום נפלו סמל שמואל בן חיים, רב"ט עובדיה קימה ורב"ט דוד קונדו. מצד שני, הטנקים כבר נראו באותו יום ככלים שספגו הרבה. הם חטפו אש מכל הסוגים. אש שטוחת-מסלול ואש ארטילרית, אש מטנקים ונ"ט, אבל הם עדיין

החזיקו מעמד בהמשך הלחימה, ואין צורך לומר שמצבם היה גרוע עוד יותר בימי המלחמה האחרונים.

מטהרים את צומת רפיד – יום שלישי, 9 באוקטובר

בטרם עלה השחר של יום שלישי, הציג מפקד האוגדה מוסה פלד בפני המח"טים שלו בקבוצת-פקודות את תוכנית המתקפה האוגדתית לאותו יום. המשימה הייתה לטהר את אזור צומת רפיד מכוחות סוריים ולהדוף אותם מזרחה מן הקו ה"סגול". מוסה הטיל על המח"ט יוסי ללחץ לכיוון צפון-מזרח, בצירים "רשת" ו"טיפה", החותכים בצומת רפיד. תל פארס, הגבוה בתלי הגעש שברמת הגולן והשולט היטב על כל אזור דרום הרמה, נקבע כגבול הגזרות בין חטיבה 205 לבין חטיבה 4. על פפר הוטל להתקדם ממערב לתל פארס, להגיע צפונה למוצב א' (110) ואחר כך לציר "טרויה". לחטיבה השלישית, חטיבה 9, נועד תפקיד כיבוש חושנייה באיגוף מדרום ואבטחת האגף המערבי של האוגדה עד ציר "כביש". חטיבה 670 אבטחה את האגף הדרום-מזרחי של האוגדה.

ב-05:00 הייתה כבר החטיבה בתנועה צפונה במטרה להשתלט על צומת רפיד. גדוד 94 יצא מחניון הלילה ונע על ציר "יריב" ל"סגול" 433, ומשם פנה לכיבוש תל קליע (סגול 341). גדוד הסיור החל לעלות צפונה, במגמה להגיע לאזור הגבול שבסמוך לצומת "טיפה-רשת" וצפונה לו. שני הגדודים עקפו את תל ג'וחדר ממזרח, חצו את דרך הנפט ופנו למשימותיהם. הגדוד השלישי, גדוד 125, כבר היה באותה עת על ציר "צבעון". כוונתו הייתה לעקוף את תל פארס ולהתייצב על כביש רפיד-קוניטרה, ציר "רשת" ובצמוד לו.

בעוד גדוד הסיור וגדוד 94 נעים למשימותיהם, ביקש המח"ט מן האוגדה להנחית ארטילריה על "סגול" 334, שבסמוך לצומת רפיד, ובעיקר על תל קליע, לקראת מתקפתו של גדוד 94. תל קליע שולט טופוגראפית על היציאה לבקעה שממזרח לו. על התל היו כוחות אויב

וברשותם טנקים ונ"ט. כוחות הסיוע הארטילרי כבר היו מאורגנים יותר באותו יום ועלה בידם להנחית אש ביעילות רבה על הנקודות שיועדו להם. אנשי פלוגת הסיור החטיבתית עסקו באתורים וסייעו לקציני התותחנים של הסיוע בטווח.

ב-05:50 פנה מפקד האוגדה למח"ט ברשת הרדיו ואמר: השקט שלהם לא מוצא חן בעיני! אני חושש שהם מכינים מתקפה לכוח שלך, לכן תן פקודה לפתוח באש על "סגול" 341 והתקדם לכיוון שלהם, ואז תתיישב שם! גדוד 94 המשיך לנוע אל התל. ב-06:45 הגיע גיא עד סמוך לתל בניסיון לתפוס אותו, לאחר שהשתלט על צומת "טיפה" 63. הסורים הגיבו מיד באש ארטילרית על הכוח המתקדם, והמח"ט ביקש בקשר "לטפל בסורים מהר!" השטח היה קשה יותר לתנועה ואף זרוע מוקשים. הגדוד עמד שעות ארוכות מתחת לתל בלא שהצליח להשתלט עליו. אולם במהלך הקרב על תל קליע השמידו פלוגות א' של "יוקי" וב' של יאיר צור חמישה טנקים סוריים.

סיפר המ"ם של א': חצי ק"מ לפנינו ראינו טנק למטה בוואדי, שעמד בתוך מחפורת. אמרתי לו לתותחן "או שאתה מכניס פגז, או שאנחנו מקבלים פגז", בכל מקרה – הודעתי לנהג – איך שאנחנו עולים לעמדה, תהיה מוכן ברברס, כי אין פה הרבה אפשרויות לתיקונים! עלינו למעלה, דפקנו. הוא פגע והטנק הסורי נדלק.

מפקד החטיבה החליט להרפות לפי שעה מתל קליע, והיפנה את גיא לחסימה בקרבת צומת רפיד, בסיוע לגדוד 125, לאחר שהורה לו להשאיר אבטחה מאחור לכיוון תל קליע. גדוד 94 התקדם צפונה על ציר "טיפה", לכיוון צומת רפיד. הטנקים של יוקי מ"פ א' והמג"ד, שנעו משמאל לציר, נתקלו בכוח אויב בטווח 1000 מ'. בקרב שהתחולל הושמדו על הציר 7 טנקים PT76, אבל בפלוגה נפגעו שני טנקים, אחד מהם בפגיעת פגז חודר-שריון בצריח. כתוצאה מכך נהרג הטען-קשר מאיר ימיני ומפקד הטנק נפצע. הכוח התבסס על ציר "טיפה" בקרבת הצומת. הסורים פתחו בירי טנקים מ"סגול" 334, אבל ניסיונם הנואש

לעצור את הכוח המתקדם נכשל. במהלך חילופי האש השמיד הגדוד בין 7 ל-10 טנקי אויב T55 מתוך כ-20, שעמדו וירו מ-334.

פלוגותיו של גדוד הסיור, שנעו בתחילת היום במקביל לגדוד 94 וממזרח לו, התפצלו בשעות הבוקר; חלק מן הגדוד תפס את אזור "רוקינט" במטרה לאבטח את "מחזה" לכיוון מזרח ופלוגה שלו שלטה על 351, באזור מוצב ג'. בעת שהתנהל קרב השריון של גדוד 94 על תל קליע, המשיך גדוד 125 במסעו צפונה תחת אש ארטילרית עזה ביותר. משימתו הראשונה היתה להציב חסימה על כביש רפיד-קוניטרה ("רשת" 62) לבלימת כוחות אויב, שצפוי היה שייסוגו מזרחה מאזור חושניה. בשעה 08:29 כבר יכול היה המח"ט יוסי לדווח לאוגדה כי הגדוד שולט על "רשת" 62. אחר כך נפרס הגדוד על ציר "רשת", כאשר פלוגה ו' של אורי קפלן ערוכה על צומת "טיפה-רשת" לבלימה מזרחה וצפונה ואילו פלוגת ד' של גדעון רייס ו-ח' של רמי גבעוני התייצבו משמאלה, עד "רשת" 62, למטרות בלימה גם כן.

כל שעות היום נערכו קרבות שריון בשריון בין הכוחות הבולמים לבין שריון סורי. כוחותינו השמידו שבעה טנקי SU100 ו-T55 10, בחלקם מטווחים קרובים מאוד – עד 100 מ'. כוחות האויב ניסו לפרוץ בעיקר ממערב ומדרום, על הצירים "רשת" ו"טיפה", אך ללא הצלחה מרובה. אכן, במהלך אחד מניסיונות הפריצה חדרו שלושה טנקי T55 (מתוך פלוגה) אל החסימה של פלוגה ו'. אחד מהם פגע בטנק של מ"פ ד', גדעון רייס. הטען-קשר שלו, יצחק בראשי, נפצע קשה ואחר-כך נפטר מפצעיו. הטנק הפוגע הושמד מיד וכן שני הטנקים האחרים שבאו בעקבותיו.

את עיקר מעמסת הבלימה נשאה פלוגה ו' של אורי, שאף השמידה את רוב הטנקים של כוח האויב באותו יום וגם נגמ"ש נושא טילים. בסך הכול השמיד גדוד 125 (שמנה 14 טנקים) 17 טנקי אויב ונגמ"שים אחדים. פלוגת החרמ"ש (ינוש") של עמרם אביטל, ביצעה באותו יום פעולות טיהור נגד חי"ר באזור "יריב" 50. כוחות האויב

שתקפו את גדודי החטיבה ביום זה, היו בסדר-גודל של 70-100 טנקים. בשלבים מסוימים של הקרב דומה היה שהסורים הצליחו לכתר את החטיבה. בנוסף לתנועות אויב מכיוון חושניה ודרומה, אותרו גם טנקים סוריים המתקדמים במאסות גדולות מכיוון דרום-מזרח, כשמגמתם צפונה וכן מכיוון צפון-מזרח, כשמגמתם מערבה (מציר "רפש" אל "מחזה", ומכיוון "טרויה" 61 ל"סגול" 351 ולציר "רשת").

ב-11:20 דיווח מפקד האוגדה לקמב"ץ פיקוד צפון, כי "עשרות רבות של טנקים תוקפים לכיוון חטיבה 205 שלי. הם באים מ'טרויה' 61 ויורדים דרומה. כמות רבה מאוד של טנקים". ובו בזמן הודיע המח"ט בקשר: "תוקפים אותי מדרום מזרח". שעות הצהריים של אותו יום היו שעות קשות לחטיבה, אך היו אלו גם שעות המפנה.

העיניים והאוזניים של החטיבה

אנשי פלוגת הסיור החטיבתית, הניידים בג'יפים פתוחים, היו העיניים והאוזניים של החטיבה. ייחודם כבודדים, כצוותים וכפלוגה הוכח בעת הקרבות הכבדים בכל ימי המלחמה, ביכולתם הבלתי נדלית לעמוד במשימות קשות ביותר. באותו יום שלישי, ה-9 באוקטובר, כאשר החטיבה לחצה את הסורים מצומת רפיד, נחלקה פלוגת הסיור לשלוש משימות: צוות בפיקודו של "פיטו" הוביל את הדרגים – שתידלקו וחימשו בלילה את הגדודים – בחזרה לתל אל-סאקי, שהפך למקום ריכוז הדרגים. צוות שני, בפיקודו של אסף קוטף, עלה ל"פלגה" 54, לאבטח את הגדודים הנעים צפונה לצומת רפיד. הוא איתר משם סוללות ארטילריה של האויב, וטיווח עליהן את הארטילריה שלנו. צוות שלישי, של מייק שחם, היה ממערב לחטיבה ושימש "תפר" בינה לבין חטיבה 4, שהייתה, כאמור, הזרוע האמצעית בזרועות האוגדה.

אש-תותחים סורית כבדה מנעה אפשרות למקם תצפית סיור

על "סגול" 433 שמדרום-מזרח לג'וחדר והצוות של אסף המשיך למשימה הבאה, לנסות למקם תצפית על תל פארס הגבוה. בשעות לפני הצהריים נמצאו עדיין הסורים על תל פארס, השולט היטב על הגזרה כולה. התל, המתנשא בין חושניה לצומת רפיד, הוא אחד מעשרות תילי הגעש הכבויים שברמת הגולן. הדרך אל פסגת התל עולה ממערב והכניסה היא פרצה החפורה בשפתי הלוע, שרוחבה כדי מעבר טנק אחד בלבד. בעוד הכניסה בצידה המערבי של הפסגה, ממוקם המוצב עצמו בחלקה המזרחי. הדרך המובילה מן הפתח אל המוצב עוברת על המדרון הצפוני של התל. מימינה פעורה תהום, משמאלה מתנשא מצוק. מול הפתח הוצב טנק סורי בעמדה חפורה ועל התל התבצרו חיילי חי"ר מצויידים בנשק אנטי טנקי. הסורים אף קידמו טנקים מצפון לתל, אל "סגול" 336, ונערכו בין העצים לכיוון דרום. קצין תצפית קדמי סורי טיווח מהתל את האש הארטילרית הכבדה, שירדה על החטיבה ללא הרף.

מספר מיכה, הקמב"ץ של גיא: "עד אז לא נזהר הגדוד מארטילריה. המפקדים היו יותר מדי חשופים, ובגלל זה נפצעו כמה אנשים וגם המג"ד. גיא לא עמד גבוה מעל הצריח וכתפיו בלבד היו בחוץ. פגז ארטילריה התפוצץ חמישה מטרים מאיתנו, ורסיס פגע בחזהו. לא ירד הרבה דם. גיא הוציא בעצמו את הרסיס ונפער פתח בקוטר סנטימטר וחצי. הוא התקשה לנשום. חבשנו אותו מיד. הוא היה עייף מאוד אך סירב להתפנות והמשיך להילחם. ד"ר וולוביץ וד"ר רווח טיפלו בגיא רק למחרת היום, ואז הוא נפצע בפעם השנייה באצבעות ידיו מרסיס פגז.

היה ברור למח"ט יוסי, כי רק כיבוש התל וסילוק הסורים משם יקלו על החטיבה הלוחמת בחירוק שינים. הוא ביקש מהאוגדה סיוע ארטילרי, בצעד מקדים. את משימת כיבוש תל פארס הטיל המח"ט על פלוגה מגדוד הסיור, בפיקודו של עמוס קלרמן. הכוח, שמנה טנק וכמה נגמ"שים, החל מטפס על הדרך העולה לפסגת התל. הסורים,

שנלחצו קשות, חשו כי המשלט החשוב ביותר עומד להישמט מידם! הם ירו מכל כלי הנשק שבידיהם ופגעו בשני נגמ"שים ובטנק של גדוד הסיור, תוך כדי טיפוסם במעלה התל.

בודדים נגד הטנק

מפקד הכוח ניסה להמשיך בהתקפה עם שארית אנשיו, אך גם הניסיון השני נכשל. הסמ"פ שלו נפצע מפגיעת פגז בנגמ"ש. בינתיים הגיעו אסף קוטף ודן בראון בג'יפ שלהם למרגלות התל. אסף השקיף למעלה וראה שטנק סורי בודד PT76 ניצב גבוה על עיקול הדרך ושולט משם באש יעילה על כל סביבתו. פגיעותיו היו מדויקות. אסף ודן הוסיפו לעלות והתקרבו. היירות של הסורי נמשכו. סיפר אסף: לפי האזנה לרשת החטיבתית נראה היה לי שכוח שלנו "תופס" שם. כאשר הגענו למרגלות התל, ל"צבעון" 57, איתרנו אנשים יורדים אלינו במורדות התל. נעזרנו במשקפת והתברר שאלה חבר'ה שלנו. ג'יפ אחד נשאר בהצמלבות של "צבעון" עם הכביש העולה למעלה. עקיבא כנהג, דן בראון ואנוכי נענו קדימה בג'יפ שני. נראה היה לי שאנחנו נפגשים עם חבר'ה שלנו, שנפגעו.

יום קודם לכן קרא מפקד האוגדה והודיע כמה פעמים, שלתפיסת התל נודעת חשיבות רבה, משום שקרוב לוודאי שנמצאים שם חיילים שלנו. הוא חזר על כך באותו יום. לא ידעתי בוודאות אם אלה האנשים. הגענו, וממש ליד כניסה למחצבה, פגשנו בחבר'ה מגדוד הסיור, כשהם מבוהלים מאוד. שני נגמ"שים וטנק שלנו נפגעו, ולהם היה נראה שב"זלדות" יש עדיין נפגעים שלהם.

מאחר שהאזור "טיפטף", אם כי לא בצורה רצינית, הוריתי למפקד שלהם להכניס מיד את כל האנשים למבנה. אני מכיר את האזור, יש שם מבנה עשוי בטון מזויין. בדקנו עם המפקדים מה קורה והתברר שהתפקיד העיקרי שלנו יהיה לחלץ נפגעים שנשארו ב"זלדות".

מפקד אחד עלה מיד איתנו ומפקד שני הלך לבדוק אם אכן יש נפגעים. עלינו עם הג'יפ למעלה. כשהגענו לשם, ראינו שלא נשאר אנשים ב"זלדות". כולם פונו, ואז נתקלנו בתצפית של גדוד הסיור, שכבר נשכבה בצד וצפתה על מה שהולך במכתש של התל. קפצנו אליה. נוכחנו לדעת שהמ"פ עמוס קלרמן, שעלה אף הוא על התל, בריא ושלם ושוכב בתצפית. דיווח קצר שלו הבהיר לנו, שטנק סורי נמצא על פסגת התל ומפקד ועוד שני חיילים שלנו נעים ובודקים אפשרויות לדפוק" אותו.

קודם-לכן השארתי את החגור של בג'יפ, כי היה ברור שהכוונה העיקרית היא לחלץ נפגעים ולא דבר אחר. לי היה רק תמ"ק עוזי ולדן היה כלי הנשק האישי שלו. עתה התברר שהמשימה המעניינת היא הטנק. נענו במדרון ופגשנו את השלישיה מגדוד הסיור, כאשר היא כבר קרובה למדי לטנק. התקרבונו יחד. צפינו על הטנק. הוא הניע. מגמותיו טרם נתבררו לנו במלואן. זה היה טנק מסוג PT76 וישב בו גבר סורי רציני, שדפק קודם לכן את ה"זלדה" של עמיר הסמ"פ מגדוד הסיור. מיד אחר כך הוא דפק את ה"זלדה" שעמדה בעורפה וטנק שהצטרף אליהן. מהירי הסורי נהרג ירחמיאל סולניצ'ה, נהג הנגמ"ש.

הטנק הסורי ירה מעמדה שנמצאה ממש בקצה הדרומי של התל ושלטה היטב על פיתחת המכתש. בפינתו הצפונית-מערבית של המכתש יש כניסה. פעולתו של צוות הטנק הסורי הוכיחה מיומנות. הוא נתן לאותם שלושה כלים להיכנס ורק אז דפק את ה"זלדה" הראשונה ובכך נחסם הציור. בלי שהיות עבר ל"זלדה" השנייה ולטנק. השמדת הטנק הסורי לא נראתה מסובכת. היה ברור שאפשר להסתדר עם הטנק הזה. הבעיה היתה איך לבצע את זה בזהירות. הוא כיוון את הצריח לכיוון שלנו. ברגע שהפריסקופים היו מופנים אלינו, ירינו עליו. אני חושב שהיו פגיעות יפות למ"מ של הסיור. נדפקו לו הפריסקופים. אחרי זה העדפתי לעבור לגזרה השנייה. ניסינו לערפל את הטנק בעשן. אבל רימון העשן לא נתן מספיק עשן. זרקנו רימונים,

אולם גם הם לא עשו עבודה גדולה. חוץ מפיצוץ מיכל הדלק, נדמה היה לי, שהרבה לא הזקנו. עברתי לצד המזרחי של הטנק. בדיוק כשהטנקיסטים הסוריים פתחו מדפים, התמזל מזלי וראיתי את התותחן יוצא החוצה, כאשר פניו אל החבר'ה שבצד מערב. דן בראון לקח את המא"ג מאחד החיילים והוא והמ"מ ירו על הטנק הסורי מאותו צד. אני פשוט בשקט יכולתי לפגוע מאחור מבלי שהוא הרגיש בי. התותחן "הלך".

המפקד המשיך להילחם יפה ולזרוק רימונים. רימון אחד פגע ממש לפני דן בראון. דן קפץ משם בשנייה האחרונה, ופיזר אש ורימונים לכל הגזרה. בינתיים העסקנו את הטנק ברימונים ובאש נק"ל, כשאנו מושכים לסירוגין רימונים ומחסניות נוספות מהחבר'ה שנמצאו יותר למטה. בשלב זה היה נדמה לי, שרק מפקד הטנק ממשיך להילחם. היינו משאירים ניצרה, אחת-שתיים-שלוש וזורקים את הרימון. הוא היה פוגע בטנק ומתגלגל. זה היה נראה כנצח עד שהתפוצץ. לכן הוא גם לא הזיק ממש לטנק. רימון אחד שלי, שנראה לי שכבר "כנס לתוך הסל", פגע בו וקפץ. מפקד הטנק נפגע קצת מהרימון. ניצלתי את ההזדמנות. התקרבותי לטווח קצר ושלטתי טוב על הצריח, ומיד כשהוא פתח שוב את המדף כדי לקפוץ, חיכיתי לו, ופגעתי בו.

שותפו של אסף, דן בראון (מזכיר קיבוץ רביבים), סיפר: אסף החליט להמשיך קדימה, ואני הלכתי אחריו. שאלתי את עצמי ברגע האחרון למה בעצם אנחנו עושים את זה. אבל במקרים כאלה השאלה נשאלת ולא ניתנת עליה תשובה. יום לפני כן, כשגורא הסתער על תל ג'וחאדר, הסתכלתי מרחוק על תל פארס ואמרתי לדן יוסף: "כאיש חי"ר לשעבר, תאר לך שהיו אומרים לך להסתער רגלית על תל פארס". אמרתי זאת בציוניות. לא חשבתי שלמחרת היום אצטרך אני לעשות את זה. אסף ואני התנהלנו במדרון האחורי לכיוון הטנק, די באיטיות, כי המדרון היה תלול למדי, ואני לפחות חייתי בהרגשה, שאיני יודע מה נעשה שם, אם כי הנחנו שיש שם טנק או נ"מ. גם לא ידענו איזה

כוח סורי תופס את המוצב למעלה. היינו פרוסים למעשה מעבר לטנק. התקרבונו במדרון האחורי. ניסינו להיות כל הזמן בשטח מת לגבי המוצב. היתה שם תלולית, שאליה היו דבוקים שלושה חבר'ה מגדוד הסיור. הם בעצם אלה שיצרו את מגע-האש הראשון עם הטנק. הטנק ירה מידי פעם פגז שעף מעלינו. הוא ניסה לטווח עלינו עם התותח. הפגזים חלפו וירדו רחוק לתוך העמק. מצד שמאל היתה עמדת מקלע 0.3 של המוצב אבל אי אפשר היה לגשת אליה. היא היתה חשופה כלפי הטנק. מאחורי השוחה הזאת היתה מחפורת. החשש שלי היה, שאם יש שם עוד חיילים סוריים, הם ינסו לאגף אותנו. ניסיתי לתפוס את המקום הזה מאחורי המחפורת של ה-0.3. מתחתנו שכב חייל מגדוד הסיור, שהיה לו מא"ג ועשה רושם שהוא קצת המום. לקחתי ממנו את המא"ג ונתתי לו את העוזי.

אסף לקח יוזמה והתחיל לזרוק רימונים מהאגף השני, מצד ימין. כל אחד מאיתנו זרק רימון או שניים. נגמרו לנו הרימונים. רצתי למדרון הזה חזרה. כל ריצה כזו גורמת קצת פיק בירכיים. אני זוכר שבאחת הריצות ראיתי לפני שני פרפרים צהובים ושאלתי את עצמי מה בעצם אני עושה פה, אבל המשכתי לרוץ. הגעתי לחבר'ה של הסיור. ביקשתי עוד רימונים. קיבלתי עוד שלושה. הם אמרו לי שאלה הרימונים האחרונים שלהם. נתתי אותם לאסף, כי הוא היה אז יותר פעיל באגף הימני; ובאמת מאותו רגע בעצם הוא ניהל לבדו את קרב המגע עם הטנק, בעוד שלושת החבר'ה מגדוד הסיור על התלולית ואני מאחורי המחפורת של ה-0.3 בעצם רק ריתקנו את הטנק, בלי שהאש שלנו תוכל לחסלו, כי הטנק היה מחופר.

ממשיך אסף: השעה היתה כבר אחרי 12:00 כאשר נסתיימה פרשת הטנק. היתה לי הרגשה שהכול גמור. ירדנו למקום שבו היתה מכוונסת פלוגה של הסיור. כבר הגיעה אליה תגבורת. החבר'ה התחילו לירות לכיוון הבונקרים. דן הזכיר לי מיד שחבר'ה שלנו אמורים להיות בתוך הבונקרים. מאז ששת הימים הרבה מאיתנו רגישים, שמא כוחות

שלנו יורים באנשינו. התחלנו לרוץ מכלי לכלי, ממש תחת אש. אמרתי שיפסיקו לירות כי עלולים להימצא בתוך הבונקרים אנשים שלנו. לתדהמתי, היה קצר בהעברת האינפורמציה ואותה פלוגה שנשלחה לכבוש את התל, לא קיבלה את המידע החשוב ביותר, והוא שמטרת הכיבוש של תל היא בעצם הצלת האנשים. התחיל "לטפטף" באזור. צריך לציין, שבכל המלחמה הזאת הגיבו הסורים במהירות רבה מאוד למה שנקרא "אש על כוחותינו". כלומר, כל מוצב שנראה היה להם שנכבש בידי כוחותינו היה מטווח מיד וקיבל "מנה". ירדנו. היה ידוע לי אז, שסוללה של תותחים נמצאת ממערב ל-338, ב"צבעון" 57. נסענו אליה ונחנו שם. כעבור זמן קצר נגמר ה"טפטוף". יצאנו החוצה. אנחנו יושבים, דן עושה את צרכיו באחת העמדות, והנה מפתח אחד הבונקרים רף בחורצ'יק אחד החוצה.

מספר דן: הגיח בחור בלונדיני עם זקן, שנראה כ"גח"ליץ" (גיזס חו"ל). הוא רץ אלינו בידיים קצת מורמות. מן הסתם לא ידע אם להרים את הידיים או לא. הוא רץ והתחיל לדבר במבטא רוסי. אמר שהוא גרוזיני ושיש עוד איזה שני חבר'ה בפנים ושנבוא. הלכתי איתו. הוא הלך לפני כי פחד שירו בי אם יראוני בלעדיו. הוצאנו משם עוד שני יהודים הודים. הם דיברו ביניהם אנגלית. העברית עוד לא היתה שגורה בפיהם. אחד היה פצוע ברגל. הם היו מאוד נרגשים. הבחור הגרוזיני עשה רושם שהוא שניהל אצלם את העסק, אף על פי ששלושתם היו בקושי בוגרי קורס תותחנים.

הגרוזיני סיפר, שהם הגיעו לבונקר הזה ביום ראשון ב-04:00 לאחר שעזבו את הסוללה שלהם, סוללת התותחנים שנפגעה. הוא הציע להיכנס לבונקר שהסתתרו בו, כי חשב שנמצאים שם עוד חיילים מכוחותינו. כאשר לא מצאו אף אחד נכנסו לבונקר. לקחו איתם ג'ריקן ו-10 קופסאות אפונה, ומזה הם חיו את היום וחצי האלה. היה איתם בחור רביעי, יותר מבוגר, צבר, שכנראה החליט לקחת יוזמה וביום שני בערב יצא החוצה למצוא רכב לפנות אותם. החבר'ה שמעו שחיילים סוריים תפסו אותו.

הוא היה כנראה מספיק חכם כדי לא להסגיר את אלה שנשארו בבונקר. הם לא ראו אותו יותר ולא שמעו ממנו. נתנו לשלושת החבר'ה לשתות והם קצת נרגעו. העלינו אותם בג'יפ על התל ומסרנו אותם לידי המ"פ עמוס מגדוד הסיוור. ירדנו חזרה למחצבה ומשם התחלנו לצפות על מה שנעשה בשטח.

מאחר יותר היו עוד נפגעים למעלה, מגדוד הסיוור, והם התפנו למחצבה. בין הנפגעים ראינו גם את הבחור הפצוע מתוך השלושה, כששני חבריו נמצאים על ידו ותומכים בו. מוסיף דן בראון: אני מוכרח לומר שהפגישה עם הגרודיני הזה ועם שני ההודים היתה מבחינה מסוימת אפילו יותר מרגשת מאשר עם החבר'ה מגדוד הנח"ל המוצנח יום לפני כן. אלה חבר'ה שאימנו אותם לדה, שהכינו אותם למצבים רציניים. אבל השלושה האלה שפגשנו שם בהחלט לא היו מוכנים לדבר כזה. הפליא אותי איך הבחור הגרודיני הזה, שנמצא רק שנה וחצי בארץ, לקח את הפיקוד עליהם. כולם בקושי גמרו קורס, הם היו טוראים פשוטים ולגמרי זרים לכל ההוויה אצלנו ובכל זאת הצליחו לעבור את המצב הזה בשלום.

החטיבה שולטת בתל פארס

"תל פארס בידי" – דיווח המח"ט יוסי לאוגדה בשעה 12:15. "אני עולה לפסגה לראות מה הולך בסביבה", אמר ומיד פתח הג'יפ שלו, עם צוות סיוור, בנסיעה במעלה התל הכבוש. מבצע היחיד של אסף קוטף, חבר קיבוץ מרום גולן, היה במובן-מה גולת הכותרת של היום. בכך כמעט הושלם טיהור הכיס הסורי שבצומת רפיד. האוגדה השתלטה על רוב השטח שהיה בידי ישראל, עד לקו ה"סגול" של שנת 1967.

כיבוש תל פארס העניק לחטיבה יתרון טקטי עצום: כאשר צפה המח"ט מלמעלה אל כוחותינו שבמישור, באזור צומת רפיד, נוכח לדעת במלוא החריפות עד כמה היתה לסורים שליטה בתצפית על החטיבה שלו. כולה היתה פרושה להם כעל כף היד. עתה התהפך הגלגל. החטיבה יכלה לצפות ואף לשלוט היטב באש על כוחות סוריים, שעדיין ניסו לפרוץ ממזרח ומצפון, וכן על כאלה שכבר היו בנסיגה ממערב. על התל מוקמה תצפית קדמית ועמה עלה לשם גם מפקד הארטילריה סא"ל יוסי, שתפקידו היה להנחות בתצפית אש את כוחות הסיוע. אולם הסורים המשיכו להילחם. אש תותחיהם לא זאת בלבד שלא פסקה, אלא אף גברה והלכה. בשעה 12:20 ביקש המח"ט סיוע אווירי.

שני הגדודים, 94 ו-288 כבר שלטו בצומת רפיד ממזרח לתל פארס והגדוד השלישי, 125, התייצב על הכביש ממערב לתל. הכול צפו בכיליון עיניים למטוסי חיל-האוויר שיכו בסוללות הארטילריה הסוריות, אשר הוסיפו לירות פגזים ללא הרף. מדי פעם דיגל הגדוד של גיא לאחור בלחץ האש הכבדה של הארטילריה. המטוסים הגיעו כעבור 20 דקות וצללו, אך בשל טעות בקו ההפצצה, פגעו והנחיתו פצצות ממש באזור שבו נמצא גדוד 94. כמה פצצות נפלו בסמוך מאוד לטנקים. מספר מיכה נוי מאיר, הקמב"ץ של גיא: פתאום אני רואה מעלי שני "פנטומים" צוללים עלינו. צעקתי בקשר שיש מטוסים ישראליים, ולא הספקנו להגיד "ג'ק רובינסון" וה"פנטום" הראשון הוריד אשכול של 15 פצצות קרוב מאוד לנו.

בדיוק אז "גנוסיה", בועז גלבע, נסע אחורה. הוא היה ממש בין הפצצות ומזועזע לגמרי, אבל הוא כלל לא נפגע. ה"פנטום" השני זיהה כנראה את הטנקים שלנו, ותוך כדי צלילה הפסיק את הפצצתו. בקולו המתון והאיטי אמר אז גיא בקשר למח"ט: הם יורדים עלינו, שיפסיקו! המח"ט הודיע לאוגדה על הטעות, ובישר להסיט מיד את המטוסים. אלה הוסטו. בדרך נס לא נפגע איש, ורק רסיסים נתקעו בכמה טנקים. היו אלה רגעים של אימה קשה לאנשי הגדוד.

בשעה 13:35 נכבש אזור "סגול" 407, שמדרום לתל קלע, וב-14:22 יכול היה המח"ט להודיע לאוגדה: "גם 341 בידי!". פלוגות א' של יוקי וג' של בועז, ששבו שנית ללחוף את כוחות האויב שעל תל קליע, גילו כי האויב פינה את התל ושכוחותיו נסוגו ממנו. בעלותם למוצב שעל התל גילו הטנקיסטים את תוצאות גבורתם של חיילי המוצב. 10 טנקים סוריים פגועים היו מונחים בפתח המוצב. מפקד פלוגה ד' (מגדוד 125) גדעון רייס, פגע רגע לפני רדת החשיכה בשלושה טנקי אויב שנעו על הכביש, לא הרחק ממוצב א'. שנים מהם הושמדו.

עם ערב התכנסו מעט הטנקים שנותרו בגדודים בחניוני לילה מדרום לתל פארס. לגיא ולטוביה יחד היו באותה שעה לא יותר מ-20 טנקים מכל וכל. אבל החטיבה השמידה את רוב רובה של חטיבה 76 הסורית. זו, כולל גדוד טנקים T62, פסקה להיות כוח לוחם.

בבוקר אותו יום פנתה חטיבה 4 לחטיבה 205 ובקשה סיוע. טוביה תורן מג"ד 125 הנחה את גדעון רייס, מ"פ ד', לשלוח מחלקת טנקים לסיוע לגדוד 39. מ"פ ד' שלח את המחלקה בפיקודו של המ"מ יוסי פלק. המחלקה הצטרפה לפלוגתו של סרן יוסף שריג מגדוד 39, שמשימתה הייתה כיבוש "סגול" 325, תל טלאיע, מדרום לחושניה.

סיפר מפקד הטנק ניסים תשובה, סמל ב': לאחר כשעה וחצי של ריכוך

קיבלנו הוראה לנוע קדימה ולהסתער על היעד. השטח היה קשה לתנועה. נענו בהילוך ראשון ובמקרה הטוב בשני. כשהתקרבונו ליעד נסענו בראשון והגענו לשטח של טרסות. בכלל לא היתה אפשרות לנוע. נכנסנו מאחורי טרסה, וירינו על מטרות בשטח, שבחלקן הגדול היו נ"ט. טנקים לא זיהיתי. על גבעה, צפונית ל"סגול" 325, היתה חורשה. ראיתי שם הבהקים. ירינו גם לכיוון ההוא, ובאותו רגע מישהו קרא לי מלמטה. הוצאתי את הראש החוצה וראיתי את הנהג של המ"פ קורא ואומר לי שהמ"פ שלו נהרג. שידרתי למ"מ, אבל בעצם היה מאוחר. גם המ"מ יוסי פלק נהרג בפגיעה ישירה.

המשכנו בירי. באחת הפעמים שיריתי לכיוון הגבעה ראיתי הבהק וכעבור שניה או שתיים הרגשנו את הפגיעה. הטנק שלנו נפגע מ"חלול". אני נפצעתי מרסיסים קלים, שכיסו לי את הפנים בדם. לא ראיתי שום דבר. הטען קשר שלי קיבל פגיעה קלה בגב היד. קפצנו החוצה. הצוות ירד למטה. ראיתי שאני עומד עם עוד שני אנשי צוות והנהג שלנו עדיין לא נראה. ניקיתי קצת את הפנים וביקשתי מהתותחן שיחזור לטנק, לראות מה קרה לנהג. המשכתי לנוע לאחור, לתעלה ליד ציר "מחזה". טען-קשר של צוות מ"מ, שגם הוא היה שם, חבש לי את העין.

לאחר רגיעה קלה, המשכנו דרומה בציר "שיבה", לכיוון נחל גשור, בתנועה רגלית מהירה ובריצה. וככה, הפגזה כל הזמן, עברנו כשלושה ק"מ עד שהגענו לתאג"ד החטיבתי. קיבלו אותנו שם וחבשו אותנו. ישבנו וציפינו לפינוי לאחור. במשך כל הזמן היתה ארטילריה מסביב. אף אחד לא ציפה שהארטילריה תגיע גם אלינו לתאג"ד. באחד הרגעים, כאשר ראה מפקד המקום שהארטילריה מתקרבת אלינו, ביקש מאתנו להתפזר. שניה אחרי זה נפל פגז בקרבת מקום, ונפצעו כארבעה או חמישה אנשים. ביניהם היה תותחן טנק מ"מ, יהושפט נצר, שיצא קודם בריא ושלם מן הטנק. הוא נפטר אחר כך מפצעיו. היה זה החלל השני של המחלקה.

בקרב של אותו יום נפל גם סמל מסעוד פרץ.

התושייה המופלאה של צוותי החימוש

בשעות הלילה הראו הדרגים העורפיים של החטיבה את יכולתם ואת תושייתם. היה צורך לחמש ולתדלק את הטנקים ולאפשר מעט מנוחה לצוותים הסחוטים. חוליות חימוש של גדוד 94 בראשותם של אהרון רוזן וישעיהו צ'נצ'ול הקימו ביום זה קבוצות עבודה ועלה בידם לספק לחטיבה 36 טנקים כשרים בתוך יומיים, מהם 10 לגדוד 94. את הטנקים אספו אנשי החימוש בצידי הדרכים, לאחר שנפגעו. כושרן של החוליות הטכניות להחזיר את הטנקים לשדה הקרב הדגימה את המג"ד ואת המח"ט. כל טנק ששב להילחם היה תוספת כוח חיונית ביותר.

ישעיהו צ'נצ'ול: בסדנא המאולתרת של הדרג, הופיע אצלי בחור רזה, נראה קצת חלוש. הוא אומר לי שהוא רוצה טנק. אני אומר לו "תחכה". הבחור הזה לא יורד ממני: "תן לי טנק". ראיתי שהוא באמת "משתגע" אם אני לא אתן לו, מצאתי לו איזה טנק. הוא עלה עליו והתחיל לנסוע. בדרך נתקע, היתה לו סתימת דלק. הבחור הזה איים עלי, שהוא לא ייתן לי לזוז אם אני לא מתקן לו מיד את הטנק. הרגשתי שאני חייב למצוא טנק אחר. נסענו לשדה הקרב, לטנקים שנפגעו ושהיו עוד טריים. ניגשנו לאחד מהם שהיה פגוע קשה מאוד.

תוך חיפוי של שאר החוליה, נכנסנו פנימה, פירקתי את החלק הדרוש, הרכבתי לו בטנק והוא המשיך לנסוע. אחרי זמן קצר הודיעו לי שהוא נפצע והועבר מפה. התברר שעלה על שדה מוקשים. 4 טנקים נפגעו, הטנק שלו נשאר. הוא ירד מהטנק וחילץ בידיים את המוקשים שהיו חמושים והניח אותם בצד. הוא קרא לטען-קשר שלו שיבוא לעזור לו להוציא את המוקשים. הטען-קשר לקח מוקש וזרק אותו הצידה. המוקש התפוצץ. שניהם נפגעו. אחרי יומיים נסעתי לגדוד. פתאום אני רואה אותו, נוסע איתי בזחל"ם. אני שואל אותו "מה אתה עושה פה, אתה בבית חולים?" אומר לי: "אני רוצה לדבר עם המג"ד";

שראה כמה שהוא חלוש, והוא עוד רצה כלי, שלח אותו בחזרה לבית החולים.

בשעות היום נסעו הדרגים העורפיים בדרכים המופגזות, ברכב הרך והפגיע, כשהם מזדנבים באיטיות מאחורי הטנקים. עם רדת הלילה עשו את עבודתם במהירות, חרף הקשיים הרבים שהיו נרוכים בתנועה ובגישה לכל טנק. הלילה הפך עבורם ליום עבודה שהסתיים לכאורה רק בשעות הבוקר. הערבוביה בכלי הרכב של הגדודים על הכביש גרמה לכך שפעמים רבות נאלצו לבקש סיוע של פלוגות הסיור, על מנת לאתר מקומה של כל פלוגה בשטח. החימוש והתדלוק ארכו שעות רבות תוך עבודה קשה.

מספר נהג מיכלית דלק מוטי קניגסברג: זה היה בערב של יום שלישי, סמוך לשעה חמש. עשינו חנייה מול קיבוץ רמת-מגשימים. הרב-סמל מרדכי רון אמר לנו: "חבר'ה התארגנו, יתכן שתעברו כאן את הלילה!" לא עברה דקה מהרגע שגמר לדבר ומטח לא נורמאלי של פגזי מרגמות נחת עלינו. כולנו עלינו על הרכב באנדרלמוסיה ונכנסנו עמוק יותר לשטח; רצינו להתרחק קצת מטווח האש שלהם. נעצרנו למרות שהאש הפכה להיות יותר מאסיבית. בנוסף לפגזי מרגמות היה ירי קטיושות. המחזה עצמו היה מרהיב בצורה לא נורמאלית. היינו שם בערך 60 איש. עמדנו חשופים בשטח בלי יוצא מן הכולל, קסדות על הראש, עוזי על הכתף ומתפללים בדבקות לא רגילה, כשברקע נשמע המטח של ה"קטיושות". זה מחזה שאני חושב שבחיים שלי לא אשכח! גמרנו את התפילה, שנמשכה בערך חצי שעה, כשאנחנו ממש מוקפים בפגזים ובאש. אף אחד לא דד! כשגמרנו, נשכב כל אחד במקום שעמד – והאש נמשכה.

מספר הטבח רפי פלח: בבוקר עמדנו בשיירה בסביבות אל-על, כשלפתע התחילו לרדת עלינו הפגזות של הסורים. כנראה שהודיעו להם על כך. רוב החבר'ה השיגו איזה כלי רכב ונמלטו מן המקום

ההוא. חלק עזר טרמפים, קפצו על מכוניות והיו נהגים כאלה שלא רצו אפילו לעצור. ראיתי שהשאירו מאחור שני כלי רכב. רכב של המטבח ורכב של קצת דלק ובלונים. זה היה אכפת לי! אמרתי שזה לא עסק להשאיר את זה. לא פחדתי מההפגזות, כי זו לא היתה עבורי פעם ראשונה. החלטתי שאני לא זז משם עד שאני לא מוציא לפחות אחד מכלי הרכב. חוץ מזה, היו הפגזות קרובות והתחילו לשרוף שם את כל העסק מסביב. הייתי בטוח שזה כבר הגיע לרכב ושרוף אותו. לא רציתי להישאר לבד, אז תפסתי איתי את עובדיה מעטוף. הבן-אדם הזה אדוק. אמרתי לו "אתה תישאר איתי!" בהתחלה היסט, פחד. אבל אחר כך הסכים. הפגזים נחתו בקרבת מקום, ממש על-ידנו. הסתתרנו מתחת לסלעים ואז הוא אמר: "רפי, אתה רוצה להינצל, תקרא שמע ישראל!" אז אני אומר לו: "בחיך תפסיק עובדיה עם השטויות האלה. אני רוצה לראות איפה הפגזים נופלים, אז איך אתה רוצה שאני אסגור את העיניים?" בסוף ראיתי שזה לא עסק. הפגזים לא הפסיקו לרדת וראיתי שהם נחמישים מטר מאתנו. החלטתי להניע את הרכב ולצאת איתו. כשהנעתי את המשאית נפל פגז ממש לידה ואז קפצנו ממנה וירדנו למטה. הסתתרנו. היתה איזו הפסקה קטנה בהפגזה. הנעתי עוד פעם את הרכב ועוד פעם רציתי לנסוע. עוד פעם היו הפגזות, ואז אמרתי: לא איכפת לי, יהיה מה שיהיה, אם זה כתוב אז זה כתוב. לקחתי את הרכב והתחמקתי.

גדוד 61 ביום שלישי, 9 באוקטובר

בעלות השחר של יום שלישי מנה גדוד 61 9 טנקים בסך הכול. הוא קיבל פקודה לנוע מחניון חטיבה 4 צפונה. המשימה שהוטלה עליו היתה לתפוס את רכס הנ"ט שבין "צבעון" 52 ל"צבעון" 57. מחניון הלילה שלו באזור חוות הבקר ("יריב" 50), תפס הגדוד שליטה באזור 374 "סגול", אשר ממזרח ל"צבעון" 57. באותה עת תפס גדוד 39 עמדות ממערב ל"צבעון" 57. גדוד 61 נע ליעדו בפריסה רחבה, כאשר שמעון גולן מתקדם ממזרח לפרדי ולמלר. רכס הנ"ט נכבש ע"י גדוד

39 בחיפוי של גדוד 61. גולן ירה מעמדותיו על טנקים, נגמ"שים ומשאיות אויב באזור הכביש רפי-קוניטרה (רשת 61-60) ובקרבת האש שהתחולל הושמדו 15 טנקים סוריים, נגמ"שים ומשאיות.

7 טנקים בלבד נותרו בגדוד בעת כניסתו לעמדות באזור המחפורות של תל פארס. שני טנקים נתקעו בשל תקלות. מעמדות אלו המטיר הגדוד אש על הכביש ועל שני תילים קטנים, "סגול" 326 ו"סגול" 336, הסמוכים לקו שביתת הנשק. כל זאת תחת הפגזה ארטילרית מאסיבית ביותר. הקרב נמשך כל היום. עם רדת הערב קיבל מח"ט 4 הוראה לתכנן את כיבוש שני התילים הללו שעל ציר רוקינט, בהתקפה חטיבתית. כדי שתסייע לו במשימה שהוטלה עליו, כיבוש תל "סגול" 336, לגדוד 61 סופחה פלוגת לוזאן מגדוד 39, שמנתה 6 טנקים. כיבוש 322 ו-326 הוטל על שאר גדודי חטיבה 4.

הכוח התכנס לחניון לילה באזור תל פארס ("סגול" 374). שלושה טנקים היו בפלוגה של גולן, שלושה בפלוגה של פרדי ועוד טנק של המג"ד. קציני החימוש, אמנון לב, חקלאי מכפר ויתקין, ניצל היטב את כושר האילתור שלו. מספר אמנון: המג"ד קרא לי והטיל עלי את המשימה הראשונה, להחליף קנים לשני טנקים שנפגעו. ענית: "יהיה בסדר" – אך לא היה לי מושג איך אעשה זאת. לא היו לי קנים ולא אמצעי החלפה. ואז עלה רעיון במוחי. הוריתי לאחד האנשים להביא חבל עבה. ליפפתי את החבל על הקנה וקשרנו את צידו השני לחל"ם-מנוף. הרמנו את המנוף ואז הסתובב הקנה חצי סיבוב והשתחרר מן ההברגה. כך עשינו גם לטנק השני. את שני הקנים הדרושים, פירקנו מטנקים מושבתים. המבצע כולו ארך 55 דקות – תחת הפגזת תופת של הסורים. באותו לילה הרכבנו חוליה בת שמונה אנשים – מכונאים, טכנאי-צריח, חשמלאי, ואני. הרכב שלנו היה "זלדה", ואנו נענו צמודים למג"ד-מזנקים מיד לכל טנק הזקוק לטיפול. חלפים לא היו בימים הראשונים. סרקנו, אפוא, את שדות הקרב ומצאנו טנקים פגועים של כוחותינו. כן, גם טנקים שבתוכם עדיין היו אנשי הצוות

שנהרגו. התנענו אותם, פינינו החללים ורק אחר כך ניגשנו לתיקון הטנק. תוך שעות ספורות "העמדנו על הרגליים" טנקים פגועים.

החרמ"ש מסתער על מארב סורי

חוויה קשה עברה על פלוגת החרמ"ש של הגדוד לפנות בוקר של יום שלישי, מספר נדב סקולסקי, איש צוות הסיור שליווה את הפלוגה בלילה שבין ה-8 ל-9 באוקטובר. בסביבות אחת וחצי אחר חצות, קיבלנו הוראה להצטרף לכוח הגדוד, שהיה בחניון לילה. נענו שלושה אנשים בג'יפ מאחורי המ"פ. עמוס, מפקד הג'יפ, הרגיש שאנחנו נוסעים צפונה במקום מערבה. עצרנו את הכוח. הסתכלנו על המפה, והמ"פ החליט שאנחנו ממשיכים. המשכנו לנסוע, ופתאום נפתחה עלינו אש משני הצדדים. עלינו על מארב סורי כ-4 ק"מ צפונית מ"פיקרדו" 47. השעה היתה סמוך ל-3 לפנות בוקר. הכולים מאחור השיבו אש. אותו זמן התארגן כוח בפיקודו של מ"מ וניסה להסתער רגלית עם כ-25 חבר'ה על הכוח שירה עלינו. חשבנו שהייתה שם

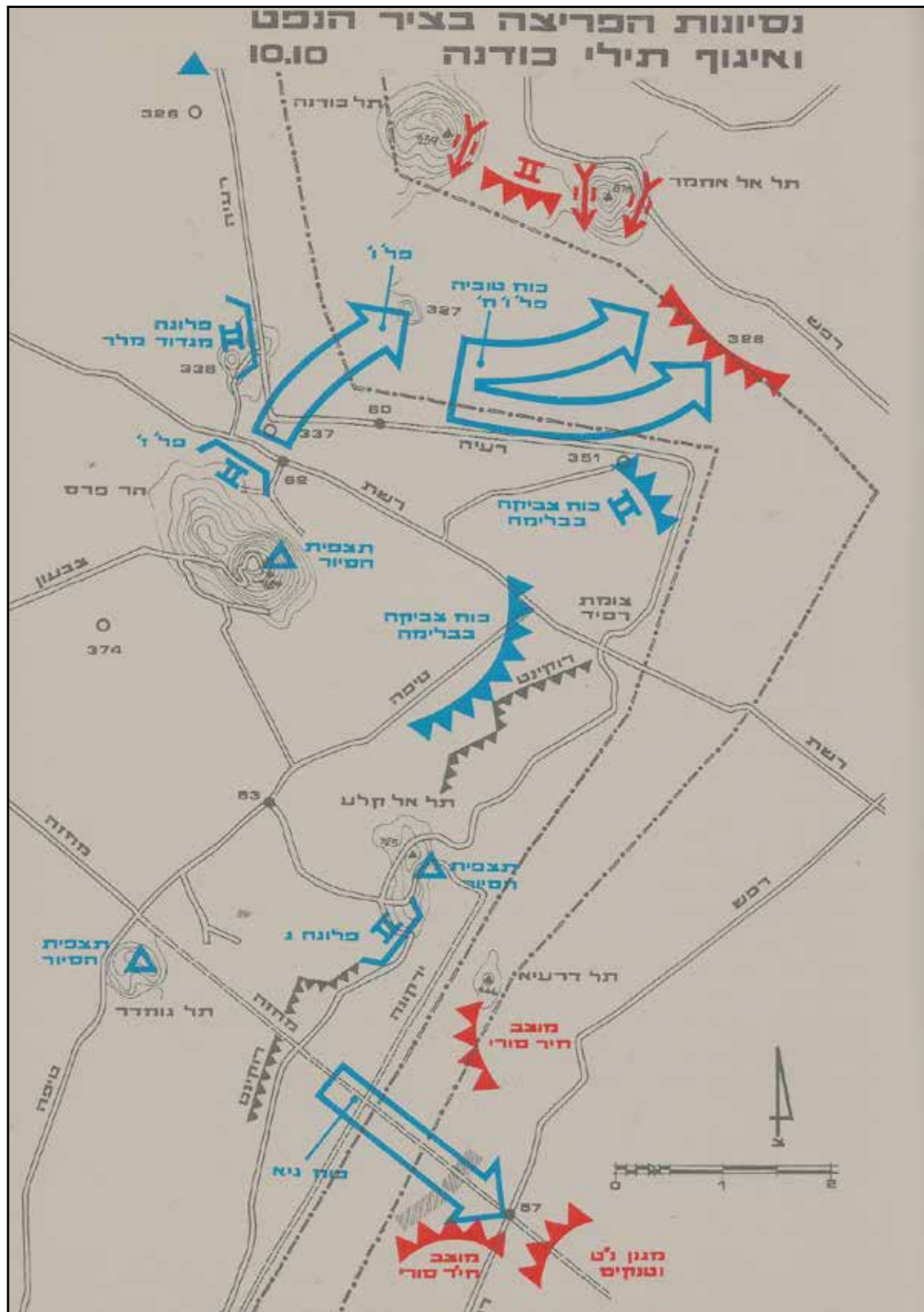
חוליית בזוקה, אבל התברר שהיו שם טנק וכמה זחל"מים. בהתקפה על הכוח הסורי נהרגו שלושה חיילים משלנו, סמל שמואל בן חיים, רב"ט עובדיה קימה, ורב"ט דוד קונדו והיו לנו גם שני פצועים. מלר הורה לסגת תוך כדי איגוף דרך הוואדי. עשינו איגוף ימני ובתוך הוואדי פתחו עלינו שוב באש. הפעם לא נפגע איש. תוך כדי נסיעה עלה הג'יפ שלנו על אבן, ולא יכולנו להזיז אותו.

אנשי הזחל"מים לא הבחינו בחושך שאנחנו בשטח והסתלקו מן המקום.

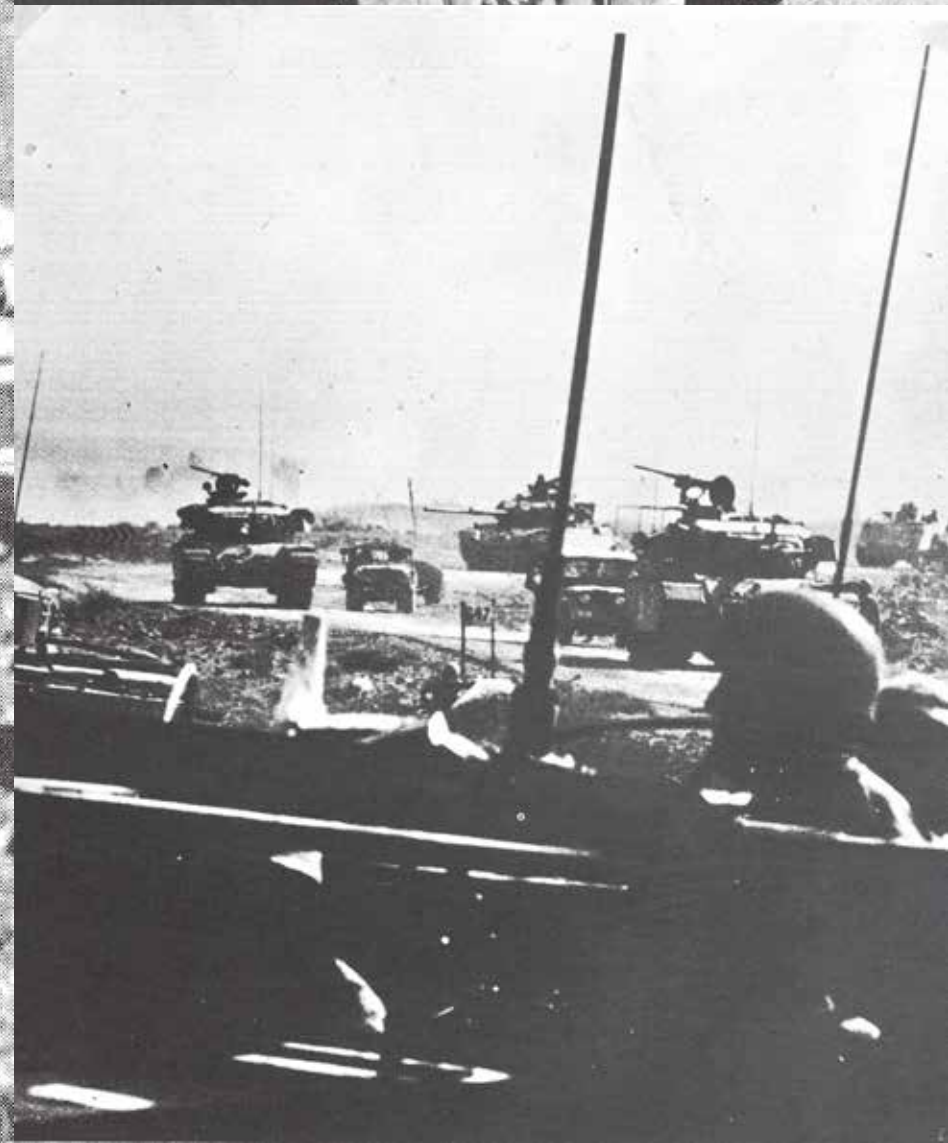
מוסיף איש הסיור עמוס לוי: ברגע שהזחל"מים הסתלקו והיה קצת שקט בשטח, שמענו בבירור את הצעקות של הסורים מעלינו. הם ידעו בוודאות שאנחנו שם וירו כל הזמן פצצות תאורה ונק"ל. זה היה מאוד לא נעים. היינו צריכים להחליט מה לעשות. את הג'יפ לא הצלחנו להוריד מהאבן. החלטנו ללכת ברגל. לקחנו את החפצים האישיים, חגור, נשק וכדומה והתחלנו ללכת בחזרה לציר. כנראה שהסורים הבחינו בנו כי התחילו לשלוח פגזים אחרינו. זה אילץ אותנו כמובן לברוח קצת הצידה מן הציר וללכת בשטח חרוש, בוואדיות ועל סלעים. הלכנו כשני קילומטרים. הבנתי שאני עובר במחצית הדרך בין הכוחות שלנו לכוחות שלהם. הפסקנו לפחד מהסורים והתחלנו לפחד מהיהודים.

מכיוון שלא ידענו בדיוק מאיפה ידפקו אותנו, החלטנו להיכנס לוואדי שבצד הדרך, ולחכות עד אור הבוקר ואז לחזור לכוחותינו. חזרנו כ-3 ק"מ דרומה והתיישבנו, כאמור, בתוך הוואדי. לפתע שמעתי זימזום של קולות. לא היה ברור לי מה זה. זחלנו קצת אחורה וראינו שם שלושה זחל"מים הפוכים של החרמ"ש, שנכנסו לתוך בור, וניטשו. עליתי על אחד מהם ומצאתי את התדר של פלוגת החרמ"ש. התקשרתי אליהם להודיע שאנחנו בסדר. בקשר היו צעקות שמחה. הם כבר הודיעו עלינו כעל נעדרים. לכוח שלנו התחברנו בשעה 5 בבוקר.

ניסיונות פריצה אל מעבר לקווי הסגול – יום רביעי 10 באוקטובר

אוגרים כוח להמשך

לפנות בוקר הורה פיקוד הצפון לאוגדה 146 להשתלט על נקודות-מפתח אחדות בסמוך לקו ה"סגול". על ארבע החטיבות של האוגדה - 205, 4, 19, 670, הוטל לכבוש את רכס מוצב י"א (110) על הקו הסגול, את תילי כודנה ואת הכפר כודנה. על חטיבה 205 הוטל לכבוש את תל אל אסבח ("סגול" 327 ו"סגול" 328) ואת תילי כודנה בשלב השני.

המאמץ העיקרי של יום רביעי היה ניסיונם של גדוד 94 וגדוד 125 לפרוץ אל מעבר לקו ה"סגול", גדוד 94 מדרום לצומת רפיד וגדוד 125 מצפון לו. שני הניסיונות נכשלו, והגדודים נאלצו לסגת תוך ניהול קרבות קשים, כשהם סובלים אבדות באנשים ובטנקים. עם בוקר תפסו הגדודים את העמדות של היום הקודם. פלוגה ג' של גיא עלתה על תל קליע והחליפה את צוות הסיור החטיבתי, שהיה עליו בתצפית במשך כל הלילה. פלוגה ב' של הגדוד התמקמה בצומת רפיד ("רשת - טיפה") ופלוגה א' התייצבה מימינה על ציר "רוקינט".

פלוגותיו של טוביה תפסו עמדות על ציר "רשת", מצומת רפיד במזרח ועד ל"רשת" 62 במערב, כשהן מאבטחות לכיוון צפון ומערב. אל הגדוד צורפה פלוגת "ברחש". יתר הפלוגות של יחידת הסיור תפסו עמדות בקרבת הצומת ואבטחו מזרחה וצפונה. פריסה זו של הכוחות הושלמה כבר בשעה חמש וחצי לפנות בוקר. כשעה מאוחר יותר הוטלה על החטיבה משימתה הראשונה - לכבוש את תל אסבח ("סגול" 327), "סגול" 328 ואת תילי כודנה בשלב השני. בשעה 07:00 התייצבה פלוגה ג' של גדוד הסיור על "סגול" 351 וכוחות גדוד 125 החלו ללחוץ מ"רשת" 62 צפונה בכיוון "סגול" 337. מגמתו של מפקד האוגדה היתה להניע - לאחר השלמת משימתה של חטיבה 4 - את גדוד 125 מ"סגול" 337 דרך "רעיה" 60 אל "סגול" 327 שבשטח המפורז.

לפי תוצאות הלחימה במשך היום הקודם ובלחץ מפקדים בשטח, התקבלה במטכ"ל הסורי בלילה שבין ה-9 ל-10 באוקטובר ההחלטה

ל"קפל" לאחור את הכוחות ולייצב קו הגנה חדש על רכס שעאף אל-סינדיאן ותילי כודנה. לקראת בוקר נערכו כוחות האויב, כאשר בצומת רפיד, באזור תל פארס, וצפונה ממנו בציר "טרויה", עמדו שרידי דיביזיה 1 המותשת: חטיבה 91 שריון, חטיבה 40 ממוכנת ושרידי חטיבה 76 שריון; ובציר כודנה נערכו שרידי כוחה של חטיבה 43 שריון. עם חלק מכוחות אלה התכתשה החטיבה שלנו באותו יום.

ב-07:14 הטיל מפקד האוגדה את המשימה השנייה על החטיבה - לנוע על ציר "רוקינט" דרומה לעבר ציר "מחזה" במגמה לפרוץ בשעת כושר אל מעבר לקו ה"סגול" עד צומת "מחזה-רפש". על גדוד 94 הוטל לבצע תנועה זו, כשחטיבה 670, אשר כוחותיה היו פרוסים בין צירי "פלגה" ל"פנקס", מאבטחת מדרום ובידה אופציה לעבור בתחומה מזרחה. בשעה 07:40 כבר ישבה אחת מפלוגותיו של גיא על צומת "מחזה-ירקונה", על הקו הסגול, והחלה לירות לעבר צומת "רפש-פלגה". סמוך לשעה תשע בבוקר החלו ההתארגנות וההערכות של גדוד 125 ושל גדוד 94 לפריצת הקו הסגול. צעדו הראשון של גדוד 125 היה התקדמות ל"סגול" 337. התברר שטנקי אויב נאחזו במקום והגדוד החל לנהל קרב אש עם כוחות אלה. חציית הקו התעכבה עדיין.

גדוד 94, מצדו, השלים את הכנותיו ובשעה 09:32 דיווח המ"ט למפקד האוגדה: "חציתי את ירקונה". פלוגות ב' וא' פרצו ראשונות. פלוגה ג' נשארה בחיפוי על תל קליע, ופלוגה מ' תפסה עמדות על "רוקינט", היא תעלת ה"ט הסמוכה לגבול. מיד עם הפריצה מזרחה נתקלו הכוחות באש נ"ט חזקה מטווח קרוב ובאש טנקים מטווח רחוק יותר. הטנקים הפורצים השיבו בירי ופגעו בשלושה טנקי אויב. תוך כדי תפיסת עמדות על ידי פלוגה ב' מצפון לציר "מחזה", עלו שנים מכליה על מוקשים. פלוגה מ', שבשלב ראשון היתה מאחור, פרצה בינתיים אף היא, בחיפוי שתי הפלוגות האחרות ופנתה דרומה בכיוון תל ה"ט השולט על ציר "רפש". היה זה מערך מעובה ביותר

של חפירות ונ"ט, זרוע בשדות מוקשים. גם ארבעה טנקים של פלוגה זו עלו על מוקשים. כל אותה עת המטירו הסורים אש חזקה על הגדוד. ניסיון הפריצה נכשל והיה צורך לחלץ את הגדוד במהירות לאחור.

בשעה 10:20 הודיע המ"ט למפקד האוגדה: "גיא הסתבך במוקשים ונ"ט. מבקש הורדה חזקה לחלץ אותו". ב-10:05 החל הכוח לנוע חזרה וכעבור 35 דקות הודיע המ"ט "גיא בחוץ. נשאר עם 4 טנקים. 6 נשארו בפנים ללא יכולת לפנותם. הרוגים אין. פצועים יש." לגדוד היו בשלב זה 3 פצועים קשה ו-13 אחרים פצועים קל. פלוגה ג' של בועז, שישבה כל אותה העת מאחור על תל קליע, חיפתה על ההיחלצות, יחד עם הסיוע הארטילרי החטיבתי אשר טווח על ידי צוות הסיור של "פיטו", שגם הוא נמצא על התל. הפלוגות החוזרות יצאו להתארגן מחדש בצומת כביש רפיד ודרך הנפט ("טיפה-מחזה"), שמצפון לתל ג'וחאדר. פלוגה ג' וטנק המג"ד נותרו על ציר "רוקינט" לאבטח לכיוון מזרח. באש הארטילרית, שכללה גם קטיושות והומטרה ללא הפסק, נפגעו שני טנקים של הפלוגה. המ"מ סגן מיכאל קרוננפלד נהרג מרסיס פגז ארטילריה, לאחר שהטנק שלו נתקע. שני חיילים נוספים נפצעו. עתה נותרו לגדוד 9 טנקים בלבד.

אמוץ גולן, מ"מ בפלוגה ב', ניהל בעת ניסיון החצייה קרב "פרטי" נגד הסורים. הוא סיפר על כך: נסענו על ציר "מחזה" וראינו מולנו את קו הגבול. ראינו טנקים שלנו מימין ומשמאל על הסוללה, יורים לעבר היעד. היינו שני טנקים, רוס ואני. קיבלנו הוראה להמשיך בתנועה, לעבור את הסוללות שעל הגבול ולתפוס עמדות 800 מ' לפנים, צפונה מן הציר. לא היו אלו עמדות של ממש, בסך הכול תילים קטנים של אבנים, שלא יכלו להסתיר אותנו.

ברגע שעצרנו והתחלנו לירות לעבר היעד, חטפנו אש נ"ט מימין ומשמאל. לאחר כמה דקות קיבלנו פקודה להסתער על היעד באיגוף שמאלי. לקחנו את האיגוף, כפי שהתברר אחר כך, עמוק מידי. על

כל פנים, התחלנו לנוע. מכיוון שהיו כמה תקלות קטנות בטנקים, נאלצנו לעצור כל אימת שרצינו לירות. אי אפשר היה לירות בתנועה. נענו. עצרנו. ירינו. אחרי 700-500 מטר עלה הטנק של רוס על מוקש. הסורים הניחו את המוקשים בחוכמה רבה. הם היו מונחים בתוך הגדרות במעברים הכרחיים. ברגע האחרון ראיתי אותם ואמרתי לנהג: שמאלה! עברנו בין שני מוקשים. רוס כנראה לא הספיק ועלה על המוקש.

נסעתי אחורה ושמתי את האנשים שלו על הסיפון שלי. שמחנו לגלות שאף אחד מאנשיו לא נפגע. הם ירו בעוזי מהסיפון, מהצדדים, על כל תנועה חשודה. המשכנו לנסוע ומדי פעם עצרנו וחיפשנו מטרות. באחת העצירות זיהינו שני נגמ"שים, עומדים ללא תנועה. זיהינו גם בונקרי פיקוד נמוכים, שבלטו לא יותר מחצי מטר מעל הקרקע. בשעה שהתותחן כיוון על אחד הנגמ"שים, נראתה מימין תנועה של טנק בטווח 500 מאיתנו. צודדתי את התותח במהירות ואמרתי לתותחן: "תרביץ!" בלי פקודה ובלי כלום. הוא הרביץ והטנק נפגע. ירינו על הנגמ"שים, ועדיין המשכנו כל פעם לנסוע, לעצור ולירות; לנסוע לעצור ולירות, כשאנו מנותקים לחלוטין מהפלוגה. מימין ראינו פתאום סנטוריון עולה לעמדה ומכוון עלינו. צעקתי ליאיר צור, מ"פ ב', בקשר חוץ שיודיע להם שאנחנו באמצע. אני בעצמי הנפתי דגל כחול לבן, כדי שיזהו אותנו. בסוף הם לא ירו עלינו. לפתע היתה לנו סתימת דלק. למזלנו, הצלחנו להתדרדר לאיזה וואדי ושם הוצאנו קרב סינון מתוך הטנק. זה פתר את הבעיה והמשכנו לנוע.

בינתיים, פלוגת "מרעה" של אורי עופרי נתקלה בהתנגדות, קיבלנו הוראה להתפנות חזרה לציר. חזרתי ימינה עד שהגעתי לציר, ואז שוב שברתי ימינה לכיוון כוחותינו. נסענו עם ארבעה אנשים על הסיפון, הפעם ללא לחימה. ארטילריה סורית ירדה עלינו רק בזמן ההסתערות. הם חשבו שאנו מהווים חלוץ לכוח רציני ופיווחו אותנו בפצצות חנ"ם וזרחן. אבל אחרי ששמו לב שאנחנו רק שני טנקים

ואחר כך אחד בודד) זה פסק. לבסוף עלינו אנחנו על מוקש. הנהג סיפר אחר כך, שהוא אמנם ראה מוקש וזו ימינה, אבל אז עלה על מוקש אחר, שלא ראה אותו. ירדנו מהמוקש. הקשר בו עבד. קראנו שיבואו לחלץ אותנו. חיכינו שם עד שבא ישראל ויסמן, מ"מ 3 של א', לחלץ אותנו.

גדוד 125, שנע אותו זמן למשימתו, דיווח בקשר בשעה 10:05 "חציתי את הקו הסגול לעבר 327". החצייה היתה בכוח של שתי פלוגות. פלוגה ז' ושארה ב"סגול" 337. גדוד 61, שהיה ממוקם ממערב לטוביה, ב"סגול" 336, סייע לו באש. מגמת מפקד האוגדה היתה, כפי שצוין לעיל, לכבוש את תילי כודנה השולטים מבחינת תצפית ואש על השטח שלנו. תוכניתו היתה לקדם את גדוד 125 עם פלוגה ב' של גדוד הסיור מדרום, ואילו חטיבות 4 ו-9 אמורות היו לפרוץ ממערב למזרח, באזור המוצבים (110 ו-110). פלוגה ו', שנעה ל"סגול" 327, הוא תל אל אצבח, ניהלה קרב שריון עם טנקים סוריים, שנמצאו בין 327 לבין מוצב 110 ועם מיגן נ"ט שהיה ממוקם בין שני תילי כודנה והשמידה שני טנקים. פלוגה ח' בפיקודו של רמי גבעוני עקפה בינתיים את "סגול" 327 ממזרח ונתקלה במארב. הפלוגה נחלצה והחלה לנוע מזרחה לכיוון "סגול" 328. בתוך כך נתקלה גם היא במיגן נ"ט אחר, שהיה ערוך מולה באזור "רפש" 3374 – 3375, במדרונות האחוריים של תל אל אחמר אל שרקי. פלוגה ו' שכבר השתלטה בשעה 10:50 על "סגול" 327 בכוח של 4 טנקים והשמידה תוך כך 4 טנקים בידי מ"מ 3, ישראל דיגלשטיין (שהסתפח ביום הקודם לגדוד זה מגדוד 94), ניהלה קרב אש עם מיגן הנ"ט שבין תילי כודנה ולאחר מכן נעה לאגף הדרומי-מזרחי של הפלוגה השנייה.

שתי הפלוגות, בכוח של 8 כלים, נעו לעבר "סגול" 328, בשטח קשה מאוד לתנועה, זרוע סלעים וטרסות. התנגדות הסורים היתה עיקשת. כנראה שהם חשו שעיקר מתקפת האוגדה מכוונת לתילי כודנה. הם ירו מכל הכלים שהיו ברשותם: טנקים, נ"ט, טילים וקטיושות, בנוסף

להפגזה הארטילרית, שכבר הפכה לשגרה, אבל כוחותיו של טוביה לא נעצרו. הקרב, שנמשך כבר שעות רבות ללא הפסקה, הביא לבסוף לכיבוש הגבעה ב"סגול" 328 בשעה 14:45. עד לאותה שעה השמידו הפלוגות 8 טנקים ומספר גדול של נ"ט בסביבות מיגן הודנה, אולם כוחן של שתי הפלוגות הותש. לפלוגה ו' נותרו עתה שני טנקים בלבד; המ"מ ישראל דיגלשטיין נפגע בטנק השלישי, תוך כדי תנועה לאחור לחילוץ נפגעים ממנוק אחר. רסיס פגע בצווארו פגיעה קטלנית והוא מת מפצעיו.

פלוגה ח' ספגה גם היא מכה, שהייתה ללא ספק הכבדה ביותר שניחתה עליה בכל תקופת המלחמה. ב-15:30 לערך טילי סאגר רבים נורו על הטנקים של הפלוגה. שני טנקים נפגעו מפגיעה ישירה והמ"פ רמי גבעוני נהרג. הצוותים וגופתו של ישראל ז"ל חולצו, אך הטנקים הפגועים וגופתו של רמי ז"ל הושארו בשטח. הניסיון לחלצם עלה בתוהו. מלבד שני ההרוגים, היו לגדוד גם שלושה פצועים והוחלט להסיג את הגדוד לאחור. הסורים גררו את שני הטנקים לשטחם, הם נלקחו לדמשק והוצגו שם. רמי הוכרז כנעדר וגופתו הוחזרה לישראל רק לאחר כ-8 חודשים מאוחר יותר במסגרת ההסכם עם סוריה.

בתום הקרב על "סגול" 328 נותרו לגדוד 4 טנקים תקינים בלבד מתוך 11. היו אלה הטנקים של טוביה תורן המג"ד, גדעון רייס מ"פ ז', הלל עידן סמ"פ ח' ואורי קפלן, מ"פ ו'. המג"ד פקד לנוע לאחור לציר "רשת" בשיטה של תנועה ואש. התברר כי לא ניתן לחלץ את רמי גבעוני בלי להסתכן. פלוגת "ברחש" נעה כבר קודם לכן לאחור ולא היתה עוד לעזר. גם כאן הפעיל הסיוע הארטילרי את תותחיו והוריד מטח-אש מאחורי הטנקים ובצמוד להם, על מנת לעזור בחילוץם לאחור. הטנקים נסוגו. שארית הגדוד נעה להתארגנות באזור תל פארס.

נפילתו של רמי גבעוני גרמה הלם קשה לחיילי הפלוגה והגדוד. ממש נשברנו – סיפר יחזקאל אייס. רמי היה אתנו 15 שנה, וכאשר נהרג לא

יכולנו להחזיק עוד מעמד. טוביה אסף את כולנו, דיבר אלינו ואמר: "אני מסתכל בפנים שלכם, ואני קורא מה שאתם רוצים להגיד, אבל קחו את עצמכם בידיים, מוכרחים להתגבר ולהמשיך להילחם, אחרת אנחנו כולנו יכולים ללכת באותה דרך!"

בפריצה, בקרבות ובחילוץ של שני הגדודים מעבר לקו הסגול לכיוון שטחנו, ניווטו צוותי ג'יפים של פלוגת הסיור את הגדודים, אותרו סוללות נ"ט, כוחות אויב ניידים ונייחים, הניחו את הארטילריה שלנו והיו לעיניים למפקדי הגדודים ולמח"ט. בפעולותיהם חסכו אבדות לחטיבה, ומילאו תפקיד חשוב.

עם ערב הורתה האוגדה לחטיבות להיערך מאחור, לאחר קבלת פקודה מן הפיקוד שלא להתקדם! הן נדרשו להתארגן ולהמתין להוראות נוספות. אף שהניסיון לפרוץ מעבר לקו ה"סגול" נכשל, הדפה האוגדה ביום קרבות זה את שרידי הכוחות הסוריים מעבר לקו הפסקת האש של 1967. למעשה הגיעה אוגדה 146 להישג זה עוד בשעה 10:00 באותו יום. חטיבות 91 ו-40 של הדיביזיה הסורית הראשונה וחטיבה 43 נפגעו קשה. אכן, הלחץ על הדיביזיה הסורית הראשונה היה גם מצפון, אך עיקר המאבק היה בגזרת האוגדה. שארית כוחות הדיביזיה התארגנו בשלב זה מעבר לקו ה"סגול", כאשר כוחות מחטיבות 91 ו-40 באזור רפיד ובציר הנפט וכוחות מחטיבה 43 סמוך לתילי כודנה. המכות שספגו כוחות אילו מידי צה"ל היו קשות והיו סימנים ברורים לכך שפרץ מרד בדיביזיה 1, שכוחותיה החזיקו באזור תילי כודנה. הסורים הפגזו את מוקדי היחידות המתמרדות שלהם בארטילריה כבדה, כדי למנוע בריחת חיילים משדה הקרב. אולם יחידות אחרות שלהם עדיין החזיקו מעמד ונסוגו בצורה מסודרת פחות או יותר.

צה"ל נתן עדיפות בימים אלה לחזית הצפון, ומגמתו היתה להוציא ראשית כל את סוריה מהמלחמה. הצלחה, ולו יחסית, של הסורים היה בה כדי לאיים על מרכזי אוכלוסייה בצפון: ואכן באותו יום

רביעי הושלם השלב הראשון של תוכנית זו. הכוחות הסוריים נהדפו בכל הגזרות של רמת הגולן אל נקודות המוצא שלהם ביום פתיחת המלחמה, לאחר שאיבדו מספר עצום של חיילים, טנקים וציוד. תוך כדי כך המשיך חיל האוויר הישראלי לתקוף מטרות אסטרטגיות וצבאיות בכל רחבי סוריה והגיש סיוע לכוחות הקרקע של צה"ל. היוזמה ההתקפית עברה כולה לידינו. הגלגל התהפך בחזית הצפון. לחץ על פרברי דמשק נראה עתה בגדר אפשרות קרובה.

קרב כבד על גבעה 336

גדוד 61, עדיין במסגרת חטיבה 4, היה ערוך עם בוקר ב"סגול" 374, מדרום-מערב לתל פארס. טנקים של פלוגה כ', שעלו לעמדות, ירו אל כוחות סוריים, שנמצאו ממערב ל"סגול" 326, בטווח של 4 קילומטרים לערך והשמידו כ-5 טנקים של האויב. מח"ט 4 תכנן לשעות הבוקר התקפה על השריון ועל הנ"ט הסוריים, שהיו ערוכים בקרבת הקו ה"סגול" (ב"סגול" 326 וב"סגול" 336). מתקפה זו היתה צריכה להיות מקדימה לפריצה אל תילי כודנה על ידי חטיבתו ועל ידי חטיבה 9, שעתידיה היתה לבוא מכיוון חושנייה. למעשה, תקף גדוד 61 את "סגול" 336, תל א-שעאף, לבדו, כששרשותו 14 טנקים, כולל פלוגת "לוזון" מגדוד 39, שהועברה תחת פיקוד הגדוד. שני הגדודים האחרים של חטיבה 4 עדיין היו עסוקים בהתארגנות.

לפי התוכנית, היתה אמורה פלוגה כ' של פרדי, ולה ארבעה טנקים, לחפות מ"סגול" 338 על יתר הכוח של גדוד 61, ועל פלוגת לוזון, שנועדו לחצות את ציר "רשת" ולהיאחז ב"סגול" 336. אש ארטילריה סורית כבר הונחתה לאורך ציר "רשת". מלר וגולן, מ"פ ל', נעו במהירות ליעד עם 4 טנקים. פלוגת "לוזון" השתתתה מאחור עם 6 טנקים.

טנקי האויב המטירו אש מאזור "סגול" 336 וממערב לו. פלוגתו של

פרדי השיבה להם באש יעילה ולמעשה פגעה בכל טנק סורי שפתח באש, אולם עתה עמדו לרשותה 3 טנקים בלבד, לאחר שטנק אחד נתקע מאחור. הטנקים שעם מלר המשיכו להתקדם ועלו לפסגת "סגול" 336. מיד עם הגיעם לפסגה, זמן קצר לאחר 09:00, נפתחה עליהם אש ארטילריה חזקה. מספר המג"ד מלר: האוויר היה רווי פגזי ח"שים. כבר קיבלתי במלחמה די הרבה ח"שים קרובים וגם לאחריה. אבל מלבד הקרב האחרון שלנו במלחמה, על אום בוטנה, לא ראיתי ריכוז כה גדול של ח"שים. וזה יונק לך את האוויר מהריאות, מוריד לך את האנטנות ומגלח לך את הזיוו. היתה אש תופת רצחנית. הם היו מורידים מטח אדיר של כמה עשרות פגזים, ממש על הפטמה; ועם כל מטח כזה היו תמיד כמה פגיעות ישירות בטנקים. אחר כך היתה קצת הפסקה, וברגע שהתערפל היה מתפזר, היו מכניסים את כל הטנקים ואת כל הנ"ט שלהם באזור על שלושת הטנקים שעמדו על הפטמה. עשרות כלים ירו ללא הפסקה. פפר אמר לי בקשר, קצת בחרדה: אתה חייב להחזיק שם מעמד. זה מפתח לכל הגזרה. אמרתי לו שאחזיק מעמד. אבל היה מצב קשה באותו רגע.

מלר החליט לרכז את כוחו על הגבעה ב"סגול" 336. הגדוד נערך בעמדות על התל, ותותחיו ירו על הטנקים הסוריים בצפון ובמזרח. שלושה מהם נדלקו. המג"ד עצמו יצא לכביש המערכת, ציר "רעיה" וניסה לתפוס עמדה בשטח חפור. הוא סיפר על כך: תחת הפגזה לא-נורמלית עברתי בשטח החפור; חשבתי שאצליח לתפוס עמדה. עוד אני יורד בכביש, עברנו שם במדרון קדמי, חטפנו מכת אש לא-רגילה, אני מעריך שמחמישה טנקים. תוך כדי ירי הצלחתי לנוע אחורה. הגעתי לעמדה מוכנה, חפורה מראש על ידי כוחותינו. כשבאתי לשם הוקל לי. אמנם המצב לא היה יותר קל, אבל זאת היתה תחושת עמדה מעין זו, ששלטה על כל האזור; כשראיתי שינאי ופרדי מצטרפים אלי ואל גולן, ידעתי שדבר לא יזיז אותנו משם!

אוגרים כוח להמשך

בלילה של יום ד' התארגנו הגדודים של חטיבה 205 מדרום לתל פארס. הם התכנסו לחניונים ללקק את פצעייהם ולאגור כוח לקראת הבאות. שלושת ימי הקרבות הראשונים נתנו אותותיהם בחטיבה. חייליה היו זקוקים להפוגה, אבל הייתה זו הפוגה קלה בלבד. לא חלפו יותר מ-30 שעות והחטיבה יצאה למשימות נוספות.

גדוד 94 נכנס לחניון באזור "טיפה" 63, כשלרשותו 9 טנקים. אורי עופרי, מ"פ מ', סיפח ביוזמתו שלושה טנקים, שנמצאו נטושים בשטח, וכך הגיע מספר הטנקים בגדוד ל-12. גדוד 125 התארגן מדרום לתל-פארס ותחת פיקודו 9 טנקים. גדוד הסיור התייצב מדרום-מערב לתל פארס עם 17 טנקים. גדוד 61 התמקם בסביבות "סגול" 374.

בלילה זה ביצעו קצין החימוש, אמנון לב, וצוותיו עבודה חימושית קשה ומפרכת והחזירו טנקים לכשירות. לא היה זה לילה שקט לכל. צוות סיור בפיקוד המ"פ ישי רייסמן, שעמד על תל קליע, זיהה סמוך לחצות פלוגת טנקים סוריים, שעברה את "מחזה" 57 ופנתה לכיוון "מחזה-רוקינט". הצוות דיווח למח"ט, ויוסי הורה לסייע להנחית עליהם ארטילריה. הסייע הנחית מספר מטחים של "יהלום", והטנקים הסוריים הסתלקו. מאוחר יותר ניסו הסורים לקדם 4 טנקים אחרים לכיוון צומת רפיד. התצפית של אנשי הסיור שעל תל פארס גילתה אותם כאשר הגיעו ל"סגול" 351. בשל חשש מפני המצאות כוחותינו במקום, לא נורתה אש מיד, אבל לאחר שזוהו בוודאות, הונחתה גם עליהם אש ארטילרית חזקה והם נסוגו. הארטילריה רדפה אחריהם עד שהם נעלמו.

התארגנות ומנוחה – יום חמישי, 11 באוקטובר

במשך כל שעות היום עסקה החטיבה בהתארגנות, תוך כוונות לבלימת ניסיון פריצה אפשרי של הסורים בפתחת רפיד. הגדודים נשארו בחניונים של הלילה הקודם. הסורים הטרידו את הכוחות באש ארטילריה ובקטיושות. כתוצאה מכך נהרג רב"ט מרדכי בכבוד, מ"כ מפלוגת החרמ"ש של גדוד 94, ושלושה חיילים אחרים נפצעו. אולם גם יחידות הארטילריה של החטיבה ושל האוגדה לא טמנו ידיהן בצלחת ובאותו יום מנעו פגזיהן כל ניסיון של הסורים לבצע פעולות התקפיות בכיוון כוחותינו ואף פגעו בסוללות אויב. לרשות הסייע החטיבתי עמדו סוללות מעטות בלבד, שלחמו נגד כ-30-25 סוללות של האויב.

גדוד הסיור של צביקה העסיק באש מטרות אויב, כדי לאפשר לכוחות האוגדה לפרוץ בציר "טרויה". הגדוד נערך קצת מצפון לצומת רפיד, בעוד אש ארטילרית כבדה יורדת עליו. מתצלום אווירי מעל החזית, התברר בדיעבד כי במרחב מתל כודנה ודרומה מצויים עדיין כמאתיים טנקים ולמעלה ממאה-שלושים נגמ"שים שנסוגו לגזרת כודנה. באותו יום חל מפנה לטובה ברמת הגולן. בגזרה הצפונית הבקיעו כוחות צה"ל בעוצמה של שתי אוגדות (36 ו-210) אל תוך שטח סוריה ובקרב שארך כיומיים השמידו לסורים דיביזיית חי"ר.

גם לגדוד 61 היה זה יום מנוחה. הגדוד שהה בהתארגנות, פרט לפלוגה כ', פלוגתו של פרדי, שהייתה באבטחה בעמדות של היום הקודם, על "סגול" 336. בשעות אחר הצהריים נכנס כל הגדוד לעמדות ותוך ניצול הראות הטובה של שעות השקיעה, כשהשמש מאחורי גבו, פגע הכוח בעמדות שבתילי כודנה.

קציני החימוש בחטיבה הצליחו להכשיר עוד טנקים בכל הגדודים ואלה הוסיפו להתכונן למשימותיהם הבאות. ביום זה ובלילה שלאחריו עסקו אנשי הדרגים המנהלתיים במשימתם במסירות רבה. הם סיפקו לגדודים מזון, מים, דלק, שמנים ותחמושת ואף הביאו אליהם את חבילות השי של האוגדה למען החייל. אנשי "קומנדו זב" של גדוד 125 בפיקודו של

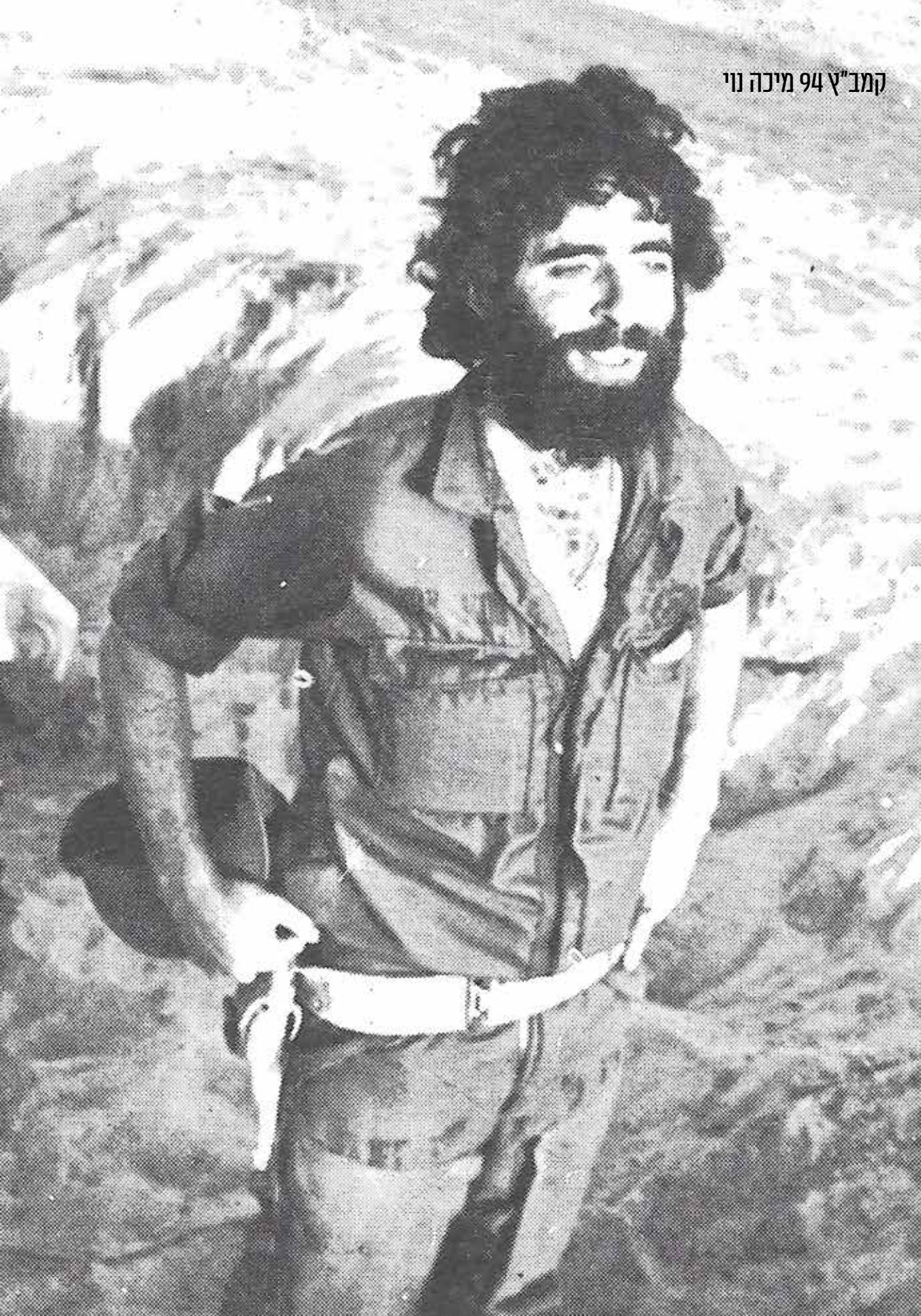
משה עבוד, כאנשי הדרגים של הגדודים האחרים, עשו לילות כימים. סיפר משה עבוד, שקמיסט בגדוד: היינו בערך 4-5 חבר'ה. היינו במשך כל היום מציידים את המשאית במזון, בבגדים ובכל מה שהיה לנו. בערב היינו מצטרפים לשיירה ונוסעים לגדוד. נסענו בחושך, היו הפגזות. החבר'ה רצו לטנקים. כל שני חבר'ה רצו לטנק עם מנת מזון, כובע פלדה עם עגבניות, לחם וכדומה. הטנקיסטים התפלאו מהשירות שלנו, משום שאף פעם לא זכו לקבל מאתנו שירות כזה. עבדנו בקצב מטורף, ובחצי שעה היינו גומרים את כל העבודה. ואם היה נשאר לנו עוד כוח היינו עוזרים להם להעמיס פגזים. עשינו את זה במשך כ-3 שבועות – 18 יום לערך.

הוסיף אלכס קונסטנטין, החובש בגדוד: כאחד שהיה לילה לילה בחניון, אני רוצה לציין שהם היו נפלאים. אנחנו אנשי החרמ"ש היינו הרוגים, עייפים וכמונו, ואפילו יותר מאתנו, הטנקיסטים. הם ה"קומנדו זב", רצו עם כל מנת קרב, עם כל עגבנייה, עם כל מלפפון ועם כל גופיה, לכל זחל"ם וזחל"ם, לכל טנק וטנק. לא התעצלו ובאו שוב, שאלו מה רוצים עוד. לילות בתוך השטחים תחת ההפגזות, כשהם חשופים, ללא שריון, כשהם נוסעים הלוך ושוב עשרות קילומטרים. רק איזו כנופייה מטורפת מסוגלת לבצע מבצעים כאלה. הם עשו את זה.

גיא מג"ד 94 וקצינים מהגדוד

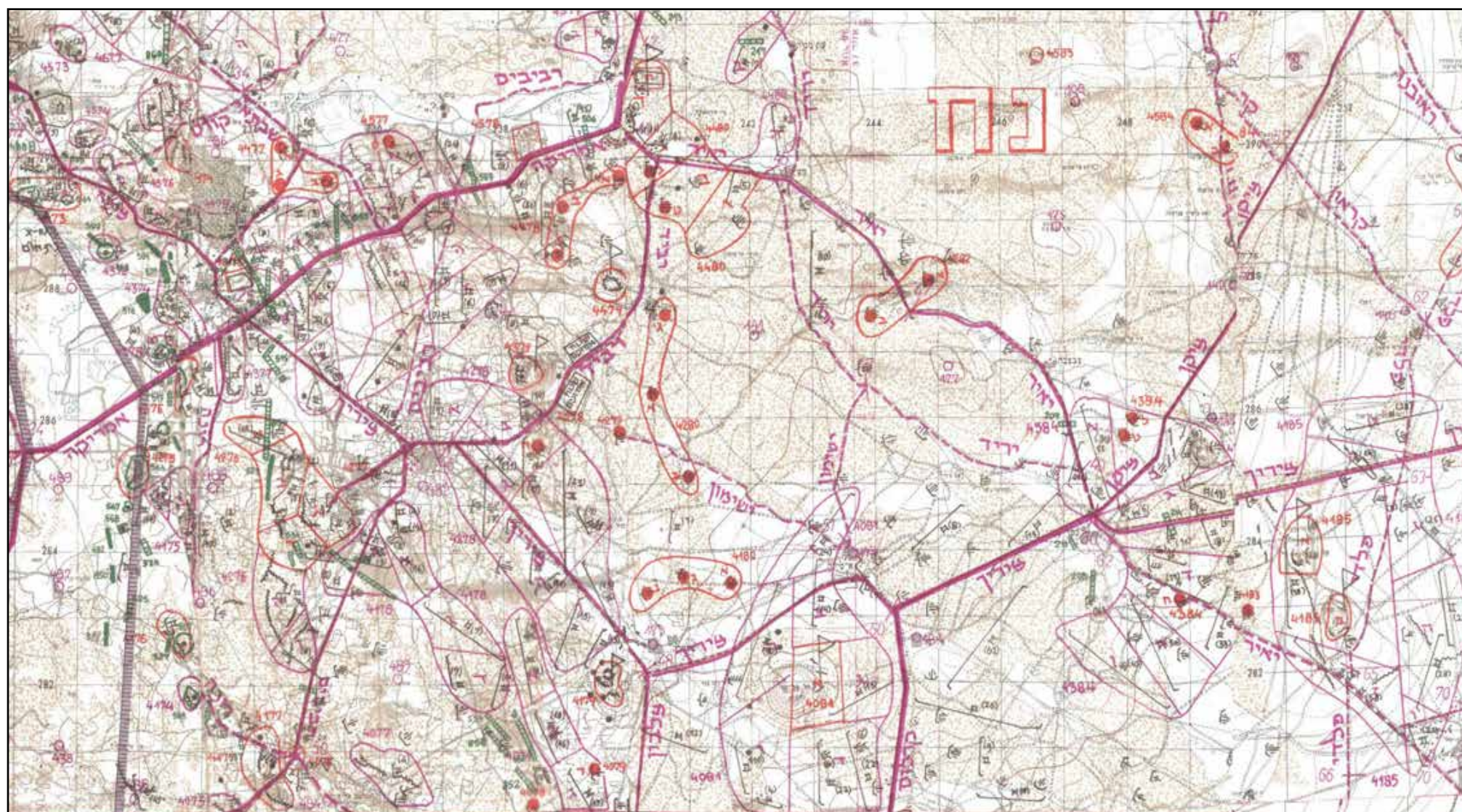

קמב"ץ 94 מיכה נוי

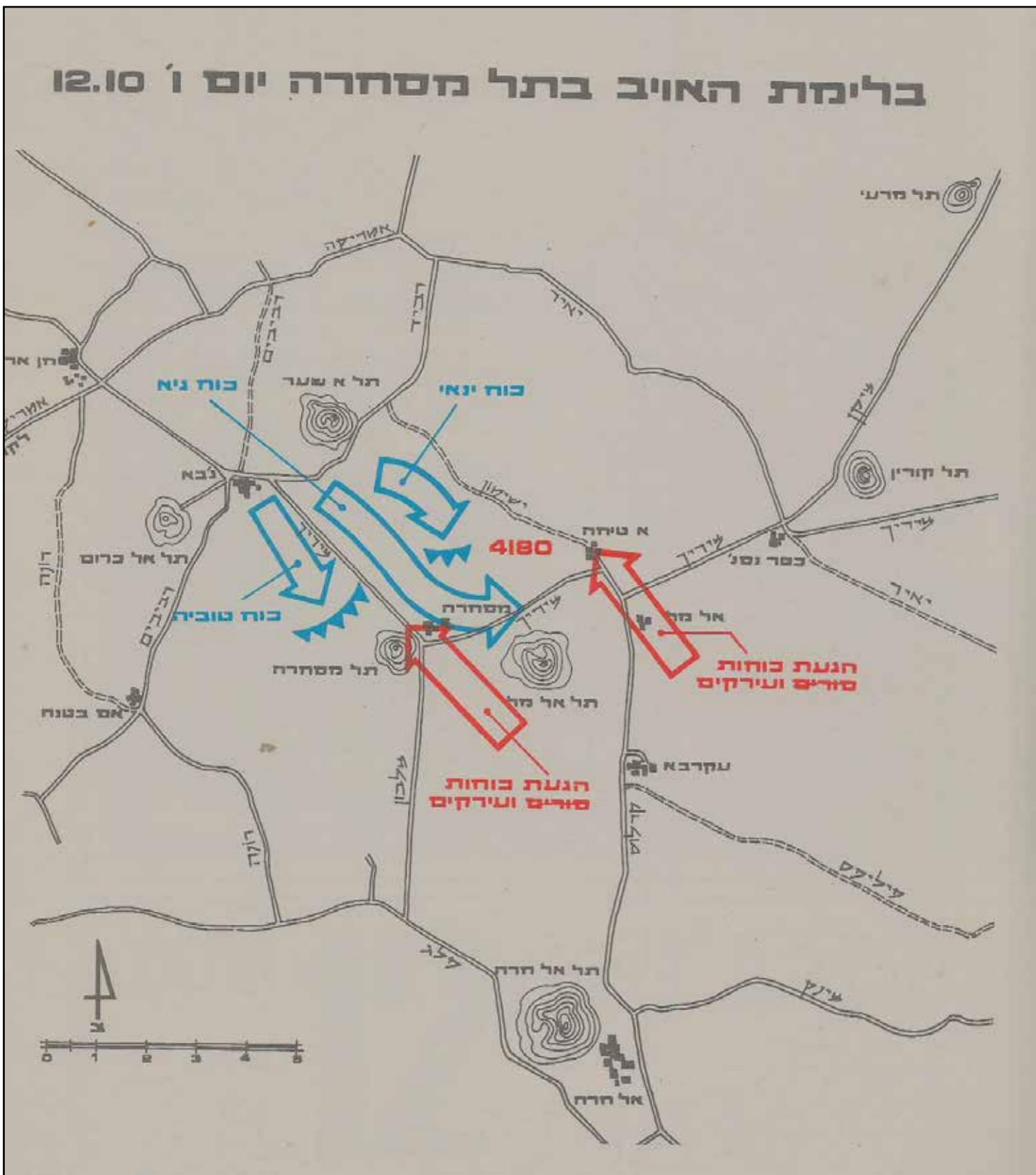

אלדובי

עולים לגזרה הצפונית – יום שישי, 12 באוקטובר

מפת קוד "רענו", גזרת הלחימה של החטיבה בסוריה, מלחמת יום הכיפורים. באדיבות המרכז לחקר מלחמת יום הכיפורים.

בארבעת ימי הלחימה הראשונים שלה טיהרה חטיבה 205, יחד עם כוחות אחרים של אוגדה 146, את כל הגזרה הדרומית של רמת הגולן, והסירה את איום הסורים מעל עמק הירדן ומזרח הכינרת. היה זה שלב קשה אך מכריע לקראת המשך המלחמה והעברתה אל תוך שטח האויב. הסורים, שנהדפו אל מעבר לקו ה"סגול", ספגו מכות קשות, אך לא נשברו. העוצמה שבידם היוותה עדיין איום על כוחותינו.

סמוך לשעה 11:00 נמצאו כוחות החטיבה בעמדות בלימה באזור צומת רפיד-תל פארס, אבל הסורים לא תקפו, ומלבד הפגזות ארטילריה שהונחתו מעת לעת על כוחותינו, לא הורגשה פעילות משמעותית. הארטילריה שלהם פעלה בפחות אינטנסיביות מאשר בימים הקודמים. יתכן שכמה מן הסוללות קצרות-הטווח של הסורים פונו לאחור. מכל מקום, כוחות הארטילריה שלנו המשיכו לאתר סוללות אויב ולפגוע בהן.

גדוד 61 עדיין היה כולו תחת פיקוד חטיבה 4 באותו בוקר, ולפי פקודה החל לנוע מנהלתית על כביש רפיד-קוניטרה ("רשת") עד "רשת" 54, שם נערכה קבוצת פקודות לקראת התקפה חטיבתית על תילי כודנה מצפון. לאוגדה היתה תוכנית חדשה לנסות ולפרוץ מעבר לקו ה"סגול". חטיבה 670 היתה צריכה לפרוץ לפי תוכנית זו בצירים "אנגולה-פלגה" עד "רפש", ומשם לפנות צפונה. חטיבה 205 היתה אמורה, בשלב שני, לסייע מעמדותיה לחטיבה 4 ולחטיבה 670, ואחר כך להתקדם ב"רשת" מזרחה ולעלות על "רפש". גדוד 39 היה אמור לנוע בין ציר "רעיה" לציר "יקיר", ומלר ב"יקיר" ומזרחה לו. בשלב הראשון היה על גדוד 61 לחפות על גדוד 39 מאזור "שחור" 274.

בעת התנועה של גדוד 39 נתגלו קשיים בכניסה לעמדות. בשטח היו עצים שהחלו לעלות באש, מוקשים וגדרות אבנים. בנוסף לכך החלה הפגזה ארטילרית סורית קשה. גדוד 39 נאלץ לסגת בשל מוקשים וטנקים פגועים. תכנית הפריצה נכשלה. על פעילות החילוץ חיפה גם הפעם גדוד 61.

תוך כדי כך ניתנה פקודה לגדוד להעביר את פלוגת גולן, בפיקוד ינאי שינפלד, הסמג"ד, לכיוון קוניטרה ולהצטרף לחטיבה 205. גולן וינאי יצאו לדרך עם 7 טנקים; ואילו מלר ופרדי, מ"פ כ', נשארו בחיפוי על גדוד 39 עם 6 טנקים (הם הותירו שני טנקים מאחור בדרך ל"רשת" 54, בשל תקלות). תוך מתן החיפוי נפצע פרדי מארטילריה. התקבלה שוב פקודה לשלוח עוד שני טנקים לחטיבה 205. טנק נוסף נתקע. מלר המג"ד נשאר עם שלושה טנקים כשירים בלבד.

פיקוד הצפון הורה כבר ב-10:53 להעביר את חטיבה 205 מאוגדה 146 לפיקוד אוגדה 210, שלחמה בגזרה הצפונית של רמת הגולן ועסקה בבלימה ובהדיפת הסורים בשטחים שבין הגזרה של אוגדה 146 לאוגדה 36. האחרונה נלחמה כידוע בגזרת קוניטרה וצפונה. שתי האוגדות, 36 ו-201 כבר לחמו בתוך שטח המובלעת. בו בזמן הועבר גדוד הסיור האוגדתי תחת פיקוד חטיבה 670. הגדוד נשאר בעמדותיו בצומת רפיד, תחת התקפות טילים וארטילריה.

חטיבה 205 כולה החלה לנוע צפונה. גדוד 94 עזב את עמדותיו בתל קליע וגדוד 125 את חניון היום שלו (באזור "שברון-מחזה"). בראש הכוח נע טוביה. אחריו גיא ואחריהם הטנקים של ינאי ושל גולן, שצורפו בחזרה לחטיבת-האם שלהם. הסורים הפגידו בארטילריה כבדה את שריוני החטיבה, שנעו דרך הצירים "רשת" – "אמריקה" – "ציריך". האש נמשכה ללא הפסק. המעבר לגזרה הצפונית היה מלווה בקשיים רבים עד לדרגים המנהלתיים ולקשר, אך התושייה והאלתורים הועילו גם הפעם. מפקדי שיירות הדרגים פתרו את הבעיות הלוגיסטיות ומאות כלי רכב רכזים השתרכו על הצירים, כשהם נעים תחת אש לכיוון קוניטרה.

חפ"ק אוגדת דן נזר התמקם בפסגת תל, מצפון-מזרח לכפר ג'בא (צומת "ציריך-רביד"), ולשם נקרא המח"ט יוסי לקבוצת פקודות. בעוד החטיבה נעה, התקבל באוגדה דוח מודיעין על הערכות כוחות

האויב: בגזרה הדרומית של האוגדה התארגנו שריון וחי"ר סורי, על בסיס מערכים קיימים באזור כפר שאמס ותל אל-מאל, ובנוסף להם – שריון סורי בכפר נסג'. כוחות אלה נועדו להוות מערכי בלימה באותה גזרה. בשעות אחה"צ נקראו חטיבת טנקים וחטיבה ממונעת עיראקיות לעזרת הסורים מכיוון דרום-מזרח, בצירים "איר" ו"פיליפס". הכוח העיראקי, שכלל כ-80 טנקים, נע בשני טורים, האחד לכיוון כפר נסג' והאחר לתל אל-מאל. בערב התכנס כוח זה לאזור שמצפון לתל אל-מאל. יחידות הטנקים אלו של הדיביזיה העיראקית ה-30 הגיעו לסוריה כבר בליל יום ג', ה-9 באוקטובר, אולם רק ביום רביעי קודמו לאזור החזית על ידי הפיקוד הסורי, ואף זאת מבלי שניתן להם הסבר נאות על מצב הכוחות בשטח.

כאשר נפגש המח"ט יוסי עם מפקד האוגדה דן לנר ב-3 אחה"צ, ניתנה לו המשימה לנוע לאזור תל מסחרה – תל אל מאל, לכבוש את התילים ולבלום את הכוח העיראקי שהלך והתקרב לאותו אזור. בינתיים הגיעו כוחותיו של יוסי לגזרה, ובעודם בתנועה הוצגו לפנייהם משימותיהם. על גדוד 125 הוטל לכבוש את תל מסחרה (973 מטר), ואילו על גדוד 94 הוטל להתקדם על ציר "ציריך" ולכבוש את תל אל-מאל (1001 מטר). שני תילים גבוהים אלה, תל מסחרה ותל אל-מאל, שולטים היטב על צמתים חשובים שבסמוך להם.

הכוח מגדוד 61, בפיקוד הסמג"ד ינאי, שכבר הצטרף לחטיבה, תפס עמדות צפונה לתל אל-בוזוק והיווה אבטחה מאחור לצפון ולמזרח. הוא מנה אותה שעה 5 טנקים בלבד, לאחר ששנים נתקעו בדרך. גדודי החטיבה היו כבר בתנועה לעבר יעדיהם, כאשר עלה אסף עם הצוות שלו על תל-שער (1137 מטר). הצוות צפה וגילה "סנטוריונים" נעים מכיוון תל אל-חרה על ציר "פיליפס" לכיוון צפון-מערב. אלה נעלמו מאזור הראיה של התצפית בכפר עקרבה, שבצומת "פיליפס" – קרלוס", כאן הציע אסף לתפוס את השלוחה המזרחית של תל אל-מאל, ואת צומת "ציריך-קרלוס", כדי למנוע מהאויב להשתלט על ציר "ציריך". התל הזה שולט היטב על שלושה צמתים: "ציריך-

צילבון", "ציריך-קרלוס" במזרח ו"קרלוס-פיליפס" בדרום. בשעות בין הערביים (16:00 – 17:00) כבר נמצאו הגדודים מצפון לתל מסחרה, בתנועה לקראת ביצוע משימותיהם.

גדוד 125 נע על ציר "ציריך" ובהכוונתו של צוות הסיור של פיטו תפס עמדות ממערב לציר ופתח באש על תל מסחרה. כוחות האויב, אם אכן נמצאו על התל, לא השיבו באש. המח"ט יחד עם מ"פ הסיור ישי היו אותה עת בצומת "ציריך-רביבים", ועקבו אחר הכוחות הנעים מזרחה. גדוד 94 המשיך לנוע לעבר היעד שלו, הוא תל אל-מאל. תוך כך הועבר למג"ד בקשר דוח התצפית של אסף מתל-שער: "10 עד 15 טנקי אויב נעים לצומת "ציריך-קרלוס" 50 והחלו לתפוס עמדות חפורות". בשעות אחה"צ המאוחרות התפרס הגדוד למרגלות תל אל-מאל, פלוגה ג' מימין, פלוגה ב' משמאל ופלוגות מ' ו-א' במרכז. בעוד הגדוד נפרס, התברר כי הסורים הניחו מוקשים על הכביש בהנחה חפוזה. מ"פ מ', אורי עופרי, וכמה חיילים, ירדו מהטנקים לפנותם. המ"פ וחייל נוסף נפצעו והפלוגה, שנותר בה טנק אחד בלבד, סופחה לפלוגה ג'.

בדיוק בשעה זו פתחו העיראקים באש טנקים על הגדוד מטווח 1500 – 2500 מטר. התברר כי הסורים הציבו מארב טנקים לגדוד, בעמדות חפורות מצפון-מערב לצומת "ציריך-קרלוס" (באיזור "אדום" 4180). השמש כבר נטתה לשקוע. בועז גלבוש מ"פ ג', ניסה לאגף מימין, אך לא מצא עמדות ירי נוחות. יתר הגדוד ניהל חילופי אש עם כוח האויב, שתפס עמדות בקירבת הצומת (ב"קרלוס" 50). עמדות הגדוד היו נוחות, ולמרות זאת הצליח להשמיד 3 טנקים סוריים.

החשיכה כבר ירדה כאשר החליט המח"ט לחלץ את הגדוד. בטנקים כמעט שלא נותר דלק, והם היו בסכנת כיתור. יוסי פקד על הגדוד לנתק מגע, לנוע לאחור ולהיערך להגנה בצומת כפר ג'בא ("ציריך-רביד"). טנקים של האויב החלו מתקדמים, במטרה לאגף ולכתר את הטנקים של גדוד 94. הקשר בין המג"ד לפלוגה ג' נותק. אנשי הסיירת ניסו

לפתור את בעיית הקשר ולכנס את הפלוגה, שבינות לטנקים שלה חדרו שני טנקים של האויב, אחד "טי-54" והשני "טי-55". מאוחר יותר הושמדו שנים אלה על ידי גיא, כשנחלץ מכפר מסחרה. מספר אביגדור פלדי, סמ"פ של "גינוסיה": בקשר הפלוגתי שמעתי על אחד הטנקים שלנו שדומם לו המנוע. היתה חשיכה, והוא לא ידע היכן הוא נמצא. הקשר שלו הלך ונפסק. "גינוסיה" ניסה להדוף את האויב, ירה בטנקים של האויב בתנאי קרב מאד קשים, ואני מתחיל לחפש את הטנק שנעלם לנו. אף אחד לא יודע איפה הוא נמצא. ואנחנו לחוצים על ידי האויב. "גינוסיה" נתן פקודה לנוע מיד ל"ציריך", ועל הציר עצמו לכיוון כפר מסחרה, לשבור ימינה בכפר, ולנסוע ישר לצומת כפר ג'בא. והטנק ההוא עדיין תקוע אי-שם.

התחלתי לרוץ בתוך השטח. אני מגיע לטנק אחד, שואל: מי זה? קול עונה: "טנק קש"א". כבר התחלתי לחשוש לגורל הטנק ההוא. התקשרתי מיד עם "גינוסיה" ושאלתי: "מה העינינים? איפה ראיתם אותו לאחרונה? בסוף נתנו לי איזושהי נקודת-ציון על קילומטר מרובע, שבו חייב הייתי למצוא אותו. חיפשתי אותו עוד כ-5-6 דקות, עד שלפתע אני רואה את הצללית שלו, עומד שקט ומחכה שיושיעו אותו. מפקד הטנק כבר היה קצר-רוח והתחיל לנפנף לי בידיים. "גינוסיה" לחץ עלינו בקשר: "תעזבו אותו מיד. להשאיר את הטנק, אין זמן. לקחת הצוות, לעלות על הציר ולהסתלק מיד!" ידענו שהאויב מתקרב ולוחץ והוא גם אמצעי ירי של א"א (אינפרא אדום); כלומר, הם כל הזמן ראו אותנו והיו ממש לידנו. הכנסנו את הצוות לתוך הטנק, וניסינו להצטרף אל יתר הטנקים.

הוזעק סיוע ארטילרי והטנקים החלו נחלצים מהמארב בתנועה לאחור. פלוגת הסיור בפקוד המ"ט התפצלה לצמדים, איתרה את הפלוגות וחילצה טנקים בודדים מהשטח. מכיוון שלא הייתה שליטה מלאה בגדוד, נכנס המ"ט יוסי עם קצין המודיעין אליה למבואות הכפר מסחרה עם הסיור, כדי לפקח על פעולות חילוץ הגדוד. זחל"ם מרגמה 81 מ"מ של סרן אורי מאור האיר את השטח וסייע לטנקים

בתנועתם. גדוד 125 שנכנס קודם לעמדות מול תל מסחרה, קיבל אף הוא פקודה להתקפל לעבר צומת כפר ג'בא. בעת שנע לאחור יכול היה טוביה לסייע לחלץ את גדוד 94 בחיפוי ירי לטווח 3000; אולם ירי זה וכן סיוע האש הארטילרית בן 15 הדקות שהוקצה לגיא, לא הספיקו לחילוץ הכוח כולו, ולכן פקד המ"ט על כל פלוגה לחזור לבדה לצומת. ההיחלצות נמשכה שעתיים. תוך כדי תנועה הסתבך טנק המ"ט בכפר מסחרה.

הטנק של גיא מסתבך בכפר מסחרה

סיפר גיא: כשהגענו לאזור תל מסחרה, היינו באגף הדרומי של האוגדה, זה היה בערך בשעה 4 אחה"צ ביום שישי. לאוגדה היו ידיעות שכוחות שריון עיראקיים גדולים תוקפים אותה מן האגף. אנחנו רק הגענו לשטח, לא הכרנו אותו טוב, וקיבלנו הוראה לחסום את האזור של תל אל-מאל מפני התקדמות כוחות האויב. ההודעות אמרו שיש שם כ-35 טנקים. לגדוד ניתנה פקודה חפוזה. הכוח נע במהירות והתחיל לתפוס עמדות לאורך ציר "ציריך". השטח היה קשה מבחינתנו, כי היו בו מחפורות מוכנות לתפיסה על ידי הצבא הסורי, ומשום כך חפורות בכיוונים הפוכים לכיוון תנועת הגדוד. אנחנו נערכנו. השמש התחילה לשקוע והעירקים התחילו לעלות בכוחות שריון גדולים יותר ויותר.

ירינו ובלמנו את ההתקפה ואז, בערב, נמצאנו במצב שהיינו צריכים לחזור לאחור בגלל בעיות אספקה ודלק. נתתי הוראה "לקפל" את הגדוד בשל כוחות עדיפים שלחצו עלינו. היתה לי פלוגה אחת על הרכסים הצפוניים של תל מסחרה ופלוגה אחת בשטח. הפלוגה הדרומית יותר חיפתה והפלוגה שבשטח קיבלה הוראה לנוע ולמצוא לעצמה נתיבים ל"התקפלות". הטנק שלי והטנק של מפקד הארטילריה סא"ל יוסי, שהתלווה אלי, נסוגו דרך כפר מסחרה. נכנסנו אל הכפר בחושך, בדרך שנראתה נוחה. בטנק שלנו לא היתה תאורה, מכיוון שהיא נופצה בפגז חודר שריון שפגע בה יומיים קודם לכן.

התחלנו לנוע בתוך הכפר תוך המטרת אש מקלעים ונתקענו באזור של סוללות עפר, כשאנו מתמרנים בשבילים צרים, מאוד לא נוחים לתנועה ובין בתים. ירינו לכל הצדדים, כשכל הזמן אני מאיר לטנק את הדרך בזרקור יד.

הוסיף סרן מיכה נוי, הקמב"ץ: נסענו בכפר. פתאום הגענו לעיקול צר ולא יכולנו להמשיך בנסיעה. נכנסנו עם התותח לתוך חומה. כל הבתים בכפר היו בנויים מאבני בזלת והצריח התמלא בשברי אבנים ואבק. התחלנו לנסוע קדימה ואחורה, עד שעשינו את הסיבוב הזה. המשכנו לנסוע. פתאום הפכה הדרך לצרה ביותר, כאשר מצד ימין חומה אחת ומצד שמאל חומה שניה. מימין ומשמאל לחומות היתה פעורה תהום. התחלנו לחפש דרכים אחרות. הדרכים נעשו יותר ויותר קשות. נכנסנו לחצרות הבתים, חצרות גדולות ומגודרות בחומות גבוהות. הנהג פתח את המדפים, כדי לראות יותר טוב. היה קשה לכוון אותו. המ"ט לקח את הזרקור שלו והתחיל להאיר, לחפש מוצא. לפתע מצאנו את עצמנו בתוך חצר, שחומה בגובה 2-3 מטרים סביב לה. חומה די רחבה. לא היתה ברירה, המ"ט אמר לתותחן: "מנדל קדימה, תכניס פגז נפיץ ותוריד את החומה הזו!" מנדל הוא שלפן לא נורמאלי, הרביץ פגז, חצי חומה נפלה. הרביץ עוד פגז, החומה כולה נפלה. עברנו חצר אחת והגענו לחצר השנייה. שוב, פגז אחד, פגז שני וממשיכים. שמענו כל הזמן את הפלוגות ואת המ"ט קוראים למג"ד. המ"ט אמר למח"ט "יוסי כאן גיא, אני נמצא בצרה, קשה לי להיחלץ מפה, לא אוכל לענות לך עכשיו", וסגר את הרשת החטיבתית. אחר כך הוא פנה לפלוגות שלו ואמר: "תחנות ארגמן, כאן המג"ד, יש לי בעיות אישיות, תנסו להגיע במהירות לצומת!" סגרנו את הרשת הגדודית.

ניסינו לנוע לאט לאט. המ"ט כיוון את הנהג, וכנראה מרוב התרגשות העביר את המתג לרשת הגדודית, וכל הגדוד שמע שהוא צועק לדובי, "דובי ימינה, דובי עצור! תותחן תירה! מיכה תירה!" אני יריתי כל הזמן בעוזי ובמקלע על כל מיני מקומות חשודים. בין

היתר, אני כמעט בטוח שנפתחה עלינו אש מהמסגד למעלה. לאט-לאט יצאנו. ראינו שהגדרות יותר נמוכות וראינו מרחוק את ציר "ציריך", שאליו היינו צריכים להגיע. כשהגענו לציר, פתח המג"ד את הרשתות ואמר: "תחנות ארגמן, כאן המג"ד, מה קורה?" התברר שפלוגות ב' וא' הגיעו למקום, פלוגה ג' קצת טעתה בשטח, לכן נתן המח"ט יוסי הוראה באלחוט לסיור, "גשו לחפש את הפלוגה!" הוא חשב שהפלוגה נמצאת בצומת "צלבון - ציריך" ליד כפר מסחרה.

סיפר דן בראון, איש פלוגת הסיור: עמדתי ליד הג'יפ של המח"ט והוא אמר לי "רוץ קדימה ותעזור לכוון את הטנקים של בועז גלבוע. תשגיח שבשעה יעלו על הציר לא יפנו דרומה וירוצו בטעות אל כוחות האויב." יצאנו לדרך. נסענו דרומה עד לנקודה שנראתה לנו. הספקנו להסתובב. נעמדנו על הציר ולפתע כבה מנוע הג'יפ. באותו רגע ראיתי שמתקרבים אלינו שני טנקים מכיוון דרום. ברגע הראשון חשבתי שאלה טנקים של גיא, אבל לאחר שהסתכלתי שוב בצללית, ראיתי שאלה טנקים נמוכים מדי, טנקי "טי-55". הם היו מאוד קרובים, מתקדמים אלינו מעבר לקפל קרקע שעל יד הכביש. תוך שניות אחדות כבר היו מאחורינו, בטווח עשרה מטרים מהג'יפ ונעצרו. זו היתה שניה, שממש הקפיאה את הדם - שני טנקים נעצרים מאחוריך ובעצם אתה מתפלא שהם לא דורסים אותך ולא יורים בך. אני זוכר שמיד, תוך חלקיק שניה, לקחתי רימון שהיה בתא הנהג. קפצנו מהג'יפ ואני זרקתי את הרימון. הוא נפל בין שני הטנקים והתפוצץ. היתה לי הרגשה כי זה המם את הצוותים שבטנקים. אנחנו, השלושה שבג'יפ, ירדנו לכיוון מזרח אל בין העצים שבשדרה לאורך הכביש. שלושתנו רצנו לאורך העצים ונשכבנו. התחלתי לשקול מה לעשות. היה ברור, שקודם כל אנחנו צריכים להסתלק מטווח הראיה שלהם, עד כמה שאפשר. לא ידעתי אם הטנק הזה מפעיל א"א, כי אז היה לו גם יתרון מבחינת היכולת לנוע בשטח.

בצד ימין של הציר, ציר "ציריך", היה חניון הטנקים של טוביה. התחלתי לרוץ לחניון הזה, לבקש שטוביה יתקשר לגיא, ושגיאי לא

יעלה על שני הטנקים הסוריים, מבלי דעת שהם נמצאים שם. חששתי שגיא יעלה על הציר ליד הטנקים והם ידפקו אותו. אמרתי למוריס ולקמחג'י, הצוות שלי בג'יפ, להישאר שם. הם שכבו לא רחוק משני הטנקים האלה ואני רצתי. התלבטתי אם לרוץ על הכביש ולהיות גלוי לסורים או לרוץ בשולי הכביש ואז היתה סכנה, שטנקים שלנו ידפקו אותי. רצתי על הכביש אל החניון של טוביה, ואז בא מולי הג'יפ של ישי המ"פ. עצרתי אותו וסיפרתי לו בקצרה במה העניין. ביקשתי ממנו להתקשר קודם כל לגיא ולהודיע לו על שני הטנקים הסוריים. ישי הזהיר את גיא מפני הטנקים וגיא עלה על הציר.

מוסיף ומספר גיא: התרגיל הזה לקח ממני כרבע שעה. כשהגענו לכביש, התקשרתי עוד פעם עם הגדוד, לברר איפה הוא נמצא ואז שמעתי מהסיוור של החטיבה שכוחות טנקים של האויב ניתקו חלק מהכוח שלנו. הסיוור אמר לי: "אל תיבהל גיא, אבל טנק מ"פ ג' שלך בועז והכוחות שאתו מנותקים. שני טנקי אויב עלו על הכביש. נתקלנו בהם עם הסיוור, נטשנו את הג'יפ והסתלקנו ברגל. תגיע הנה ונראה מה אפשר לעשות." התחלתי לנוע על הכביש בתנועה איטית, כשאחרי נוסע הטנק של מפקד הארטילריה ואני מאיר בכל פעם בזרקור יד. פתאום ראיתי שהכביש חסום. אמרתי לנהג לעצור והארתי שוב.

התברר שהיו אלה שני טנקים סוריים בטווח של כ-15 מטר ממני. התותח של הטנק הקרוב אלינו נראה מצודד לטנק שלי. לתותחן שלי, "מנדל השולף", כבר יש ניסיון בקרבות שריון מטווח של פחות מ-100 מטר. אמרתי לו: "מנדל לפניך 15 מטר טנק אש!" הוא הוציא פגז מעיך ולפני שהטנק הסורי הספיק לסיים את הצידוד הדלקנו אותו. ראינו אותו כשהוא מתלקח. לא היה לנו טווח אש יעיל לטנק השני. היה לי רושם, שאנחנו רואים את אנשי הצוות הסורי חוזרים לטנק השני. לא

יכולנו לירות עליו, מכיוון שהטנק הפגוע הסתיר אותו. נתתי פקודה לדובי הנהג לעבור את הטנק הפגוע מימין, כדי שהתותחן ישתמש בטנק זה כבעמדה. נסענו עוד 5 מטרים לפנים, עד שהיה לנו טווח תצפית לטנק השני וירינו גם בו. כמובן שמהטווח הזה פגענו בו וגם הוא התלקח. גילינו את ג'יפ הסיוור מאחוריו. ברשת הקשר הודעתי למ"פ הסיוור: "מצאתי את הג'יפ שלך, אתה יכול לנוע אלי לקחת את הג'יפ". הוא נע חזרה אלי, הודה לאלוהים שמצא את הג'יפ במצב תקין ואת האנשים שלו, שפינו את הג'יפ שלמים ובריאים, הניע את הג'יפ וחזר. איתרנו את הכוח של הפלוגה שהלכה לאיבוד ופינינו את כולם בשלום לאחור.

וכך מתאר את המצב סרן ישי, מ"פ הסיוור, שעמד אותה שעה על הכביש: התחלתי לנוע עם דן בראון לכיוון החבר'ה שלו, שנשארו שכובים בצד הכביש. כשהגענו למרחק של 400-500 מ', ירדנו מהכביש ועמדנו מצד צפון-מזרח שלו. פתאום ראינו אורות מגששים ומגלים את ה-T55 בעלטה. חשבנו שאחד מהם האיר על השני. עמדנו בצורה שתאפשר לנו לברוח אם יבואו לקראתנו. פתאום, אחרי כמה הבהובים וריצודים, נשמעה דפיקה איזומה, ואחד הטנקים עלה באש.

שוב אותם רעשים ואורות ודפיקה שנייה. מיד לאחר מכן שמענו את גיא שואל: "ישי, מקומך?" אמרתי לו: "קרוב לתל מסחרה". הוא שאל אותי: "האם אני עברתי אותך?" "אינני יודע", חשבתי. והוא שוב שאל: "האם ה-T55 בצד דרום שלך? אמרתי לו: "כן. אמר לי: "אני דפקתי אותם!" נסענו לחלץ את שני החבר'ה של דן בראון, שנשארו שוכבים על הכביש. ירינו לשני צדי ה-T55, מחשש שאנשי הצוות הסורי נמצאים שם. דן רץ לקחת את אנשיו מצד הדרך. אספנו את כולם והתחלנו לנסוע לכיוון צומת כפר-ג'בא.

המ"פ רוקד על הטנק

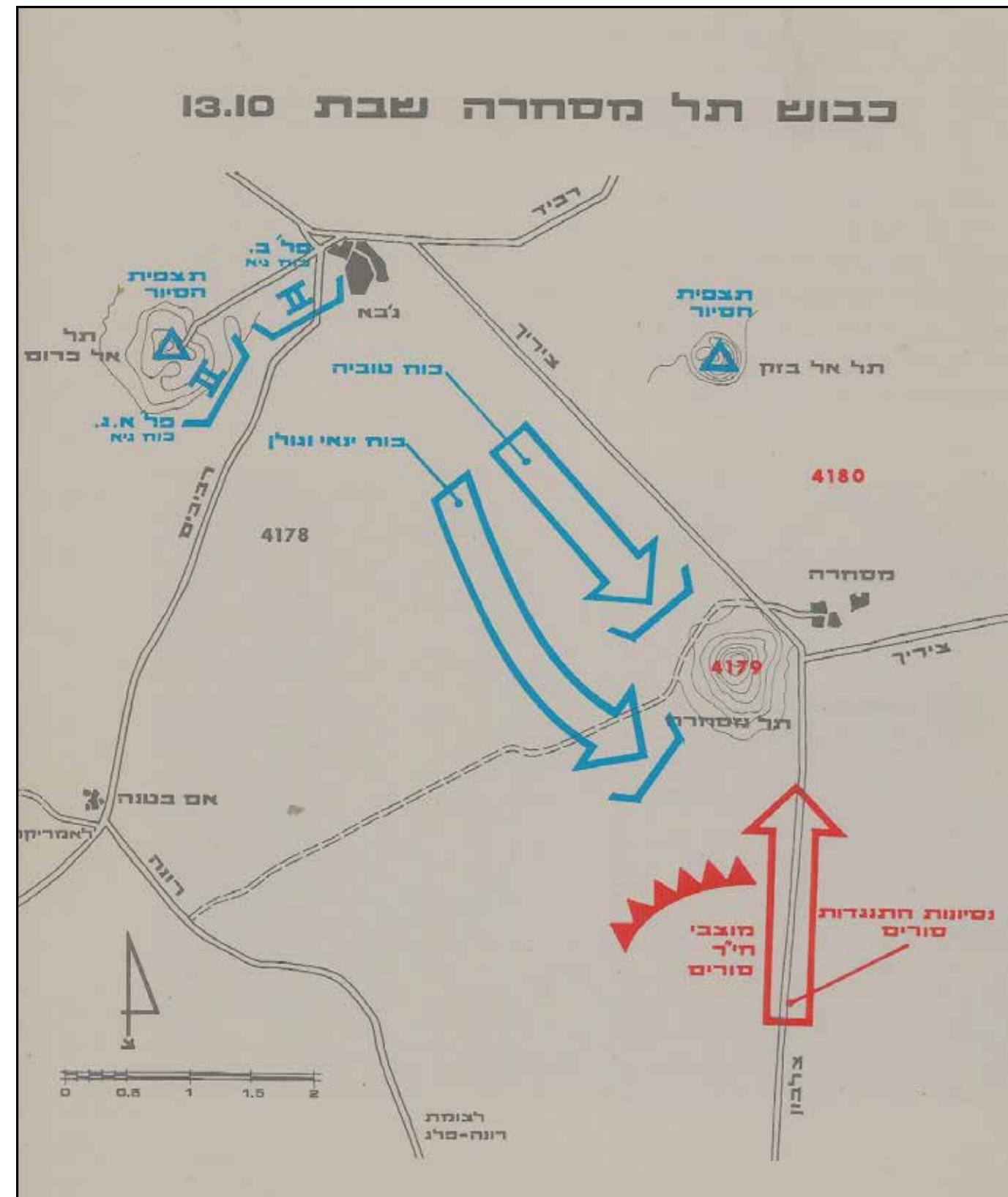
מספר יוקי מ"פ א': קיבלנו פקודה להיחלץ מעמדותינו לכוון צומת "ציריך-רביד". היו לי בעיות קשות בקשר. הצלחתי לאסוף רק שני כלים בעזרת איתותי פנס, צעקות ושאות בקול, שבלי עין הרע ניחנתי בו. טנק של מ"מ 3 נתקע בגלל חוסר דלק. נעצרתי ואספתי את אנשיו לטנק שלי. אנחנו רק מתחילים לנסוע, ונשרף לנו הנתיך של מערכת החשמל לצריח ולקשר. לא יכולנו לתקן אותו בשעת נסיעה. הנהג נסע בצורה מופרעת. קפצתי מהצריח על מדפי הנהג והתחלתי לרקוד על המדפים. הוא חשב שזו ארטילריה ונסע יותר מהר. התחלתי לאותת לו עם רגל דרך האפיסקופ. הוא נסע עוד יותר מהר. לא היתה לי ברירה, התחלתי לטובב לו את האפיסקופים. הנהג תיאר לעצמו, שזה משהו בלתי טבעי. הוא נעצר וראה את המ"פ שלו רוקד על הטנק. אמרתי לו: "כעת פתח מדף, אני יושב לידך", וכך הגענו ראשונים לצומת "ציריך-רביד". התחלתי לרכז שם את הטנקים שבאו אחרי.

רק סמוך לשעה שמונה בערב הסתיימה פעולת החילוץ של גדוד 94, והחטיבה כולה נערכה לבלימה על ציר "רביד", במבואות הצפון-מזרחיים של הכפר ג'בא, גם בשלב זה המשיכו הסורים להפגיז את החטיבה באש ארטילריה. בגדוד של גיא נותרו רק 12 טנקים. במשך

הקרב והפינוי נפגע טנק אחד ו-2 חיילים נפצעו. גדוד 125 וכוח גולן היו כבר באזור הכפר. פלוגה ח' של טוביה הציבה חסימה לכיוון דרום-מזרח (תל מסחרה). כוח גולן התמקם בסמוך ל"אדום" 4277, ואבטח לכיוון דרום-מערב. לאזור הצומת הגיעו גם כוחות של חטיבה אחרת והיתה שם לא מעט ערבוביה בין הכוחות. ההפרדה ביניהם ותיאום התנועה נעשו על-ידי אנשי פלוגת הסיוור, והדבר ארך זמן רב. מאוחר יותר התברר, כי חטיבה 9 לחצה על האויב בצומת "ציריך-קרלוס" מכיוון צפון-מזרח, בתנועת מלקחיים כשגדוד 94 נלחם בסמוך לו; אבל בסיכומו של דבר לא נכבש אזור תל אל-מאל ותל מסחרה.

בשתי הודעות שפרסם דובר צה"ל בשעות הלילה של ערב שבת, הודיע כי "בזירת רמת הגולן נמשכה התקפת כוחותינו, אשר במשך היום הרחיבו, טיהרו וביססו את הפריצה אל תוך השטח הסורי" (שטח המובלעת). כמו כן הודיע הדובר, כי "בשעות אחרי הצהריים נתקלו יחידות צה"ל בזירת רמת הגולן בכוחות עיראקיים, שעל העמדתם לרשות סוריה הודיעו העיראקים בימים האחרונים". הסברה היתה שהפיקוד הסורי הטיל כוחות אלה למערכה במקום כוחותיו, שהועברו לקווי הגנה בעומק החזית, להגנה על מבואות דמשק. חטיבה 205 עתידה להתנגש בימים הבאים בכוחות תגבורת אלה של הצבא העיראקי ולהכותם. ראשית המגע היתה באותו יום.

כיבוש תל מסחרה – יום שבת, 13 באוקטובר

בוקר יום שבת מצא את החטיבה כשהיא ניצבת באזור ג'בא ומנהלת אש עם כוחות אויב מזדמנים. תל מסחרה, עליו לחם גדוד טוביה ביום הקודם, עדיין לא נכבש. המשימה הוטלה פעם נוספת על החטיבה, אליה צורף בשלב זה גדוד יוסי (כוח עיני) מחטיבה 7. לפי התוכנית הראשונה עמד כוח עיני לעלות על התל ממערב, כאשר ינאי וגולן מחפים מ"סגול" 4178 שמצפון-מערב לו וגדוד 125 מעט מזרחה על ציר "ציריך". אולם לאחר שכוח עיני ניתק מגע עקב התנגדות-אויב קשה, שכללה ירי טילים, ולאחר עליית שני טנקים שלו על מוקשים, החליט המח"ט יוסי להטיל לקרב את כוח ינאי וגולן ואת גדוד 125. ינאי וגולן פרצו באיגוף מכיוון דרום-מערב וכבשו את שיפוליו הדרום מערביים של התל. גדוד 125, שנע בעקבותיהם, השתלט על המדרונות הצפוניים שלו.

על הכוחות המסתערים חיפה מרחוק גדוד 94, שהיה פרוס בחלקו על תל-כורום שמדרום-מערב לג'בא (פלוגה ג'); בחלקו מימין לו (פלוגה ב' שנמצאה באזור כפר ג'בא), ובחלקו משמאל לו (פלוגה א'), וכן כוחותיה של חטיבה אחרת מאזור "אדום" 4180, מצפון-מזרח לתל מסחרה. כל אותו זמן הונחתה ארטילריה על התל הידוע, תל אל-חרה, הגבוה בתלים שבידי האויב, והשולט היטב על כל סביבתו. התחלת התנועה לקראת הכיבוש היתה ב-07:20. כיבוש התל הושלם ב-09:55. כוחות החטיבה שתקפו את התל וכבשוהו, התפרסו בתחומו. כוח ינאי וגולן ב"אדום" 4179, כשפניו לעבר הפתחה של תל אל-חרה. פלוגה ו' של טוביה תפסה עמדות בסמוך, מדרום-מערב. לתל, ואבטחה לכיוון צומת "רונה-פלג". פלוגה ד' של טוביה, שהחלה בתנועה על "צילבון" לעבר תל אל-חרה, נתקלה בטיילים ותפסה מחסה בשולי כפר מסחרה, כשהיא מאבטחת דרומה בכיוון "צילבון-פלג". פלוגה ח' התייצבה בסמוך לפלוגה ד', באזור הצומת של "ציריך-צילבון", על השיפולים הצפוניים של תל מסחרה. כל הכוחות נשארו בעמדותיהם במשך היום כולו, כשהם מופגזים ללא הרף מתותחים של הסורים. בשעה 13:00 נפגע סמג"ד גדוד 61, ינאי שינפלד. מפקד פלוגה ל' של הגדוד, שמעון גולן, קיבל את הפיקוד על הכוח, שהיווה

מעטה כוח עצמאי חטיבתי, עד סוף הקרבות ואיחוד הגדוד מחדש.

סיפר סגן אסא תדהר, סמ"פ ד' על מאורעות אותו יום: הגענו לצומת "ציריך-צלבון" שמאחורי תל מסחרה. הפלוגה קיבל פקודה להתקדם לכיוון תל אל-חרה. המ"פ גדעון הורה לי נוע ראשון. נעתי על ציר "צלבון" כ-300 מטר, ואז עפו לעברי כארבעה טילים. לא היה לי כמעט לאן לפנות. עצרתי מיד והמשכתי לדפוק אש קדימה. לא היה לי עשן למיסוך. ירדתי לימין הכביש, כדי שהוא ישמש לי עין מחסה. הטיילים עברו קרוב מאוד אלי, השתפשפו על הכביש מצד ימין ומצד שמאל של הטנק. ניסיתי להיחלץ לאחור. ביקשתי חיפוי של עשן ושל ירי, אך משום מה לא הלך. ניסיתי להכניס לרוורס מהיר, אבל הנהג הודיע שזה לא הולך; וכך, ברוורס איטי, עם פול גז, נעתי לאחור עד שנכנסתי מאחורי המחסה של הבתים הראשונים של כפר מסחרה. עמדנו שם כל אותו יום, כאשר הטנק של המ"פ נמצא גם הוא ליד הבתים של הכפר, מצד שמאל של "ציריך". הטנק של הילר, הטנק שלי ועוד שני טנקים היו מצד ימין של הציר. בשעות הצהריים נפגע הטנק של המ"פ. גדעון רייס נפצע מעל עינו הימנית ובידו, רץ לאחור לטנק של המג"ד ומשם אסף אותו ג'יפ-סיור והובילו לכיוון קוויטרה לפינוי. אני קיבלתי את הפיקוד על הפלוגה.

הוסיף אהרון ג'דע, התותחן של גדעון: בצהריים הגיעה נושאת-סאגרים עד למרחק של 150 מטר מאתנו. היא הגיעה ממש עד לצומת ושם נדפקה. אך חיילים סוריים קפצו ממנה ורצו לתעלות, שהיו ליד הטנק שלנו, כ-50 מטר לפינוי. דפקתי עליהם במקלעים וכשנעצר המקלע המקביל, ירה עליהם גדעון ב-0.5. פתאום פסק הירי, ואז התברר לי שגדעון נפצע. הוא חשב שהוא נפגע מן ההתפוצצות של מקלע ה-0.5. בדקתי אחר כך את ה-0.5. וראיתי אבקה צהובה של המקלע. המקלע היה תקין וכדור היה בתוך הקנה. התברר שלא נפצע מה-0.5 אלא ממה שהיה אחר, אולי מירי טיל. אחרי הצהריים נסע קומנדוקר מאחורינו מכיוון ציר "ציריך" לכיוון "תל אל-מאל". כ-50

מטר לפני הצומת, ליד הנגמ"ש הסורי השרוף, הוא קיבל טיל "סאגר" והחייילים שהיו עליו ירדו לתעלה. כמה מהם נפצעו שם. לא פינינו פצועים, כי לא יכולנו להגיע אליהם. כעבור זמן מה רץ אלינו חייל פצוע. טוביה המג"ד ניגש אליו, שאל אותו פרטים בקשר לאנשים שנשארו בשטח. שוב התחילה הפגזה. הכנסתי את הפצוע הזה אלי לטנק, היה אצלי מקום אחרי שגדעון רייס נפצע.

שלושה סיירים כובשים תל

אנשי פלוגת הסיור החטיבתית לא שקטו ולו לרגע גם ביום זה. מלבד הצוותים שהמשיכו בתצפיותיהם מעל התילים שבאזור, נטלו על עצמם שלושה מאנשיהם (ויש הגורסים חמישה) "לטהר" את תל מסחרה מיד עם כיבושו, לאחר שכוחות חי"ר, שהיו אמורים לבצע משימה זו, התמהמהו. התל הענקי הזה היה מלא מחפורות ועמדות. בסריקה התברר, שהעמדות נעזבו זמן קצר מאד לפני שהגיעו אליהן הסיירים שלנו.

וכך תיאר מייק שחם מהסיור את האירועים בפסגת התל: הייתי שם עם הכוח של הלל ברוסטיין, שעלה על תל מסחרה. אני פשוט רוצה לציין בעניין הסריקות שביצענו שם, שזה היה קצת מגוחך, אך מחוסר ברירה עשינו מה שעשינו. למעשה ביצענו שתי סריקות. סריקה ראשונה יחד עם החבר'ה שתפסו תצפית קצת למטה במורד התל. אנחנו עלינו לא עם שלושה אלא עם חמישה אנשים, לשם דיוק, והתחלנו לסרוק את ההר. למזלנו לא היה שם כוח-אויב, מפני שלא היינו שווים הרבה, אילו היה שם כוח. גילינו שם עמדות נ"מ עם ציוד אישי, שחייילים סוריים השאירו בשטח. זו הייתה סריקה ראשונית ולא יסודית. בשעה שלוש אחה"צ הגיעו גם איציק ועופר והצטרפו אלינו עוד שני קציני תצפית. ואז עלייתי עוד פעם עם יגאל, לאבטח. עופר שאל אותי אם עשינו סריקה יסודית בשטח. ענית לו כי עשינו סריקה ראשונית בלבד ושאלתי אם הוא רוצה לעשות איתי סריקה נוספת. היה אזור קטן שלא סרקנו. הוא ראה את הזקן שלי, קצת עם

שיער שיבה לפניו. הוא חשב כנראה שאני זקן חסר אונים ושאל אם אני זוכר איך מתנהג חייל חי"ר. אמרתי לו ש"אני קצת זוכר" וסרקנו יחד את כל השטח מהצד השני, עד שהגענו לבונקר אחד. שם נחתה עלינו אש תופת! הפגזה חזקה כזאת אני לא זוכר, הפגזה כה מדויקת וקרובה. למזלנו היו שם כמה תעלות חפורות. נכנסנו לתעלות כמו עכברים והתחפרנו. זה היה דבר מאוד לא נעים. עופר ואני נשכבנו במקום אחד, יגאל במקום שני, ולא היינו בטוחים אם הוא חי או מת. קראנו כמה פעמים "יגאל! יגאל! יגאל!" אך לא היתה תגובה. אחרי 20 דקות של הפגזה נרגע העסק. ואז מצאנו את יגאל חי. ההפגזה היתה רצופה, קרובה, מדויקת, ומזלנו שהיינו מתחת לקרקע. כוסינו בחול וברסיסים, אבל הפגיעות לא היו ישירות. ברגע שפסקה ההפגזה הכבדה, דיגנו אחורנית. חזרנו לעמדות ששם שכבו החבר'ה. ההפגזה נמשכה, אבל היא כבר לא היתה מדויקת ולא קרובה. בסריקה השנייה, שהייתה יותר יסודית, גילנו שוב עמדת תצפית שלהם עם כל הציוד; שתי משקפות, תיק מפות עם ציונים, כל מה שקצין תצפית זקוק לו. הכל נשאר שם, אפילו הנשק האישי. הכל נעזב בחיפזון.

הוסיף סגן אריה פריד: הייתי הנהג של ישי, כשעלינו על תל מסחרה. למעשה עלינו ראשוניים. ישי קפץ מהג'יפ ורץ עם המשקפת לצפות קדימה לתל-חרה. לי בכלל לא היה ברור אם יש למעלה כוחות. אמנם טנק ליווה אותנו קצת מאחור. באותו שלב כנראה ראה אותו המח"ט מהכפר למטה, ושאל מה אנחנו עושים למעלה. אמרתי לו: "אנחנו כובשים את התל". הוא אמר לי שהוא לא שבע רצון מהעניין הזה, שאנחנו עושים את זה לבד. אמרתי לו שזה קצת מאורח מדי, כי למעשה כל המדרונות המזרחיים של התל כבר בידינו ואנחנו מתחילים לצפות בכיוון תל-חרה. הצוות שהתמקם על התל סייע במשך היום בחילוץ פצועים וטנקים, איתר כוחות, סיפק נתונים לקמ"ן החטיבה אליה ולכוחות הסייע, כמעשהו ביתר ימי הלחימה וכמעשה חבריו שישבו בתצפיות אחרות. ירי הטנקים, הנו"ט וההפגזות בתותחים, בקטיושות ובמרגמות כבדות, שהונחתו במשך כל אותו יום, הטרידו

גם אותם, אך לא מנעו אותם מביצוע משימותיהם, ובעיקר אלה שהם נטלו על עצמם.

עם כוח הסיור שישב על התל נמצא גם קצין של הסייע, יצחק בידרמן, אשר העסיק באש ארטילריה את גבעה 122 שמתחת לעקרבה ומטרות נוספות. לא היה בכך דבר יוצא דופן, כי קציני התצפית הקדמיים של הסייע החטיבתי נהגו להתקדם עם כוחות החוד של החטיבה בכל עת.

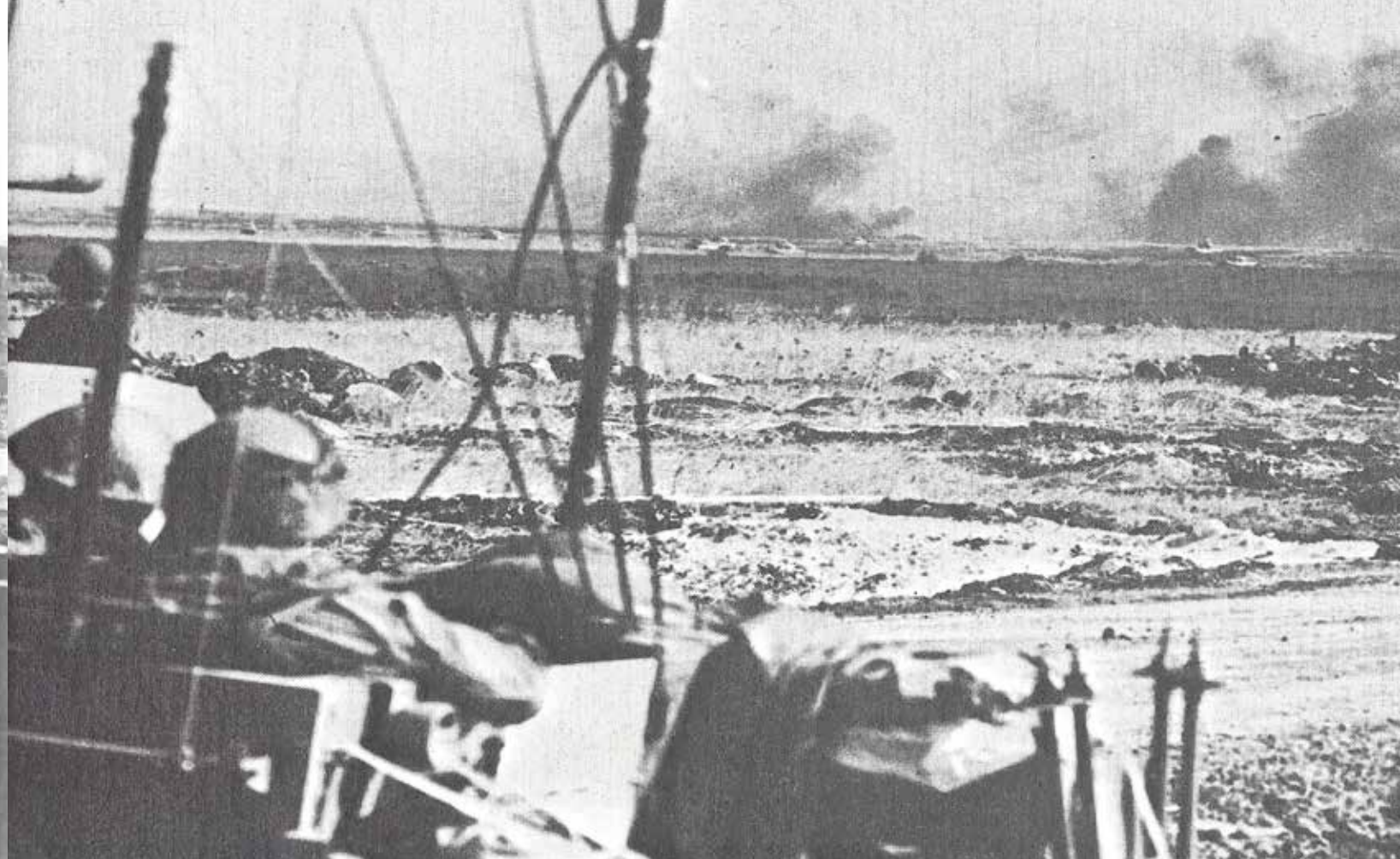
בשעות אחר הצהריים של אותו יום נע כוח אויב מאזור צומת "רונה-רביבים" שמדרום לאום-בוטנה, תקף שלושה זחל"מים וטנק על ציר "רונה" והשמיד את הטנק ואת אחד הזחל"מים. כוחות הצנחנים, שעסקו בטיהור האזור, ניצבו בפני סכנה. גדוד 94, שהיה פרוס בקרבת מקום, נצטווה לצאת לקראת האויב ולטפל בו. פלוגות א' וב' שלו החלו לנוע, פלוגה א' על הכביש ופלוגה ב' משמאלה. פלוגה ג' הושארה במקומה על תל אל-כורום. לאחר תנועה קצרה, נתקלה פלוגה א' באש, הטנקים שלה תפסו עמדות-ירי ובקרב שהתחולל הושמדו שני טנקים סוריים.

סיפר "פופס", איש הסייע הארטילרי של החטיבה: ישבנו בתל אל-כורום בחפ"ק חטיבתי, כאשר גיא עם כמה טנקים שלו יצאו לחלץ - למטה בציר "רונה" - צנחנים שהסתבכו שם ונפגעו. אנחנו ישבנו למעלה בתצפית. ראינו את כל אזור ההיתקלות ואת הזחל"ם השרוף של הצנחנים. גיא איגף אותם מלמטה ושני הטנקים שהיו איתו על התל הצטרפו, כדי לנסות לדפוק את הטנקים של האויב. כשהגיע גיא למגע איתם, התנהל שם קרב-אש, ואנחנו בתצפית יכולנו לזהות בבירור מאיפה הם יורים. אחרי שנדפק הטנק הראשון שלהם, זיהינו טנק אחר, כשהוא נכנס מאחורי חומת האבנים לעצירת סחף.

גבי גלבע, קצין הקשר הג'ינג'י של הסייע, נכנס ללחץ כאשר ראה

שהטנקיסטים אינם פוגעים. הוא רץ קדימה לטנק וניסה לקרוא למט"ק בטלפון האחורי. משום מה, הטלפון הזה לא פעל. גבי ניסה לבדוק מה קרה. עוד הוא מתעסק בכפתורים, ופתאום הטנק הזה ירה - ואנחנו רואים איזו דמות נותנת דינוק אחורה בבהלה. התברר שגבי לא ידע שהטנק יורה. הטנק גם נרתע אחורה והוא פשוט חשב שהסורים התחילו להנחית עלינו ארטילריה. אנחנו היינו ב"טרנס" של הנחתות. כל החפ"ק ישב על התל והתגלגל מצחוק. זו הייתה מעין התפרקות מתח, בעקבות כל העסק הזה שקרה שם. אף על פי כן, לא נכנע גבי. הפעם הוא עלה על הטנק וניסה לכוון את המט"ק לכיוון הטנק הסורי שהסתתר מאחורי חומת האבנים. בינתיים, היה החפ"ק צריך לדלג למקום אחר. ניסינו לקרוא לגבי, אך הוא לא ענה. הוא בשלו, הולך לכיוון הטנקים. יוסי המג"ד שולח מישוה לקרוא לו, והוא אומר: רק רגע, קודם כל נשמיד את הטנק הזה! ראינו שזה לא עסק, עלינו על הזחל"ם והתחלנו לנסוע. כשהתרחקנו בערך מאתיים מטר והיינו במדרונות האחוריים של התל, ראינו לפתע דמות רצה מאחורינו בדהרה אדירה ומנסה, כמו באימונים, "לתפוס" את הזחל"ם. זה היה גבי, שגמר לטווח את הטנק. מה קרה לטנק? אני משער שהוא הושמד. שאלנו את גבי למה הוא התעקש כל כך. הוא ענה: "אני איש צבא ואני יודע שצריך לדפוק את כל מי שנלחם נגדנו. זיהיתי טנקים שלהם, ראיתי שהטנקיסטים לא מזהים אותם, לא יורים עליהם, לכן הלכתי לטנק כדי לאתר את המטרות".

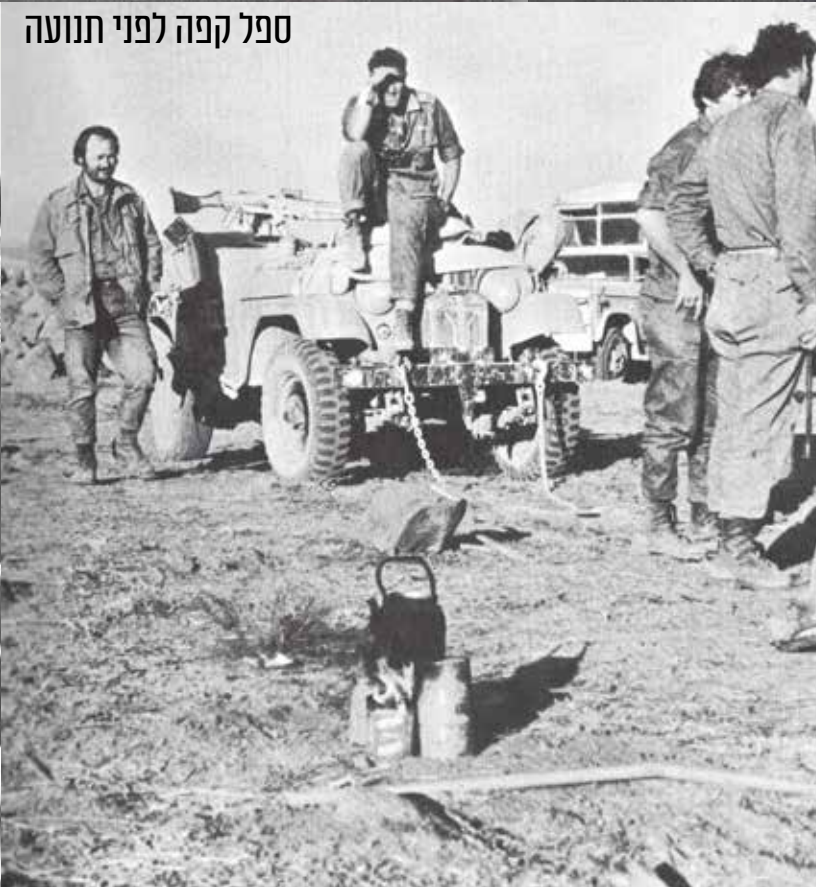
צוות הסיור שישב על תל אל-כורום סייע גם כאן באיכונם של כוחות האויב ושירת נאמנה בדיווחיו הן את החטיבה והן את האוגדה של דן לנו, שהחפ"ק שלה ישב על תל שער. באותו יום המשיכו כוחות האוגדה להכות בעיראקים. מפקד האוגדה וסגנו הטילו כוחות כנגד האויב, ולמרות שבאותו יום לא יכלו מטוסי חיל-האוויר לסייע בתקיפה, הצליחו כוחות האוגדה להשמיד בעבודה מתואמת היטב כ-70 טנקים.

שבוי עיראקי נחקר

ספל קפה לפני תנועה

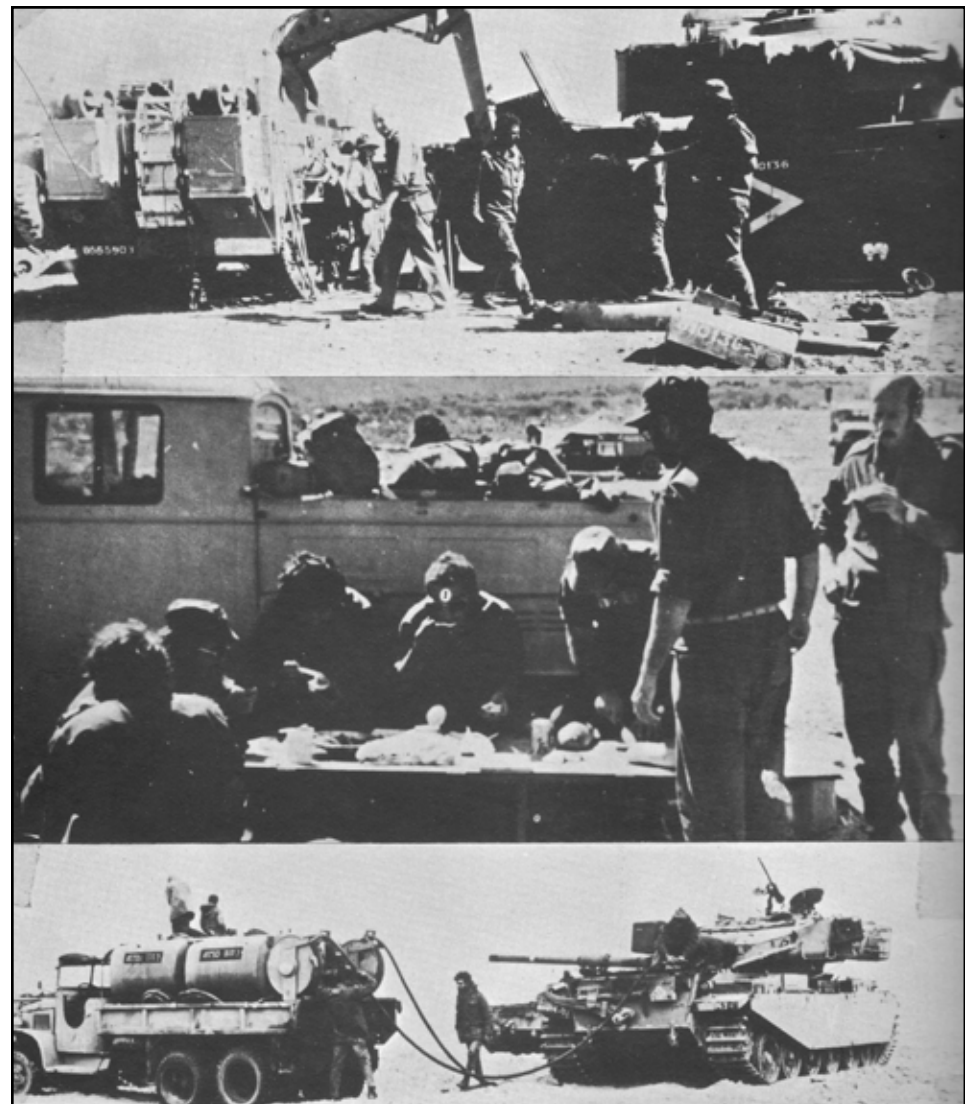
הטיפול המסור של חיילי הדרגים

הלילה של מוצאי שבת ירד על גדודי החטיבה. כבכל יום, הופנו הגדודים לחניוני לילה. גדוד 94 חזר אל אזור כפר ג'בא, כשהוא משאיר שלושה טנקים של פלוגה א' כאבטחה ליחידת צנחנים בצומת "רונה-אמריקה", דרומה לחאן ארינבה. בסך הכל היו באותו ערב בגדוד 12 טנקים בלבד. גדוד 125 נכנס לחניון סמוך לתל מסחרה, מצפון לו, כאשר פלוגה ח' שלו חוסמת על ציר "ציריך", לכיוון דרום-מזרח. אל החניון הצטרף גם כוח גולן. לטוביה

היו אותה שעה 14 טנקים, ולגולן – 6. כרגיל לא עבר לילה שקט על הכוחות שהתכנסו בחניונים. נוסף על המולת אנשי הדרגים, שעסקו בחימוש טנקים, בתדלוקם ובאספקה, נחתה על הכוחות גם הפגזה מדויקת של קטיושות. רק בדרך מקרה הצטמצמה הפגיעה בפצוע קל אחד ובהפרעה מסוימת לעבודת הדרגים. אלה כבר היו רגילים לבצע את המוטל עליהם גם תחת הפגזות.

אומר עמרם אביטל, מ"פ החרמ"ש בגדוד 125: בניגוד למלחמה הקודמת, קרבות עם חי"ר כמעט שלא היו לנו. למעשה אנחנו בעיקר באבטחת חניוני הלילה, וברוב המקרים סייענו בהבאת תחמושת ודלק עד עמדות הטנקים. אני זוכר הפגזה אחת בצומת שלפני תל מסחרה. היתה זו הפגזה רצינית מאד, אבל כל אנשי החרמ"ש, כולל נהגים ומפקדים, הורידו פגזים והטעינו אותם על הטנקים. טנקיסט אחד היה כל כך עייף שכאשר מסרתי לו פגז, נפל איתו למטה וכמעט דרס אותי. הם היו ממש "הרוגים" וזו אחת הסיבות שפעלנו בדרך זו.

זה היה די מבהיל להסתובב עם הזחל"מים האלה, חשופים לגמרי, מלאים בפגזים ובדלק, תחת הפגזה ולהביא אותם למקום שם מתנהל הקרב. אבל כשראינו את הטנקיסטים עובדים, ועובדים קשה, ידענו שאנחנו מוכרחים לעזור ובמקום להחזיר את הטנקים מגמה אחת לאחור ושם לתדלק ולחמש אותם, באנו אנחנו אליהם.

נחום עזריה, איש חימוש של החטיבה, מספר מחוויות אותו לילה: הודעתי על ידי קצין החימוש החטיבתי אפי, להגיע לאזור שהתמקמה בו חוליה טכנית של גדוד גיא. הגעתי לשם עם משאית ליילוד עמוסה בחלקי חילוף. היו שם כמה טנקים שהמתינו לתיקון. פתאום התחילה הפגזה. קצין החימוש של הגדוד, סרן אהרון רוזן, תפס עמדה בצריח. כובע הפלדה שלו ביצבץ מצריח המפקד. הוא הודיע לכולם שהם חייבים להיכנס מתחת לטנק. הוא לא ציין איזה טנק, וכולם נכנסו מתחת לטנק שלו. החבר'ה התחילו להיכנס. אחד נכנס, השני אחריו, השלישי דוחף את השני וזה את הראשון. הנהג שלנו יצא מצדו השני של הטנק. ההפגזה נמשכה. כולם צועקים, נכנסים שוב מתחת לאותו טנק, כשהאחרון דוחף את הראשון החוצה

מהצד השני. ככה עשו איזה 4 סיבובים. בסוף הנהג שלנו התייאש, לקח את המזרון שלו, נשען על השרשרת של הטנק וזהו. הזמנתי את החברה לכוס קפה, אבל הפחד אכל אותם ואף אחד לא הצטרף. הם המשיכו להידחף מתחת לטנק המסכן.

מנוחה ואימוץ שרירים – יום ראשון, 14 באוקטובר

במהלך ימי הלחימה של החטיבה היו גם כמה ימי שקט יחסי, בהם ניתן ללוחמים לנוח מעט ממאמץ הקרבות. היו אלה ימים של צבירת כוח לקראת הבאות, ימים של טיפול אינטנסיבי בטנקים העייפים ותכונה לקראת הקרבות הבאים. כזה היה גם יום ראשון, השלישי של חול המועד סוכות. בשעות הבוקר היו גדודי החטיבה ערוכים בעמדות, לקדם פני התקפת נגד. כוח גולן היה מוצב באזור "אדום" 4179 ומערבה במורדות הדרום-מערביים של תל מסחרה, כלפי תל אל חרה. בסמוך לו, בצומת "ציריך-צילבון", היה פרוט בעמדות בלימה גדוד 125. הכוחות של גולן ושל טוביה ניהלו קרבות אש עם טנקי האויב, ואחד הטנקים של טוביה אף השמיד SU100 ממווח 6,000 מטר, שהוא בעצם טווח ארטילרי. אל הטנקים הומטרה, כמעשה שיגרה, אש ארטילרית ואש קטיושות. גדוד 94 היה אותה שעה בעמדות עורפיות יותר, בתחומי כפר ג'בא ותל אל-כורום.

בשעות הצהריים המוקדמות התקבלה בחטיבה פקודה לירידה ולהתארגנות באזור כפר ג'בא. היחידות שבעמדות הקדמיות השאירו יחידות-משנה קטנות בעמדותיהן ויתר הטנקים נעו אחורנית. גולן השאיר את יהודה אריאלי ועימו שלושה טנקים, לאבטחת כוח חרמ"ש שהיה מוצב על תל מסחרה והוא עצמו נע עם 4 טנקים לשטח ההתארגנות החטיבתי. טוביה השאיר בצומת "ציריך-צילבון" שלושה טנקים של פלוגה ו' לחסימה, וגם הוא נע עם יתר כוחו לכפר ג'בא. גדוד הטנקים 94 הוחלף בעמדותיו על ידי גדוד חרמ"ש ולאבטחת חיילי החרמ"ש הושארה מחלקה אחת מפלוגה ג' שלו. היה זה אחד מן הימים המוצלחים ביותר של כוחות הסיוע הארטילרי. קצין הסיוע של גדוד 125, יצחק בידרמן, שישב בתצפית על תל אל-כורום, כיוון את הארטילריה

בעזרת אנשי צוות הסיור ואובחנו פגיעות מצויינות.

הוא פעל תחת ירי ארטילרי מתמיד של האויב. הגדודים נכנסו להתארגנות באזור המיועד להם. כמה טנקים שתוקנו, הצטרפו בתוך כך לכוח החטיבה, אך מצבת הכלים נשארה עדיין דלילה. לגיא היו 18 טנקים, לטוביה 16 ולגולן (כולל כוח "אריאלי") 7 טנקים. חניון הלילה היה במקום ההתארגנות. גם בלילה זה הומטרה על הגדודים אש ארטילרית, ובהפגזה זו היו לגדוד 94 שני פצועים.

אל התילים – יום שני – 15 באוקטובר

כוחות עירקיים התארגנו בסביבות כפר דיר אל-עדס וכפר שאמסודרומה לו, בעוצמה של כשתי חטיבות: חטיבת השריון ה-12, שכבר הוכתה בחלקה והחטיבה הממוכנת ה-8. מפקד האוגדה דן לנר תיכנו להניע את כוחותיו לקראתם במגמה להכותם בעודם בשלבי התארגנות ואגב כך להרחיב את תחומי שליטת צה"ל במובלעת. בתל אל-חרה היתה ערוכה חטיבת השריון ה-40 הירדנית וכחטיבה סורית, שתצלומי-אוויר זיהו עשרות נגמ"שים שלה. אולם הוחלט שלא להפעיל כנגדם כוח באותו יום, אלא רק להציב חסימה, כדי שלא לפצל פיצול יתר את מאמץ הכוחות. בעול תפקיד זה נשא כוח "סאלט", שכלל גם פלוגת טנקים מחטיבה 205. החסימה הוצבה בצומת ("ציריך-צילבון") שבשולי תל מסחרה ועל תל אל-כורום.

בקבוצת-פקודות אוגדתיות בשטח ההתארגנות החטיבתי שבאזור גפר ג'בא, היתווה מפקד האוגדה דן לנר את תוכניתו: על החטיבה לנוע על ציר "רביד", לעלות על ציר "יאיר" ולחצות את ציר "ציקו" כשהיא אוגפת מצפון-מזרח לצומת "ציריך-ציקו-יאיר" שבסמוך לכפר נסג', חותכת את ציר "ציריך" וכובשת את התילים "אדום" 4185 א' וב', תל עלקיה ותל ענתר, השולטים על הכפרים דיר אל עדס וכפר שאמס. חטיבה אחרת היתה צריכה לתקוף באיגוף עמוק יותר בציר "ראובנה", משמע מזרחה מחטיבה 205, לעבר כפר שאמס. על חטיבה 9 הוטל להיות

ברתק באזור הצומת.

בשעה שתיים-עשרה בצהריים החלה תנועת החטיבה למשימתה. גדוד 94 נע ראשון בצירים שנקבעו לו ותפס עמדות בין ציר "ציריך" לציר "ציקן", במגמה לחפות על גדוד 125, שהיה אמור לכבוש את התילים. פלוגה ו' של אורי קפלן כבר נערכה לתקיפה על תל-עלקיה ("אדום" 4185 א'), הצפוני שבין השנים, כשאחריה נעות פלוגות ד' ו-ח', שהיו מיועדות לעלות על התל השני, תל ענתר, לאחר כיבושו של הראשון, כשפלוגה ו' מחפה עליהן. כוח גולן שימש כל אותו זמן ככוח עתודה ליד המח"ט. כל הכוחות נערכו במקומות שיועדו להם, אלא שבינתיים עלתה חטיבה 9 על התילים וכבשה אותם. השעה היתה חמש לערך. התנגדות הכוחות העירקיים היתה חלשה מן המצופה. לא מעט מן הטנקים שלהם, שהיו פרוסים בקרבת התילים, ניתקו מגע עם תחילת ההתקפה ופנו מזרחה, ואכן היטיבו לעשות. הטנקים הנותרים, שניסו להיכנס לקרב, הושמדו כולם. גם חיילי הנ"ט, שהיו ערוכים בקרבת כפר על-עדס, לא הצליחו להפעיל את כל עוצמת האש שלהם וחלקם הוכה. נכונותם לקרב לא היתה גדולה.

לעת ערב קיבלה החטיבה את האחריות על כל הגזרה. שאר יחידות האוגדה פנו לאחור. המח"ט יוסי החליט להשאיר את גדוד 125 על התילים. גדוד 94, כוח גולן והמפח"ט התארגנו לחניון באזור הצומת ("ציריך-ציקן-יאיר") במבואות כפר נאסג'. גדוד 94 מנה אותה שעה 12 טנקים ולגולן היו ארבעה בלבד. העלייה של פלוגות טוביה לתילים נעשתה כבר עם חושך ואין צורך לומר שהשטח היה זר להם לחלוטין. לא היתה להם כל שהות ללמדו, וגם האינפורמציה לגבי כוחות האויב שמולם הייתה מעטה וקטועה. הכוחות עלו לעמדות המיועדות להם: פלוגה ו' על תל ענתר (4185 ב'), כשהיא מתבססת מדרום לכיפה שלו, ושתי הפלוגות האחרות במורדות התל ובאוכף שבינו לבין תל עלקיה, תאומו. כל כוחו של גדוד 125 מנה 10 טנקים. צוות של פלוגת הג'יפים טייע כרגיל בתצפית ואמנם, בהמשך התברר עד כמה היתה נוכחותו חיונית.

לקראת חצות הלילה הבחין הצוות בכוח של כ-30 טנקי אויב, שהחל נע בכיוון כפר שאמס ומתקרב עד לטווח של קילומטר וחצי מן התילים. החשיכה לא הפריעה לאויב. כידוע, מצוידים הטנקים הסובייטים בתאורת אינפרא-אדום, אבל הזיהוי המידי והתגובה המהירה של הטנקים שלנו, שירו בלא שהיות לקראתם, הניסו את האויב. הוא ניתק מגע לכיוון שממנו בא. גדוד 125 המשיך במלאכת הצטיידותו, מעשה שחזר בכל לילה, כשאנשי הדרגים עושים מלאכתם באומץ לב, כשמפעם לפעם מונחתים עליהם פגזי מרגמות. הדרגים הגיעו עד למקום שבו ניצבו הטנקים.

מספר סרן שמואל יזרעאלי, מפקדם: היינו יוצאים אל חניון הטנקים בשעה חמש אחה"צ לערך, עם חשיכה, נוסעים כ-4-5 שעות בשיירה ממווחת ומופגזת, בדרך לא דרך, בחושך מצרים, כשמשאית אחת כמעט ונכנסת בשנייה. לאלוהים פתרונים איך לא היו לנו תאונות חמורות. היינו מגיעים ועובדים כל הלילה. לא פעם היה צורך לשלוח את נהגי משאיות-התחמושת ומיכליות-הדלק לתפוס מחסה מתחת לטנקים, כשהפגזה של קטיושות נוחתת עליהם. הטנקיסטים, כמובן, נכנסים לתוך הטנק, סוגרים מדפים והם מוגנים, אבל אנחנו, עם הרכב הרך היינו נשארים לרוב בחוץ ועובדים. היו ימים שהיינו גומרים את העבודה בארבע לפנות בוקר ועושים בחזרה את כל הדרך, כשאור היום מקל את העבודה על קציני התצפית הסוריים ועל מפעילי הקטיושות.

הקרב הראשון על התילים – יום שלישי, 16 באוקטובר

זה היה היום הראשון למאמץ מתוכנן של העירקים והירדנים לצאת במתקפות-נגד, על מנת לדחוק לאחור את כוחות צה"ל, שהשתלטו על אזור דרום המובלעת ומרכזה. כבר לקראת בוקר החלו להתבהר כוונות האויב. למודיעין של אוגדה 210 נודע ממקורותיו, כי חטיבת השריון ה-40 הירדנית, שהתמקמה ביום הקודם באזור תל אל-חרה, עומדת לתקוף לכיוון הכוחות שלנו בתל אל-מאל ובתל מסחרה; ואילו הדיביזיה

העירקית, ששתיים מחטיבותיה ניסו לעמוד מול כוחות האוגדה ביום הקודם, המשיכה, כפי שהתברר, בהתארגנותה מחדש באזור כפר שאמס-קיטף; ועשתה הכנות רבות-היקף לתקיפת התילים 4185א' וב', תל עלקיה ותל ענתר.

לקראת ההתקפות הצפויות, התארגנו כוחות האוגדה בסדר הבא: חטיבה 205 הוצבה במקומה על התילים ובסביבתם הקרובה. חטיבה 9 הועבה לצומת "יאיר-ציקן", לעיבוי המערך של חטיבה 205. חטיבה 679 קודמה לאזור תל מסחרה. חטיבה 179 הושארה במקומה בתל אל-מאל, וכוח "סאלט" הושאר בצומת "ציריך-רביבים", ליד כפר ג'בא. מפקד האוגדה דן נור שיער נכונה שהמאמץ העיקרי יהיה מכיוונם של הכוחות העירקים שכבר חשו בנחת זרועה של האוגדה. העירקים ומדריכיהם הסוריים הבינו היטב את הסכנה לגביהם בקיומו של המאחז הישראלי בתילי ענתר ועלקיה (4185). התילים, כפי שמורה אפילו עיון קל במפה, שולטים היטב על כל סביבותיהם, בראש וראשונה על מבואות הכפרים אל-עדס וכפר שאמס, הרחוקים מהם 3 ק"מ בלבד, אשר בסמוך להם היו שטחי הכינוס של העירקים.

למעשה, רוב חיל המשלוח העירקי היה מרוכז באזור זה ומלבד חטיבות השריון היו במערך הדיביזיוני גם קני ארטילריה מרובים ויחידות חי"ר. אין צורך לומר שהמאבק בגזרת החטיבה, מבחינת כוח האש, היה לרעתה לחלוטין. גדוד 125, שנשא במאמץ הבלימה העיקרי של הכוחות העירקיים באותו יום, מנה 11 טנקים בלבד; וגם כאשר הוטל כל כוחה של החטיבה אל הזירה, הוא מנה ברוב שלבי הקרב כ-20 טנקים לכל היותר.

האויב תוקף בעוצמה

בשעות הבוקר המוקדמות חשו הכל בהתקפה הממשמשת ובאה. תנועות אויב הובחנו באזור כפר שאמס ודרומה. בשעה 05:15 מסר טוביה את ההתראה הראשונה לחטיבה. הוא הודיע למח"ט על ריכוז עצום של טנקי אויב על "יאיר" 80 (קיטף). את כיוונה הצפוי של המתקפה ואת זמן תחילתה לא היה קשה לנחש. האויב התעתד ללא ספק לתקוף

את אזור התילים והמתין עד זריחת השמש במזרח, במגמה לנצל את הקושי שיהיה באיתורו על ידי המתגוננים, כאשר השמש תאיר מול עיניהם.

גדוד 125 היה ערוך על התילים לקדם את פני האויב בסדר זה: פלוגת "ויאול" של אורי קפלן על תל ענתר במרכז, ועמה המג"ד; פלוגת "זיזית" של אסא תדהר התפרסה על השיפולים הדרומיים שלו, בסמוך לצומת "יאיר-פלדי"; ואילו פלוגת "חמאם" של הלל עידן התייצבה באוכף שבינו לבין תאומו, תל עלקיה. בתחילה נראתה תנועה של כ-20-15 טנקים מכפר שאמס לעבר קיטף ומערבה עד לצומת "פיליפס-פלדי". עדיין לא היה ברור אם זו פעולת הסחה, או תנועה שיש בה איום של איגוף וכיתור. טוביה חשש שיש ממש באפשרות השנייה, אולם אותה שעה לא היה לו פנאי לעסוק בסבירותן של האפשרויות. כוח שמנה כ-40 טנקי 154 ו-155 החל לנוע מכיוון מזרח ודרום-מזרח אל כוחותיו שבתילים. הטנקים יצאו מתל אל-עשים ("סגול" 4289) ומכפר שאמס שמדרום לו, כשהם נעים בפריסה רחבה, בתנועת מלקחיים, ומסך אש ארטילרית כבד ביותר הולך לפנייהם.

השמש סינוורה את עיני השריונאים. ענני אבק אביכים כיסו את פני השטח. שריוני הגדוד החלו יורים בכוח התוקף כבר בטווחים רחוקים ואולי אף בטווחים רחוקים מדי, משום החשש שתנאי הראות הקשים של שעות הבוקר (השעה היתה שמונה בקירוב), ומבנה פני הקרקע המאפשר מסתור בקפלי, יניחו לאויב להתקדם ויתירו את הכוחות הבולמים חסרי-אונים מול עוצמה עדיפה. ואכן החשש התממש. הירי למרחוק היה אפקטיבי רק בחלקו. טנקים עירקיים החלו מתקרבים לטנקי הגדוד, ואף הגיעו במקרים מסוימים עד לטווח של כ-100 מ'. הטנקים המתקרבים, החלו מסכנים את הפלוגות שהיו מוצבות על תל ענתר, אולם גילו תושייה ובחילופי-האש השמידה פלוגה ו' כ-10 טנקים, כשפלוגה ד' מסייעת לה. פלוגה ח', שהייתה בעמדות באוכף שבין התילים, תרמה אף היא חלקה באותו קרב והעלתה באש 3 טנקים, שהגיעו עד סמוך לעמדותיה מצד צפון, מכיוון תל אל-עשים. מאוחר יותר הצטרפו לטנקים שעל האוכף

גם טנקים מכוחו של שמעון גולן.

עוד אלה נלחמים בגל המסתער הראשון של האויב, החלו להופיע אותם טנקים שפנו מכפר שאמס דרומה ומערבה. באגפו הדרומי של טוביה נראתה תנועה של הטנקים שעלו מכיוון הוואדי שליד "פלדי" 66 ומ"סגול" 3985, כשהם נעים מדרום לצפון. גם כוח זה ניצל היטב את פני הקרקע, התנהל בשטח מת מבחינת התצפית של פלוגת טוביה, וצף לפתע לפני הטנקים שלנו בטווחים קצרים יותר. מצבו של טוביה היה קשה. הופעת הטנקים מן האגף ובעורף, בשעה שהוא נאבק עדיין עם כוח אויב גדול פי שלושה או ארבעה מכוחותיו בחזית, לא היתה בה כלל וכלל משום חזות טובה לכוחותיו. טוביה פנה למח"ט וביקש לדלג מעט אחורנית, כדי למנוע כיתור, אולם יוסי סבר כי מצב הדברים, קשה ככל שיהיה, עדיין אינו מצדיק ויתור על האחיזה בעמדות שעל תל ענתר. בעיניו, משמעותה של עזיבת התל הייתה הפסד הקרב. על כן, דרש מטוביה להחזיק בעמדותיו בכל מחיר.

מספר רן רוזן, התותחן של טוביה: התותח שלנו נפגע ולא היה לנו ירי שעה שהטנקים הסוריים כבר התקרבו לכדי מאות מטרים מאתנו והתחילו מאגפים את הכוח שלנו. טוביה ביקש בקשר רשות מהמח"ט לדלג לאחור. המח"ט אמר לו בצורה חד-משמעית: "בשום פנים אתה לא זז, אפילו סנטימטר אחד לאחור!" טוביה אמר: "אין מה לעשות. אנחנו עושים שרירים".

על גיא, שהיה בעמדות המתנה באזור הציירים "ציקן-ציריך", הטיל המח"ט לטפל בבעיה שנוצרה באגף. גיא שלח דרומה, לקראת האויב, את פלוגה א' שלו, ובאיגוף ימני מטווח של 1,500 מ' השמידה הפלוגה של יוקי תוך דקות ספורות 8 טנקים. פלוגה ב', שנעה באיגוף עמוק יותר, השמידה טנק נוסף מטווח של 4,200, פלוגה ג' הושארה מאחור, לאבטח את אגפה הצפוני, הרחוק, של החטיבה.

הפתעת האויב היתה גדולה. האוגפים נמצאו מאוגפים. יתר הטנקים העיראקיים שלקחו חלק בניסיון הכיתור חששו מגורל חבריהם ונסוגו. עם זאת, פרס גיא את שתי פלוגותיו, א' ו-ב', מול כפר שמאס ואגב ניהול-אש עם השריון שהמבואות הכפר, אבדו לעירקים 3 טנקים נוספים. פלוגותיו של טוביה שינו את עמדותיהן וניהלו אש עם כוחות האויב, שעשו ניסיונות חוזרים ונשנים להתארגן מחדש בכפר ובסמוך לו.

ההתקפה העירקית, של שני גליה, נשברה. להדיפת התקפות האויב סייעו גם שתי חטיבות אחרות של האוגדה, שפעלו משני אגפיה של חטיבה 205: חטיבה 179 וחטיבה 9. קני הארטילריה שעמדו לרשות החטיבה, סייעו לה גם הם בעת ההתקפה. לאחר שעות רבות של לחימה הוסר איומם של הטנקים העירקיים מן הכוחות שעל התילים. אך הפגזת התופת הארטילרית נמשכה במלוא עוצה. סוללות התותחים של הדיביזיה העיראקית שהיו מונחות, קרוב לוודאי, על ידי קציני תצפית שישבו על תל-חרה, המטירו את פגזיהן ללא הרף על גדודי החטיבה.

נפילתו של טוביה

בשעות הצהריים המאוחרות נפצע קשה המ"מ אלישע ברמן, מפגיעת פגז תותח, טוביה המג"ד רצה לרדת מהטנק שלו לבדוק מה קרה לאלישע. רסיס של פגז תותח פגע בעורפו, וטוביה נפצע אנושות. אומר רן רוזן, התותחן שלו: שמעתי שריקה ופתאום טוביה נפל בתוך הצריח על הכסא. הוא לא הספיק להגיד שום דבר. לא השמיע שום קול. אני חושב שהוא גם לא סבל שום כאבים. הפגיעה היתה בצוואר. אני החזקתי את היד על הפצע. עוד לא ידענו באיזו מידה זה רציני או לא. קיבלנו הוראה לפנות אותו עם הטנק לאחור. כשהגענו לחוליית החובשים, הוצאנו אותו מהטנק. הוא כבר לא היה בחיים." היתה זו מכה כבדה מנושא לחיילי הגדוד. טוביה תורן ז"ל היה לחייליו מפקד מסור, וגם חבר וידיד לרבים מהם.

הסמג"ד דוד כספי שמע ברשת הקשר: "המג"ד נפגע, אומר שתקבל

פיקוד". היה זה רגע של בלבול. כספי לא ידע שטוביה כבר הרוג. אבל בינתיים קרא לו המח"ט באלחוט והורה לו לקבל מיד את הפיקוד על הגדוד. כספי נטל לידי את הפיקוד, בעוד אש טנקים וארטילריה משתוללת ללא הפסק. הידיעה על היפגעותו של טוביה עברה בחטיבה כבדק. ד"ר משה רווח, הרופא החטיבתי, הופיע מיד עם צוותו. אש הטנקים והארטילריה לא עיכבה אותו. סיפר ד"ר רווח: עמדתי על כלי הרכב שלי בתל אביטל וקלטתי במכשיר קשר את מהלך הקרב. ברגע שהתברר לי, לפי הדיווחים בקשר, שטוביה נלחץ קשה ביותר על התילים, ביקשתי רשות מהסמח"ט לנוע לאותו כיוון, להיות יותר קרוב, על מנת לעזור במידת הצורך. עוד בטרם הספקנו לנוע, נודע שטוביה נפגע. נסענו מהר. הזמנו במהירות מסוק דרך מפקדת האוגדה, והמשכנו לנסוע במהירות רבה אל מקום הקרב. נעצרנו במרחק כ-3 ק"מ בין התילים. לשם הגיע זחל"ם ופצוע מונח עליו, מלווה על ידי רופא הגדוד ד"ר מרדכי צדוק. המהומה היתה גדולה. לא זיהיתי את הפצוע וחשבתי שהוא טוביה; ואפילו קראתי לו בשמו. הפצוע היה בהכרה, אבל לא ענה לי בתחילה. עד מהרה התברר לי, מטפיחה על הכתף של רופא הגדוד, שטוביה עצמו נהרג במקום, ואילו לפני מונח פצוע אחר, הוא סגן אלישע ברמן.

העברתי במהירות את אלישע לאמבולנס והמשכתי לטפל בו בתוך הרכב, כשברור היה שהוא מאבד דם במהירות רבה. למרות עירוי כמויות גדולות של נוזלים, הוא המשיך להיות ללא דופק וללא לחץ דם. כשהגענו לפלוגת הרפואה כבר היה ידוע לי שסוג דמו הוא "ס". הזעקתי מיד שני אנשים שסוג דמם "ס". הם שכבו על האדמה לידו וכל אחד מהם תרם ליטר דם. את שני ליטרי הדם האלה קיבל אלישע. הוא הועלה למסוק כשהוא חי ועם דופק אבל לא הצלחתי לצערי הגדול להצילו. הוא נפטר בבית החולים. יש לציין כי במקרים רבים עלה בידי ד"ר רווח ויתר הרופאים להציל את חייהם של פצועים קשה.

יוסי כץ, החובש של החטיבה, שהיה צמוד לד"ר רווח במשך כל תקופת המלחמה, מספר על מקרה נוסף: היינו על ציר קוניטרה-

דמשק ליד הכפר חאן ארנאבה, לשם פיננו פצועים. הגיע רכב עמוס פצועים של גדוד התותחנים, שספג פגיעות ישירות. על המשאית שכב חייל במצב קשה. למעשה לא ראינו כלל את פניו, כי הוא היה בתוך שלולית גדולה של דם. להפתעתנו אף אחד לא ניגש לאותו פצוע. לחץ הטיפול בפצועים והקרב שניטש במלוא עוזו על התילים, מנעו טיפול מידי בכלום, מה גם שהפצוע נראה בתחילה כהרוג. כאשר הגיע לשם דוקטור רווח היתה שאלתו הראשונה "למה אין מטפלים בחייל?" התשובה שקיבל: "כבר מאוחר להגיש עזרה." ד"ר רווח לא היסס לרגע. הוא הקיף את החייל. בדקנו לו את הדופק והתברר שהבחור חי! אמנם היה במצב קשה מאוד, אבל חי! הוא היה ללא דופק, ללא לחץ-דם אבל עדיין מיצמץ בעיניו. פעולתו של ד"ר רווח היתה דרסטית ביותר! הוא לוקח שלושה חובשים שהיו במקום, השכיב אותם זה ליד זה ואותו חייל קיבל במשך זמן קצר ביותר כמות רצינית מאוד של דם. הוא סבל מפציעות רבות, אבל אף אחת לא היתה כנראה אנושה. נעשה לו גם שיסוע קנה. בימים האחרונים של המלחמה שמענו שאותו חייל ניצל וחי!

חשוב מאוד – קובע ד"ר רווח – לסיים ביסודיות את הטיפול הראשוני בפצוע ולהביא אותו במצב הטוב ביותר האפשרי לפינוי לבית החולים. התברר לנו עוד במלחמת ששת הימים וגם במלחמת ההתשה, שגורלו של הפצוע נקבע במידה רבה בעזרה ראשונה ובטיפול הראשוני שהוא מקבל בשדה. אם זה נעשה טוב, הסיכויים לשמור על חייו של הפצוע, או על גפה שנפגעה, הם הרבה יותר טובים, מאשר אם נחפזים וממהרים מאוד, ולפעמים גם מחמיצים.

בודדים על התל

כאשר שכך קרב הטנקים בתילים, נצטוו אנשי צוות הסיור של אסף קוטף לעלות על תל ענתר לתצפית ולספירה של טנקי האויב המושמדים. וכך סיפר אבנר, שהיה עם אותו צוות: הגענו לשם תוך הרעשה נוראית. בקושי הספקנו לכבות את מנוע הג'יפ בעמדה

חשופה ו"ליפול" לתוך הבונקר. הוצאנו את מכשיר הקשר ואת מכשירי התצפית והתחלנו לספור. ההרעשה היתה כבדה מאוד. אסף החליט שהוא יוסי פאוקר ירוצו לספור את הטנקים ואני "אשאר בחיים", כמו שאומרים. אני אשאר בבונקר ובמקרה שיצטרכו עזרה, אז אוכל להזעיק. זו היתה הרגשה מאוד לא נעימה; כל פעם רצתי לראות אם הם בחיים. היינו צועקים אחד לשני, אבל לא שומעים איש את רעהו. היתה הרגשה מזופתת לכולם, כי גם הם חששו שאני נפגעתי תוך כדי הריצות בתעלות. ההרעשה היתה מאוד מדויקת. יוסי פאוקר ספר בואמנות בלתי רגילה, בעיני הנץ שלו, כל טנק, למרות שפיקוד האוגדה רצה לקבל רק סדר-גודל. זה האריך כמובן, את התהליך.

פתאום שמעתי יריות נק"ל מלמעלה. במכשיר הקשר שמענו את הטנקיסטים מדווחים שחי"ר עולה על התל. היתה זו הפעם הראשונה במלחמה שהרגשתי פיק ברכיים רציני מאוד. היינו בסך הכל שלושה חבר'ה על התל. שניים רצים בתעלות קדימה ואני רץ מהבונקר ומתרוצץ אחריהם.

ניסינו לצפות מהתל, אבל שלושתנו לא ראינו דבר. זה כמובן הוסיף להרגשת חוסר-הביטחון שלנו. ואז בלי בוש, ניסיתי ללחוץ על אסף להשיג צו פינוי מנקודת התצפית, כיוון שהסיכוי שלנו להחזיק מעמד, היה קטן עם ג'יפ אחד בלבד, שלא ידענו אם הוא שלם או פגוע, ואנו שלושה חבר'ה. המח"ט לא הבין את הרמזים ולא נתן לנו הוראת פינוי. נשארנו למעלה. אמרתי לאסף שבפעם הראשונה מאז תחילת המלחמה, אני מתחיל לפקפק אם אצא חי ממנה.

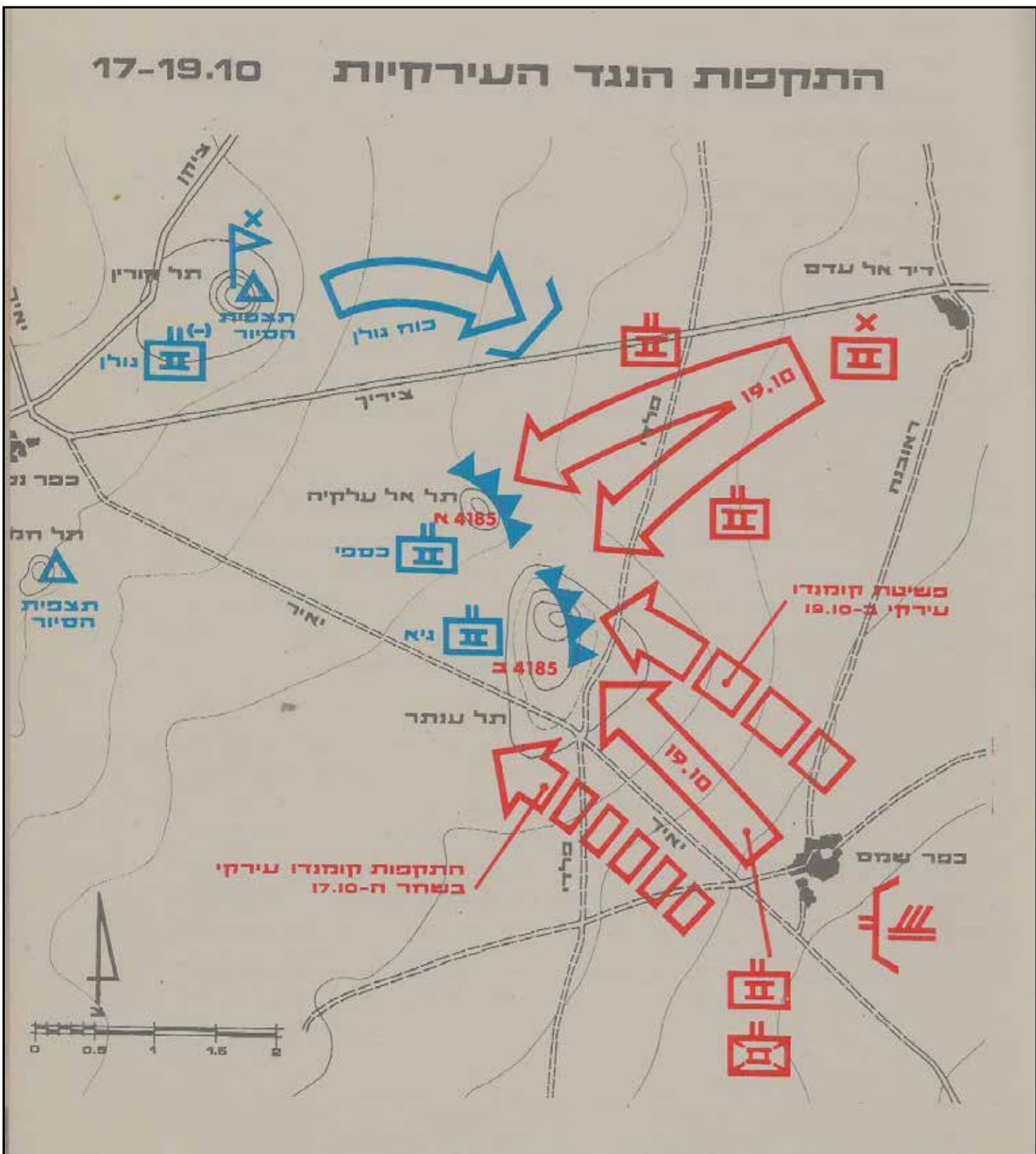
תוך כדי הריצה בתעלות החלטנו לעבור לבונקר הדרומי, שאחר כך הפך באמת לבונקר המרכזי שלנו. ההרעשה נמשכה ללא הפסק. סחבנו לשם את מכשיר הקשר ואת מכשיר התצפית. ובאמת כשהגענו לבונקר הדרומי השתפרה התצפית שלנו. ראינו שאין שום חי"ר, אם כי הטנקיסטים נשבעו שהיה חי"ר. הביטחון חזר אלי. כשנמצאים בתצפית טובה ורואים את השטח, ההרגשה אחרת. נרגענו מאוד ויכולנו להמשיך בתצפית.

באותן שעות ארוכות של לחימה נגד העירקים, עמדו כוחות אחרים של האוגדה בפני התקפות חטיבת השריון ה-40 הירדנית. הכוח הירדני התקדם ממקום היערכותו באזור תל אל-חרה בשני צירים: העיקרי בציר "קרלוס" והמאמץ המשני בציר "צילבון". הכוח הירדני שנע בציר "קרלוס" נתקל למרגלות תל אל-מאל בכוחות חטיבה 179, שבר מערבה וחשף את אגפיו לאש יעילה של חטיבה זו. חטיבה 679 טיפלה בשארית השריון שהגיעה לאזור תל מסחרה. בקרב בין חטיבה 179 לחטיבה הירדנית הושמדו לאויב בזמן קצר כ-20 טנקים מתוך 40. יתרה נסוגו ושבו למקום שממנו באו. המאמץ המשני שלהם לא הגיע לידי ביטוי בקרב.

כוחות חטיבה 179 החלו לנוע לאחור סיום משימתם לעבר האגף הדרומי של חטיבה 205; אולם התנועה היתה איטית ולא עלה בידי חטיבה 179 לתרום כלל להקלת הלחץ מעל חטיבה 205, שעדיין נאבקה קשות כל אותו זמן עם הכוחות העירקיים. העירקים, שנכשלו בניסיונותיהם להדוף את החטיבה מעמדותיה באמצעות גדודי הטנקים שלהם, החליטו לנקוט בשיטה אחרת. הם ניסו לשלח בה חי"ר מצויד בנשק נ"ט אישי. בשעה 4 אחה"צ לערך, הבחינו הכוחות הצופים אל מול מבואותיו של כפר שאמס, בהכנות להתקפה הרגלית ומיהרו לירות בכוחות האויב המתארגנים אש מקלעים ו"מעייני" טנקים; כאשר הארטילריה שלנו מצרפת גם היא את אש תותחיה. העירקים גילו עיקשות מסוימת, אבל האש היעילה שהומטרה עליהם הבריחה אותם לבסוף.

ערבו של יום נוסף ירד על הכוחות הלוחמים. הגדודים החליפו את מיקומם. הפעם התארגן גדוד 94 בצמוד לתילים, כאשר במסגרתו גם כוח גולן; ואילו גדוד 125, האבל על מות המג"ד טוביה, יצא לחניון לילה באזור צומת "ציקן-יאיר". להפתעת הכל, אחרי יום הלחימה הקשה, היה הלילה שקט יחסית. גם הארטילריה הסורית שבתה מעט. הלוחמים נהנו ממנוחה, ואילו הדרגים עשו את מלאכתם כרגיל, נאמנה בשלווה מסוימת.

ערב שמחת תורה – יום רביעי, 17 באוקטובר

יום רביעי, בשבוע הקרבות השני, עבר על יחידות החטיבה בשקט כמעט מוחלט. למעשה היתה הגזרה הסורית כולה רוגעת. גם הארטילריה של האויב לא היתה טורדנית כבימים שלפניו ושלאחרי. גדוד 94 התייצב עוד בשעות הבוקר המוקדמות מול כפר שאמס, בתוכו ומאחוריו. באזורים "סגול" 4288 – 4289, בקרבת תל אל-עשים, היה מרכז עיקר כוחו של חיל המשלוח העירקי, שכבר הרגיש בנחת זרועה של החטיבה ועוד עתיד היה להוסיף להרגישה בימים הבאים. גדוד 125 וכוח גולן היו פרוסים בעמדות על תל עלקיה ותל ענתר ובינות לתילים.

אלה גם אלה ירו מעמדותיהם לעבר האויב, אולם היה זה בחינת אמצעי מונע מפני חדירה. חסרה היתה זרועו של חיל-האוויר, שבכוחו להכות באויב ולמנוע ממנו התארגנות מחודשת; אולם חיל-האוויר עסוק היה באותה עת בסיוע לכוחות צה"ל שחצו את התעלה, והתקדמו לעבר איסמעיליה בצפון ולעבר סואץ בדרום, ושינו את פני המלחמה בחזית המצרית. ללוחמים באזור התילים, שלא יכלו כמובן לראות את תמונת המלחמה בכללותה, נראה חסרונם של חיל-האוויר בזירה שלהם כ"החמצה" משוועת וגם אין ספק שהיה בכך כדי להקשות על הלוחמים, אבל פני המלחמה ברמה בכללותם לא שוננו. לא היה בכוחו של חיל המשלוח העירקי להכריע את גורל המאבק בצפון, והוא היה עתיד לספוג מכות כבדות כשם שספגו מזמיניו הסוריים.

בעוד שלטונקיסטים היה זה, כאמור, יום של מנוחה יחסית, לכוחות הסיוע היה זה יום של קרבות ארטילריים כבדים. האגד הארטילרי 213 של אוגדה 146 שוב עבר לרשות מפקד הסיוע החטיבתי סא"ל יוסי, ולפי הנחיות קציני התותחנים יצחק בירמן ויצחק וייס, שעמדו על תל ענתר ותל עלקיה, היכה בסוללות אויב והריכוזים שלו.

עם רדת הערב נכנסו הגדודים לחינויים בתילים אלה ובסביבתם, גדוד 94 בקרבת צומת כפר נסג' כשבמסגרתו גם כוח גולן, שאליו הוחזרה יחידת-המשנה של יהודה אריאלי, אשר נשארה מאז ה-14

בחדש לחסימה בצומת כפר מסחרה. גדוד 125 ירד לחינון מתחת לתל ענתר, כאשר פלוגה ו' שלו חסמה בשיפולי תל ענתר לכיוון דרום-מערב, יחד עם מחלקה 1 של פלוגה ו', ושני זחל"מים של צנחנים. גם בסיומו של אותו יום רביעי היה כוחה של החטיבה ככוח של גדוד. מספר הטנקים שעמדו לרשות המח"ט יוסי היה 36 (15 ל-94, 14 ל-125 ו-7 לגולן). בערבו של היום שוב חל שינוי בכפיפותה הפיקודית של החטיבה. אוגדה 146 קיבלה עתה אחריות על הגזרה במקום אוגדה 210. החטיבה חזרה עתה שוב להיות תחת פיקוד האוגדה של מוסה, עימה החלה את המלחמה ברמה ואשר אותה עזבה חמישה ימים קודם לכן.

במשך ימי הלחימה בגזרה הדרומית ניהלה אוגדה 146 קרבות עם חטיבה ממוכנת סורית 132, עם חטיבת שריון 47, עם חטיבת שריון 76, ועם חטיבה ממוכנת 40. היא השמידה ככוחות לוחמים את החטיבות 132, 47 ו-76 ופגעה קשות בחטיבה הממוכנת 40. הכוח הסורי שלחם נגד האוגדה, מנה בכל אחד מימי הלחימה כ-150 טנקים ואף למעלה מזה. עתה נעה האוגדה צפונה לשאת במאמץ הלחימה בגזרה הצפונית.

יחד עם האוגדה עלה צפונה גדוד 61, לאחר שבימים 13 – 16 באוקטובר הוא התארגן מחדש, והוקמו בו פלוגות חדשות ("רוני" ו"חיעם"). יחד עם ההתארגנות הטריד הגדוד בקביעות כוחות אויב באזור תילי כודנה ופגע שם בבונקרים ובעמדות תצפית של האויב. גדוד 61 עסק גם בהכנות ראשוניות לקראת כיבוש תילי כודנה, תל אל אצבע ("סגול" 327) ותל אבו קיס ("אדום" 3477) בשילוב עם כוחות צנחנים, אולם תכנית זו בוטלה לבסוף. עם ערב ה-17 באוקטובר התקבלה בגדוד פקודה לנוע לעבר קוניטרה במסגרת חטיבה 4. הגדוד נע בתנועת-לילה והגיע לאזור הצירים "אמריקה-רביבים". עוד טרם הספיק הגדוד להתארגן בחינון, הונחתה עליו אש ארטילרית ובהפגזה זו נפצע למוות סגן אריה הר-טל (הלבזיט), קצין הקשר הגדודי. באותו ערב הועבר מן הגדוד כוח "רוני" ובו 9 טנקים, לכוח "עדה".

העירקים מתכוננים להתקפה המכרעת – יום חמישי, 18 באוקטובר

בשעה 03:30 התריעה התצפית של אסף קוטף שעל תל ענתר, כי היא שומעת רעש כלים מכיוון דיר אל עדס וכפר שאמס. היתה זו, כפי שהתברר אחר כך, פעולת-הטעיה של האויב. מחצית השעה לאחר מכן, בשעה 04:00, נטש כוח "אגוז", שאבטח את התצפית שעל התל ואת פלוגה ד' של אסא תדהר, את מקומו על תל ענתר. לא יצאו 15 דקות וכוח-פשיטה עיראקי תקף את פלוגה ד' מכיוון צפון-מערב, מטווח של כ-50 מ'. הפלוגה היתה ערוכה במדרונות הדרומיים של התל. מימין ומשמאל לציר "יאיר", במגמה לחסום לכיוון כפר שאמס.

אנשי הקומדו העיראקיים, שאיגפו את הפלוגה מדרום-מערב, מעורפה, מנו כ-70 חיילים חמושים ב-RPG. "זיזית" פתחה באש לפניים, ולאחר שאיתרה שיוורים עליה מאחור, דילגה מעט אחורנית צודדה קני טנקים וירתה לעבר התוקפים. פלוגה ו', "ויאול" של אורי קפלן, תפסה מיד עמדות משמאל לפלוגה ד', ופתחה גם היא באש מקלעים ו"מעייכים" על התוקפים. אנשי הסיוע החטיבתי ירו פצצות תאורה כדי לסייע באיכון הכוח התוקף. כוח סורי פתח אותה שעה באש-מרגמות מכיוון כפר שאמס, כלומר מכיוון דרום-מזרח, לעבר עמדותיה של "זיזית". הקרב נמשך כ-20 דקות. הפשיטה העיראקית נכשלה. הקומנדו העיראקי נסוג לכפר אל עדס.

עם עלות השחר גילו השריונאים של גדוד 125 בסמוך לטנקים שני חיילים עיראקיים הרוגים ושניים פצועים. אחד היה פצוע קשה ואחד מת מפצעיו. השני, שהיה פצוע קל, נחקר וגילה את זהות התוקפים וגם הסביר כיצד תוכננה ההתקפה. התברר, כי גדוד 125 תפס את הגזרה בצורה דומה לזו של הלילה הקודם. הסורים צפו בהערכות הגדוד, ואחד מקציניהם תידרך את הכוח העיראקי על אופן השמירה בחינון הלילה. לפי הנתונים בשטח, תכננו העירקים והסורים להכניס את כוח הרגלים בין הפלוגה לעיקר כוחו של הגדוד, ועל-ידי כך להביא גם לירי הדדי של הכוחות אלה באלה. התגובה המהירה והזהירה של

הפלוגה המותקפת והחשיפה המידית של התוקפים, הכשילו את תוכניתם. ואכן, סיפר השבוי, חייל מילואים תושב בגדד, כי פצצות התאורה, שירו אנשי הסיוע היו הגורם ששבר את תנופת ההתקפה של פלוגת הקומנדו. השבוי סיפר עוד כי מפקדתם של העירקים שכנה בתל ערב ("סגול" 220), מדרום-מזרח לכפר שאמס ומסר גם פרטים נוספים.

בעת שהותקפה פלוגה ד', היתה פלוגה ח' של הלל עידן על תל עלקיה, ושם אף נשארה במשך היום כולו. עם שחרו של יום ששי, ה-19 בחודש, עזבה פלוגה ד' את עמדותיה והצטרפה לפלוגה ח' על 4185 א'. במקומה בא גדוד 94.

סיפר יהודה רון, חשמלאי "סנטוריון", איש חוליית החימוש הטכנית בגדוד 125: הגענו יחד עם הדרגים, כדי לתקן את הטנק של אבי, שעמד בחסימה על המורדות הדרומיים של 4185 ב'. לטנק לא היתה טעינה. תיקנו את הטעינה באילתור, מפני שהתיקון שרצינו לעשות לא הצליח. העבודה נמשכה יותר מן הרגיל ובינתיים עזב הסייר, שהיה צריך להחזיר אותנו למקום החנייה של הדרגים. נשארנו עם הפלוגה. נאלצנו להמתין שם עד שיפציע השחר כדי לחזור את הדרגים. היינו על הזחל"ם אחד-עשר איש. בשעה ארבע לפנות בוקר, כשבנימין קוממי החובש ואני שמרנו, שמענו פתאום רעש של מנוע דיזל מצד ימין. התקשרנו מיד לקמב"ץ הגדוד והודענו לו שאנחנו שומעים איזה רעש חשוב. הוא אמר לנו שזה שום דבר, שנרגע ונמשיך לשמור.

בינתיים התקפלה סיירת "אגוז". שמענו דרך הקשר שהחבר'ה שלנו כמעט ירו עליהם, אז לא רצינו ללכת איתם ונשארו. אמרנו שנחכה עוד. נכנסתי לזחל"ם. קוממי נכנס גם הוא דרך הדלת האחורית. פתאום ראינו רשף ושמענו קול התפוצצות. זה היה RPG. קפצנו ישר החוצה מן הזחל"ם. קוממי יצא ראשון והרביץ צרור ימינה. זחלנו לאורך הזחל"ם ונשכנו על הארץ. כשנייה לאחר שהתחיל הירי, התחילו גם הטנקיסטים לירות כדורי 0.5 ופגזים, כשכולם מרביצים אש שוטפת,

ממש בצרורות. בינתיים זחלנו הלאה, נכנסנו בין הטנקים וניסינו להתחפר איך שהוא. היו לנו בסך הכל רק העוזים בידיים וכובעי פלדה על הראש. אותתנו לטנקיסטים, ולאסא תדהר מ"פ ד' במיוחד, שאנחנו נמצאים ביניהם ושישגניחו בנו, שלא ידרסו אותנו. היינו במלכודת, תחת אש צולבת של הטנקים מצד אחד ושל הקומנדו העיראקי מצד שני.

מספר החובש בנימין קוממי: נשארתי להתחפר במקום, ליצור לי עמדה כמו כולם. כל פעם הרמתי את הראש לוודא עם החבר'ה עדיין נמצאים סביבי, בגלל החושך וההמולה לא זיהיתי שום דבר. חיכיתי. מידי פעם צעקתי "יש נפגעים חבר'ה? כמובן לא קיבלתי תשובה, גם אם היו משיבים לא הייתי שומע אותם. עם שחר, זיהה אותי אסא כנראה התחיל לצעוק: "מי שם?" צעקתי: "זה אני קוממי!" אז הוא אמר: "עלה מיד לטנק!" עלייתי לטנק. זה היה בשבילי כעמדה מבוצרת. עברו עוד כחמש דקות. הירי נמשך בינתיים. אסא התקשר לג'יפ של הסיירת. ראיתי שמטפלים בשבוי פצוע. טיפלתי בו גם אני והעלינו אותו לג'יפ. בתחילה לא רצה לעלות, אבל אחר שהובטח לו שלא נעשה לו שום דבר, הסכים לעלות. בשטח ההוא נשארתי כרבע שעה, אבל זה היה כנוצח בעיני.

חשבתי על האשה ועל הילדים. היו אלה רגעים קשים מאוד, כשפגדים של טנקים באים מאחור, RPG ונק"ל מלפנים. זה היה בכלל לא נעים.

גם יום ה-18 באוקטובר, מלבד התקפה זו טרם בוקר, היה יום שקט יחסית לגדודי החטיבה, שנערכו בתילים ובסביבתם, אך היה זה שקט שלפני הסערה, סערת הקרב הגדולה והאחרונה של החטיבה ברמת הגולן. גדוד 125 נערך אחר-כך על שני התילים ואילו גדוד 94 היה ערוך כבר מול כפר שאמס. במשך היום ניהל הגדוד אש עם כמה טנקים עירקיים וירה על כלי רכב ועל חיילי אויב, שניסו לטפס על התילים. לפי פקודת יוסי המח"ט החזיק כל גדוד כוח עתודה קטן מאחור, למכות נגד באגפים. הניסיון שנרכש בקרב של יום ה-16 באוקטובר לימד עד כמה חשוב הדבר.

בשעות לפני הצהריים תגברו הסורים והעיראקים את כוחם מולהחטיבה. התצפיות של פלוגת הסיור גילו כי הכוחות רוכזו שוב בשני הכפרים דיר אל עדס וכפר שאמס, שממזרח לגדודים הערוכים. גם חפ"ק האוגדה דיווח בשעה 10:15, לפי תצפיותיו שלו, כי הובחנה תנועת טנקים ורכב רב מכיוון ציר "צבע" 78 לאזור כפר שאמס. במשך היום לא היו אירועים מיוחדים והגדודים נשארו בעמדותיהם. בשעות אחר-צהריים הבחינה התצפית של הסיור שכוח סורי התרכז באזור צנמין. מספר טנקי האויב בין "שדרה" ל"יאיר" 80 (קיטרף) באזור הריכוז של הדיביזיה העירקית, גדל מאוד ולקראת ערב כבר נמנו שם כ-50 טנקים, כולל T62. חסרונם של חיל-האוויר ושל ירי ארטילרי מאסיבי היה כמעט קריטי, כפי שהוכיחו הקרבות למחרת, אך חיל-האוויר היה עסוק בסיוע לכוחות שבחזית הדרום. הלילה ירד והגדודים התכנסו שוב לחניונים; גדוד 94 מתחת לתילים וביניהם. פלוגה ב' שלו, "בגין" של יאיר צור, הוצבה בנפרד מיתר הגדוד, בחסימה על ציר "יאיר" עם 9 טנקים. צוות הסיור של פייטו הוצב על תל ענתר לתצפית. מחלקת צנחנים של אגוז וכיתת חרמ"ש של חיים בוטו אבטחו את התצפית. גדוד 125 נערך בחניון כפר נסג', צומת "ציריך-ציקן-יאיר", שכונה "כנר מוגרבי" בדיווחי הקשר, לשם זהירות.

כבר משעות הערב המוקדמות טיווחו הסורים והעירקים אש ארטילרית על החטיבה וזו גברה והלכה במשך הלילה כולו, כהכנה להתקפתם הצפויה למחרת. למרות זאת, נמשכה הפעילות השגרתית החיונית של אנשי הדרגים והם ספקו דלק, תחמושת ומזון, ככל הנדרש.

ספר סרן דוד לבנה (יוקי), מ"פ א' ("אופטי") בגדוד 94: עם הכניסה לחניון הגיעו אנשי הדרגים לתדלק אותי. היינו עייפים מאד, התמהמהנו, ואז בא אלי נהג-המיכלית ואומר לי: "שמע יוקי, אתה מוכרח לגמור מהר את התידלוק, למה אני יושב פה על חבית חומר נפץ". הייתי נדהם! רק אז, מתוך עייפות, תפסתי שהוא מודע לכך שהוא נוסע עם מיכלית-דלק תחת אש ההפגזות. גמרנו לתדלק מהר. אותו בחור, אם הוא אינו גיבור, אני פשוט לא יודע איך לכוות אותו.

ההפגזה נמשכה. המג"ד ואני ישבנו בטנק ופתאום אני שומע דפיקה

מתא הטען-קשר. מאחר שהיינו כל כך אפאטיים אמרתי "יבוא". איך שאני אומר "יבוא", נפתח תא הטען-קשר ומציצים לי שני פרצופים שחורים ושואלים: "אפשר להיכנס?" אמרתי להם: "ברוך בואכם!". מיד נכנסים שלושה חבר'ה בלי הרבה חוכמות. "מי אתם?" אני שואל. "אנחנו העגלונים (נהגי הזחל"מים) של הצנחנים", השיבו. "בבקשה, תשבו!" אני אומר. "חבר'ה, תודה רבה, אין בפינו מילים להודות, איפה אנחנו יכולים להסתדר, רק לא להפריע לכם" – הם אומרים. אני משיב לו בהלצה: "שמע, אתה תשב בביבר". ה"ביבר", הוא מקום צר ששם אנחנו מחזיקים כלים. הבחור אפילו לא התלונן, הוא התיישב שם וזו הפעם הראשונה שאני רואה אדם יושב לילה שלם ב"ביבר" ואחר כך יוצא החוצה בלי לקטר. הם ישבו אתנו והיו מאד רעבים. אמרתי "חבר'ה – הפגזה – אך מה שנוגע לאוכל לא נפסח על הנושא!" פתחנו התאורה, ישבנו ואכלנו, והם נרגעו.

הבעיה היתה עם שחר, כשהמג"ד נתן להם הוראה לצאת החוצה מהטנק ולאסוף את יחידת הצנחנים ואז ה"עגלון" הזה אמר לי "יוקי, אם אני אצא, איך אני אסתובב עם הזחל"מים, למה שהחבר'ה לא ירוצו למטה?" איך שהוא הצלחתי לשכנע אותו. הוא יצא החוצה ואמר: "תשמע, הבית שלכם זה היה בית חם, הבית שלי לא כל כך חם כמו הבית שלכם!".

בעוד חטיבה 205 עסוקה בתילי ענתר ועלקיה, המשיך גדוד 61, עם שחר אותו יום חמישי, לנוע עם 9 הטנקים שנותרו לו על ציר "רונה" לאזור שמדרום לצומת "אמריקה-רונה", כדי למנוע התקפת-נגד אפשרית של האויב מכיוון דרום. הגדוד נערך על ציר "ציריך" לכיוון צומת "רונה-רביבים", כוח קדמי שלו תפס עמדות בכפר ג'בא וניהל קרבות-אש עם ירדנים ועירקים באזור ציר "רביבים". המג"ד מלר יצא לכוח "רוני", שסופח לכוח "עזה", לנהל את האש שלו.

יום המלחמה האחרון – יום שישי, 19 באוקטובר

כזכור, בליל שישי היו פלוגותיו של גדוד 94 פרוסות למרגלות התילים עלקיה וענתר. על תל ענתר ישבו אנשי החרמ"ש. "הברן" של סרן חיים בוטו של הגדוד. צוות קטן מפלוגת הסיור החטיבתית בפיקודו של פייטו צפה כל הלילה על תנועות האויב. כוחות האויב המטירו אש ארטילרית כבדה ביותר על התילים. ההנחתה היתה מן העזות ביותר שידעו העומדים על התל במשך המלחמה, אף שהיו מורגלים בהפגזות ארטילריות כבדות ומתמשכות. המנוסים בשיטת הלחימה של העירקים, יכלו כבר להבין שההפגזה באה להכין מתקפה נוספת על התילים, אלא שעדיין לא היה ברור מה אופי תישא הפעם.

נגמ"ש חפ"ק גדוד מלר

המח"ט יוסי ביקש להקדים את ההתפתחויות ולפנות בוקר, ב-04:15, פנה אל האוגדה בדרישה להקצות לו סיוע-אוויר. אבל עוד קודם שניתן היה לדון בבקשתו, התברר שכוח קומנדו עירקי גדול החל להסתער על התילים. הכוח, שמנה יותר מ-100 חיילים, התקדם בחסות החשיכה של טרם-בוקר מכיוון כפר שאמס, איגף איגוף קל מצפון ובא בעורפה של התצפית ושל הכיתה שאבטחה אותה. כוח

של צנחנים, שהיה פרוס על התל מצפון, פינה עוד קודם לכן את עצמו לאחור. גם כיתת החרמ"ש כבר היתה בתהליך של "התקפלות", לאחר שהוברר לה שבלחץ האש הארטילרית הצפופה לא יכלה למלא עוד את יעודה.

מפקד הכיתה שישבה על התל היה רב"ט ניסן אבשלומי, מפתח-תקוה, כרסם במקצועו האזרחי. מספר ניסן: עלינו לתל בסביבות השעה שמונה בערב יום ה', עם הזחל"ם, והיינו אמורים להוות כיתת אבטחה לחוליית תצפית של הסיור. התמקמנו בשטח. זה היה במדרון הקדמי של תל ענת. התמקמנו עם הזחל"ם בתוך מחפורת בעמדת מארב, שלא היתה נוחה כלל, כי היתה מאד תלויה, ואי אפשר היה לעמוד בה לשניה אחת. היינו עולים למעלה ומתחלקים חזרה. כשעה וחצי היה שקט. אחר כך התחיל האויב להראות את המצאותו. הפגזים התחילו לנחות עלינו. בתחילה זה בא בקצב איטי כ"טפטוף". הפגזים הגיעו עד מרחקים של 10-15 מ' מסביבנו, או שהם עברו מעלינו אל הכוח שישב מאחורינו ואל הגדוד שישב בחניון.

בהתחלה התרגשנו מזה. לאט-לאט התרגלנו. החשיך יותר. אחר כך, האש התחילה להיות מטווחת יותר וחזקה יותר. היינו תשעה אנשים וישבנו בעמדה פתוחה. כל פגז עלול היה לכתוש את כל הכיתה. היה לנו קשר עם חוליית הסיור, שישבה כ-20 מ' מעלינו ועם המג"ד. תפקידנו היה לאבטח את החוליה, אבל במשך הלילה התברר לנו שאנחנו צריכים לשמור על עצמנו. לא יכולנו להרים ראש.

לפתע, סמוך לשעה 23:00, קיבלנו פגיעה ישירה. סברנו שזה טנק או נ"ט. זה היה מכיוון שונה של הפגזים הקודמים. התברר לנו שנתגלינו באמצעי הראייה הליליים של האויב. היינו ממש על כף ידו והוא טיווח את נשקו אלינו, כשאנו חסרי אונים מולו. לא יכולנו לדוז. דרך הנסיגה שלנו היתה לכיוון שלהם. לעלות למעלה לא יכולנו כי אז היינו מתגלים ומיד היו פוגעים בנו. עם הזחל"ם כמובן שלא יכולנו לדוז, מפני שהיינו נפגעים בנ"ט. בליית ברירה, ובפקודת המג"ד כמובן, עמדנו במקום

וספגנו את כל הפגזים. החבר'ה תקעו את ראשם בקרקע ובצפורניים ממש ניסו להיאחד בכל גרגיר חול שחור שהיה בסביבה, כדי להגן על עצמם מפני הפגזים. היו מקרים שנפלו בינינו פגזים במרחק של מטר – מטר וחצי, ופתאום היתה נשמעת דומיה. היה נדמה לי שהפגז ריסק חלק מהכיתה. הייתי קורא בשמו של יששכר או של אמנון כהן שהתחפר לידו. היתה שתיקה של שניות אחדות ואחרי-כן פתאום הם ענו לי. היתה לי הקלה ושוב חוזר חלילה. מי שלא פחד היה לא-נורמאלי.

ההפגזה נעשתה הרבה יותר מרוכזת לקראת שעות הבוקר המוקדמות, לפני תקיפת האויב. המצב היה בלתי נסבל. הפגזים כבר פגעו בתוכנו. שני פגזים, שלמדלו היו נפל, נחתו ממש מטר מאתנו. יששכר כהן, שהיה לידי, חיבק מרוב התרגשות את הפגז שנפל לידו. זה היה פשוט ענין של נס, ששני הפגזים שנפלו לידנו היו נפלים. מספר יששכר כהן: כששמעתי את הנפילה של הפגז, הורדתי את הראש וחיכיתי להתפוצצות. הפגז לא התפוצץ. הרמתי את הראש והנה אני רואה את הפגז על ידי אז מרוב התרגשות חיבקתי את הפגז ונישקתי אותו. אלוהים עזר לי לצאת ממנו בשלום יחד עם כל הכיתה.

מספר ניסן אבשלומי: זה היה כבר לקראת הבוקר. כבר לא יכולנו לסבול את ההפגזות האלו. התקשרתי עם המג"ד ואמרתי לו: "כבוד המג"ד, אם אתה רוצה להוציא אותנו רק על אלונקות מכאן, אז יש רק רגעים ספורים!". סג"מ דוד פינטו, ש"ערק" מיחידתו בבסיס ההדרכה, הצטרף לכוח שלנו והיה מפקד הכיתה, ניסה גם הוא להתקשר למג"ד ולהסביר לו את המצב הקריטי. אנו לא מוטיילים, לא עושים את התפקיד שנועדנו לו ועם זאת גם מסכנים את חייה של כיתה שלמה, כעשרה אנשים בעלי משפחות. ביקשתי רשות לעלות לעמדות יותר בטוחות למעלה. קיבלנו ממנו את ה"חיובי". התקשרתי עם חוליית התצפית שהייתה מעלינו. היו שניות ספורות של הפסקה. ניצלנו את ההפסקה הזאת והעליתי את כל הכיתה. הזחל"ם נשאר באותו מקום ואנחנו עלינו לעמדות בטוחות יותר. רוב החבר'ה כבר היו ממש בהלם. נכנסנו לבונקר עם כיסוי.

זה היה כבר עם עלות השחר, בשעה 04:15 בערך. החלפנו בינינו רשמים וניסינו לשחרר לעצמנו את רגעי הסייט, למעשה שעות הסייט, שעברו עלינו. ופתאום, ב-04:40 לערך, אנחנו שומעים קול "טפטוף", שמאחר יותר התברר לנו, שאלה היו קולות "עוזים" של הסיור. הם היו בעמדה קרובה יותר לאויב וצפונית לנו והאויב עלה מהכיוון ההוא. יצאתי החוצה. דוד פינטו הודיע לי שהם מתקיפים אותנו ואנחנו צריכים להיערך להגנה. היינו בעמדות מאד נחותות, מפני שהתל עליו עמדנו היה ערוך להגנה לכיוון הפוך מזה שבו התמקמנו. האויב עלה מכיוון שונה לגמרי, מקו ההגנה שהגבעה היתה מאורגנת לקראתו ואנחנו נלחצנו אל הקיר.

באותן שניות שמענו מרחוק קולות של טנקים. לא היה ברור לי אם אלה טנקים שלנו או של האויב. אחרי רגעים ספורים התברר לנו לשמחתנו, שאלה הטנקים שלנו והם חשים לעזרתנו. בינתיים הטנקים של העירקים התחילו לעלות על הגבעה. תפסנו עמדות למעלה והשבנו אש. ביחוד עשה את זה הסיור, בעמדות שלפנינו. הכוח שעלה עלינו,

אמנון לב, קצין החימוש של גדוד 61, נפצע בקרבות, ברח מבית החולים, חזר לגדוד וגילה תושיה ואומץ לב בתנאים קשים ביותר

לפי האש שהם הטיחו בנו, התרשמתי שהוא בסביבות גדוד. אולי אני טועה, אבל כך זה נראה לי אז בגלל עוצמת האש שלהם והקולות הרבים. ראיתי שאין שום סיכוי סביר להילחם נגדם, מה גם שהטנקים שלנו, כך חשבתי, יוכלו לעשות את העבודה ללא פגיעות.

כשהטנקים של האויב היו כ-100 או 200 מטר מהפסגה, נתתי הוראה לחבר'ה שלי לסגת אחורה לכיוון הטנקים שלנו, למרות שחששתי שהטנקים שלנו יחשבו שאנחנו האויב וירו בנו. החבר'ה התחילו לסגת. אנחנו יורדים ואחד הטנקים מכזבן אלינו את הקנה שלו. בכל הסימנים שיכולנו, ניסינו להבהיר לו שאנחנו לא האויב. כמה חבר'ה ממש השתטחו על האדמה, שרקו ועשו כל מה שאפשר. למזלנו, הטנקיסטים זיהו אותנו, צודדו את הקנים שלהם מאתנו והמשיכו לעלות בגבעה. המשכנו בנסיגה מסודרת. אף אחד לא נשאר מאחור. לא היה לנו אף נפגע, אפילו לא שריטה. כולם אמנם חזרו, אפשר לומר, עם הלם ועם הרגשה שאירע להם נס, אבל כולם חזרו בריאים ושלמים, וזה מה שחשוב.

סיפר פיטו, סגן משה בריקמן, קצין הסיור שהיה עם צוות התצפית בראש התל: ישבנו בתוך התעלה, זה הכי בטוח. יש לך משם הראות הכי טובה. התארגנו. השארתי את אליאס בצומת, בהצטלבות התעלות שהייתה שם, כדי למנוע מהאויב אפשרות לרדת אלינו ממרכז התל. ואנחנו, המפקדים, נשארנו ליד המשקפת, לצפות עד כמה שאפשר. בלילה התחילה הפגזה רצינית ב-02:30, והיא נמשכה למעשה עד חמש בבוקר. זאת הייתה הפגזה ממש מדויקת. היא גם כיסתה את המדרונות המזרחיים של התל, מלפנים, בינינו לבין האויב וזה קצת הפליא אותנו. התברר שהעירקים לקחו בחשבון אפשרות שיש לנו תשמועים או אפילו חי"ר להגנה במדרונות המזרחיים של התל. יתכן שהם הקשיבו לקשר ואולי ככה סתם, בלי לקחת שום צ'אנס, פשוט כיסו את השטח באש, 500 מטר לפני הגבעה וזהו.

בעליה שלנו לגבעה נפגע הגיפ של דן יוסף, והיו צריכים לגרור אותו

למטה. משמונה אנשים שהיינו, ירדו שלושה. נשארנו חמישה על התל עם שני ג'יפים. לקראת בוקר, בסביבות השעה ארבע, התחיל השחר לעלות. שמענו בקשר שהטנקים של גיא מתחילים לתפוס חזרה את העמדות לקראת יום. שמענו עוד שהם התחילו לנוע. עוד קודם לזה "התקפלו" כל הצנחנים שהיו בשטח. התחלנו להירגע. אני זוכר שאמרתי לדן: "זהו". התיישבנו כבר בתוך התעלה ואמרנו: הסיוט עבר."

במשך הלילה היו לנו חששות. יודעי דבר אמרו שהפגזה רצופה כזו וכיסי מלפנים, הם הקדמה להתקפה כבלילה הקודם. הפעם בחרו העירקים את תל 4185 ב' (תל ענתר) לעלות עליו, מאחר שבלילה הקודם אסף ירה ממנו פצצות תאורה על אלו שהתקיפו את החניון שהיה על ציר "יאיר" והם כנראה התריעו על כך שיש שם תשמוע. הם בוודאי גם הבינו שזה שטח השולט על החניון למטה.

הם עלו מצד צפון, בשטח מת לגבינו. אנחנו לא היינו מסוגלים לראות אותם. ב-04:15 שמענו קולות של אנשים על יד העמדה. אמרתי לגיא, שנראה לי שחי"ר אויב מצוי על הגבעה ועולה עלינו. גיא אמר לי "תבקש לשם ארטילריה". היה לי קת"ק וביקשתי ארטילריה. היא התמהמהה לבוא. הארטילריה לא היתה מכוונת מראש על המוצב שלנו. פתאום שמענו קולות ירי. סימן-טוב, שהיה בתוך הבונקר, ראה שם שני אנשים שהגיעו ממש לפתחו. אנחנו, שעמדנו בתעלה מאחורי הבונקר, לא היינו מסוגלים לראות את האנשים, למרות שזה היה במרחק של 15 מטר או אפילו 10 מטר מאתנו.

כל האנשים שהיו למעלה פתחו באש. נשמעו קולות של יללות ושל צעקות. הם צעקו ושאגו שם על הגבעה, כנראה כדי לעודד את עצמם וכל הגבעה ממש התמלאה אש נותבים ו-RPG וכל יתר הדברים שחי"ר נושא וזורה. הם כנראה ציפו לכוח גדול הרבה יותר מחמישה אנשים על הגבעה, לכן עלו מצפון ומצפון-מזרח ולא מכיוון הגדוד, כך שאף אחד לא היה מסוגל לראות אותם. לאחר מכן התברר לי, שהתצפיות של הסיירת האוגדתית, שישבו בתל אל קרון, ראו המוני חיילים עולים. הם קצת הגזימו. אני חושב

שהיו שם בסביבות 100 איש. התצפיות ניסו לדווח לאוגדה, אך היו בעיות קשר. אלינו זה לא הגיע שעולים עלינו.

החיילים העירקיים פתחו עלינו באש וכיסו את הגבעה. הם לא ירו למקור האש שלנו, כי לא ידעו איפה אנחנו. מיד ראינו שאין לנו סיכוי נגדם. התעלה שירדה מהמרכז סגרה אותנו מאחור ואם הם היו נכנסים לתוך התעלה הזאת לא היינו מסוגלים להסתלק. לקחנו את הנשק, את החגורים, את המעילים ואת יתר הציוד האישי. את המשקפת הגדולה (20x20) ואלצנו להשאיר במקום. התחלנו "להתקפל" לכיוון הבונקר השני, 20 מטר מאחור. אליאס נשאר במעבר של התעלה. באמת באו משם שני "חבר'ה" והוא הרג אותם. תוך כך, דן ואני הוצאנו את כיתת החרמ"ש שהייתה בתוך הבונקר, מסתרת. הטנקים של גיא כבר התחילו בינתיים לעלות. חיכינו לסימן-טוב, שנשאר עוד קצת בבונקר. הוא ירה עדיין על התוקפים ולא רץ יחד אתנו – לכן חיכינו. לבסוף הוא הגיע לאליאס והם ירדו לכיוון דרום. ירדנו גם אנחנו.

הקת"ק יצחק וייס היה אף הוא עם צוות הסיור על התל. מספר מפקד הסיוע, סא"ל יוסי: ברגע שקיבל וייס את הפקודה להסתלק מהתל, הוא נתקל בקבוצת חיילים עירקיים מולו. לא היה ברור לו שאלה עירקים. הם קראו לו לבוא אליהם. הוא דיווח לי באלחוט שיש קבוצת חיילים והוא אינו מכיר אותם. "מי זה יכול להיות?" הוא שאל. אמרתי לו "זה יכול להיות רק אויב. תברח מיד מהאגף שלהם". הוא עשה כך והם פתחו באש. האנטנה שלו חטפה פגיעה ישירה ואבדתי את הקשר אתו. אבל יצחק בידרמן, שהיה מאד קרוב אליו, קלט אותו בלי אנטנה. הוא תיווך בינינו, וייס הגיע לפונק שלו.

נתתי לו הוראה לפס על הטנק. לא רציתי שיסתובב רגלית בשטח. פחדתי שאולי כוחות שלנו יתחילו לנוע, וייס יישאר שם לבדו. הבחור טיפס על הטנק. הפעם הוריתי לו לנסות לנוע לאגף, לתפוס תצפית, כדי שיוכל להמשיך להעסיק אש מקרוב. איך שהוא מתחיל לנוע מתייצב מולו פונק ופוגע בטנק שלו פגיעה ישירה. אף אחד מהצוות לא נפגע. וייס

שואל אותי שוב במכשיר הקשר בטנק "מה לעשות?" אמרתי לו: "פה כבר אין מה לעשות, המלחמה שלך נגמרה! חפש לך מחפורת ושב שם עד סוף הקרב". וזה מה שהוא עשה.

מטרתו של כוח הקומנדו העירקי הייתה להכשיר את הקרקע לתקיפת טנקים, שהיו אמורים להתקדם בחסות ההסחה של החי"ר היוזר נ"ט, בשני הצירים "ציריך" ו"יאיר", כלומר מכיוון כפר אל-עדס ומכיוון כפר שאמס. אולם הכוח העירקי לא עמד בלוח הזמנים שנקבע לתנועתו, ושריונו הופיעו בשלבים.

השעה היתה 05:20 כאשר המח"ט פנה פעם נוספת למפקד האוגדה וביקש הנחתה ארטילרית על התילים ועל המדרונות המזרחיים שלהם. עשר דקות לאחר מכן החלו כוחות החטיבה בתנועה לקראת מגע. לראשונה הורה המח"ט לגיא להעלות מכוחותיו על תל ענתר. פלוגה א' של יוקי נשלחה לכתף ימין של התל, תפסה עמדות וכזדיהתה את חיילי האויב פתחה עליהם באש מקלעים. פלוגה ג' של בועז נעה לעבר התל באיגוף שמאלי, תוך נצירת אש. לאנשי הפלוגה, שהתאמצה לעלות על התל במדרון התלול, עדיין לא היה ברור מה עלה בגורלן של כיתת החרמ"ש ושל התצפית, שהיו עליו במשך כל הלילה. למרבה המבוכה, אותנו החיילים העירקיים שעל התל אל הכוחות העולים, אולם אנשינו יצאו מהר מכלל ספק. המאותתים החלו יורים בזוקות ונ"ט אל המטפסים. איש משלנו לא נפגע במטח האש הראשון. הפלוגה אימצה את כל עוצמת מנועיה והסתערה על היורים עליה, כשהיא מפעילה את כל כלי נשקה.

כאן התגלו מגבלותיו הטכניות של הטנק. ככל שהמשיכו הטנקים בעלייתם, כן התקשו בהנמכת קני תותחיהם. החי"ר קל-התנועה המשיך להפעיל את נשקו נגד המסתערים עליו. ארבעה טנקים נפגעו מאש האויב. הטנק של נדב גרינגרד, מ"מ 2, קבל 2 פגיעות ישירות. הטנק הוצת. שלושה אנשי צוות נהרגו ונדב נפצע. ההרוגים היו יהודה אקרמן, שלמה פיורתניו ויאיר ענבר. בקרב נפגעו גם בועז גלבע המ"פ, מ"מ נוסף וסמל מחלקה 2. מן הטנקים שנפגעו נחלץ ללא פגע רק הסמ"פ אביגדור פלדי,

שקבל את הפיקוד על הפלוגה לאחר פציעתו של בועז. טנק אחד הדרדר, אך הצוות שלו חולץ. בשלבי עלייתה של הפלוגה על התל החלו סוללות הארטילריה מפגזות, לפי פקודות מפקד הסיוע הארטילרי, את הכוחות שעל התל ועל המורדות המזרחיים שלו.

בינתיים קידם המח"ט יוסי את גדוד 125 אל צמד התילים. בראשונה עלו פלוגותיו על תל 4185 א', תל עלקיה, אך כשהתברר כי התל הזה פונה על ידי האויב, כשירו עליו מעיכים, העביר המח"ט את פלוגה ו' של אורי קפלן לתל 4185 ב', תל ענתר, וזו הבריחה משם את השרידים של חיילי הקומנדו העירקיים, שעדיין נשארו עליו לאחר ההתקפה של פלוגה ג', "גנוסיה", מגדוד 94.

האויב נסוג והשאיר אחריו למעלה מ-35 גוויות בתעלות שעל התל. הטנקים והארטילריה דינבו בנסוגים. המח"ט חשש מהימצאותם של חיילי החי"ר של האויב על התל ובשעה 05:58 פנה אל האוגדה בבקשה לשלוח חיילי חרמ"ש לטהר את התל. הגיע כוח של 5 זחל"מים, ואלה נשלחו לטהר תחת פיקודו של אסף קוטף. התל הופגז ללא הפסק על ידי הארטילריה העירקית. אסף החליט שלא לסכן את האנשים שהיו תחת פיקודו. מפקד אחד הזחל"מים נפצע. אסף החזיר למטה 4 זחל"מים ובראש כוח בן 12 איש עלה על התל וטיהר אותו. אסף יובל עברו בתעלות המוצב שעל התל, כשיצחק מינה מחפה עליהם, מוודאים שאין בהם חיילים שלנו. חיילים עירקיים נתגלו בתעלות. מקצתם נשבו ואחרים, שהמשיכו להילחם, נהרגו.

כוחות חי"ר של האויב נמצאו עדיין על המוצב. סיפר אסף: השלכתי מספר רימונים לתוך הבונקר הדרומי, בו היינו בתצפית. וידאתי שה-SLS (מגבר אור כוכבים) נמצא תחת מחסה ראש. נתתי לעשן לצאת מתוך הבונקר. יובל ויצחק מינה כבר התכוננו לגשת לבונקר, לטהר אותו. עצרתי אותם ושאלתי את השבויים שתפסנו קודם אם נמצאים עדיין אנשים בתוך אותו בונקר. הם טענו שלא נמצא אף אחד. המשכנו להתקדם פנימה לבונקר, כאשר יובל נע קדימה ואני מעט מאחור, מחפה עליו. פתאום, מתוך האבק

של הבונקר יוצאים פנים של ילד. שוב קפצה עלי שמחה לכמה שניות. בכל אופן מישהו משלנו יוצא מהגהינום הזה. המחשבות נמשכו כמה אלפיות שניה בלבד, כי יובל זיהה מיד RPG בידיים שלו, ואני חושב שרק האצבע הזריזה של יובל על ההדק הצילה אותנו. לקחנו סיכון עצום, מחשש שמא נפגע בכוחותינו. זה נושא שמאז מלחמת ששת הימים מלווה אותי כל הזמן. המשכנו להשליך רימונים לתוך אותו בונקר. בשלב זה הצטרף אלינו ישי המ"פ, שסיכן את עצמו שוב, כי לא ידענו שהוא אמור להגיע לאותו בונקר ולכן כמעט נפגעו הוא והאנשים שלו. אני חייב לציין שכל אותה עת היה תל 4185 ב' מורעש קשה בארטייליה.

על שותפו לטיהור הבונקר, סגן יובל, סיפר אסף: יובל הצטרף אלינו בדרך מקרה. לאחר הפשיטה המוצלחת של כוח עירקי על חניון גדוד 125, קפצתי למג"ד אגוז. רציתי לדווח לו על הסתלקות אנשיו מהתצפית על התילים. בדרך חזרה אני רואה בחורצ'יק נוסע על אופניים בסימטאות הכפר חאן אורינבה באמצע במלחמה ומנסה תוך כדי רכיבה על אופניים לעצור אותי טרמפ. מצא חן בעיני אדם שבזמן המלחמה מטייל על אופניים. העמסתי אותו על הג'יפ ותוך כדי תנועה שאלתי אותו לשמו. הוא סיפר לי שהוא גר בנהלל, וזה עזר לו. ככה הצטרף יובל לג'יפ שלי ולפלוגת הסיור.

הוסיף יובל: הייתי קצין בצנחנים. השתחררתי שנה לפני המלחמה. הגעתי לרמה, לאל-על, ביום שני בבוקר, כשהאוגדה של מוסה פלד עלתה לשם. הוא שכן שלי, גר בית על יד בית. ראיתי את הנהג שלו נוסע בג'יפ צמוד לזחל"ם שלו והצטרפתי אליו. בלילה היה לי קר. חיפשתי מקום לישון. הגעתי לגדוד הסיור של האוגדה, שיש לו נגמ"שים וחשבתי שבתוך נגמ"ש יהיה טוב לישון. נכנסתי לשם ומתברר שהקצין שעל הנגמ"ש הוא חבר טוב שלי מקורס קצינים. נשארתי איתם 10 ימים. אחרי 10 ימים הפכו את הנגמ"ש לנגמ"ש של מפקד האוגדה. החלטתי שמספיק לי. רציתי לחזור לכיוון קוניטרה. הלכתי וחיפשתי באחד הבתים ומצאתי זוג אופניים. עליתי על האופניים והתחלתי לנסוע. ואז אסף עצר אותי וכך הגעתי לפלוגת הסיור.

עם בוקר ביום שישי היינו צריכים לעלות לתילים להחליף את התצפית. עוד לא ידעו שום דבר על ההתקפה הצפויה של העירקים. היינו בדרך מחניון הלילה לכיוון התצפית להחליף את פיטו ואת הצוות שלו ואז התחילה כל המהומה. פגשנו את החבר'ה שהצליחו להסתלק ומהם נודע לנו שפיטו ודן חסרים. אסף דיווח לישי. חשבנו שהם פצועים. הוא החליט שהוא נכנס לחפש אותם. היתה שם הפגזה נוראית. הטנקיסטים נסגרו בתוך הטנקים ואנחנו נכנסנו עם הג'יפ לתוך שטח מופגז. היו קטעים שהג'יפ ממש התהפך מהדפי אוויר. למזלנו יצאנו שלמים לגמרי. עשינו סיבוב אחד, אחר כך סיבוב שני. כך הסתובבנו שם למעלה מ-20 דקות, וחזרנו לדווח לישי שלא מוצאים אף אחד. כמו שאנחנו חוזרים, אנחנו פוגשים את ישי עם פיטו ודן. נחנו.

לאחר כשעה הודיעו הטנקיסטים למח"ט שהם פוחדים להסתובב באזור, כי הם רואים אנשי חי"ר על הגבעה. המח"ט פקד שאחד הג'יפים יוביל פלוגת חרמ"ש למעלה. אסף קיבל על עצמו להוביל את הפלוגה למעלה. התחלנו לנוע. ההפגזה הנוראית נמשכה. ראינו שיש שם סתם אבדות ולמעלה לא נגיע. ירדתי מהג'יפ ועליתי לזחל"ם של מ"פ החרמ"ש. דיברתי עם הנהג, בחור תחמני שבאמצע ההפגזה ישב ושר, ממש אחד כזה שתענוג לעבוד אתו. הוא העלה את הזחל"ם עד למעלה. הוריתי להם היכן התעלה. אסף היה כבר על התל. "נשפכנו" כולנו לתעלה. ישבנו רגע והתארגנו, הסברנו לחרמ"שניקים שהם מקבלים את התעלה השמאלית.

אסף, מינה ואני החלטנו שאנו הולכים לתעלה הימנית. התחלנו לנוע והחרמ"ש מדדנב קצת מאחורינו. נעים איזה 10 מטר ומגלים פצוע בתעלה. אסף הוביל. הפצוע שוכב ומביט בנו עם הנשק מכזון אליו, עומד לירות, ואני רואה שאסף עושה את עצמו תתל"ג: "לירות או לא לירות?" אני צועק לו תירה! תירה! מהר! הוא אומר לי "אני לא יכול!" בסוף הוא מכזון את העודי, מסובב את הפנים ויורה צרור והבחור נגמר.

אמרתי לו שאני אלך קדימה, ושהוא ישמור לי על הגב. התחלנו לנוע. עברנו עוד איזה 15 מטר. פתאום אני רואה שני חבר'ה, ממש הייתי בטוח שהם

ישראלים. פחדתי לירות בהם, אך בסוף הבנתי שהם ערבים. התחלתי לצעוק לעברם באנגלית ולהורות להם להתפשט. הם היו עם חגורים, קסדות, נשק והכול, אבל מה, היו מבולבלים לגמרי. הם התפשטו והגיעו אלינו. השכבנו את שניהם על הרצפה וקראנו לחייל חרמ"ש שיקשור אותם. הם אמרו שהם יחידים.

אנחנו מתקרבים לעוד איזה בונקר. אני שומע משם דיבורים. אני צועק בערבית: "תעל הון". יצא איזה חייל. הוא חשב שהחבר'ה שלו קוראים לו. יצא עם בזוקה פטוונה, חגור וקסדה. אסף, מינה ואני עמדנו ממש חצי מטר אחד מהשני ובטוחח שלושה מטרים מאתנו העירקי הזה. ואני חושב שזה יהודי, ולא מוכן לירות בו. אני שואל את אסף: "מי זה?" ואסף אומר לי "גם אני לא יודע מי זה!". אני לא יודע כמה שניות עברו, הבחור התחיל להתעורר. נאלצנו לירות בן. עכשיו התברר שאין מה לחפש אנשים שלנו על התל. התחלנו לטהר את הבונקרים עם רימונים.

על התל הושאר צוות תצפית ודיווחיו סייעו רבות במהלך קרבות השריון הכבדים בהמשך אותו יום. שעות הלחימה הליליות נראו ארוכות ללוחמים, אם כי השעה בה הסתיים הקרב עם כוחות החי"ר היתה עדיין שעת בוקר מוקדמת. השעון הורה רק על 06:50 כאשר הודיע המח"ט למפקד האוגדה מוסה "אנחנו שולטים עכשיו היטב במצב". אולם הקרב הקשה והמכריע של אותו יום טרם התחולל. התקפת השריון הראשונה של האויב, שאמנם קצת בוששה לבוא, מבחינתו, החלה.

הטנקים העירקיים תוקפים

בראשונה נראו כ-30 טנקי אויב פורצים מכפר שאמס ומנסים לאגף את שני התילים מדרום. טנקי פלוגה א' של יוקי פתחו עלים באש והשמידו 5 טנקים, שניים מהם במורדות תל ענתר 4185 ב' בטווח של כ-800 מ'. פלוגה ב' של יאיר צור העסיקה את האויב בטווחים רחוקים יותר והעלתה באש עוד שני טנקים. טנק המג"ד פגע ב-2 נוספים באזור התילים, ובאחד שהיה בכפר.

במאמץ ההדיפה של גל התקפה זה נשאה גם פלוגה ו' "ויאל" של גדוד 125, שבתוכה לחם גם המג"ד. הפלוגה, שהייתה ערוכה בחלקה על האוכף של תל ענתר ובחלקה על כיפתו, ניהלה קרב שריון בשריון עם כוחות האויב שהתקרבו לעמדותיה, העלתה כמה מהם באש ואת האחרים הבריחה.

בעוד כל אלה מטפלים בכוח האויב שפרץ מכפר שאמס, התקרבו אל תל עלקיה, 4185 א', בין 30 ל-40 טנקים מכיוון כפר אל עדס. מגמתם של העירקים היתה ברורה. הם שאפו ללכוד את החטיבה בתנועת מלקחיים. כוח זה בא בסערה ותוך ניצול תנאי קרקע מבוטרים המאפיינים את הגזרה, הצליח להתקרב לטווחים קצרים ביותר. השמש שעלתה אותה שעה במזרח סינוורה את עיני המתגוננים, ועוני אבק כבדים התאבכו מולם.

על תל עלקיה, 4185 א', עמדה אותה שעה פלוגה ד' של אסא תדהר מגדוד 125, ולה רק שני טנקים תקינים בראשית הקרב. שניים אחרים היו תקועים, האחד בגלל סתימת דלק והשני בגלל מצמד פגום. בהמשכו של הקרב הגיע מספר הטנקים הפעילים לאחד, לאחר שטנק המ"פ נפגע בתובה. המג"ד שלח לעזרתה את הסמג"ד אורי קפלן ואת פלוגה ח' של הלל עידן העלה לעמדות באוכף שבין התילים, על מנת שתכה באויב מן האגף. שתי הפלוגות השמידו באשן כ-5-6 טנקים. על תל עלקיה הושאר טנק אחד מפלוגה ח', שחל קלקול בזחל שלו.

סיפר דב בן צבי, שנשאר תקוע על תל עלקיה: אחרי שנפגע הטנק הקודם שלי, הייתי ברזרבה של אנשי צוות. ביום הזה לגדוד היו נפגעים ואני קבלתי את הטנק של טוביה ז"ל עם הצוות המקורי שלו. המוראל היה שפוף. ארגנו את הטנק מחדש והצטרפנו לפנות-ערב לחניון לילה עם כל הגדוד. נכנסתי במקומי חזרה, בתור מט"ק 2א. כאשר תפסנו בבוקר את התל התקלקלו לי הבלמים והטנק הדרדר במהירות כ-100 מטר אחורה ונפלנו לתעלה גדולה. כתוצאה מהמכה נשברו לי כ-20 פגזים. חשבתי שנשבר משהו. יצאתי החוצה ולהפתעתי לא נשבר דבר, אבל הזחל יצא ממקומו. השטח היה מופגז. תדר הקשר היה

של טנק מג"ד. שמעתי את כל ה"שמחה" מסביב וידעתי שכאן הולך להיות קרב שריון. לאחר כמה דקות הפלוגה זדה ואני נשארתי על תל עלקיה לבד.

החלטתי שאני צריך להרכיב את הזחל בכל מחיר. הזחל היה מתוח (הוא היה חדש כנראה) ולא היה במה לפרק אותו. החלטתי שצריך לפרוס אותו כדי להרכיב אותו מחדש. נעזרתי בטנק של עמר שעמד בסמוך ושלא היה יכול לירות ולהשתתף בקרב. הוא בא וחילץ אותי מהתעלה. ניסינו להעלות את הזחל בלי פירוק אבל לא הצלחנו. לאחר הרבה מכות בפטיש כבר יכולנו בקושי לפרק את הזחל ולפרוס אותו. כל הזמן היתה הפגזה כבדה. בשלב מסוים אמרתי לקפלן (היינו יחד בחוץ) שהגיע הזמן לעשות מנוחה רוחנית. נכנסנו מתחת לטנק. כמו שנכנסנו קיבלנו פגיעה מאד חזקה. כל הטנק התנכסה אבק ורן התותחן קפץ החוצה. הוא היה בטוח שימצא אותנו במצב קשה. להפתעתו שכבנו מחייכים מתחת לטנק. כיוון שלא היו לנו בלמים, כזכור, נאלצנו אחר כך להיעזר עוד פעם בטנק של עמר בתור "עוגן". לבסוף הצלחנו להרכיב את הזחל ולהצטרף לכוח שלנו. השעה היתה כבר שמונה בבוקר לערך.

פלוגה ו' "ויאול" היכתה באויב מן האגף והשמידה בגזרתה כ-20 טנקים, כשהמ"מ שלה צורי לבדו זוקף לזכותו 8 טנקים. המ"פ אורי קפלן: הפלוגה שלי התפרסה על 4185 ב'. צורי עם המחלקה שלו ועובדיה היו על "השפיץ" של 4185 ב' ודורון היה מימינו. כמעט באותן עמדות של הקרב הראשון, ב-16 בחודש. היה די דומה לקרב הראשון. באו שוב הטנקים של האויב במאסות גדולות. נעלמו בטווח של 3,000 והופיעו מחדש בטווח 1,200 – 1,500. אבל הטנקים של עובדיה ושל אמציה תפסו עמדות למעלה תוך סיכון עצמי, עמדות "בוגי", ולא נתנו לרוב הטנקים העירקיים להתקרב לטווחים שאליהם הצליחו להגיע בהתקפה ההיא.

מאוחר יותר התברר שאסא מ"פ ד' התחיל ללחוץ לתגבור נוסף לגבעה

שלו, לאחר שהטנקים של האויב התחילו להתקרב אליו ושני טנקים שלו נתגלו בלתי תקינים.

המג"ד כספי שלח אותי לבדוק מה נעשה ומה צריך לעשות. האם יש צורך לתגבר את הגבעה ההיא. עליתי ל-4185 א'. בשלב זה החלה להישבר ההתקפה של האויב. רק טנקים בודדים שלהם הצליחו להגיע לטווחים יותר קרובים מצפון ל-4185 א'. רוב הטנקים היו בטווחים די רחוקים ולמעשה ניהלנו קרב רצוף עם האויב הנוסוג. בקרב הזה עבדנו במסגרת של פלוגה כמעט מלאה. היינו 8 עד 9 טנקים. במהלכים השונים של הקרב באה לידי ביטוי העבודה של תיקוני-אש בעזרת טנקים שכנים בצוותים, בעבודה מחלקתית או אפילו על ירי תיקון-אש פלוגתי. בסך הכול השמדנו בקרב הזה כ-20 טנקים, בחלקם בטווחים שבין 1,200 ל-1,500 מ'.

תוך כדי ניהול הקרב פרש הטנק של דוידוב זחל אחד. בניסיון לחלץ את עצמו, פרש זחל שני ונשאר לעמוד בעמדה גבוהה מאד, שם היה גלוי לפילנים אשר באזור כפר אל עדס. לא רצינו לנטוש את הטנק. נתתי פקודה לאמציה שינסה בעזרת משיכה, בלי פירוק הזחל, להעלות אותו חזרה לזחלים. הניסיון של אמציה לא נשא פרי וצורי הצטרף אליו. במאמץ משותף של שני הטנקים, הצליחו להעלות אותו לזחלים. בקרב הזה לא נפגע אף טנק שלנו מפגיעה ישירה, אך כמה נפגעו מרסיסי ארטילריה. סיימנו את הקרב ללא נפגעים.

מספר המ"מ צורי: קיבלתי פקודה לטפס על הצד הדרומי של 4185 ב'. עליתי על ב' ולא ראיתי הרבה. הייתי מוכרח להתקדם. כל הגבעה הזאת למעלה היא כמין שולחן אחד גדול. התקדמתי ועמדתי בעמדת "בוגי". ואז ראיתי מצד דרום את הטנקים שעולים על הכוח שלנו, שנמצא מימין, ממזרח ל-ב'. התבוננתי וראיתי את הצריחים של הטנקים העירקיים מלמעלה. שמש הבוקר היכתה בעיניים. השעה היתה 6 לערך. נתתי פקודה לתותחן, והטיווח הראשון שנתתי היה "בול". הוא פגע והדליק את הטנק הראשון.

מדורון, שעמד בדרום, קיבלתי אישור לפגיעה בטווח של 1,100. בקבוצה שם היו כ-6 טנקים בוערים. אני לא בטוח ביחס לשאר הטנקים, אבל אני חושב שהיו עוד פגיעות. לאחר שההתקפה מהכיוון ההוא נעצרה, פניתי לכיוון צפון, משם (מכיוון תל א') הופיעו עוד טנקים. התקדמתי צפונה וזיהיתי שני טנקים. פגז ראשון שיריתי, בערך לטווח 200 מ', פגע, אבל לא הייתי משוכנע שהטנק נדלק. יריתי עוד פגז לאותו כיוון וגם אז לא הייתי משוכנע שהוא נדלק. לא רציתי לבזבז עוד פגז, אבל ראיתי שלאט-לאט מתחיל לעלות עשן מתוך הטנק. על ידו עמד עוד אחד באותו טווח. עובדיה התחיל להתעסק שוב עם חי"ר, שהסתובב לנו על הגבעה מאחורינו.

תוך כדי קרב התקרבו עם הטנק ממש עד לקצה השולחן וראינו פתאום שכל העמק מלא בחיילי חי"ר, שברחו כנראה מהמוצב של ב'. התחלנו לירות עליהם מטווח 2,000-2,500. בעצם רק על מנת להבריח אותם, כי אפקט ממשי לא היה לירי הזה. אחרי שהסתלקו, חזרנו לעמדה שהייתה לנו בצד דרום ושוב התקרבו ממש עד למורדות המזרחיים של הגבעה הזאת. שם נתקעתי בלי אפשרות להכניס להילוך. נאלצתי לצאת החוצה, לפתוח את הפלטות של התמסורות, והייתי מוכרח להכניס ל"ברס" כי עמדנו חשופים מזרחה, לכיוון הטנקים של האויב שהיו שם. זאת היתה עמדה מאד לא סימפטית. אחרי מאבק קשה עם ההילוך, תחת הפגזה ארטילרית, ובעזרתו של עובדיה, הצלחנו להכניס ל"ברס" מהיר, וגלשנו מהגבעה למטה.

את גורלו של קרב אחרון זה חרץ המ"פ שמעון גולן, אותו שלח המח"ט אל האגף הצפוני של הכוח התוקף. גולן הניע את ששת הטנקים שלו על ציר "ציריך", הגיע לאגפו של האויב מבלי שזה הבחין בו ובטווח של 1,000 מ' הצליחה פלוגתו להבעיר תוך 5 דקות 7 טנקים עירקיים ואחר כך עוד שניים.

תוך כדי הקרבות הקשים הונחתה על החטיבה אש ארטילרית עזה ביותר, שלא זו בלבד שהפריעה לחטיבה לנהל את הקרב לפי נתוני

השטח, אלא אף הפחיתה את כוחה בצורה ממשית. צוותים נפגעו ולא מעט טנקים הוצאו מכלל פעולה מפגיעתם של פגזי הארטילריה. לטנקים גם לא היתה אפשרות של ממש לתמרן על התילים, בשל המבנה הטופוגרפי שלהם.

כמו בימים הקודמים, כך גם ביום זה לא היו יחסי הכוחות בין התוקפים לבין הכוח של החטיבה לטובתה של האחרונה. לרשות החטיבה עמדו בתחילת הקרב 25 טנקים כשירים בלבד, ואילו מספר הטנקים של הכוחות שהתנגשו עמה היה גדול פי שלושה ויותר. בעורפם של העירקים התוקפים עמדו עשרות רבות של טנקים נוספים, מוכנים להיכנס למגע. את אלה הטרידו כוחות הארטילריה שלנו. בגלל הירי הרצוף, התחממו קנים של תותחים רבים והיה צורך לשפוך עליהם מים על מנת לקררם. סדנים לא נפתחו עוד בגלל החום ומרגמות התחממו עד כדי התכה. לעיתים קרובות ירה רק קנה בודד מתוך סוללה שלמה, כאשר קנים נוספים מתקררים, מצטרפים אליו לסירוגין ויורים.

נאמנה עדותו של מפקד האוגדה מוסה פלד, שאמר כי היתה לו הרגשה באותו קרב ש"חטיבת יוסי מושמדת. הטנקים העירקיים ואלה של החטיבה היו בזמן מסוים מעורבים זה בזה". תושייתם של הלוחמים עמדה להם גם הפעם והחשש לא התממש.

קרבות יום שישי זה, האחרון למלחמה, הסתיימו עם הדיפתם של עשרות הטנקים העירקיים, אבל בשלב זה כבר חלפה הסכנה המיידית. כוחות חטיבה 9 נעו לאגפה הדרומי של החטיבה ונפרסו מדרום לעמדות הטנקים של גדוד 94, היינו מדרום לתל ענתר. כוח-האש של אלה שניצבו מול העירקים גדל. לא זאת בלבד שהעירקים איבדו עשרות טנקים, הם אף לא היו נחושים בהחלטתם לשוב ולתקוף.

בשעות הצהריים המוקדמות החלו העירקים לרכז פעם נוספת טנקים בכפר דיר אל עדס, וכוחות טנקים מלווי חי"ר חמוש בנ"ט רכוב על נגמ"שים בכפר שאמס. אלה גם אלה לא הצליחו לצאת את מבואות

הכפרים. קני הארטילריה שהועמדו לרשות החטיבה המטירו את אישם על הטנקים שבכפר אל עדס, ואלה נרתעו לאחור. אש מדויקת הונחתה גם על חיילי חי"ר שבכפר שאמס. האש הבריחה אותם והטנקים שנותרו בלעדיהם פנו לאחור למצוא מסתור בין בתי הכפר. גם טנקי החטיבה ירו על שריוני העירקים ופגעו בכמה מהם.

האויב, כדרכו תמיד אחר שבירת התקפותיו, פתח במטחים כבדים של ארטילריה על הטנקים של החטיבה. היתה לו בוודאי "סיבה מספקת" לנהוג כך. כוחותיו איבדו באותו יום למעלה מ-45 טנקים בקרבות שניהלו נגד החטיבה. האש הארטילרית נמשכה כל שעות היום והלילה. בשעות אחר-הצהריים נראו תנועות טנקים באזורים שממזרח לכפר שאמס, אבל גם אם היו אלו תנועות לקראת תקיפה, הן הוחנקו בעודן בשלבים התחלתיים. כוחות הסיוע שלנו הנחיתו בתגובה אש ארטילרית על שריוני האויב ועל ריכוזי החי"ר והדרגים שלו. בכך שיבשו את כוונותיו וגרמו לאנדרלמוסיה מוחלטת אצלו.

בשעות הערב החליפה חטיבה 9 את כוחותינו בגזרה. הגדודים הסחוטים והעייפים יצאו להתארגנות מחדש באזור צומת "ציריך-אמריקה-רביבים", הוא צומת כפר ג'בא. היה זה למעשה יום הלחימה האחרון של החטיבה. ביום זה עמדה החטיבה במאבק הקשה והמתיש ביותר שלה במלחמה ברמת הגולן.

הקרב המר של גדוד 61 באום בוטנה – יום שישי, 19 באוקטובר 1973

הקרב על הכפר אום בוטנה, השוכן על צומת הכבישים החשוב "רונה-רביבים", שהתחולל באותו יום, היה האחרון בקרבות של גדוד 61 בפיקוד סא"ל משה מלר.

המגמה הכללית של פיקוד הצפון בכיבוש מתחם אום בוטנה היתה לפתוח ציר נוסף לתנועת כוחותינו אל תוך המובלעת הסורית. במסגרת זאת הוטל על גדוד הצנחנים 567 של אלישע שלם לכבוש את מתחם

אום בוטנה עצמו, במחצית הראשונה של ליל ה-18-19 באוקטובר. על גדוד 61, יחד עם כוח צנחנים וכוח הנדסה, הוטל לפתוח את שני הצירים המובילים מג'בא לאום בוטנה ("רונה-רביבים"). באותו לילה נותרו בגדוד 9 טנקים בלבד, כאשר אורי גולדפרב הקמב"ץ תכנן את חלקו של הגדוד בקרב.

עם תחילת ההתקפה של גדוד הצנחנים, התקדם גדוד 61 יחד עם הכוחות האחרים במקביל בשני הצירים. אורי נע עם 5 טנקים על ציר "רונה" ובן עמי בא עם 4 טנקים על ציר "רביבים", כלומר בתנועת מלקחיים מכיוון צפון לדרום. המפגש בין שני הכוחות היה אמור להיות בצומת "רביבים" 50, שמדרום לכפר. המתחם והכפר אום בוטנה עצמם נכבשו אחרי חצות, בפעולה קלאסית של התקפת חי"ר על-ידי גדוד הצנחנים. אולם הסורים הנחיתו אש ארטילרית, שהחלה ב-02:30, על כל אזור אום בוטנה.

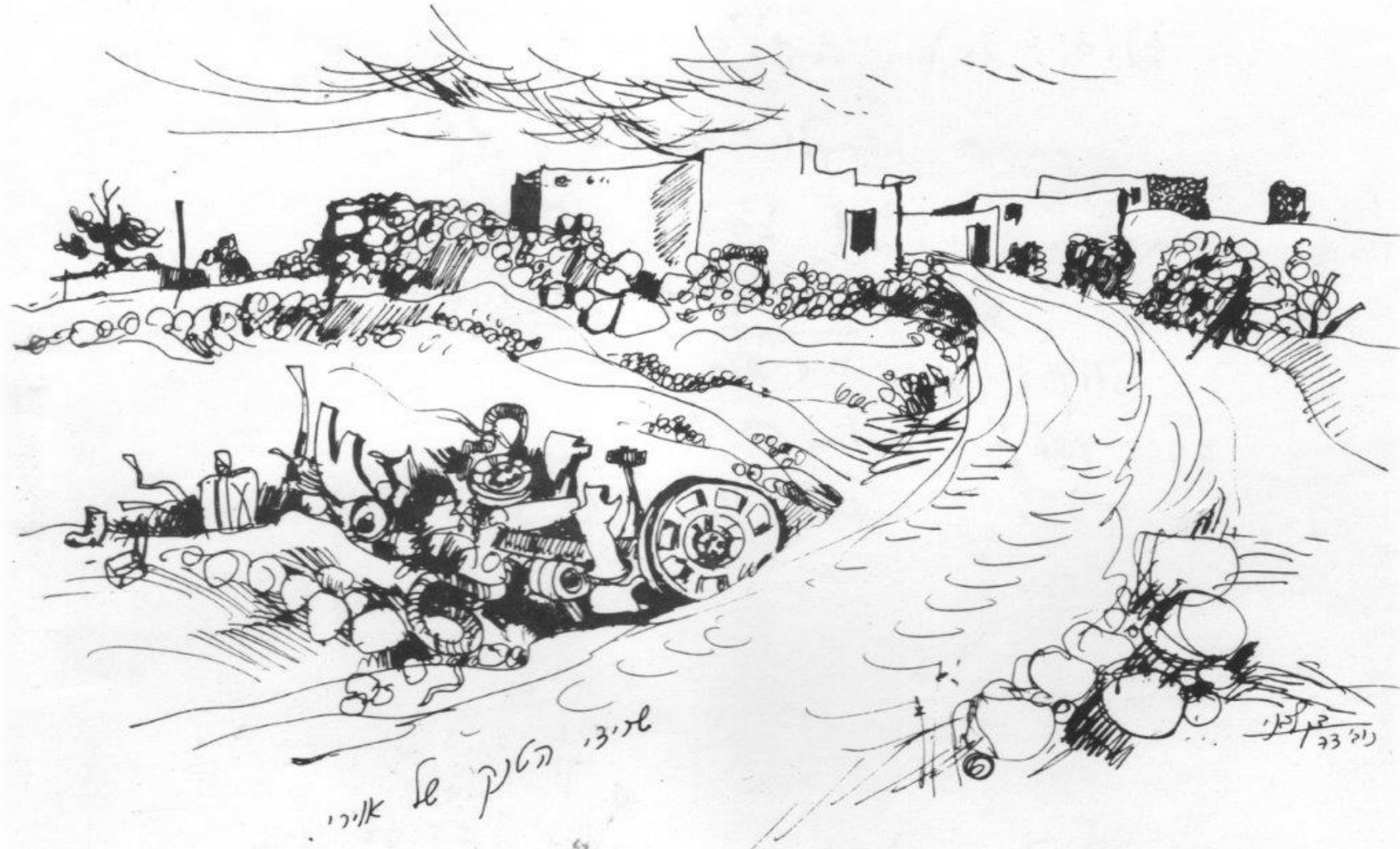
בשעה 04:20 הועברה האחריות על המתחם לאגוזי מג"ד 42, גדוד חרמ"ש מחטיבה 4. החלפת הכוחות התבצעה תחת האש הסורית החזקה, והצנחנים החלו עוזבים את המקום. בכפר נמצאו גדוד 61 וגדוד 42. הטנקים הוצבו ממזרח ומדרום לכפר. השמש החלה לסנוור. אורי חשש כי הסורים ינסו לערוך התקפות-נגד מכיוונים אלה, תוך ניצול תנאי הראות הקשים מבחינתם של הטנקיסטים.

המג"ד מלר, שהתאושש בינתיים מהתייבשותו ביום הקודם, נטל עתה בחזרה את הפיקוד על הגדוד והניע את הטנקים חזרה אל תוך אום בוטנה. הוא ביקש ממג"ד החרמ"ש "להתקפל" לצפון-מערב, פנימה אל הכפר. תנועת הכוחות אל תוך הכפר השתהתה. חיילי החרמ"ש דיווחו על תנועת טנקים סוריים מטווח קצר, וביקשו להיחלץ בדחיפות. אנשיהם החלו נפגעים בזה אחר זה, מאש בכיוון ישיר ומארטילריה מסיבית, שרוכזה במיוחד על הצירים ועל מבואות הכפר.

רס"ל מרדכי אליאני, נהג "זלדה" של מלר, שוב לא חשב לרגע על

העלול לקרות לו או לחבריו שהיו אתו בנגמ"ש. הוא עקף את הטנקים והגיע למרכז הכפר. מתוך ה"זלדה", שהותקפה באש מנשק קל ומרגמות, חיפש אחרי פצועים, בעודו חשוף לקליעי הכדורים ולרסיסי הפגזים. פתאום ראה דמות של חייל פצוע. זה היה הרגע הקשה שלו במלחמה.

אם הדמות היא חייל סורי – הרי שאין הרבה מה לעשות. בעוד שניה או שתיים יפגע פגז של בזוקה או מטח כדורים ב"זלדה" שלו. אם הוא חייל ישראלי – צריך לחלץ אותו. מרדכי אליאני הזניק את הנגמ"ש והגיע אל הדמות. היה זה חייל ישראלי. החייל הנחה את אליאני אל יתר חבריו הפצועים ורק לאחר שהשלים מלאכתו, יצא אליאני מתוך האש אל תחנת איסוף הפצועים. מלר, שראה את המתרחש,

נע במהירות עם הטנק שלו ועם הטנק של דויטש אל כוח החרמ"ש בכיוון דרום-מזרח, בניסיון נואש לחלץ את החיילים מתוך הכפר.

הטנקים הסוריים הוסיפו לתקוף באש תופת את החרמ"ש ואת שריוני הגדוד ופגעו פגיעה ישירה בטנק המג"ד. מלר הועף מהטנק ונפצע קשה ברגלו. הקמב"ץ אורי גולדפרב והתותחן סמל מאיר חדד נהרגו. דויטש זינק מהטנק שלו אל טנק המג"ד ונכנס לצריח, בניסיון לחלץ את אורי, אלא שכבר היה מאוחר. הוא חזר לטנק שלו ונע לאחור. נהג טנק המג"ד סמל ברוך זאדה-כורש נהרג מחוץ לטנק מאש הסורים. בינתיים נפגע טנק נוסף, הטנק של קאליש. דויטש פינה את הנפגעים שנשארו בחיים משני הטנקים הפגועים.

המג"ד מלר שכב ליד הטנק שלו, רגלו פגועה קשות, אך עדיין הוסיף לפקד. הוא הורה להישאר בעמדות בתוך הכפר. דויטש, שהמשיך כל אותה עת לפנות נפגעים, ספג לבסוף פגיעה בטנק שלו ונפצע. גם הוא פונה לאחור. בפקודת מח"ט 4 נע גדוד 5 שלו עם ארבעת הטנקים של המ"פ חיים בן עמי על ציר "רביבים". תוך כדי תנועה הם השמידו כמה טנקים מטווחים קצרים. הכוח הסורי נהדף.

אמנון לב, קצין החימוש, קלט באלחוט שהטנק של המג"ד נפגע. הוא עלה על ה"זלדה" של החימוש ומיהר למקום הפגיעה. וכך סיפר: הגעתי קרוב למקום ששם נפגע טנק המג"ד. שמעתי את דויטש קורא לו: "מלר מה קרה לך?" ואז התחלנו לחפש היכן בדיוק הטנק. באותו זמן אמרו לי ששמעו את הסמג"ד אורי. זו היתה טעות של אנשי החימוש שלנו, ששמעו כפי הנראה סמג"ד אחר. רצתי עם ה"זלדה" עד הטנק וראיתי אותו בוער כולו. הסמג"ד היה בפנים ומלר זרוק פצוע בחוף מעוצמת הפגיעה. "שמעו את אורי" – אמרתי לו. "אני רוצה שאתה אישית תחלץ אותו" – אמר מלר. הנהג הצמיד את ה"זלדה" לצד הטנק ואני חזרתי אליה כדי לעלות ממנה לצריח הטנק הבוער ולהוציא את אורי.

ברגע שניסיתי לפתוח את מכסה ה"זלדה" התפוצץ הטנק. כל התחמושת שלו התפוצצה. הכול עף למעלה. היתה לי הרגשה כאילו התפרץ הר געש לידנו. זינקתי חזרה ל"זלדה" ובאותו רגע קבלתי פגיעה ישירה מנ"ט ב"זלדה". ששה נפצעו. רק חייל אחד ואני נותרנו שלמים. התמלאנו עשן, כי השמן של המנוע וכול הציוד שהיה על ה"זלדה" התחילו לבעור. גם הגומי על השרשרת הימנית בער.

מיד נתתי פקודה לנהג לנסוע אחורנית. נסענו אחורנית. פורטנוי החשמלאי נבהל וקפץ דרך הדלת האחורית ואנחנו פגענו ברגלו, אבל באותו רגע לא ידעתי מזה. נסענו עוד קילומטר משם, עד שהמנוע של ה"זלדה" השתתק. הוא היה בלי שמן ובלי מים. נעצרנו ואז סיפרו לי שפורטנוי קפץ מן הדלת האחורית בזמן הפגיעה. הסתכלתי על

הפצועים. רציתי באותו רגע לחזור, לחפש אותו, אבל ראיתי שאלכס המכונאי שותת דם מעורק הצוואר בצורה חמורה. התלבטתי. אם אני חוזר לחפש את פורטנוי, אאבד את אלכס. הדלקנו בקושי רב את המנוע. ה"זלדה" נסעה, ולבסוף הגענו עם הפצוע לנקודת פינוי. השארנו שם את כל הפצועים.

לקחתי מיד את ה"זלדה" של מוטקה אליאני ונסעתי עם נהג ועם מנחם מנחם קצין הסיוע בחזרה לכפר אום בוטנה. הגענו קרוב למקום שבו נפגענו. ותחת הפגזה איומה – ממש לא יכולנו לעבור את המטרים האחרונים – ניסינו לחפש את פורטנוי. התברר לי שפורטנוי לא היה שם. הוא זחל כנראה למקום אחר. היתה אש תופת וטנקים שלנו ירו מעלי, כל שלא יכולתי להתקדם, על-מנת שלא לגרום נפגעים נוספים. המח"ט פפר אישית נתן לי פקודה "לא לחפש את פורטנוי! לצאת מן השטח! להסתלק משם מהר מהר!". יצאנו.

אמנון קבל פיקוד!

בלב כבד ביצעתי את ההוראה, אומר אמנון. מצב הגדוד באותם רגעים היה קשה ביותר: מג"ד פצוע, סמג"ד הרוג, מפקדי פלוגות פצועים – ולא היה אפילו למי לדווח. אמנון ניגש אל המג"ד הפצוע ומצא אותו שותת דם – אך עיקש בסירובו להתפנות לבית-חולים. קראתי מיד לרופא, מספר אמנון, והוריתי לו: "אין ברירה, תן זריקת הרדמה למג"ד, רק כך נוכל להעבירו לבית חולים".

הרופא הזריק את החומר המרדים והמג"ד הרגיש את התרדמה הנופלת עליו ושמע את משק רוטור ההליקופטר שבא לחלץ אותו. ואז, בשניות האחרונות לפני שנרדם, פנה מלר אל קצין-החימוש שלו, ולחש: "אמנון, אתה נשאת כאן הגבר האחרון, קבל את הפיקוד, והקם מחדש את הגדוד". אמנון היה למפקד הגדוד בפועל למשך יממה אחת.

המצב היה קשה. סיפר אמנון לאחר מכן: מכל הגדוד נשארו רק

חמישה טנקים שלמים. במאמץ אדיר התחלנו לשקם טנקים פגועים, למלא צוותים, להתכונן להמשך הקרב. לפתע הגיע מאי-שם חייל, פנה אלי ואמר: "שלושים טנקים סוריים פרצו את הקו, מתקדמים במהירות, ועוד מעט יגיעו לכאן! היה צורך לנקוט בפעולה מיידית. ריכזתי את חמשת הטנקים השלמים שלי, העמדתי אותם בתוך קפל-קרקע כשרק תותחיהם מזדקרים החוצה, לכיוון ממנו עמדו הטנקים הסוריים לבוא – וחיכינו להם".

חלפה מחצית השעה ומאום לא קרה. ואז, לפתע, הופיע מפקד החטיבה ואמר: "שלושים הטנקים לא פרצו. הם רק ביצעו תזוזה כלשהיא". והגדוד – חמשת הטנקים של אמנון – יצא מתוך קפל הקרקע שבו המתין לאויב.

פורטנוי – בלי הכרה עם פתק על החזה

פורטנוי, החייל שקפץ מה"זלדה" בעיצומו של הקרב באום בוטנה, חולץ מהשטח רק לאחר שעות רבות.

מספר אמנון: רק מאוחר יותר התברר מה קרה לו. כאשר קפץ מהזלדה הפגועה הוא שבר את רגלו ומצא עצמו שוכב על הכביש, פצוע, בעיצומו של קרב. בכוח על-אנושי זחל לשולי הדרך – ושם כיסה את עצמו, להגנה מרסיסים, במכסה מנוע של ג'יפ, שהיה מונח במקום. ומשום שהיה מכוסה כל כך טוב, לא הצלחנו לאתרו כאשר חזרנו למקום וסרקנו את השטח. מכל מקום: פורטנוי שכב מתחת למכסה המנוע והרגיש שכוחותיו עוזבים אותו והוא עומד לאבד את הכרתו. שלף מכיסו עט ופיסת נייר, וכתב: שמי פורטנוי, חייל צה"ל מספר אישי זה וזה. את הנייר הניח על חולצתו. כעבור דקות

אחדות עבר במקום טנק ישראלי וגילה את פורטנוי – דמות מסתתרת מתחת למכסה של ג'יפ. צוות הטנק לא ידע אם לפנוי חייל ישראלי או סורי, ואחד מאנשי הצוות קפץ מהטנק, כשבידו עוזי דרוך, וניגש אל פורטנוי. הלה כבר לא היה מסוגל לדבר, אך בשארית כוחותיו הצביע בידו על הפתק שעל החולצה. החייל קרא את הפתק – והבין. פורטנוי חולץ מיד, הועבר לבית חולים והחלים.

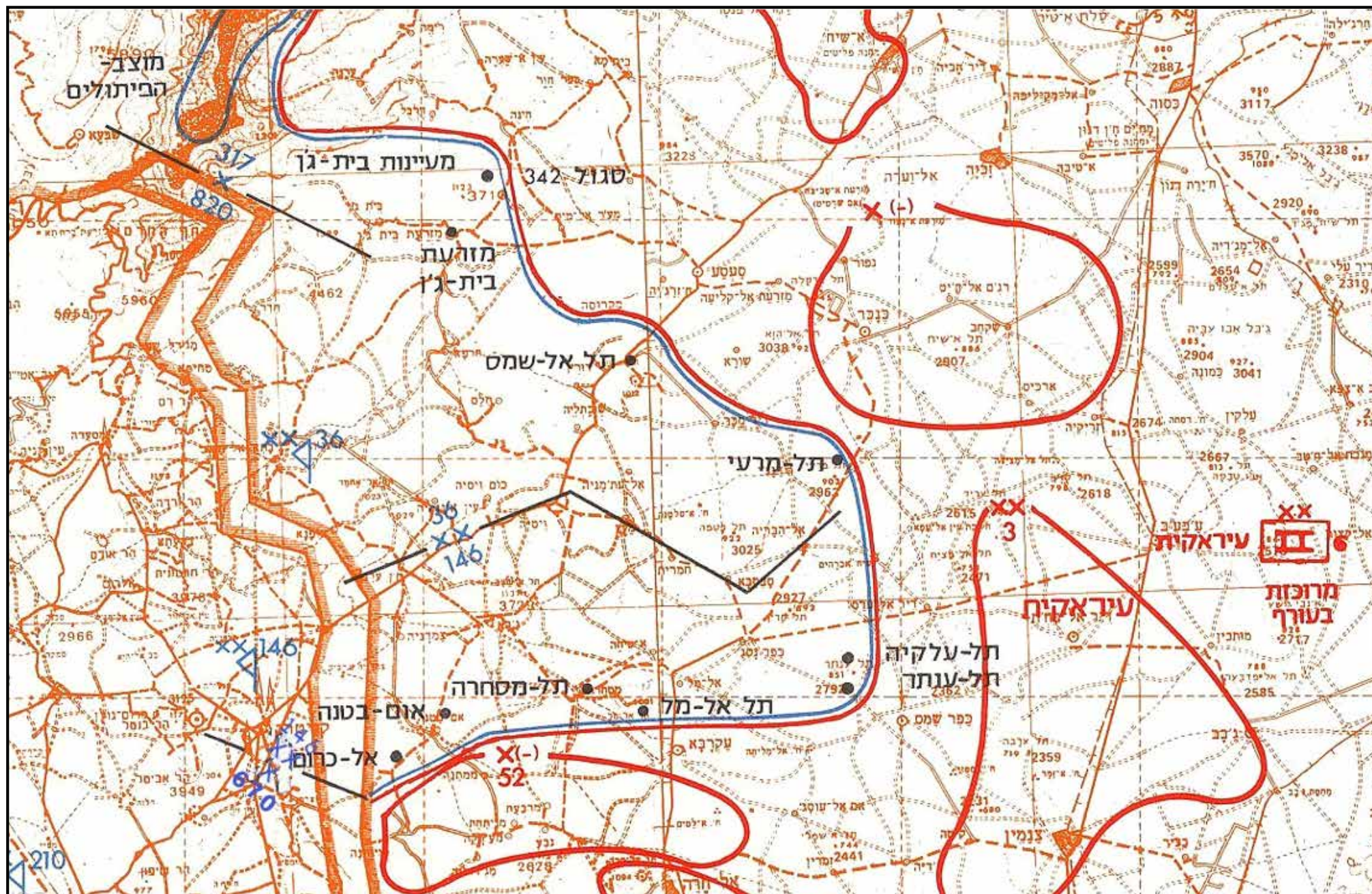
הקרב על אום בוטנה הסתיים אמנם בהדיפת הסורים, אך באבדות קשות לגדוד. שלושה הרוגים וחמישה פצועים, אחד מהם מג"ד, ושני מ"פים היו לגדוד בקרב קשה זה. אבדות כבדות היו גם לכוח החרמ"ש. המג"ד אגוזי עצמו נפצע ומת.

אמנון לב החליט שזו השעה לשוב לחטיבה 205 ובקש את אישור מח"ט 4. הלה סרב, אך אמנון התעקש והגיע אף לחילופי דברים חריפים ביניהם. בסופו של דבר קיבל אמנון את אישור מח"ט 4. עם חמשת הטנקים האחרונים של הגדוד שב לחטיבה 205.

מספר סרן שמעון גולן: עוד בסוף הקרב נגד העירקים על התילים, קיבלתי ידיעה בקשר, שהגדוד המקורי שלי, שכבר לא היה כוח לוחם, נשאר גם ללא פיקוד. המג"ד מלר היה פצוע, הקמב"ץ אורי גולדפרב הרוג.

עם בוקר, בשבת ה-20 באוקטובר, הורה לי המח"ט יוסי לקבל פיקוד על הגדוד, כולל הכוחות שנשארו תחת פיקוד חטיבה 4. עד הצהריים חזר הגדוד למסגרת אחת בפיקודי, ובמשך הימים הבאים, עד הפסקת האש, אירגנו את הגדוד מחדש. בעבודה מטורפת הגענו לכוח של 27 טנקים.

ההיערכות בתום הלחימה. באדיבות המרכז לחקר מלחמת יום הכיפורים.

אפילו

באותו יום שישי ה-19 לחודש, תמה לחימתה של החטיבה. כעבור שלושה ימים, ב-22 באוקטובר 1973, הוכרזה הפסקת-האש בין ישראל לסוריה ומצרים.

בתחנת הדלק העזובה והפגועה שבצומת הכפר חאן אורינבה ישבו המח"ט יוסי והחפ"ק שלו כולו יומיים לאחר הפסקת האש. פה ושם עדיין נשמעו רעמי תותחים רחוקים. הלילה ירד. בחוץ הבזיקו ברקים וגשם טפטף על החלונות הפרוצים. מנורת-נפט האירה באור חיוור ומרצד את פניו. וכך סיכם יוסי את המלחמה הכבדה של חטיבתו:

אני מתפעל מיכולת הביצוע, מהעקשנות, מאומץ הלב, מהדבקות במטרה ומהרמה המקצועית שבה ביצעו כל לוחמי החטיבה את המשימות הקרביות שהוטלו עליהם. כל מפקד, הוסיף המח"ט, יכול לאחל לעצמו לפקד על יחידה כמו חטיבה זו. הצלחנו לעמוד לעיתים מול כמות גדולה פי ארבעה או חמישה של טנקי אויב שעלו עלינו – ויכולנו להם.

צריך לציין במיוחד את פלוגת הסיור. למרות שלא השמידה טנקים, היא עבדה לא פחות קשה מכל היחידות האחרות, אם לא יותר. בתוך המבול הזה של הארטילריה הם רצו על הג'יפים, עשו עבודת תצפית טובה מאד וחיונית מאד לחטיבה. פלוגת הג'יפים יישמה את תורת הלחימה של פלוגת סיור בחטיבת שריון, הלכה למעשה.

הם עשו זאת באומץ לב, מעל ומעבר לסטנדרטים המוכרים לי. הם פעלו בצורה ממש מופתית – מתוך דבקות במטרה ומתוך הסתכנות מתמדת, גדולה בהרבה יחסית לטנקיסטים, כי הם היו יותר חשופים. הדוגמה הבולטת היא מעשהו של אסף קוטף על תל פארס.

הדרגים גם הם עבדו בצורה טובה מאד מאד. לילה לילה הגיעו

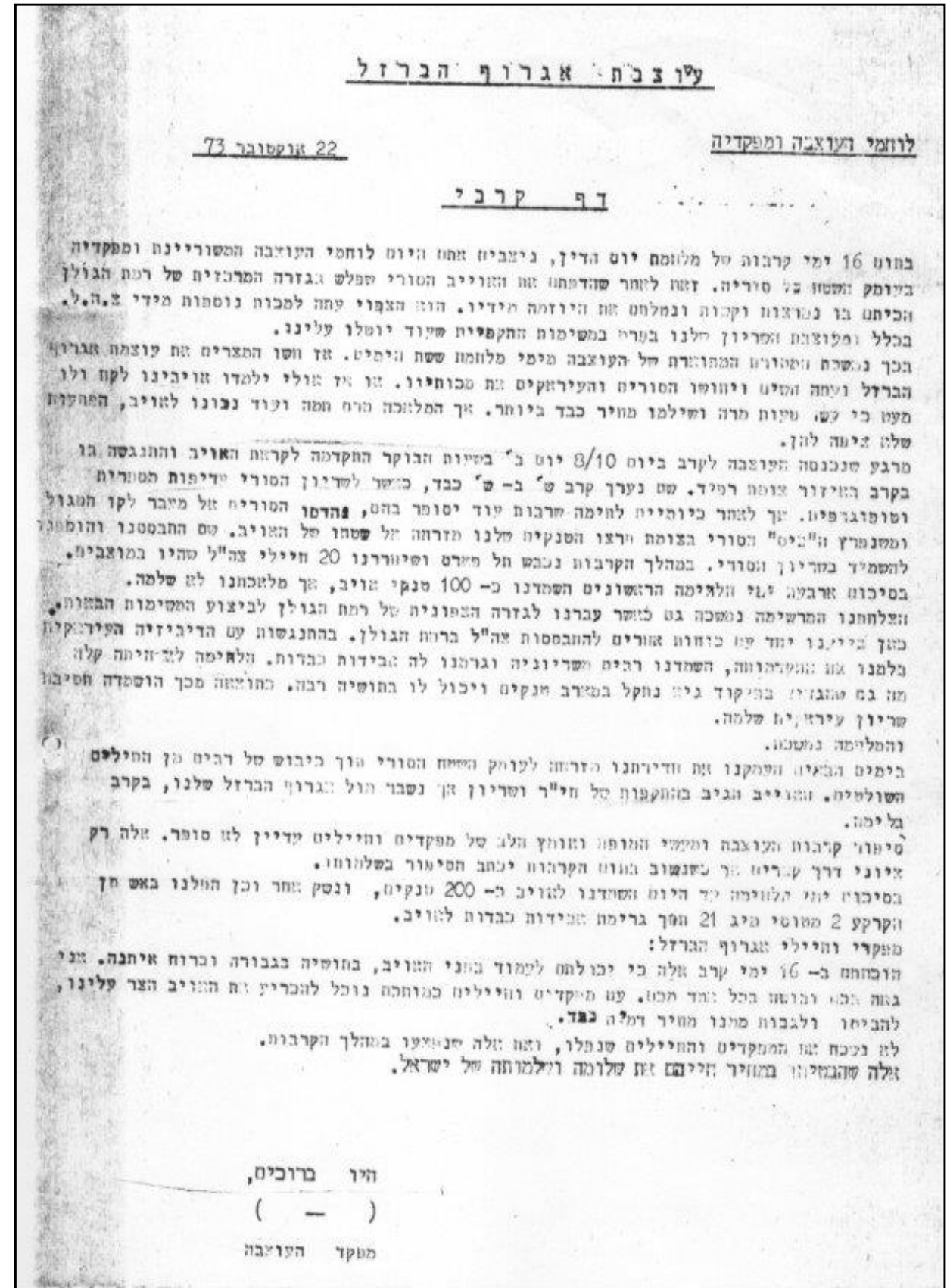

חפ"ק החטיבה בחאן אורינבה

השיירות עם התחמושת, עם הדלק, המים והמזון, ולמעשה כמעט לא היה חסר דבר. במשך כל המלחמה הזאת שנמשכה כמעט עשרים יום, לא נקלענו למצב שגמרנו יום לחימה ונכנסנו ליום לחימה חדש ללא בטנים מלאים בתחמושת ובדלק. הנסיעה במשאיות ובמיכליות תוך כדי ההפגזות, ההגעה לחינונים, והספקת כל הדברים הקטנים לאנשים, כל אלה דברים הראויים בהחלט להערכה, כי בסך הכול, לולא הם לא היו לנו האמצעים להילחם ולבצע את מה שביצענו.

בנוסף לכך, ברציפות, בכל לילה, גדלנו בסדר גודל של לפחות עשרה – חמישה-עשר טנקים. החטיבה תפחה בכל לילה בטנקים, בזכותם של צוותי החימוש רבי התושייה, לאחר שביום היא הצטמקה מאד, עקב נפגעים.

באותם ימים היה ברור לי שאני מפקד על חטיבה מעולה, שאפשר לבצע איתה כל משימה. במלחמתה בשתי הגזרות ברמת הגולן, תרמה החטיבה תרומה גדולה ביותר, ואולי אף תרומה מרכזית, בלחימתן של שתי אוגדות, אוגדה 146 של מוסה פלד ואוגדה 210 של דן לנו. **מדברי הלוחמים**

נתן ולשר, חקלאי ממושב סגולה, נהגו של רופא החטיבה ד"ר משה רווח: כאשר הורה לי הדוקטור להיכנס לשטח לפנות פצועים, נהגתי והוצאתי את הפצועים. כשיש לך הפצצות מסביבי, אתה מכניס את הראש לתוך הכתפיים עם כובע הפלדה ביחד – ונוסע. האם פחדתי? אין אחד שלא מפחד, אין דבר כזה. אתה רואה את ההפצצות מימין ומשמאל וזה רודף אחריך – אתה מפחד, אבל אתה יודע שאתה צריך להציל – אז קמים ונוסעים.

יש כאלה שהסתכנו יותר. אלה שיושבים בטנקים. אני עשיתי אחת מפעולות השירותים. כן, הצלת פצועים היא גם כן רק שירות. אם אני לא נמצא בקו הראשון אז אני חושב שזה קצת יותר שירות מאשר מלחמה, למרות שהיינו תחת אש כל הזמן. קו ראשון זה במקום שהטנקים נמצאים. שם נלחמים באמת. מה אספר לארבעת הילדים שלי על המלחמה? אני אשתדל שלא לספר להם שום דבר. אני חושב שזה לא יוסיף משהו. אני מקווה שכאשר הם יהיו גדולים, יהיה כבר שלום!

ישעיהו אהרוני, מפלוגת החרמ"ש של גדוד 125: היה דבר מצחיק כשבא האלוף יצחק חופי (מפקד פיקוד הצפון) לכאן. הוא אמר שצריך להודות לנו. אני רציתי להגיד לו "תשמע, אף אחד לא צריך להודות לנו ואנחנו גם לא מחכים לזה, כל אחד עושה בשביל עצמו. אני עושה בשביל אבי או אשתי, או הבן שלי שמחכה לי. לא עושה טובה כאן לאף אחד. כל אחד עושה לעצמו!".

אשר רייכמן, איש מושב תמרה בבקעת הירדן, ומש"ק מבצעים של

כוח הסיוע הארטיילרי: מלחמה זו היתה שונה לגבי מזו של 1967. מאז, התחתנתי, יש לי שתי בנות – ופה זה השתנה. התחלתי לפחד. חשבתי מה יהיה עם המשפחה אם יקרה לי משהו. זה לא היה בדיוק כמו אז. עכשיו יש עלי אחריות ונטל.

גבי גלבע, קצין הקשר של הסיוע הארטיילרי החטיבתי: אחרי שנכנסה הפסקת-האש לתוקפה, נסעתי עם המג"ד, סא"ל יוסי, לחפ"ק האוגדה. כשעברנו את קוניטרה ראינו טרקטור מצד שמאל, מדרום לכביש, בין תל אבו נידה לכביש. כנראה שקיבוץ מרום גולן כבר התחיל לעבד את השדות. התרגשתי. שבוע-שבועיים קודם, במקום הזה היו הסורים, היתה מלחמה. נשפך דם. אנשים נתנו את החיים שלהם בשביל שהטרקטור הזה יוכל להמשיך לעבוד.

ביום שעזבנו את הרמה, עברנו עוד פעם דרך חפ"ק האוגדה, שכבר דילג משם למקום אחר והיה בסביבות קיבוץ מרום גולן. עברנו בתוך המשק. כל האזור שרץ אנשי צבא, כולם מלוכלכים, מאובקים ומזוקנים. פתאום, בתוך המשק, על הכביש, הולכת מטפלת בלבוש מבהיק, בצבעים זוהרים, כל הילדים הקטנים מסביבה, כל אחד עם סוודר: אדום, צהוב, ירוק, טורקיז. כאילו לא קרה כאן מה שקרה. כולם חזרו. היישובים מיושבים, החיים מתנהלים כדרכם, כמה שהדבר ניתן. וזה נתן לי הרגשה טובה מאד!

דברי המח"ט, אל"ם גיא יעקובזון, במסדר חטיבתי שנערך בטסה בתאריך 5 מרץ 1974, לרגל עליית החטיבה לצפון.

במוצאי יום הכיפורים, בשבת בערב, תוך כדי הצטיידות בימ"ח, נפגשנו שלושת המג"דים של החטיבה, טוביה תורן ד"ל, משה מלר ואני כדי להחליף דעות על הצפוי לנו. ההרגשה היתה של אכזבה, עוד כוונות.

בחזית סוריה בוודאי יכו חטיבות הצפון את הסורים מכה ניצחת כבר היום או מחר. לחזית הדרום בוודאי לא נגיע כי ממילא יש שם יותר

מידי חטיבות ואוגדות, ירדן לא תפתח באש כי אין לה מה לחפש במלחמה הזו.

נשב כמה ימים בכוננות ואחר כך נחזור הביתה ונקרא באלבומים איך נגמרה מלחמת 48 השעות בלי שהיה צורך בנו הזקנים.

למחרת בערב, ביום ראשון, הסביר לנו מפקד האוגדה בקבוצת פקודות בצמח כי עלינו להדוף את הסורים מרמת הגולן. ולמחרת, ביום שני בבוקר התחלנו להילחם בחטיבות השריון הסורי בשדה קרב ערוך במתחמי נ"ט, מוכה ארטילריה וחשוף לפעולות חילות האוויר הסורי והישראלי.

למחרת, ביום ג' הדפה החטיבה את האויב שבגזרתה אל מעבר לקו הגבול של 1967. החטיבה הוסיפה ונלחמה ללא הפסק עד להפסקת האש. מגבעת יואב שמעל לעין גב עד לרגלי הר פרס, ומתל אל כרום שמעל לקוניטרה על לתל-ענתר במזרח.

מלחמה זו לא היתה דומה למלחמות שהכרנו בדורי, דור שעבר את מלחמת קדש בגיל בית-הספר, נלחם במלחמת ששת הימים, והשתתף במלחמת ההתשה בחלקה או במלואה.

במלחמה זו, בפעם הראשונה, הוכה צה"ל ונהדף מכל עמדותיו בפתיחת המלחמה, חזר אל עצמו והכה מכה קשה באויב. זהו מבחנו האמיתי של האומץ. להתגבר על מצבים קשים ולהמשיך להעיד.

במלחמת ששת הימים העזנו וחדרנו לביר לחפן, העזנו וכבשנו את ג'בל ליבני וביר חסונה, הוספנו והעזנו והכינו בקרבות הג'ידי והמיתלה וכל מה שרצינו עלה בידנו. במלחמה הזאת הדפנו, אך עלינו לזכור כי גם נהדפנו. זכרו את גדוד 94 בפריצה על ציר מחזה, את גדוד 125 בדרום תל כודנה ואת גדוד 61 בציר טרויה. ניסינו לפרוץ ונהדפנו ע"י כוחות עדיפים כשאנו מאבדים את מיטב לוחמינו ומשאירים אחרינו כלים רבים. נהדפנו גם מתל ענתר ושבונו וכבשנו אותו.

כאן נוסה האומץ. כאן נבחנתם ויכולתם.

עם שוך הקרבות בסוריה ירדנו לסיני והופקדנו על אחת הגזרות הרגישות בחזית. על גזרה זו שמרנו במשך 4 חודשים, במסירות וברוח איתנה. גם על פרק אפור וממושך זה אתם ראויים להרבה הערכה.

מלחמה זו היתה שונה משתי המלחמות הקודמות גם בכך שהאש כוונה והגיעה אף לדרגים שאינם מסתערים. כך פלטו לעצמן שיירות אספקה דרכים בשטחים קשים תחת אש ארטילרית יעילה, ותאג"דים וחוליות חימוש פעלו תחת הפגזות.

עוד נקודה אחת מייחדת מלחמה זו מהאחרות, והיא החשבה מכולן ואינה מודגשת די הצורך. מלחמה זו היתה חלק ממאמץ פוליטי-ערבי בהיקף על-לאומי והיא שולבה בו בצורה הדוקה. האש נפסקה אך המאבק הפוליטי עדיין בעיצומו. מעולם לא היו התרחשויות פוליטיות כה סוערות ביחסים בינינו ובין הערבים.

מעולם לא היה סיכון כה גדול ומעולם לא היה סיכוי כה גדול. עד שלא מומש הסיכוי יש לזכור את הסכנה ועלינו להיות מוכנים לקראתה.

אתם מתחילים השבוע בתהליך שחרור, בתוך השחרור נעשה את ההכנות לגיוס הבא – בהכנת הציוד, בהחזרת הכלים לכשירות ובעדכון רשת הגיוס. בנושאים אלה יידרשו מכם אורך רוח ומסירות. אנא כבשו את בולמוס השחרור והכינו נושאים אלה – הם בנפשנו. כשנשתחרר לא נשכח את משפחות חללינו ואת פצועי החטיבה. עלינו להקדיש זמן ומאמצים לטיפול ולעזרה לחברינו ולמשפחותיהם ששילמו את המחיר הכבד.

נפרדנו בשבוע שעבר ממפקד החטיבה, יוסי, שהכין את החטיבה למלחמה ופיקד עליה במלחמה ובכוננות שאחריה. יוסי קידם את החטיבה לשיאים שלא ידעה ונפשו נקשרה בנפשנו. בשם כולנו אני

מאחל לו הצלחה בכל אשר יפנה. חיילי החטיבה – נקראתם להגן על המולדת, ללא כחל ושרק, ומילאתם את הציפיות שצה"ל תלה בכם. יבך אתכם האלוהים.

השירות הרפואי החטיבתי במלחמה

נכתב על-ידי משה רווח, במלחמה קצין הרפואה החטיבתי

לראשונה נפגשתי עם חטיבה 205 בשלהי שנת 1968, זמן מה לאחר

סיום תפקיד סדיר כקצין רפואה חטיבתי של חטיבה 14 ולאחר שהתחלתי את ההתמחות ברפואה פנימית במחלקה הפנימית בראשותו של פרופ' עזרה זהר בבית החולים תל השומר (לימים המרכז הרפואי ע"ש חיים שיבא, מנהלו הראשון של ביה"ח). התאג"ד במלחמה. צילם אמנון טרבלסי

מפקדת החטיבה הייתה ממוקמת אז בצומת פלוגות, הסמח"ט הסדיר היה אז סא"ל אריה בירו ומפקד החטיבה היה אל"מ ישכה

שדמי, אשר פיקד על החטיבה במלחמת ששת הימים. בהיותי בשרות קבע, המינוי שלי בחטיבה היה מינוי חרום כקצין הרפואה החטיבתי ומפקד פלוגת הרפואה החטיבתית (פח"ח); אז בטרם הוקמו האוגדות הקבועות, זה היה תפקיד אחד (קצין הרפואה החטיבתי היה גם מפקד הפח"ח). לימים, בשנת 1972, כאשר הוקמו האוגדות הקבועות, חטיבה 205 הייתה אחת החטיבות באוגדה 146 בפיקודו של תא"ל מוסה פלד, ופלוגת הרפואה החטיבתית הפכה להיות אחת מהפלר"קים (פלוגת רפואה קדמית) במסגרת גדוד הרפואה האוגדתי (גר"פ 281), בעוד אני נשאר קצין הרפואה החטיבתי. מפקד גר"פ 281 במלחמת יום הכיפורים היה סא"ל ד"ר אשר (קרלוס) פורת. גדוד צוות הרפואה כלל 3 פלוגות קדמיות ופלוגה כירורגית, כשעיקרון ההפעלה הבסיסי התבסס על קרבה יחסית של הפלוגות הקדמיות לעורף החטיבות על מנת לאפשר פינוי מהיר של הפצועים מהתאג"דים (תחנות איסוף גודיות, לימים, מחלקות הרפואה הגדודיות), בעוד הפלוגה הכירורגית מאפשרת אופציה של פעילות כירורגית מיידית להצלת חיים, לפני הפינוי לעורף.

אל"ם יוסי פלד מונה כמפקד החטיבה חודשים לא רבים לפני תחילת מלחמת יוה"כ וככל שאני זוכר, ההכרות הממשית הראשונה שלי אתו הייתה בסיוור מפקדים זמן מה לפני תחילת המלחמה, כשאז הקונצפציה הרווחת הייתה שסבירות המלחמה נמוכה ואף נמוכה מאד. דעתו המאוד נחרצת של המח"ט הצעיר (בן 32 בלבד) הייתה שונה; הוא בסוג של "איפכא מסתברא" נתן לנו להבין כי דעתו שונה, אף מאד, וסיוור המפקדים דאז ברמת הגולן היה למען האמת ההכנה הראשונה הממשית שלי עם שטחי רמת הגולן, אשר חלקה הדרומי נחרט קשות, פעמים בפרטי פרטים, בזיכרונותי מימי הלחימה של החטיבה ברמת הגולן.

בוקר יום הכיפורים 1973... מוצא אותי בבית הורי בבת ים, שם התארחנו. אני מקבל טלפון מהחטיבה וחבר קרוב לוקח אותי ברכבו למפקדת החטיבה במחנה עופר. שני נושאים מעסיקים אותי בשעות

הראשונות; האחד – לוודא שיש רופא בכל אחד מהגדודים בחטיבה. "דאגת היתר" מביאה לכך שבאחד הגדודים, גדוד 94 בפיקודו של גיא יעקובזון, אשר גם ספג הרבה אבדות, יש 2 רופאים בתאג"ד. אחד מהלקחים החשובים של מלחמת '73 היה לקבוע בהמשך תקן של 2 רופאים בכל גדוד ולימים זה שונה לרופא + פראמדיק לכל גדוד לוחם. הנושא השני – הניוד של מחלקות הרפואה הגדודיות. הדבר קבל מענה הולם של הקצאת זחל"מים לתאג"דים בהמשך לשיחה קצרה שלי עם המח"ט יוסי פלד בתחנת הדלק בצמח, בה תודלקו הטנקים ויתר הכלים של החטיבה בדרכם לתחילת הטיפוס לדרום רמת הגולן. גם זהו לקח שיושם לאחר מלחמת '73, שני נגמ"שים תקינים ומזוודים בהתאם לצרכים של מחלקת רפואה גדודית.

שני הימים הראשונים היו הגיוס של החטיבה והתנועה לעבר מרגלות דרום רמת הגולן והלחימה החלה עם שחר ה-8 לאוקטובר. מאז ועד לסיום הקרבות של החטיבה ברמת הגולן, הזיכרון מתעתע והכול נראה במרחק השנים כאירוע אחד, הרבה ערפל עם הבלחות של זיכרונות חדים ובהירים יותר.

תל סאקי – בצהרי ה-8 לאוקטובר כשאני נע בג'יפ משותף לי ולקצין החימוש (אפי) וקצין האפסנאות החטיבתי (בליטי) ויחד אתי גם החובש הסדיר של מפקדת החטיבה (יוסי), אנחנו מקבלים קריאה ממפקד פלוגת הסיור החטיבתית על פצועים רבים במוצב תל סאקי (לימים הבנתי שמדובר היה בחיילי גדוד הנח"ל 50). הנחיתי ברשת הקשר לתאג"ד הסמוך ביותר (זה של גדוד 94) לחבור למוצב ובהמשך גם אנו הגענו והצטרפתי לטיפול בפצועים. כדי לפנות היה צריך לפרוק משאית אחת או יותר מתחמושת. כמה מלוחמי המוצב, חלקם פצועים קל וכמה ללא פגיעות פיזיות, לא רצו להתפנות וצריך היה לשכנע אותם לעלות עם הפצועים למשאיות בתואנה שהם צריכים להחזיק את שקיות נודל העירוני שחבורו לחלק גדול מהפצועים. [הוספה והשלמה – מספר פצועים פונו באמצעות מסוק שזומן והונחת בשטח על-ידי חפ"ק מפקד האוגדה שנוע כל הזמן עם הכוחות

הראשונים. א"א].

החשיבות של הפינוי המהיר מאזור המוצב התבררה דקות ספורות לאחר שהתרחקנו קמעה, כאשר מטח של מרגמות נפל ממש על השטח בו היו דקות לפני כן פצועים רבים מונחים על גבי אלונקות וממתנים לפינוי.

למחרת היום, ככל שאני זוכר, הפלוגה הכירורגית של גדוד הרפואה שהייתה ממוקמת ליד צומת אל-על, ספגה הפגזה דומה, גם כן מעברו השני של הרוקד, אך הפעם מדויקת וקטלנית מאד (הרוגים ופצועים רבים). זמן קצר ממש לפני ההפגזה בקרתי בפלוגה ואף הצטיידתי בציוד רפואי נוסף. אחד הציודים היה ערכות לניקוז "חזה – אוויר". ערכה זו הייתה חדשה יחסית ועדיין לא הייתה תקינה בציוד התאג"ד. קבלתי תדריך קצר מהכירורג בגדוד הרפואה ובהמשך סיפקתי את הערכה לרופאים בתאג"דים ואני שעדיין לא השתמשתי בערכה זו ולו פעם אחת, תדרכתני אחרים על השימוש בה. ייאמר כאן, כי מדובר בערכה פשוטה יחסית, אך יעילה מאד וממש מצילת חיים בעת הצורך.

לאחר הפגיעה הקשה בפלוגה הכירורגית של גדוד הרפואה, הסיגו את יתרת הפלוגה למיקום עורפי יותר, בעוד אני מוודא שאחת הפלוגות הקדמיות תהיה כל הזמן בעורף של החטיבה ובמשך ימי הלחימה הראשונים, המיקום היה נוח וקרוב, בצומת רמת מגשימים. הדבר אפשר פינוי מהיר וקצר אל הפלוגה ובדרך כלל ההמשך היה פינוי באמצעות מסוקים.

זה המקום לציין כי השותפות עם קצין החימוש וקצין האפסנאות החטיבתיים היה ממש טוב. במשך היום – הם ממש סייעו בכל הנוגע ללוגיסטיקה של פינוי הפצועים (פריקת משאיות מתחמושת בתל סאקי היא דוגמה מצוינת לכך וכך גם בזימון מסוקי פינוי) ולעומת זאת מצאתי את עצמי מעורב בשעות הערב והלילה בחימוש ותדלוק מחדש ובהצטיידות אחרת.

זה המקום לספר מעט על התנסות ראשונה שלי עם נפגעי תגובות קרב; ידעתי על התסמונת, אך מעולם לא נתקלתי בנפגעים מסוג זה, גם לא במלחמת ששת הימים בה לחמתי כקצין רפואה גדודי בגדוד 52 בחטיבה 14 בפיקודו של אל"ם מרדכי ציפורי.

זה היה כנראה ביום הלחימה השלישי; כשהתברר לי כי יש פינוי של פצועים רבים לתאג"ד של 94 (התאג"ד של ד"ר וולוביץ וד"ר אוליבר – תאג"ד "שני הרופאים") הגעתי למקום ובין הפצועים היו גם כמה שנראו לכאורה ללא הכרה, ממש מנותקים, אך ללא פציעה חיצונית. לאחר דקות לא רבות כמה מהם התאוששו ונוצר קשר מילולי אתם ונראו בסדר...אלה היו לוחמי שריון שפונו על גבי טנקים לאחר שהכלים בהם לחמו נפגעו. לוחמים אלה, אשר ללא ספק היו בתגובת קרב, אך התאוששו מהר תוך המנוחה ושיחה אתם, היו חלק מצוותי הטנקים ששופצו ותוקנו ע"י לוחמי החימוש וחזרו להילחם. האם כולם שרדו בשלום את המשך ימי הלחימה? לעולם לא אדע.

בלילה, לאחר יום הלחימה הזה, לאחר פנייה של יוסי פלד, המח"ט, ובסיוע של אחד מצוותי פלוגת הסיור, הגעתי לטנק של גיא, מג"ד 94. הוא היה פצוע ולא היה מוכן והתעקש לא לרדת מהטנק. עליתי אליו, הבנתי מיד שהוא עם חום גבוה ופציעת רסיס שהוא סוחב יותר מיממה גרמה לזיהום באזור הכתף משמאל. מאחר ולא היה מוכן לשמוע על ירידה מהטנק בצעתי ניקוי וחבישה חוזרת של הפגיעה, קבל מנה טובה של פניצילין והבטיח לי שאם לא יהיה שיפור הוא ירד למחרת בבקר מהכלי כדי לקבל טיפול נוסף. למחרת בבקר חל שיפור ניכר במצבו. באחד הימים האחרונים ללחימה ברמת הגולן, במובלעת הסורית אל מול כוחות קדומניים של כוחות שריון עיראקיים, נהרג טוביה תורן, מג"ד 125. קדמו לכך ידיעות על לחימה קשה באזור התילים, לפיכך נעתי לכוון אזור הלחימה על מנת לקצר טווח ולסייע במידת הצורך. זמן קצר אחרי שעבר בקשר דבר הפגיעה בטוביה, פגשתי על הציור מזרחיה זחל"ם ובו אלונקה עם פצוע קשה. תחילה הנחתי שזהו טוביה, אך מהר מאד הבהיר לי הרופא הגדודי, ד"ר צדוק מרדכי, שטוביה נהרג והפצוע הוא סרן אלישע ברמן; מאמצים

לתת סיכוי לאלישע.. לא נשאו פרי וגם הוא נפטר בהמשך.

ככל שאני זוכר, בהמשך אותו יום או אולי ביום אחר, אני עוצר בצומת חאן ארנבה, שם הייתה פרוסה פלוגת רפואה של גדוד הרפואה מאוגדת דן לנו, אוגדה 210. באותו זמן פורקים ממשאית אחת או יותר נפגעים רבים, חיילים מסוללת תותחנים שנפגעה קשות מאש ארטילרית. אני רואה שאלונקה אחת משאירים על המשאית, אני שואל ואומרים לי שהחייל הרוג... עליתי והסתבר לי שהוא עדיין בחיים. גייסנו במהירות 3 חיילים שידעו כי הם בעלי דם סוג 0 אשר מתאים בדרך כלל גם לבעלי סוג דם אחר. עירוי של כ-3 מנות דם שיפר במידת מה את מצבו ואפשר היה להעלותו על מסוק ולפנותו.. מיוסי כץ, החובש החטיבתי, שהיה אתי לאורך כל ימי ולילות הלחימה, למדתי בהמשך כי פצוע זה שרד כנגד כל הסיכויים.

הזיכרונות והלקחים האישיים שלי ממלחמה זו לוו אותי גם בהמשך דרכי בצה"ל, כולל בתקופת מלחמת לבנון הראשונה (מלחמת 1982), ובעיקר בתפקידי כקצין רפואה ראשי בין פברואר 1983 לינואר 1987, אך חלקם הגדול ממשיך אתי לאורך כל הדרך.

המלחמה שלי

נכתב על-ידי שמעון גולן, במלחמה מ"פ בגדוד 61

ביום הכיפורים 1973 גויסנו למלחמה. למחרת קיבלנו פקודה לעלות דרך מעלה גמלא לרמת הגולן תחת פיקוד חטיבה 4 בציר המרכזי, להדוף את הכוחות הסורים חזרה מעבר לקו הירוק. המפגש הראשון עם כוחותינו הנוסוגים היה טראומתי מצד אחד אך לשמחתם נראינו כמושיעים של עם ישראל. לי אישית נתן הרגשה טובה.

מיד עם הגעה למגע עם כוחות סורים באזור חוות הבקר הסתערנו וכבשנו תוך כדי הדיפת הכוחות הסורים עד לשעות החשכה. בלילה התארגנו לחניון לילה ביצענו מילוי מחדש בחניון לילה.

עם בוקר המשכנו את התנועה לעבר רכס תל פרס. במשך יומיים תוך כדי השהייה מצד הסורים כבשנו את רכס תל פרס מבלי להתייחס לתל עצמו לא חשבנו שיש שם כוחות שיש להתייחס אליהם בדיעבד הסתבר שישב שם קצין טיווח ארטילרי סורי שכיוון ארטילריה סורית מדויקת על הגדוד וגרם לנו נזקים רבים, לרבות הרג קצין הקשר של הגדוד.

עם תום הכיבוש, קצין החימוש אמנון סייר בסביבה. לצערנו מצא 8 טנקים שוט קל שלמים של חטיבה 188 שנשארו במהלך הנוסיה. בבדיקה התגלו בחלק מהטנקים מספר הרוגים. אמנון החליט להוציא מהטנקים את ההרוגים, סימן אותם לפי זיהוי מקומם בטנק, הניח אותם בבונקר והעביר את הטנקים להמשך הלחימה מאחר והם היו טנקים יותר איכותיים.

אני אישית לקחתי טנק מג"ד ששימש אותי כל מהלך הלחימה.

רק לאחר יומיים נשלח כוח של חטיבה 205 לכבוש את התל עצמו.

ב-11.10 כבשנו את מערך הנ"ט ב-226 תוך הסתערות של המגד עם 3 טנקים מפלוגתי בחיפוי פלוגה ב' של פרדי [דוד פרידמן – א"א].

ב-13.10 סופחתי עם 4 טנקים מפלוגתי + טנק סמג"ד ינאי חזרה לחטיבה 205.

במפגש הראשון סייענו עם גדוד 125 לכיבוש הכפר ג'בא – תל מסחרה. תוך כדי ההסתערות נפגע הסמג"ד בידו ופונה. נשארתי ככוח עצמאי לעתודה בחטיבה 205. המשכתי את הלחימה עם החטיבה כאשר אני מסייע באגפים השונים.

ב-17.10 הצלחתי לצרף אלי 2 טנקים נוספים באמצעות תאום בין מפה צה"לית שלי לבין מפה של החברה להגנת הטבע שהביא עמו יוסי בר. התאמנו בין המפות, מה שמוכיח כאשר קצין לא בורח מהחזית ימצא את הדרך לחבור ליחידה שלו, כך שהפכתי לכוח משמעותי ביחס ליתר הגדודים.

ככוח עצמאי נשלחתי לסיוע באחד הגדודים בחזית מול תל חרה ונהלנו אש מול טנקי האויב.

באחת ההפוגות בעת התארגנות מילוי מחדש בפעם הראשונה מאז המלחמה, אורגנה הופעה של הזמר הפופולארי ביותר באותו הזמן

[השם שמור עימי...]. במקום במה עלה הרעיון להשתמש במשטח הפלטות של הטנק וכך התחילה ההופעה. מיד בהתחלה חטפנו הפגזה ארטילרית מדויקת ופגז אחד נפל צמוד לטנק. בבהלה שנוצרה קפץ הזמר וזחל מתחת לגחון הטנק, כך בעצם הסתיימה לה ההופעה... במזל אף אחד לא נפגע.

18.10 לפנות ערב הוחלט על כיבוש גבעות תל ענתר, לפי פקודת המח"ט בהסתערות על התל השתתפתי באגף גדוד 94 הכיבוש הלך ללא התנגדות.

עם אור אחרון נכנסנו לחניוני לילה כאשר אני במסגרת 94 בתנועה חזרה מודיע לי הנהג שאן לו היגוי. מהניסיון שלי נזכרתי שיש מצב שמוטות ההיגוי בתא המנוע לעיתים מתנתקות. עצרתי את הטנק ירדתי פתחתי את פלטות המנוע ובמזל הצלחתי לחבר את המוטות. כך חזרנו לחניון הלילה, בחניון ביצענו מילוי מחדש ללא אירועים מיוחדים.

19.10 בשעות הבוקר הוחלט לתפוס עמדות על התל. להפתעתנו הסתבר שהתל ניתפס ע"י כוחות טנקים ורגלים של האויב. בניגוד לכיבוש ביום הקודם הלחימה הייתה קשה ועיקשת. הלחימה נוהלה בטווחים קצרים, לעיתים אף כיוון התותח נעשה על ידי צידוד התותח בידי המפקד לכוון טנק ממול. כך נמשכה הלחימה עד כיבוש מוחלט של התל.

במהלך היום הומטרה עלינו ארטילריה מסיבית ומדויקת עד כדי כך שבפעם הראשונה במהלך המלחמה הבנתי שאם אני לא אסגור את מדף המפקד אני אחטוף פגז על הראש. איך שהוצאתי את היד לסגירת המדף, רסיס מפגז שנפל קרוב כנראה פגע בפריסקופ הקידמי, העיף רסיסים שפגעו בעין, גרמו לחתך באצבע ורסיסים חדרו לאמה ועד היום הם נמצאים שם. בהמשך היום הגיע אלי לתל הסגן אריאלי שהיה תקוע מתחילת הלחימה. מהמראה הראשוני הוא שאל אם התל עבר חריש, מהפגיעות הרבות בתל זה נראה כמו שדה חרוש. בחניון הרופא חבש לי את העין והיד, לא יכולתי לפתוח את העין מפאת כאבים מטרידים.

בירידה חזרה מהתל ולאור הניסיון הקודם החטיבה החליטה להשאיר על התל כוח חרמ"ש ביחד עם כוח מפלוגת הסיור, יתר גדודי הטנקים נכנסו לחניוני לילה. הפעם צורפתי לגדוד 125. במהלך הלילה הגיעו דרגים למילוי מחדש. תוך כדי ההתארגנות לפתע אני רואה הבהקים עצומים. מיד ראיתי והבנתי שמטול רקטות הגיע קרוב לחניון וממטיר רקטות על החניון. התקשרתי למג"ד ללא מענה, התקשרתי לחטיבה ולא נענית. למזלנו זה הסתיים ללא נפגעים וללא פגיעה במכליות התדלוק. המטול נעלם ובמזל לא היו נפגעים ולא פגיעות במכליות הדלק בתוך החניון למרות חוסר תגובה מצדנו.

20.10 למחרת בבוקר הוחלט לעלות שוב על התל. כבר עם אור ראשון התחילו להגיע דווחים ממ"פ הסיור על התקדמות כוחות אויב לכוון התל. עקבתי אחר הדיווח. עד היום אני מתפעל מהתיאור השקט והענייני כמו במצעד למרות שחיילי חי"ר הגיעו ממש לתעלות. המח"ט החליט להסתער על התל עם שני גדודים קדימה כאשר הכוח שלי עם 6 טנקים מהיום עתודה מאחור. המיקום שתפסתי מאחור אפשר לי לראות מהצד את התקדמות כוחות האויב, קווי הסתערות ישר של טנקים וביניהם חיילים רגליים ממש כמו בסרטים.

טנקי שני הגדודים עלו מיד על התל תוך כדי לחימה עיקשת משני הצדדים ותפסו עמדות תוך כדי ירי. בשלב מסוים הסתמן כנראה שלא ניתן היה לעצור את כיבוש התל ע"י האויב. לאור המצב לא נשארה ברירה בידי המח"ט אלא להפתיע באמצעות כוח העתודה המונה 6 טנקים בפיקוד גולן, אי לכך המח"ט מורה לי לתפוס עמדות באגף הטנקים של האויב מצפון ולנסות לשבור את ההסתערות. הבהרתי לו שאני בתמונת הקרב אך במקום המיועד חשוף ואין עמדות, שטח מישורי לחלוטין. שאלתי האם אתה מודע לשטח נעניתי בתוקף "כן אין ברירה". בלעתי את הרוק פקדתי על הכוח שלי לתפוס עמדות מימיני ומשמאלי באגף האויב בשטח הפתוח. כמובן קבלתי תגובות זהות מהמפקדים שלי.

מיד נענו לאגף ואכן הפתענו אותם! פתחנו באש בטווחים של 1000, השמדנו מיד 9 טנקים וכך נשברה ההתקפה והאויב החל בנסיגה. לכוחותינו היו נפגעים רבים כולל טוביה תורן מג"ד 125 שנהרג.

21.10 חלק מגדוד 61 בפיקודו של מלר שנשלח לחלץ כוח צנחנים שהסתבך בכפר אום בוטנה חטף אש חזקה בשילוב אש ארטילרית. המג"ד נפצע קשה, הקמב"ץ ושני אנשי צוות שלו נהרגו. קצין החימוש עם חייליו בפעולה הרואית חילץ את כל הנפגעים תוך כדי שהוא נפצע בעצמו.

במצב זה שלא נשאר שלד פיקודי לגדוד ולא טנקים קשרים הוחלט ע"י מפקד האוגדה לגרוע את הגדוד ממצבת החטיבה.

קצין החימוש אמנון, גבר שבגברים שהכיר את מפקד האוגדה עוד מתקופת הפלמ"ח, הפציר והתעקש על כך שהחימוש ישמש מספיק טנקים וצוותים לצרף אותם לכוח של גולן וכך להחיות מחדש את הגדוד בפיקודו של גולן.

לאחר שמפקד האוגדה אישר, אנשי מחלקת החימוש עבדו סביב השעון בגבורה וללא לאות כולל החלפת תותחים פגועים והצליחו להעמיד לרשותי עוד 14 טנקים. בינתיים הגיעו אלי עוד 2 טנקים וכך הפכנו חזרה לגדוד מגובש עם 22 טנקים במסגרת חטיבה 205 המהוללת עד תום המלחמה בסיני.

רשמי מלחמה

כתב: נדב גרינגרד, במלחמה מ"מ 2, פלוגה ג', גדוד 94

אני מנסה להעלות על הכתב את האירועים שזכורים לי ממלחמת יום הכיפורים. קשה לכתוב ולתעד דברים ממרחק של ארבעים שנה - הזיכרון בוגד וההדגשים משתנים. המסמך הזה הוא ניסיון להיזכר בפרטים שהשאירו עלי רושם ונחרתו בזיכרוני לטוב ולרע (בעיקר לרע) ממלחמה טראומטית שתחילתה הנוראה הייתה תולדה של גבהות הלב וזחיחות הדעת שפשו בצבא ובמנהיגות עקב מלחמת ששת הימים.

מעולם לא חשבתי לכתוב מסמך כזה, אולם אלדד אורן, קצין החינוך הנלהב של החטיבה, הצליח להביא אותי להתיישב ולכתוב את חוויותיי.

אין ביכולתי לתאר את ימי הקרבות באופן מפורט וכרונולוגי. מי שמעוניין יכול לעיין ביומן הקרבות של גדוד 94 שמפרט בתמציתיות וביובש את הימים 10.1973-20-7 ולקבל מושג. אני אתעכב על מספר אירועים אישיים שהשאירו בי את חותמם.

את מלחמת יום הכיפורים עברתי במסגרת גדוד 94 תחת פיקודו המופתי של גיא יעקובזון ז"ל. יתכן שזאת יומרה מצדי, בסך הכול מפקד מחלקה, לתת ציונים למפקד הגדוד, אבל במהלך המלחמה זכיתי לראותו בפעולה ולהקשיב לו בקשר. התנהלותו הרשימה אותי עמוקות והבהירה לי שיש לנו מפקד נחוש, שקול ומוכשר.

גויסתי ביום הכיפורים בשעות הצהריים ולאחר לילה של הצטיידות התחלנו במסענו על זחלים עם טנקים ברמת תחזוקה ירודה (יצאו 31 ו-14 התקלקלו בדרך) ממחנה עופר לעבר רמת הגולן. אחרי כ-5 ק"מ, בהיותי בירידה חדה בתוך כפר ערבי, ראיתי כי הטנק מאחורי מתחיל להידרדר לעברי להתנגשות בלתי מונעת. ההתנגשות גרמה לשני אירועים: הטנק הפוגע עף ימינה, מחץ מכונית פרטית קטנה והרג את נהגה והטנק שלי עף שמאלה והמיכל האחורי עם 500 ליטר בנזין התלקח. שלוש מכוניות כיבוי נדרשו לכבות את הבעירה.

למחרת קבלתי טנק אחר והתחלנו לנוע, אני ועוד שני טנקים בלויי רכב לעבר רמת הגולן. עקב ניסיוני הגרוע ממלחמת ששת הימים הייתי משוכנע שאנו נגיע לסוף הקרבות – הרי חלפו כבר למעלה משני ימים. התפקחנו עד מהרה כשפגשנו במאסף של הגדוד ליד בני יהודה ושם נמסר לנו שהגדוד בתל פרס (ולא בפאתי דמשק).

בחצי הדרך לתל פרס הזדמנה לי חוויה לא נעימה. קצין עמד על הכביש והורה לי לעצור. בצדי הכביש עמדו מספר נגמ"שים, ג'יפי סיור וקומנדקרים והקצין מודיע שאנו מסופחים לכוח מיוחד בהוראת אלוף הפיקוד (!). התקשרות קצרה לגדוד עודדה אותי להתעלם ממנו, חרף מחאותיו הנמרצות, ולהמשיך בדרכי עד החבירה לפלוגתי, פלוגה

ג' בפיקודו של בועז גלבוע, בתל פרס. מכיוון שמקלט העזר שלי היה תקין הורה לי בועז להתחלף בטנקים ואת שאר ימי הלחימה עברתי עם הצוות שלו עד לגורלם הטרגי בו נפלו בקרב.

למחרת כבר לחמתי באופן פעיל במלחמה שאופיינה בקרבות מרים ואינטנסיביים לצד שעות ארוכות של עמידה במקום אחד ללא תזודה כמעט עם מטחי ארטילריה בעוצמות שונות, כבדים ו"טפטופים" לסירוגין. הרגשת הסגירות וחוסר המעש גרמו ללא מעט לוחמים לצאת ולהתאווור על גבי הטנק וכמה מהם נפצעו קשה למען שאיפת אויר צח. תופעה בולטת אחרת הייתה שמספר הטנקים התקינים שהשתנה מדי יום בעיקר עקב תקלות טכניות. היו ימים שמספר הטנקים התקינים בגדוד היה בהיקף של פלוגה בלבד.

ביום ששי 12.10, נסענו צפונה ונכנסנו למובלעת ונקלענו לקרב ממושך עם שריון סורי עד רדת החשיכה. באותו יום הייתי מסופח למג"ד מתוקף היותי טנק קש"א ולפיכך הייתה לי הזכות לעקוב יותר מקרוב על ניהול הקרבות ברמת הגדוד. עם רדת החשיכה התפזרו הטנקים לכל עבר ומצאנו את עצמנו לבד בשטח. למרות שהייתה לי בפעם הראשונה מפה (של קצין התותחנים שהיה מסופח לצוות) לא הצלחנו למצוא את מקומנו. ואז החלטתי ונסענו בקו ישר לכוון הנכון לדעתנו (אבל באמת הנכון) תוך כדי מעבר דרך גדרות אבנים וקירות בתים ולפתע היינו מאחרי טנק המג"ד! זו הייתה הרגשת הקלה עצומה. בפרק הזמן שהגדוד התארגן לחניון לילה הייתי עד לחילופי דברים בין המג"ד גיא יעקובזון ומפקד החטיבה יוסי פלד. קור רוחו ודיבורו השקט (כמעט ניוח), של גיא והדרך בה עדכן את מפקד החטיבה תוך כדי אירוע מלחיץ מאד, השאירו רושם אדיר.

ביום ששי 19.10.1973 שבוע לאחר מכן, אחרי לילה של הפגזה כבדה ובלתי פוסקת, עלינו עם אור ראשון על תל ענתר כדי לסייע לכוחותינו שהותקפו על ידי כוחות עיראקים. הייתה אי בהירות לגבי זהות הכוחות שעל התל ולא ידענו כי כוחותינו נסוגו והשאירו את השליטה

בידי העיראקים.

מפאת תלילות התל העלייה הייתה איטית ואנו לא פתחנו באש כי חיכינו לזיהוי הכוחות. כשהיינו בטווח קצר נפתחה עלינו אש נ"ט ואנו השבנו כמובן. הטנק שהיה לשמאלי, של פלגנהיימר [הוא משה פלג, מ"מ 3 – א"א], הדרדר כל הדרך למטה עד למרגלות התל וכך הפך הטנק שלי לקיצוני השמאלי בכוח, עובדה שהייתה בעוכריו.

תוך כדי הלחימה נפגעתי על ידי RPG בכיפת המפקד. נפצעתי במרפק (שבר פתוח) ומכשיר הקשר שמאחורי נפגע ושותק. הורדתי את הטנק למדרון אחורי ולא ראיתי יותר את הכוחות שפגעו בנו וכדי לעדכן את בועז גלבוע על פציעתי ירדתי מן הטנק (כי הקשר הושבת) וניגשתי אליו. בועז גלבוע [מ"פ ג' – א"א] היה כחמישה עשר מטר מימיני והורה לי לחזור לטנק ולהתפנות לתאג"ד. תוך כדי הטיפוס שלי חזרה נפגע הטנק מצד שמאל פגיעה ישירה וקטלנית. פגיעה זו עלתה בחייהם של שלושת אנשי הצוות: יאיר ענבר, שלמה פירונטינו ויהודה אקרמן ז"ל. את הטראומה של אובדנם אני נושא כבר ארבעים שנה וכנראה שלא אשכחנה.

למרבה האירוניה היה זה יום הלחימה האחרון בו נטל חלק גדוד 94.

באותו יום ששי הגעתי לתאג"ד בטנק של בועז שגם הוא נפצע במהלך אותו קרב. לאחר טיפול קצר במקום פוניתי במסוק עם פצועים נוספים לבית החולים רמב"ם ואושפזתי במחלקה האורתופדית. שהייתי בביה"ח 46 ימים בהם עברתי ארבעה ניתוחים והמשכתי בשיקום בבית הבראה צבאי במדרשת רופין. בהמשך הוכרתי גם כנכה צה"ל.

ינואר 2014

גדוד 61 באום בוטנה

נכתב על-ידי חנוניה אלקסלסי, במלחמה שריונר בגדוד 61

ביום חמישי, ה-11 באוקטובר, החלו כוחותינו לפרוץ למובלעת הסורית. לאחר שהיינו באזור רפי"ד כארבעה או חמישה ימים, קיבלנו פקודה לנסוע צפונה לכיוון כביש קוניטרה-דמשק, שכינויו במפות "ציר אמריקה". אנו מתקרבים לצומת שבו עלינו לפנות ימינה, כלומר מזרחה לכיוון המובלעת. בהגיענו לפנייה מתחילה הפגזה כבדה על הצומת, שבאותם רגעים עמוס בכלים רבים שלנו. לתדהמתנו, באמצע הצומת עומד שוטר צבאי, אדיש להפצצה, מכון את כל הכלים לכניסה לציר. חשבתי על הוריו, שבטח בזמן כזה מרוצים שבנם הוא ג'ובניק המוגן מהמלחמה, לא מעלים בדעתם אף לרגע היכן הוא נמצא בפועל. עד אז נמנה הג'ובניק הזה על קבוצת אנשים ששנאנו ותיעבנו. שנאה בשל פחדינו מהם, ותיעוב בשל אי היותם קרביים. אנו מביטים בתמיהה ובהערצה בלתי מסויגת בשוטר הצבאי האמיץ – אשר מתנהג כמו היה עתה במרכז דיזינגוף ולא כחשוף לסכנה ממשית מאש התותחים הכבדה של האויב – ממלא בנחישות את תפקידו, מותיר בנו עוד תמונה נצחית ובלתי נשכחת.

להלן קטע שהועתק ככתבו וכלשונו מיומן שכתבתי בזמן-אמת: "... 18/10/73 – נחנו כל היום כשמודיעים לנו שבטערב יוצאים לאבטח צנחנים שיפתחו את ציר רביבים ויכבשו את רביבים 50. חשבנו שזה יהיה משהו מעין מה שהיה בג'וחדר כשרצו לכבוש את תל חרה ולקחנו את העניין בקלות. שעת השין 08:30. לא האמנו כמעט שהפעולה תתבצע מאחר שכבר דובר על המון פעולות ובכל יום ביטלו את כל התכנונים. בשעה 08:00 חיכינו לביטול התכנית. הטנק שלי מבורדק לגמרי, מלא במזון, והפגזים מסודרים בחוסר תכנון מוחלט. ב-08:15 מופיע יוסי ומודיע שנראה שכן נצא לתפוס עמדות ונחפה על הצנחנים שיצאו לכבוש את המקום. אני מתחיל לארגן את הטנק, מרים את הכיסא שלי, מוציא עוד פגז לתורניים, מנקה את

הסדן, משמן את המקלעים ומארגן את המדון בצורה שיהיה מקום גם לתרמילי הפגזים.

אנו יוצאים בשני כוחות, חמישה בכל כוח, כשהאחד יכבוש עם המג"ד את ציר רונה, השני שלנו יכבוש את רביבים, ושנינו נפגש ברביבים 50, נכבוש את הכפר ונמשיך על רביבים דרומה. אנו נקראנו כוח א'. נענו לעבר ציריך על ציר אמריקה, אולם כבר בציריך-אמריקה נעצר 33 בגלל תקלה ונאלץ להחליף את הטנק שלו עם טנק נטוש שהיה שם. הוא התעכב ועיכב אותנו. לבסוף החלטנו לעקוף אותו אחרי שאיבדנו את כל הכוח. נענו בהילוך חמישי, בלילה חשון ביותר, כשרואים את הכביש במעורפל. פתאום ראינו וצנוץ, הזהרתי את הנהג שכלי רכב מתקרב לעומתנו. הוא האט ופינה לו מקום, ומיד לאחר שהלה עבר המשכנו לנוע במהירות, תוך עקיפת טור אינסופי של זחל"מים. לאחר מספר דקות זיהינו צללית גדולה של טנק נעה לפנינו והבנו שהגענו לסוף הכוח.

דיווחנו לחיים, מפקד הכוח, שנותרנו ארבעה בלבד. שעת התחלת הפעולה לא הגיעה עדיין, ולכן נעצרנו מעט. חיים ניגש אלינו וביקש שניגש לראש הטור. הוא נימק זאת בכך שהוא צריך להיות עם רוב הכוח. ניגשנו לראש הטור ושם קיבלנו הסבר על מה שהולך להתרחש. התברר שהטנק שלנו ינוע בראש הכוח, כשלצדנו מספר חיילי חי"ר שיפנו מוקשים מהדרך, ובמקרה שמגלים משהו, הצנחנים בורחים ואנחנו דופקים אותו.

המשכנו לעמוד בינתיים, ומרחוק ניתן היה לראות פגזי תאורה שפיזרו למספר שניות את האפילה ולאורם ראיתי מסגד ערבי. ציינתי זאת לפני יוסי, והוא אישר זאת לאחר שגם הוא הסתכל לאותו כיוון. פתאום הגיעה ההוראה לנוע. נענו בראש הטור כשמאחורינו הזחל"מים והגענו לאותו מסגד שראיתי קודם ושעתה התברר שהוא נמצא במרכזו של כפר ליד צומת.

פנינו ימינה לציר רביבים, שברגע זה לא היה בידינו וידעות אמרו שהוא ממוקש. כאן נעצרנו, וכוח צנחנים רגלי ירד לפנות את הציר ממוקשים, כשהנשק שלי מחפה עליו. הציר שלנו היה קצר יותר משל הכוח השני, והיינו צריכים להגיע לצומת באותו הזמן, לכן שוב עצרנו כדי שהכוח השני יתקרב יותר.

הצנחנים היו פרושים בשני טורים משני צדי הדרך עם דקרים בידיהם לגילוי מוקשים, כשהם מוסווים בחסות החשיכה כמעט לחלוטין. מצד ימין נראתה גבעה שעשן לבן של פגז זרחן עלה ממנה, ורחוק יותר לפנינו נראו פצצות התאורה מאירות יעד כלשהו אליו צריכים אנו להגיע בסוף המשימה. הזמן התמשך והתמשך ולבסוף לא יכולנו יותר לשבת בטנק וירדנו למטה לפטפט עם הצנחנים. הם הסבירו לנו ביתר פירוט מה עומד לפנינו ודיברו על כלי נשק חדשים שקיבלו במשך המלחמה מארה"ב. אחד מהם סיפר לנו על תל שנכבש בידי צנחנים ושריון והושאר שם כוח לקדם התקפה צפויה. טנקים סורים התקרבו לתל, וכשהגיעו לטווח קצר מאוד סימן מפקד הכוח לטנקיסטים. אלו הופיעו בפתאומיות, פתחו באש ותוך מספר שניות נותרו בשטח רק כמה אבוקות סוריות...

תוך כדי דיבור התקבלה שוב פקודה לנוע. נכנסו לטנק ונסענו אחרי הצנחנים, שכל רגע עצרו כדי לפנות מוקשים מהציר. התותחן שלי גילה שהצריח מצטודד ימינה בלבד, לכן הצעתי לו שיצודד ימינה עד שיגיע לצד שמאל של הטנק, ואז לכל מטרה שנפגש נצטרך לצודד רק ימינה, והוא עשה זאת. הנסיעה היתה איטית מאוד, ולאור הירח שכבר עלה נראו מידי פעם טורים-טורים של מוקשים שהונחו בשטח בצורה חפוזה בלי שיכסו אותם בכלל.

פתאום נעצרו הצנחנים ואחריהם כולנו, ומקטעי דברים הבנו שנמצא מוקש שחשוד שהוא ממולכד. רגע של היסוס, האם למשוך אותו בעוגן חבלנים ולהסתכן שיתפוצץ ויגלה את הכוח, או שמא לסמן אותו ולהשאירו במקום? ההיסוס לא נמשך הרבה ומיד מתקבלת ההחלטה לסלק אותו מהמקום. הצנחנים מתפזרים מאחורי הזחל"מים, עוגן

נקשר לזחל"ם. רגע של חרדה, האם יתפוצץ או לא? הזחל"ם זז ואתו המוקש, ואז מתברר שהוא לא ממולכד. נושמים לרווחה וממשיכים לנוע, כשבכל עצירה אני מחליף את יוסי בתצפית בחוץ, עד שלבסוף הגענו לתוך כפר. חמור נראה עומד בצד הדרך, וכפי שנאמר לנו מראש – עמדו שם גם כוחות שלנו מהצנחנים שהדהו ע"י פנסים כחולים. כך ידענו מראש במי לא לירות. טנק סורי בוטר נראה בשטח ופצצות תאורה האירו את המקום כל הזמן.

התקבלה הוראה להשאיר טנק בכפר ולהמשיך הלאה. המשכנו עם הכוח, עד שהגיעה הידיעה מחיים, שלטנק שלצידו אין תאורת פריטלסקופ לילה, דהיינו הוא אינו מסוגל לירות בשעה זו וגם אצלו התגלתה תקלה, כך שא"א להמשיך בצורה כזו. רגע של דומיה בקשר ומיד מתקבלת ההחלטה. קוראים לטנק שלי לחזור לכפר וכולנו מנסים למצוא עמדות שם.

לאחר שחיפשנו מעט מצאנו חפירה לטנק. נכנסנו פנימה ושמונו לב שגם הטנק הסמוך מצא חפירה דומה ונכנס שם. בינתיים התחילה ארטילריה לרדת עלינו, לכן סגרנו מדפים והסתגרנו בשקט בפנים. השעה היתה כבר הרבה אחרי חצות והתחלנו להרגיש את העייפות. שקט החל שורר מסביב ואט אט קרסנו רובנו לתוך עצמנו ונרדמנו כשאנו יושבים כל אחד במקומו.

לפתע נשמעו דפיקות מתכת במתכת וצרחות שהעירו את כולנו באחת. פתחנו מדפים, הוצאנו את הראש החוצה וראינו את הצנחנים דופקים את השאקלים (ווי הגרירה של הטנק) בגוף הטנק וצורחים: "הצילו! הצילו!" הצנחנים בהמוניהם רצו וברחו במורד ההר כשהם מתרחקים מהכפר...

בינתיים הנענו את הטנק, היינו מחוץ לכפר בשטח חשוף והמצב לא היה ברור. יוסי הורה לנהג להתרחק מהכפר לכיוון אליו ברחו הצנחנים. התרחקנו מאות מטרים מהכפר ופתאום מצאתי עצמי קורא ליוסי: 'מה אנחנו עושים? צה"ל לא נסוג!' היתה זו הסיסמה עליה גדל הדור שלי בצה"ל. צה"ל צבא חזק – הוא אף פעם לא נסוג!

הטנק נעצר. נעמדנו במקום. במרחק מה ראינו טנק שני שגם הוא עצר אתנו וניסנו להבין מה קורה. בקשר נשמע לפתע קולו הבטוח של המג"ד: 'שימו לב, גם הם יצאו מאותו המפעל, אבל הם לא משלנו אלא אויב. נא לנהוג בהתאם!'

מהמקום בו עמדנו לא ניתן היה באותו שלב לראות כלום, אבל נשמע בקשר שהמצב מסתבך ושיש פצועים שלנו בכפר שנדרש לחלץ אותם. לא ידענו האם אלה פצועים שלנו או של הצנחנים, וזה לא העסיק אותנו באותו רגע. בו במקום החלטנו לחזור לתוך הכפר לחלץ את הפצועים. נסענו בחזרה אל תוך הכפר, הסתובבנו שם ארוכות בחיפוש אחר הפצועים.

נסענו בסמטאות ולא מצאנו כלום. הגענו למקום שנראה כמו מרכז הכפר, שם הם היו אמורים להימצא, אולם לא היה להם כל סימן. ניסנו לברר בקשר, אבל לא הצלחנו למצוא דבר.

מצאנו עצמנו נוסעים בסמטה צרה במעלה ההר. העלייה היתה מתונה למדי ומשני צדיה בתים בני קומה אחת, כמו בתי הכפר כולו. לפתע ראינו כדור פגז חולף בגובה נמוך מעלינו. לא קלטנו מה מדובר והמשכנו בנסיעה. שניות ספורות עוברות, וכדור פגז נוסף עבר ממש מעל לראשנו. עתה ירד האסימון: טנק אויב מכונן עלינו, הוא מצמצם טווחים והפגז הבא יפגע בנו.

באותו רגע הגענו עם הטנק לקיר שחסם את הרחוב. היתה זו סמטה ללא מוצא ובה הטנק שלנו חשוף לאש אויב וכלוא במלכודת – כעכברים ללא מוצא. בעוד רגע קל יגיע הכדור הקטלני... מישוהו בטנק צעק: "אנו מטווחים, מה עושים?" עמדתי בצריח משמאל, כך שצד שמאל של הסמטה היה גלוי לפניי כולו. משהו בבניין שמשמאלי משך את עיניי. שמתי לב פתאום שהבית הוא בית חמר ובקירותיו משובצות אבנים. "סע שמאלה, תיכנס בבית!" צעקתי לנהג.

למרבה הפלא, הטנק פשוט הפיל בקלות את קיר הבניין ואתו את המבנה כולו. חצינו דרכו ומצאנו עצמנו בסמטה אחרת, מחוץ לטווח הראיה של הטנק שניסה לפגוע בנו. שאלנו את הטנק השני אם הוא

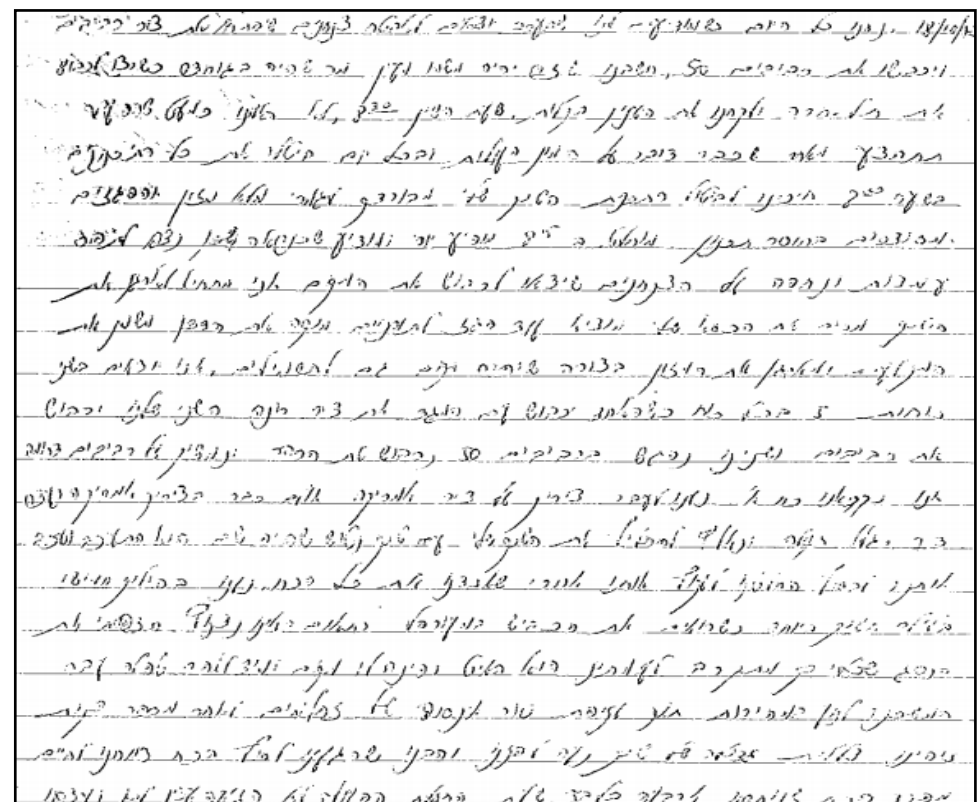

ראה משהו, ומשלא מצאנו כלום ואיש לא ענה לנו – הבנו שהפצועים חולצו, ויצאנו מהכפר.

מעשרה טונקים שנכנסו לכפר, יצאנו שניים בלבד. שנינו ללא שום פגע. נסענו שני הטונקים והתרחקנו מהמקום. כעבור קילומטרים ספורים הגענו לחאן ארנבה, שם היה כוח צבאי גדול.

עצרנו את שני הטונקים ליד אנגר גדול וירדנו מהם. נכנסנו כולנו לאנגר ועברנו באחת לכוכב לכת אחר... האולם היה מלא מפה לפה בחיילים ועל במה מאולתרת נערכה הופעה של להקה צבאית...

קשה להסביר את המעבר מהתופת בה היינו, כששדרת הפיקוד של הגדוד נגדעת, להופעה של להקה צבאית המפזזת על במה, לקול תשואות החיילים. בדיעבד התברר כי הכוח עם חמשת הטונקים האחרים היה בפיקודו של הקמב"צ אורי גולדפרב, כשהמג"ד שהיה חולה שימש כמען קשר שלו. חלק זה של הגדוד היה בצידה השני של הגבעה עליה ישב הכפר...

דף מהיומן

עם אור ראשון נקלעו זחל"מים שלנו למארב טונקים, חלקם הושמד ובמקום נותרו פצועים רבים. המג"ד הזעיק מיד את כולנו לעזרה, אך הכוח שלו נחשף לטונקים עיראקיים, שפגעו בתוך דקות ספורות בארבעה טונקים שלנו. בצריחו של אחד מהטונקים שנפגעו עמד משה מלר, המג"ד, אשר מההדף האדיר הועף החוצה ונפצע. הקמב"ץ אורי גולדפרב, שהיה עם המג"ד באותו טונק, נהרג במקום. כשפונה המג"ד מהשטח הוא אמר לאמנון לב שהפיקוד על הגדוד עובר מעכשיו אליו, שכן הוא "הגבר האחרון שנשאר".

בהיותנו בחאן-ארנבה טרם ידעתי כי מה שהתרחש שם שמונה ימים לפני כן, עתיד להשפיע עליי שנים רבות לאחר מכן. ביום חמישי, 11 באוקטובר 1973, במחיר הדמים ששולם בעת הלחימה בחאן-ארנבה, נכלל גם דמו של חברי הטוב אריה דויטשור, שנהרג שם.

לאחר זמן קצר שבו היינו באנגר, הצטרפו אלינו שלושה טונקים נוספים מהגדוד. עתה הגיעה פקודה לכוח שלנו, שכבר מנה חמישה טונקים, לחזור אל אום-בוטנה – הכפר שבו לחמנו קודם. לפתע קרה דבר מוזר. דמנו קפא בעורקים, גופינו השתתק ולא הצלחנו לזוז מהמקום. ההלם ניכר על פני כולנו והמחשבה כי אנו שבים אל התופת חלחלה אט־אט מעצמותינו לתודעה. איני יודע כמה זמן היינו במצב זה, אך לבסוף התעשתנו, עלינו לטונקים וחזרנו לאום-בוטנה. כשהגענו אל הכפר הוא כבר היה אחר לחלוטין – שקט ורגוע לאחר שהקרוב בו הסתיים. עכשיו מנה גדוד 61 חמישה טונקים בלבד, בפיקודו של אמנון לב, קצין החימוש הגדודי. בלילה כתבתי להוריי גלויה שהחלה במילים: "היום ראיתי את מלאך המוות. הוא נופף לי בידו לשלום והמשיך בדרכו".

ביומיים הבאים היינו באזור אום-בוטנה, כשאמנון מוצל את הזמן להקמת הגדוד מחדש: ממשיך לחבר חלקי טונקים פגועים ומרכיב מהם טונקים שלמים.

יום ראשון ליל ה-21 באוקטובר 1973.

מאום-בוטנה רואים היטב את החרמון, רם ונישא מעל כל התילים בסביבה. אנו צופים ברשפי אש רבים מאוד שמפלחים את הלילה. כמות האש גדולה מאוד עד שהמראה דומה למופע זיקוקין. איננו ערים לשום דבר הקורה שם, מבינים רק שכרגע מתנהל שם קרב. תמונת החר הרושף אש – כשהלילה והמרחק מסתירים את תוצאותיה – מרתקת. אנו יושבים שעות על הטנק וצופים במחזה. בלילה כולנו ישנים. יוסי שומר בצריח, ולפתע רואה אורות מתקרבים במהירות. לתדהמתו עוצר במקום טנדר אזרחי ונהגו שואל: "אתם קרביים?"

"כן, אנחנו טנקיסטים קרביים", משיב לו יוסי, המום מעצם הגעתו של רכב אזרחי לכאן בעת מלחמה ומשועשע משאלתו, כאילו אינו רואה טנקיסט היושב על טנק בלב שטח האויב. "קח, בבקשה", אומר האיש, "מתנה מהעורך", ונותן ליוסי כמה מכשירי רדיו. כשהתעוררנו, חילק יוסי את המכשירים בין הטונקים, מותיר בידינו מכשיר אחד. עתה אנו נחשפים באמצעות הרדיו למתרחש בעורף.

תוך יומיים חזרנו להיות שוב גדוד מלא כמעט. ב-22 באוקטובר 1973 הודיעו לנו כי משימתנו הבאה היא כיבוש תל-חרה, הקרוי על שם הכפר אל-חרה שמרגלותיו (כדאי לציין שמשמעות השם "חרה" או "חירייה" בערבית, שונה מהמשמעות בעברית, ומציינת את טיב אדמתו הפורייה של המקום). אנו מתכוונים לכבוש את התל. אך עתה אנו כבר לא ילדים תמימים שאינם יודעים מה קורה מסביבנו, שסומכים על המדינה ולא מבינים מה היא מלחמה, אלא צעירים מפוקחים של כמעט אחרי המלחמה.

אנו מתארגנים בטור על הכביש. כל צוות מארגן את הטנק שלו לקרב. משמנים מקלעים, עושים סדר, בודקים תקינות של כל פריט וממתניים. כל אחד מכונס בעצמו ללא מילים. אין כבר צורך במילים, הרגשתנו משותפת – צפוי לנו קרב קשה מאוד.

הערב קרב, הקרב עומד להתחיל ואנו בשיא המתח. לפתע פתאום מגיעה הודעה כי הוכרזה הפסקת אש, ישראל הסכימה לה, והקרוב מבוטל. צהלות השמחה שלנו נשמעות לבטח עד דמשק. בתוך יומיים הוכרזה הפסקת אש כללית והמלחמה הסתיימה.

בדיוק ארבעים וחמש שנים לאחר המלחמה אשוב ואפגוש את המג"ד משה מלר. הפגישה תיערך בביתו בתל אביב בנוכחות מח"ט 205 החדש ואחד המג"דים שלו. המג"ד ישוב ויזכר בערב שלפני העלייה לרמה כשכולנו מתארגנים בצומת צמח.

"פגשתי בלילה את מוסא פלד – האוגדנר, הוא מסר לי שכל הרמה נכבשה למעט כוח התנגדות קטן של כוח מחטיבה שבע וכי אין שום כוח העומד כרגע מול הסורים שיכול למנוע את כיבוש הצפון מלבדנו. עליתי אתכם לרמה כשאני יודע שאני עולה לקרב התאבדות, ידעתי כי אני עומד להקריב את כולכם למען המדינה."

הוא ישוב וידגיש חוזר שוב ושוב על משפט זה – מגלה לראשונה את סודו מהמלחמה. הוא ישוב לרגע לאירוע באום בוטנה, זוכר בכאב עצום שניכר עד היום על פניו את חברו הטוב אורי גולדפרב, משחזר את מותו ומספר שנקרא לבנו שנולד אחרי המלחמה – אורי, על שם אורי גולדפרב.

הפלט"ר במלחמת יום הכיפורים

נכתב על-ידי משה בריקמן (פיטו), במלחמה מפקד צוות בפלט"ר

בחודש ספטמבר 1973 עשינו מילואים בבסיס צאלים. שבועיים ראשונים אימון הפלוגה ובשבועיים לאחריהן אימון חטיבה. בתחילת אימון החטיבה נערך מפגש הכרות של חיילי הפלוגה עם המח"ט החדש אל"מ יוסי פלד. מפגישה זו זכור לכל חיילי הפלסט"ר, דבריו "אני כמח"ט, לא יודע מה עושים עם פלוגת סיור בחטיבה". לאחר כשבוע מתום האימון, אותו ניצלתי לירח הדבש שלנו, יצאנו למלחמת יום

הכיפורים, שלאחריה אמר יוסי פלד "מזל שהייתה לי פלוגת סיוור כמוכם" ומאז נשמר הקשר החברי בין חיילי הפלוגה ליוסי פלד. בתום האימון בצאלים אמורה הייתה הפלוגה לעבור לגדוד הסיוור שהוקם באוגדה ולהיות פלוגת הג'יפים שלו. עם הגיוס למלחמת יום הכיפורים הגענו אנשי הג'יפים למחנה עופר בעוד רוב חיילי החרמ"ש של הפלוגה נשארו ונלחמו במסגרת הגדס"ר. במעבר מבסיס פלוגות למחנה עופר והצבתנו בגדס"ר "נעלמו" ו/או עברו חלק מג'יפי הפלוגה לגדס"ר. בדרך לא דרך "גייסנו וסיפחנו" ג'יפים כך שלמלחמה יצאנו 13 ג'יפים. השלמת ציוד נוספת של מעילים, שקי שינה ומזון עשינו בבסיס נחל גשור, שהיה למרגלות תל פרס ונעזב ביום הראשון למלחמה ע"י חיילי גדוד 50, בהותירם ציוד וחבילות מזון מהבית. משקפות, רובי קלצ'ניקוב וקופסאות טוונה השלמנו מטנקים סורים וטושים.

הצוות שלי החל את המלחמה בתצפיות בהר הסרטבה. משם תצפתנו מזרחה לעבר ירדן ובעיקר שמשנו כממסר קשר בין כוחות החטיבה שהיו פרושים בתנועה על שרשרות לאורך בקעת הירדן, מיריחו ועד לצמח. בכל ימי הלחימה פעלנו בעיקר כספקי מודיעין שטח על כוחות האויב, תשמועים לפני גדודי החטיבה ובהובלת הדרגים לכוחות החטיבה הפרושים בשטח.

תל סאקי

הצוות בפיקודי, שנע מהתצפית בתלנוב צפונה (ציר טיפה) קבל פקודה להגיע במהירות לתל סאקי, לטהרו מסורים ולחלץ חיילים ישראלים, שכנראה מסתתרים בו עוד מהיום הראשון לקרבות. בדרך לתל סאקי נדרשנו גם לבדוק במעבירי המים אם ישנם פצועים ישראלים. מקור הידיעה היה ממ"מ הצוות, אסף קוטף, שנע על ציר הגבול (ירקונה), שם פגש בחייל צה"ל שהסתתר בין השיחים, וסיפר שנמלט יום קודם מתל סאקי ומסר שנשארו בתל עוד חיילים, שהמתינו לחילוצם כמובטח ע"י מג"ד 50. בנוסף אמר, שאיתו ברח חיל נוסף פצוע, שנשאר במעביר מים. התמונה הראשונה שזכורה לי הייתה עוד

למרגלות התל של הרוגי נגמ"ש חילי גדוד 50 שנשלחו יום קודם לחלץ את לכודי התל. הרוגי הנגמ"ש שכבו בשורה ובמרכז בלט המ"מ בשער הג'ינג'י שסדן העודי נעצר במחסנית העודי הריקה. החיל הראשון שהוצאנו מהבונקר בו הסתתרו, היה חבוש בעינו, וממדרגות הבונקר פינינו גוויית חיל ישראלי שנהרג כאשר ניסה להיכנע. לטיפול בפצועים הזעקנו רופא גדודי שנע על הכביש.

תל ענתר - אדום 4185 א' ו-ב'

תילי ענתר היו השטח האחרון והמזרחי אותו כבשה החטיבה במלחמת יום כיפור, שהפך לבסוף לגבול בין צה"ל והכוחות העירקים. על תילים אלו הייתה לפלס"ר תצפית ביום ותשמוע בלילה. התילים הופגזו ללא הפסק ונעשו מספר ניסיונות לכובשם בחזרה ע"י הכוחות העירקים שהיו בגזרה. בגלל הלחץ מהפגזות וניסיונות הכיבוש התחלפו צוותי התצפית של הפלס"ר בתל כל 24 שעות. התצפית בפיקודי מוקמה בתעלת קשר נטושה שהגנה עלינו מהירי הארטילרי. באותו לילה בו הייתי בתצפית הופגז התל בירי ארטילרי וירי ישיר ללא הפסקה, בעוד השטח הפתוח בינו ובין הכוחות העירקים, כוסה בפצצות עשן שהקשו עלינו לצפות על תנועות האויב. כבר בתחילת הערב אושר לצוות החרמ"ש שהיה אמור לאבטח אותנו, להתפנות לאחור מחשש שיפגע מהירי הכבד. בעלות השחר שמענו צעקות/צרחות וראינו עשרות חיילים עירקים מסתערים על התל לעברנו. לבקשתי לירות עלינו מהמג"ד גיא, שהיה בחניון לילה למרגלות התל, הייתה "תברחו". בתום הקרבות הסביר לי גיא את פקודתו להסתלק בנימוק שלא מסכנים גדוד טנקים כדי לחלץ 5 חיילים בתצפית. אנחנו נאלצנו לפנות את התצפית רגלית, מאחר והג'יפים שהיו במחפורת כבר נתפסו ע"י חיילי הכוח העירקי. הירידה מהתל הייתה בתעלת הקשר שהובילה מערבה לעבר כוחותינו, ונתנה לנו הגנה ומסתור מירי החיילים העירקים עלינו.

בקרב לכיבוש מחדש התל נהרג המג"ד טוביה תורן.

הפקודה שבוטלה

בימים האחרונים ללחימה של החטיבה ברמה התקבלה הפקודה להשתתף במתקפת הגיס לכיבוש מפקדת הדיוויזיה בתל חרה. תל חרה ששלט בתצפית על כוחותינו במובלעת, מנע חיבור ליישובי הדרוזים ממזרח לו. על הצוות שלי הוטל לסמן עם רדת החשיכה בעמודי חש"ן, את ציר התנועה של החטיבה עד לנקודת הערכות לרגלי תל חרה. כאשר התקרבו לתל כנראה התגלינו, ונורתה לעברנו אש ארטילרית (לסורים היו אמצעי ראיית לילה). כמעט במקביל לירי עלינו, שמחנו לקבל בקשר פקודה לשוב למפקדת לחטיבה מבלי להשלים את המשימה. הסיבה לפקודה לחזור, התגלתה לי רק בהגעתי למפקדת החטיבה וראיתי את שמחת מפקדי וחילי החטיבה על ביטול הפקודה לכיבוש תל חרה.

את מלחמת יום הכיפורים התחלתי כמפקד צוות ובהמשך כמ"מ מחלקה, לאחר שמ"מ המחלקה ישי רייזמן הפך למ"פ, במקומו של המ"פ גיורא מוסינזון, שנפצע בהסתערות לכיבוש תל ג'וחדר. את המינוי למ"פ הפלס"ר קבלתי מהמח"ט אל"מ גיא יעקובסון בשנת 1977, במקומו של ישי רייזמן.

הפלס"ר במלחמת יום הכיפורים

נכתב על-ידי הלל ברוסטין, במלחמה לוחם בפלס"ר

בערב יום הכיפורים, יום שישי, קטפנו כותנה משמרת שניה, אני על קטפת אחת ואבנר שמחאי על השנייה. בסביבות תשע בערב סיימנו. הלכנו לישון וקמנו ב-04:30 בבוקר למשמרת ראשונה (בכל קיבוצי הגליל לא שמרו את יום הכיפורים. עבור החקלאים זה היה יום עבודה הכרחי במיוחד, כדי לסיים את קטיף הכותנה לפני הגשם). כשסיימנו את המשמרת הראשונה, אכלתי ארוחת צהריים והלכתי הביתה. בעודי בדרך בשעה 13:50 בערך חלפה מעל הקבוץ, "בגובה האנטנות", רביעייה של מיגים 21, בכוון כפר גלעדי ואח"כ פנו לכוון צפת. אחרי דקות חזרו לכוון מזרח, גם כן מעל הגגות של הגושרים.

מיד אמרתי לסובבים אותי, חברים זוהי מלחמה יש להוריד את הילדים למקלטים. ארזתי את תרמיל המילואים שלי וחיכיתי להסעה, שיבואו לקחת אותי. סיסמת היחידה שלי הושמעה בכלי התקשורת. במשך אחר הצהריים הגיעו הידיעות לגבי חברי הקבוץ שנסעו כבר לבסיסים. כל העת הזאת נשמע רעם הפגזות רציף מהרמה. לבסוף בסביבות 7 בערב הגיעה גם ההסעה שלי.

הבסיס שלנו היה במחנה עופר ליד רמאללה. חטיבה 205. הגענו לשם בסביבות השעה 12 בלילה כיוון שהטיולית אספה רבים בדרך. התייצבתי ביחידה – בסיירת. הסתבר שאין מספיק ג'יפים. מתוך 12-13 ג'יפים היו רק 5 והם כמובן ותפסו ע"י החברה שהגיעו קודם. הרגיעו אותי שחבורה מהסיירת נסעה לצריפין להביא ג'יפים של קצינים, שעמדו בחניה מול המשרדים. הם הביאו 5 ג'יפים לקראת השעה שלוש. קילפנו מעליהם את הברזנטים ואת השמשות. אלתרנו את קשירת הציוד וקדחנו את החורים המתאימים להתקנת מכשיר הקשר. קבלת הציוד הייתה מביכה, אין מצפנים, אין משקפות, קיבלתי עודי (אצלנו ביחידה מעולם לא יצאנו עם עודים לקרב, רק עם רובים). אין רימונים. קיבלנו מקלע 0.3 ללא תחמושת, בציוד האישי לא היו שקי שינה, כמו כן קיבלנו גליל גדול של דפי מפות מצולמות בזירוקס. לא זוכר אם קיבלנו מנת קרב לג'יפ כנהוג (לא עזרו לנו כל הוויכוחים עם האפסנאים. הם אמרו ... אין). צוות הג'יפ שלי היה פיחה=צביקה כוכבי הנהג מקבוץ כפר עזה ואיתן פאר ממושב לכיש. פשוט אהבנו אחד את השני.

לקראת בוקר יצאנו לכוון צומת עין גב שנקבע כשטח כינוס של החטיבה. בדרך פירקנו כנה ל-0.3 (התושבת עלייה מונח המקלע ומאפשרת לו להסתובב) מאחד הזחלים. בדרך עצרנו בקבוץ גשר שם היו לי דודים. משפחת הל. ניגשנו למסגרייה כדי שיתקינו את הכנה על הג'יפ. אחר כך הלכנו לביתם של הדודים, פרסנו את דפי צילומי הזירוקס על הרצפה. התאמנו והדבקנו את הדפים בהתאם,

בצלנטייפ. בסיום נסענו לצומת עין גב. התחילו להגיע הטנקים. עזרנו בפריקתם מהמובילים. רוב הטנקים הגיעו בנסיעה על שרשרות. הגיעו גם משאיות התחמושת והדלק. בפלס"ר התחיל סידור העבודה. המ"פ היה גיורא מוסינזון מנען. עמוס לוי ואני הופרדנו מהחטיבה שלנו והוטל עלינו להוביל את גדוד 61 (בפיקודו של משה מלר מקבוץ כברי אז), דרך מה שנקרא היום מעלה גמלא. אז הייתה זו דרך עפר שעלתה לרמה. בתחילת המלחמה הוצמד גדוד 61 לחטיבה 4. בינתיים באזור הכינוס של החטיבה עדיין לא הגיע הדלק. יוסי פלד המח"ט נתן הוראה לטנקים למלא דלק בתחנת הדלק האזרחית. בעל הבית התנגד, יוסי פלד אמר שישים את הסכום על חשבוננו האישי. הטנקים תידלקו בתחנת הדלק.

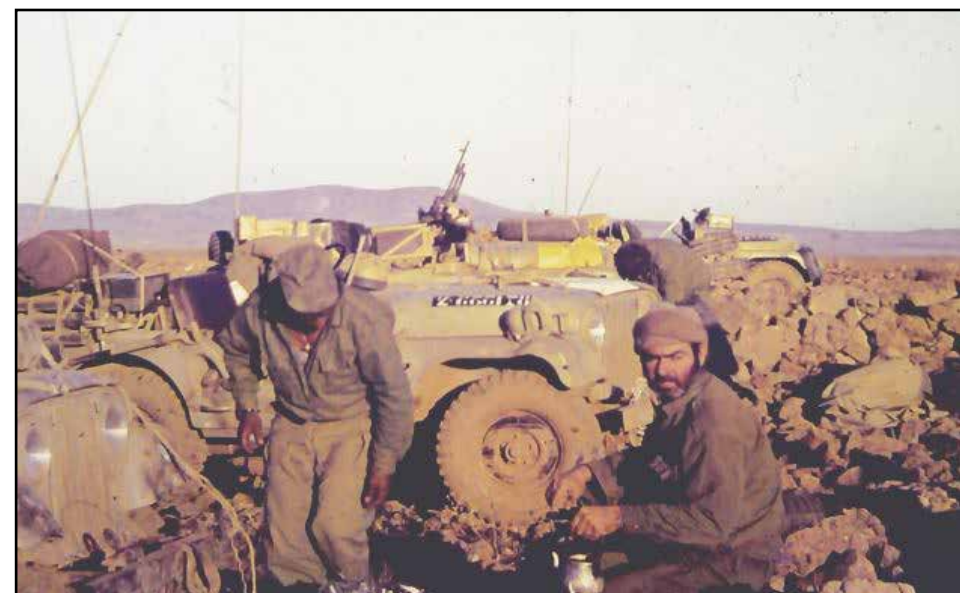
בשעה 3 לפנות בוקר התחלנו לזוז. בקשתי מעמוס לוי שיסע בסוף הטור וידווח על בעיות בהתקדמות. איתרנו ללא קושי את דרך העפר האמורה. חיכיתי שהטנק הראשון יגיע ויסמן לייתר הטנקים לפנות ולהתחיל לעלות. התחלנו לעלות במעלה דרך העפר. לפתע נכנס לרשת הקשר מפקד האוגדה מוסה פלד וקורא לי באות הקריאה שלי וכמובן בתדר שאליו הייתי קשור. וכך זה נשמע: "5ג כאן 40 אסור לך לטעות, מדינת ישראל על הכתפיים שלך". פשוט התכווצתי במושב שלי (אמירה כזו רק מראה את עוצמת הלחץ בו היה נתון הפיקוד הגבוה). הסורים הצליחו לפרוץ בדרום רמת הגולן לכיוון מושב אל על ומושב רמת מגשימים ופניהם היו לטבריה וניתוק הגליל מהמדינה ואכן לא היה שם כוח שיעצור אותם. לשם נע הגוף העיקרי של החטיבה שלנו.

תוך כדי עליה ראינו בנחל דליות מצפון לנו את הפליטים של גדוד 50 שנסוגו רגלית מאזור תל פארס. הגענו לתוואי ההטיה הסורי ברמת הגולן עמדו שם 2 תותחים של הסדיר 175 מ"מ וירו. ניגשנו אליהם וביקשנו שיתנו לנו תחמושת. הם אמרו קחו כל מה וכמה שתירצו. הצטיידנו בתחמושת למקלע ברימונים ובתחמושת לכלי הנשק האישיים. כעת הרגשנו הרבה יותר טוב. בהמשך היום הצטיידנו

במקלע מאג במכשירי קשר נוספים אותם הורדנו מהכלים הפגועים שלנו. אוכל הוצאנו גם מטנקים סוריים פגועים. כשהגענו לקצה המצוק, לפני המישור של הרמה נפגשנו עם חבורה של בני העמקים שהיו על שרמנים M51. הכרתי אישית כמה מהם. סה"כ 9 טנקים. למעשה הם עצרו את הסורים מלרדת לכנרת בציר הזה. חיכינו שם לטנקים שלנו וכשהם הגיעו ניפרסנו גם אנחנו על הרמה של הגולן (צריך לציין שהטנקים של החטיבה שלנו היו בין האחרונים בצה"ל שנסעו על מנועי בנדין, רוב חטיבות הטנקים הוסבו

תצפיות בשטח. צילם הלל ברנסטיין

כבר לדיזל). התקדמנו מזרחה לכוון הגבול שלנו עם סוריה. מלר המג"ד של הגדוד כל הזמן העיר לטנקיסטים להפסיק לבדבד תחמושת על רכבים סוריים רכים. באזור מנסורה נערך ש' בש' גדול. הסורים שחדרו הפעילו שם כוח גדול של תותחי נ"ט. נמצאנו בין החטיבה המקורית שלנו לבין חטיבה 4. האזנו לרשתות הרדיו של שתי החטיבות ווידאנו שלא יירו אחת על השנייה. לעיתים היה ממש מפחיד כי שמענו את הקולות שמזהים כטנקי "אויב" את החטיבה הזאת או האחרת. כמו כן התרענו בפני חטיבה 4, שנתקלה בתותחי נ"ט רבים ואמרנו להם ברשת הרדיו שלהם כי עליהם להחליף ולשנות עמדות ולא לעמוד במקום. היה קשה לראות את אותם הטנקים שלנו שנפגעו מאש הנ"ט.

ברגע מסוים ביקש מאתנו מח"ט 4 להביא לנו צ' מסוים 2 טנקים שתוקנו ע"י החוליה הטכנית. חזרנו חזרה יצרנו איתם קשר והתחלנו להוביל אותם לאותו נ"צ שנמסר לנו.

חלפנו על פני פלוגה של שרמנים שאמרו כי מעבר לרכס אותו התכוננו לעבור (לפי הנ"צ שנמסר לנו) ישנה סוללת נ"ט סורית פעילה מאוד.

לפני שיא הרכס עצרנו את 2 הטנקים זחלתי לשיא הרכס כדי לצפות על אותו מקום. סוללת הנ"ט הסורית הייתה חבויה בחורשה ומאחורי צמחיה ירוקה בתחתית הגבעה. עליתי על טנק המ"מ וסיפרתי לו את העניין. הוא החליט לעלות לעמדה למעלה.

אני ישבתי על הצריח, עם כל החגור, הרימונים והנשק לידו והחזקתי באנטנה של הטנק. הטנק עלה גבוה מידי לעמדת אש, השתהה זמן רב מידי ללא פתיחה באש. תותח נ"ט סורי ירה קודם. ופגע בתחתית האנטנה שאחזתי בה. כך שהיא התנופפה לי ביד.

צליל הפגיעה של מתכת במתכת היה חזק והטנק לקח רברס בהילוך מהיר פראי. כיוון שאיבדתי אחיזה חצי קפצתי חצי נפלתי מהצריח וקיבלתי מכה, זעזוע חזק בגב. היה ברור שה-נ"צ הזה ניתן לנו

בשוגג. דיוותי למח"ט וקיבלנו מיקום חלופי אליו להביא את הטנקים.

ניסיתי להתקשר לעמוס לוי לברר מצב סוף הטור אך לא קיבלתי תשובה. המשכנו בכל העת הזאת לעשות עבודות של סיירת לטובת חטיבה 4. עמוס לא עונה לקשר! במשך כל היום והערב.

מסלול החטיבה ביום הלחימה הראשון

כפי שסופר ע"י דן יוסף ואסף קוטף

מסלול החטיבה ביום הראשון היה: מצומת כורסי לכיוון בני יהודה ומשם לפיק. משם לכוון אבני איתן ורמת מגשימים וגדר הגבול עם סוריה. גדוד הסיור שהיה בקטע הזה ת"פ החטיבה נע לאורך הגדר ונחל הרוקד מדרום לצפון מזרח. אסף קוטף, אשר נע גם כן בציר הזה, דרום לצפון, טוען שרוב הדרך עשה לבד. הג'יפים של מחלקה 2 (דן יוסף, פיטו =משה בריקמן, ואילן פפר) עלו לתל סקי לתצפית. ליד הבונקר בתל שכב חייל ירוי, כנראה מהצנחנים, לפי הנועליים האדומות, החברה שמעו קולות מהבונקר. קראו בקול רם והזדהו כישראליים. לאחר כמה דקות יצאו חיילים ישראלים פצועים ופגועים גם בעיניהם. הסיירים קראו לרופא החטיבתי לעזרה. חלק מהפצועים היו טנקיסטים של חטיבה 188 (החטיבה של הגזרה הדרומית שכמעט נכחדה) וכן חיילי גדוד 50 בפיקודו של יהיה.

מכאן נעו לכוון צפון מזרח, הגיעו למוצב 116 שהחזיק מעמד מול השריון הסורי. התמונה שהתגלתה הייתה של טנקים סוריים שעלו פיזית על השכפ"ץ של המוצב. כשהגיעו לתל ג'וחדר (תל אורחה בשמו כיום) ביקש יוסי פלד שיעלו זחל"מים לתל ולא ג'יפים. גיורא המ"פ אירגן כוח זחלים מעורב מהסיירת ומגדוד הסיור. הכוח בפיקודו של גיורא החל לעלות על התל. נפתחה עליהם אש מקלעים מהתל. גיורא נפצע ברגל ופונה לבית חולים, יונתן גוברמן בן רמת הכובש, שהיה מ"מ בגדוד הסיור נהרג.

אנו בג'יפ שלנו, כללית, התקדמנו כל הזמן מזרחה. אחד הדברים המיוחדים היה אש ה-נ"מ הסורית כל פעם שרביעית מטוסים שלנו הגיחה, לרוב בגובה נמוך. עוצמת הירי שלהם הייתה כל כך חזקה שאי אפשר היה לשמוע דיבורים ביני ובין הנהג צביקה כוכבי וכמובן שנפל עלינו גשם של רסיסים. כמעט כל תקיפה של מטוסינו נגמרה עם איבוד מטוס או שניים.

בלילה בסביבות חצות הגענו קרוב לכפר ג'וחדר (להבדיל מתל ג'וחדר, זהו כפר שהוקם ע"י הממלוכים ואשר היה בעבר ח'אן בדרך לדמשק). החלטנו להתמקם לשינה קצרה בתוך חורשה קטנה. למעשה סיימנו תפקידנו בחטיבה 4 וכעת היינו אמורים להצטרף לכוח הסיירת שלנו. לא רצינו לעשות זאת בלילה בלי לדעת את מיקומי הכוחות הרבים שהיו באזור. לפני חניית הלילה הגענו למכלאות של סוסים ובקר. פתחנו לחיות את השערים ושחררנו אותם.

עם אור ראשון בסביבות 4 בבוקר קמנו והתארגנו להמשך. לתדהמתנו גילינו שאנחנו בתוך שדה קטל של סוללת תותחנים סדירה שלנו. הכלבים משכו וגררו חלקי אדם. התותחים, היו מנותצים כיוון שהותקפו ע"י טנקים סוריים מטווח קצר. המראות היו קשים. כעבור איזה זמן הגיע קצין תותחנים צעיר ושאל אותנו אם ראינו סוללת תותחים. כל שיכולנו לעשות היה להצביע על גיא ההריגה הזה.

עמוס לא ענה לקשר כל הלילה והבוקר.

הסיפור של עמוס

עמוס, לפי בקשתי, נע בסוף הטור של גדוד הטנקים 61. יחד עם פלוגת החרמש של הגדוד. כשהם הגיעו, כבר מעל המצוק של הרמה, לאזור השטוח, פנה מפקד הפלוגה שמאלה, צפונה במקום להמשיך ישר מזרחה. עמוס אמר לו שהוא טועה ויש להמשיך מזרחה, כמה פעמים, אבל המ"פ לא רצה לשמוע (למעשה עקפו את מה שנקרא היום נחל גמלא). אחרי מרחק קטן הם עלו על מארב של כלים סוריים (שכנראה טעו בניווט והגיעו לקצה המצוק של הרמה בלי שתהיה

להם דרך לרדת למטה). את מקום המארב הצליחו לעבור כ-4 זחלים כולל הג'יפ של עמוס. הסורים פתחו באש מטווח קרוב של מקלעים כבדים. פגעו בכוח גרמו להרוגים ופצועים.

עמוס ניסה לסגת עם הג'יפ אחורה חזרה, אך הג'יפ שלו עלה על סלע שנתקע מתחת לגחון שלו. אי אפשר היה לזוז. הכדורים של הסורים חוררו חורים בבגדים של הצוות; משה משא הסייר-קשר, שהיה גם החובש של מחלקה 1 ונדב הג'ינג'י מנען שהיה הנהג. הצוות נטש והסתלק רגלית. עמוס הגיע לשני זחל"מים חצי הפוכים שבקע מהם רחש של מכשיר קשר התקשר למג"ד משה מלר וסיפר לו הסיפור. מלר שלח בבוקר צוות שיאסוף אותם. עם הגיעם בבוקר לג'יפ, כלי הרכב של הסורים היו נטושים. עמוס גילה בכלים הסוריים את ציודם האישי שהסורים לקחו מהג'יפ. הג'יפ חולץ והם הצטרפו לכוחותינו. קיבלנו הוראה לנוע לכיוון תל פארס. בדרך תוך כדי תנועה חלפנו על פני 6 שלדות טנקי שרמן מוסבים למרגמות 120, שרופים. נסענו לתל פארס דרך מחנה גדוד הנח"ל (גדוד 50) לרגלי התל. המחנה הותקף ע"י השריון הסורי וראינו את המחזות של כלים פגועים שלנו והרוגים שלא פונו. על כל פני המחנה היה זרוק ציוד צה"לי. כנראה נזרק ע"י הסורים. לקחנו שקי שינה (שמשוניות) כיוון שלא ניתנו לנו בעת ההצטיידות.

עלינו על התל בדרך שהובילה ללוע שלו. בכניסה ללוע עצרנו. היו מספר כלי רכב שחסמו את הדרך. החברה אמרו שעל התל למעלה יש טנק סורי המכסה בירי את אזור הכניסה ללוע ההר. אסף קופף ודן בראון שהגיעו לפנינו להר, הקיפו רגלית את פסגת התל מבחוץ, כך שהיו מחוץ לקו הראיה של צוות הטנק הסורי. הם התקרבו אליו מאוד, הטילו רימונים, ירו נק"ל ופגעו במפקד הטנק. נפתחה הדרך ללוע ההר ויכולנו להתקדם עד הקצה המזרחי שלו לצורך תצפית והכוונת הארטילריה. מנוע הטנק עדיין עבד כשחלפנו על פניו. סוג הטנק היה PT 76 (מקובל היה שהדגם הזה משמש כטנק סיור עם יכולת אמפיבית).

כשעלינו על קצה לוע ההר לתצפית יצאו שני חיילים ישראלים מאחת המחפורות. סיפרו שהם "בילו" את כל היומיים האחרונים מסתתרים מהסורים. עוד ג'יפים של סיירות שכנות הגיעו לקטע הזה. כולם שכבו שם ודיווחו ליחידות שלהם. אני דיווחתי למודיעין של החטיבה שלנו. הסורים נראו בורחים אל מעבר לקו הסגול ומתכנסים מאחורי תל כודנה. רובם רצו רגלית. טיווחתי לשם את הארטילריה. כל טווחי הארטילריה שלי היו בתרגולת של "קצין שריון מטווח". גם חיל האוויר הפציץ את האזור. שהינו על התל מספר שעות ודיווחנו למפקדת החטיבה, המח"ט היה יוסי פלד, עד שנקראנו לרדת למטה, להתארגן לחניון חטיבתי לקראת לילה. להביא את האספקה, לא רק לחטיבה שלנו אלא גם לכוחות אחרים. אני הובלתי אספקה לגדוד של שמעון רייס מהגושרים, שהיה מפקד של מחלקת סיור גדודי. אליו הגענו בסביבות 11 בלילה. אח"כ המשכתי עם האספקה של החטיבה שלנו לחניון החטיבה, שהיה קצת מדרום לתל פארס. מצב הטנקים שלנו היה עגום בגלל תנאי השטח והפגיעות של הסורים. מעט טנקים נותרו כשירים.

בבוקר ישי רייסמן, שהיה כעת המ"פ בגלל שגיורא נפצע, ביקש שנכנס למוצב 115 ונבדוק אם הארטילריה שלנו יורה על הטנקים של גדוד 94. פלוגה מגדוד זה נכנסה למעשה לתוך השטח הסורי מזרחית לקו הסגול מזרחית לצומת רפייד, וניהלה אש תחת הפגזה כבדה, מול יחידות תותחי נ"ט סוריים. גם מחלקה 2 של הג'יפים אמורה הייתה להצטרף לכניסה למוצב 115. דן יוסף פיטו ועוד. כיוון שגם טנקים היו אמורים להגיע למוצב הזה ביקשתי מישי שימסור להם על סימן מוסכם בתנועת ידיים כדי שלא ירו בנו.

בקרב המוצב הנטוש היו מכוניות אזרחיות חצי הפוכות בתעלה לאורך דרך הכניסה למוצב. באחת מהן הייתה תיבה שמכילה משקפת SLS 6 (לא היו בכל החטיבה כל אמצעים לראיית לילה דבר שהפך לקריטי עת נכנסנו בהמשך לסוריה. לטנקים שלהם ולטנקים של העירקים היו אמצעים כאלה). נראה שאת המוצב לפני המלחמה

איישו אנשי מילואים, שהצליחו להימלט משם רגלית.

הטנקים של גדוד 94 נכנסו אל מעבר לקו הסגול באזור צומת רפייד. דיווחנו שהירי הארטילרי עליהם כנראה שלנו וזה פסק. אולם האש של הסורים הייתה חזקה טנקים שלנו נפגעו והם נסוגו חזרה. נדמה לי שהושארו 3 טנקים בשטח הסורי.

מחלקת טנקים שלנו הגיעה לפתח המוצב. יצאתי לקראתם כשאני עושה את הסימן המוסכם. הטנק הראשון הנמיך את הקנה לבטן שלי. צעקתי למפקד הטנק בעברית אבל הם לא בדיוק שומעים בגלל האוזניות והקסדות שלהם. מכל מקום הכול נגמר בטוב למרות שלא הועברה לו צורת הדיהוי. בהמשך הטנקים עזבו. נשארנו רק הג'יפים התחילו לטווח אותנו באש, לדעתי נ"ט. נכנסתי לאחד הקיפודים שהיה עם חיפוי ראש ממתכת כדי להיטיב לצפות. לא היה מספיק טוב. יצאתי כמה מטרים לתעלת הקשר לצפות משם. תוך שניות נורה פגז שהרים את כיסוי המתכת של העמדה. מזל. לא הצלחנו לזהות את מקור הירי שכל הזמן הטריד אותנו (הירי לא היה נפיץ לכן כנראה נ"ט).

בצהריים התקבלה הפקודה לנוע צפונה ולהיכנס לסוריה. כל החטיבה נעה על הכביש לכיוון. מול תל כודנה נורתה אש מרגמות שחסמה את הכביש. ספרנו את הנפילות ורווח הזמן ביניהן. לאחר שדיהינו את האינטרוול עברנו בשלום את האזור המופצץ. חצינו את הגבול בדרך שעוקפת את קוניטרה. נענו לכיוון הכפר חאן ארנבה. באזור חצית הגבול היה גשר מעל וואדי. היו שם מספר טנקים פגועים של הכוח הראשון שחצה. כשהגענו לכפר הייתה זאת פעם ראשונה שכל הסיירת נפגשה. תוך סיור קצר בכפר ראינו כי התושבים ברחו, ממש זמן קצר לפני שנכנסנו, הותירו את כל רכושם בבתיהם כולל אוכל צנצנות שימורי ירקות למיניהן ועוד. מאוד ציורי. לא נגענו בדבר!

כהרגלנו חיפשנו את הנקודה הטובה ביותר בשביל הסיירת לבלות

בה את הלילה, ולחוליה הטכנית מקום לתקן עד כמה שאפשר את מה שצריך. מצאנו את בית הספר. מבנה גדול יחסית, רב חדרים וחצר גדולה מוקפת חומה, שהכילה את כל כלי הרכב. להפתעתי סלק וכושי הגיעו וראיינו אותי. ארוחת ערב משותפת לכולם עם אוכל מבושל. זמן לטפל בכלי הנשק. זמן ללמוד את המפות.

למחרת בבוקר מוקדם התחלנו בתנועה בכוון כללי מזרח דרום מזרח לכוון הכפר ג'בעה, כפר הנמצא על צומת דרכים, ממנו יוצא כביש דרומה לכוון תל מסחרה, תל אל-מל וכפר מסחרה. בהמשך הכביש עובר במעבר הצר בין שני התילים האלה ומגיע לתל חרה. חרה הוא התל הגדול ביותר השולט על כל דרום סוריה. לא היה בכל החטיבה אמצעי ראיית לילה ולו אחד!!! סיפרתי שבכניסה למוצב 115 בתוך מכונית אזרחית ייתכן שיש SLS6. קיבלנו הוראה לחזור ל-115 ולהביא התיבה במידה ואכן המכשיר בתוכה. נסענו חזרה כל הדרך עד למוצב. פתחנו את דלת המכונית הוצאנו התיבה, בדקתי את המכשיר, אפילו סוללה תקינה הייתה שם. מיהרנו לכפר ג'בעה. העברנו את התיבה לאחד הזחל"מים של הסיירת (התיבה הזאת גדולה מידי לגודל של הג'יפ).

איך שהגענו לצומת בג'בעה קיבלנו פקודה לחלץ צוות טנק שמערכת החשמל שלו קרסה. הטנק היה לרגלי תל מסחרה ומצפון לו. לפי ההסברים זיהינו אותו. הנסיעה אליו הייתה קשה בגלל התשתית הקרקעית של סלעי הבזלת. תוך כדי תנועה ירד עלינו "גשם" של חוטי הנחיה של טילי נ"ט. הטילים התעופפו שם. איך שהגענו לטנק התקול קיבלנו תקר בגלגל אחורי. הרמנו את הג'יפ בידיים תוך שניות החלפנו הגלגל. הבאנו את צוות הטנק לג'בעה הגענו למסקנה שעל ג'יפ צריכים להיות 2 גלגלים להחלפה. הורדנו גלגלים מג'יפים פגועים ונטושים של הסורים, למרות שהיו מעט קטנים.

כל "הדאש בורד" של הג'יפ עליו הלחימו עבורנו את כנת המקלע, בקבוץ גשר, נקרע ממקומו בגלל המשקל והוויברציות של הג'יפ בשטח ואי אפשר היה לתפעל המקלע. בדקנו אפשרות תיקון בכמה חוליות

טכניות. אבל כולם היו עסוקים בתיקון כלים משוריינים. החלטתי לרדת למסגרייה בקבוץ הגושרים. כחצי שעה נסיעה. המסגר, יוסי שחורי ז"ל, עזב הכל וסידר לנו, ע"י מוט תמיכה בזנ"ט מקרקעית הג'יפ, את כל העניין ברבע שעה. נגשתי לתת נשיקה לאישה ועלינו חזרה לג'בעה.

פגש אותי במסגרייה מאיר רוזנבלום שבנו הטייס ישרוליק נפל עם מטוסו ברמה והוא נחשב לנעדר. ביקש שאנסה לחפש אותו. כמו כן נתן את השם של שלמה בן אלקנה (מי שהקים את יחידת איתור נעדרים). שלמה התקשר אלי. סיכמתי אתו שניקח אזימוטים למטוסים שנופלים כל ג'יפ ממקומו כך שאפשר יהיה להצליב הנתונים ולקבוע את מקום הנפילה (כמו כן אספנו שברים ממוספרים ממקום נפילה מזוהים של מטוסינו).

כשהגענו לכפר ג'בעה בדיוק הופיעה חטיבת טנקים ירדנית מכוון מערב לתל מסחרה. טנקי סנטוריון עם תותח ה-17 ליטראות (אני חושב), עם מכלי דלק רזרביים מחוברים לגלגל אחד על ציר באחורי הטנק (אני זוכר את המיכל הזה עוד משרותי בסדיר). קרב ה-ש' בש' התגבר. לקראת ערב גדוד 94 כבש את הכפר מסחרה שהיה לרגלי תל אל-מל ושלט למעשה על המשך הכביש לתל חרה.

בלילה הותקפנו ע"י חטיבת טנקים עירקית T55. הטנקים העירקים מצוידים בראיית לילה תקנית. הם הצליחו לאגוף את גדוד 94 ולהגיע כמעט עד הכפר ג'בעה. בקשר נשמעה הקריאה המפורסמת לגדוד 94 "לקחת אזימוט לירח ולהגיע לג'בעה". הסיירת קיבלה פקודה מהמח"ט לרוץ דרומה לכוון תל מסחרה ולחלץ את הטנקים של גדוד 94. דן בראון נסע על הכביש לקראת הטנקים לכוון מסחרה. פתאום קרתה לו תקלת חשמל כללית והג'יפ שלו הושבת. איך שהם עצרו נשמעו קולות דיבור בערבית לצד הכביש. הם זיהו טנק עירקי במרחק של 15 מטר מהם. הנסיגה של הגדוד הייתה בעיצומה. דן הצליח להתקשר עם המג"ד, גיא יעקובסון, ולהסביר לו את המצב. גיא הדליק את "זרקור המפקד" הנמצא על צריח הטנק, או תאורה אחרת, או תאורה מטנק אחר, זיהה את הטנק העירקי מטווח קצר, והשמידו.

אנחנו קיבלנו המשימה להוציא את אחת הפלוגות של הגדוד. התקדמתי לכוון הכפר מזרחה מהכביש, תנאי הקרקע הבזלתיים היו קשים, התנועה הייתה איטית בסוף זיהיתי את הטנק הראשון סימנתי להם עם אורות ויצאנו לכוון הכפר ג'בעה. הטנקים הצליחו לצאת מהכיתור הזה בשלום ותפסו עמדות הגנה לכוון הכוח העירקי. בבוקר שוב נערכנו למתקפה. שני גדודי החטיבה 125 ו-94 פגעו ודחפו את העירקים אל מעבר לתילי מסחרה ואל-מל. בהתקדמות לתילים פגשתי את יוסי פיס מהגושרים, על תותח פריסט 105 מ"מ כשהם תופסים עמדות בעמק לפני התילים. עם העלייה על התל הופיע מטוס סורי גדול והפציץ את כל מה שהיה בעמק. הדף ההפצה הורגש אצלנו היטב.

עלינו עם שני הג'יפים על פסגת תל מסחרה. היה שם מוצב גדול מבוטן אך לא היו סורים ונראה היה כנטוש. בתצפית מהפסגה נראה היה לי שמתחילה תנועה של כלים סוריים מכוון תל חרה לתל מסחרה. אמרתי למייק שחם בג'יפ השני שיישאר ויטהר, שיזרוק רימונים לבונקרים. אנחנו ירדנו לחצי גובה והשארנו את הג'יפ מעט במדרון אחורי. הלכנו מעט ברגל ותפסנו עמדה טובה מול הכביש מאחורי טרסת אבנים ארוכה שירדה מפסגת התל עד הכביש.

כל הזמן ירו לכוון הכוחות שלנו קטיושות. היה לנו מכשיר קשר נייד. כיוונו את הקשר לערוץ הארטילריה. אמרנו להם שאנחנו מזהים שתי משאיות של 24 רקטות למשאית ונתנו להם פרטים לטיווח. קצין הארטילריה ענה שלכל היותר יוכל לירות חמשה פגזים כי נגמרה התחמושת, ועלינו להגיע למטרה עם כמות הפגזים הזאת. ירו, כיוונו, הפגז החמישי נפל קרוב למשגרי הקטיושות והם התקפלו.

כעת ראינו רכב משוריין סורי שעליו תלויים כ-15 חיילי קומנדו, מתקדם על הכביש מתל חרה לעבר התילים שלנו. החשש שלנו היה שכאשר המשוריין יעבור את קו הטרסה (היינו לפני הכוח בכפר מסחרה מאות מטרים), נשאר גלויים לחלוטין. התקשרתי בתדר של

הארטילריה. בקשתי שיודיע לגדוד על המשוריין הזה. שיוציאו טנק לכביש ויורידו את המשוריין. לקח (בעינינו) נצח עד שראינו תזוזה של טנק לכביש. הטנק ניסה לירות בתחילה במקלע 0.5 אך הכדור הראשון התפוצץ במקלע ומפקד הטנק נפצע. המשוריין עם הסורים ממשיך להתקדם. לבסוף ממרחק של 100 מטר מהטנק ירה הטנק פגז שפגע כ-10 מ' לפני המשוריין. כל חיילי הקומנדו קפצו והתחילו לברוח. אנחנו ממקומו פתחנו באש מכלי הנשק האישיים, אך המרחק היה מעט גדול והירי לא היה מדויק מספיק. הטנק ירה פגז שני שהתפוצץ כמטר שניים לפני המשוריין. אפשר היה לקחת אותו שלל. המנוע עבד. רק פגז שלישי פגע והצית אותו.

ירדנו מהתל והוטל עלינו להביא את האספקה לחטיבה. מקום הריכוז והחלוקה של האספקה היה רחוק. על הצלע המזרחית של תל-הר אביטל (ההר עם האנטנות) מול קוניטרה. הובלת האספקה הייתה עניין של שעות. אסף קוטף עם עוד 2 ג'יפים עלה על חל שער. משם זיהה את תנועות הטנקים העירקיים והסורים. הוא כיוון את ירי הטנקים שלנו לכל טנק וטנק של האויב. על כך הוענק לו צל"ש.

בבוקר כל החטיבה נעה מזרחה, לכוון הכפר נאסג'. המח"ט ביקש שאשאר ואראה שכולם עברו את קטע הכביש שהיה גלוי לחלוטין לתל חרה. כולם עברו. טנק אחד נידלק בגלל שנושרפה לו רשת ההסוואה במגע עם האגוז (תופעה ידועה בטנקי סנטוריון בנדיו) לא מבין למה לא זרקו את רשתות ההסוואה עם תחילת המלחמה. מהטנק עלה עשן גדול שחור לשמיים שסימן לסורים בדיוק לאן לירות. עצר לידו זחל"ם אחרון של מפקדת החטיבה, הצוות עלה עליו. אז התחילה הפגזה איומה ונוראה.

הזחל קיבל פגז בגלגלים הקדמיים. לא עצר המשיך איכשהו לנסוע. אנחנו מיהרנו לתפוס מחסה במחפורת קרובה. הפגזים פגעו בשולי המחפורת, אני זוכר שהמחשבה שלי הייתה: אם הפגז הבא יכנס למחפורת שלנו הרי לא ימצאו אותנו. הג'יפ התמלא באדמה אבנים

חזרנו לריכוז הכוח של הסיירת בסביבות ארבע אחה"צ. מיד כשהגענו התבשרנו שעם שחר מתוכננת התקפה אוגדתית על תל חרה. המפקדים נקראו לדחל מ"פ. על הדופן הייתה תלויה מפה עם קוים בצבעים שונים בהתאם למשימות הסיור. ישי רייסמן ניהל את הסיירת כמו סדרן עבודה בקבוץ. אני קיבלתי להוביל את גדוד 94 לאזור תחילת התקיפה שלהם. מפקדי הג'יפים העתיקו את תוואי המשימה שלהם למפות האיטיות. הצוות העמיס את הציוד מחדש כמו שיוצאים למלחמה, שוב! אני התיישבתי על מכסה המנוע ללמוד את הציר. היה צורך להתעמק כיוון שהיו הרבה כוחות בשטח בו זמנית. הערב ירד הבטתי סביב והנה כמעט כולם כותבים מכתבים ומוסרים לרב סמל. אין ספק שההרגשה הייתה כבדה (אני לא כתבתי כי הבטחתי לאשתי שאני אחזור).

בשעה 02:00 בבוקר יצאנו לחפש את גדוד 94. היה חושך מוחלט. המנועים דוממים. הגענו לגדוד הוא היה ערוך בשלוש פלוגות מקבילות. לא הייתה נפש חיה בחוץ. כל הטנקיסטים התכנסו בתוך הצריחים. שקט מוחלט!

חיפשנו את טנק המג"ד. כשהגענו צעקתי "גיא גיא תוציא את הראש" לבסוף הוא הציץ מהצריח. אמרתי לו אני מוביל אתכם. תתלבש לי על הזנב ונזוז. גיא אמר לי בסדר גמור אבל חכה שניה וחזר לתוך הצריח. אחרי מספר שניות נשמעה לפתע צעקה-זעקה-צווחה איומה ונוראה מכל הטנקים ביחד. לא הבנו, זה היה מקפיא דם (אני משוכנע ששמענו את זה בתל חרה) לבסוף גיא הוציא הראש מהצריח ואומר גולדה ביטלה את ההתקפה.

חזרנו לריכוז הסיירת וישנו שלש ארבע שעות עד הבוקר. בבוקר עם השכמה נמסר לנו שאנחנו יורדים לסיני לאזור החווה הסינית לתגבור מול הארמיה השנייה, המצרית, מול איסמעיליה, בצד המזרחי של התעלה (כלומר עדיין באסיה לא באפריקה). הכלים הקטנים ייסעו על גלגליהם. הטנקים מחכים למובילים. התארגנו לנסיעה הארוכה.

סיפור של לולב

נכתב על-ידי נח כספי, במלחמה טען-קשר בטנק מג"ד 94

מה הקשר בין: חג הסוכות, לולב, אנטנה של טנק, מלחמת יום הכיפורים ורסיסים גדולים?

עם פרוץ הקרבות ביום הכיפורים שירתתי במילואים כטען קשר בטנק מג"ד 94, סא"ל גיא יעקובסון, חטיבה 205, באוגדת המילואים 146 בפיקודו של תא"ל מוסה פלד. האוגדה הייתה עתודה מטכלית. תפקיד האוגדה להישלח, בבוא העת, לשדה הקרב שיהיה הבעייתי ביותר עם פרוץ מערכת קרבות כל שהיא, כדי להביא להכרעת האויב.

כבר ביום ראשון בבוקר התברר שדרום רמת הגולן נפלה לידי הסורים! חטיבה 188 שהגנה על דרום הרמה הושמדה ברובה ורוב מפקדיה: מח"ט, סמח"ט, מפקדי פלוגות ומפקדי מחלקות וכן מט"קים רבים ואנשי צוות, נפלו בקרב הבלימה שנמשך מיום שבת בצהריים. למעשה לא נותר כל כוח ישראלי אשר יעצור את הצבא הסורי מלהסתער לעבר הכנרת בואך בקעת הירדן, טבריה ועמק בית שאן. לאור עובדה זו החליט הרמטכ"ל להפנות את אוגדת השריון הרזרבית שנותרה לצה"ל, אוגדה 146, לכיוון דרום רמת הגולן.

קודם לכן, ביום שבת 6 לאוקטובר, בשעה שש ושלושים בבוקר, צלצל הטלפון בביתי שברמות רמז, חיפה. מהעבר השני נשמע קולה של קצינת הקישור החטיבתית: "החטיבה הנמצאת בתהליך גיוס כרגע. קח את ריכבך, הבא איתך מספר קצינים ותגיעו במהירות לימ"ח במחנה 'עופר', הסמוך לרמאללה".

קמתי, וטלתי את תרמיל המילואים שהיה מוכן תמיד, נפרדתי מיכל והילדים בחיבוקים ונשיקות, "עליתי על מדים" ויצאתי למכונית הפורד אסקורט שחנתה בחוץ. יעל עלתה עימי. השכנים כבר היו בחוץ ושלחו לעברי את מבטיהם המודאגים. התנעתי את הרכב ושמתי פעמי

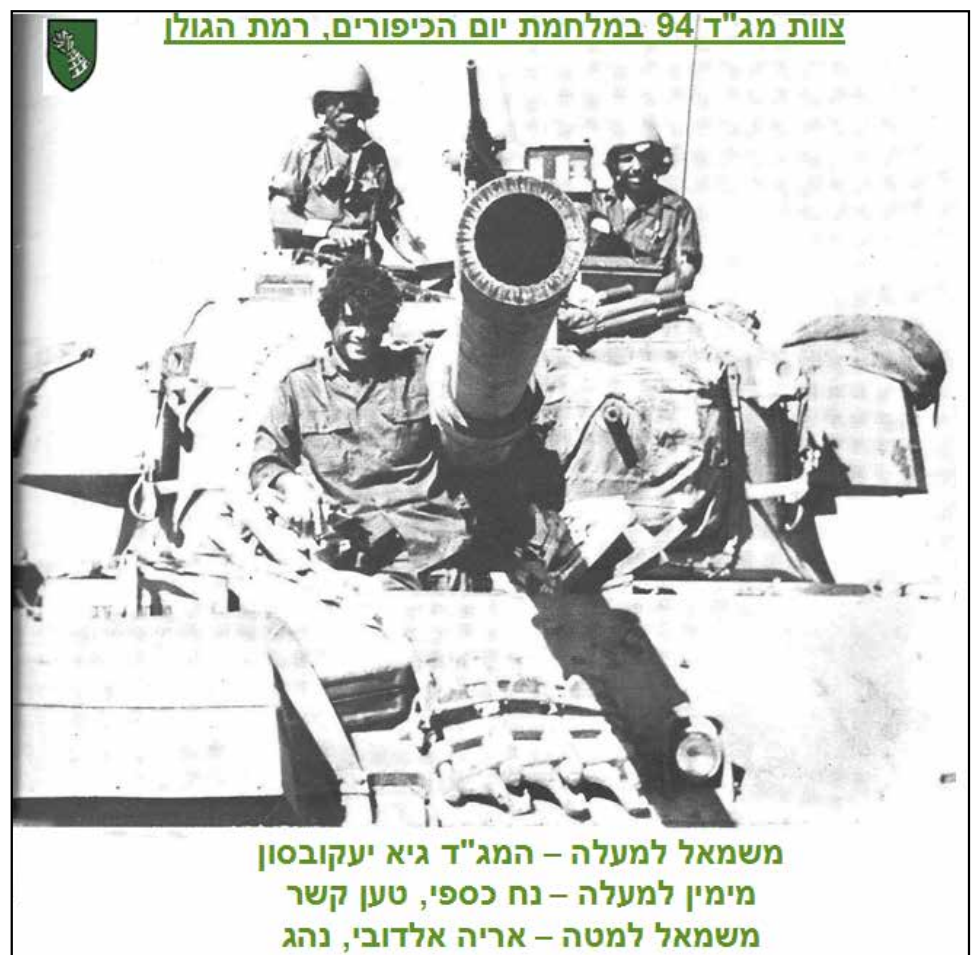
לעבר תחנת הדלק היחידה שהייתה פתוחה ביום הכיפורים בחיפה. התחנה הייתה ממוקמת בעיר התחתית ליד "קפה ישראל". תדלקתי את הרכב ונסעתי למושב "שבי ציון", שם התגורר סרן מיכה נוי מאיר, קמב"ץ הגדוד שהיה מצוות יחד איתי בטנק המג"ד ומיקומו: עומד מעלי על כיסא הטען. בתפקידו עזר למג"ד, גיא, להוביל את הגדוד בשדה הקרב וכן שימש כמט"ק טנק המג"ד.

כתוצאה ממחסור במובילי טנקים, נסעה החטיבה על שרשראות הטנקים לכיוון ירושלים בואך בקעת הירדן וצפונה להתכנסות בצומת צמח. מעשה זה "התנקם" ברבים מן הטנקים שהתקלקלו בנסיעה הארוכה שנמשכה עד לשעות הלילה המאוחרות של יום ראשון ה-7 לאוקטובר. הגענו לצומת צמח ונכנסנו עם הטנקים לתחנת הדלק שבצומת. המח"ט, אל"מ יוסי פלד הודיע לבעלי התחנה שהטנקים עומדים לתדלק את מיכליהם הריקים בתחנה! "נתחשבן לאחר המלחמה" נאמר לבעל התחנה.

עם עלות השחר של יום שני החל הגדוד שלי, גדוד 94, בתנועה במעלה הכביש המוביל מכיוון קיבוץ "עין גב" בואך מושב "בני יהודה" בדרום הרמה ומשם התכוון להסתער לכיוון "אל על" בואך דרום רמת הגולן ולנסות לדחוק את הסורים אל מעבר ל"קו הירוק". נלחמנו בשריון הסורי והצלחנו להשמיד עשרות טנקים סוריים תוך דחיקת הצבא הסורי אל מעבר הקו הירוק.

"הגיבורים הדומיננטיים" של הקרבות היו מטחי הארטילריה האין סופיים של הסורים שנחתו עלינו ללא הפסקה וגרמו לנפגעים ולטרור פסיכולוגי אשר השפיע על לוחמי הטנקים. באחד הקרבות בימים הראשונים, כאשר ניסינו לפרוץ אל מעבר לקו הירוק ולהבקיע לתוך רמת הגולן הסורית, ב"צומת רפיד" הפגינה לנו הארטילריה הסורית את נחת זרועה: מיד עם הפריצה, נחתו עלינו בפראות מאות טילי קטיושה ופגזי ארטילריה, מהם מסוג "רסיק אוויר". הייתי בטנק של גיא המג"ד שהוביל את הפריצה.

לפתע אני רואה את גיא המג"ד צונח בחבטה לתוך הצריח. נתמלאנו חרדה ודאגה וחששנו שגיא נפגע אנושות. לפתע הוא התרומם והתייצב חזרה בצריח המפקד. הבטתי בו ונוכחתי שרסיס גדול "חתך" בתנופה את כובעו ונשאר תקוע. הרסיס הוא זה שהטיח את גיא לתוך הצריח. רווח לנו. גיא לא נפגע! הוצאתי את הרסיס הענק מתוך הכובע והמשכנו את הקרב שנסתיים בנסיגה מתוך השטח הסורי. לא יכולנו להם בבוקר זה. הארטילריה הסורי ומוקשי הנ"ט גברו עלינו! למדתי באותו קרב ב"צומת רפיד" מהו כוחה של הארטילריה ומהו כוחם של רסיסי הפגזים!

צוות מג"ד 94 במלחמת יום הכיפורים, רמת הגולן

משמאל למעלה – המג"ד גיא יעקובסון
מימין למעלה – נח כספי, טען קשר
משמאל למטה – אריה אלדובי, נהג

היה זה באחד מימי חג הסוכות. לחזית הקרבות הגיעו חסידי חב"ד לבקרנו והביאו לנו לולבים. נטלתי לולב יפה מעובה בעלים יפים ובשרניים וקשרתי אותו אל אנטנת מכשיר הקשר שהתנוססה

על בסיסה בצריח הטנק, היה זה מראה מרהיב ואף מלהיב כאשר בעיצומם של קרבות התנועה התנופף לו הלולב, תוך כדי תנועת הטנק שלנו שחתר למגע עם השריון של האויב הסורי. הלולב החזיק יפה מעמד עד לחג שמחת תורה.

בבוקר החג ניהלנו קרב שריון מול הטנקים הסוריים ששרדו עדיין בתוך שטח רמת הגולן שלנו. בדומה לימי הקרב הקודמים הנחיתו הסורים הפגזת אימים עלינו וכן ירו עלינו מאות טילי קטיושה שניחתו עלינו בקצב של ירי מקלעים. אני הייתי עסוק בהטענת התותח בפגזי נ"ט למיניהם, כאשר הבחנתי לפתע שקשר החוץ בטנק אינו מתפקד! חשדתי באנטנה! ביקשתי ממיכה, הקמב"ץ, שניצב מעלי ופלג גופו העליון צץ לו אל מחוץ לצריח, לאפשר לי לצאת ולבדוק האם משהו קרה לאנטנת הקשר?

ניצלתי הפוגה קלה שהשתררה בירי הארטילרי, הגחתי החוצה ממעמקי הצריח, שאפתי מלוא ראותי אוויר צח שכל כך היה חסר לי בימי הלחימה, במעמקי הצריח שהיה אפוף עשן כבד ומעיק שמקורו בירי פגזים מהתותח ובירי מהמקלע המקביל לתותח.

שלחתי מבטי לכיוון אנטנת הקשר! אין אנטנה!!! האנטנה נגדעה, כנראה, מרסיסי הפגזים שהתפוצצו סביב הטנק ועפו לכל עבר. מצאתי את חלקי האנטנה הקצוצים, שהיו מפוזרים ברחבי הצריח. ביניהם הלולב היפהפה שהתפרק גם הוא מפגיעות הארטילריה. הלולב "מסר את יופיו" על מזבח הקרב שניהלנו!

אספתי את השאריות הקצוצות של הלולב היפה, הוצאתי אנטנה רזרבית שהייתה שמורה עימי, והתקנתי אותה על בסיס האנטנה שהיה תקין. בעזרת שאריות של כבל טלפון מסוג "חסו", הידקתי את שאריות הלולב אל האנטנה החדשה.

הלולב המשיך "להילחם איתנו" עד להפסקת האש ולא איבד מהדרו!

ראש השנה תשע"ה
אוקטובר 2014

זיכרונות ממלחמת יום הכיפורים 1973

נכתב על-ידי חיה זוהר

[אשתו של בנצי זוהר, מט"ק בפלוגה ג', גדוד 94]

מלחמת יוה"כ תפסה אותנו בהפתעה גמורה, כשאנחנו הורים צעירים לשני ילדים קטנים, ילד בן 4 ותינוק בן 5 חודשים. זה לא מכבר חזרתי לעבודה מחופשת הלידה ולפתע עלי להתמודד עם כל הקשיים לבדי כשהבעל התגייס מהרגע הראשון של תחילת המלחמה (עוד בטרם השמע האזעקה הראשונה שבשרה את תחילת המלחמה). למזלי הורי עברו להתגורר עמי ע"מ לעזור לי לפחות בחודש הראשון. המתח היה רב מאד, והשכנים שרובם נשארו בבית רק הנשים והילדים, השתדלו לעזור זו לזו, אך עם רדת החשיכה המצב היה לא נעים, הייתה האפלה כללית ואי אפשר היה להדליק אור בבית באופן חופשי, מה שהקשה מאד על ההתנהלות בבית והשכבת הילדים. בשעות הערב והלילה כל עליית אנשים במדרגות הבית עוררה חששות ופחדים. לרוב אני ישנתי בסלון ע"מ להיות קרובה לדלת היציאה מהבית כדי שלא אפספס דפיקה בדלת, והטלוויזיה דלקה כל הלילה ע"מ שנשמע עדכונים.

בנצי [ראשון משמאל] והצוות [אחד מהם...]

הידיעות מהחזית לא היו מרגיעות והדאגה הייתה רבה. זמן רב בנצי לא היה בבית ואני לא תמיד קבלתי ידיעות בזמניות קרובה. יום אחד קבלתי טלפון מאשתו של פיורנטינו שהיה במחלקה של בנצי, היא

הייתה מאד מודאגת כיון שזמן רב לא קבלה שום ידיעה מבעלה, היא הייתה בחודש ה-9 להריונה והייתה לה תחושה לא טובה, שאלה אם שמעתי משהו מהבעלים, אמרתי לה שגם אני מספר ימים לא שמעתי כלום, ביקשה ממני שאצור אתה קשר ברגע שאשמע משהו. החל מאותו יום מדי יום חזרה והתקשרה עם אותן השאלות, כשלאחר כיומיים-שלושה בזמן ששוחחתי אתה, נפתחה הדלת ובנצי בעלי עמד בפתח, ישר שאלתי האם ידוע לו על פיורנטינו אך הוא הסה אותי ע"מ שהיא לא תבין שהוא הגיע, ואני המשכתי לומר לה שלא ידוע לי כלום. בגמר השיחה כמובן שבנצי סיפר לי שהוא נהרג בטנק עם סיום הקרבות. אך כמובן שלנו אסור להגיד מאומה עד שהיא תקבל הודעה רשמית מהצבא. אך התחושות שלה היו קשות מאד ובשיחה הבאה אתי היא התחננה שאם ידוע לי דבר מה שאומר לה, אך כמובן שהמשכתי לומר, שלא ידוע לי דבר למרות שהשיחה שלי אתה הייתה מאד קשה גם בשבילי. כך עברו עוד מספר ימים רק לאחר מכן הודיעו לה את הבשורה המרה.

מאז הפסקת האש בנצי הגיע הביתה אחת לכמה זמן אך לביקורים קצרים מאד שאת רובם הקדיש לביקורים אצל בני המשפחה של חבריו שנשארו בחזית.

כחצי שנה הוא לא היה בבית, כשחזר סוף סוף הביתה החיים חזרו למסלולם בליווי זיכרונות קשים וחוויות לא קלות שעברו על כולנו, ועם ידיעה על לא מעט מכרים וחברים שנהרגו במלחמה. "יהי זכרם ברוך" ושלא נדע עוד מלחמות.

משמעויות לחימת החטיבה:
נפגעים: 37 חללים, כ-50 פצועים
12 ימי לחימה
300 ק"מ תנועה
כ-500 טנקים מושמדים
סילוק הצבא הסורי מדרום רמת הגולן
בלימת דיוויזיה עיראקית במובלעת

שער חמישי: השמירה על גשרי התעלה 1973 – 1974

ההמשך והנוף היו שונים בתכלית... 27 באוקטובר 1973. התקבלה הפקודה - החטיבה נשלחת דרומה לסיני.

גדוד 94 בתנועה לכינוס לקראת הירידה לסיני.

החטיבה בהרכב 3 גדודי שריון – 94, 125 ו-61 והפלס"ר, והמטרה: שמירה על הגשרים שהוקמו על תעלת סואץ, "עורקי החמצן" וההספקה של כוחות צה"ל שנמצאים בגדה המערבית של תעלת סואץ. במהלך המלחמה הוקמו 2 גשרים – גשר הגלילים (בתמונה) וגשר דוברות (תמסחים). היות וגשרים אלו היו פגיעים לתקיפות ארטילריה וחיל האוויר המצריים, מיד בתום המלחמה הוחל בהקמת גשר קרקעי קבוע. כך יצא שבגזרה הצרה שבה צה"ל צלח את התעלה, בין האגם המר הגדול בדרום ואיסמעיליה בצפון, צה"ל הפעיל 3 גשרים קבועים ו"גשר צף" נוסף של תמסחים ששטו בין שתי הגדות והעבירו טונקים.

שומרי המפתח של התעלה

נכתב על-ידי אלדד אורן, בזמן האירוע מט"ק 33, מחלקה 3, פלוגה ג', גדוד 94

צילם אלדד אורן

22 באוקטובר 1973. הלחימה ברמת הגולן ובמובלעת הסורית במלחמת יום הכיפורים הסתיימה, וחטיבת "אגרוף הברזל", כוח השריון המרכזי ששחרר את דרום רמת הגולן ונלחם במובלעת הסורית, התרכזה ב"מחנה שלולית" אי שם בדרום המובלעת.

הלילות התחילו להיות קרים ואנחנו התחלנו להתארגן לשהייה ממושכת בשטח.

"מקלחת" ראשונה אחרי המלחמה...

בתמונה: גשר הדוברות, אחריו גשר הגלילים, מרחוק הגשר היבשתי. הצילום מויקיפדיה

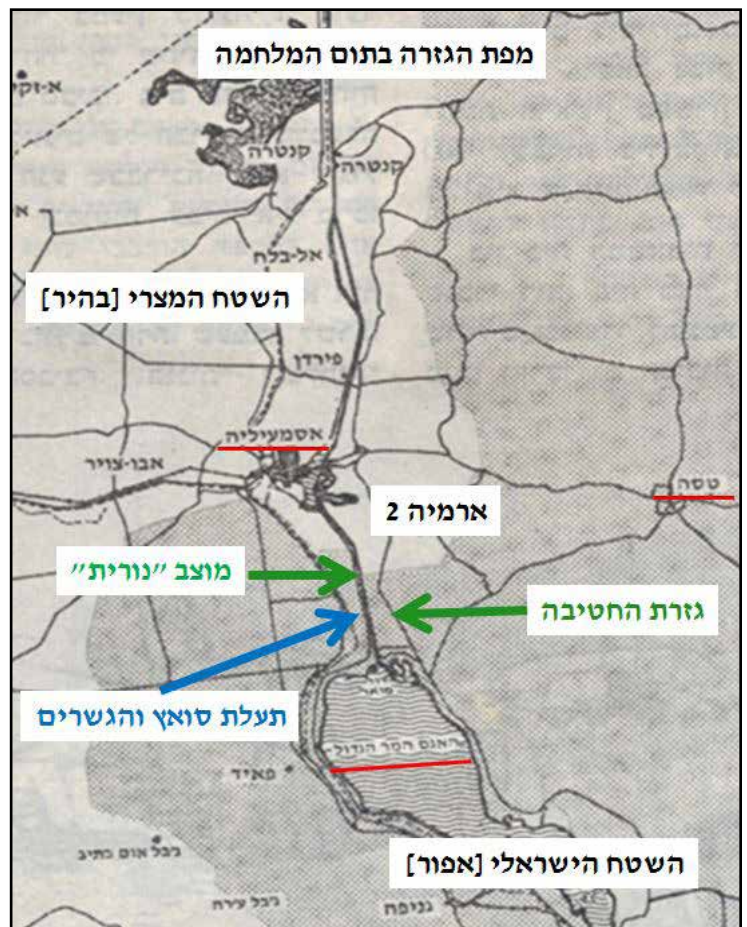
גשר הגלילים.

כבר בדרך למקום ראינו את העדויות למלחמה הכבדה שהתחוללה שם:

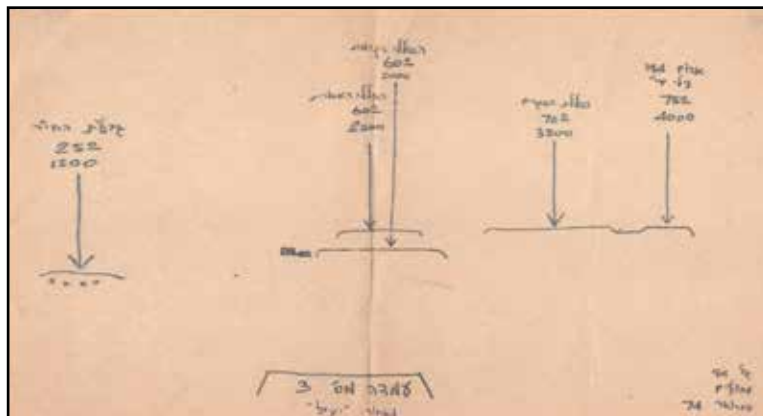

אם אצל חטיבת "אגרוף הברזל" הופקד המפתח לשמירת הגזרה הקריטית כל כך כולה, הרי גדוד 94 הופקד על הנקודה הקריטית ביותר בגזרה מול הצבא המצרי – החיבור בין תעלת סואץ וקו הפסקת האש. פלוגה ג' הוקצתה לגזרה השמאלית של הגדוד, מחלקה 3 לגזרה השמאלית של הפלוגה. גדוד 125 נפרס ממזרח לגדוד 94 וגדוד 61 ממזרח לגדוד 125. כל גדוד החזיק 2 פלוגות בקו כאשר מפקדת הגדוד והפלוגה השלישית מעט מאחור. הפלוגות שבקו היו יורדות לאחור מידי פעם להתרענות וחוזרות למקומן.

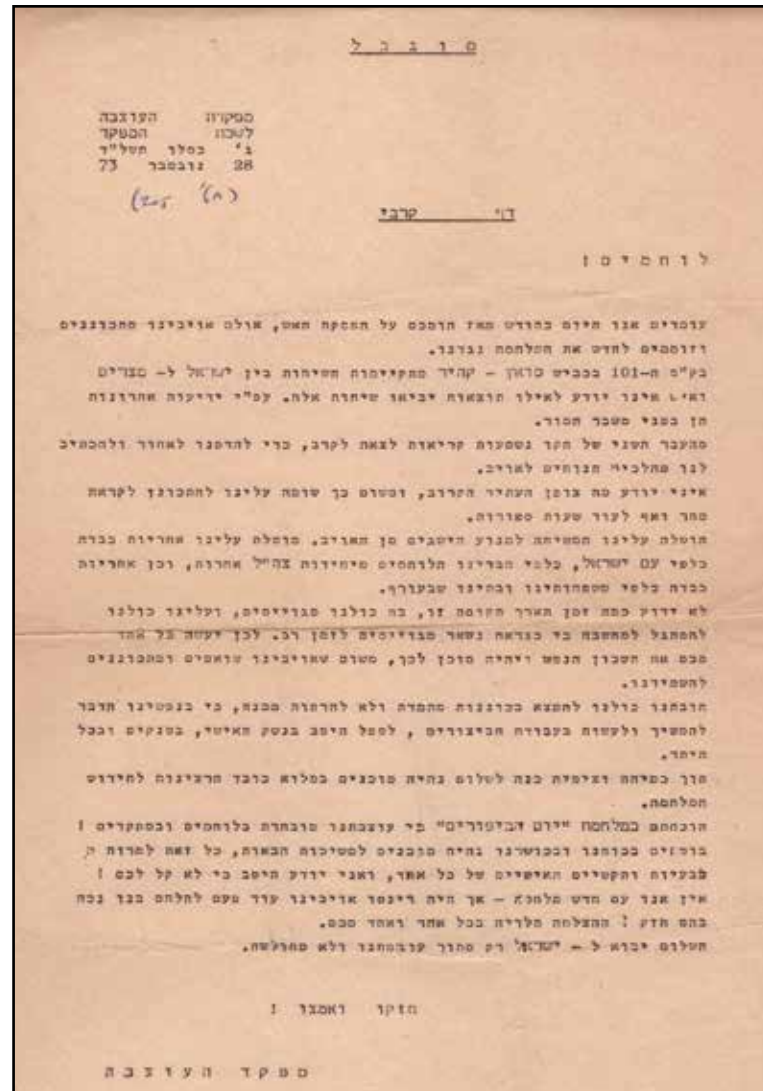
כך – צוות 33 – מצאנו את עצמנו במוצב "נורית" כשתעלת סואץ משמאלנו, ארמיה 2 המצרית מולנו, כל מדבר סיני מימינו (וכמובן כאמור הגדודים הנוספים של החטיבה, 125 ו-61) ומאחורינו עד הגשרים – שטח החווה הסינית – שום דבר. בקיצור, חטיבת טנקי שוט מטאור ותיקים מול ארמיה מצרית שלמה, ואנחנו בשפיץ....

בניגוד לרמת הגולן שם תווי השטח מאד ברורים – כאן יש דיונות חול עד האופק. צריך ללמוד את השטח, לכן קבלנו "כרטיס טווחים":

מידי פעם קבלנו מהמח"ט "דף קרבי". להלן אחד מהם:

המחבר על גדות התעלה. בתמונות – איסמעיליה באופק, העיקול של התעלה (ראו במפה, מצפון למוצב "נורית"), תמסח מעביר 2 טנקים.

למעשה, ביום-יום לא היה הרבה מה לעשות. חוץ מאוכל...מעדן היום – צ'יפס עם לוף, מטוגנים במרגרינה בתוך מסטינג על גחלים...

תמונות שצילם דוד "יוקי" ליבנה, מ"פ א', גדוד 94

תרגול גרירת גשר הגלילים

החוזה הסינית

מסדר הסיום ליד מטה

שריונאי פלוגה א'

מתקשרים הביתה

חנוכה

פאיד

מכתבים מילדי בית ספר

במהלך השעות בתעלה קבלנו מידי פעם מכתבים מילדי בית ספר. המכתבים מאד שימחו אותנו. להלן דוגמא למכתב שהתקבל מהתלמיד קובי אשכנזי, מכתה ב, בית הספר יהודה המכבי בתל-אביב:

מי מכיר? מי יודע?

מתנות מהוועד למען החייל

קבלנו גם מתנות מהוועד למען החייל שנתרמו על-ידי אזרחים שונים. לדוגמא, גלויה שהייתה מצורפת למתנה מהאזרח יוסף ג'רסי, מרחוב הנביאים 4 בתל-אביב:

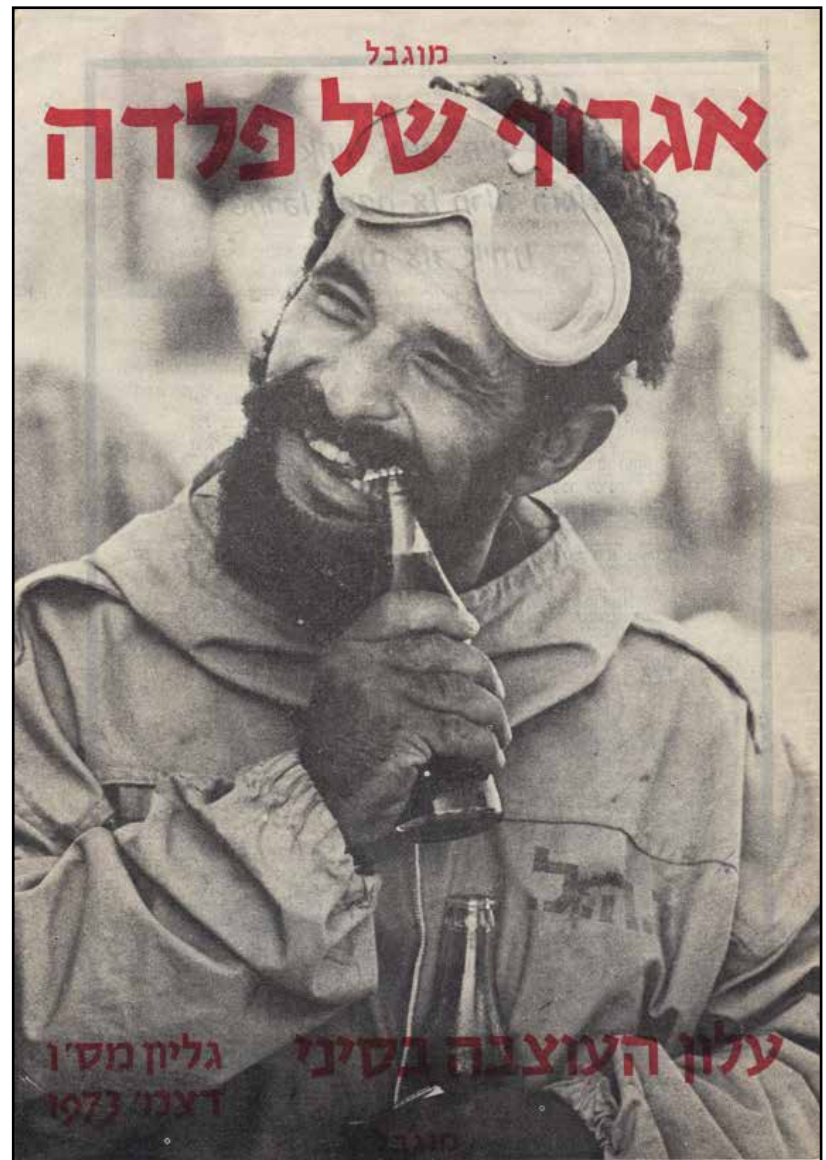
מי מכיר? מי יודע?

אגרוף של פלדה

בזמן שהשייה בתעלה לא נחה עטו של מירון צור, קצין החינוך הנמרץ של החטיבה. בחודש דצמבר 1973 יצא לאור עלון החטיבה "אגרוף של פלדה", הסוקר את ישיבת החטיבה בתעלה. העלון עוטר בכיתוב "גיליון מספר ו", כנראה שמירון היה חדור בהרבה אופטימיות לגבי משך השייה במקום...

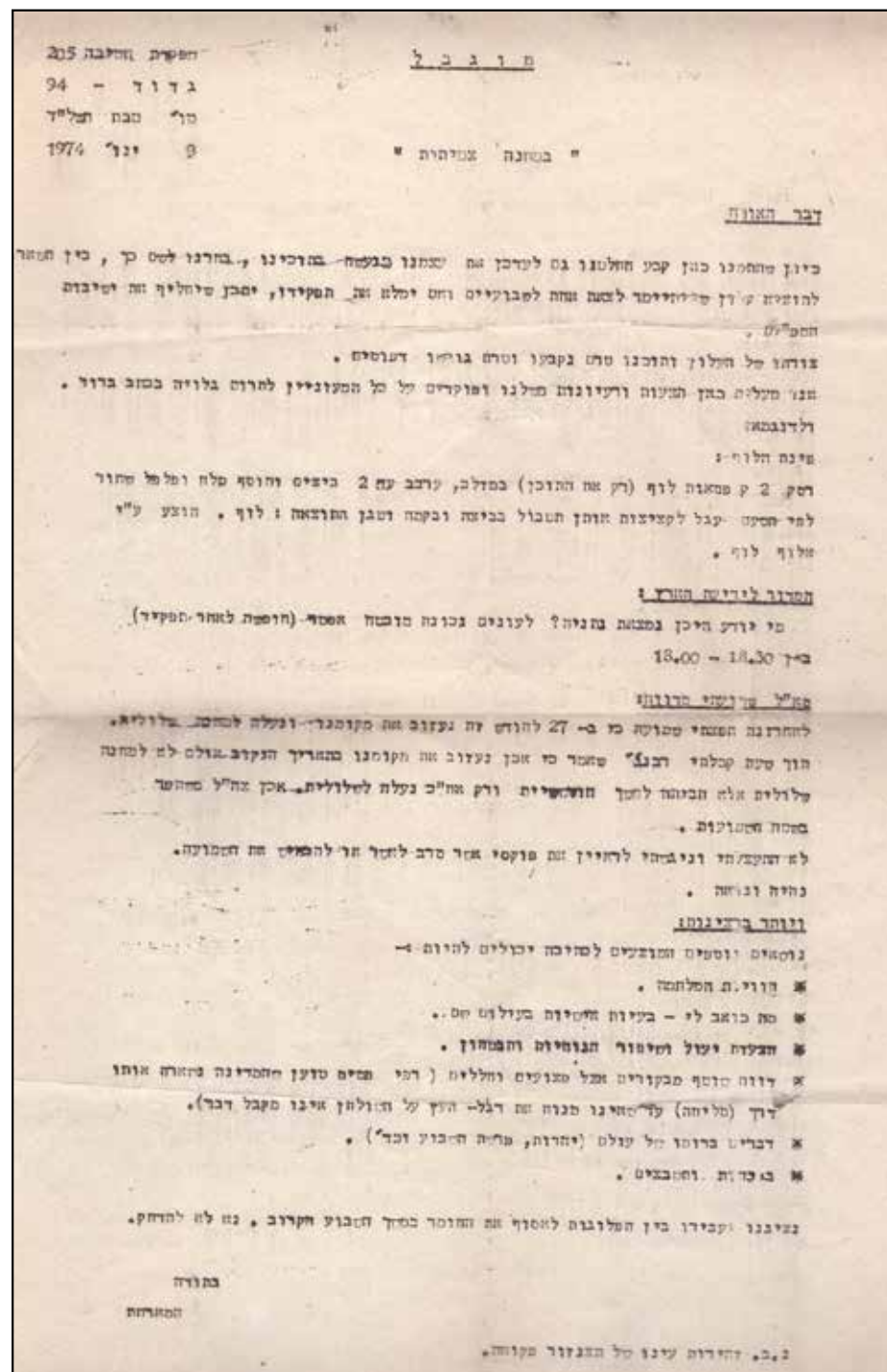
כמובן שתרמתי מפרי עטי (הקדמה לתפקיד קצין החינוך החטיבתי בעתיד...).

בעלון 32 עמודים, להלן הדף הראשון:

העלון לעיונכם בנספח ג' לספר.

לאור הצלחת "המכירה" של עלון החטיבה פורסם "דף קרבי" של מג"ד 94 בכוונה להוציא לאור גם עלון גדודי, אך רעיון זה לא יצא מן הכוח אל הפועל:

מידי פעם קיימנו סיורים בסביבה, למשל ביקור בחווה הסינית.

אלדד עם פוקטי הסמג"ד (מונה לאחר מכן למג"ד כשגיא מונה למח"ט)

צוות 33 על אחת הטורבינות. מימין למעלה שאול הנהג, מימין למטה עמנואל הטען-קשר, באמצע אלדד המט"ק ומשמאל שמשון התותחן

מחלקה 3 על מרפסת בניין המשאבות כמובן טיילו גם לכיוון הגשרים.

לוחמי מחלקה 3 על התמסח בתעלה. מימין לשמאל: פלג, אלדד, דהרי, שמשון, יפת

פלג המ"מ ואלדד מט"ק 33

...ופעם אחת בינואר 1974 אפילו לקחו אותנו לבצע מסלול צוות במטסה. אימון גדול זה לא היה – מה כבר אפשר לעשות כשמצד אחד לא יורים בתותח ומהצד האחר מקצים לך רק 10 כדורי 0.5" לירי במקלע מפקד? אני עדיין חייב לפלדי המ"פ 20 כדורים, כיון שגנבתי סרט של 30 כדורים ויריתי אותם על החבית לפקודה "צוות בזוקה אש" ("איזה יופי של אש" אמר פלדי בקשר...). לפחות נשארה מזכרת מהאימון. בתמונה – שריונאי מחלקה 3 במטסה.

אבא שלי רס"ן (דאז) גבי אורן היה במילואים קצין ליווי בדובר צה"ל. במסגרת תפקידו היה מלווה מידי פעם לאזור התעלה קבוצות של תורמי המגבית היהודית המאוחדת מארה"ב. כמובן שלא ויתר על האפשרות לבקר את בנו השריונר, וכך זכיתי גם לביקור שלו וגם

לביקורים של אורחים מחו"ל ששברו את השגרה.

בתמונה יחד איתי יוסי אלבנאי ואורח מהמגבית

לאור הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל ומצרים שנחתם בקילומטר המאה ואחד ב-18 בינואר 1974, צה"ל התחיל להוציא את כוחותיו ולהיערך בקו חדש ממזרח לתעלה. חטיבת "אגרוף הברזל" ששמרה על הגשרים מהצד הישראלי הייתה האחרונה שפינתה את גזרתה.

פלוגת הסיור החטיבתית הייתה הכוח הישראלי האחרון על הגשר. לוחמי הפלוגה הצטלמו למזכרת עם מפתח התעלה. החדרנו את התעלה אך המפתח נשאר אצלנו. מי יודע איפה המפתח? (צילם הלל ברוסטיין):

גדוד 94 היה האחרון שעזב את גזרת התעלה, ובסדר המסע פלוגה ג' הייתה האחרונה בגדוד, מחלקה 3 האחרונה בפלוגה וטנק 33 – בתחילה לפני האחרון ואחר כך האחרון בשדרת המסע.

כך יצאנו מאזור התעלה וכך יצא שטנק 33 שאני המט"ק שלו נכנס להיסטוריה כטנק הישראלי האחרון שעזב את התעלה ופינה את השטח.

טנק צא – בוצי זוהר

טנק מ"מ 3 – אמוץ גולן (פטמן)

מכאן שהטנק הישראלי הראשון שהגיע לתעלה במלחמת ששת הימים היה טנק של החטיבה מ-פ"ד מגדוד 125, והטנק האחרון שעזב את התעלה לאחר מלחמת יום הכיפורים היה של החטיבה – 33 של פלוגה ג' מגדוד 94.

מבחינות, כעת מלחמת יום הכיפורים הסתיימה בפועל.

השמירה על גשרי התעלה

נכתב על-ידי הלל ברוסטין, באירוע לוחם בפלס"ר

ירדנו מהרמה דרך קיבוץ הגושרים, להגיד שלום לאשה. אחר כך נכנסנו בדרך לקיבוץ כפר עזה להגיד שלום לאשתו של פיחה. מושב לכיש של איתן היה רחוק מדי מהציר. עברנו באל עריש. קניתי את הסכין המתקפל המפורסם שלהם. אתי עד היום.

משם לציר טרטור. בואך החווה הסינית, על קטע של הציר, עמדו 12 טנקי פטון שרופים. ממש ברווחים טקטיים. מסתבר שהורידו אותם בטיילי נ"ט. הצבא המצרי הפעיל מאות לוחמים שלו בהפעלת הטילים האלו שהופעלו מחצובה קטנה על הקרקע. צוות הפעלה היה שניים או בודד בלבד. לנו לא היה מענה לנשק הזה ואופן ההפעלה שלו. צמוד לציר טרטור הייתה מחצבה של חרסית. את החרסית פזרו על הדיונות והחולות ויצרו כבישים. המצרים ניסו להקים חווה חקלאית גדולה ("החווה הסינית"). הם פינו את החולות מעל החרסית יצרו בכך שדות המוקפים בטרסות של חול. החרסית הזאת היא שאריות המשקעים של הזרוע הפלוסית, הקדומה, של הנילוס שהסתיימה בים התיכון, בסבחת ברדוויל, והתייבשה. יש הטוענים שיציאת מצרים וחציית הים הייתה על הזרוע הזאת של הנילוס.

בילינו בבור של ציר טרטור 6 חודשים!!

ה'בטיס' של הסיירת... צילם הלל ברוסטין

כמובן שהשתלטנו על המקום. הקמנו בו את האוהלים שלנו. הייתה חסרה מקלחת ומים. נסענו לאזור החווה הסינית. לידה היה שדה גרוטאות דומה לאל עלמיין של מלחמת העולם השנייה. כמויות עצומות של כלי רכב ומשוריינים מכל המינים והסוגים. חילצנו משם שני רכבים תקינים, מכלית מים ומשאית גדולה סגורה של חוליה טכנית. פירקנו וניקינו את כל מה שהיה במשאית והתקבל מעין חדר קטן. הצבנו את המכלית על הטרסה המוגבהת חיברנו צינור למשאית למטה והייתה מקלחת! לאחר שדן יוסף חזר מחופשה הוא הביא אתו מיכל – ברנר-מחורר לחמום המים, שעבד על סולר. כמו שעדיין חיממתי מים בביתי בקבוץ, אז היו גם מים חמים. בחורף היה די קר במדבר.

החטיבה נפרסה בקו כמעט ישר מהתעלה מזרחה, מול הארמיה השנייה, לאורך של 10 ק"מ להערכתי. התחלקנו בינו בהצבת עמדות תצפית לכל אורך הקו הזה, 2 ג'יפים לעמדת התצפית. בדרך כלל הייתה ליד מחלקת טנקים. העמדה של הצוות שלי הייתה המזרחית ביותר על גבעות הדיונה בשמות של הבנות. העמדה הייתה חפורה בחול לאיוש צופה אחד, עם משקפת 20/120. צפינו על המצרים. ראינו את עשרות הטנקים הפגועים שלנו בשטח שלהם. הם התאמנו כל הזמן והטנקים האלה שימשו אותם כמטרות. המפקדים שלהם היו מכים אותם בשוטים. ואילו אצלנו מחלקות הטנקים שלא דוו במשך כחצי שנה נקברו בחול עד מעל לפלמטות הבזוקה.

בהמשך התחילו המצרים למתוח גדר בינו לבנים. הם מאוד התקרבו לעמדות שלנו והיה צורך לירות לפני הרגליים שלהם כדי שיהיה ברור מה מותר ומה אסור. הם הניחו גם מוקשים. כמעט כל יום היה חייל מיצרי נהרג מפיצוץ מוקש. כל מה שהם עשו היה לקבור את שרידיו בחול בתוך שדה המוקשים.

הטנקיסטים היו באים מדי פעם להתעדכן בקורה בגזרה. יום אחד הגיע טנקיסט, כנהוג בין חיילים התחיל לספר את גבורותיו בסוריה. הוא היה תותחן טנק בגדוד 94. מפה לשם התחיל להתרברב איך בפגז ראשון הוריד משוריין סורי ליד תל מסחרה. שלושתנו פרצנו בצעקות ובצחוק, הרי זה המשוריין שאיים עלינו ושרק בפגז השלישי הצליח

הטנק לחסלו. בקיצור הוא הצטדק שבגלל המרחק הקטן המשוריין מילא את כל הפריטלסקופ שלו, (את הכוונת) ולכן אי הדיוק (נו.... סגרנו את הסוגיה הכאובה הזאת).

למעשה לא היו לנו מקרים של חילופי אש. היה הרבה זמן לטיולים. טילנו אל מעבר לתעלה וצפונה בואך איסמעיליה לחורשת המגו המפורסמת, בה התמקמו הצנחנים. נפגשנו עם גיורא גלודשטיין ועם ארנון ז"ל. לקחתי את ארנון ז"ל באחד הימים בג'יפ שלי להכרת הגזרה שלנו (אגב זה הג'יפ שארנון מצולם עליו בימי הזיכרון). במסגרת הטיולים הגענו ונפגשנו עם חברים רבים ששרתו ביחידות סמוכות ובמרחב.

סלק וכושי יצאו מטעם קיבוץ הגושרים לתעד את חברי הקיבוץ במלחמה. הם הגיעו עד לעמדת התצפית שלי והריאיון מצולם. טיול אחד היה לעיר סואץ. שם כבר התקיימו שיחות עם המצרים בחסות האו"ם בק"מ ה-101. הייתה תקרית בה חיילנו הלכו מכות עם חיילי האו"ם. לאחר מכן הגיעה למקום דורית ראובני עם מלווה בגיטרה. ביקשו מאתנו להוביל – ללוות אותה לטנק בודד שעמד אידה ק"מ ויותר מה-101 לכוון קהיר. היא נתנה הופעה לארבעה חברה של צוות הטנק ולעוד שלושה של צוות הג'יפ. אי אפשר לשכוח.

דורית ראובני בהופעה לפני חיילים. הטנק המוזר בתמונה לא מכוחותינו... צילם הלל ברוסטין

לוחמי הפלס"ר בבסיס טילים מצרי מעבר לתעלה. צילם הלל ברוסטיין

התארגנו לטיול להר הגבוה בסיני עם הנשים (בשני מחזורים), הושאלו לנו קומנקרים. לצורך זה הבנות הגיעו עד הבור בטרטור. טיול שערך מספר ימים עד לשרם – אל- שייך וחזרה.

ניווט נוסף שראוי לספר היה ניווט לכיוון מוצב בודפסט. מוצב בודפסט היה המוצב הצפוני ביותר לאורך התעלה. ממש על חוף הים מול העיר פורט סעיד. התחלת התעלה מצד הים התיכון.

הניווט ברובו היה בדיונות גבוהות (כ-25 מטר). צריך היה להיזהר לא לגלוש ל"לוע" של דיונה (בור גדול מוקף במצוקי דיונה), שאם גלשת לשם אי אפשר היה לצאת ללא חילוץ חיצוני. מטבעם של דיונות שהכל נראה כניווט בתול (אף אחד אחר לא היה שם קודם). המיוחד לדידי בנווט הזה היה שמקורות המים במפות נשאו את השמות של תחנות בני ישראל כשיצאו ממצרים. להגיע לבאר שכוסתה ברובה ע"י החול היה הישג רציני. עצי תמר שגובהם 5-6 מטר. מקום שסומן כנאת מדבר לכאורה, מופיעה רק צמרת הדקל בלבד בגובה הקרקע. הדיונות כל הזמן זורמות ומכסות. אך בנדידה שלהן בין גל דיונה לשנייה נחשף פתאום מקדש מיצרי עתיק.

אל מוצב בודפסט הובילה דרך עפר סלולה מאותה חרסית. משני צידי הדרך הייתה ביצה רחבה כך שזאת הייתה הדרך ההכרחית והיחידה (כידוע מוטי אשכנזי מפקד המוצב עם שחרורו, התחיל בהפגנת יחיד נגד מנהיגי המדינה עד שלבסוף הצטרפו אליו מאות אלפים והממשלה התפטרה).

המוצב חיצוני, היה הרוס. הוא הופגז במרגמות 240 מ"מ. לאורך החוף אפשר היה לראות שריונים שרופים של הצבא המצרי שניסה לפרוץ. המוצב הזה החזיק מעמד ולא נכבש.

מצאנו בסיורי המדבר האלה כמה שרידים של מטוסי קרב שלנו, שנפלו מ-67' עד 74'. אספנו חלקים ממוספרים בשקיות והבאנו לנציג ח"א בתוספת ה-נ"צ. כמו כן הגענו גם למקום ההתרסקות של מטוס הנוסעים האזרחי הלובי שהופל על ידנו (נכנס בטעות ניווט לשטח סיני בדרכו לנחיתה בקהיר).

פרקנו מהג'יפים מצריים את גלגלי הבלון שהם כולם היו מצוידים בהם ונסענו איתם. מהר נוכחנו כי הם מתפוצלים בקצב מהיר מידי. לכן גם בסיני השתדלנו שהג'יפ יהיה מצויד בשני גלגלים רזרביים ובשני ג'ריקנים של דלק.

באחד הערבים הופעלה כוונות. הייתה ידיעה שהארמיה השנייה מתכננת לתקוף עם שחר דרומה, ב-4 בבוקר, ולחבור לארמיה השלישית הנצורה. הוטלה עלינו משימה להביא 6 SLS לטנק בודד או שניים שהיו בצד הצפון המזרחי של הארמיה השנייה. את הבקשה שאנחנו נביא את המכשיר ביקש המג"ד של גדוד הח"ר מתוגבר בטנקים, שהיה צמוד מזרחית לנו, בהמשך לקו של הארמיה השנייה. כשיצאנו למפקדת הגדוד הזה כבר ירד הלילה (זה היה ניווט בפני עצמו). כשהגענו שאלתי את שלמה באום המג"ד האם אין מישהו מהגדוד שלו, שמכיר את מיקום הטנק, שיוכל לעשות זאת? תשובתו הייתה אתם סיירים לא?? לפי המפה, הטנק היה ממוקם במרחק של יותר מ-20 ק"מ ממקומו. החשתית הקרקעית הייתה דיונות קשות למעבר, כאשר ב-4 בבוקר הייתה אמורה להתחיל התקפה מצרית כוללת.

התחלנו לנסוע וכבר בעליה הראשונה לדיונה לא הצלחנו לעלות,

פעם פעמיים הג'יפ התחפר. התרגזתי על פיחה הנהג שלנו שעד הנה הוכיח שהוא הטוב בנהגים. הוריתי להוציא הרבה אויר מהגלגלים (היינו שני ג'יפים). ואכן הצלחנו לעלות. לקחתי אזימוט כאשר בסוף ה-20 ק"מ של הדיונות נגיע לדרך העפר וממנה לטנק.

עברנו על פני המוצבים הישראליים של גדוד החי"ר. הפעלנו את מוקשי התאורה שהם מתחו כהתרעות, צעקנו אנחנו ישראלים לא לירות. היה מתוח. נא לזכור כי לא היה קו מפריד בינו לבין הארמיה השנייה. כל טעות בכוון הייתה עלולה לעלות בכניסה לשטח בשליטת המצרים. אחרי כ-שעתיים שלוש הגענו לטנק הבודד!. מסרנו להם את המכשיר. הצבנו אותו על השלושה רגל. נתנו להם הוראות הפעלה וכדומה (הם טנקיסטים שלא הפעילו מכשיר כזה מעולם). שידרנו לשלמה באום שהמכשיר אצל הטנק ויצאנו חזרה באותה דרך. הגענו למפקדת גדוד החי"ר ושם נאמר לנו שהמתקפה כנראה בוטלה. זה היה בערך בשלוש לפנות בוקר. חזרנו לבור בטירטור בסביבות 5 והלכנו לישון (צריך לזכור כי כל ההתנהלות של הנסיעה הזאת הייתה ללא אורות והיה חשוך כלילה הזה).

כמעט בכל לילה הוצאנו צמד ג'יפים לסייר בכל המרחב ששהינו בו בגלל התרעות על מעבר חוליות בין הארמיה השנייה לשלישית. עם אור ראשון התקבלה התרעה על ידי מערכת האזנה על חוליה כזאת העוברת בשטח. מיד התארגן כל הפלס"ר למרדף וסריקה בהתאם למתן הנקודות בשטח של מערכת ההאזנה. למעשה נפרסה כל הפלוגה בקו רחבי, כמעט ק"מ ונסענו לכוון שנמסר. התפתחה תחרות עבירות בין הג'יפים לנגמ"שים. הדיונות היו בגלים. מהכוון שבאנו הן היו בשיפוע מתון ואז מראש הדיונה למטה היה שיפוע חד. ברור שהיה צריך להקפיד על ירידה ב-90 מעלות.

בירידה מאחד מגלי הדיונה האלה, בפן התלול, התהפך הג'יפ של יצחק מינה. אריה שטראוס ישב בכיסא הסייר-קשר מאחור, הגלגל הרזרבי לחץ על החזה שלו. מינה שכב ליד כיסא המפקד ללא תנועה. אסף קוטף ניסה לעשות לו הנשמה במשך זמן ארוך. הזמנו מסוק לחילוץ. הרמנו את הג'יפ בידיים מעל החזה של אריה. והפכנו אותו חזרה על הגלגלים. אריה נשם פחות או יותר. עם כאבים. את מינה לא

הצלחנו להעיר. לאחר מכן אמרו לנו שמפרקתו נשברה בהתהפכות. מינה היה ההרוג היחיד שלנו מכל המלחמה הזאת. יצא לנו גם לדוג בתעלה עם רימוני יד רוסיים שהשאירו המצרים (לראשונה בחיינו ראיתי דולפינים ששחו הלוך וחזרו בתעלה. התעלה הייתה חסומה בשני צדיה).

נחתם ההסכם לנסיגת ישראל מסיני. הצנחנים וכל מי שהיה בצד המערבי של התעלה עברו דרכנו חזרה הביתה (אנחנו ישבנו קרוב לגשר). כשעברו כולם את הגשר, אחד הצנחנים נתן לנו מפתח גדול מעץ ואמר זה המפתח לאפריקה. שמרנו אותו. וכשאנחנו עזבנו נתתי אותו לאחד מקציני האו"ם ואמרתי לו זה המפתח גם של סיני. הייתי הג'יפ הישראלי האחרון שעזב את השטח. הנסיגה הייתה בשלבים. כוחות ישראל עדיין היו על רכס המעברים של סיני.

מסדר הסיום ליד טסה 05.03.1974. צילם הלל ברוסטיין

החזרנו את הציוד והרכבים במחנה נפתלי (ליד צומת גולני). "עלינו על אזרחי" ויצאנו מהשער. אני זוכר שזרקתי בהפגנתיות, את חפיסת הסיגריות והודעתי שלא אעשן יותר! (העישון עזר להתגבר על הרעידות של האצבעות).

לפתע נחת מסוק קטן ליד השער של הבסיס ממנו יצא הרמטכ"ל דדו עזראותנו בעצמו בשער ואמר כך: "נראה שיש התרחשות בגולן הסורי. אני מבקש שתחזרו, עלו על הג'יפים ותבדקו מה קורה" (כמעט לא היו כוחות ישראליים על הגולן). חזרנו לקחנו שוב את הג'יפים העמסנו רק את הנשק. לקחנו מפות של הגולן, סומן בהן האזורים שהיה עלינו

וכעת בטרמפים הביתה

לסרוק ולבדוק. במיוחד להקפיד ולשנן את הכניסות לעמדות מוכנות לטנקים שלנו. לא גילינו שום תנועה יוצאת דופן בצד הסורי! שבנו למחנה נפתלי בערב. החזרנו סופית את הג'יפים.

שער שישי:

חזרה לכשירות 1974 – 1982

חזרה לכשירות 1974 - 1982

כתב: אריה טרינקר, בזמן האירוע מ"פ א' בגדוד 94

מלחמת יום הכיפורים חשפה במערומיו את המצב החמור של מערך האחזקה והימ"חים. כשפרצה המלחמה הייתי בפריז ולא חוויתי את תסכול חיילי המילואים בשל החוסרים הגדולים בציוד והיקף התקלות בכלים. חזרתי לארץ ביום הרביעי למלחמה בטיסת אל על מיוחדת שהביאה רק קצינים וחיילים קרביים. בנתב"ג פגשתי את הוריי שהביאו את הנעליים הצבאיות ומדי ב' שהחזקתי בבית. קצין שלישות קיבל את פנינו לתאם לכל אחד הסעה ליחידה שלו. אמרתי לו שאני קצין מילואים בחטיבה 188 ותגובתו הייתה עגומה "החטיבה הושמדה, ישבצו אותך ביחידה אחרת".

כך הגעתי לעורפית של אוגדת מוסה פלד שישבה ברכס פוריה. צוותו אותי לעמוס לסקר שהגיע מדרום אפריקה וקיבלנו משימה לקחת טנק שנשרף בגלל תקלה טכנית בצומת צמח ולהביא אותו לחטיבה ברמה. לא קיבלנו ציוד, לא מפה, לא כובע טנקיסטים, לא משקפת. אמרו לנו תמצאו חטיבת שוט בנדין באזור קונטרה, אתה קצין ב-188 תסתדר בלי מפה. וכך אנחנו עולים לרמה בטנק ללא מכשירי קשר וזיוד כשעמוס נוהג ואני מכוון אותו מתא המפקד עם מוט אנטנה. בעליה נדלק הטנק שוב והצלחנו לכבות את השריפה. הסיפור האישי הזה משקף את כל הרעות החולות שמהן סבל מערך הימ"חים בשריון בכל האגפים.

אחרי שהשתחררנו משירות המילואים במרץ 1974 קרא לי גיא המח"ט לפגישה בביתו והטיל עלי משימה: "האחריות על מצב האחזקה והימ"ח אינה רק של הסגל הסדיר שעובד ומתחזק את

הימ"ח. אתם חיילי המילואים של החטיבה צריכים לדאוג ולבדוק שהימ"ח והמערכת כשירים". כמ"פ צעיר ובוגר טכניון טרי זו הייתה מטלה כבדה.

מאותו מפגש ובמשך תקופה של כמה חודשים שכללו עבודה אינטסיבית עם מטה החטיבה והסגל הסדיר בניתי נוהל לביקורת הימ"ח על ידי חיילי המילואים. הרעיון הבסיסי היה שאחת לחצי שנה יבוא סגל הפיקוד, קצינים נגדים ובעלי מקצוע מכל יחידה ומכל תחום מקצועי ויבצע ביקורת של מצב הכשירות. הכנו טפסים שחייבו לעבור באופן מסודר על כל התחומים המקצועיים כגון חימוש, זיוד, אפסנאות, מבצעים, מודיעין, רפואה וספורט, עם מאות נושאים ונקודות לביקורת. בכל סעיף היה מקום לציון והערות ובסיום יום הביקורת נקבע ציון כשירות לחטיבה. המטרה מעבר לביקורת וחשיפת בעיות ופערים הייתה לשפר את מצב הכשירות מבדיקה לבדיקה ע"י השוואת הציון המשוקלל מסיכום הציונים.

בשנת 1974 התנענו את התהליך ודימנו קצינים, נגדים ואנשי מקצוע ליום מילואים לביצוע יום ביקורת. העבודה האינטנסיבית של הסגל הסדיר ותהליך הביקורת השוטף הביאו את החטיבה למצב מוכנות מצוין. לתהליך הביקורת השגרתי היה ערך מוסף גדול מאד. התהליך גרם למפקדים להכיר את הימ"ח על כל פינותיו. ידענו איפה נמצא כל פריט גם בלי להיות תלויים בנגדי הקבע.

כשגוייסנו ל"מלחמת שלום הגליל" ב-1982 התנהלה היציאה מהימ"ח באופן מסודר בלי חוסרים או תקלות.

סא"ל גיא יעקובזון, מג"ד 94 במלחמת יום הכיפורים

גיא יעקובזון ז"ל הוביל את החטיבה עד 1979. בניהולו ובניצוחו בשנים אלה הייתה החטיבה בכשירות מקסימלית. בתקופה זו התחלתי לכתוב שירה ואני מצ"ב שיר שכתבתי על גיא בסיום תפקידו.

גיא

בְּעִתוֹת מִלְחָמָה
בְּיָמִים שֶׁל צָרָה
קוֹלְךָ נִשְׁמָע
מִבֵּיא לִי שְׁלוֹוָה

זֶה הָיָה בְּיוֹם קְרִיטִי
עַל אֶחָד הַתִּילִים
גִּיהוֹם אֲמִיתִי
שֶׁל עֶשֶׂן וּפְגָדִים

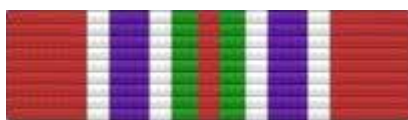
אֶת קוֹלְךָ שָׁמַעְתִּי
עֵיפִי וְשִׁקְטָה
פּוֹקֵד פְּלוֹגָתִי
מוֹל אוֹיֵב מִתְקַרֵּב

שָׁנִים עָבְרוּ
מֵאֵז אוֹתוֹ קָרַב
מִמְשָׁלוֹת הַתְּחִלְפוֹ
מִמֶּשׁ עָרַב רַב

הָעֵרַב הָדָה, אֲנִי פִּשׁוּט מִצְטַעֵר
בְּקֶרֶב הַבָּא, מוֹל אוֹיֵב מִסְתַּעֵר
לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹלְךָ, קוֹל שִׁקְטָה מְעוֹרָר
הַקוֹל שֶׁאֶשְׁמַע, יִהְיֶה קוֹל אַחַר

שְׁעָרַי שְׁתוּפָה:

מלחמת שלום הגליל 1982

חטיבה 514 במלחמת שלום הגליל (מלחמת לבנון הראשונה) – 06-11.06.1982

נכתב על-ידי גיורא יבין, במלחמה קצין האג"מ החטיבתי

ההכנות לחימה

במלחמה זו שירתתי כקצין האג"מ בחטיבה שמספרה באותו הזמן היה 514. מוניתית לתפקיד קצין האג"מ כשנה לפני המלחמה והספקתי להשתתף באימון חטיבתי בצאלים, באימונים ברמת הגולן ובריעונון תוכניות למלחמה העתידית בלבנון, שבהם תכננו את הלחימה בציר המרכזי של הרי הלבנון, כאשר החטיבה הוגדרה כעתודה גייסית ופיקודית.

החטיבה שבמקורה היא חטיבת הצנטוריונים מילואים הראשונה של צה"ל, הגיעה למלחמה כשהיא מצוידת בטנקי שוט ב' ברמה טובה. מחסני החרום שלה במחנה נפתלי בצומת גולני היו ערוכים היטב ונוהלו בצורה טובה מאד ע"י צוות מיומן של אנשי חימוש ותחזוקה בפיקוד המח"ט אל"ם יורם אלדר. ראויה לשבח שיטת האחסנה היבשה שפותחה ע"י אחד מחברינו – אריה טרינקר, סמג"ד 94\9212. רמת ההכנות במודיעין ובאג"ם הייתה טובה והייתה שפה משותפת בין גורמי המטה בחטיבה. הלוחמים היו בני 45-30, רובם בעלי ניסיון בקרבות ממלחמת ששת ימים ומלחמת יוה"כ והשתתפו באימונים המאומצים מאד של צה"ל לשיקום היכולות לאחר מלחמת יום הכיפורים. בניגוד לאחדים שהעריכו שגיל הלוחמים היה מבוגר מדי

אני חושב שהם היו בשיא יכולתם על רקע ניסיון קרבי אמיתי וניסיון בחיים - ומכיוון שמדובר בלוחמי שריון לכושר הגופני השלכות פחותות מאשר ללוחמי החי"ר.

הסגל הסדיר נקרא להתייצב ביום ששי 04.06.1982 כאשר החטיבה גויסה בשבת 05.06.1982 החל משעות הבוקר. תחילה גויסו המטה - צק"ר (צוות קריאה ראשוני) ומג"דים, שהגיעו למחנה נפתלי בשעה 16:00 לערך. בשעה 16:00 התקבלה פקודה לגייס החטיבה כולה שבוטלה כעבור 13 דקות. עד ל-23:00 בוצעו ריענוני פקודות באוגדה 90 וניתנה פקודה מסודרת למג"דים באוגדה 131. בשעה 23:15 מתחיל גיוס החטיבה עם גיוס אוגדה 131.

ביום ראשון 06.06.1982 עד לשעה 11:00 גויסו כ-60% מסד"כ החטיבה ועד לשעה 16:30 גויסו כל הלוחמים.

בשעה 11:15 מקבל המח"ט פקודת התראה ממפקד אוגדה 90 להיערך להובלת כוחות האוגדה בצירים העולים צפונה לכיוון בקעת הלבנון (להלן הבקעא) שבה זורם נהר הליטני, דרך ציר גב הרכס וציר מיכה – וזאת על רקע גיוס החטיבה לפני אוגדה 90. בשעה 13:00 פקודה למ"פים ומעלה. 16:30 סיום התארגנות ויציאת החטיבה לשטחי התארגנות בסביבת המחנה. המח"ט מקבל פקודות בגייס 446 בעליקה להתארגנות למגנה ברמה ג'. במהלך הפקודה הגייס מקבל פקודה לעבור ללבנון.

לקראת חצות פקודה מאוגדה 90 להגיע למחרת 07.06.1982 לשטחי כינוס באזור חורשת טל. ביום שני 07.06.1982 משעה 07:00 קבלת מובילים והובלת החטיבה למעיין ברוך. עד השעה 16:00 הגעת מלוא החטיבה לשטחי הכינוס בהם שהינו עד ליום 09.06.1982.

בימים אלו בוצעו שיפורים בכלים, נלמדו פקודות והושלמו חוסרים. המח"ט והמטה קיבלו פקודות מ-4 מסגרות וניצלו הזמן לביצוע תצפיות להכרה מקרוב של שטח. דוגמא אחת: ביום שלישי 08.06.1982 ניתנו פקודות למ"פים ולמג"דים בשטחי ההיערכות ובהמשך המח"ט, קצין האג"ם והקמ"ן גדי ביצעו תצפיות לעבר צירי התנועה המתוכננים מאזור הר בלט הצופה על הליטני מצפון למרג' עיון. מבוצע לעברם ירי מרגמות ממקור לא מזוהה ממערב לליטני.

מפקדי חטיבת אגרוף הברזל במלחמה

המפקדים שהייתה לי הזכות להילחם לצידם ושכזכות פיקחותם - אומץ ליבם - ניסיון חייהם וניסיונם הקרבי הרב, עמדו במשימות מבלי לשלם מחיר מיותר היו:

- **יורם אלדר המח"ט** - אדם שקול בעל הבנת שטח ויכולת ביצוע טובה - פעל תוך ראיית התמונה הכוללת. האווירה שהישרה בחטיבה אפשרה הפרייה הדדית של המפקדים והמטה. כיום ברור לרבים מאיתנו שבתנאים הקשים של העדר פקודות מסודרות - ניתוק קשר והעדר מודיעין - הייתה התנהלותו ועמידתו על הצורך בקבלת פקודות מסודרות - נכונה ומנעה נפגעים רבים ומיותרים. המח"ט אדם מאופק - נתקל בכמה סיכומים אחרי המלחמה בביקורת לא מבוססת ומתנשאת - במיוחד מכאלה שלא הכירו את שדה הקרב בלבנון ואת תמונת המצב החטיבתית, שמר על כבוד וחי פקודיו וגיבה אותם. בולט מקרה נעם צוק, מ"פ מצטיין, שבפועל לא היה מוכן לבצע פקודה יהירה וחסרת אחריות (אפרט בהמשך).

- **אורי עצמון הסמח"ט** - איש פיקח ומנוסה שהשרה אירה של שכל ענייניות ורוגע. באופן אישי למדתי ממנו והתרשמתי ממנו כבר מרגע פגישתנו מחוץ ללשכת מפקד האוגדה מוסה פלד כששנינו מחכים לראיון שיבוץ עוד לפני מלחמת 1973.

- **דוד ליבנה (יוקי) מג"ד 94\9212** - אדם מיוחד עם הרגליים על הקרקע. חבר טוב מאד, מפקד נהדר, שתחת פיקודו שירתי שנים רבות כמ"פ. במקביל לשירותו כמג"ד במילואים היה קצין בכיר במשמר הגבול.

- **אורי קפלן מג"ד 125\9215** - אדם רב יכולות שהוביל את הגדוד שנים רבות.

- **מנחם לוי מג"ד 61\9206** - גדודו נלחם באזור חוות שבעא באזור החרמון ת"פ אוגדה 252. מדובר היה בלחימה בשטח קשה ביותר שנחסם היטב ע"י הקומנדו הסורי שלחם באומץ ותחכום רב. להמחשת יכולתם - כאשר קיבלו חיילי הקומנדו פקודה לנתק מגע, הוציאו מהקיטבג בגדים אדחיים ונטמעו באוכלוסייה המקומית.

- **רוני קוזלוב סמג"ד ומג"ד 61** - איש מבריק בעל חכמה ותושייה

שהוכיח את יכולותיו ואומץ ליבו כבר במלחמת יום הכיפורים - היה לי העונג להכירו היטב כשלמדנו בירושלים.

- **משה בריקמן (פיטו)** - מפקד פלוגת הסיוור. אדם פיקח עם 2 רגליים על הקרקע והבנת השטח שהוא וחייליו המעולים גילו היו גורם משמעותי ביותר באסוף המודיעין ובקבלת ההחלטות במלחמה.

התנועה בלבנון

גם מבלי שנלחמנו פיזית בימים הראשונים (למעט גדוד 61\9206 שפעל בנפרד), נתקלנו במקרים לא צפויים שלהם לא הוכנו (המלחמה היא ממלכת אי הודאות). המחשה לסיטואציה כזו: ב-09.06.1982, אחרי שנכנסנו ללבנון הגענו לאזור העיירה ג'זין (כאמור לפני כן שהינו בעיקר בשטחי כינוס בהתארגנות ובתנועה). הופנו אלי משפחות לבנוניות שנסעו בתוך השדרה החטיבתית ברכביהם הפרטיים (התנועה בשטח הררי מוגבלת לצירים ואיטיות) ושאלו אותי אם הן יכולות להגיע לקרובים שלהן בצור ותשובתי הייתה "מבחינתנו אין בעיה שכן" אנחנו לא באנו להגביל אותכם בארצכם". כמה תמימים היינו וכך גם הם שזרקו עלינו אורז וחיזכים.

במהלך ימי הלחימה ומהגדרתנו כעתודה הועברנו ת"פ 6 מסגרות אוגדתיות גייסיות ופיקודיות בגזרה המרכזית של לבנון.

על רקע הפעילות בצירים הרריים והמרחקים שנוצרו בין הכוחות היה קושי של ממש בחבירה למסגרות ה"ל לצורך קבלת פקודות ולימוד המשימות. ברוב המקרים הכפיפות הופסקה עוד במהלך תנועת המח"ט וחבורתו המצומצמת מאד אל מפקדי האוגדות שתחתן היינו אמורים לפעול, וטוב שכך, שכן תנועות אלו הרחיקו את המח"ט מהחטיבה פיזית וגזלו שעות רבות ללא סיבה ותוצאה של ממש.

התנועה בשטח הררי קשה וגבוה כבלבנון מוגבלת לצירים צרים וגם ללא לחימה דורשת מהמפקדים שליטה ומהנהגים מיומנות רבה ולעיתים וירטואוזיות. שבירת הפינים בשרשראות שהתגלתה כבעיה של ממש בשטח הררי חייבה פתרונות חימושיים ואלתורים שבוצעו

על-ידי אנשי החימוש שלנו - בעלי מוסכים, מכונאים באזרחות וסתם אנשים מצוינים.

פרוט פעילות החטיבה בימים 11-10-9 יוני 1982

ימים שלישי ורביעי

תחילה צורפנו לאוגדת ורדי והונחיו לפתוח צירים בגזרה המזרחית לכיוון אגם קרעון. בשעת לילה וממש לפני תחילת תנועה צורפנו לאוגדה 162 שנעה בציר המרכזי ונמצאה הרחק מצפון לנו. המח"ט, מוטי הנהג ואנוכי נסענו שעות בדרכים הצרות והעמוסות לצורך חבירה לאוגדה וקבלת פקודות, בעוד ששאר החטיבה נע לכיוון העיירה ג'זין שממערב לג'בל ברוך.

התנועה הייתה איטית ולבסוף נעצרה. התברר שטנק שהיה שייך לחטיבה 500 עליה פיקד **דורון רובין** (היה מ"פ שלי בצנחנים במלחמת ששת הימים), נפל לשולי הדרך וצנח לעומק של כמה מטרים. מדובר בכביש צר מאד וכל היחידות נעצרו לזמן ממושך עד לפינוי הציר. זכור לי שבהמתנה אכלנו ענבים ירוקים עצומים ומתוקים שאין כמותם במקומותינו ונפעמנו מנוף הבראשית של הרי הלבנון.

בהמשך נחסם הציר שוב (לא ע"י אויב) ואנחנו "שוחררנו" מאוגדה 162 וחזרנו אחרי שעות נסיעה רבות לחטיבה שהגיעה לאזור ג'זין. להערכתנו מדובר היה בבבובז מעייף ומיותר של זמן ואנרגיה שנבע בעיקר מחוסר ניסיון והבנת המשמעות של תנועה ולחימה בשטח הררי שאפשרויות התמרון של טנקים בה מוגבלות ומעצם הכנסת כוחות רבים לשטח יחסית לא גדול - ללא סיבה מבצעית.

בלחימה בלבנון של 1982 הפכה עבודת המודיעין והכנת הפקודות ברמה סבירה לכמעט בלתי אפשרית וחשפה את החטיבה לסכנות וסיכונים מיותרים. הסורים לעומת זאת הכירו היטב את השטח והפגינו למרות נחיתותם המספרית יכולות ואומץ. מקריאת לקחי

המלחמה בגזרה זו - של הסורים שתורגמו ע"י אל"מ פסח מולדובני אני מעריך שמישהו שמר עלינו מלמעלה כשמונע כניסת החטיבה לקרבות בתנאים בלתי אפשריים - ללא מודיעין עדכני.

דוגמא עצובה לכך הייתה הפקודה שניתנה לנו בקשר בליל 6-9-1982 להיערך לפעולת סיוע דחופה לכוחות שנמצאו במצוקה קשה בכפר עין א-תינה - בדיעבד נודע כי במקביל לחימה בכוח שריון ובקומנדו סורי ששלט על הכפר - לחמו 2 גדודים של צה"ל זה בזה בקרב המוכר גם כדו"צ קמ"ט/קק"ש. לצערנו עם תוצאות איומות ומיותרות של מספר הרוגים ופצועים (דו"צ - קרב דו צדדי של ירי כוחותינו אחד על השני).

לפי הפקודה, היה על החטיבה לנוע בלילה למרחק של עשרות ק"מ, בציר הררי, על מנת להגיע לשדה הקרב - כשההגעה אל הכניסה לציר הגישה שהוכתב ע"י הגייס חייבה "סיבוב" של כל החטיבה דרומה - וזאת ללא מודיעין של ממש. מקריאת תיאור הקרב בוויקיפדיה, מצפיה בסרט והאזנה להקלטות הקשר עולה באופן חד משמעי שהתחקיר שבוצע ופורסם אחרי הקרב היה מטויח ולא אמין. נראה שמטרת התחקיר הייתה מניעת אי נעימות מהמפקד הבכיר שנתן את הפקודות, תוך הפעלת לחץ עצום לביצוע מהיר כשעל פניו לא הייתה סיבה ללחץ זה למעט תובנת המפקד הבכיר ולפיה "מה שלא מבוצע היום לא יבוצע מחר". סיפור עצוב של קרב טרגי.

עוד על הקרב בכפר עין א-תינה ב-1982 - במסגרת הפקודות שקיבלנו הוכפף אלינו כוח צנחנים באזור ג'זין. הכח בפיקודו של נחשון ישראלי נע מדרום צפונה ונעצר על עשרות רבות של כליו במרחק של כמה ק"מ מדרום לג'זין - עקב חסימות בציר. נחשון הגיע אלינו בלילה רגלית לקבלת פקודה וחזר לאחור - כשהפקודה שונתה. לפי ספרו של האלוף יוסי פלד, נחשון ישראלי הצטרף/חזר אליו ולמחרת באור יום וביחד עם כוחות משולבים של מסקר"ים ואמצעים אחרים פגעו בסורים שנסוגו מעין א-תינה לכפר משערה - ללא נפגעים לצה"ל.

יום חמישי 82-6-10

לאחר לילה עמוס מאד בפעילות רבה ב"ניוטרל" עלה מולנו מפקד הגייס האלוף יאנוש בן גל, והורה לנו להעלות את החטיבה לפסגת הר ברוך ממזרח לג'זין, שנכבשה יומיים קודם לכן בקרב קשה מול גדוד טנקים וקומנדו סוריים, לחצות אותו מזרחה ולהיערך בשיא הגובה לקראת ירידה לבקעת הלבנון (בקעא) ושם לקבל פקודות מהפיקוד . ממזרח לג'זין טיפסה דרך רחבה וטובה שאפשרה הגעה לשיא הרכס. מפקד הגייס ליווה אותנו במסוק בחלק מהדרך. בשיא הרכס לקראת שעה 10:40 פגשנו בחטיבת הנ"ט 409 בפקודו של עוזי בן יצחק שהגיע לפנינו. מדובר בכח מצוייד ומאומן היטב.

הפיקוד הורה לנו בשעה 11:15 ובשעה 12:15 לנוע מזרחה לרדת לבקעה ולנוע מזרחה על ציר שפך אך זאת רק לפי הנחיית "סופרמן" - הגייס . עד לשעה 13:00 לא ניתן היה להשיג את הפיקוד ו/או את הגייס לצורך קבלת פקודה לירידה מזרחה .

במהלך שהותנו בשיא הגובה של הרכס התחוללו מתחתינו קרבות אוויר והופלו מטוסים סורים רבים. אנחנו צפינו לראשונה בחיינו בקרבות אוויר מלמעלה - תופעה מרהיבה שלא זכורה לי כמותה. כאצור למרות ששהינו בראש רכס גבוה מאוד, לא נוצר קשר עם הפיקוד ויחידותיו והגייס ונוצר מצב ש-2 חטיבות לא זזו עד שהמח"טים החליטו לרדת מזרחה לבקעא בשעה 14:40 ללא פקודה פלוגת טנקים בפיקוד נעם צוק שסופחה לחטיבת הנ"ט 409 שנעה ראשונה השמידה 5 טנקים סורים. בשעה 17:00 סופחנו בקשר לכח "קרדו" בפיקוד תא"ל יוסי פלד, שפיקד על החטיבה במלחמת יום הכיפורים.

לפי הכתוב בספרו של האלוף פלד "זכרונות ולקחים ממלחמת שלום הגליל", הוצאת מערכות 2007, עמודים 52-53, מדובר היה בכח שהוקם על ידו יש מאין שפעל בלילה הקודם עם גדוד צנחני מילואים וגדוד מרכבות סדיר באזור עין א-תניה ומצפון לו במשע'רה, וחיסל את כח השריון הסורי שנסוג צפונה. לקחיו של האלוף פלד בנושא חשיבות מודיעין השדה-הקרב המשולב - והמוסק והשת"פ בין שריון לח"יר ואמצעים מיוחדים נכונים. עם זאת, במקרה שלנו שיתוף

הפעולה והתאום עם חטיבת הנ"ט 409 לא היה טוב בלשון המעטה (פרוט בחוברת הלקחים של החטיבה משנת 1982).

בשעת לילה התמקמו בצומת כפריא, במגמת תנועה צפונה על ציר "שבתון" לכיוון כביש ביירות דמשק, כ-30 ק"מ מצפון לנו. הצבא הסורי מיקם כוחות גדולים מצפון לנו הן ממערב והן ממזרח לליטני ולא ברח. ניצפו מסוקים סורים נפגעים ע"י חיל האוויר. הלילה עבר בשקט אם כי מדי פעם נשמעו קולות בכי מטנקים סורים שנפגעו בשעות אחה"צ. בהמשך נמצאו בטנקים פצועים סורים כולל קצין פצוע קשה שאחז במפות ותיק מפות ופונה לטיפול. - לאחר שתוחקר ע"י הקמ"ן.

11 ביוני

עם שחר התמקמו פלוגות של גדוד 9212 בשטחים שולטים כלפי מזרח ופגעו במספר טנקים וחוליות נ"ט. 3 טנקי מפקדת החטיבה התמקמו בשטח שולט לכיוון מזרח. בשטח הנמוך ממזרח לחפ"ק פעלה פלוגת החרמ"ש של גדוד 9212 ו"צדה" חוליות סאגר שהתמקמו בשטח נמוך וניצלו היטב את מגבלות הראיה שלנו מול השמש. בעודנו ניצבים בתצפית הרגשתי בנגיעות קלות על כתפי ומייד נשמעו מאחורינו (ממערב) קולות פיצוץ. הורינו לטנקים לנוע לאחור והצוותים שפעלו בזריזות ירדו ככל הניתן למדרון אחורי. התברר שכבלי ההנחיה עשויי נחושת של טילי הסאגר שנורו ולא פגעו נפלו על טנק המח"ט ועלי (מקרה דומה שמעתי מפי הקמב"ץ של הגדוד של עירא שלחם במשולש טובלנו -סולטן יעקב ממזרח לליטני) - החולייה חוסלה ע"י החרמ"ש. בהמשך התמקם החפ"ק בשטח שולט ושם התקבלה בשעה 11:20 ההוראה לחדול מפעילות עקב כניסת הפסקת האש לתוקף.

כשעתיים מאוחר יותר התקבלה התראה על כוח של 2 גדודי טנקים סורים הנע מצפון במגמת זחילה לשיפור עמדות. פלוגת טנקים מגדוד 125/9215 בפיקוד נעם צוק ת"פ חטיבת הנ"ט 409 לא הופעלה למרות שניצבה בטווח של כ-2500 מטרים. לאחר זמן די ממושך הובאו למקום טילי טאו של חטיבת הנ"ט שפגעו בכ-10-11 טנקי 72

סורים. לאחר כניסת הפסקת האש לתוקף מצאנו את עצמנו במטע דובדבנים עמוס פרי מתוק שהיה בשנת 1982 נדיר במקומותינו. מצפון לנו בכפר עמיק ומצפון לאורך ציר שבתון המוליך לכביש בירות דמשק התמקמה חטיבת הנ"ט ובהמשך מפקדת כח קרדו.

בכפר עמיק השוכן בגובה של מעל ל-1000 מטר על מורדות ג'בל ברוך מפלי מים, מעינות קרים ובריכות לגידול פורלים. לאחר שהפסקת האש התבססה ניקנו פורלים וטוגנו ע"י נשים שגרו בבתים בסמוך למפקדת החטיבה כאשר אנחנו סיפקנו דגים ושמן והתחלקנו בדגים עם הנשים. ממש אידיליה - דובדבנים ופורלים - בניצוחו של יאיר מתנדב (נכה צה"ל) שנהג בג'יפ.

פלוגה ח' גדוד 9215 [מ"פ נעם צוק] מנהלת אש בגזרה המזרחית

23-11 ליוני

לאחר הפסקת האש עסקה החטיבה במשימות הגנה והתבצרות ב-2 גזרות גדודיות. נבנו רמפות לשיפור הטווחים, התצפית והמיגון ובוצעו פעולות של חיפוש נשק ומחבלים בכפרים שהיו באזורנו. במסגרת פעילות זו נהרג מחבל ונתפסו שלושה.

בהעדר כוחות ממשל צבאי בוצעה פעילות של חיפושים והשגת שליטה ע"י "קפטן אסד" הלו הוא אריה אלדובי ז"ל מגדוד 9212 - רכז שב"כ בעיסוקו האזרחי, שביצע בהנחייתו של המג"ד יוקי פעולות של איסוף נשק רב בכפר, בטכניקות שהביאו למסירת כמות עצומה של כלי נשק שהוחבא ע"י התושבים בבתייהם בכרמיהם ובמקומות מסתור. נורברטו מהגדוד זכר שהוצאה לפחות משאית מלאה של נשק שהועברה לארץ ע"י יוקי שחשש מגניבת הנשק ע"י כוחותינו (שוטר ואחראי). בשיחה עם תושבי הכפר אחדים הם סיפרו שהם נאלצים לאסוף נשק על רקע אכזריות הסורים שהוגדרו כ"גנבים עניים" וכנאלה הפוגעים בנשיהם ובבנותיהם. מה של ידענו אז ואיש לא סיפר לנו שמדובר במרכז גידול הסמים של לבנון. כיום האזור בשליטה מוחלטת של חיזבאללה שאז לא היה מוכר לנו כלל. בתקופה זו טיפל הרופא החטיבתי ד"ר זילברמן משה בפצועים אזרחים וחיילים באזרחי שהגיעו מאזור בירות - חלקם במצב קשה מאד. זכור לי ילד שפונה במסוק של צה"ל שהונחת ב"זימון אישי". שמענו מהאזרחים על כאוס מוחלט בביירות ובלבנון. החטיבה יצאה מלבנון והגיע למחנה נפתלי ביום 6-24.

אירוע - ניסיון חילוץ טנק 72

ביום 12.06.1982, יום לאחר הפסקת האש, קיבל נעם צוק מ"פ ח' מגדוד 125/9215 שהיה ת"פ חטיבה 409, פקודה לפיה עליו לצאת בתוך כשעה וחצי ולסייע בגרירת טנק 72 שנפגע ע"י כוחותינו מצפון ל"עמיק" בשטח בשליטה סורית. המ"פ נעם צוק (לימים אל"מ במילואים), בדק את הנתונים וביקש זמן לתרגול על מודל עם סייירת מטכ"ל ולהכנת הטנקים למשימת הגרירה, שיכלה להתבצע רק באמצעות ריתוך כבלי גרירה טוביטיים שלא התאימו לצידו הישראלי. בקשתו לביצוע ההכנות נדחתה ע"י מח"ט הנ"ט ומפקדיו ובשלב מסוים הוא הודח לאחר שהוגדר כמסרב פקודה.

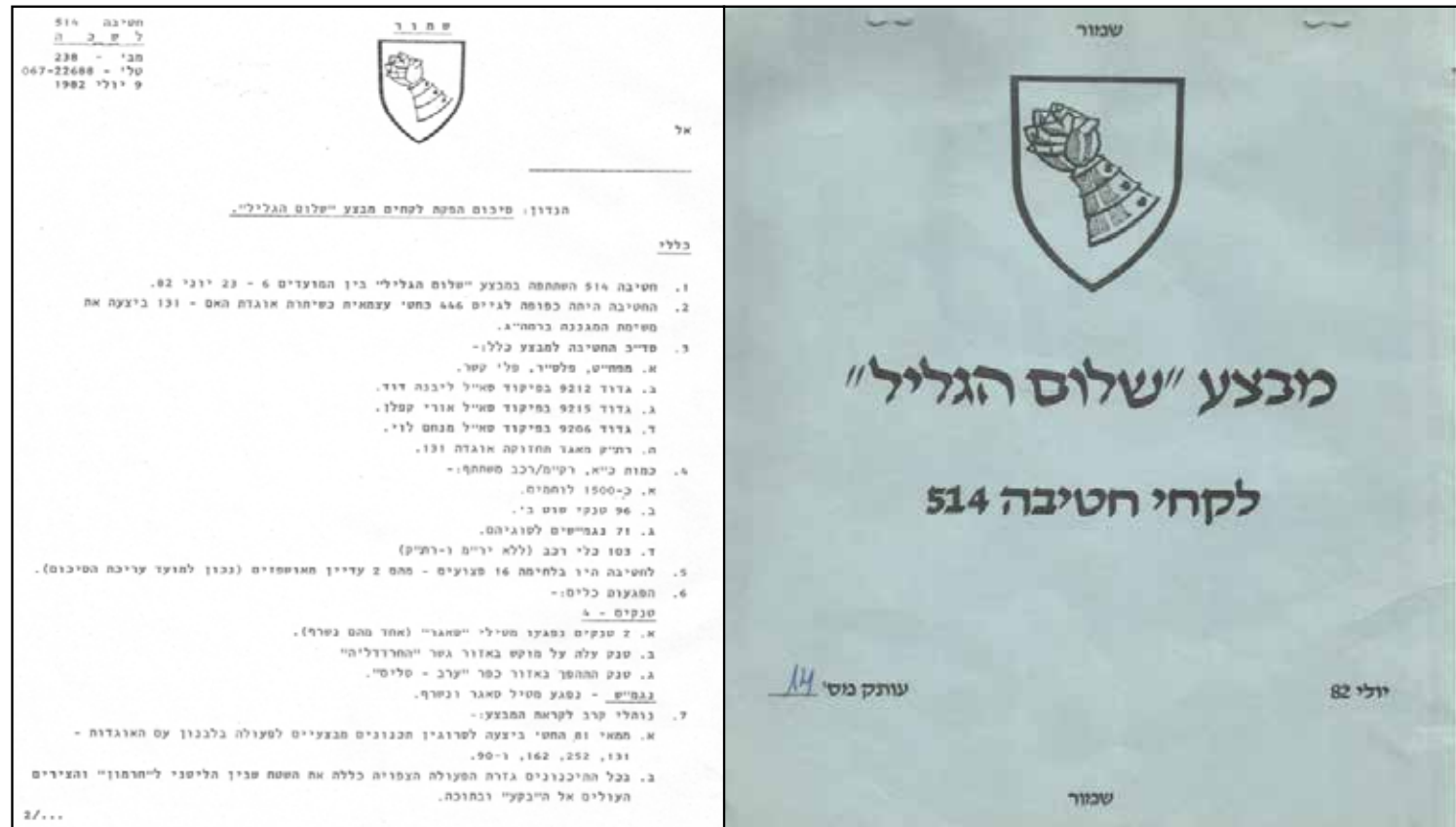
בדיעבד התברר שהפקודה לחילוץ התקבלה בחטיבת הנ"ט 48 שעות קודם לכן, לאחר שהאמריקאים "ביקשו מאד" את הטנק - שכמותו לא היה במערב. ההחלטה לא נמסרה למ"פ הטנקים נעם אלא כשעה וחצי

לפני היציאה. מפקד כח קרדו הזעיק לביצוע טנקי מרכבה מגדודו של דוביק רוזנטל שנראו נוסעים בלילה הלבנוני הכהה באורות דלוקים מדרום לכוון "עמיק". ככל הזכור לי, כשהגיעו התברר שגם הם לא יוכלו לגרור ללא כבלים סובייטיים ולא נכנסו לפעולה. בהמשך הגיע כח סיירת מטכ"ל לטנק הסורי הפגוע. הם דיווחו שלא ניתן לגרור אותו במצבו עקב הפגיעה קשה במזקו"ם. כשחזר הצוות בפיקודו של עומר בר-לב ל"עמיק" ודיווח על ממצאיו לפיקוד, ניסו לפתח שיטת גרירה שונה אך לבסוף הוחלט להסתפק בהוצאת מכשור מיוחד מתוך הטנק. באותו הלילה הגיע למקום אהוד ברק סגן מפקד הגייס ועלה לעמדת תצפית לכיוון הטנק הפגוע, שבסביבתו ומשני צידי הציר התמקם כוח סורי גדול שיועד לחסימת צה"ל למקרה ויחלף על תנועה לכביש בירות דמשק. ברק פנה בנוכחותי למ"פ אמוץ גולן ושאל אותו באם יהיה מוכן לצאת ולגרור את הטנק – אמוץ השיב שיהיה מוכן לעשות זאת לבדו אך אינו מוכן לסכן את חייליו ללא הכנה מספקת של

הטנקים. להערכתי הזהירה חוסר ההבנה של מח"ט הנ"ט בהפעלת שריון הביאה למתן הפקודה לנעם צוק באיחור רב - שלא אפשר הכנות ותרגול מספקים. המח"ט יורם עמד לצידו של המ"פ נעם צוק שלאחר כמה ימים ושיחה עם יוסי פלד - חזר לתפקידו.

סיכום

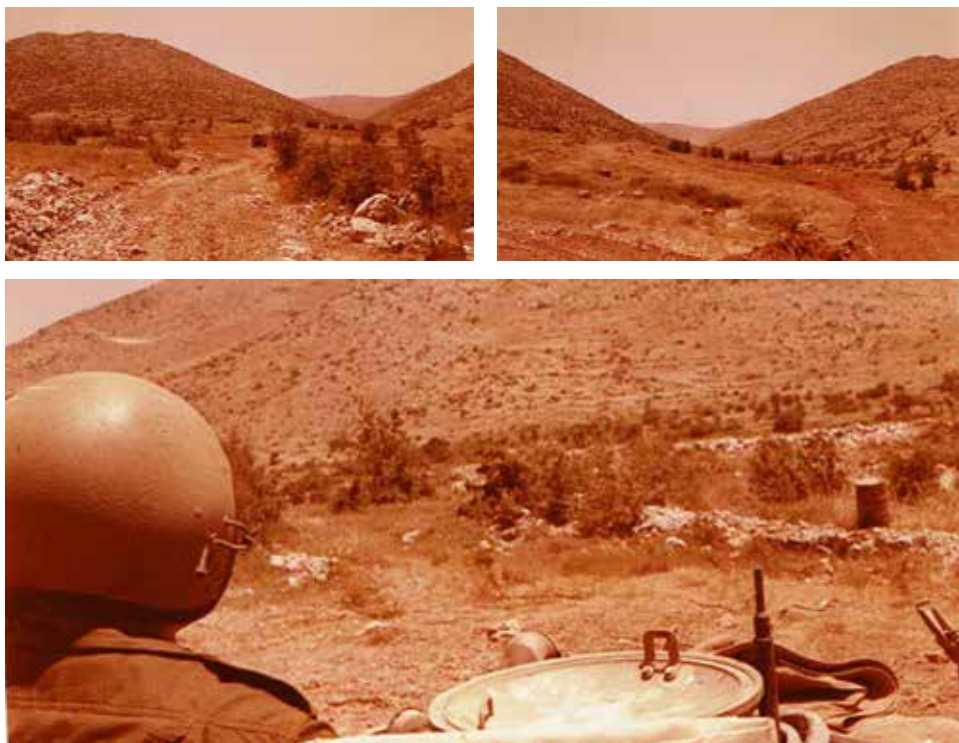
במהלך חודש יולי בוצעו תחקירים של המפקדים וקציני המטה ונכתבה חוברת הסיכום. בצה"ל של אותה תקופה הצטיירה תופעה של חיפוש אשמים וטיוח מחדלים. במשך שנים ארוכות ובעצם עד היום האמת לגבי תפקוד של מפקדי הגייס והצבא מוצגת באור ורוד בהיר כי לכישלון אין הורים. **גדוד 9206 ת"פ אוגדה 252** כתב: מנחם לוי

מפקדי הגדוד בלחימה:
סא"ל מנחם לוי – מג"ד
רס"ן רוני קוזלוב – סמג"ד
סרן חיים דויטש – מ"פ כ'
סרן בני אמיתי – מ"פ ל'
סרן גיורא עופר – מ"פ מ'
רס"ן טוביה דגן – מ"פ חרמ"ש

מבוא:

במלחמת שלום הגליל הופרד הגדוד מחטיבת האם (למעט פלוגה כ' שנשארה במסגרת חטיבת האם) והוכפף לאוגדה 252, כאשר הלחימה בעיקרה הייתה בתוואי וואדי שבעא - דרך ערפאת – רשיא אל וואדי (הציר המזרחי ביותר בלבנון, מתחת לחרמון הסורי). אזור התנועה של הגדוד

בוצע ניסיון התנקשות בשלמה ארגוב, שגריר ישראל בבריטניה, אירוע אשר היווה את העילה לפתיחת המלחמה.

4 ביוני 1982 (יום שישי)

נערכה הפצצה כבדה של חיל האוויר הישראלי על מטרות טרור בדרום לבנון ובתגובה לכך שיגר אש"ף מטחי טילים רבים לעבר יישובי הצפון.

6 ביוני (יום ראשון)

צה"ל נכנס ללבנון והחטיבה גויסה, כאשר משימתה המקורית הייתה להוות עתודה לרמת הגולן.

7 ביוני (יום שני)

משימת החטיבה שונתה והיא הופנתה ללחימה בלבנון, ולשם כך עלתה החטיבה צפונה דרך "גשר הפקק".

8 ביוני (יום שלישי)

החטיבה התארגנה בשטחי כינוס על יד בית הלל, ושם ניתנה הפקודה להצטרפות הגדוד (למעט פלוגה כ') ללחימה בלבנון ת"פ אוגדה 252.

9 ביוני (יום רביעי)

הגדוד קיבל פקודה להיכנס לשטח לבנון דרך צומת הטנק, מתחת להר דב, ולנוע עד "המיזערת" (גבעה מצפון לחרמון בצמוד לקצהו הצפוני של רכס שאראת כריסטופני). כניסת הגדוד ללבנון נעשתה ללא כל תדרוך מוקדם, ללא הגדרת המשימה וללא כל מודיעין אמיתי, שלא לדבר על כך שלא ניתן גם כל מידע מוקדם על כוחותינו הפועלים בגזרה. כך למשל, לא קיבל הגדוד כל מידע על כך שהכוח היחידי הפועל בגזרה היה סיירת מטכ"ל, וכי כבר בעת התנועה של הגדוד על הציר, מנהלת סיירת מטכ"ל קרב קשה עם כוחות קומנדו על המיזערת.

הגדוד בתנועה

המודיעין היחידי שקיבל הגדוד טרם יציאתו ללחימה היה מידע מוטעה, לפיו דרך ערפאת ריקה מאויב וללא מכשולים. לא התקבל כל מידע מוקדם על כוחות קומנדו שהיו בגזרה, על המצאות מסוק/ מסוקים סוריים, משגרי טילי נ"ט וכן טנקים סוריים באזור רשיא אל וואדי.

בשעות אחה"צ הגענו לרגלי המיוערת והופתענו נוכח קיומו של מיקוש אויב על ציר התנועה לאחר שאחד הטנקים של הגדוד עלה על מוקש, כאשר עוד קודם לכן נתקלנו בירי נ"ט, ובהמשך אף הסתבר לנו שהאויב חסם את המעבר ההכרחי בציר שבין המיוערת לרשיא אל וואדי בסוללת עפר, במוקשים ובשתי תעלות נ"ט.

בשעות הערב הגדוד נעצר ונערך בחניון לילה מאולתר לרגלי המיוערת,

שם קיבל פקודה מסגן מפקד האוגדה להיערך להמשך תנועה לקראת עלית השחר, כאשר המג"ד החליט לפצל את התנועה בשני ראשי חץ – האחד בפיקודו של המג"ד ממזרח למיוערת, והשני בפיקודו של הסמג"ד ממערב למיוערת.

לוחמי הגדוד בשטח

10 ביוני (יום חמישי)

המשימה בשלב זה הייתה להמשיך לנוע צפונה בציר וואדי שבעא ולהשתלט על רכס הכפר רשיא אל וואדי, ולשם כך הורה המג"ד על

הובלת הגדוד על ידו ביחד עם פלוגה ל', כאשר פלוגה מ' ביחד עם הסמג"ד מאבטחת את התנועה מאחור בכלל, ובעת חציית המעבר ההכרחי בפרט. תוך כדי תנועה התברר כי כוחות סוריים מגוונים – משגרי טילים, טנקים ומסק"רים – מגינים על המעבר ההכרחי מצפון למיוערת ומנהלים קרב בלימה עיקש למניעת התקדמות הגדוד.

חרף האש הכבדה הורה המג"ד לפלוגה ל' (ביחד אתו) להיכנס למעבר ההכרחי ולהמשיך בתנועה קדימה, לתפוס עמדות שולטות ככל האפשר משני צדי הוואדי (דבר שהיה בעייתי לאור מבנה השטח) על מנת לאפשר מעבר פלוגה מ' (ביחד עם הסמג"ד ופלוגת החרמ"ש) לקראת היערכות הגדוד להתקפה על רכס הכפר רשיא אל וואדי, כאשר פלוגת החרמ"ש (שהייתה בעיקרה לוחמים מבוגרים) מיועדת לטהר את הכפר. בשלב זה, לאחר שהטנקים הראשונים חצו את המעבר ההכרחי, נפגע הטנק של סמ"פ ל', ונגמ"ש החילוץ שנשלח לסייע בחילוץ הנפגעים נפגע אף הוא.

משהסתבר כי הנחיתות הקרקעית של הגדוד ועליונותם של כוחות האויב, שהיו רבים, מגוונים ובמיקומים שולטים, ביקש המג"ד סיוע ארטילרי ו/או אווירי, ומשבוששו כוחות כאלו להגיע, הפעיל המג"ד את מחלקת המרגמות 81 של הגדוד עד גמר מלאי התחמושת שלה, אלא שהתנגדות האויב לא נחלשה כלל.

ניתוח הקרב בשלב זה ע"י המג"ד:

- א. האויב יורה בעיקר טילי נ"ט מדויקים (מילאן) שנקודות השיגור שלהם חבויות בסבך הצמחייה ובתלוליות העפר.
- ב. לאורך הוואדי, כשני ק"מ ויותר עד נקודות השיגור המשוערות יש נתיב התקדמות בודד הכרחי, בשטח שולט בתחתית הוואדי, אין עמדות לטנקים (לא ניתן לפרוס ואף לא להתייבב בעמדות ירי), ועל כן לא ניתן לנהל קרב התקדמות מאובטח.
- ג. הטנקים של הגדוד חמושים בעיקר בפגזי נ"ט, כאשר אין המדובר בקרב שריון בשריון.

ד. כל בקשות הגדוד לסיוע ארטילרי או אווירי לא צלחו. וביתיים אזלה "הארטילריה שלנו" (81 מ"מ).
ה. אין לגדוד כל מודיעין על האויב ובמיוחד היכן הוא ממוקם. ניתן רק לזהות מהיכן עפים הטילים. מכיוון שאין מטרת אויב מזוהות ניתן לכוון את אש הטנקים והמרגמות בעיקר לאזור שיגור הטילים ולא למטרות ברורות (לאחר הקרב אכן התברר שמשגרי הטילים מוקמו במרחק רב מנקודות השיגור).

ו. תמונת המצב שהצטיירה: כוח האויב מול הגדוד איננו בהכרח גדול אך מקצועי ויעיל מאד נגד הטנקים של הגדוד. נראה היה שהסורים ממתנים בדיוק "לתסריט" שלפיו הגדוד ייכנס לשטח הריגה, והמג"ד העריך שכוח חי"ר לא גדול של כוחותינו יוכל לפתוח את "צוואר הבקבוק" ולאפשר תנועה וכיבוש במהירות יחסית וללא נפגעים רבים.

מניתוח המצב בשטח על ידי המג"ד כאמור לעיל והחשש מכך שהמשך התנועה ו/או הסתערות הגדוד על הכפר עלולים לגרום לנפגעים רבים (וחלילה אף נעדרים או שבויים, דוגמת האירועים הקשים שחווה כמעט באותה עת גדוד 362 באזור סולטאן יעקב, כפי שנודע מאוחר יותר) נראה היה והומלץ על ידי המג"ד לסגן מפקד האוגדה (שניהל את הלחימה מרחוק) להפעיל בשלב זה כוח רגלי מיומן (סיירת מטכ"ל שהייתה במקום), אלא שבמקום זאת נשלח לתגבור כוח מחטיבת השריון הסדירה 401 ביחד עם מח"ט אותה חטיבה. אלו עלו לתצפית רגלית מוקדמת על השטח והמג"ד תדרך אותם על הקורה בשטח וחרז והמליץ על פעולה רגלית, אלא שחרף זאת ניתנה לאותו כוח תגבור (טנקים) פקודה לצאת להסתערות, ומיד נפגע כוח זה ונסוג לאחור.

בהקשר זה יצוין כי להבדיל מאי מתן סיוע ארטילרי ו/או אווירי כלשהו לגדוד שלנו (שהינו גוד מילואים), קיבל כוח התגבור המשוריין (החטיבה הסדירה) כסיוע מקדים ליציאתו להסתערות ה"ל, שנכשלה כאמור, סיוע כבד שכלל גם ארטילריה וגם מסוקי תקיפה.

בשלב זה ומשהתחיל להחשיך החליטה האוגדה לעצור במקום ולהמתין ליום שלמחרת, והגדוד נכנס לחניון לילה, כאשר בהמשך התברר כי כל כוחות האויב נסוגו בשעות הלילה מהאזור, כולל מרכז רשיא אל וואדי, והציר היה פנוי לתנועה ללא קרב.

11 ביוני (יום שישי)

בשעה 12:00 הוכרזה הפסקת אש, והלחימה הסתיימה, כאשר הגדוד מונה מספר קטן של פצועים, ללא הרוגים, ו-2 כלים שנפגעו.

12 ביוני (יום שבת)

נערכה שיחת סיכום עם מפקד האוגדה, אשר הודה לגדוד על פעילותו אך נמנע מלהתייחס לשאלות המג"ד בנוגע לאופן הלקוי בכל הקשור לאי הכנת הגדוד לקראת הלחימה, והביקורת שהייתה למג"ד על אופן ניהול הלחימה ברמת האוגדה באותה גזרה (לרבות התעלמות מהמלצות המג"ד לשלב בלחימה על ציר שבע"א ורשיא אל וואדי כוח חי"ר בשלב בו הסתברו העובדות בשטח וכפי שאכן הוכח בדיעבד).

לאחר הגעת הגדוד לבסיס האם נערך סיכום חטיבתי בו הציג המג"ד את פרטי לחימת הגדוד, וכמו כן סקר המג"ד את אירועי הקרב במסגרת קורס מג"דים בבית הספר לשריון לפי הזמנת מפקד הקורס.

הפלט"ר במלחמת של"ג 1982

נכתב על-ידי משה בריקמן (פיטו), במלחמה מפקד הפלט"ר

למלחמת של"ג יצאתי כמ"פ הפלט"ר. הפלוגה יצאה למלחמה בעת שהייתה בתעסוקה בקו החוף, החל מראש הנקרה ועד זיכרון יעקב. כאשר החלו ההפגזות לשטח ישראל, קבלתי פקודות ממח"ט החטיבה אל"מ יורם אדלר (אל-דר) להצטרף לכוחות החטיבה בבסיס בצומת גולני ומנגד קבלתי פקודות ממפקד הגזרה אל"מ צחור לא לעזוב את הקו. בתחילה שלחתי צוותים לבסיס בצומת גולני במטרה שיכינו את הציוד, הג'יפים והנגמשים, עד שיתרת חיילי הפלוגה יוכלו להצטרף. בוויכוח שלי עם אל"מ צחור שאיים עלי שיעמיד לדין על שדיללתי את כוחות הפלוגה בקו, ענית לו "אתה הייתה מ"פ שלי בקורס קצינים שהעניק לי את דרגת הסג"מ, ואם אנמוד למשפט אצלך אתה תהיה זה שייסר ממני את הדרגות". למזלי הגיע להחליף אותנו כוח מכוחות העורף ויתרת הפלוגה חברה לחטיבה.

במלחמת של"ג ניווטנו והבטחנו בתצפית את כוחות החטיבה מתחילת התנועה ועד לירידה מהרי השוף מזרחה לבקעה. תצפיות הפלוגה מוקמו מול הכוחות הסורים בצמוד לנחל ליטני ובאזור עין עמיק בהרי השוף.

תצפיות הפלוגה שמוקמו ברכס הרי השוף ספקו מודיעין על הכוחות הסורים בתנועת כוחות החטיבה מזרחה לבקעה. כאן זכינו לראות קרב מטוסים במבט על, בין פנטומים למיגים סורים, שבסופו, אחד מהמיגים התרסק על הרכס מתחתנו.

עם החפפת החטיבה לכוח המאולתר בפקודו של תת-אלוף יוסי פלד, שמשו תצפיות הפלוגה כספקי המודיעין של החטיבה וגם של "כוח יוסי". ריכוז תצפיות, במיוחד של הפלוגה היה בעת ניסיון שנכשל לגרירת הטנק החדיש טי 72 הסורי, שנפגע בשטח בין כוחותינו לכוחות הסורים מצפון לעין עמיק.

במלחמה זו שולבו בפלוגה שני צוותי נגמ"ש. אחד מהנגמ"שים, שהוביל כוחות ביום הראשון לכניסתנו ללבנון, עלה על מוקש בשדה מוקשים לא מסומן.

הפלט"ר במלחמת שלום הגליל

נכתב על-ידי הלל ברוסטין, במלחמה לוחם בפלט"ר

אינני זוכר מתי ואיך נקראנו למלחמה הזאת (אגב תופעה מעניינת, ככל שמלחמה הייתה מאוחרת יותר אני זוכר פחות). בשיחה עם פיטו (משה בריקמן) לאחרונה הוא הזכיר לי שהיינו במילואים על חוף הים בצפון ומשם למעשה נסענו למחנה נפתלי הצטייד. מכל מקום יצאנו ממחנה נפתלי. הציוד הפעם היה מסודר אישית ובהתאמה לפי כל איש צוות. הג'יפים היו אמריקאים. מאוד נוחים לנהיגה מבחינת בולמי הזעזועים, אך ללא הפרונט ספיישל. מגרעת קריטית לרכב שטח. המ"פ היה פיטו (משה בריקמן). שטח הכינוס היה בצומת קבוץ מעיין ברוך. היה טפטוף נון סטופ של רקטות ופגזים באזור, קטיושות ותותחים 130 מ"מ. פגזים נפלו גם על הגדרות של הקבוץ.

עמוס לוי ואני נסענו להגושרים. ישבנו מחוץ לבית ושתינו קפה. הילדים של השכונה באו לראות וללחץ את הג'יפ. הבנים שלי היו מלאי גאווה. בערב חזרנו למקום הכינוס בצומת. החטיבה שלנו הייתה עתודה מטכ"לית. כלומר אפשר היה לשלוח אותנו לכל כוון. רק בסביבות 12 בלילה התחלנו לנוע ולהכנס ללבנון, כאשר המשימה הראשונה להביא את האספקה של חטיבת הטנקים הסדירה 460 שיצאה כבר בבוקר. נסענו לגשר חרדלה על הליטאני משם פנינו לכפר נבטיה. עברנו עם הטנקים ברחובות הכפר הצרים. הייתה פניה של 90 מעלות מרחוב אחד לשני. הטנק הסתובב הפיל קיר של אחד הבתים עם אחוריו. נענו כללית צפונה לכיוון העירה ג'זין.

הדרך עליה נסענו הייתה צרה. מצד אחד צלע ההר מהצד השני וואדי

עמוק. למעשה הטנקים נסעו עם שרשרת אחת על שיפוע הגבעה. כל הלילה שמענו צעקות חילוץ כאשר כלים כבדים נפלו לערוץ העמוק. צה"ל העביר כוחות מאוד גדולים (גם אם חשבנו לחלץ ולפנות הדבר לא היה אפשרי) בדרך המאוד צרה. לפנות בוקר עם אור ראשון התגלה נוף שוויצרי בראש הרי השוף. קרעי עננים היו מתחת לנו ועל ההרים מסביב כפרים קטנים ציוריים, גגות אדומים. תמונה של גלוית נוף. נסענו בתוך חורש דליל ופתאום חבורה צעירה של כ-10-8 נערים בני 18-16 אולי מנופפים לנו לשלום. מעט לפני כן זיהינו מרבץ של מארב בטן נטוש. כלי הנשק היו במקום ומדים שהלוחמים הסירו מעצמם כנראה. היה די ברור שהנוער הזה שכב שם במארב לפני כן. לפני העירה ג'זין נראה מפל מים מרשים על נהר האוול. משם קיבלנו פקודה להסתובב חזרה ולהגיע מעל העיר צידון. בקטע הזה נראו המסוקים הגדולים פורקים משוריני שלל עם טילי נ"ט. חטיבת הנ"ט של הצנחנים. הם פנו לכוון ג'זין ממנו חזרנו. כך עבר היום הראשון שלנו. שוב חזרנו מזרחה מספר ק"מ לכיוון ג'זין לתחילת האזור המיוער, לקראת התארגנות לילה.

בחצות מעירים אותי ואומרים שישנם כאן ג'יפים – סירת גדודית של גדוד חרמ"ש סדיר, צריך לנווט אותם דרך העיר ג'זין ולהראות להם היכן הירידה לבקעה. נשמע לי קצת אבסורד. אבל זה מה שהיה. כינסתי את הג'יפים ואמרתי שאסור לעצור תוך תנועה. במידה ונאלצים לעשות זאת יש לנוסע וקדימה לסירוגין ובלבד שלא לעמוד.

העיר ג'זין נכבשה למעשה ע"י חטיבה 460 לפני כמה שעות, מידי כוח של גדוד קומנדו סורי. נסענו ברחוב הראשי של העיר די מהר. ברחוב היו כלים סוריים שרופים ובוטחים. המבנים בצידי הרחוב היו בני שלוש עד ארבע קומות. אש הייתה עדיין בחלק של המבנים. היה די מפחיד. גמרנו את הרחוב הראשי יצאנו ימינה לדרך עפר עד שהגענו להסתעפות של דרך העפר שירדה לבקעה למטה. בדרכנו חזרה, חזרתי על ההוראות של אי עצירה. הגענו לחניון שלנו ונפרדנו

מהסיוור של הסדיר. בבוקר הפקודה הייתה לעלות על הר ברוך. שוב נסענו דרך העיר ג'זין ובסוף הרחוב הראשי פנינו שמאלה. הדרך להר הייתה מאוד ציורית כפרים קטנים על צלע ההר, מסעדות בנויות על מעיינות גדולים ובוסתנים למיניהם. מה שהפריע את השלווה הפסטורלית, היו טנקים שרופים בתוך חצרות המסעדות, עדות לתקיפת מסוקי הקרב שלנו ביום הקודם. כמו כן היה שם גן "לונה פארק" גדול, שרוף, נטוש וחלוד. התחלנו לטפס על הר ברוך. באמצע העלייה ראינו חורשה של ארזי הלבנון, מעט מרוחקת מהציר. סטינו בזריזות לכוון החורשה המיוחדת ההיא. עצי הארזים לא היו גבוהים מאוד אלא סוככיים. חורשה מאוד יפה. חזרנו לציר. לאורך העלייה להר היו שתולים שתילי ארזים על שטחים רחבים. אני מניח שהיום זה כבר יער גדול. עלינו על גב ההר. ההוראה הייתה לתפוס עמדה שתאפשר תצפית וכן שנוכל לטווח את

הארטילריה. במלחמה הזאת לא היה מחסור בתחמושת ארטילרית. רק תבקש והם יורים. ירדנו מעט מזרחה מפסגת ההר לתוך שקע קרסטי קטן. ואז הסתבר לנו שהג'יפ לא מסוגל לעלות חזרה (אין הילוך ספיישל) לאחר כמה ניסיונות כולל דחיפה בידיים החלטנו לרדת פשוט מזרחה, על צלע ההר לבקעה ללא דרך. למטה בבקעה היה קרב ש' בש' בעיצומו (נדמה לי שלחמנו בדיביזיה הראשונה של הסורים טנקים T62). ראינו טנק סורי נפגע (על הג'יפ הייתה משקפת 20/120) הצוות הסורי קפץ החוצה. לאחר דקה שתיים הצוות חזר לטנק, חילץ את הנהג, הוציא מפות, הוציא מקלעים ועוד ורק אחר כך התחיל בנסיגה רגלית מהירה לכוון צפון. החיילות הסורית ראויה הייתה לציון. הבקעה הלבנונית כאן, מחולקת לשתי בקעות: מערבית ומזרחית, כאשר הרכס של סולטן יעקב חוצץ ביניהן. אנחנו היינו במערבית. זיהינו מהתצפית זוג מסוקי קרב סוריים שהתקרבו בדיגזים לכוחותינו.

מסלול לחימת הפלס"ר במלחמת שלום הגליל [לבנון 1]. המפה באדיבות הוצאה גלילית והלל ברוסטין

התרענו. המסוקים הצליחו לפגוע בטנק ונגמ"ש שלנו. הצלחנו בסופה של הירידה לעלות על הדרך המתפתלת שירדה לבקעה. מסוק תקיפה סורי שהתקרב לצלע המזרחית של ג'בל ברוך, עליה נסענו, נפגע מידי טיל טאו של גדוד הנ"ט של הצנחנים.

למטה פנינו שמאלה, צפונה, לעבר הכפר אנה ושוב התמקמנו בבית הספר של הכפר. הכפר הוא נוצרי, אנשיו זרקו עלינו אורז וממתקים. בערב העזו בנות הכפר להתרועע עם כמה חיילים צעירים שלנו שדיברו קצת ערבית.

הטנקים נפרסו בבקעה. זאת הייתה הפעם הראשונה שעברנו קדימה. חטיבת הנ"ט של הצנחנים תפסו עמדות על המורדות המזרחיים של הר ברוך.

למחרת התקדמנו צפונה, לעבר הכפר עמיק. בדרך ניגשנו לטנקים סוריים נטושים (לא פגועים) כדי לוודא שאינם מאוישים (זוכרים את הסיטואציה במעבר הג'ידי). התנפל עלינו המח"ט של חטיבת הנ"ט כאילו אנחנו הולכים לבזוז את הטנקים הסוריים. הוא כל כך היה מרוגש מהעניין ואיים בכל האיומים האפשריים. ניסינו להסביר לו שייתכן ונשארו לוחמים סוריים בטנקים האלה שונטשו ולא נפגעו וזאת לאור ניסיונו בסיני. אבל האיש היה כל כך מרוצה מעצמו שקשה היה להמשיך. וויתרנו. הסורים הנסוגים התמקמו מאחורי וצפונה מהרכס של כפר עמיק, הקצה הצפוני של הבקעה כאן הוא ביצתי (מקורות הליטני). כל הרוצה להתקדם צפונה, או מצפון דרומה, חייב לעלות על הכביש המתפתל הצמוד לרכס המזרחי של ההר. גדוד 125 עלה לעמדות אש על הגבעה הצפונית של הכפר עמיק, התכתש מעט עם הסורים ממול וכך נקבע הגבול בינו לביןם. מהרכס עליו הייתה הייתה תצפית טובה לכביש ביירות-דמשק, ובמשקפת 20/120 נראו בברור כלי הרכב שנעו עליו ושולי העיירה זחלה.

עם חלק מהג'יפים עלינו חזרה לחצי גובה הרכס של הר ברוך על דרך שהובילה צפונה על קו גובה. הגענו לבית חווה מפואר וטוש, בתוך חורשת אורנים עבותה. כל האדמה מסביב הייתה מלאה בצנוברים של אצטורבלים גדולים במיוחד. מילאתי שקית לילדים (זה היה השלל היחידי שלי מהמלחמה). בהמשך הדרך קרוב לכפר עמיק ומעליו

ראינו שהנגמ"שים של הנ"ט של הצנחנים ממוקמים שם כבר. השארנו במקום גם חלק מהזחל"מים של הסיירת. בהמשך מעט צפונה הגענו לבריכות גידול פורלים. היה שם מעיין גדול שגלש בשיפוע חד מההר. מגדלי הדגים הלבנוניים, בנו סכרים, ויצרו כמה בריכות אחת מעל השנייה (כידוע הגידול של הפורלים מתבצע בבריכות בהן גיל הדגים הוא אחיד, כלומר בריכה לכל גיל). הגענו לבריכה שהפורלים היו בה הכי גדולים. עשינו מדורה. דגנו בידיים כמה פורלים והנחנו אותם על הגחלים.

חזרנו לכפר אנה לריכוז של הסיירת. נחת מסוק שהוטס ע"י אלי ריין מהגושרים. יוסי פלד יצא ממנו. יוסי חיפש את המלחמה אבל היא ברחה ממנו. הוא נקרא כוח יוסי, אבל לא היו לו גייסות. הפגישה הייתה נרגשת. יוסי הודיע לנו שהוא מחרימ את ביה"ס לטובת העניינים שלו (ההיכרות שלנו עם יוסי פלד התחילה עוד בסדיר כשיוסי היה מ"מ בגדוד החרמש 9. אנחנו הקמנו אז את הסיירת החטיבתית של חטיבה 7, בגדוד 46 הצמוד לגדוד 9. גרנו באוהלים. אחד מאתנו אמיתי היה בן נגבה, הקיבוץ בו התחנך יוסי. יוסי היה מגיע מדי פעם בערבים, רק כדי להתאוורר מ"המאו מאו" שלו (כך נקראו אז חילי החרמ"ש ממחזור גיוס מאי). בסוף התפשרנו על חלק מהמבנה.

הוחלט שעלינו להקים נקודת תצפית מוסווית בחלק הדרומי של הבקעה מעט מזרחה לעיירה ג'יב ג'יין. מול העיניים שלנו היה מבנה מרשים וגדול אך נטוש. נראה כמו בית חולים בהקמה. בכניסה לעיירה ג'יב ג'יין הכביש חוצה על גשר את נחל הליטני (מקורות הליטני בביצות בצד הצפוני של הבקעה). הצנחנים הצליחו להפעיל משאבת מים שכולנו התקלחנו תחת הזרם שקלח ממנה (אני מודה שלא היינו הראשונים בעניין הזה. אפילו הצנחנים יכולים). המשאבה הזאת הפכה למקלחת האזורית של כל הצבא באזור.

ג'יב ג'יין נכבשה ע"י הצנחנים. כמוכן שהכרנו חברים טובים גם משם. באחד הימים נכנסנו העירה ניגשתי לחנות משקאות וביקשתי לקנות ערק זחלאוי. יכולנו לראות את העיר זחלה במשקפות 20/120 מהתצפית בכפר עמיק.

המוכרת סירבה למכור לי. יעני, כוח כובש, היא לא משתפת פעולה.

התווכחנו קצת שילמתי וקניתי ממנה את הבקבוק. העיירה ג'יב ג'יין מוסלמית ברובה.

ערכנו סיורים דרומה לכוון הגבול עם ישראל, עברנו דרך כפרי המוסלמים והדרוזים הצמודים לצד המערבי של החרמון. חלק מהכפרים האלה אנחנו רואים מהגושרים. אל חייאם, ראשיה אל פוחר, חצביה אל מרי, שיבה, הכפר שובה ועוד.

עלינו חזרה צפונה לאורך הליטני בואך אגם קרעון. על הכביש מעל האגם הייתה מסעדה גדולה. בלו לאק, BLUE LACK. המסעדה התחילה לעבוד עבור החיילים הישראלים. הדבר שהזכיר שזהו אזור לחימה היו טנקי T62 סוריים שרופים בצד הדרך. סיור נוסף היה לביירות. נסענו כמה ג'יפים לביירות במסלול שעבר בדיר אל קאמר, דמור ודרום בירות, הדרך הייתה מאוד יפה. בדיר אל קאמר היה מוזיאון. עצרנו ביקרנו, התרשמנו. פגשתי שם את דויד תירוש מגבעת השלושה (בן דוד שני שלי) היה כבר מפקד גדוד מודיעין הייתה שמחה גדולה. (נדמה לי אך לא זוכר אם הייתה כוונה שנוביל טנקים ביום למחרת בו תוכנן כיבוש העיר).

משם דרך דמור לדרום בירות. המראה שנגלה לנו היה כזה: בשורה הראשונה הייתה סוללת תותחים או שתיים שירו בכיוון ישיר על בנינים רבי קומות. מאחוריהם הייתה שורה של טנקים שירו לאותו כיוון, מאחוריהם היו סוללות של מרגמות שירו לביירות. האוויר היה מלא עשן והראות הייתה נמוכה, הרעש היה גדול. חיפשנו את המפקדה שאליה היינו אמורים לחבור. כשהגענו אמרו לנו תודה רבה, אבל יש כנראה הסכם עם הפת"ח שהם יוצאים מביירות בעצמם. הסתובבנו קצת באזור וחזרנו לכיוון הבקעה. החלטנו לרדת לאגם קרעון להתרחץ. בירידה לאגם נראתה דמות בודדת הולכת לאורך החוף. כשהגענו הסתבר לי שזה סמי לוי מהגושרים. שירת באיזו יחידה של חוליה טכנית. שמחה גדולה. נכנסנו למים והתרחצנו. היה תענוג גדול. משם חזרה לכפר אנה.

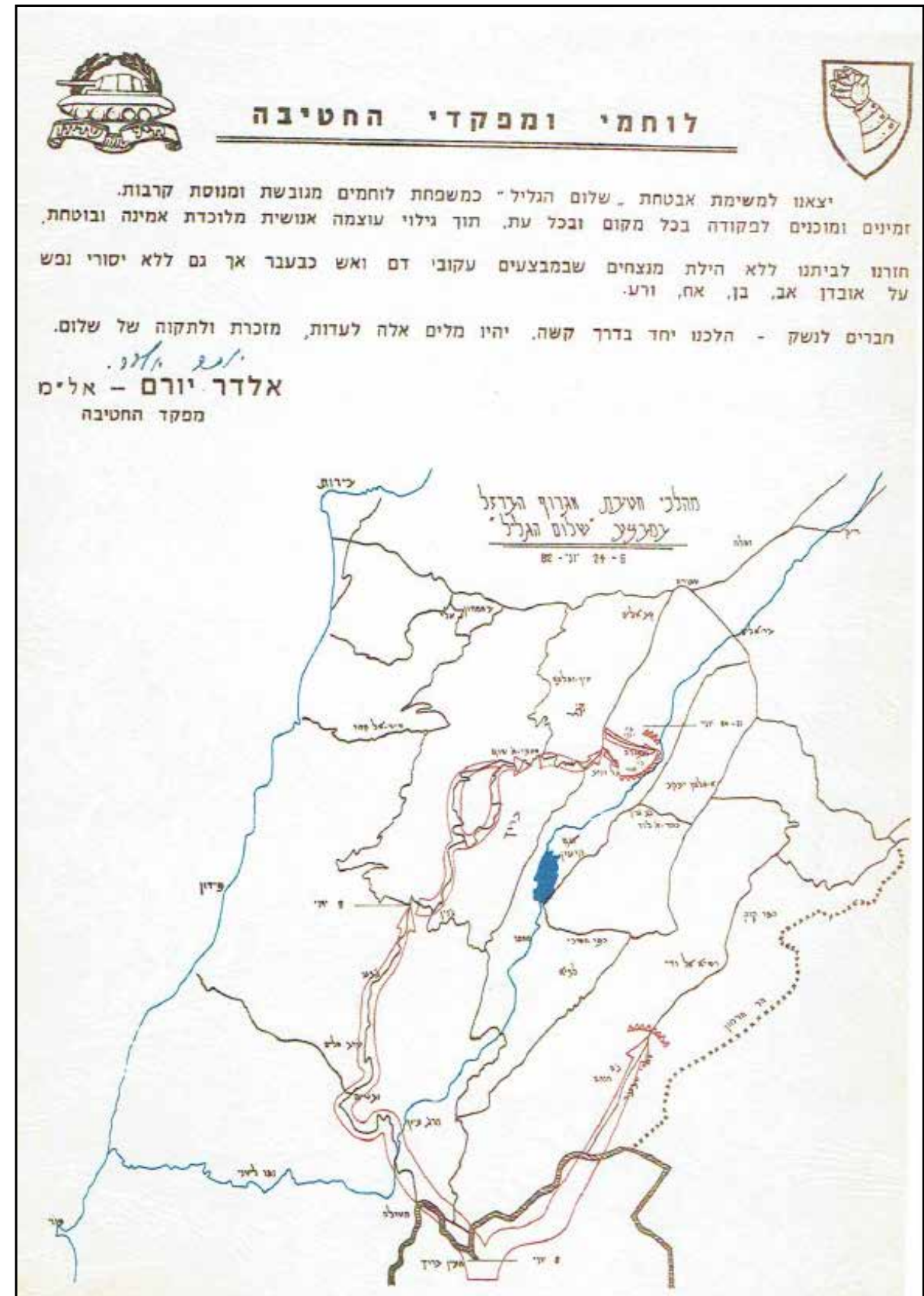
באחד הימים הוכרזה הפסקת אש משעה 12 בצהריים נאמר לנו לתפוס עמדה תצפית על העמק והכביש. העמדה שתפסנו הייתה, בטעות, בתוך מטע דובדבנים בשלים. אך האדמה לא הייתה מספיק

מעובדת כי השטח בין העצים היה מלא צמחית בר צפופה וגבוהה. דבר שאפשר הסוואה טובה. גדוד T72 ניסה לפרוץ דרך הכביש הצמוד להר ברוך, בעקומה האחרונה לפני הישורת לעמק, נפגע מטיל טאו של הצנחנים בשטח ההפקר בינו לסורים (חבל שלא נתנו לו להתקדם עוד קצת כדי שיהיה כולו בשטח השליטה שלנו).

טנקי ה- T72 האלה הילכו אימים על השריון הישראלי, כאילו אינם חדירים וכדומה. כעת ניסו לגרור את הטנק הפגוע, משטח ההפקר לכוחותינו. פקדו על פלוגה ז' מגדוד 125 שישבה בעמיק לרדת ולגרור את הטנק הסורי לשטחנו. הטנקיסטים לא אהבו את זה... הכוח הסורי שישב מול עמיק היה מחסל אותם על בטוח. הקטע בין הגבעה של כפר עמיק לגבעה ממול של הסורים היה שטח הריגה קלאסי. לבסוף, לפי זכרוני ביקשו מסיירת מטכ"ל לאסוף חלקי מתכת מהטנק הזה לצורך בדיקות מעבדה וכדומה.

לקראת השעה 11 ראינו מהתצפית שלנו דהירה של גדוד טנקים T72 נוסף, בחלק המערבי של השלוחה של רכס סולטן יעקב. דיווחנו. ביקשו שנטווח הארטילריה לשם. טיווחנו. הגדוד נכנס לתוך הכפר ראזה. כיוונו את הארטילריה לשם. פיחה יושב ליד ההגה לידי ואומר לי, אתה מוריד את הארטילריה לכפר. אמרתי כי אין ברירה הטנקים התרכזו בכפר. התקדמות הטנקים נעצרה.

אכלנו דובדבנים. הפסקת האש נכנסה לתוקף. תוך ימים ספורים הוחלט לשחרר את החטיבה שלנו. שוב היה סידור עבודה וחלוקת הג'יפים למשימות הובלה של היחידות השונות. הודעתי לכולם שהריכוז יהיה אצלי על הדשא ליד הנחל. במשך כל הלילה יצאו היחידות השונות של החטיבה דרך שער כפר יובל ליד תל אבל – בית-מעכה. כולם, 10 ג'יפים התרכזו אצלנו על הדשא על שפת הנחל, במשך הלילה.

שער שמיני: מלבנון 1 ועד לבנון 2 1982 - 2006

ביטחון שוטף, אימונים, הסבה למרכבות תעסוקות בטחון שוטף (בט"ש)
נכתב על-ידי ארון יניב, מ"פ ג', גדוד 9212

העיסקה העיקרית של יחידות המילואים עד השנים האחרונות היא התעסוקות המבצעיות. בכל שנה היה מופע אחד לפחות של תעסוקה מבצעית בת ארבעה שבועות נמו + שלושה ימי אימון לפני תעסוקה. בשנים בהן התרחשו אירועים מתגלגלים מתמשכים כדוגמת שתי האינתיפאדות, היו לפעמים שני מופעי מילואים כאלה בשנה ויותר. השיא בגדוד שלי (9212) היה 100 ימי תעסוקה, שהם שלוש תעסוקות מבצעיות, בשנה אחת.

התעסוקות המבצעיות הן אלה שאפשרו את גיבוש היחידה ואת שימורה בגלל התקופה הארוכה יחסית בה שהו האנשים יחד, בדרך כלל במסגרות פלוגתיות, מחלקתיות או לפעמים אף פחות מזה. לעיתים ישבה מפקדת הגדוד יחד עם עוד פלוגה או שתיים באותו הבסיס וזה סייע להרחבת ההיכרות הכלל גודדית מעבר לתחום הפלוגה המקובל והידוע. רוב התעסוקות היו שגרתיות, בעלות סיכון נמוך ועם רמת שעמום ביחס הפוך לרמת הסיכון. מצד שני, התעסוקות תרמו להיכרות בין האנשים, להתפתחות הווי, להצטברות סיפורים ומעשיות וכל אלה שימשו כבסיס החברתי והתרבותי של הפלוגה

בעיקר וגם של הגדוד במעגל השני. התעסוקות בלבנון לאחר מבצע שלום הגליל (מלחמת לבנון הראשונה), באינתיפאדה הראשונה שהחלה בסוף שנת 1987 ובאינתיפאדה השנייה של שנת 2000 ואילך, הגדילו משמעותית את הסיכון שבתעסוקות והוא בא לידי ביטוי באירועי ירי, מטענים ורימוני רסס, בקבוקי תבערה ואבנים.

דוגמה לתעסוקה כזו היא התעסוקה המבצעית שביצענו בלבנון בקיץ 1984. באותה התעסוקה ישבתי עם פלוגתי, פלוגה ג', במוצב "דני" שהיה ממוקם על כביש החוף הלבנוני בצומת לכיוון אנצר, בין צור לצידון. התעסוקה החלה עם פיצוץ מטען צד על הסיור הראשון שהוצאנו כחצי שעה בלבד לאחר קבלת האחריות מגדוד 9215 שהיה שם לפנינו. המטען "לא לקח" כראוי, הפיצוץ היה חלש ולא נגרם שום נזק פרט לירידה זמנית בשמיעה של אנשי הסיור שירו כמות מכובדת של ארגזי פעולה ומחסניות לכיוון נקודת הייזום המשוערת של מפעלי המטען. אלו מצידם ניתקו מגע מייד לאחר הפיצוץ ולא נפגעו. התעסוקה המשיכה עם התקלות ירי לילית בחוליה שכנראה באה להטמין מטען צד על כביש החוף והופתעה ע"י סיור רגלי של הפלוגה בפיקודו של גלי טל. המחבלים נמלטו בחסות הסבך כשהם מותירים אחריהם נשק ומחסניות. כמה ימים לאחר מכן התפוצץ מטען צד על שיירה של פלוגת המפקדה שנעה על כביש החוף כחצי קילומטר צפונית ל"דני", ממש באזור בו התרחשה אותה התקלות לילית. שני חיילים נפצעו קשה ופוננו. התקריות לא נגמרו ובסיור רגלי שנערך באזור המטען הראשון שספגנו, התגלה הודות לערנות של אחד מאנשי הסיור מטען צד מוסתר ומוכן לפריסה. הסיור נערך למארב חפוז שהוחלף מאוחר יותר ע"י מארב סדור יותר שיצא רגלית מהפלוגה והגיע לנקודה בהסתר בחסות הפרדסים שהיו במקום.

לפנות ערב, לאחר כחמש שעות בערך, התקבלה קריאה בקשר ממפקד המארב, המט"ק לב שהיה מושאל מפלוגה ב' (כן, מפקד המארב היה מט"ק). שלושה מחבלים רכובים על שני אופנועים הגיעו מנת לפרוס

ולהפעיל את המטען. הם לא הבחינו במארב עד שמפקד המארב קם מולם בהיותם במרחק של כחמישה מטר ממנו בלבד. מאחר והמחבלים באו רק עם סוללות לפיצוץ המטען ולא היו חמושים, הם לא נורו אלא הובלו לפלוגה ונמסרו לשב"כ לחקירה. פלוגה סדירה של גולני שישבה באנצריה, הכפר שזכה לפרסום מפוקפק בגלל אסון השייטת כמה שנים לאחר מכן, והייתה כוח שכן שלנו, נקלעה למצב דומה. אנשיה שכבו כשבוע במארב ולבסוף קיפלו אותו ללא תוצאות. מפקד אותה פלוגה, שנשאר בקבע, טרח בשנים הבאות בכל מפגש בינינו להזכיר לי את האירוע ואת התסכול של אנשיו נוכח הצלחת "השריונרים המילואימניקים הזקנים" לעומת הכישלון של גולני המהוללת.

גם התעסוקות באינתיפאדות היו אינווננסיביות. המאפיין באינתיפאדה הראשונה היה חיכוך גדול באוכלוסייה אזרחית והתמודדות עם גורמי סיכון "מתונים" יחסית כמו אבנים ובקבוקי תבערה (שיודעים גם לפצוע קשה ולהרוג). לצורך ביצוע המשימות עשינו היכרות והצטיידנו בציוד לפינוי הפגנות כגון רימוני גז, קסדות עם מגן פנים, כדורי גומי, כדורי פלסטיק, אלות ושאר ירקות אשר כל קשר בינם לבין טנק ולבין המשימות אותן ביצענו עד לאותו הרגע הוא מקרי ביותר. אירועי ירי בודדים בלבד התרחשו אך באחד מהם נהרג לוחם סדיר שהיה מסופח לפלוגה ב' לצורך פעילות מבצעית בסוף שבוע. החיכוך באוכלוסייה האזרחית בא לידי ביטוי במחסומים, בהפגנות ובהתפרעויות המוניות. החיכוך גם התבטא במעצרים, בעזרה למנהל האזרחי ואפילו במבצעי ניקיון כמו זה שערכה פלוגה ג' בשוק שבשכונת סג'עייה המפורסמת בעזה. בהיעדר עירייה מתפקדת ופינוי זבל מסודר, היו הרוכלים בשוק משליכים את הפסולת ברחוב בסוף היום. למחרת היו דורכים על הפסולת ומועכים אותה לעיסה אפורה ומסריחה, מבוססים בה כל היום וחוזר חלילה. כשמפלט העיסה הגיע לעשרים ס"מ ואיים לעבור את גובה הנועליים הצבאיות, החליטה הפלוגה לעשות מבצע ניקיון עצמאי. הבאנו יעה אופני (שופל-גלגלים) ושתי משאיות רכניות מחניית שפ"ע (שיפור פני העיר) עזה וסגרנו את השוק לשעתיים שבמהלכן פונה כל הזבל

והשוק נשאר נקי כמו חדש. רבים מהרוכלים באו להודות לנו על המבצע, בחשאי כמובן. מחזות אבסורדים כאלה לא היו נפוצים אך גם לא נדירים כל כך. באינתיפאדה השנייה רמת הסיכון עלתה בשל עליה תלולה במספר תקריות הירי והטרור הקשה על חשבון המחאה האלימה ההמונית שאפיינה את הראשונה. את האינתיפאדה הזו לא חוויתי למעשה כי כבר לא הייתי במסגרת גדודית.

אבל בסך הכול, רוב התעסוקות לאורך השנים היו בגבולות שקטים ובטוחים יחסית כמו רמת הגולן, עמק הירדן, בקעת הירדן, הערבה וגבול מצרים. תעסוקות אלה התאפיינו בפעילות שגרתית של סיורים רכובים על גדר המערכת ואחזקת מוצבים. בתעסוקות אלה התעצבה רוח הפלוגה ואופייה ונוספו סיפורים רבים להיסטוריה הפלוגתית והגדודית. מאפיינים אחדים של "גבעת חלפון" שיותרו לחשיפה רק בעוד 50 שנה צצו לעיתים בתעסוקות הללו אך הם היו בשוליים והתמעטו מאד במהלך השנים עד כדי העלמות.

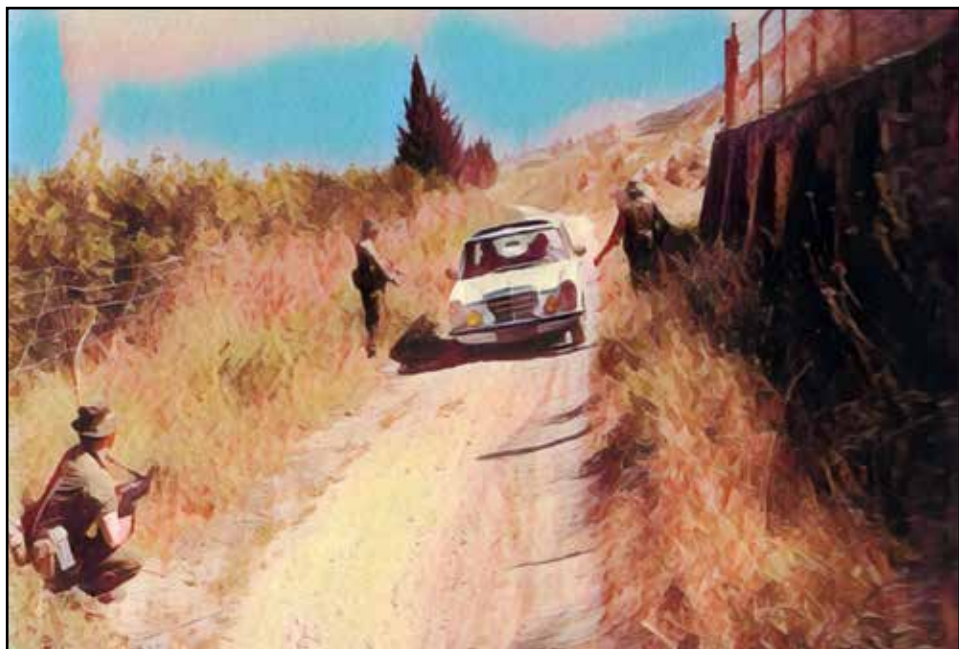
מושגים רבים נרכשו בזמן התעסוקות, לדוגמה:

- "בט"שית": פאר היצירה של תעשיות רכב נצרת. רכב ייעודי (על בסיס נ"נ\קומנדקראביר) לביצוע סיורים על גדר המערכת. הבט"שית הייתה קופצנית וקשיחה, לא בטוחה לנסיעה, לא ממוגנת, בקושי זזה, לא נוחה לפריקה מהירה ובעצם ההיפך ממה שכל כלי צבאי אמור להיות. כאמור, פאר היצירה.
- "פרש תורכי": תרגולת שבוצעה עם גילוי חדירה של גדר המערכת. המקור לא ידוע אך הוא תקף גם כיום. האסוציאציות המתעוררות מהשם הן על אחריות הקורא.
- "6:6": לא הגדרה לראייה טובה אלא משמרות של 6 שעות פעילות ו-6 שעות מנוחה לסירוגין. חילופי עם 12:12 או 8:8. תמהיל פעילות שהבטיח עייפות כרונית וניקורים בסיורים וביניהם.
- "גשש": חבר לבט"שית. בדרך כלל איש קבע בדואי שתפקידו העיקרי הוא לגלות עקבות וסימני לואי אחרים לחדירה ותפקידו

המשני אך הלא פחות חשוב היה להיות אחראי על מורשת הכנת הקפה בהפסקות. הערה -עדיין ניטש וויכוח על סדר חשיבות התפקידים.

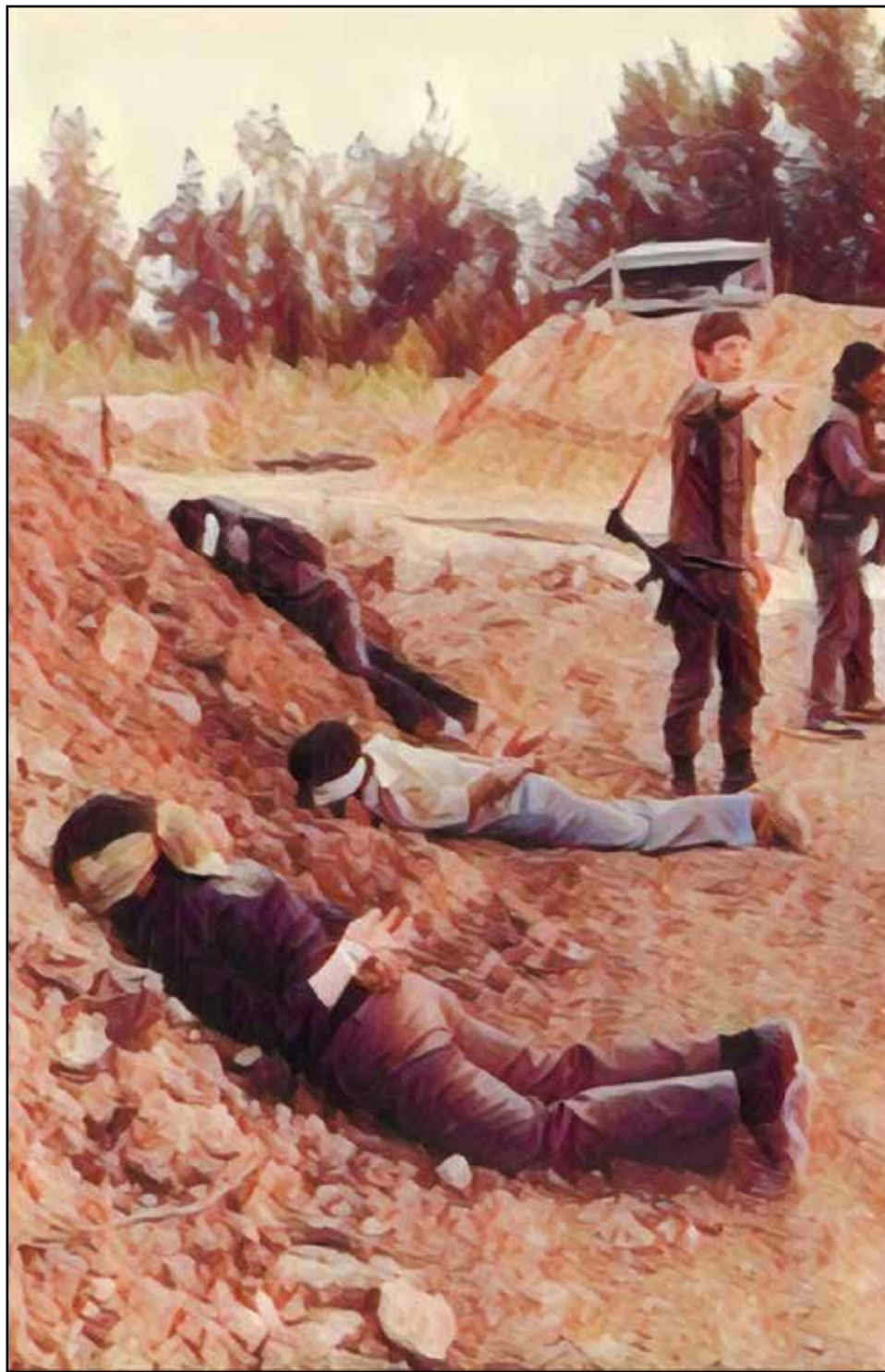
- "דו"ח שצ"ל": ראשי תיבות של שימוש לצרכי לחימה (לא בטוח). כינוי לדיווח על תחמושת שירינו בתרגולים בשביל הכיף וללא אישור או שסתם הייתה חסרה ושהיה צורך להשלים.
 - "המזנון הקר של שלמה": מושג ייעודי של פלוגה ג'. נוסד בעקבות שבת במוצב 102 ברמת הגולן בה לא הכין הטבח הפלוגתי אוכל חם והגיש לשולחן שניצלים קפואים היישר מהמקפיא.
 - "מפתח גלגלים": תמיד אין או שלא מתאים!
- כיום כמות הבט"ש למשרתי מילואים ירדה מאד, עובדה המסייעת לטובה בהורדת העומס מאנשי המילואים מצד אחד, אך פוגעת מהצד השני בהיכרות בין אנשי היחידה, בהצטברות אירועים מכווננים, בהיווצרות שפה משותפת, בגיבוש ערכים משותפים או בקיצור - בגיבוש היחידה. בהיבט הצבאי יש כאן נסיגה אך בהיבט האזרחי הנורמאלי, ובהיותנו מילואימניקים אנו קודם כל אזרחים, אין ספק שזו התקדמות מבורכת ומתחשבת.

סיור רגלי ("טווס"):

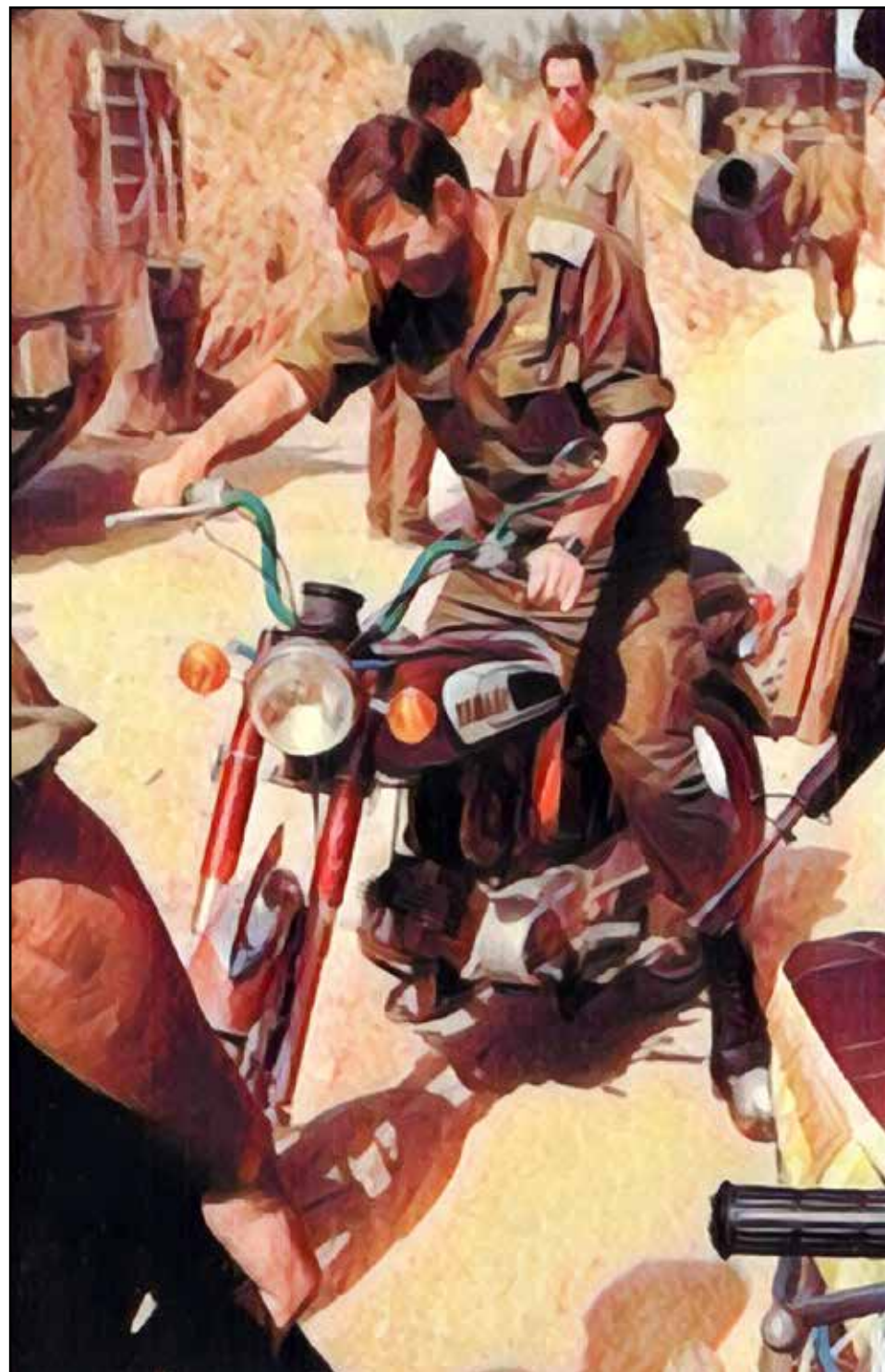

סיור רכוב בעיקול שמעליו היה המטען הראשון ובוצע המארב:

בדיקת אמל"ח שלל:

הסבת חטיבה 514 מטנקי שוט ג' לטנקי מרכבה 3 בז
 נכתב על-ידי משה [מושיק] יתום, מפקד החטיבה

בשנת 1997 התבקשתי ע"י מפקד אוגדה 319 תא"ל צביקה גנדלמן לקחת על עצמי את הסבתה של חטיבה 514 מטנקי שוט ג' לפאר התעשייה הישראלית דאז טנקי מרכבה 3 בז.

ביקשתי שתי בקשות – הראשונה – התחייבות של המערכת שלא אתמנה לשום תפקיד נוסף במהלך השנה הראשונה של ההסבה, והשנייה – שאקבל את הזכות לבחור את שלושת קציני המטה הסדירים של החטיבה ואת מי שאמור להיות סמח"ט ב' של החטיבה. שתי בקשותיי התקבלו ולאחר מיון קפדני וראיונות אין ספור נבחרו – קצין השלישות החטיבתי – יאיר יאיר, קצין החימוש החטיבתי – רונן אדרי, קצין הלוגיסטיקה החטיבתי – דורון מוצפי וכסמח"ט ב' – יוסי מקלאדה.

את החטיבה ומפקדיה הכרתי היכרות שיטחית מתפקידי הקודם כראש מטה האוגדה, אבל היכרות זו הספיקה לי להבין את גודל הזכות שנפלה בחלקי – מולי לויט מג"ד 9215, ארנון יניב מג"ד 9212 ובני אמיתי מג"ד 9206, שלושה מג"דים עתירי ניסיון חיים וניסיון קרבי. לצידם כמובן הסמח"ט ירבעם שגב והרמ"ט נעם צוק. תוכנית ההסבה נבנתה ע"י מטה החטיבה הסדיר בשיתוף המג"דים, התוכנית כללה את חמשת אבני בניין הכוח ביבשה: כוח אדם, אמל"ח, תכנון וארגון, תורת לחימה והכשרות ואימונים.

• כוח אדם – סוגיית כוח האדם הייתה העיקרית והעקרונית ביותר בתוכנית ההסבה, מחד הרצון לקלוט מקסימום לוחמים (קצינים, מט"קים ואנשי צוות) מוסמכים ומונוסים מאידך הרצון שלא לאבד את הסטנדרטים המקצועיים והתנהגותיים שנקבעו בחטיבה במשך שנים.

לפיכך החלטנו:

- מטה הגדוד – יישאר עקרונית על כנו למעט הקמב"ץ ואנשי מחלקת החימוש הגדודית אשר יהיו אנשי מרכבה 3 בז, נתנו דעתנו גם לפיתוח המג"ד הבא של הגדוד ואם היה צורך (בגדוד אחד הצורך עלה) נקלוט כסמג"ד איש מרכבה במטרה להכינו לתפקיד המג"ד העתידי של הגדוד.
- פלוגות הטנקים – החלטנו עקרונית כי בכל פלוגה נעדיף את המ"פ המכהן אשר יעבור הסבה ולצדו נקלוט סמ"פ איש מרכבה אשר יהווה המ"פ המיועד של הפלוגה בעתיד.
- מפקדי המחלקות – החלטנו כי כולם יהיו אנשי מרכבה מיוצאי חטיבה 188 אלא אם כן יחליט המג"ד באופן ייחודי על השארתו של מ"מ מאנשי השוט אשר יעבור הסבה למרכבה.
- מפקדי הטנקים – החלטנו כי כולם יהיו אנשי מרכבה מיוצאי חטיבה 188.
- אנשי הצוות – החלטנו כי כולם יהיו אנשי מרכבה מיוצאי חטיבה 188.
- את המורשת הפלוגתית חיזקנו באמצעות ההחלטה להשאיר את הרס"פ הפלוגתי ואנשיו.
- החלטת הצבא הייתה שאימון ההקמה של הפלוגות החדשות יתקיים כאשר הקצינים, המט"קים ואנשי הצוות מחטיבה 188 עדיין תוך כדי שירותם הסדיר, בסיום אימון ההקמה ישובו ליחידותיהם ב-188 עד לסיום השירות וביום שחרורם יוצבו בגדודים ובפלוגות במסגרתם ביצעו את אימוני ההקמה.
- יוזמתו של מולי לויט אשר התגבשה יחד עם קצין השלישות החטיבתי ליזום פגישות עם המיועדים להגיע לחטיבה בכל הרמות חודשים לפני אימון ההקמה התבררה כאחד הרעיונות המוצלחים ביותר בחיבור האנשים ויצירת המחויבות הנדרשת בינם לבין יחידתם החדשה.
- אנשי השוט – עקרונית ההחלטה הייתה לשחרר אותם משירות מילואים ללא קשר לגילם אבל כל מי שבחר להמשיך ולשרת נעשה

מאמץ למצוא לו תפקיד במפקדת החטיבה או ביחידות האוגדה האחרות.

• פלוגת החרמ"ש נותרו בגדודים ללא שינוי, כך גם פלוגות המפקדה למעט השינויים אשר נדרשו במחלקות החימוש הגדודיות ובחוליות הטכניות בפלוגות הטנקים.

• אמל"ח – החלפת הרק"ם העיקרי של החטיבה - פליטת טנקי שוט ג' של החטיבה וקליטת טנקי מרכבה 3 בד כולל החלפת תחמושת הטנקים מתחמושת 105 מ"מ לתחמושת 120 מ"מ, החלפת נגמ"שי החימוש (הפלוגתיים והגדודיים) לנגמ"שים מודולריים המותאמים למרכבה סימן 3 בד. קליטת ניידות בק"ש ברמת הגדוד וקליטת אמצעי פריצה וסער מחוזקים.

• תכנון וארגון – בכל מהלך ההסבה נותרה החטיבה בכוננות במסגרת הסד"כ הצה"לי בהרכב של 2 גדודי טנקים וכמובן שאר יחידות החטיבה, רק הגדוד אשר היה במהלך הסבתו הורד מכשירות עד לסיום אימון ההסבה, וקליטת טנקי המרכבה בימ"ח על זיוודם ותחמושתם המלאה.

הנ"ל הצריך:

• תוכנית הסבה מתואמת ומסונכרנת בין סיום ארגון הימ"ח, קליטת טנקי המרכבה, החלפת הזיווד והתחמושת לבין אימוני ההקמה, מועדי השחרור של אנשי חטיבה 188 משירותם הסדיר והצבתם לגדודי החטיבה.

• תוכנית קליטת טנקי המרכבה התבססה על הכנסת טנקים חדשים מקו הייצור הצה"לי לחטיבה 188, טנקי המרכבה של חטיבה 188 נשלחו לטיפולים מעמיקים ובסיומם הגיעו לימ"ח החטיבתי כמו

חדשים. תוכנית הקליטה הכתיבה את תוכנית פליטת טנקי השוט ג' של החטיבה.

• הימ"ח החטיבתי במחנה נפתלי הצריך פעולות התאמה מאסיביות לקליטת טנקי המרכבה, התוכנית נבנתה בהובלתו של קצין החימוש החטיבתי רונן אדרי בשיתוף גורמי האוגדה, הפיקוד ומשרד הביטחון הרלבנטיים, התוכנית נוהלה ביד רמה ובמקצועיות גבוהה ע"י רונן ועמדה בכל יעדיה.

• נדבך משמעותי נוסף בהתאמת הימ"ח היה החלפת זיוודי הטנקים במחסנים והחלפת תחמושת הטנקים בבונקר החטיבתי – הוצאת תחמושת 105 מ"מ וקליטת תחמושת 120 מ"מ. תוכנית זו הוכנה ונוהלה בראשיתה ע"י קצין הלוגיסטיקה החטיבתי דורון מוצפי ולאחר שחרורו ע"י מחליפו.

• תורת לחימה – החלפת רק"ם עיקרי מצריכה שכל הגורמים האמונים על הפעלת הטנקים בחטיבה יהיו מאומנים ומוכשרים בטכניקות ובתרגולות הלחימה אשר נקבעו. הנושא מומש באמצעות הסבת בעלי התפקידים אנשי השוט שנבחרו להמשיך וכמובן התבססות על יוצאי חטיבה 188.

• הכשרות ואימונים – אימוני ההקמה תוכננו ובוצעו במרכז הלאומי לאימונים בצאלים, כל גדוד ביצע הסבה שכללה אימוני צוות, אימוני מחלקה, תרגילים פלוגתיים ותרגיל גדודי.

• אימוני הצוות והמחלקה נוהלו ע"י מפקדי הפלוגות, התרגילים הפלוגתיים נוהלו ע"י המג"דים ואילו התרגילים הגדודיים תוכננו ע"י אנשי מל"י בשיתוף המח"ט ונוהלו ע"י המח"ט וקצין האג"ם החטיבתי עופר רונן.

בכל מהלך ההסבה נדרשו יחידות החטיבה לגרף התעסוקה המבצעית של צה"ל יחידות החטיבה גוייסו לתקופות של ביטחון שוטף, פלוגת הסיור החטיבתי ופלוגת ההנדסה החטיבתי התאמנו בנוסף לביצוע תעסוקה מבצעית כך שמטה החטיבה הסדיר עסק במקביל לפרויקט ההסבה גם בפעילויות הללו.

הסבת חטיבה 514 התנהלה בין השנים 1998 – 2000, שנים בהן צה"ל פעל ברצועת הביטחון בלבנון, שמנו לעצמנו למטרה לבצע את ההסבה תוך מינימום הפרעה לדרגי האוגדה, פיקוד הצפון והמטה הכללי.

הגדרנו לעצמנו ביציאה לדרך שתוכנית הסבה מקצועית, מתואמת ומסונכרנת עם כלל הגורמים הרלבנטיים תיושם במינימום צורך התערבות של הגורמים מעלינו וכך היה !!

איכות ומחויבות מפקדי הגדודים ואנשיהם, איכות ומחויבות קציני המטה בסדיר ובמילואים ואיכות הנגדים של החטיבה עשו את מלאכת הסבת החטיבה לתהליך מוצלח ועל כך תודתי והערכתי !!

בסיום ההסבה ביצענו הליך של סיכום ולקחים אשר רוכזו במסמך אשר נשא את השם – "הסבת חטיבת טנקים – כך עושים זאת נכון".

שוט קל

מרכבה סימן 3 ב'

ההסבה משוט למרכבה בהיבט אישי

כתב: ארנון יניב, מג"ד 9212

בשנת 1999 מתחילה החטיבה לעשות הסבה משוט קל דגם ג' למרכבה סימן 3 "בז", דגם המרכבה המתקדם ביותר נכון לאותה התקופה, כאשר הגדוד הראשון המוסב הוא גדוד 9212. המחשבות הראשונות שעולות בדרך כלל בהקשר של ההסבה למי שלא חווה כזאת סובבות סביב הטנק עצמו, קפיצת המדרגה הטכנולוגית וההיבטים הלוגיסטיים הנגזרים מכל אלו. בפועל, נושא כוח האדם הוא זה שהיה המעניין ביותר ושאליו אליו את רוב תשומת הלב והעיסוק. המרכזיות של נושא כוח האדם גרמה לכך שהתהליך לא היה תהליך הסבה אלא תהליך הקמה של יחידה חדשה, לפחות מבחינת הטנקיסטים. המשמעות העיקרית עבורי כאיש החטיבה מזה 16 שנה וכמג"ד 9212 בשנה הרביעית לתפקיד, הייתה לבחור את האנשים אותם אני רוצה להשאיר בגדוד ולדאוג שאלה שייאלצו לעזוב ייקלטו במסגרות תומכות ולא "יזרקו לכלבים".

החלק המהנה בתהליך ההסבה היה קליטת האנשים החדשים. אנשי הצוות, המפקדים והמ"מים הגיעו מחטיבה 188 אשר הפעילה את אותו סוג טנק ואשר נותרה ספק כוח האדם של החטיבה גם בהמשך. כל האנשים היו עדיין בחודשים האחרונים של השרות הסדיר, נשאבו לתהליך ההקמה וחזרו לגדודיהם עד לסיום השרות. עם המפקדים קיימנו פגישות אישיות על בסיסן החלטנו את מי נקבל ואת מי לא. חופש בחירת המפקדים היה זכות שכמוה לא קיבלתי מעולם בשרותי הצבאי וזכות זו עזרה לגבש סגל ראשוני מעולה. את אנשי הצוות קיבלנו ללא מיון ואני זוכר שהופתעתי לטובה מהרמה האנושית שפגשתי, כי הרי כל אחד חושב שהדור שלו הוא היחיד ואין עוד כמוהו. כמוכן שעם החלפת הטנקים, נקלטו גם אנשי חימוש חדשים שהיו בקיאים בהם.

ההתלבטות הקשה הייתה ביחס למ"פים. מצד אחד, רציתי מ"פים מקצוענים, מעודכנים ומכירים את אנשיהם ואת הטנקים. מצד שני, רציתי לשמר את רוח הגדוד ובתחום זה המ"פים הוותיקים הם נותני

הטון והמובילים. 2 מ"פים ותיקים עשו את ההסבה ונשארו בתפקידם ובתפקיד שומרי הגחלת של רוח הגדוד יחד עם מ"פ החרמ"ש, מ"פ המפקדה ומפקדים נוספים שהחלפתם לא הייתה מחויבת מציאות. מ"פ טנקים אחד חדש נקלט מהסדיר על מנת להוות עוגן מקצועי ואופק פיקודי.

החלק הקשה והלא נעים של ההסבה עסק בשאלת האנשים שלא יוכלו להישאר בגדוד. על כל הטנקיסטים ואנשי החימוש הוותיקים קיימנו דיונים ארוכים וקשים מתוך מגמה להשאיר בגדוד כמה שיותר מהם ולדאוג שאלה שיעזבו יישארו קרוב לעיין וללב, כלומר, ייקלטו בקבוצות במסגרת החטיבה ולא ייעזבו לאנחות בצבא הגדול. עבודה זו דרשה את מירב המאמצים והרגשות והמשך דרכו של כל אדם ואדם נשקל בכובד ראש ובזהירות רבה. אני חייב להודות שניסיתי למסמס חלק מהפקודות על מנת להשאיר יותר אנשים בגדוד אבל זה היה רק בשוליים ורוח הפקודות נשמרה בהחלט. הצלחנו להשאיר לא מעט אנשים בגדוד עצמו במסגרת פלוגת המפקדה ופלוגת החרמ"ש. קבוצת טנקיסטים עברה לגדוד ההנדסה לטובת נהיגת נגמ"שים מבוססי תובת שוט (נגמ"שוט, פומה) וקבוצה נוספת עברה למפקדת החטיבה. המשכתי לפגוש חלק מהאנשים מאוחר יותר כסמח"ט ושמחתי לראות שרובם השתלבו יפה ביחידותיהן החדשות ומצאו טעם להמשך שרות המילואים למרות חוויית הנטישה שעברו.

תהליך ההסבה הטכנית התחיל בשבוע מקצועות בבית ספר לשריון שם חזרנו, מ"פים, מג"ד, סמג"ד וסמח"ט לימינו כטיורונים במקצועות. למדנו בעזרת מדריכות השריון את מערכות הטנק החדש וקינחנו ביום מסלולים יבשים בשיזפון על מנת לחוות קצת את הצד המעשי של תפעול הטנק החדש. השוני הטכנולוגי לעומת השוט היה כמעט דרמטי: תותח 120 מ"מ מדויק יותר, מערכת בקרת אש ממוחשבת עם כוונת מיוצבת ויכולת עקיבה אחרי מטרה, יכולת פגיעה בטווחים גדולים תוך כדי תנועה מהירה בשטח קשה, כוונת מפקד אפקטיבית, מכשיר ראייה טרמית, מנוע חזק יותר, מזקו"מ המאפשר מעבר מכשולים מבלי להאט ומבלי לחטוף מכות כמו בשוט, מיגון משופר ואפילו מיזוג אוויר (שאף פעם לא ניסיתי). הפער הטכנולוגי היה

עצום אבל העקרונות נשארו זהים ואחרי הכול, נוכחנו שטנקיסט נותר טנקיסט. ואנחנו, לאחר ההסבה החפוזה, נותרנו טנקיסטים של שוט, אבל יכולנו להיכנס לכיפת המפקד ולתפקד כאילו אנו מרכביסטים וותיקים, בדגש על כאילו.

החלק המרכזי של ההסבה, או ההקמה בעצם, התבצע בצאלים במסגרות פלוגתיות. מעבר לתרגילי הצוות \ מחלקה \ פלוגה שביצענו, התמקדנו בהסבת האנשים מאנשי סדיר לאנשי מילואים. לדעתי זה היה החלק המרתק ביותר בתהליך. בהרצאות ובשיחות שבוצעו בנפרד לחיילים ולמפקדים, שהיו עדיין בסדיר כאמור, לימדנו אותם מה זה מילואים ומה זה מילואימניקים. האישיות והמקצועיות כמקור הסמכות ולא הדרגות, המחויבות לחברים בפלוגה ובגדוד, חשיבות המסגרת והמשמעת גם במילואים למרות חוסר הדיסטנס, העובדה שגבעת חלפון הוא רק סרט ולא המציאות, כל אלה הועברו בצורה שלא הזדמן לי מעולם להעביר כמוה לא לפני ההסבה ולא אחריה. בסוף האימונים חזרו האנשים איש איש ליחידתו הסדירה עד לשחרור ולהצטרפות לחטיבה שבאה בעקבותיו.

בגלל גיל האנשים האחיד יחסית, השנים הראשונות כחטיבת מרכבה צעירה הביאו לידי ביטוי באופן מרוכז וכמעט קיצוני את "מחזור החיים" של המילואימניק: טיול אחרי הצבא, עבודה חדשה, לימודים, מבחנים, הקמת משפחה, ילדים ראשונים וכל מאפייני החיים הנורמאליים. בדרך כלל, מחזור החיים הזה נטמע ביחידות המילואים הוותיקות בגלל הטפטוף האיטי של אנשים חדשים ואילו אצלנו היה ניתן ללוות את ההתפתחות האזרחית של האנשים במקביל להתנהלות הצבאית במילואים. זה יצר לעיתים קשיים עד כדי ביטול אימון בהיעדר מפקדים למשל, אבל היה מרתק ומחזק לטווח הארוך.

גם ההשקעה בהשארות המ"פים הוותיקים הצדיקה את עצמה ורוח הגדוד והחטיבה לא השתנו.

תהליך צבירת סד"כ הטנקים וכוח האדם נמשך למעלה משנה שבסופה הגדוד הוכר כגדוד מרכבה. רוב טנקי השוט פוזרו כמטרות בשטחי האש, כמטרות דמה ברמפות ברמת הגולן או שנגרטו. הגעתי לחטיבה בשנת 1983 כשהייתה חטיבת שוט ב' שהיה מצויד במערכת בקרת צריח הידראולית אך ללא ייצוב. תוך שלוש עד ארבע שנים הוחלפו טנקי השוט ב' בטנקי שוט ג' כללו גם ייצוב. מאוחר יותר הותקנה מערכת בקרת אש ממוחשבת "מגדל תבואה". התותחנים הוותיקים הוכיחו שהם פוגעים יפה גם ללא המערכת וחלקם אף היו מכבים אותה בסתר ועובדים ידנית כפי היו רגילים מימים ימימה. זו הייתה הגרסה האחרונה של השוט שהייתה בחטיבה וממנה נפרדנו. אישית, מלבד הפרידה מהאנשים, אין בי צער על הפרידה מהשוט כשם שלא הייתי מצטער על החלפת סוסיתא במרצדס. מצד שני, נוסטלגיה לכלי ולתקופה קיימת גם קיימת...

המעבר למרכבה מנע מהחטיבה, בשונה מחטיבות טנקים אחרות בצבא, פרוק או העברה לפיקוד העורף ופרידה מהטנקים ומהזהות של חטיבת שריון. בעקבות ההסבה, החטיבה שמרה על מקומה כחטיבה מובילה באוגדה ובפיקוד צפון בכל הקשור לצד המבצעי. החטיבה מוזכרת בנשימה אחת עם החטיבות הסדירות ואפילו הגזרה המסורתית שלה, שעל מורשתה חוננו, השתנתה לגזרה אקטואלית הרבה יותר. כל הנאמר מוכיח שרוח החטיבה, החברות, המקצועיות, המחויבות והמסירות לא קהו עם השנים ועם ההסבה והגלגול החדש שלה משמר את ההיסטוריה שלה ואף מביא אותה לשיאים חדשים.

שער תשיעי:

חטיבה 514 במלחמת לבנון השנייה

2006

החטיבה במלחמה

נכתב על-ידי עמיחי אברהמס, במלחמה מפקד החטיבה

בסוף הקיץ של שנת 2004 התמניתי כמח"ט 514, כשהחלפתי את אל"ם אמנון (אסולין) אשל.

החטיבה הייתה מורכבת משלושה גדודי שריון: 9212 – המג"ד עמיהוד (עמי) עמיצור, 9215 – המג"ד דורון גולדנברג ו-9206 – המג"ד יובל בכרך; מגדוד ההנדסה 7086 על גבי נגמ"שוט בפיקוד שי בר, מהפלס"ר בפיקודו של יאיר לאופר; וכמובן המפח"ט עם הפלחי"ק בפיקודו של אילן פייגלמן.

מטה החטיבה היה מורכב מאנשים ותיקים וצעירים, מאנשי מילואים וממספר קטן של קצינים בסדר, כמקובל. שמחתי לגלות כי אני מכיר רבים מהאנשים משירותי בחטיבה 188, כולל מפקדים ואנשי צוות. מצאתי אנשים טובים, גאים בהשתייכותם לחטיבה ומחויבים ליחידותיהם.

בהיבט הכשירות, נראה היה כי יחידות החטיבה שמרו על רצף פעילות רב שנתי שכלל תעסוקות מבצעיות ואימוני מפקדים בהיקף סביר. הדבר הבולט היה חסרונם של אימונים מלאים על גבי הרק"ם ובאש חיה. לאחר מבצע "חומת מגן", צה"ל נכנס לתקופת קיצוצים עמוקה. גדודי השריון התאמנו בצורה משמעותית על גבי הרק"ם בפעם האחרונה בהסבת החטיבה משוט למרכבה סימן 3 "בד" (למעט

גדוד 9206 שזכה לאימון קצר באש). היקף הפעילות המבצעית ירד, האימונים התמקדו במפקדים בעיקר, באמצעות תרגילים במרכז לאימונים טקטיים במל"י שבצאלים. אימון מפקדת החטיבה ותרגיל חטיבתי שלדי שנערכו בסוף השנה בדרום היו חשובים מאד אך לא היה בהם כדי לתת מענה קריטי לכשירות הלחימה הבסיסית של הלוחמים, של המחלקות הפלוגות והגדודים. הפער שנפתח בכשירות כל מסגרות הלחימה הלך וגדל. המצב לא היה טוב יותר בקרב תומכי הלחימה: פלוגות המפקדה ובכללן התאג"דים, מחלקות החימוש, מחלקות הקשר ושאר מרכיביהן – כמעט שלא התאמנו ולא פעלו יחדיו – כתוצאה מהיעדר משאבים והזדמנויות. בעיני, פער נוסף שהלך והתעצם היה לכידות היחידות. המחסור בימי מילואים כפה קיטון במספר המופעים היחידתיים, צמצום המשתתפים בהם וירידה משמעותית בהזדמנויות בהן התאפשר לפלוגות להיפגש במצבה מליאה. ההיכרות של האנשים אחד את השני הלכה ונשחקה. ההצטברות של ירידה במקצועיות ובמיומנות שהשפיעו על הלכידות ועל הביטחון העצמי הדאיגו אותי.

תכנית העבודה של זרוע היבשה לשנת 2005 לא צפנה בתוכה שיפור בהקצאת המשאבים. (בעיקר בשעות מנוע לטנקי המרכבה ובפגזי 120 מ"מ). המעט שנותר הוקצה בעדיפות הראשונה לאימוני המפקדים והמפקדות. האימון המרכזי היה תרח"ט שלדי במרחב צאלים שנערך בחורף שקדם לו אימון של המפח"ט במחנה נפתלי. המאמץ השני בסדר העדיפות היה שיפור במוכנות, בתוכניות האופרטיביות של החטיבה והגדודים ובבקיאות בהן. לצד נוה"ק חטיבתי מעמיק, נערכו סיורים ברמת הגולן ושופרה ההיכרות עם הגזרה. החיוניות בקיומם של מפגשים משמעותיים של המפקדים ובשמירה על היכרות עם מרחב הפעולה הצפוי, הכריחה מציאת פתרונות יצירתיים, כולל סיורים גדודיים בכלי רכב ואפילו על גבי אופניים.

מלחמת לבנון השנייה פרצה ב-12 ביולי 2006, כך הובן בדיעבד. עם תחילתן של מהלומות האש ההדדיות, עוד טרם החל גיוס חטיבות המילואים (ב-27 ביולי), הערכתתי שיש סיכוי גבוה שהחטיבה תיקרא לשירות בצו חירום. בשלב הזה ההערכה הייתה שהחטיבה תקבל

אחריות להגנה ברמת הגולן במקום אחת מחטיבות השריון הסדירות שהחלו לרכז את כוחותיהן בגליל. מטה החטיבה ומפקדי היחידות התכנסו מיד עם פרוץ הלחימה להערכת מצב. הדאגה העיקרית הייתה לגבי כשירות הלוחמים אשר לא התאמנו תקופה ארוכה. חלקם לא "נגעו" ברק"ם חמש שנים ואף יותר. ההחלטה הייתה שיש להתרכז בשני מאמצים: המאמץ הראשון היה בחיזוק היכולת של החטיבה להתגייס ולהיות מוכנה ללחימה במהירות וביעילות. המאמץ השני היה בהעלאת רמת הכשירות, בעיקר של צוותי הטנקים.

למעשה, החטיבה הייתה במצב ביניים לא נוח: מצד אחד החטיבה לא גויסה. מצד שני ברור שהסיכוי להתגייס ולהיכנס ללחימה בהתראה קצרה – ממשי. מטה החטיבה, בראשות הסמח"ט ארנון יניב, הרמ"ט נועם צוק וקצין האג"ם אמיר מולד, ובעבודה מאומצת של קציני המטה הסדירים, החל לבדוק ולתרגל את גיוס החטיבה ואת יכולתה לעבור ביעילות משגרה לחירום. בתחום הגיוס נעשו בדיקות חוזרות ואימונים ע"י משרדי הקישור והמפקדים, והם הגיעו לרמה גבוהה. היחידות רעננו את תכניות המעבר משגרה לחירום, בעיקר בהיבטי הכנת הטנקים, הנגמ"שים וכלי הרכב, בהצטיידות הדרגים ובהצטיידות האישית. המפקדים וצוותי הרקמ"ה (רשת קריאה מהירה) – למעשה החלוץ בימ"ח שמאפשר גיוס מסודר בימ"ח) עברו על משימותיהם ובדקו את הסכנות והמחסנים. פערים בתחום הציוד, השאלות הרק"ם והצל"ם ליחידות אחרות, מחסור בכלי הרכב, הגם שלא היו רבים – לא צומצמו מכיוון שתוכנית החזרת הציוד המושאל ליחידות האם בחירום – לא הופעלה.

האתגר המשמעותי שעמד בפני החטיבה היה צמצום פערי הכשירות המבצעית. לשם כך, מטה החטיבה תכנן שלוש תוכניות בהיקפים שונים. הראשונה: העלאת צוות קרב גדודי שיבצע אימון מלא באש ברמת הגולן במשך שבוע, כאשר הגדודים הבאים יתאמנו בדרוג על אותו סט (כולל שילוב של הגדחה"ן והפלס"ר). בתוכנית זו, אם הייתה יוצאת לפועל, אפשר היה להשיג העלאת כשירות משמעותית של הפרטים ומסגרות הלחימה וכן את חיזוק ההגנה ברמת הגולן, מעצם

קיום האימון בגזרה. התוכנית השנייה הייתה לבצע אימון "יבש" של היחידות במחנה החטיבה ומסביב לו, כולל על גבי הרק"ם, תוך מיקוד ברמת הצוות והפרט, במתכונת של אימון תלת יומי. ההישגים הצפויים בתוכנית זו היו ריענון מקצועי של הלוחמים, שיפור הלכידות, בדיקת תקינות והכנה מיטבית של הרק"ם וציוד הלחימה ע"י כל צוות וכל לוחם. התכנית השלישית הייתה גיוס קציני החטיבה בלבד והסתפקות בריענונים מקצועיים שונים ושל התכניות האופרטיביות. על אף הערכת המצב לגבי כשירות החטיבה וסיכוייה להתגייס – לא אושר לחטיבה לגייס אנשי מילואים לאימונם ולריענונם ככל. רק לאחר התארכות הלחימה ותחילת גיוס חטיבות מילואים, שיעודן לחימה בחזית לבנון, אושרה למעשה רק התכנית של גיוס הקצינים ומספר מט"קים ומש"קים.

החטיבה הכינה את עצמה למשימתה העיקרית בחזית רמת הגולן. היחידות החלו להגיע למחנה נפתלי, בדרוג לפי תכנית, ליומיים או שלושה כל אחת. הזמן נוצל לריענון קצר על גבי הרק"ם בימ"ח, בתפעול המערכות ובחזרה על תרגולות צוות, לשיעורים מקצועיים, לריענון תהליך הגיוס, לבדיקת הציוד, ולסיורי קו ברמה"ג. בשונה משאר החטיבה, פלוגת הצמ"ה בפיקודו של דרור שרקני גויסה לבסוף ונלחמה בגזרת רכס רמים, בעיקר תחת פיקוד חטיבת הצנחנים 226. הפלוגה השתלבה היטב בלחימה ובמשימות שהוטלו עליה. לקראת סיום המלחמה, נהרג רס"ל דוד עמר ז"ל, מפעיל 9-0, מפגיעה ישירה של טיל נ"ט בעת שהיה במגן ליד הכפר קנטרה.

מיד בסיום המלחמה נקראו הגדודים בצורה מלאה, בזה אחר זה, לפעילות מבצעית בגזרות הבט"ש. למטה החטיבה, למטות הגדודים ולמ"פים, אשר היו מגייסים כבר תקופה משמעותית והשקיעו רבות מזמנם הפנוי בהכנות ללחימה אם יידרשו, חיכתה עבודה רבה. לא רק זאת, זמן קצר לאחר תקופת התעסוקה המבצעית, גויסו היחידות לאימונים מלאים באש בצאלים ובכך נחתמה שנה של פעילות אינטנסיבית.

גדוד ההנדסה 7086 במלחמת לבנון השנייה
 נכתב על-ידי אופיר גל-מור, קצין החינוך הגדודי

מלחמת לבנון השנייה תופסת את הגדוד כמו את כל צה"ל בהפתעה גמורה ולמעשה מתגלגלת מיום קרב בגזרת לבנון למלחמה מלאה לכל דבר עם ארגון החיזבאללה. מפקדי הגדוד במלחמה:

1. מג"ד – רס"ן שי בר
2. סמג"ד – רס"ן גיל הרסון
3. מ"פ א' – רס"ן יואב יידוב (קצין בצבא בקבע ביחידת המו"פ המתנדב לתפקיד מ"פ בגדוד מילואים)
4. מ"פ ב' – רס"ן קובי שמעוני
5. מ"פ ג' – רס"ן אריאל רוטשטיין
6. מ"פ צמ"ה – רס"ן דרור שרקני
7. מ"פ מפקדה – סרן ניתאי הרשור
8. קמב"צ – סרן גיא טלור.

מספר המג"ד שי בר:

"ב-2002 סיימתי את תפקיד סמג"ד 605 ובקשתי להשתחרר משירות הקבע. בראיון לשיבוץ במילואים אצל קהנ"ר בן דה ביקש ממני להוביל פרויקט מטעם חיל הנדסה. בפועל הושאלתי מהצבא למשרד הביטחון לעבודה ברפא"ל בתור ראש פרויקט למשך 4 שנים, שבמהלכן הוחלט לממש את החלטתו של בן דה (תחת קהנ"ר החדש) שאהיה מג"ד במילואים. במסגרת החלטה זו הוחלט שאצא לקורס מג"דים וביום הראשון פגשתי את גיל הריסון, אותו אני מכיר עוד מהסדיר ושהגיע בתור מילואמניק מפלחה"ן 514 (דאז תחת המח"ט עמיחי אברמס) שפורק והיה אמור להשתלב בגדוד. בפגישה שאלתי אותו לאיזה גדוד הוא הולך והתברר לנו ששני מיועדים לאותו גדוד מילואים! בילינו את הקורס ביחד ובמהלכו הבנו שחלוקת התפקידים היא שאני מג"ד והוא סמג"ד ושבהמשך תהיה העברת מקל בצורה מסודרת וכך באמת היה.

הגעתי בתור מג"ד רס"ן, דבר שהיה חריג מאוד בגדוד מילואים. נאמר

לי להוציא את הסדיר מהמילואים אבל אני טענתי שזה עניין של צורת חשיבה, סדר וכדומה. המפקדים בגדוד היו כמהים לצפי ולתכנון מסודרים, שילעסו להם הכול ויכינו להם את הכול ולכן השתלבתי מצוין."

לפי גיא טלור הקמב"ץ הגדודי במלחמה: "שי בר הפך את הגדוד להרבה יותר מקצועי. הוא היה מתודולוגי, הפך את השיח למקצועי, מבחינת עבודת המטה התכנון הפקודות, למדתי ממנו הרבה. היה גם דחיפה כזו מצד המח"ט עמיחי אברמס".

מספר גם מ"פ א' יואב יידוב "שי המג"ד וגיל הסמג"ד הגיעו טריים מקורס מג"דים והביאו איתם נורמות של גדוד סדיר, עבודה מתוקתקת, הופעה מסודרת מדים / גומיות / חולצה בפנים, זה מצוין בנורמות מבצעיות של שגרת אימונים. תהליך בסופו של דבר שהיה טוב ונכון. הגדוד שאתה מסתכל עליו מאיך שהגעתי ואיך שעזבתי – אחר לגמרי! ברמה האנושית, ברמת העבודה המשותפת, לא פחות מגדוד סדיר אולי אפילו יותר טוב."

מלחמת לבנון השנייה החלה כרצף של ימי קרב בין הצבא הסדיר וארגון החיזבאללה כאשר לאט לאט היקף ואינטנסיביות הלחימה הולכים ומתרחבים לאורך כל גבול הצפון וכמובן גם בגזרה האווירית ואף הימית. בסופו של דבר הוחלט על גיוס מילואים משמעותי של מספר אוגדות והערכות להרחבת הלחימה אל תוך דרום לבנון כדי לעצור את שיגורי הרקטות והטילים אל תוך ישראל ולהשמיד את תשתיות החיזבאללה הפרוסות מהגבול ועד בואכה נהר הליטני.

עם קבלת צו 8 גויסה כל שכבת מפקדי הגדוד, מקצתם למספר שבועות ואחרים לפרק זמן קצר יותר, אך בפועל רק פלוגת הצמ"ה גויסה במלואה ולחמה בפועל משך כל המלחמה. מעבר למפקדים ופלוגת הצמ"ה, יתר לוחמי הגדוד נותרו בביתם, ממתנינים בקוצר רוח לצווים שלא הגיעו (זאת מאחר ואוגדת האם 319 לא גויסה במלואה).

מספר מ"פ ב' קובי שמעוני: "במלחמת לבנון ה-2 גייסו רס"פים, מ"מים, סמ"פים ומ"פים ואת כל המפקדה. הגענו כולנו לימ"ח במחנה נפתלי, גילינו בימ"ח בין היתר ציוד מאד מיושן קפל"דים, חגורים, אבל כללית המצב היה בסדר. עלינו לרמה"ג לסיור וחזרנו לבסיס,

שם נותרנו למעשה עד סוף המלחמה ללא מעש, עסוקים בתכנונים למיניהם, קריאת פקודות והאזנה לרשתות קשר.

מספר רון דוהן רס"פ ב': "במלחמת לבנון השנייה גייסו את כל המפקדים בצו 8. ישבנו בימ"חים והכנו את הכלים. כל יום אמרו לנו מחר בבוקר צו 8 לכל הגדוד, מחר צו 8 לכל הגדוד, ובסוף אחרי 8 ימים שחררו אותנו. כל פעם הייתה שמועה אחרת – לרמה"ג, להחליף סדירים, להיכנס ללבנון, אפילו האוגדונר והמח"ט לא ידעו בדיוק מה יקרה. למעשה כל המפקדים של כל החטיבה הגיעו ועשו כמונו. פתחנו קידבקים, עברנו רענונים, תדרוכים מה קורה פה ושם. כולנו רצינו להיכנס כבר ללבנון – גם אלו בימ"ח וגם החיילים בבית שהתקשרו והתעניינו."

מספר גיא פלנר הקמב"ץ: "הייתי מגויס במהלך כל מלחמת לבנון השנייה, ישבנו בימ"ח בבית הלל ותמכנו בפלוגת הצמ"ה, היינו מוכנים לגייס את כל הגדוד, בדקנו גם את הימ"ח העיקרי בנפתלי ורענו פקודות ונהלים."

מספר שלומי ארנוביץ, מ"מ בפלוגה ג': "במלחמת לבנון השנייה גויסו כל הקצינים, באחת לפנות בוקר גיא רוסו הסמ"פ שלי (לימים המג"ד) התקשר אליי – תכף מפעילים אותנו, תתחיל לארוז. מאוד הלחיץ את אשתי, ב-3 לפנות בוקר קבלתי את החייגן האוטומטי ונסעתי לגדוד. שמענו אזעקות ונפילות. מה שנאמר לנו זה שאנחנו לא נכנסים ללבנון אלא במוכנות לאם יהיה אירוע ברמה"ג. פעמיים קבלנו התראה לגייס גם את המש"קים אבל עצרו את זה. סה"כ היינו מגויסים 10 ימים ומה שבעיקר עשינו זה פתחנו את כל רק"ם בימ"ח, בדקנו זיוודים וקידבקים. בציווד אישי ראינו חזיות וקסדות מימי הבריטים אבל סה"כ המצב היה בסדר. ערב אחר נסענו הקצינים מפלוגה ג' לבקר את אייל רגב, מש"ק מקריית מוצקין, אח של אודי רגב ז"ל שנחטף ביום הראשון למלחמה. אמרנו שיורים על חיפה אז נחכה עד הערב בכניסה לחיפה. שהתחיל להחשיך נכנסו פנימה לקריית מוצקין ובפינת הבית שלו הייתה חסימה של נפילת קטיישה, ישבנו איתו קצת."

מספר צביקה סיגל, מ"מ הסיור הגדודי: "במלחמת לבנון השנייה גויסתי בצו 8 למעשה לרוב התקופה. בשלב מסוים גייסתי 3 חיילים

והיינו מגויסים כמעט כל התקופה. ישבנו בימ"ח ובדקנו ציוד, תרגלנו פקודות. למשל גיליתי שהתקן נותר לפי גפ"סים ולא האמרים כפי שהיה בפועל והיה חסר ציוד לחיילים, במקום ווסטים היו אפודים רגילים, גייסתי כסף מחברה אמריקנים ותפרו לנו ווסטים למחלקה."

כאמור פלוגת הצמ"ה גויסה במלואה והצטיידה בכלים בימ"ח העיקרי במחנה נפתלי ובימ"ח הקדמי המשני בבית הלל. מספר המ"פ דרור שרקני: "במלחמת לבנון השנייה גייסו אותנו בצו 8, הצטיידנו בכלים מהימ"ח, אימון קצר באליקים ועלינו לצפונה לאזור קריית שמונה בית הלל. גם מחלקת הטג"ש התגייסה יחד אתנו, מפאת מחסור באנשים את מפקדי הטג"שים שהיו מש"קים הפכתי למפקדי צוותים ב-90 וכל היתר עזרו במעטפת הלוגיסטית – כל שתי ידיים עוזרות. הפלוגה גויסה כולה ונתנה סיוע ל-2 אוגדות – קרי הפלוגה הייתה מפוצלת על פני מסגרות שונות. אני כמ"פ התרוצצתי בין הכוחות היה קשה מאד לשלוט! כל היום וכל הלילה אני עובר כל מחלקה מכניס ומוציא אותם, מצוות אנשים, מוריד כלים, מכניס מכונאים פנימה, בשבוע הראשון לא ישנתי אולי שעה. אחרי זה נכנסו לתלם. נתקעו לנו כלים בתוך לבנון עצמה והיה צריך לחלץ. החברה היו ישנים בתוך הכלים עצמם. הכניסה הכי ארוכה הייתה 5 ימים בלבנון. 9 כלים שלנו חטפו טילים והושבתו את כולם הוציאו החוצה על מובילים. טיל כזה חודר את הכף עובר את המנוע ויוצא בדשבורד למפעיל בפנים – חותך אותו כמו נייר. רשתות המגן הצילו חיים לא בפלוגה שלנו בפלוגה אחרת. בגלל הפעילות מוגברת ובגלל שאנשים נפצעו קבלתי עוד צוותים (ללא כלים) מגדוד צמ"ה הפיקודי. דודו עמר ז"ל היה חייל צעיר בפלוגה הצטרף לגדוד בשנת 2004 הוא היה מפעיל מעולה תושב קריית שמונה שנהרג ממש קרוב הביתה. אני הייתי במאהל שלי בבית הלל ובאו להודיע לי את זה שמה. לא הודעתי לפלוגה עד שלא דברתי עם המפקד שלו שהיה בשטח בלבנון אחרי שקיבלתי אישור הודעתי לפלוגה. יום למחרת נסעתי לבקר את המשפחה. החברים בפלוגה קיבלו את זה קשה מאוד, כל החברה שהיו בבית חזרו. היינו מגויסים חודש שלם. במהלך התקופה הייתה הגדוד עמף

את הפלוגה בצורה מצויינת – המג"ד, הסמג"ד, רס"ג, מפ"מ כולם איתי, באים איתי לאליקים, נוסעים לקריית שמונה ומכינים לי את המאהל הכל היה מוכן, לאורך כל המלחמה הם איתי, עוזרים, בודקים שיש הכל, רצים להביא לי ציוד מכל חור. גם עמיחי אברמס המח"ט היה צמוד אלינו במהלך המלחמה, תמך וסייע."

מספר פאבלו קושניר הסמ"פ: "גויסנו כפלוגה בצו 8. לי אישית זה הגיע בבוט, חזרתי לארץ אחרי כמה ימים וישר מצאתי את עצמי בדרום לבנון. ישבנו בבית הלל ויצאנו משם בצוותים במשימות בעיקר לגזרה המזרחית – א-טייבה ועוד כל מיני כפרים. היו הרבה מאוד פיצולים של צוותים וכלים לכל מיני כוחות ולא כולם בליווי מנהלי עבודה שלנו. במקומם גם קבלנו כל מיני צוותים סדירים. היה בלאגן אחד גדול, היינו מגיעים לפקודות מבצע שהשתנו המון פעמים בתוך כמה שעות ובסוף גם בוטלו לגמרי. אותנו זרקו בבית הלל בשטח ההיקפי חשבו שזה מקום יחסית ממוגן אבל בתור צמ"הניקים אספנו קוביות בטון שזרוקות בבסיס ובנינו לנו מגן. השגרה היוזימית הייתה להוציא את הצוותים לפעולות של אותו הלילה, לפעמים זה נמשך כמה ימים. ב-2 לאוגוסט 2006 אני בעצמי נכנסתי עם כמה צוותים, היינו יומיים

בשטח באזור א-טייבה, 5 ק"מ מערבית למטולה, אבל לא הצלחנו לחבור לכוח צה"לי. בסוף הגיע איש הנדסה מיתולוגי אל"ם אברהם ברימו, נכנס פנימה בעצמו ושלף החוצה את הכלים שנתקעו שם והוביל אותנו בחזרה."

מספר יואב מלמד, מ"מ בפלוגה (מאז כבר סיים תפקיד מ"פ צמ"ה, היום סמג"ד בגדוד): "מלחמת לבנון השנייה. התגייסנו בצו מיוחד, עשינו אימון קצרצר לפני תעסוקה באליקים. כולם הגיעו בהתלהבות וצפייה, זה היה עוד לפני המחדלים והפאשלות. אירוע החטיפה של רגב ז"ל (שאחיו אגב היה מש"ק בפלוגה ג' אצלנו בגדוד) וגולדווטר ז"ל היה טראומתי ולדעתי כל חייל במדינה היה מוכן להתגייס למשימה כזו. אחרי זה עלינו לבית הלל, היינו הפלוגה היחידה שגויסה מהחטיבה, הגדוד תמך בהקמת מעטפת כגון מאהל. בבית הלל ישבו כבר 2 פלוגות מגדוד הצמ"ה הפיקודי ואנחנו ישבנו לידם. פה ושם נפלו קטיושות. נעזרנו בכלים כדי לבנות כמה בטנודות מיגון. אני זוכר רק אירוע אחד בו נפלו קטיושות בין הש"ג לבסיס עצמו. אני זוכר שמחלקת הטג"ש גויסו כדי לתמוך בפלוגה, לא כגוף מבצעי. הפעילות הראשונה היינו אמורים להיכנס מאזור מטולה מערבה – אני ודודו ואורן בן איבגי ורפי אלון – להוביל את הפלוגה המחזורית של 603. נכנסו קצת, לא הרבה. אני ראשון, אחרי ה-90 ומאחורינו היה טנק ואחריו שתי פומות של מ"פ וריצוף. אחרי כמה ק"מ הטנק חטף ררנ"ט או RPG בכיפת המפקד, הטנק פלט פגז (פתאום ראיתי שהאקליפטוסים מולי עלו באש, כנראה המפקד היה עם האצבע על ההדק ולחץ עליו בטעות), הספרינקלרים פרקו, המפקד נפגע בעיניים, הצוות פרק לאחור, ופומ"ה שבאה לחלץ דרסה את אחד החיילים. פינו את ארבעת החיילים אחורה יחד עם טנק נוסף. נשארו בשטח 2 ס9, טנק מונע ללא צוות ופומ"ה ריצוף תקועים כמה שעות במדרון חשוף. בנינו מחפורות לטנק ולפומה וחיכינו כמה שעות ואחרי זה שבנו בחזרה לישראל. המשימה הופסקה למרות פגיעה קלה ביותר בכוח. בדרך חזרה ב-90 השני נסע על כביש והכביש התמוטט מתחתיו והוא נכנס לשפ"צ והיינו צריכים לחלץ אותו."

אחרי זה היו כל הזמן כניסות, כל פעם 2-3 כלים, כל פעם עם יחידה אחרת – צנחנים, נח"ל, גולני, הנדסה, כאשר יש כוחות של שריון אינטגרליים. היה רעיון לעשות חישוף לאורך כל הגבול, אחרי כמה ק"מים הפסיקו זה נחל כישלון חרוץ. הרסנו בתים סביב שער פאטמה ליד המוצב הצה"לי לשעבר וגם בכל מיני כפרים באזורים. היו לנו 5-6 כלים שהיו עם 603 וכולם חטפו. אחד הצוות ישב מתחת לכלי שחטף. הגיע לידם כלי נוסף לא ידעו את התדר וגם הכלי השני חטף גם הוא. גיא ברלין קצין בפלוגה, בכלי שנפגע, בלי יכולת לתקשר עם הפלוגה בגלל מרחקים, תקועים בשטח, ישנים בין הזחלים על הרצפה, כל הזמן רואים כלים נוספים נפגעים מטילי נ"ט. בשלב מסוים יצרו קשר דרך הסלולר ושלחנו את אלטמן עם מוט שמנתק את הזר-מניע הוא הגיע אליהם עם נגמ"ש וחילץ אותם. רוב הכלים נותרו בשטח עד סוף המלחמה ואפילו הייתה מחשבה להשמיד אותם מהאוויר. האירוע של דודו עמר ד"ל – אני לא זוכר איפה, אני חושב אזור מרכבה. נכנסו בטור לחניון לילה בנו מגן גובה של חלונות ישנו בלילה, כלי שלנו וכלי של 605. דודו השתחרר שנה וחצי לפני המלחמה הוא מצא מישהו מהסדיר שהיה איתו והם ישבו ביחד בכלי וקריטי והבחור השני ישבו בכלי השני. התחילו לראות עליהם מרגמות ואז הנוהל זה להיכנס לכלים ולסגור מדפים וזה מה שהם עשו. איך שנגמרו המרגמות התחילו טילים. כנראה גם הם ידעו שזה התרגלות שלנו. החברה כנראה לא הספיקו להימלט מהכלי וחטפו פגיעה ישירה באזור הגג. הבחור השני הצליח לרדת אבל נפצע קשה פונה במסוק לרמב"ם אבל הוא נפטר – או בדרך או שם. הכלי של דודו בער כמה שעות ורק אחרי זה חילצו אותו. הייתה שם רופאה בשטח והיא קבעה את מותו. לקח 3-4 ימים עד שחילצו את הכלי עם הגופה אחרי זה היו בדיקות DNA ידענו שהוא נהרג אבל לא היה אישור רשמי. באירוע הזה הבנתי כמה זה חשוב למלא את השבצ"ק. השבצ"ק

התגלגל קצין שלישות אחד לשני ולקח זמן עד שקבלנו אישור סופי. הבנו כמה חשובים השלישים. הלוויה הייתה אחרי הנסיגה, ממנה יצאנו ליוזמיים גיבוש בקיבוץ גונן וזה היה פריקת מתח מטורפת כולל קייקים, בריכה שינוי מאד חד מהלחימה והלוויה ישר להתפרקות אני פחות אהבתי את זה אבל בדיעבד זה היה חשוב. היה מפעיל בשם בוריס שנפצע ופונה עם מסוק יחסית מהר אבל אחרים שנפצעו קל לקח ימים עד שחולצו וזה גרם למרמור ורעשים".

מספר רופא הגדוד ד"ר אריאל אביב: "ב-2006 לא גייסו את כל הגדוד אלא רק את הצמ"ה. בשלב מסוים גייסו גם את מטה הגדוד לעבור על הציוד בימ"ח לראות שהכל מוכן. באותה תקופה עבדתי ברמב"ם ויצא לי לבצע ביקורי פצועים לחיילים של פלוגת הצמ"ה, אבל לצערי הם לא באמת הכירו אותי כי הם לא מבצעים את התעסקות עם הגדוד הם הכירו רק את שרקני המ"פ שלהם".

מספר שגיא גרומן הרס"ג: "במלחמת לבנון השנייה אני, גיל הריסון הסמג"ד וניתאי הרשור מ"פ המפקדה התגייסנו מוקדם לסייע לצמ"ה. היו כמה ימים שישנו בבית הלל ביחד עם הצמ"ה. עלינו איתם לכפר גלעדי ומשם הם נכנסו לתוך לבנון עצמה. שם בעצם בפעם הראשונה נחשפנו לפלוגת הצמ"ה, למדנו להכיר אותם, לעבוד איתם. עשר שנים אחורה, הפלוגה הזו הייתה מנותקת לגמרי מהגדוד וזה יאמר לזכותם של שי בר המג"ד וגיל הריסון הסמג"ד שהצליחו לחבר חזק את הפלוגה לגדוד. אני זוכר את הלוויה של דודו עמר ד"ל, זה לוויה שאנחנו ארגנו לפי דרישה של שי המג"ד. אני הייתי אחראי על הלוויה יחד עם 5-6 מלווים מהצמ"ה שנשארו את הארון, כולנו על מדי א'. נסענו לאזור מול אליקים, בית הקירור, ומשם משכנו את הארון עם נ"ן, אני עם אוטו מושכר ומ"צ לפני ואחרי ככה עד קריית שמונה".

שער עשירי:

החטיבה ממלחמת לבנון השנייה ועד היום (2021)

החטיבה ממלחמת לבנון השנייה ועד היום (2021)

נכתב על-ידי אל"ם עידן מורג, מפקד החטיבה 2021 – 2019

בעקבות מלחמת לבנון השנייה חלו מספר שינויים משמעותיים בצב"ל. הראשון שבהם, שהשפיע על החטיבה, הוא המיקוד הצה"לי בחזית לבנון כחזית עיקרית. החטיבה, ביחד עם אוגדה 146, עברה להתמקד בלבנון בפקודות האופרטיביות. בעקבות כך החל תהליך למידה של המודיעין, של התוד"א (תודעת אויב), של השטח הלבנוני ועוד. השינוי השני הוא היחס למצב מחסני החירום של יחידות המילואים. בתהליך צה"לי ארוך, הוחלף הציוד של לוחמי החרמ"ש, צומצמו עד לאפס האמצעים המושאלים מתוך החטיבה ליחידות אחרות ובמהלך 2017-2018 אף חודשו מרבית המחסנים עצמם. במהלך השנים קלטת החטיבה אמל"ח והתעצמה. החל ממערכות צי"ד (צבא יבשה דיגיטאלי) בטנקים ובנגמ"שי הפיקוד, דרך אמצעי ראיית לילה משופרים לתותחני הטנקים וכלה בשדרוג המשאיות והרכבים להאמרים איכותיים יותר ומשאיות סולר מסוג אושקוש בעלות עבירות גבוהה ביותר

אימון בצאלים. צילם עומר שביט

בשנת 2011 הוביל מפקד פיקוד הצפון האלוף גדי אייזנקוט (לימים הרמטכ"ל ה-21 של צה"ל) החלטה של החזרת מספרי החטיבות למספרים שאיתם נלחמו במלחמת יום הכיפורים. כך השתנה מספר החטיבה מ-514 בחזרה ל-205.

אימון בצאלים. צילם עומר שביט

בשנת 2012 החלה החטיבה בהסבה לצי"ד (צבא יבשה דיגיטלי). מערכות שו"ב דיגיטליות מקוונות הותקנו בטנקי החטיבה ובנגמ"שי הפיקוד. בשנים אלו גם הקימה החטיבה את פלגת ה"גינס" (טנקים ייחודיים עם מערכות מסווגות) החטיבתית.

בשנים 2017-2019, הוחלט על ידי מפקד האוגדה דאז, תא"ל נדב לוטן, בשיתוף מפקדי החטיבות להקים צק"חים (צוותי קרב חטיבתיים) בשגרה כמו בחירום. החטיבה "החליפה" גדודים עם חטיבת הצנחנים הצפונית 226. ההחלפה הייתה באימונים ובראי התוכניות המבצעיות, כאשר בשאר נושאי בניין הכוח הגדודים נשארו באחריות חטיבת האם.

בשנת 2018, בהובלת המח"ט דאז אל"ם מולי כהן, קיימה החטיבה לבנות אימונים מלאה באש בבקעת הירדן. הלבנה הייתה מאתגרת

ביותר ומוצלחת ואף זיכתה את החטיבה במקום הראשון בפרס מפקד זרוע היבשה לאימונים. באותה שנה זכה גדוד 9212 [94], בפיקודו של שמוליק קנר (משנת 2019 רמ"ט החטיבה), לאות הצטיינות מטעם נשיא המדינה לרגל יום העצמאות ה-70.

ברצף ייחודי, שנה אחריו קיבל גדוד 9215 [125], בפיקודו של הראל נמיר (שמונה ב-2019 לסמח"ט), גם הוא אות הצטיינות מנשיא המדינה. גם מקום גדוד 9206 [61] לא נפקד מרשימת המצטיינים בשנים אלו כאשר זכה בהצטיינות נשיא המדינה בשנת 2015, תחת פיקודו של דקל סתוי. הקדים את כולם גדוד ההנדסה 7086, אשר קבל את אות ההצטיינות מנשיא המדינה כבר בשנת 2012 תחת פיקודו של גיל הריסון.

2020 – החטיבה זוכה בפרס אלוף פצ"ן למצוינות על לבנת אימונים "רף מברזל". זו הייתה לבנת אימונים שנבנתה יש מאין. על החטיבה הוטל לתת שת"פ לחטיבות חי"ר סדירות בבוחן רף פצ"ן (בוחן אלוף פצ"ן לגדודים המיועדים להילחם בלבנון).

תרגיל מילואים ראשון בצה"ל אחרי הקורונה: "שמנו הכל בצד"

לוחמי שריון במילואים היו הראשונים שזומנו לאימון מאז המשבר והגיעו במספרים גבוהים. בראיון ל-nako סיפר המח"ט על הדילמה האם לקרוא לחיילים למילואים, התגובה שלהם והשיחה עם הרמטכ"ל: "מבינים שכשירות צבא היבשה תכריע את המלחמה הבאה"

ביוזמת ובהובלת המפקדים החטיבה הצליחה לקשר משאבים נוספים ולאמן באש את מרבית צוותי הטנקים ופולגות החרמ"ש.

צילומים עינב גרינברג, מערכת אתר צה"ל

בשנת 2020 נפרדה החטיבה, בצער רב, מגדוד ההנדסה 7086 [751] שעבר לחטיבת גולני. כחלק מהתוכנית הרב שנתית 'תנופה' הוחלט על שינויים ארגוניים והקצאת גדה"ן לכל חטיבה סדירה.

כך, מצא עצמו הגדוד עובר ת"פ חטיבת גולני.

בשנה זו גם הקימה החטיבה יחידה חדשה, היחס"ם. יחידת הסיוע המנהלתית היא למעשה חפ"ק שמאגד תחתיו את כוחות הסיוע המנהלתי החטיבתיים – הפלה"ק, חוליות השליטה, פלגת הפינוי המנוגמשת ופלגת הפינוי הקלה (המתבססת על צוות ייעודי מהפלס"ר). תפקיד היחס"ם הוא להיות זרוע הביצוע של מפקדת החטיבה בכל הקשור למימוש תוכנית הסיוע המנהלתי.

תעסוקות מבצעיות – במהלך השנים ביצעו יחידות החטיבה תעסוקות מבצעיות בכל גזרות הבט"ש, מגבול הלבנון, דרך סוריה וגבול ירדן ועד לעזה ולמצרים.

בסוף 2019 ביצע הגדה"ן תעסוקה מבצעית בגזרת חטמ"ר עציין באיו"ש. במהלך 2020 ותחילת 2021 כלל יחידות החטיבה ביצעו תעסוקות מבצעיות בגבול מצרים. הפלס"ר ת"פ חטיבה דרומית באוגדת עזה ו-3 גדודי הטנקים ת"פ חטמ"ר אילת.

עצרת חטיבתית לציון 40 שנה למלחמת יום הכיפורים
נכתב על ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

בשנת 2013 קיימה החטיבה עצרת רבת משתתפים ב"יד לשריון"
בלטרון, לציון 40 שנה למלחמת יום הכיפורים.

משתתפי העצרת. צילום: יחידת תיעוד חש"ן לטרון

לא שוכחים את הנופלים. צילום: יחידת תיעוד חש"ן לטרון

שער אחת עשרה: חיבוק משפחות הנופלים

לידיעה

עד מועד פרסום ספר זה, לא קיים בצה"ל בתקן של יחידות המילואים תפקיד קצין נפגעים במילואים. מכאן שהקשר עם המשפחות השכולות ופצועי החטיבה התבצע בהתנדבות על-ידי דוד אמיר [המרוז] ועל-ידי אלדד אורן, וזאת בנוסף לתפקידים אחרים שמלאו בחטיבה. בחודש אוקטובר 2021 נכנס לתפקיד קצין הנפגעים החטיבתי משה בר אור, שהחליף את אלדד אורן שסיים 11 שנים בתפקיד.

יוסי שלי

נכתב על-ידי מיכל פלק-לייטנר, אלמנתו של סגן יוסי פלק ז"ל שנפל במלחמת יום הכיפורים

קצת על יוסי: יוסי היה חבר גרעין נח"ל מרחבים – עין צורים. לאחר מלחמת ששת הימים הוא הרגיש שצריך לעשות משהוא יותר. יוסי התגייס שוב לצבא, לחיל השריון, והתחיל את כל הדרך והקורסים מהתחלה עד שסיים קורס קצינים ואז הכרתי אותו. כאשר יוסי גויס למלחמה, הוא לא ידע לאיזה יחידה הוא שייך, וכנראה גויס למאגר קצינים. כך שבחטיבה 205 ובגדוד 125 אף אחד לא הכיר אותו משנים קודמות. חלק מהחיילים כבר היו יחד במילואים הרבה פעמים וגם הנושים הכירו אחת את השנייה.

יום הכיפורים, אנחנו גרים בחיפה, שבוע לפני ראש השנה יוסי משתחרר מצבא קבע, ביום הכיפורים כבר הרגשנו המולה בבית הננסת, כל רגע יוצאים בחורים מהתפילה ואוטובוסים שנוסעים בחג. בשתיים בצהריים הייתה אזעקה, פתחנו את הרדיו והתבשרנו שהתחילה מלחמה. במוצאי יום הכיפורים קיבל יוסי טלפון שעליו להתייצב במחנה עופר, הכנתי לו כריך והוא יצא את הבית. יוסי ביקש להיפרד מהתינוק שלנו ואני אמרתי לו שרק כרגע הוא נרדם, ויצא לדרך. "צעקתי אחריו במדרגות "תשמור על עצמך ותתקשר", תשובתו הייתה: "לכל כדור יש כתובת". אלו היו מילותיו האחרונות שאני שמעתי.

מאחר שלא שמענו כלום ויוסי היה בקבע, חמותי חשבה שאני מכירה קצינים שאפשר לברר דרכם מה קורה. היה לי קשה, היו אזעקות, ירדתי ארבע קומות למקלט עם תינוק על הידיים. בשלב מאוחר יותר החלטתי שאני נוסעת להורי לקבוצת יבנה, היה חג סוכות פגשתי הרבה חברות מהילדות שהבעלים שלהם גויסו. במוצאי החג הראשון של סוכות הייתה הודעה ברדיו שנמסרו הודעות למשפחות השכולות, אני לא קבלתי הודעה ואמרתי ב"ה הכול בסדר, דאגתי כי לא הגיע אף מכתב.

למחרת טיול בוקר בעגלה עם התינוק שלנו, ניגשתי לטלפון ציבורי של

הקיבוץ (עדיין לא היו טלפונים בבתים של החברים) לצלצל לגיסתי (אחות בעלי) לברך את הבן שלהם ליום ההולדת השנה. ענה לי בעלה ומיד אמר "יוסי נפל", הייתי מאוד היסטרית ורק צעקתי כל הזמן "רק בשבי רק בשבי" מיד חברי הקיבוץ לקחו אותי לבית הורי ודאגו לי.

כך "קבלתי מתנה ליום הולדת שלי" (שחל ביום א' חול המועד סוכות), הודעה על נפילת בעלי בקרב ברמת הגולן ט"ז תשרי תשל"ד.

בחול המועד סוכות לא יושבים שבעה והשבעה נידחת עד לאחר שמחת תורה. חזרתי עם הורי לביתי בחיפה והתחלתי לשבת שבעה, כמה הגורל לא מובן פגישתנו הראשונה הייתה בדיוק שלוש שנים לפני כן במוצאי שמחת תורה.

ישבתי שבעה בבית אמו של יוסי, בסוף השבעה אמו אמרה לי: האבל שלי יותר כבד מהאבל שלך, את תתחתי שוב לי לא יחזירו את הבן, אמרתי לה עכשיו אני צריכה לגדל ילד ללא אבא וגם אמרתי שאי אפשר למדוד את האבל על המשקל.

לאחר השבעה יצאתי לרחוב, כמובן עם משקפי שמש, חשבתי שכולם מסתכלים עלי וכך היה גם כאשר נסעתי באוטובוס. ברחוב בו גרתי אנשים וחברים שהכרתי עברו לצד השני של הרחוב כדי לא לפגוש אותי, כנראה גם להם היה קשה. אני זוכרת כמה ימים לאחר השבעה יצאתי עם התינוק בעגלה לטיול בוקר, פגשתי כמה נשים עם התינוקות שלהן והכרתי רק אישה אחת מהן, הן התחילו לדבר על הבעלים שלהן, אחת סיפרה ששלחה אוכל בגדים וגרביים וכך כל אחת הוסיפה משהו על בעלה ואני שתקתי לא היה לי מה לספר, פתאום אחת שואלת אותי "גם את אלמנת קש"? עניתי לה: "לא אני אלמנה ממש", מיד לקחתי את העגלה הצידה כדי שלא יראו את הבכי שלי.

יוסי נקבר באופן זמני בנהריה, למיטב זכרוני בקיץ העבירו את הארון לקבורת קבע, שאלו אותי איפה לקבור אותו וחמותי אמרה בבית הקברות האזרחי על יד אבא שלו. אני לא הבנתי הרבה ואמרתי כן. לימים כאשר מאיר גדל הבנתי שעשיתי טעות כי כל הטקסים הממלכתיים היו בבית הקברות הצבאי.

שנה לאחר מכן ביום הזיכרון הכללי עמד חייל ליד הקבר, חייל שלא

הכרנו וגיסתי התעניינה בשמו, "דוד המרוב אמיר". ואז היא פתחה את פיה מכאב כמובן והטיחה בו "אתם הצבא לא אנפת לכם בכלל מאתנו המשפחה לא רואים אתכם לא שומעים איך הוא נהרג". למזלי התלונות נפלו על האוזניים הנכונות, אני מאוד התביישתי ואמרתי בליבי שהאדמה תפתח את פיה ואכנס פנימה לקבר. ואז דוד אמר "ניסינו אבל היה לנו מאוד קשה, לא כל המשפחות רצו לקבל את הביקורים שלנו". אני מיד אמרתי אתה יודע אני מוכנה להיות הנציגה של המשפחות השכולות ואתה הנציג מהצבא ואכן דוד הסכים.

[לימים התברר שלרוב החללים של הגדוד החברים היו מבקרים את המשפחות. דוד חיפש באופן מיוחד את מי ממשפחות החדשים שלא הכירו בגדוד לא מבקרים וכך הגיע אלינו].

לאט לאט דוד הצליח לאסוף בדרכים עקלקלות את הכתובות של הנופלים מהגדוד של יוסי. אני זוכרת שנסענו ביחד לתל-אביב לאדם שכנראה היה אחראי על שמות הנופלים אבל הוא לא כל כך שיתף פעולה. אני לא זוכרת את שמו אולי כמו רעון כהן, לבסוף דוד הצליח לקבל את השמות והתחלנו לפעול. כמה ימים לפני יום הזיכרון דוד קיבל מילואים, הוא דאג למתנות שהצליח לגייס עבור הילדים ושלושה ימים יצאתי את הבית אתו ברכב שלי ודוד דאג גם "לבנדין אדום" מהצבא. ביקרנו את המשפחות וילידים הקטנים כמובן נתנו מתנה קטנה, ואותו דבר שלושה ימים לפי יום הכיפורים. כך יצא שפעמיים בשנה ביקרנו את המשפחות השכולות ועשינו את הביקורים בערך תשע עשר שנים וכך נקשרנו למשפחות השכולות.

אני חושבת שמה שדוד הקים ביחד איתי זה היה צו השעה, רצינו את הביקורים האלה ונקשרנו לדוד. בשלב מאוחר יותר אני נישאתי בשנית ולכן הפסקתי את הביקורים של המשפחות. גם דוד יצא לפנסיה והחליף אותו אלדד אורן, כמו שדוד היה משוגע לדבר ועשה את עבודתו קודש כך אלדד נכנס לנעליו עם כל המרץ והאינפתיזת שלו ועם הרצון לקדם ולעשות עוד דברים יזומים ויפים ומיוחדים.

איך השנים חולפות, ארבעים ושמונה שנים ממלחמת יום כיפור הזמן לא עושה את שלו, למרות שכך אנשים חושבים. התפקיד של קצין נפגעים חטיבתי שאלדד עושה היום הוא חשוב, הכרחי ומאוד חשוב

לנו המשפחות השכולות.

המפקדים מתחלפים לעיתים קרובות וקשה להתחבר, הם גם עסוקים מאוד וכמעט לא נותר להם מספיק זמן פנוי להתייחס אלינו. גם קצינות הנפגעים עמוסות, כי לצערי יש הרבה פצועים ולכן אין ביכולתן לבקר אותנו. לכן כאשר מצמצמים את העשייה רק לחטיבה או גדוד הקשר נעשה יותר אישי ומקרב ולא כל כך מתחלף וזה מאוד מחמם את הלב.

לכן אני חושבת שצריך להמשיך את התפקיד החשוב הזה. ברצוני להודות מקרב הלב לדוד שהתחיל במפעל הגדול הזה ולא לדד שממשיך בדרכו את המפעל החשוב הזה.

תודה.

מיכל לייטנר פלק.

דברים

נכתב על-ידי רות רוזנבלום-לב, אלמנתו של סמל יעקב לב ז"ל שנפל במלחמת יום הכיפורים

[בכנס החטיבתי שקיימנו ב"יד לשריון" בלטרון ב-10.10.2013, הגב' רות רוזנבלום-לב, אלמנתו של סמ"ר יעקב לב ז"ל, הייתה אמורה לשאת דברים בשם המשפחות השכולות. לצערנו בגלל אילוצים שונים ולמרות שהגב' רות רוזנבלום-לב הכינה דברים לשאת, לא התאפשר הדבר, ובמקום זאת היא התכבדה בהנחת אחד הזרים בטקס הזיכרון ליד כותל השמות. אנו מביאים כאן את דבריה במלואם.]

משפחת השריון היא משפחה ענפה וגאה, שהתכנסה הערב כאן, באתר ההנצחה של השריון בלטרון, על מנת לכבד את זכר לוחמנו שנפלו על משמרתם במלחמת יום הכיפורים.

עם ישראל שילם מחיר כבד בחיי אדם במלחמה זו.

ביום הכיפורים של שנת 1973, הייתי אישה צעירה, בשנות העשרים לחיי, נשואה ליעקב לב, אם לשני תינוקות.

היינו בתחילת דרך, צעירים ותמימים, מוכנים לצאת יד ביד למסע החיים.

יחד רקמנו תוכניות, יחד שאפנו להגשים משאלות לב, יחד חלמנו ליצור בית חם, אוהב, מלא בשמחה וקולות צחוק של ילדים.

בצהרי יום כיפור שנת 73 נשמעה צפירה שהרעידה את הנפש, הפרה את הדממה, זעזעה אומה שלמה.

תוך מספר ימים גיליתי, כי עולמי קרס והחלום לנצח נגדע.

מצאתי את עצמי אלמנה צעירות עם שני יתומים.

נאלצתי להתמודד לבד עם העול והנטל שבגידול ילדים, לעמוד איתנה למען המשפחה, להתבגר בין רגע, לפתור בעיות, להחליט החלטות, לענות על שאלות וכל זה - לבדי.

לא היה מקום לעבד את האבל האישי, לא היה זמן לאסוף את השברים, כי המציאות הכתיבה את הקצב שלה.

40 שנה חלפו מאז אותה מלחמה קשה וכואבת, השנים עברו, הזמן חלף אך ליגון, לצער ולגעגועים – אין מרפא. הכאב לובש פנים אחרות אך תמיד מלווה אותנו גם היום.

וכמו הסיפור האישי שלי, יש עוד הרבה סיפורים של אלפי משפחות שנותרו בחלל גדול, סיפורים שחיבורם יחד מהווה בעצם את ההיסטוריה של מדינת ישראל.

אותן משפחות מתמודדות עם השכול באופן יומיומי, בעוז ובגבורה ונאחזות בחוזקה בחיים.

בהזדמנות זו, אני מבקשת להביע כאן הוקרה, תודה והערכה לכל אותם לוחמים שנטלו חלק וחרפו נפשם בעוז ובגבורה במלחמת יום הכיפורים ובמלחמות ישראל בכלל.

אני מקווה שנפיק לקחים ממלחמות העבר, שנדע להעריך את כוחותיהם של אויבינו וסביבו ונפעיל את יכולתנו בתבונה ושאיפותינו לשלום ימומשו במהרה.

אסיים בתפילת "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן".

רות רוזנבלום-לב, אלמנתו של יעקב לב ז"ל

רמי ורמית

נכתב על-ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

רב סרן רמי גבעוני, מפקד פלוגה בגדוד השריון 125 [כיום 9215], נפל בקרב ב-י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973) במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן. עקב הקרב הכבד לא ניתן היה לחלץ את גופתו של רמי מהטנק שהושאר בשטח. רמי נחשב לנעדר במשך חודשים ארוכים, עד שגופתו הוחזרה על-ידי הסורים ב-1974 בהסכם חילופי השבויים. מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי בקיבוץ מעברות.

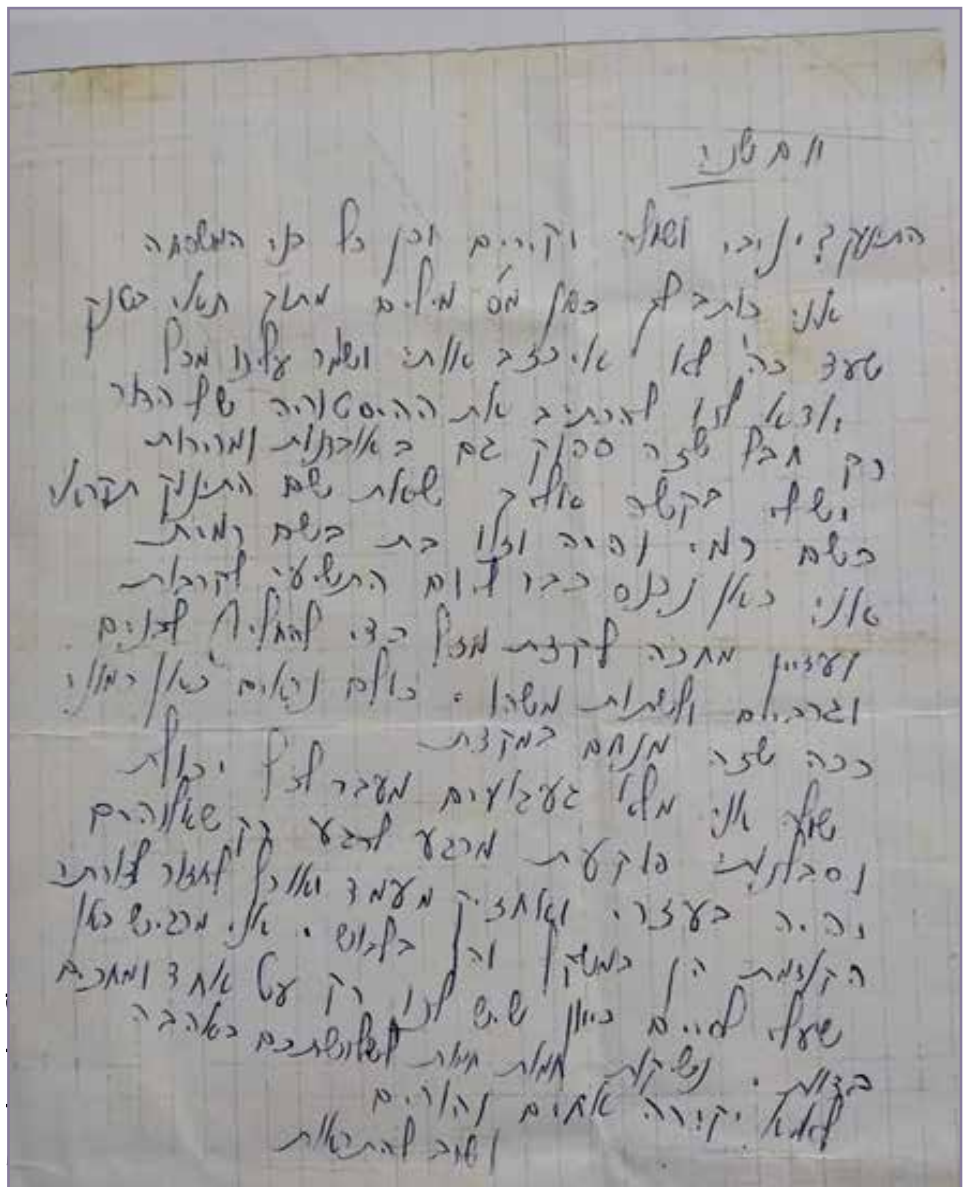
כאשר דליה נשאלה באם אפשר לפרסם את הסיפור, תגובתה הנפלאה היתה "ההיסטוריה היא לא שלי". לפניכם אחד הסיפורים המדהימים שמתגלים אחרי כל כך הרבה שנים!

ערב יום הדיכרון לחללי צה"ל תש"ף, תדהר, כלתה של דליה אלמנתו של ואשתו של הבן שי, העלתה לדף הפייסבוק שלה נר זיכרון שהדליקה באתר יזכור לזכרו של רמי. בעקבות כך, פנתה אליה רופאת השיניים של הילדים ושאלה מה הקשר שלה לרמי. תדהר ברהה מדוע היא שואלת, הסתבר שלרופאה יש בת דודה בשם רמית שהעלתה גם היא נר זיכרון שהדליקה לרמי ושרשמה בו שהיא נקראת על שמו:

מסתבר כי לאחר נפילתו של רמי ז"ל, מכבי נעמני, לוחם בפלוגה שבזמן שרמי נפגע היה בטנק שליזו, כתב מהשטח מכתב לשולה אשתו שהייתה בשלבי הריונה האחרונים ובו רשם: "יש לי בקשה אליך שאת שם התינוק תקראי בשם רמי והיה וזו בת בשם רמית". ואכן אשתו עשתה כבקשתו ולבת שנולדה קראה בשם רמית.

לפני כשנתיים במפגש לוחמי הפלוגה אצל דליה, מכבי סיפר על כך וגם מסר לה את המכתב, אבל בגלל ההתרגשות מהמפגש זה נשכח מדליה. וזה המכתב:

4185 א' ו-ב', תל ענתר ותל עלקיה. בין חללי הגדוד בקרב עם הכוחות העיראקיים, ביום שלמחרת 16.10.1973, היה גם חברו הטוב של רמי, מג"ד 125 סא"ל טוביה תורן ז"ל.

אחרי חיפוש קטן במגירת הניירות דליה מצאה את צילום המכתב שקבלה ממכבי במפגש ההוא. חיפוש קצר ומכבי אותר ונערכה שיחת טלפון מרגשת בין דליה ובינו. וכמובן גם עם רמית...

בערב יום הדיכרון תשפ"א, באזכרה לרמי על הדשא בקיבוץ מעברות, נערכה פגישה מרגשת בין דליה ומשפחת גבעוני לרמית וההורים שולה ומכבי.

עוד מעגל נסגר.

הקשר עם המשפחות

נכתב על-ידי דוד אמיר, קצין הנפגעים החטיבתי הראשון

זכרם של הלוחמים שנפלו אכל לי את הלב.

עוד בילדותי, בפרדס-חנה, ביקרתי בגן הנצחה בשם "גן עוז". הרעיון היה שהנה נגמרה מלחמת השחרור, לא תהייה עוד מלחמות, המדינה הוכרזה. אחד ההורים השכולים תרם חלקת קרקע והקים עליה פינת הנצחה לשמונה מבני פרדס-חנה שנפלו בקרבות.

גם הסיפורים של אבי, שהשתתף במלחמת העולם השנייה במסגרת הצבא הבריטי, טפטפו לי בראש את הצורך לשמור על הנצחת הנופלים.

מלחמת יום הכיפורים היתה כבר המלחמה השנייה שלי. במלחמת ששת הימים הייתי כבר חייל מילואים, משוחרר משרות חובה פחות משנה. במסגרת שרות החובה שלי נכחתי במלחמה על המים. לאחר מלחמת ששת הימים נתבקשתי כמו רבים אחרים לחזור לשרות קבע בכדי לשקם את הצבא. פנה אלי טלפונית סא"ל פינקו, שהיה אז סמח"ט 7 והכיר אותי מימיו כמג"ד 82. אכן, חזרתי לשנה אחת.

אחרי מלחמת יום כיפור הבנתי את הצורך במשלוח נציגים לאזכרות החיילים שנפלו בקרבות. ניגשתי אל המג"ד ואמרתי לו את מה שחשבתי והוא נפנף אותי לא בעדינות. אני מצידי, בחרתי לי חלל אחד והתייצבתי ליד קברו באזכרה של יום הדיכרון הכללי.

החלל שבחרתי היה יוסי פלק ד"ל, קצין שהגיע אלינו ממאגר קצינים. הוא הספיק להיות איתנו 3 ימים לפני שנהרג. ליד הקבר פגשתי את אימו של יוסי, את אלמנתו מיכל, את בנו מאיר ואת אחיו ואחותו של יוסי.

בשנה השנייה שעמדתי ליד הקבר, כבר הכירו אותי והתפתחה שיחה. מיכל, האלמנה, ניגשה אלי ושאלה מי אני. במשפט השני היא אמרה: צריך לבקר את כל משפחות הנופלים ואני מוכנה להתנדב עם האוטו שלי. תבוא וניסע אל כולם. אמרנו ועשינו.

נפתח מקצוע צבאי חדש, קצין נפגעים בגדוד שריון. רשימת הנופלים שלנו, רק של גדוד 125, הכילה 18 נופלים, מאצבע הגליל, דרך טבריה וחיפה והלאה דרומה עד אשקלון ובאר-שבע. רשימת הכתובות שהייתה בידי היתה לא בדיוק מעודכנת, לא היו טלפונים, כמובן שלא היו טלפונים סלולאריים. אנחנו הופענו בבתים: שלום, אנחנו מהיחידה שבנכם היה בה, באנו לראות מה שלומכם.

אחרי שתיקת מבוכה התפתחה שיחה מלב אל לב. בביקור השני כבר ההיכרות המוקדמת פרצה את השיחה. התגלו קשרים מעניינים. לדוגמא: אם שכולה שלמדה בבית הספר היסודי בברלין ביחד עם אבי ודודתי.

בשלב מסוים קצין הנפגעים החטיבתי יצא מהשרות וביקשו ממני להרחיב את תחום האחריות שלי לכלל החטיבה.

צירפתי בחרדת קודש את כל חללי החטיבה לרשימה שבידי. מעתה היו לי ברשימה 70 חללים, מה שיצר 120 כתובות לביקור. קיבלתי עזרה, מחברת "הד ארצי" שנתנו לי תקליטים וקלטות לחלוקה למשפחות, מיקבי הגולן קיבלתי 120 בקבוקי יין, באדיבות שגב ירבעם שהיה מג"ד בחטיבה. שי צנוע, לא לבוא בידיים ריקות.

בשלב הזה צירפתי לרשימה את חללי גדוד הסיור האוגדתי 288 שפוזרו אחרי המלחמה ואנשיו נטמעו בחטיבה שלנו. במקביל הוספתי ללוח השמות שעל האנדרטה, האנדרטה "שלנו", במחנה פלוגות, שמותיהם.

נוצרו קשרים אישיים ברמות שונות. מיכל פלק נישאה שנית, לרמי מקיבוץ שלוחות. נולד להם ילד משותף. אח של אחד הנופלים הגיע לחטיבה כקמ"ן. אביו של אחד הנופלים נפל בעצמו במלחמת השחרור.

ברבות הימים, אחרי שמיכל הקימה משפחה חדשה, הצטרפה אלי לסיבובי המשפחות אם שכולה עם סיפור חיים מהמם וסוחט דמעות: מדובר באימו של גיל טל ד"ל מחיפה. שמה חרמונה. אביה של חרמונה היה הפקיד של הברון רוטשילד בימי טרום המדינה. חרמונה נולדה בבית החולים הצרפתי בבירות. היתה התלבטות בעניין שמה. הציעו שיאונה, הציעו עוד רעיונות ונקבע שמה להיות חרמונה. חרמונה כילדה קטנה הסתובבה עם אביה בכל יישובי הצפון, כולל באזור הבשן, מעבר לגולן. רצה הגורל ובנה גיל נפל בקרב באותו האזור.

בשלהי מלחמת יום כיפור הגיע אלי פקיד משלישות הגדוד עם ערימת מכתבים וביקש שאעזור לו לחלק אותם לפי פלוגות. עשיתי כמיטב יכולתי ופתאום התחלתי לבכות בפרץ בכי קשה ומרטיט. זה היה מכתב אל אלישע ברמן ד"ל, מי שהיה איתי במסגרת הסדיר. הוא נפצע כמה ימים קודם וכשהמכתב הגיע לידי כבר דווח לי שהוא נפטר בעת הטיפול בתאג"ד. בכיתי.

בכיתי בעוד כמה אירועים. האחד, כאשר ישבה לידי ילדה בת 16-15 ואמרה לי: איפה היית כאשר הייתי בת 4 וצריכה אותך? אני לא יודע לענות על שאלה כזאת.

הקשר עם המשפחות

נכתב על-ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

החטיבה באמצעות קצין הנפגעים ונוספים שעוזרים שומרת על קשר רציף ותמידי עם המשפחות השכולות. קשר זה נעשה באמצעים שונים ומגוונים:

1. שיחות טלפוניות
2. ביקורים של המח"ט וקצין הנפגעים
3. אגרות מח"ט [לרגל יום הדיכרון לחללי מערכות ישראל, ראש השנה ופסח]
4. טקסי זיכרון שנתיים
5. השתתפות באזכרות, בהלוויות, ביקורי תנחומים ב"שבעה"
6. ביקורי אלמנות בלטרון
7. אירוח המשפחות בבסיס החטיבה בנפתלי
8. סיורי משפחות ברמת הגולן "בעקבות לוחמים"
9. השתתפות בחתונות ובשמחות משפחתיות
10. ועוד.

לדוגמה – אגרת מח"ט לראש השנה:

אגרת מח"ט "אגרוף הברזל" למשפחות השכולות של החטיבה
בפרוס שנת התשע"ח

שלום לכם,

בימים אלו אנו חוגגים יחד עם כל בית ישראל את חגי תשרי.

כולנו מודעים לנעשה מעבר לגבולות ועלינו לשמור כל הזמן על הערות, על הכסירות המבעיית של החטיבה ועל מוכנותה לקרב. בשנה האחרונה החטיבה התעצמה ונוספו לה כלים ולוחמים. החטיבה התאמנה בכל הרמות ובמתארים שונים ונחשבת כיום, כמו בעבר, כאחת מחטיבות השריון המובילות בצבא ההגנה לישראל. אנו תקווה שלא יופר השקט בבגולות, אך אם יודרש אין ספק כי החטיבה תמלא את משימותיה באופן הטוב ביותר.

אני מאחל לכולנו שנה טובה, שנת שלום, שנת שקט וביטחון.

מולי כהן, אל"מ
 מח"ט "אגרוף הברזל"

לקשר: אלדד אורן, קצין החינוך והנפגעים החטיבתי
 055-6622373 eldad.oren@013net.net

חטיבת "אגרוף הברזל"
 עמוד האש הרויך לפני המנוחה

ביקור מח"ט לדוגמה:

אירוח המשפחות בנפתלי 26.05.2015:

עצרת זיכרון לחללי החטיבה. לדוגמה - העצרת ב"יד לשריון", לטרון, 16.05.2017

ביקורי אלמנות ביקור ב"יד לשריון" בלטרון – לדוגמה ביקור הגב' דליה מלאכי-וגנר 13.11.2017:

השתתפות באבל - דוגמה:

חטיבת "אגרוף הברזל" – חינוך ומגעים
"יצאת הלוחמים כנשים תחשב" – אלוף יגאל אלון

20.10.2019

משפחת מרקוס-אסנת היקרים,

מח"ס "אגרוף הברזל" אליים עידן מורג ולוחמי ומפקדי החטיבה בעבר ובהווה משתתפים בצערכם העמוק על פטירתה של **נורית אסנת מרקוס**, אלמנתו של חברנו לשק וחלל החטיבה סגן **אליעזר מרקוסהמור** ז"ל, טפקד מוחלקת טנקים מגדוד 125 [9215], שנפל בקרב בסיני במלחמת ששת הימים.

בבניין ציון וירושלים תנחמו.

ברעות שריונאים,

אלדד אורן
קצין החינוך והמגעים החטיבתי במילואים

הגבוה שבע המולק לפני האתחם

ליווי הורים שכולים בדרכם האחרונה:

חטיבת "אגרוף הברזל" 514
18.12.2011

הספד לגב' **חרמונה טרימון-טל**,
אם שכולה לגיבור ישראל, בעל עיטור העוז ממלחמת יום הכיפורים, סרן גיל טל ז"ל,
חלקת ההורים של בית הקברות הצבאי חוף הכרמל, חיפה
18 דצמבר 2011

חרמונה היקרה,
לאחר 2000 שנות גלות שב העם היהודי לארצו על מנת לחזור ולהיות עם חופשי ועצמאי.
כדי להשיג עצמאות זו ולשמור עליה נאלצנו לאחוז בנשק ולהתגונן מפני אויבנו הקמים עלינו להורגנו, בבחינת "אם אין לי מי לי".
לשמחתנו, הטובים ביותר הם אלו ההולכים לפני המחנה,
לצערנו, חלקם אינו חוזר משדה הקרב.
כבד המחיר, יקר מכל.
אתם, ההורים השכולים, יותר מכולם, נושאים את נטל השכול, חשים וחווים ללא הרף את מועקת האובדן, את כובד הזיכרון, את ייסורי הגעגועים שאין להם קץ.

חרמונה היקרה –
במעשיך שילבת את הספרא ואת הסייפא – שירות בחיל הים של מדינת ישראל הצעירה ולאחריו שנים ארוכות של הוראה וחינוך.
ואין זה כלל פלא בעיני כי בבית של ערכים וציונות גדל וצמח גיבור ישראל גיל ז"ל.
בהקשר של גלות אחרת של עם ישראל מארצו אמר הנביא ירמיהו:
"...קול בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים – רָחֵל, מְבַכָּה עַל-בְּנֵיהָ; מֵאֲנָה לְהַנְחִים עַל-בְּנֵיהָ, כִּי אֵינְנִי" **(ירמיהו ל"א, טז)**
וכמו רחל כך גם את – בכית על בנדך שנפל ומאנת להתנחם.
חלפו 38 שנים מאז שגיל נפל. שנינו התבגרנו. אולי בגלל זה בשנים האחרונות הקשר הלך והתהדק. כואב את לכתך אבל שמח אני על שזכית לכמה רגעים של קורת רוח בהצלחתנו להעלות את גיל בדרגה ובאירוע המרגש שקיימנו רק לפני שבועות ספורים ב"יד לשריון" בלטרון.

חטיבת "אגרוף הברזל" 514
18.12.2011

עם סיום מלחמת יום הכיפורים חטיבת אגרוף הברזל נשלחה מרמת הגולן לתעלת סואץ. ברשותך הייתי רוצה להקריא שיר שכתבתי בזמן שישבנו שם:

החץ
פלח החץ כְּבָרַק לְבִי,
כְּמַעֲנֵן שׁוֹפֵעַ נֶגֶד דְּמֵי לְאֶרֶץ,
גּוֹפֵי הַשֶּׁלֶךְ כְּפָגֵר בֵּין פְּגָרִים.
אָבִי! אָבִי!!
אֵל נָא תַחְפְּשֵׁנִי בְּרִשִׁמּוֹת,
וְגַם בְּצִלּוּמֵי אֵינִי,
סוּפוֹת מִדְּבַר אֶת גּוֹיָתִי כִּיסוּ,
שִׁיכָת הִיא לְ"צֶמֶד הַשְּׂרוּפִים",
כְּאֵשׁ אַחַת הֵם בְּעָרוֹ עָלֵי הַצִּיר,
אוּלַּי לְרִכְבּ הַקְרוּסִים, הַמְנַתְּץ,
שֶׁם בְּסוּאֵץ, בְּפֶרֶזְרֵי הָעִיר,
אוּלַּי...
אָבִי! אָבִי!!
לִי אֵין תְּקוּנָה,
וּתְפַלְתִּי אֶבְדָּה,
כִּי אֵין כְּעַת אֵל מִי,
כְּאֶבֶד אֶצֶר,
הַסֵּר סִימֵן אֶבְלוֹת,
וְטִמֵן בְּאֶדְמָה דְּמַעַת עֵינֵי.

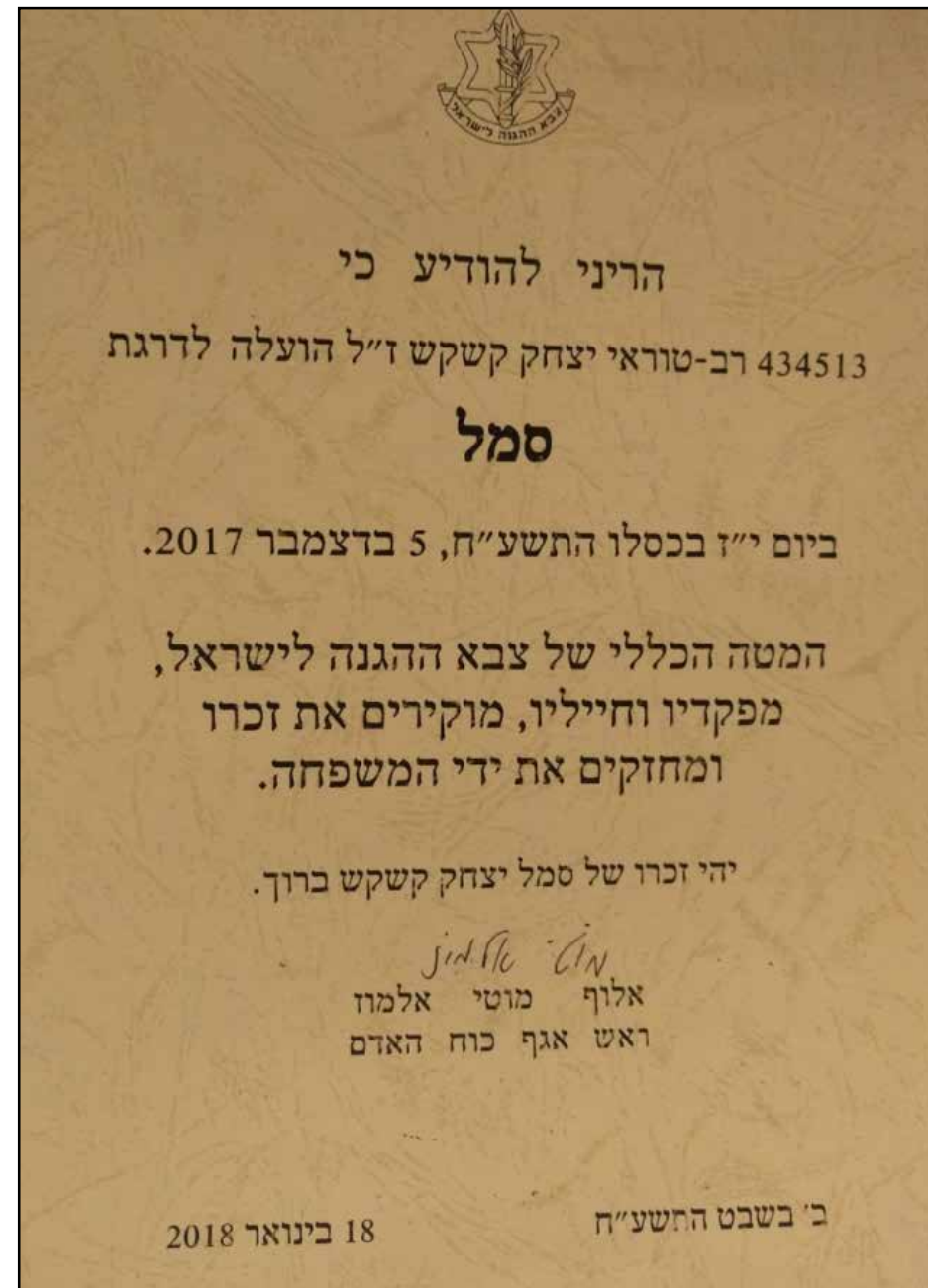
חרמונה היקרה,
בשם צבא ההגנה לישראל, בשם מפקדי ולוחמי חטיבת "אגרוף הברזל" ובשמי אני רוצה להיפרד ממך בתפילה קטנה.
"לו יהי".

אלדד אורן
קצין החינוך והמגעים החטיבתי במילואים

פעילויות נוספות:

1. עדכון דרגות חללים:

1. דרגתו של שלמה מלאכי ז"ל עודכנה ל-רס"ן
2. דרגתו של גיל טל ז"ל עודכנה ל- סרן
3. דרגתו של יוסי פלק ז"ל עודכנה ל-סגן.
4. דרגתו של יצחק קשקש ז"ל עודכנה ל-סמל.

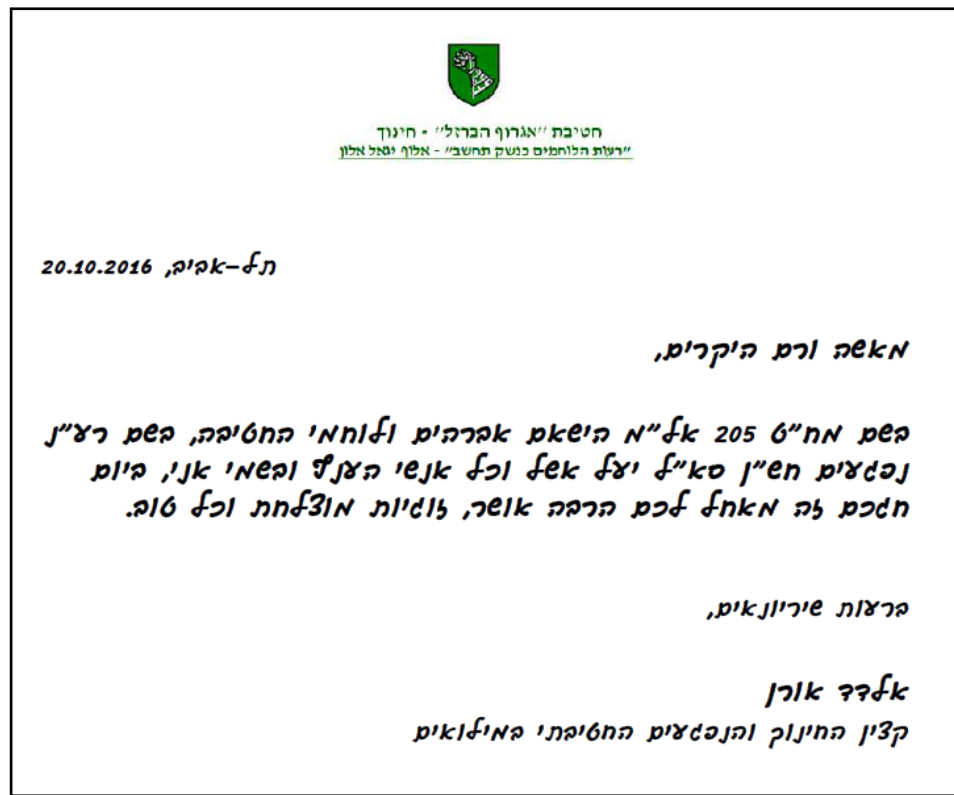

2. עדכון הכיתוב על כריות חללים:

1. הכיתוב על הכרית של רס"ן יוחנן אבינח ז"ל עודכן ל: "נפל בפעילות מבצעית ברצועת עזה"
2. הכיתוב על הכרית של מאיר דבורי ז"ל עודכן ל: "נפל בפעילות מבצעית במלחמת ששת הימים."
3. מסירת כרית חלל חדשה למשפחת פלק במקום הכרית שאבדה.
4. ניקוי וחיידוש הקבר והכרית של סגן יוסי פלק ז"ל בבית העלמין האזרחי בחיפה.

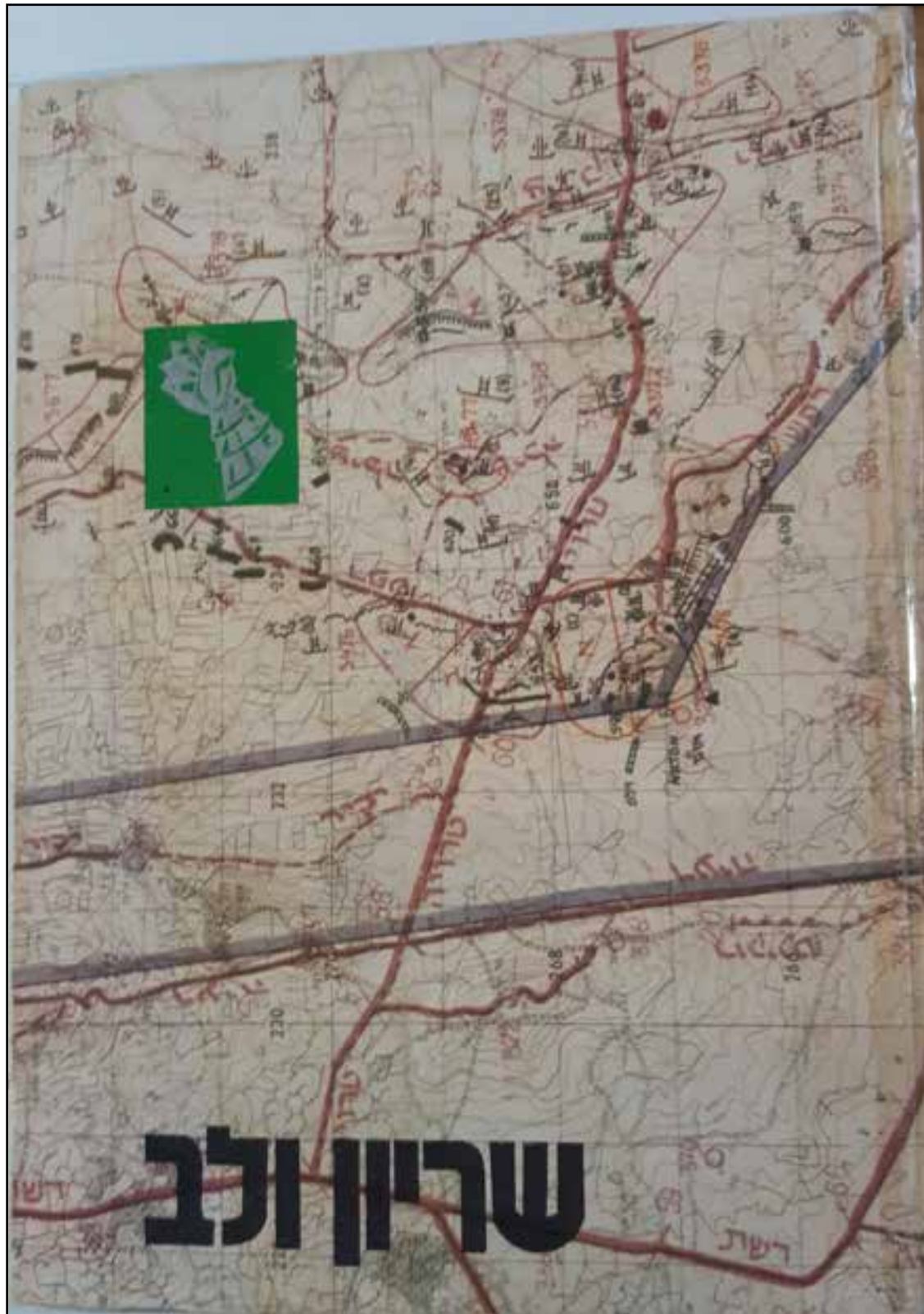
ברכה לחתונת בן שכול [וגם השתתפות כמובן...]:

דוגמה להתייחסות המשפחות:

נספח ב' – הספר שריון ולב (הודפס 1977)

שריון ולב

נכתב ע"י: מירון צור
יעקב אלבוים

איורים ועריכה גראפית: שאול קנז

ספר זה הוא מפעל ההנצחה לזכר נוספי החטיבה. כתיבתו, איורו, עריכתו והוצאתו לאור נעשו כולם בהתנדבות ע"י חיילי החטיבה. הספר נכתב על פי חוויות הלהטמים ע"י מירון צור, קצין החינוך החטיבתי, וע"י יעקב אלבוים, התמונות צולמו ע"י חיילי החטיבה וע"י מר דוד רובינגר, צלמי במחנה ולשכת העיתונות הממשלתית. הדפוס שודרטטו ע"י יואל בר דור, השערים צוירו ע"י שאול קנז. עריכת הספר והוצאתו לאור הונחו ע"י ועדה שהורגה היו: יעקב אלבוים, יורם בראון, יובל ברינה, יוסף יוסיפוב, גיא יעקבזון, דב ליכטנברג, מירון צור, משה ציגל, שאול קנז ומשה שחר.

עלויות הוצאת הספר לאור מוטנו מתרומות חיילי החטיבה וידידות, והמקצבת המחלקה להנצחת החייל במשרד הבטחון. הנייר נתרם ע"י מפעלי גייר אמריקאים ישראלים בע"מ, שאימצו את החטיבה במלחמת יום הכיפורים.

הספר נקרא ונבדק והעבודות שבו אושרו ע"י מחלקת היסטוריה במטכ"ל/מה"ד. הספר עבר ביקורת במחלקת בטחון שדה ואושר להפצה פנימית.

חודגנו נתונה למר יששכר חיימוביץ ז"ל, מנהל מפעלי גייר אמריקאים ישראלים בע"מ, על צורתו, ולמר גרשון ריבלין, יבדל"א, על קריאת כתב היד והערותיו.

לל הזכויות שמורות לאגודה לשמירת הקשר עם חטיבת האגרוף.

ועדת ספר החטיבה

נספח ג' – אגרוף של פלדה

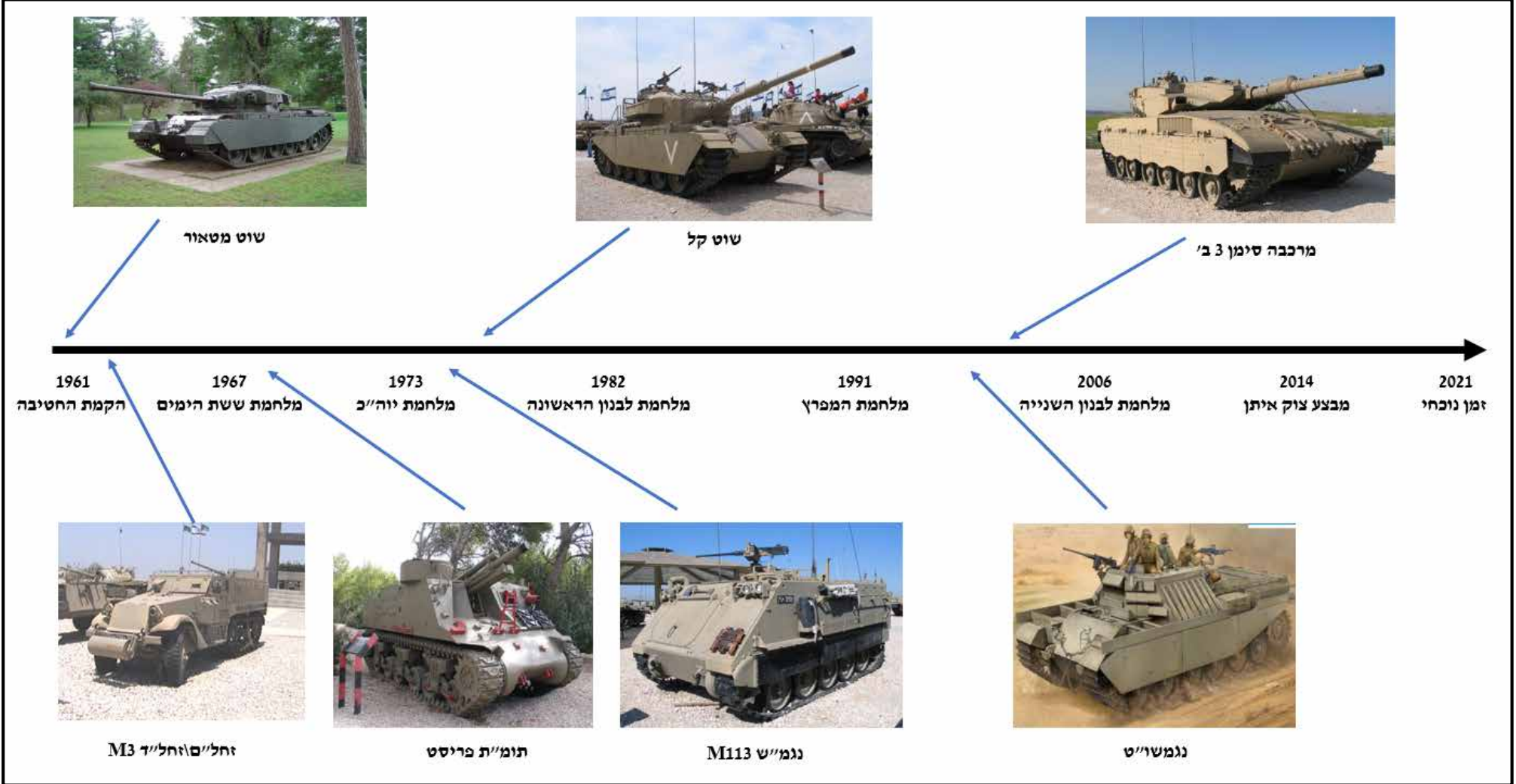

החוברת הונחה במקור על-ידי יובל בר-נר, קצין החינוך של חטיבת "אגרוף הברזל", 1973.

לידיעה:

- ההדפסה שאינה-ישרה-במיוחד – במקור
- הכתמים – מהשטח ...
- גודל הדף המקורי היה חצי LETTER, כדי לתת תחושה של חוברת שובצו 2 עמודים באותו דף.

מלחמת יום הכיפורים

סרן לב אמנון 6065

תיאור המעשה:
ביום 9 באוקטובר 1973, בשעות הערב, כאשר חלק גדול של טנקי הגדוד היו בלוג כשרים בניגון סרן אמנון לב, נכף החימוש הגדודי, והלחמת לב יום הכיפורים ארכה כשלושה שבועות. מלחמת ששת הימים והלחמת לב יום הכיפורים ארכה כשלושה שבועות. מלחמת ששת הימים ארכה כשלושה שבועות. מלחמת לב יום הכיפורים ארכה כשלושה שבועות.

על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז
א"ר תשל"ה מאי 1975, מרדכי גור, רב אלוף, ראש המטה הכללי

מלחמת יום הכיפורים

סרן קוטף אסף 471660

תיאור המעשה:
מלחמת יום הכיפורים השתתף סרן אסף קוטף בקרבות רמת הגולן בחסידי מפקד צוות סיור על גבי ג'יפ. ביום 10 באוקטובר 1973 בקרב על חל פארס התמקד טנק אויב על סמדת החל מפעל טנקים. סרן אסף קוטף הגיע למקום, סיע בפניו המפגעים ואחר כך איגף את הטנק שבטח שעדיין לא סוחר מחיל"ל אויב והרוץ ירה בנשק האישי על גנות הטנק הסורי ומש"ך לעברו רמזים. כשאלו מלאו הרימונים חזר אל סמוכותו, הנטיד בתחמושת, שב למקום הטנק ופגע באנשי צוותו. בכך הביא לכבוש החל. בליל 18-19 אוק' 1973 השתתף בכיבוש מחדש של חל-ענת. הוא פיקד עד סוף של שני ג'יפים וזחל"ס וסיר את התעלות והעמדות שנכבשו במשך הלילה על סמות קומנדו של האויב. בכך הביא לכבוש החל מחדש. משך כל ימי לחימתו נטק גם בחילוק נפגעים וניחא אש ארטילרית, תצפית והשגת יעודת. במעשה אלה גילה סרן אסף קוטף אומץ לב, חריף-פטי, דבקות במשימה ואחרות לחיים.

על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז
תשרי תשל"ו ספטמבר 1975, מרדכי גור, רב אלוף, ראש המטה הכללי

מלחמת ששת הימים

סגן לייבנוירט שמואל 947099

תיאור המעשה:
ביום ה-8 ביוני 1967, בואדי ליד, נטע סגן שמואל לייבנוירט בג'יפ סיור כדי לאגן את טנקי האויב ולאפשר השמדתם. הוא התקרב עד טווח של 150 מטר מטנקי האויב, דיווח למחוזות על מקום הימצאם ועל אף האש. שניתנה עליו, המשיך לדווח בקור רוח, באומץ לב ונדון מסיפילי - דבר שאפשר את השמדת טנקי האויב והביא להכרעה בקרב.

על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז
נסן תשל"ג אפריל 1973, דוד אלעזר, רב אלוף, ראש המטה הכללי

מלחמת יום הכיפורים

סגן טל גיל ז"ל 2076446

תיאור המעשה:
ביום השני לקרבות ברמת-הגולן נפגע אחד הטנקים שלו. ומפקד נפגע ונפל לצריח. תחת אש אויב נע טל ז"ל לעבר הטנק שנפגע וחילץ את מפקדו. באותו זמן נפגע טנק נוסף שלו, וגם את טווח חילץ סגן גיל ז"ל. מאוחר יותר, באחת ההתקפות בדרום הרמה הסורית, עלתה יחידתו של סגן גיל ז"ל על שדה-המוקשים, וטנקים רבים נפגעו. מתוך שדה-המוקשים המשיך סגן גיל ז"ל ללנה את הקרב עם האויב אגב חילון יחידתו לאחור. מאוחר יותר הוא נהרג באו"ס-בוטנה. במעשה אלה גילה אומץ-לב, קור-רוח וסדר מרהיב.

על מעשה זה הוענק לו: עיטור העוז
אייר תשל"ה מאי 1975, מרדכי גור, רב אלוף, ראש המטה הכללי

מלחמת ששת הימים

סא"ל ברעם אברהם 20822

תיאור המעשה:
ביום ה-5 ביוני 1967, החל מלחמת המערכה במיזרע התיכון. ספק סא"ל אברהם ברעם על הגדוד, שעל לחם בראש הרטיבה במשך 80 שעות רצופות, ללא הספקה, בקרבות שפרלו ליד ברי לחסן, בגבול לבנון, בביר חסנה, במעבר המיתלה לאורך הירדן, הגדוד שבסקיור השמיד מספר רב של טנקי אויב, תוך לחימה בתנאים קשים ובלתי רגילים. יש לזכור במיוחד את קרב החסימה של מעבר המיתלה בפני גייסות האויב הסוג. שנמשך 18 שעות. בקרבות אלה גילה כושר מנהיגות והיה לזוגמא אשית לביקודיו.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
נסן תשל"ג אפריל 1973, דוד אלעזר, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד פיקוד הדרום האלוף ישעיהו גביש מיום ד' חשון תשכ"ח, 7 בנובמבר 1967

מלחמת ששת הימים

טוראי עובדיה יהושע 415506

תיאור המעשה:
ביום ה-8 ביוני 1967, במעבר המיתלה, הציב טוראי יהושע עובדיה מקלע 0.3 לחסימה. הוא איתר כיתה של אויב מאחוריו. מטווח קצר הפעיל את משקו האש ומקלע 0.3 נגד האויב, התגבר עליו והמשיך בפעולת החסימה.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
נסן תשל"ג אפריל 1973, דוד אלעזר, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד חטיבה 002 אל"ם ישכה שדמי מיום ד' חשון תשכ"ח, 7 בנובמבר 1967

מלחמת ששת הימים

סרן יקואל אילן ז"ל 470012

תיאור המעשה:
ביום ה-6 ביוני 1967, בביר לחסן, בעת קרב עם טנקי אויב, הפעיל סרן אילן יקואל ז"ל זרקור לאיתור האויב. תוך כדי פעולתו זו, משך סרן אילן יקואל ז"ל את אש האויב, נסגע ונהרג.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
נסן תשל"ג אפריל 1973, דוד אלעזר, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד חטיבה 002 אל"ם ישכה שדמי מיום ד' חשון תשכ"ח, 7 בנובמבר 1967

מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים

טוראי אלפרון ראובן ז"ל 492046

תיאור המעשה:
במים ה-3-5 בנובמבר 1969, עבדה יחידתו של טוראי ראובן אלפרון ז"ל בהקמת ביצורים באזור תעלת סואץ. העבודה נעשתה על ידי חיילי היחידה, בעיקר בשעות הלילה, בגלל אש נקל, שמרתת עליהם ללא הספק. בתהליך הבנייה של הביצורים, היה הכרח שאחד החיילים יעבור לאורך הביצורים בגז הפונה אל האויב והגלוי לאש שלו. טוראי ראובן אלפרון ז"ל התנדב לעשות עבודה זו. הוא התמיד בנכח שלושה ימים, אף על פי שבהתאם לסידור העבודה, היה זכאי ליום מנוחה ביום השני של העבודה. במשך כל זמן העבודה היה הוא דוגמא ומופת לחיילי יחידתו. הוא עודד אותם להמשיך בעבודה והתעקש לעשות את העבודות הקשות ביותר. ביום העבודה השלישי, כשדובר על הפסקת העבודה, מחמת התגברות אש האויב, התנדב טוראי ראובן אלפרון ז"ל להמשיך ולשים את העבודה למרות סכנת אש אויב. תוך כדי עבודה זו נסגע ונהרג.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
נסן תשל"ג אפריל 1973, דוד אלעזר, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מצל"ש מפקד פיקוד הדרום האלוף אריאל שרון

מלחמת ששת הימים

סרן יעקובזון גיא 413826

תיאור המעשה:
ביום ה-7 ביוני 1967, בביר לחסן, בקרב עם טנקי אויב, נסגע הטנק של סרן גיא יעקובזון מספר פעמים. הוא החליף טנק והמשיך לפקד ולסנן את אש הטנקים של פלוגתו עד גמר הקרב. לאחר קרב זה, נחל קרב עם טנקי אויב בגלל לבני והשמד 18 טנקים. בהמשך הלחימה בקרב על מעבר המיתלה, השתתף סרן גיא יעקובזון בחסימה נגד גייסות האויב הסוגים. חסם גישה האויב לפתחים והשמד את טנקי האויב.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
נסן תשל"ג אפריל 1973, דוד אלעזר, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד פיקוד הדרום האלוף ישעיהו גביש מיום ד' חשון תשכ"ח, 7 בנובמבר 1967

מלחמת יום הכיפורים

רס"ל אליאני מרדכי 209108

תיאור המעשה:
ביום 6 באוקטובר 1973 שימש רס"ל מרדכי אליאני כנוהג המג"ד. ב-11 באוקטובר 1973 אבג תענה מהירה לעמדות, חל ניתוק בין המג"ד ל שאר הטנקים. רס"ל מרדכי אליאני, ביחסות האישית, הסין כמה טנקים לעמדות-אש. ב-12 אוק' 1973 חילץ פצועים תחת אש ארטילרית נכדה, כשהוא עצמו יוצא חשוף לאש האויב. חובט ומסנה את הפצועים. בליל 19 אוק' 1973, בקרב על אום-בוטנה, חילץ וספה כ-6 פצועים מכוו-הצנחנים, מגדוד ה-חרמ"ש ומגדודו - וכל-זה תחת אש ארטילרית נכדה, וכשהוא עצמו נתון לסיכון חמור. רס"ל מרדכי אליאני, ששירת ביחידה בהתנדבות (עבר את גיל השיחה ביחידה קרבית), גילה, במשך הקרבות אומץ-לב, מסירות ואחוות-לחמים למופת.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
איר תשל"ה מאי 1975, מרדכי גור, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד פיקוד הדרום האלוף אריאל שרון

מלחמת יום הכיפורים

סא"ל מלר משה 461427

תיאור המעשה:
עב פרוץ הקרבות שימש סא"ל משה מלר כ-מג"ד טנקים והשתתף עם גדודו בדרגות השריון שחדר לרמת-הגולן. ב-18 אוק' 1973 סבל מחוסר נוחים אך סירב לפסי ושבכ תחת נטק בחפון. כשהוא מקבל עזר-חולים. באיש לילה יצא יחידת לסייע לגדוד צנחנים לבוש את הכפר אום-בוטנה. סגנו של סא"ל משה מלר מונה למפקד הכח במקום - אר-על-ס-ק-ו נסס סא"ל משה מלר לטנק-הפיקוד ולטע עמם. כאשר החל הקרב, החליף ביחסות את סגנו, והצליח לחלץ חלק מיחידתו מאש האויב. תוך כדי כך נסגע. בכל מעשיו גילה אומץ-לב וקור-רוח. ושמש דוגמה ומופת לסקיורו בחטיבתו ובדבקתו במספרה.

על מעשה זה הוענק לו : עיטור המופת
איר תשל"ה מאי 1975, מרדכי גור, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד פיקוד הדרום האלוף ישעיהו גביש מיום ד' חשון תשכ"ח, 7 בנובמבר 1967

מלחמת יום הכיפורים

סרן מאור אורי 217841

תיאור המעשה:
במלחמת יום הכיפורים שימש סרן אורי מאור בתפקיד מפקד מחלקת מרגמות. בתאריך 12 אוק' 1973 התארגן גדוד של סרן אורי מאור לבימת השריון הסורי ברמת הגולן מזרחית לכפר מסתרה. עם רדת החשיכה החלו כוחות שריון סורי לירות בכוחות הגדוד תוך שימוש באמצעי ראיית לילה, סרן אורי מאור ומחלקתו היו באותה עת במרחק מספר קילומטרים ממקום הערכות של הגדוד ובשל הצורך להגיע למקום במהירות הוביל את מחלקתו בלילה, באיזור לא מוכר. דרך כפר שהיה תפוס ע"י כוחות אויב והגיע לאזור החסימה. סרן אורי מאור הפעיל את מחלקתו וסייע לגדוד לנהל את הקרב וההחלטה. ע"י אמצעי התאורה שהפעיל במעשיו גילה סרן אורי מאור אומץ לב, זימה ותושיה.

על מעשה זה הוענק לו : צל"ש הרמטכ"ל
תשרי תשל"ד אוקטובר 1973, מרדכי גור, רב אלוף, ראש המטה הכללי

[חזור >>](#)

- מלחמת העצמאות
- בין מלחמת העצמאות להבצע קדוש
- מלחמת ששת הימים
- מלחמת יום הכיפורים
- מלחמת יום האימונים
- בין מלחמת יום הכיפורים למלחמת שלום הגליל
- מלחמת שלום הגליל
- התקופה שלאחר מלחמת שלום הגליל
- מלחמת לבנון השנייה
- העיטורים
- חימוש עיטורים

העיטור הומר מציון לשבח של מפקד פיקוד הדרום האלוף אריאל שרון

דעה אישית

באופן יחסי לחטיבות אחרות ניתנו מעט מאוד ציונים לשבח ועיטורים ללוחמי החטיבה.

גם מפקד החטיבה במלחמת ששת הימים אל"ם ישכה שדמי וגם מפקד החטיבה במלחמת יום הכיפורים אל"ם יוסי פלד היו בדעה שיש לציין לשבח רק במקרים יוצאי דופן. מהיכרותי רבת השנים את ההיסטוריה של החטיבה ושל חיל השריון עלי לציין כי היו מקרים רבים נוספים שללא כל ספק ניתן היה להעניק בגינם ציונים לשבח.

אציין כאן לדוגמה מקרה אחד בולט, וזה המקרה של סרן שמעון גולן, מפקד פלוגה בגדוד 61, שבאומץ לב בלתי רגיל יצא להתקפה על הדיביזיה העירקית, בשטח פתוח לחלוטין וללא כל מחסה, כשכל הכוח שעמד לרשותו מנה 6 טנקים בלבד! והתקפה זו שבשה ובלמה את התקפת האויב. שמעון הומלץ לקבלת עיטור על-ידי המח"ט אך הודיע לוועדת העיטורים כי הוא מסרב לקבל. אין לי כל ספק כי באם קרב זה היה נבחן היום, שמעון היה מקבל את עיטור הגבורה.

מבחינתי האישית, שמעון גולן וכל שאר אנשי החטיבה לדורותיהם, אלו שקבלו ציונים לשבח ואלו שלא, הם גיבורי ישראל.

רס"ן (מיל) אלדד אורן

קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

נספח ו' – מפקדי החטיבה לדורותיהם

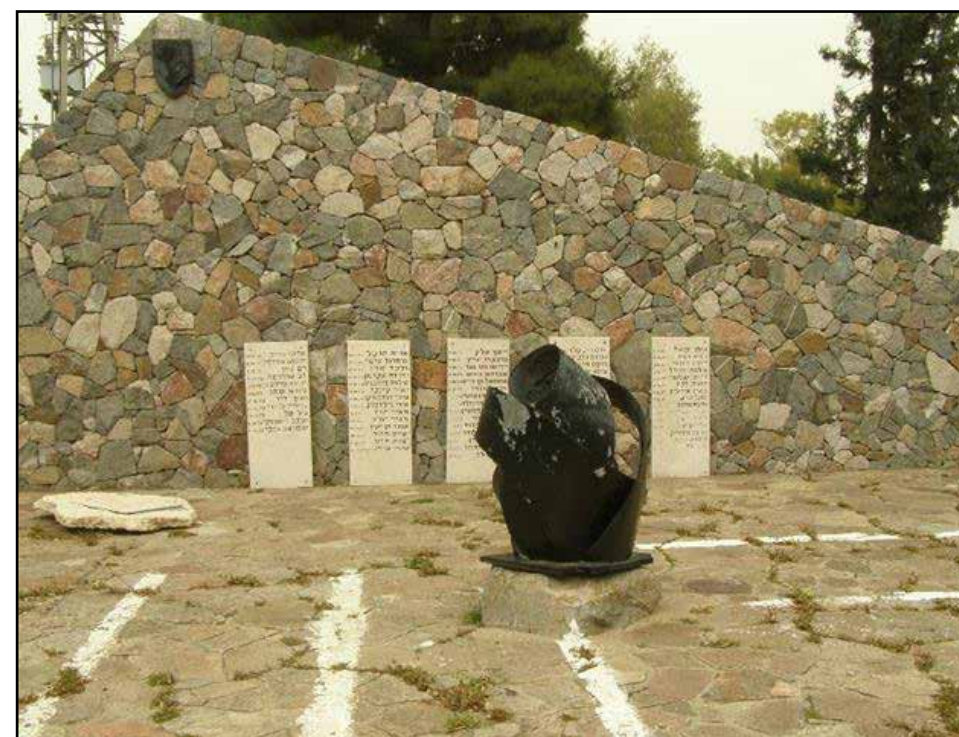
שם	מ-...עד-...
יששכר [ישכה] שדמי	1968 – 1961
מנחם מרון	1970 – 1969
קלמן מגן	1971 – 1970
מנחם אבירם	1973 – 1971
יוסי פלד	1974 – 1973
גיא יעקובזון	1980 – 1974
מיכאל ברקו	1981 – 1980
יהודה [יודקה] פלד	1982 – 1981
יורם אלדר [אדלר]	1984 – 1982
מאיר זמיר	1986 – 1984
אסף סלע	1990 – 1986
דני בס	1994 – 1990

שם	מ-...עד-...
שמואל רוזנטל	1997 – 1994
משה יתום	2000 – 1997
גיל בן חיים	2003 – 2000
אמנון אשל	2006 – 2003
עמיחי אברהמס	2008 – 2206
שמואל אולנסקי	2011 – 2008
מאיר בר מאיר	2012 – 2011
אוהד נג'מה	2015 – 2012
הישאם איברהים	2017 – 2015
מולי כהן	2019 – 2017
עידן מורג	2021 – 2019
שאול ישראלי	2021 –

**נספח ז' – אנדרטאות
האנדרטה במחנה פלוגות
[מאתר "יזכור"]**

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN3476_C2A056EDD470119D5423B1B713B4](https://www.izkor.gov.il/en3476_c2a056edd470119d5423b1b713b4)

האנדרטה ניצבת בהמשך לרחבה גדולה ומרוצפת, בחזיתה טנק ותרנים לדגלים. בנויה מחומת אבנים שצורתה כמשולש המתנשאת לגובה חמישה מטרים. בראש המשולש קבוע סמל החטיבה, אגרוף עשוי ברזל, ובחזיתה חמישה לוחות מוארכים מאבן מלוטשת ועליהם חקוקים שמות הנופלים. בחזית החומה פסל ברזל שחור, דמוי אבוקת זיכרון, שגובהו כמטר וחצי. האנדרטה הוקמה ביוזמת המשפחות השכולות והחטיבה. האבנים הובאו מתמנע. נבנתה ב-1969 ע"י אנשי היחידה והפסלת יונה פולומבו.

אתר ההנצחה בפארק העוצבות בלטרון
 נכתב על-ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

באמצע שנות ה-80 של המאה הקודמת החליט האלוף [מיל] מוסה פלד, שהתמנה ליו"ר עמותת "יד לשריון" בלטרון, להקים פארק עוצבות בחורשת הקרן הקיימת לישראל המקיפה את המצודה.

מוסה ביקש כי חטיבה 205, החטיבה המובילה של אוגדה 146 במלחמת יום הכיפורים, תהיה החטיבה הראשונה שתקים אתר משלה בפארק.

"כפרס" על הראשוניות, החטיבה הורשתה לבחור את המקום שבו יוקם אתר ההנצחה. ואכן המקום שנבחר, מצפון-מזרח לבניין המצודה, הוא השטח שנראה היפה ביותר והמתאים.

ההגבלה היחידה שמוסה הטיל הייתה ששמות הנופלים לא יירשמו על האנדרטאות, אלא אך ורק על לוח שמות אחד ברחבה המרכזית.

קבוצת ותיקי החטיבה נענתה לאתגר, כאשר "הרוח החיה" בפעילות היה קצין החימוש המיתולוגי של גדוד 61 רס"ן [מיל] אמנון לב.

סייעו לידו ישכה שדמי, חיים עדיני, אורי עצמון, דוד אמיר, אורי קפלן, אהוד אברהם, שלמה אליה, אלדד אורן וחברים נוספים.

הרעיון הראשון היה להעביר את האנדרטה מפלוגות ללטרון. הסתבר כי הדבר ישים מבחינה טכנית, כלומר להניף את האנדרטה עם מנוף על משאית ולהעביר אותה, אך מסובך מאד עד בלתי אפשרי מבחינה חוקית, כי נדרשים חתימות ואישורים של כל בני משפחות הנופלים.

לכן הוחלט להקים אתר והאנדרטה חדשים. הוחלט כי האנדרטה החדשה תהיה דומה, אך לא זהה, לאנדרטה בפלוגות.

פרוטוקול צוות הנצחה

1.6.92

נוכחים: ישכה שדמי, אמנון לב, יורם אלדר, פיטר, אינפורמציה: א) קבלנו אישור בע"פ על העמדת השטח בלטרון לטובת אנדרטת החטיבה. יש לדאוג לקבלת האישור בכתב מעמותת השריון. הוצגה תוכניתו של א. גרנט לאירגון השטח ולמורשת הקרב בלטרון.

ישכה: מציע לרכז את האתר ולא להתפשט על שטח נרחב. האנדרטה צריכה לבטא את מורשת הקרב של החטיבה בשלושת המלחמות. מציע במתכונת שלחן חול (על דפנות במה מרכזית).

יורם: מצטרף לדעתו של ישכה של ריכוז הפרויקט, וראה זאת כשלוש עליות לבמה מרכזית. מבנה האנדרטה יכול להיות מבטון, פיברגלס, עופרת או כל פתרון טכני אחר.

החלטות:

- יש להכין תוכנית נוספת לארגון השטח ברמה של זו שהוצגה.
- קביעת ועדה שחליט: א. על התוכנית. ב. עקרונות התוכנית הנבחרת. ג. הנחית האדריכל. ד. מינוי מנהל הפרויקט.
- הקמת ועדת תקציב שחפידה: א. הגשת תקציב לביצוע התוכנית. ב. ארגון גיוס הכספים.
- לא יפורק האתר בפלוגות עד לגמר הקמת אתר לטרון.
- לפנות לענף היסטוריה לביצוע חקיר על מלחמות החטיבה לצורך: א. ערכת מורשת הקרב בחטיבה. ב. ספובי הקרבות באתר לטרון.

רשם: פיטר

לצורך ההקמה נאספו תרומות רבות, כאשר העיקריות ביניהן היו של "מפעלי תובלה" ושל משפחת בראשי מירושלים [סמ"ר יצחק בראשי, שריונו מגדוד 125, נפל בקרב ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים].

תכנון האתר בלטרון - מבוא כניסה והנצחה

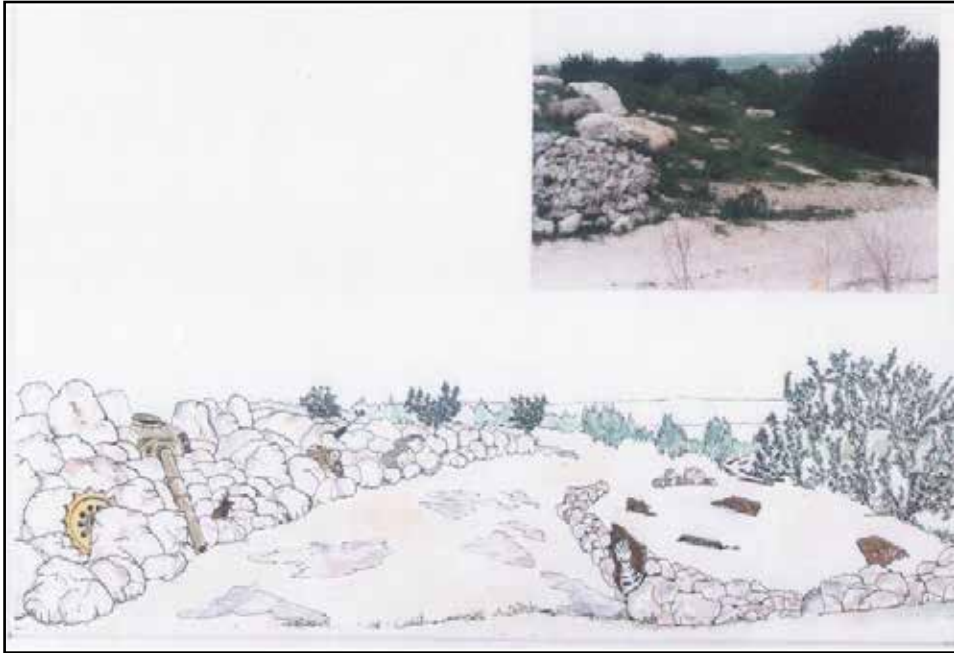
נ"י אלדד אורן

תכנון האתר בלטרון - מבוא כניסה והנצחה

מבוא	2500	מבוא	2000
מבוא	1000	מבוא	14000
מבוא	2000	מבוא	2000
מבוא	560	מבוא	26860
מבוא	2340	מבוא	24520
מבוא	4166	מבוא	28866
מבוא	16000	מבוא	12866
מבוא	500	מבוא	500
מבוא	500	מבוא	1000
מבוא	1000	מבוא	1000
מבוא	2000	מבוא	2000
מבוא	2000	מבוא	20520
מבוא	120	מבוא	500
מבוא	500	מבוא	14920
מבוא	1000	מבוא	14920
מבוא	14920	מבוא	14920

22.9.93

אתר ההנצחה בנוי במורד ומורכב ממדרגות (טרסות). במדרגה העליונה מונחים שלושה לוחות אבן גדולים ועליהם חיצו מתכת המתארים את קרבות החטיבה: במלחמת ששת הימים, במלחמת יום הכיפורים ובמבצע שלום הגליל. את רחבת הלוחות תוחמת חומה שעליה מילים מהשיר "מי שחלם" שכתב דידי מנוסי. את הלוחות עיצבו ובנו הפסלים ורדה גבעולי ואילן גלבר.

תכנון האתר בלטרון - מבוא כניסה והנצחה

מדרגות יורדות אל המדרגה התחתונה, בה יש רחבת אבנים הנתחמת בקיר אבן שצורתו כמשולש. הקיר מורכב מעשרות לוחות אבן שאוחדו יחדיו לגוף מלוכד. למרגלות הקיר לפידי זיכרון. בראש הקיר, בקודקוד המשולש, קבוע תבליט ברזל של סמל החטיבה. בתחתית הקיר מצד שמאל לוח מתכת ובו פרטי החטיבה, ציון המלחמות בהן נטלה חלק והמשפט: "חייליה ומפקדיה כתבו במעש, בגבורה ובדם בדפי ההיסטוריה של עם ישראל".

נספח ח' – יד לנופלי החטיבה
 כִּי־מָדִי דְבָרֵיבֹזָזְכָר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד
 ירמיהו פרק ל"א פסוק י"ט

באתר נערכים מידי פעם אירועים של החטיבה, למשל מקסי החלפת מח"מים:

בתמונה: אל"ם הישאם אברהים מחליף את אל"ם אוהד נג'מה, מאי 2015

לציין כי היות והחורשה כולה היא של הקרן הקיימת לישראל, נמצאים באתר גם שולחנות פיקניק וניתן לקיים בו גם אירועים נוספים כמו מפגשי משפחות בטבע, ועוד.
 הכניסה חופשית.

בשולי האתר חברי העמותה הקימו גם אנדרטה לאוגדה 146, שבמסגרתה החטיבה לחמה במלחמת יום הכיפורים.
 האנדרטה מדמה את תג האוגדה.

אנדרטה לנופלי גדוד 61
 [מאתר "יזכור"]
[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN_ECD5BF19A7944AD45FC4531A8A11D92B](https://www.izkor.gov.il/en_ecd5bf19a7944ad45fc4531a8a11d92b)

ממזרח לכביש מס' 808, כ-900 מטר מדרום לכניסה ליישוב יונתן.
 האנדרטה הוקמה על-ידי המשפחות השכולות ולוחמי הגדוד בשנת

1985 ומתוחזקת על-ידי המועצה המקומית רמת הגולן.
 האנדרטה ברחבה תחומה בעמודים. כוללת שני סלעים מלוטשים הניצבים על בימת אבן לבנה ועליהם שמות הנופלים ומועדי נפילתם.
 בין שני הסלעים הגדולים נתון סלע קטן ובו פרטי היחידה, לפני הסלע הזה לפיד זיכרון שלרגליו סמל מתכת של היחידה.
 על האנדרטה רשומים שמות תשעת לוחמי הגדוד שנפלו במלחמת יום הכיפורים.

חורשה לנופלי פלוגת הסיור

נכתב על-ידי אלדד אורן, קצין החינוך, המורשת והנפגעים החטיבתי

בשנת 1968 לאחר מלחמת ששת הימים, בעת שירות מילואים, לוחמי הפלוגה הקימו בסיני 3 אנדרטאות מאולתרות:

1. במעבר הג'ידי - הג'יפ הפגוע, שם נפלו: גדעון פרנקל, זיו סוכר, שרגא שמיידלר

2. בצומת בכניסה למיתלה - פלמת בזוקה של טנק, שם נפלו: רני מרכס, אורי בן שלום

3. בין צומת הג'ידי לצומת המיתלה - פלמת בזוקה של טנק ופגזים, שם נפלו: שלמה מלאכי, אמנון גרוזניק, יורם רוטפלד

לפני החזרת סיני למצרים הג'יפ ופלמת בזוקה הועברו לחורשת הקרן הקיימת לישראל שליד צומת גולני ונוצרה אנדרטה אחת. בכניסה לחורשה רחבת סלעים ובליבה, בחזית סלע רחב, לוח בהיר ובו פרטי ההנצחה. בלב החורשה הונחו שרידי ג'יפ ששימש את הלוחמים בסיני והובא לכאן בעת פינוי האזור בתחילת שנות השמונים. שרידי הג'יפ נגנבו לפני כמה שנים בידי גנבי ברזל. בין עצי החורשה ניצבים פלמת בזוקה של טנק סנטוריון כמה עמודי אבן וברזל שעליהם חקוקים שמות נופלים ומועדי נפילתם.

גלעד לזכר יצחק בראשי
 [מאתר "יזכור"]
 כביש 98, צומת אורחה

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN51_EA5CB78BD71ED63871340E50312041](https://www.izkor.gov.il/en51_ea5cb78bd71ed63871340e50312041)

סמ"ר יצחק בראשי מירושלים, לוחם שריון מגדוד 125, נפל במקום זה בקרב נגד הסורים ביום י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973), מלחמת יום הכיפורים.
 הגלעד ברחבה עגולה ותחומה באבנים, על תלולית עפר לצד הצומת. ברחבה סלע גבוה ורחב ולמרגלותיו סלע נמוך ומוארך. בראש הסלע הגבוה תבליט שחור של טנק ומתחתיו שם הנופל ונסיבות נפילתו. הגלעד הוקם על-ידי המשפחה והחברים מהגדוד.

אנדרטה לזכר יונתן גוברמן
 [מאתר "יזכור"]
 כביש 98, צומת אורחה

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN_B5EF986A7B421B6A123BFFC4EE7E212A](https://www.izkor.gov.il/en_b5ef986a7b421b6a123bffc4ee7e212a)

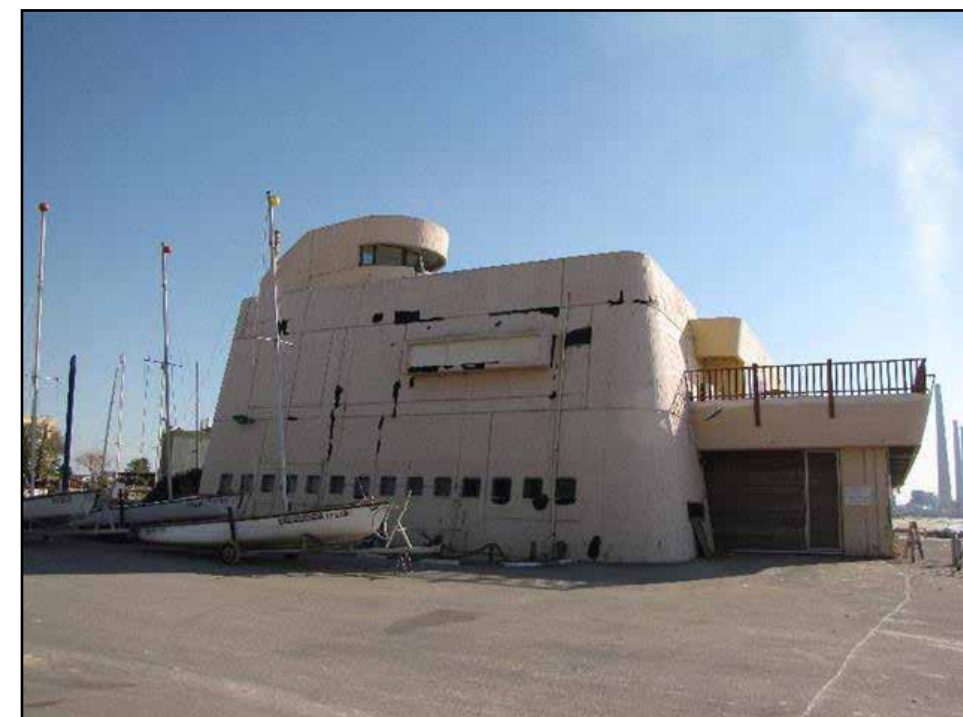
סרן יהונתן גוברמן מקיבוץ רמת הכובש, קצין שריון מגדוד הסיור 288, נפל בקרב במקום זה ביום השלישי למלחמת יום הכיפורים, י"ב בתשרי תשל"ד (08.10.1973).
 האנדרטה בשדה הפתוח, ברחבה תחומה באבנים לבנות. לצידה קיר בזלת. בצל שיח בקצה הרחבה ניצב על בסיס בטון סלע בזלת שראשו מחודד, סביב לו פזורים חלקי פגזים ומרגמות. על הסלע נכתבו באותיות שחורות שם הנופל ונסיבות נפילתו. ההנצחה ביוזמת משפחת הנופל וחבריו מהקיבוץ. בוצעה בתשל"ד (1974).

בית הסירות על שם אמנון גרוזניק-קפישקה, קיבוץ שדות ים
 [מאתר "יזכור"]

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN_EE8736B8A4E4D4F8046A587F0F171F6C](https://www.izkor.gov.il/en_ee8736b8a4e4d4f8046a587f0f171f6c)

רס"ל אמנון גרוזניק מקיבוץ שדות ים, לוחם סיירת שריון 288, נפל ביום השלישי למלחמת ששת הימים, כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967), בקרב בסיני. זכרו של אמנון, שעסק בספורט ימי והיה מבכירי השייטים בארץ, מונצח במרכז הימי בקיבוץ בו חי. במתחם מרכז ימי קיסריה בדרום קיבוץ שדות ים ניצב בית סירות המעוצב כאוניה גדולה. לצד דלת הכניסה לבניין מוטבע שלט שיש ועליו שם הנופל ופרטי ההנצחה. ההנצחה ביוזמת אנשי הקיבוץ.

יד לשלמה מלאכי ביער עמינדב
 [מאתר "יזכור"]

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN_F25DD2E61229A5DD5BFCCA5B0B53E611](https://www.izkor.gov.il/en_f25dd2e61229a5dd5bfcca5b0b53e611)

כאן מונצח רס"ן שלמה (חביבי) מלאכי מקיבוץ חולתה, מפקד פלוגת הסיור 288 מחטיבה 200 אשר נפל בסיני ביום הרביעי למלחמת ששת הימים, כ"ט באייר תשכ"ז (08.06.1967). ההנצחה ביער קרוב ליישוב עמינדב, סמוך לשמורת חירבת סעדים. בלב חורשת אלונים ניצב סלע אבן גבוה, דמוי מצבה. מרכז הסלע מסותת כלוח ועליו נחקקו פרטי הנופל וההנצחה. ההנצחה הוקמה ביוזמת חברי הנופל.

חורשה לזכר שלמה פירונטינו ביער המגינים
[מאתר "יזכור"]

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN_B211C4B8B978C6D6620D4890CDDDB0DFFA](https://www.izkor.gov.il/en_b211c4b8b978c6d6620d4890cddb0dffa)

סמל שלמה (סולי) פירונטינו מתל אביב, לוחם שריון מגדוד 94, נפל ברמת הגולן ביום כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973), במלחמת יום הכיפורים. החורשה היא חלק מיער המגינים. בין עצייה ניצב סלע אבן גדול ובחזיתו לוח אבן מוארך. בלב הלוח שלט ברונזה ועליו פרטי ההנצחה, שם הנופל ונסיבות נפילתו. ההנצחה בוצעה על ידי תלמידי בי"ס "נטעים" מרמת גן, בו למד הנופל, באדר תשל"ז, מרס 1977.

חורשה לזכר גיורא שחר (מרקוביץ) ביער המגינים
[מאתר "יזכור"]

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/EN_0CBCE4782C7628D31C7F87EC88AD04F3](https://www.izkor.gov.il/en_0cbce4782c7628d31c7f87ec88ad04f3)

סמ"ר גיורא שחר (מרקוביץ) מרמת השרון, לוחם שריון מגדס"ר 288, נפל ברמת הגולן ביום ט"ו בתשרי תשל"ד (11.10.1973), מלחמת יום הכיפורים. החורשה היא חלק מיער המגינים. בכניסה אליה, בראש סלע רחב וגבוה, לוח שיש בהיר. בלוח חקוקים פרטי הנופל ונסיבות נפילתו. ההנצחה בוצעה על ידי קק"ל באפריל 1978.

מצפור על שם דוד קונדו

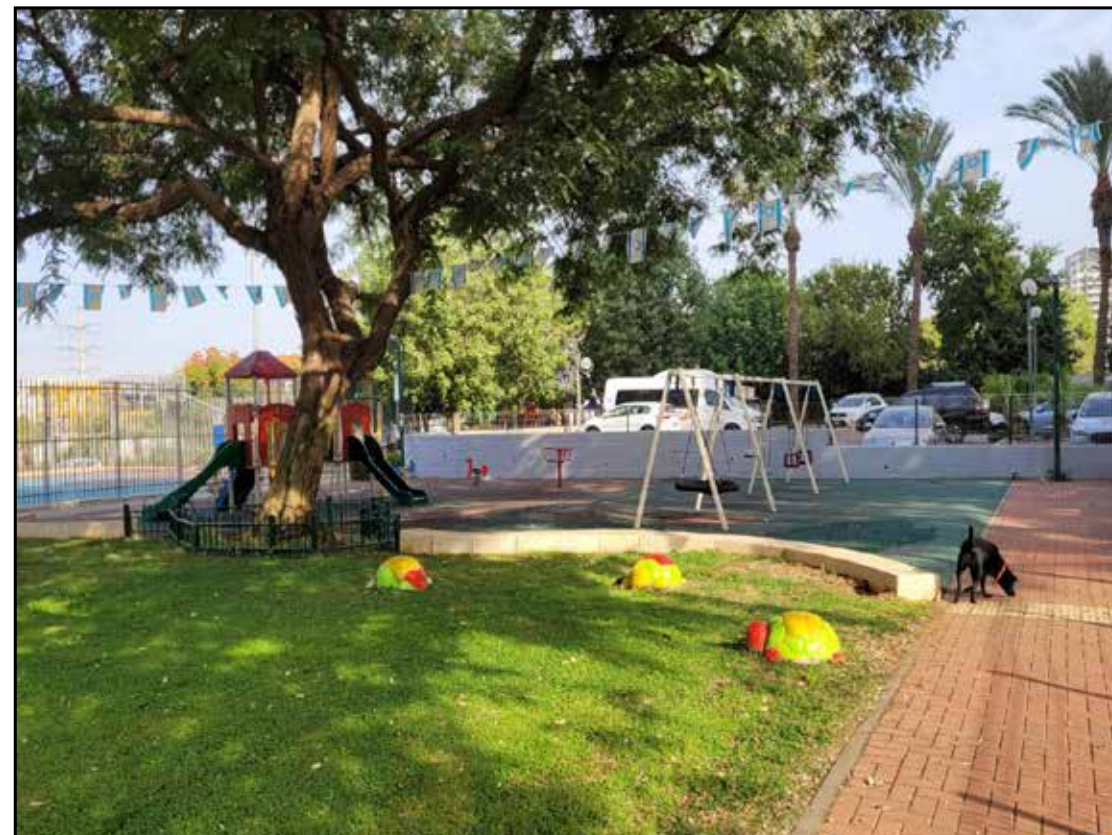
רב טוראי דוד קונדו מגדוד השריון 61 [9206] נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973) במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן.
https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%91%D7%9F%20%D7%90%D7%9C%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%9F/EN_15DED766F192E1052B2888800B5D04FA_9B200CFA1AB

[מתוך הכתבה מאת טל דה-לנגה גולן, פורסם 22.04.2015 ב"זמן מבשרת – פורטל החדשות של מבשרת ציון והסביבה"]
 בסופו של רחוב נתיב הפורצים שבמעוז ציון, שוכן מצפור צנוע ופסטורלי. למרגלותיו נפרש במלוא הדרו פרזדור ירושלים, אותו חוצה נביש מספר אחת. משני צידי ספסלים ובליבו מצבת אבן. המצפור הוקם בשנת 2015 על ידי המועצה המקומית מבשרת ציון לזכרו של דוד, שבחייו האזרחיים היה עובד המועצה.

גינת משחקים ציבורית על שם ראובן אלפרון

טוראי ראובן אלפרון מפלוגת ההנדסה החטיבתית נפל כ"ד בחשוון תש"ל (05.11.1969) במלחמת ההתשה בקו התעלה.
https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%91%D7%9F%20%D7%90%D7%9C%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%9F/EN_15DED766F192E1052B2888800B5D04FA
 ב-22.08.2021 עיריית גבעת שמואל קראה על שמו גינת משחקים ציבורית.

סגן שמואל-מאיר (מאיר'קה) אייזמן

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967)
 במלחמת ששת הימים
 מקום מנוחתו בית העלמין גדרה (חלקה צבאית)

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C-%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%90%D7%99%D7%99%D7%96%D7%9E%D7%9F/EN_20CB3827002A5F95D7ABBB35070ACF6](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C-%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%90%D7%99%D7%99%D7%96%D7%9E%D7%9F/EN_20CB3827002A5F95D7ABBB35070ACF6)

טוראי ראובן אלפרון

פלוגת ההנדסה החטיבתית
 נפל כ"ד בחשון תש"ל (05.11.1969)
 במלחמת ההתשה בקו התעלה
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

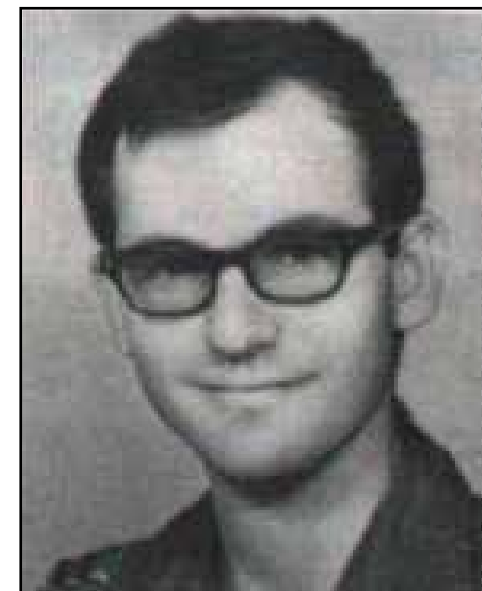

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%91%D7%9F%20%D7%90%D7%9C%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%9F/EN_15DED766F192E1052B2888800B5D04FA](https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%90%D7%95%D7%91%D7%9F%20%D7%90%D7%9C%D7%A4%D7%A8%D7%95%D7%9F/EN_15DED766F192E1052B2888800B5D04FA)

רב סרן יוחנן אבינח

מפקדת החטיבה
 נפל כ"ט בתמוז תשל"א (22.07.1971)
 בפעילות מבצעית ברצועת עזה
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי אשקלון

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%95%D7%97%D7%A0%D7%9F-%D7%97%D7%A0%D7%9F%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%A0%D7%97/EN_367EAD1D5920DB3B1570F0B2BF77303D](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%95%D7%97%D7%A0%D7%9F-%D7%97%D7%A0%D7%9F%20%D7%90%D7%91%D7%99%D7%A0%D7%97/EN_367EAD1D5920DB3B1570F0B2BF77303D)

טוראי גלעד אטיאס

מפקדת החטיבה
 נפל ט"ו באב תשס"ח (16.08.2008)
 בעת מילוי תפקידו
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי מגדל העמק

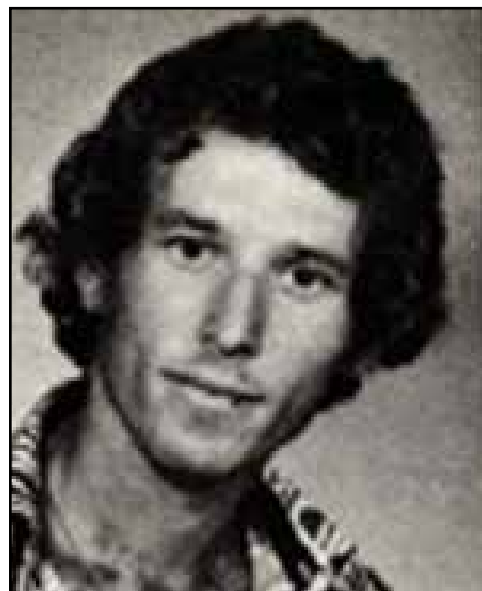

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%92%D7%9C%D7%A2%D7%93%20%D7%90%D7%98%D7%99%D7%90%D7%A1/EN_6E075707B2F1B6A029B775B8CA47E7E3](https://www.izkor.gov.il/%D7%92%D7%9C%D7%A2%D7%93%20%D7%90%D7%98%D7%99%D7%90%D7%A1/EN_6E075707B2F1B6A029B775B8CA47E7E3)

רב טוראי יהודה (ג'ינג'י) אקרמן

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי רמלה

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94%20%D7%90%D7%A7%D7%A8%D7%9E%D7%9F/EN_4C6CC737BD4086CAFA644ADAB27C5C05](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94%20%D7%90%D7%A7%D7%A8%D7%9E%D7%9F/EN_4C6CC737BD4086CAFA644ADAB27C5C05)

רב טוראי זלמן-זאב בוגץ

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל י"ז בשבט תש"ל (24.01.1970)
 בעת מילוי תפקידו באילת
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%96%D7%90%D7%91-%D7%96%D7%9C%D7%9E%D7%9F%20%D7%91%D7%95%D7%92%D7%A5/EN_07BF282D2E454107E39D775DB5332A9](https://www.izkor.gov.il/%D7%96%D7%90%D7%91-%D7%96%D7%9C%D7%9E%D7%9F%20%D7%91%D7%95%D7%92%D7%A5/EN_07BF282D2E454107E39D775DB5332A9)

סמל ראשון מאיר אמנו

גדוד השריון 61 [9206]
 נפל י"א בתמוז תש"ל (14.07.1970)
 בעת מילוי תפקידו
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי אשקלון

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95/EN_3B2DDB6ECF36FE0B12929503F828CDDC](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95/EN_3B2DDB6ECF36FE0B12929503F828CDDC)

סמל אור אמר

מפקדת החטיבה
 נפל א' בתמוז תשע"ח (14.06.2018)
 בעת מילוי תפקידו
 מקום מנוחתו בית העלמין בית שאן (חלקה צבאית)

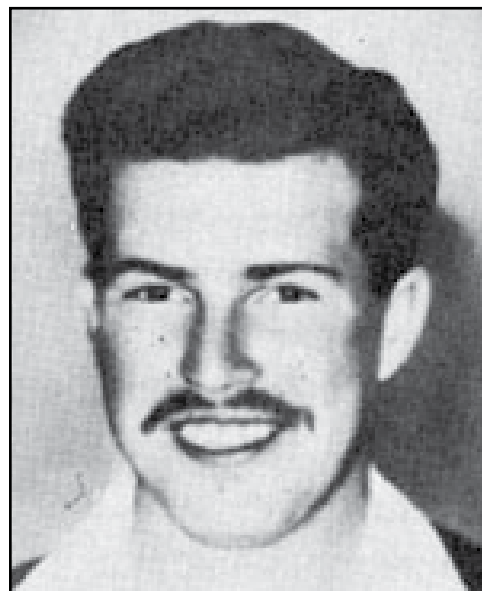
קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%9E%D7%A8%20%D7%90%D7%95%D7%A8/EN_920F233B5D497E1E505A059867290A68](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%9E%D7%A8%20%D7%90%D7%95%D7%A8/EN_920F233B5D497E1E505A059867290A68)

טוראי אורי בן-שלום אונריין

פלוגת הסיור
נפל כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי נפר סבא-נורדאו

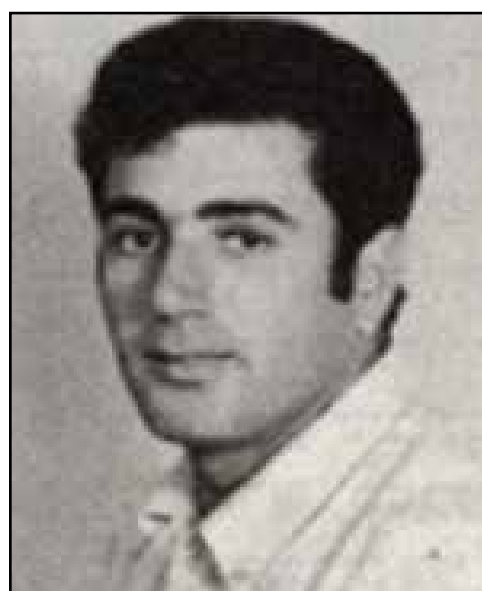

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%95%D7%A8%D7%99%20%D7%91%D7%9F-%D7%A9%D7%9C%D7%95%D7%9D%20%D7%90%D7%95%D7%A0%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%A/EN_11640DDA82477181C8674FDD699E7C92](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%95%D7%A8%D7%99%20%D7%91%D7%9F-%D7%A9%D7%9C%D7%95%D7%9D%20%D7%90%D7%95%D7%A0%D7%A8%D7%99%D7%99%D7%A/EN_11640DDA82477181C8674FDD699E7C92)

סמל ראשון יצחק בראשי

גדוד השריון 125 [9215]
נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

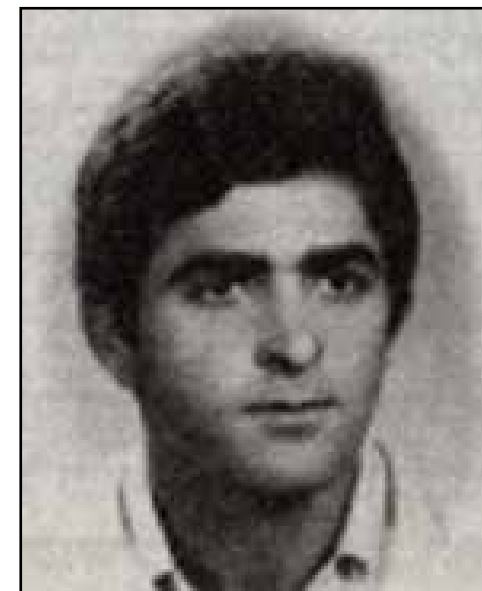

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%91%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%99/EN_287E65C020BC9831A909E8776256A163](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%91%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%99/EN_287E65C020BC9831A909E8776256A163)

סמל מרד (מרדכי) בכבוד

גדוד השריון 94 [9212]
נפל ט"ו בתשרי תשל"ד (11.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%A8%D7%93%D7%9B%D7%99%20%D7%91%D7%9B%D7%91%D7%95%D7%93/EN_AA9E95EE7C7578E03C9347E4D8E90405](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%A8%D7%93%D7%9B%D7%99%20%D7%91%D7%9B%D7%91%D7%95%D7%93/EN_AA9E95EE7C7578E03C9347E4D8E90405)

סמל ראשון שמואל בן חיים

גדוד השריון 61 [9206]
נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי אשדוד

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

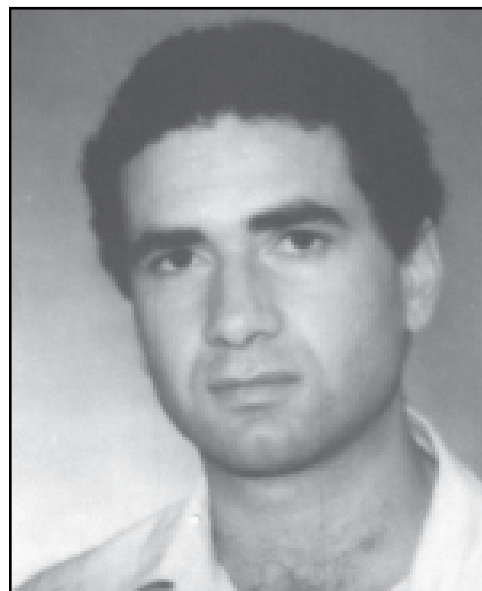
[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C%20%D7%91%D7%9F%20%D7%97%D7%99%D7%99%D7%9D/EN_87D342033C537AB6747F6678217220E2](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C%20%D7%91%D7%9F%20%D7%97%D7%99%D7%99%D7%9D/EN_87D342033C537AB6747F6678217220E2)

סמל שמואל גבסי

גדוד השריון 9206
 נפל כ"ד בסיון תשנ"א (06.06.1991)
 בעת מילוי תפקידו
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית גת

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C%20%D7%92%D7%91%D7%A1%D7%99/EN_711050DD2A914395C739A81CE2EEC749](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C%20%D7%92%D7%91%D7%A1%D7%99/EN_711050DD2A914395C739A81CE2EEC749)

רב סרן רמי גבעוני

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי מעברות

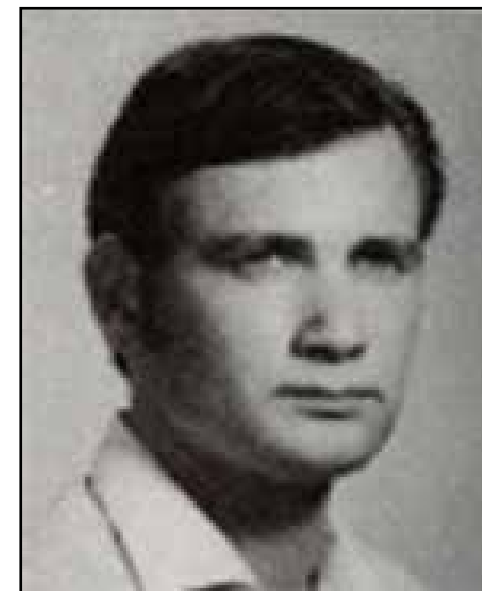

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A8%D7%9E%D7%99%20%D7%92%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%A0%D7%99/EN_C59C8C246C598B4EEC194BD8626B1761](https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%9E%D7%99%20%D7%92%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%A0%D7%99/EN_C59C8C246C598B4EEC194BD8626B1761)

סרן אלישע ברמן

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי באר שבע

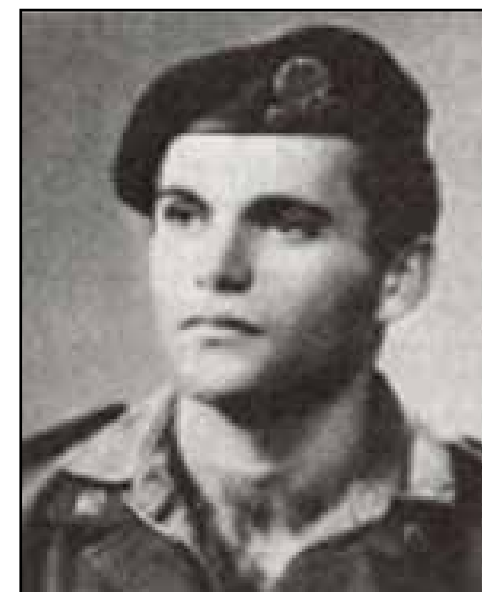

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%A9%D7%A2%20%D7%91%D7%A8%D7%9E%D7%9F/EN_7EFA673372B651E4705CDB8E5537844C](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%A9%D7%A2%20%D7%91%D7%A8%D7%9E%D7%9F/EN_7EFA673372B651E4705CDB8E5537844C)

סגן בנימין (ביניה) ג'דידי

גדוד הסיור 288
 נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי מנרה

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9F%20%D7%92%D7%93%D7%99%D7%93%D7%99/EN_1D3DC8140AA527BD2FB656BD3D245DA3](https://www.izkor.gov.il/%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9F%20%D7%92%D7%93%D7%99%D7%93%D7%99/EN_1D3DC8140AA527BD2FB656BD3D245DA3)

טוראי ראשון יחזקאל (חיזקי) גלבולום

מפקדת החטיבה
נפל ד' בניסן תשכ"ט (26.03.1969)
בעת מילוי תפקידו
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

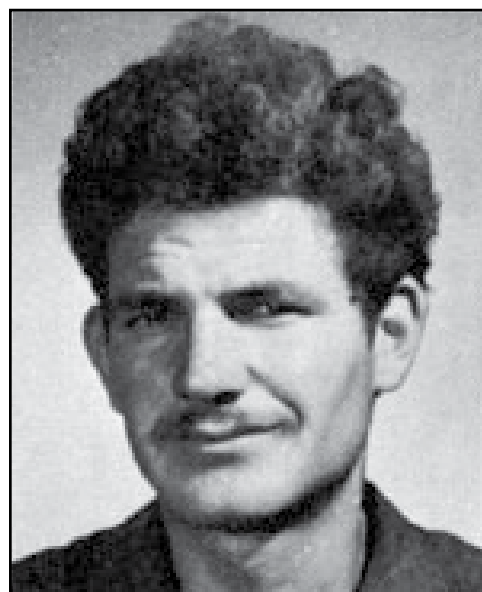

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%97%D7%96%D7%A7%D7%90%D7%9C%20%D7%92%D7%9C%D7%91%D7%9C%D7%95%D7%9D/EN_E666E4686D7BAC26F2A49DCCE0D4A427](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%97%D7%96%D7%A7%D7%90%D7%9C%20%D7%92%D7%9C%D7%91%D7%9C%D7%95%D7%9D/EN_E666E4686D7BAC26F2A49DCCE0D4A427)

רב סמל אמנון (קפישקה) גרוזניק

פלוגת הסיור
נפל כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי שדות ים

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%9F%20%D7%92%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%A0%D7%99%D7%A7/EN_BB941BCBF9B6013872D7B1F663B2EE9E](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%9F%20%D7%92%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%A0%D7%99%D7%A7/EN_BB941BCBF9B6013872D7B1F663B2EE9E)

סרן יהונתן גוברמן

גדוד הסיור 288
נפל י"ב בתשרי תשל"ד (08.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי רמת הכובש

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%A0%D7%AA%D7%9F%20%D7%92%D7%95%D7%91%D7%A8%D7%9E%D7%9F/EN_FB3B333875CFF6376702A2BC98CE438B](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%A0%D7%AA%D7%9F%20%D7%92%D7%95%D7%91%D7%A8%D7%9E%D7%9F/EN_FB3B333875CFF6376702A2BC98CE438B)

סגן בנימין (ביניה) ג'דידי

גדוד הסיור 288
נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי מנרה

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9F%20%D7%92%D7%93%D7%99%D7%93%D7%99/EN_1D3DC8140AA527BD2FB656BD3D245DA3](https://www.izkor.gov.il/%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%9F%20%D7%92%D7%93%D7%99%D7%93%D7%99/EN_1D3DC8140AA527BD2FB656BD3D245DA3)

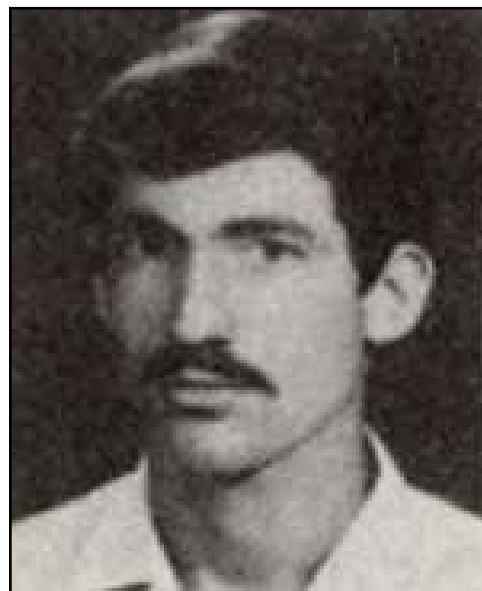

סגן חנוך דור

גדוד הסיור 882
נפל כ"ב בתשרי תשל"ד (3791.01.81)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי שדה אליהו

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%97%D7%A0%D7%95%D7%9A%20%D7%93%D7%95%D7%A8/EN_4C0B7FE3A00AD89C10A1409DF226FD8D](https://www.izkor.gov.il/%D7%97%D7%A0%D7%95%D7%9A%20%D7%93%D7%95%D7%A8/EN_4C0B7FE3A00AD89C10A1409DF226FD8D)

סמל ראשון רם דיין

גדוד הסיור 288
נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין גדרות (חלקה צבאית)

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A8%D7%9D%20%D7%93%D7%99%D7%99%D7%9F/EN_1CF945DD464AF159235C844F377E153B](https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%9D%20%D7%93%D7%99%D7%99%D7%9F/EN_1CF945DD464AF159235C844F377E153B)

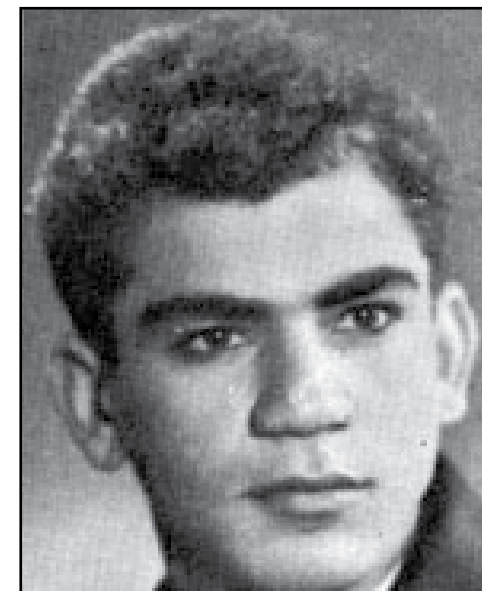

רב טוראי מאיר (מילו) דבורי

גדוד השריון 61 [9206]
נפל כ"ו באייר תשנ"ז (05.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי באר שבע

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%93%D7%91%D7%95%D7%A8%D7%99/EN_8DD59CF2472A812EB898245BC3405188](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%93%D7%91%D7%95%D7%A8%D7%99/EN_8DD59CF2472A812EB898245BC3405188)

רב טוראי אליהו (אלי) דוויק

גדוד השריון 61 [9206]
נפל ד' בתמוז תשל"ב (16.06.1972)
בעת מילוי תפקידו
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%94%D7%95%20%D7%93%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A7/EN_9C0C25755D23121C6A28983581F01AE7](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%94%D7%95%20%D7%93%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A7/EN_9C0C25755D23121C6A28983581F01AE7)

טוראי ענת [נתין] היסטר

מפח"ט
נפלה ח' בשבט תשמ"ה (30.01.1985)
בעת מילוי תפקידה
מקום מנוחתה בית העלמין קריית טבעון (חלקה צבאית)

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A2%D7%A0%D7%AA%20%D7%94%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%A8/EN_B020BFDE15A8F6CE9C3A4EC8DB1CACFO](https://www.izkor.gov.il/%D7%A2%D7%A0%D7%AA%20%D7%94%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%A8/EN_B020BFDE15A8F6CE9C3A4EC8DB1CACFO)

סגן אריה הר-טל הלבזיט

גדוד השריון 61 [9206]
נפל כ"א בתשרי תשל"ד (17.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

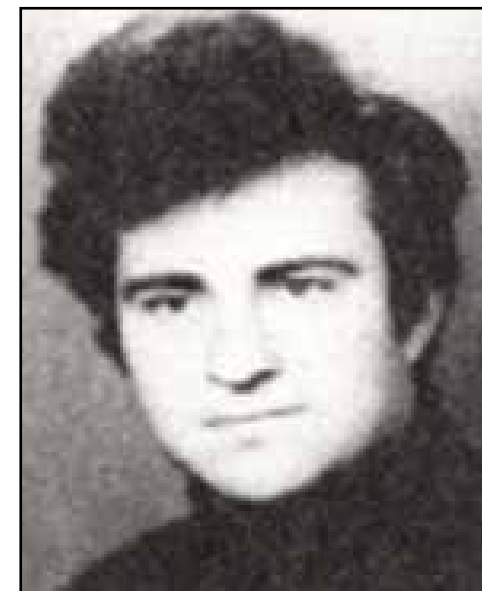

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%A8%D7%99%D7%94%20%D7%94%D7%A8-%D7%98%D7%9C%20%D7%94%D7%9C%D7%91%D7%96%D7%99%D7%99%D7%98/EN_851819CD8F84411B7DEA1BA05BEE7087](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%A8%D7%99%D7%94%20%D7%94%D7%A8-%D7%98%D7%9C%20%D7%94%D7%9C%D7%91%D7%96%D7%99%D7%99%D7%98/EN_851819CD8F84411B7DEA1BA05BEE7087)

רב טוראי יעקב דימינסקי

גדוד הסיור 288
נפל כ"ה בתשרי תשל"ד (21.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

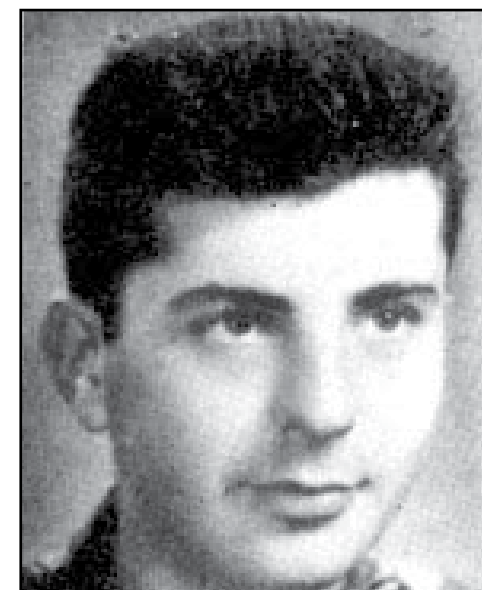

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%20%D7%93%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%A1%D7%A7%D7%99/EN_455F4926E164CC064E118E31C3777BB7](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%20%D7%93%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%A1%D7%A7%D7%99/EN_455F4926E164CC064E118E31C3777BB7)

סמל יגאל הדס הנדלס

גדוד השריון 125 [9215]
נפל ג' בסיוון תשכ"ד (11.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%92%D7%90%D7%9C%20%D7%94%D7%93%D7%A1%20%D7%94%D7%A0%D7%93%D7%9C%D7%A1/EN_77098B2CB4E6CA67868C7E6488FBAF10](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%92%D7%90%D7%9C%20%D7%94%D7%93%D7%A1%20%D7%94%D7%A0%D7%93%D7%9C%D7%A1/EN_77098B2CB4E6CA67868C7E6488FBAF10)

סגן ישראל (איזידור) זיגלשטיין

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

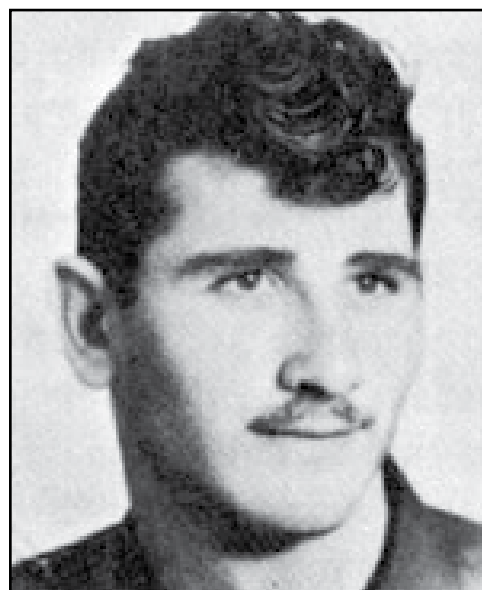

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%92%D7%A8%D7%A9%D7%95%D7%9F%20%D7%96%D7%99%D7%92%D7%9C%D7%A9%D7%98%D7%99%D7%99%D7%9F/EN_CE7569F7CFE25B1718E86669D6E0B9AB](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%92%D7%A8%D7%A9%D7%95%D7%9F%20%D7%96%D7%99%D7%92%D7%9C%D7%A9%D7%98%D7%99%D7%99%D7%9F/EN_CE7569F7CFE25B1718E86669D6E0B9AB)

טוראי אברהם (אברשיק) זילברברג

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל כ"ט באייר תשכ"ז (08.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי רעננה

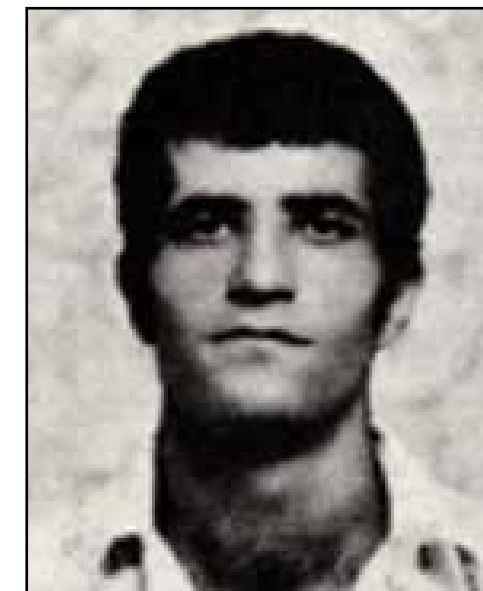

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%91%D7%A8%D7%94%D7%9D-%D7%90%D7%91%D7%99%20%D7%96%D7%99%D7%9C%D7%91%D7%A8%D7%91%D7%A8%D7%92/EN_98D6D6E3EEA9CE11344B7976EF15A2DC](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%91%D7%A8%D7%94%D7%9D-%D7%90%D7%91%D7%99%20%D7%96%D7%99%D7%9C%D7%91%D7%A8%D7%91%D7%A8%D7%92/EN_98D6D6E3EEA9CE11344B7976EF15A2DC)

סמל ברוך זד כורש

גדוד השריון 61 [9206]
 נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

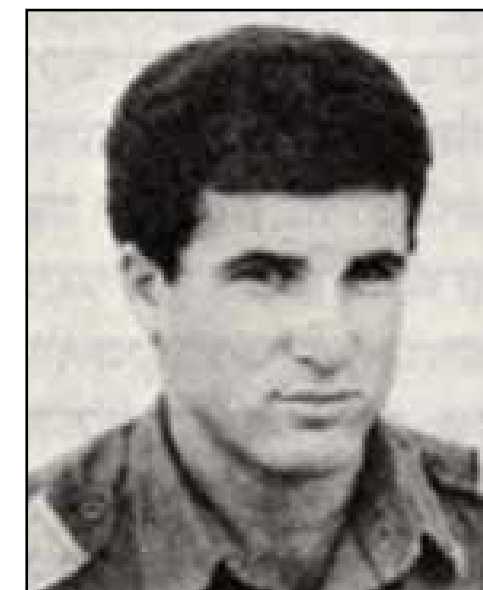

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%91%D7%A8%D7%95%D7%9A%20%D7%96%D7%93%20%D7%9B%D7%95%D7%A8%D7%A9/EN_01120E59AB8AE25F718E40C111266764](https://www.izkor.gov.il/%D7%91%D7%A8%D7%95%D7%9A%20%D7%96%D7%93%20%D7%9B%D7%95%D7%A8%D7%A9/EN_01120E59AB8AE25F718E40C111266764)

סגן גלעד זהר

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי חצור דרום

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%92%D7%9C%D7%A2%D7%93%20%D7%96%D7%94%D7%A8/EN_CA60AD2E6D882851816F839B5447633B](https://www.izkor.gov.il/%D7%92%D7%9C%D7%A2%D7%93%20%D7%96%D7%94%D7%A8/EN_CA60AD2E6D882851816F839B5447633B)

סרן גיל טל

גדוד הסיור 288
נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי חיפה

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%92%D7%99%D7%9C%20%D7%98%D7%9C/EN_364140DCB4746A7A4BD5779580C0C2A2](https://www.izkor.gov.il/%D7%92%D7%99%D7%9C%20%D7%98%D7%9C/EN_364140DCB4746A7A4BD5779580C0C2A2)

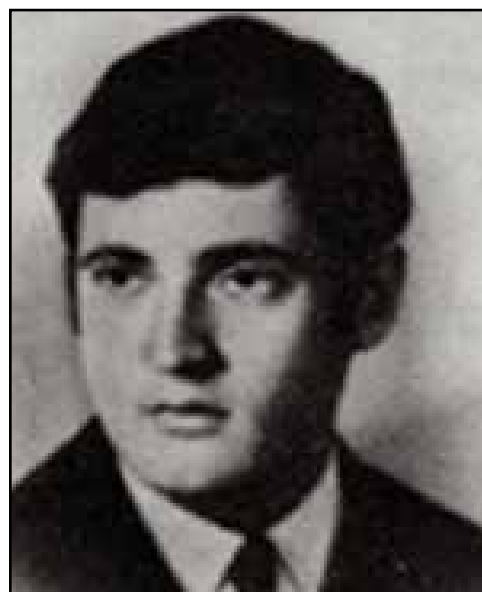

רב טוראי יהודה טרכטמן

גדוד הסיור 288
נפל י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94%20%D7%98%D7%A8%D7%9B%D7%98%D7%9E%D7%9F/EN_B93A353EAEAAFB8828B9E8F5C210ACAD](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%93%D7%94%20%D7%98%D7%A8%D7%9B%D7%98%D7%9E%D7%9F/EN_B93A353EAEAAFB8828B9E8F5C210ACAD)

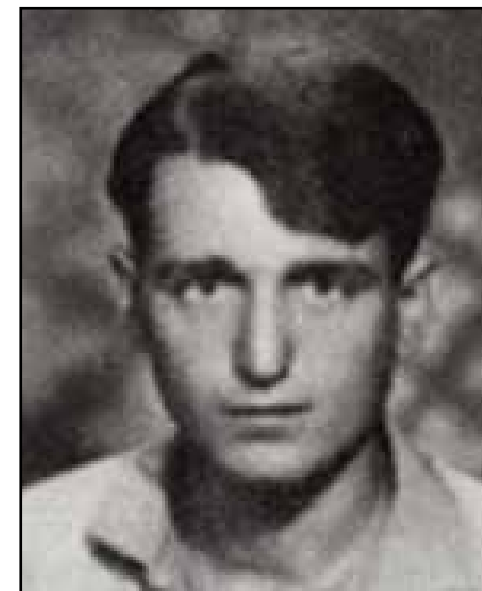

סמל מאיר חדד

גדוד השריון 61 [9206]
נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%97%D7%93%D7%93/EN_0D23D6D7D200651DEF6417BFC3FD409A](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%97%D7%93%D7%93/EN_0D23D6D7D200651DEF6417BFC3FD409A)

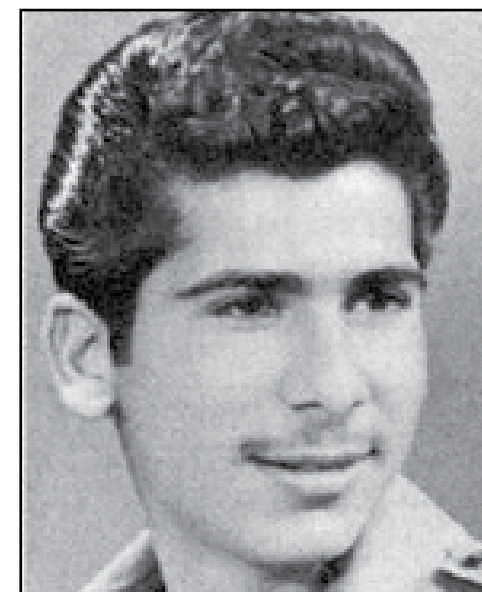

סמל שלמה טובול

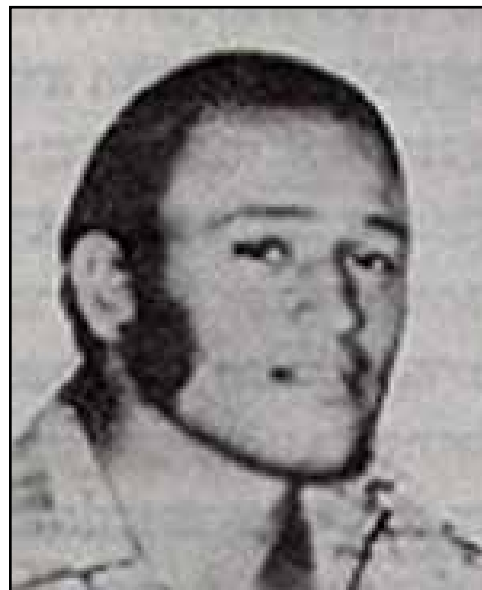
גדוד השריון 125 [9215]
נפל כ"ז באייר תשנ"ז (06.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94%20%D7%98%D7%95%D7%91%D7%95%D7%9C/EN_0B8A1DBDEBC2902E0D3860BD683CD826](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94%20%D7%98%D7%95%D7%91%D7%95%D7%9C/EN_0B8A1DBDEBC2902E0D3860BD683CD826)

סמל אמיל כהן
 גדוד השריון 125 [9215]
 נפל י"א בתשרי תשל"ד (07.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי באר שבע

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%9E%D7%99%D7%9C%20%D7%9B%D7%94%D7%9F/EN_25AD1951FC13F63EB7E8E094B9206A27](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%9E%D7%99%D7%9C%20%D7%9B%D7%94%D7%9F/EN_25AD1951FC13F63EB7E8E094B9206A27)

סמל יעקב לב
 גדוד השריון 125 [9215]
 נפל כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי חולון

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%20%D7%9C%D7%91/EN_DF343F94EF7A5DE6C85E72CC3544COA5](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%20%D7%9C%D7%91/EN_DF343F94EF7A5DE6C85E72CC3544COA5)

סמל מאיר ימיני
 גדוד השריון 94 [9212]
 נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%99/EN_C36BF2B0AB89A6D41DD42E932ADB1B49](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%99/EN_C36BF2B0AB89A6D41DD42E932ADB1B49)

סרן אילן יקואל
 גדוד השריון 94 [9212]
 נפל כ"ו באייר תשנ"ז (05.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

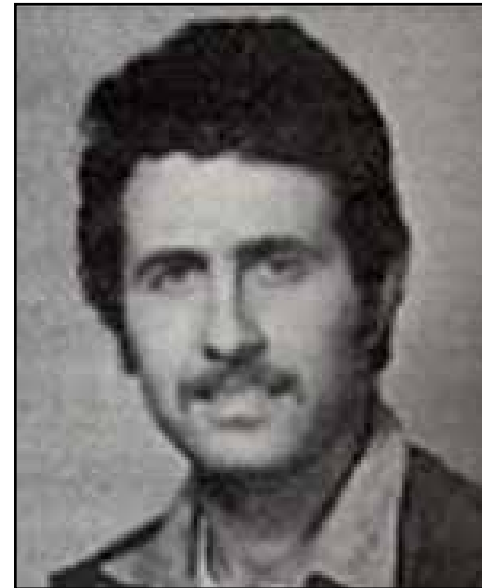

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%99%D7%9C%D7%9F%20%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%90%D7%9C/EN_26C648ED4673F65BE5A2029D30774FA2](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%99%D7%9C%D7%9F%20%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%90%D7%9C/EN_26C648ED4673F65BE5A2029D30774FA2)

סגן יצחק (איציק) מינא

פלוגת הסיור
נפל ו' בטבת תשל"ד (31.12.1973)
במלחמת יום הכיפורים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי באר שבע

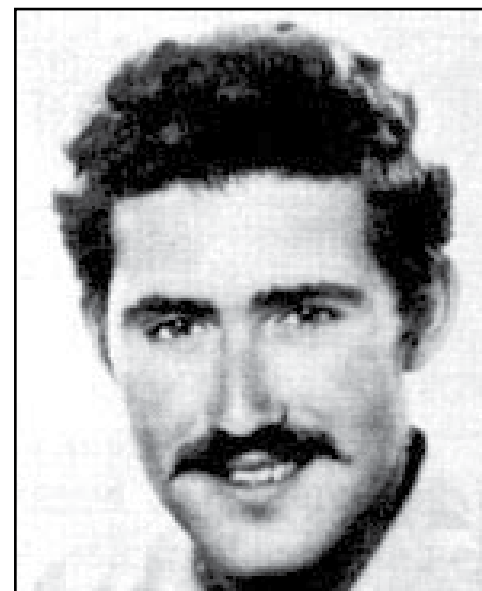

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%90/EN_B7C69A1B1B26AE204FE7BC6C763EFOF3](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%90/EN_B7C69A1B1B26AE204FE7BC6C763EFOF3)

רב סרן שלמה-יוסף (חביבי) מלאכי

מפקד פלוגת הסיור
נפל כ"ט באייר תשנ"ז (08.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי חולתא

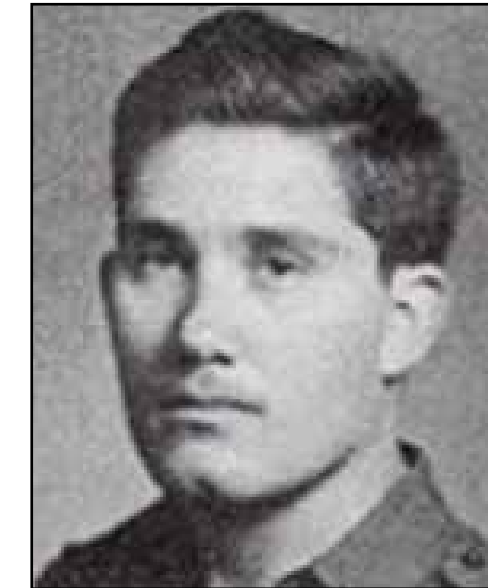

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3%20%D7%9E%D7%9C%D7%90%D7%9B%D7%99/EN_319198C44420AAE3ADBA473AA26D32D1](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94-%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3%20%D7%9E%D7%9C%D7%90%D7%9B%D7%99/EN_319198C44420AAE3ADBA473AA26D32D1)

סרן רפאל (רפי) ליבוביץ

גדוד השריון 125 [9215]
נפל י"ב בתשרי תשל"ד (08.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי רחובות

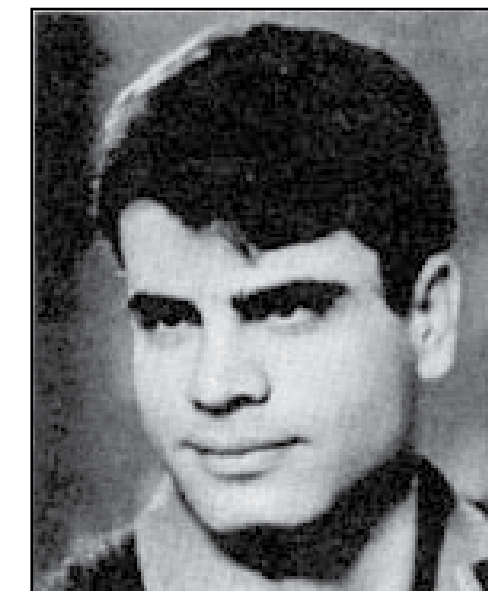

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A8%D7%A4%D7%90%D7%9C%20%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%95%D7%91%D7%99%D7%A5/EN_4906A646F3809215A1B0E0E9E47F3B45](https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%A4%D7%90%D7%9C%20%D7%9C%D7%99%D7%91%D7%95%D7%91%D7%99%D7%A5/EN_4906A646F3809215A1B0E0E9E47F3B45)

סמל מוריס-משה מזרחי

גדוד השריון 125 [9215]
נפל כ"ז באייר תשנ"ז (06.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי נהריה

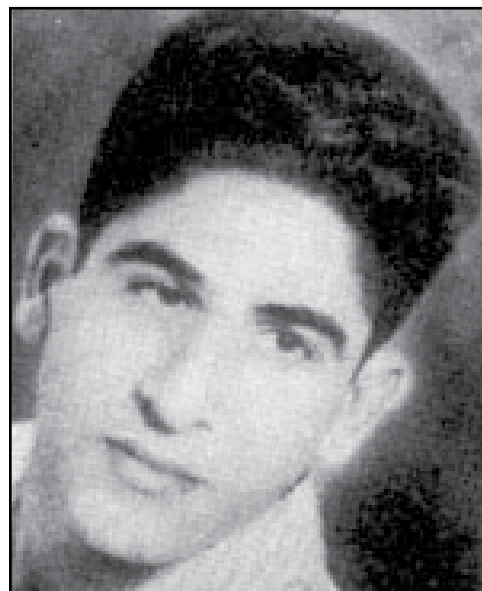

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%A1-%D7%9E%D7%A9%D7%94%20%D7%9E%D7%96%D7%A8%D7%97%D7%99/EN_E6213DC74B4FB00FEA556B5F58D235B6](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%A1-%D7%9E%D7%A9%D7%94%20%D7%9E%D7%96%D7%A8%D7%97%D7%99/EN_E6213DC74B4FB00FEA556B5F58D235B6)

טוראי משה משה

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל כ"ט באייר תשכ"ז (08.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

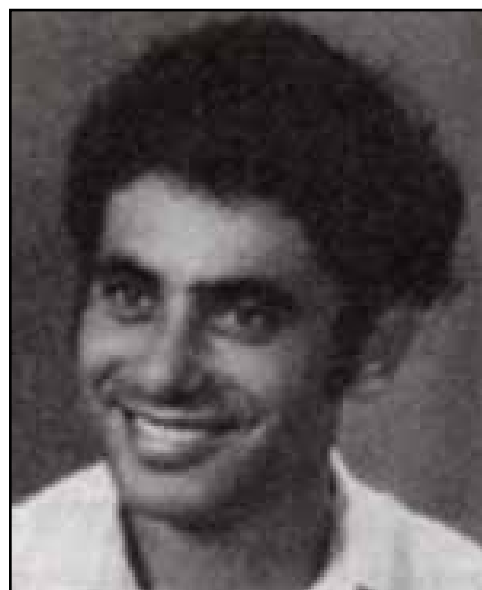

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%A9%D7%94%20%D7%9E%D7%A9%D7%94/EN_C95F23C67F1B8FC0C4A562D1678C3465](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%A9%D7%94%20%D7%9E%D7%A9%D7%94/EN_C95F23C67F1B8FC0C4A562D1678C3465)

סמל אברהם (לולו) נחום

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל י"ב בתשרי תשל"ד (08.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין תל מונד (חלקה צבאית)

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%91%D7%A8%D7%94%D7%9D%20%D7%A0%D7%97%D7%95%D7%9D/EN_9A27CC787CD8A9CE68DEE1C590A2A760](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%91%D7%A8%D7%94%D7%9D%20%D7%A0%D7%97%D7%95%D7%9D/EN_9A27CC787CD8A9CE68DEE1C590A2A760)

סגן אליעזר (מרקוס) מרקוסהמר

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

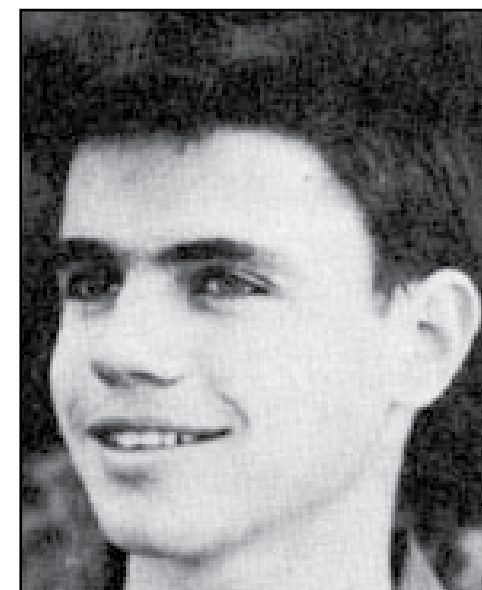

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%A2%D7%96%D7%A8%20%D7%9E%D7%A8%D7%A7%D7%95%D7%A1%D7%94%D7%9E%D7%A8/EN_F9A6544D93834D04B6150BBB10C15694](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%A2%D7%96%D7%A8%20%D7%9E%D7%A8%D7%A7%D7%95%D7%A1%D7%94%D7%9E%D7%A8/EN_F9A6544D93834D04B6150BBB10C15694)

סגן רן (רני) מרכס

פלוגת הסיור
 נפל כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי הזורע

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A8%D7%9F%20%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%A1/EN_1A922736CBF813339BDD57C298B5549F](https://www.izkor.gov.il/%D7%A8%D7%9F%20%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%A1/EN_1A922736CBF813339BDD57C298B5549F)

רב טוראי ירחמיאל-דב סולניצה

גדוד הסיור 288
נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי בני ברק-זיכרון מאיר

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A8%D7%97%D7%9E%D7%99%D7%90%D7%9C-%D7%93%D7%91%20%D7%A1%D7%95%D7%9C%D7%A0%D7%99%D7%A6%D7%94/EN_9F193F16C16942C9CF9EFC47A84EE5EB](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A8%D7%97%D7%9E%D7%99%D7%90%D7%9C-%D7%93%D7%91%20%D7%A1%D7%95%D7%9C%D7%A0%D7%99%D7%A6%D7%94/EN_9F193F16C16942C9CF9EFC47A84EE5EB)

רב סמל דודו עמר

גדוד ההנדסה 7086
נפל י"ט באב תשס"ו (13.08.2006)
במלחמת לבנון השנייה בלבנון

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%93%D7%95%D7%93%D7%95%20%D7%A2%D7%9E%D7%A8/EN_2E43F7357DC70A17A6183DE5FC38E2E3](https://www.izkor.gov.il/%D7%93%D7%95%D7%93%D7%95%20%D7%A2%D7%9E%D7%A8/EN_2E43F7357DC70A17A6183DE5FC38E2E3)

סמל יהושפט נצר

גדוד השריון 125 [9215]
נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%A9%D7%A4%D7%98%20%D7%A0%D7%A6%D7%A8/EN_F744E2C2D8B4730227D84965903E4A89](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%94%D7%95%D7%A9%D7%A4%D7%98%20%D7%A0%D7%A6%D7%A8/EN_F744E2C2D8B4730227D84965903E4A89)

סמל זיו סוכר

פלוגת הסיור
נפל כ"ט באייר תשכ"ז (08.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

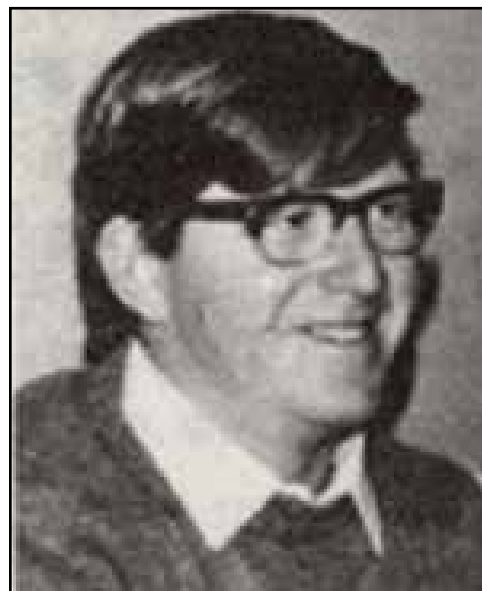
קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%96%D7%99%D7%95%20%D7%A1%D7%95%D7%9B%D7%A8/EN_DD5B2F3DCD30895103EBBA07DBDBA28E](https://www.izkor.gov.il/%D7%96%D7%99%D7%95%20%D7%A1%D7%95%D7%9B%D7%A8/EN_DD5B2F3DCD30895103EBBA07DBDBA28E)

סגן יוסף-יהושע [יוסי] פלק

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי חיפה-חוף הכרמל

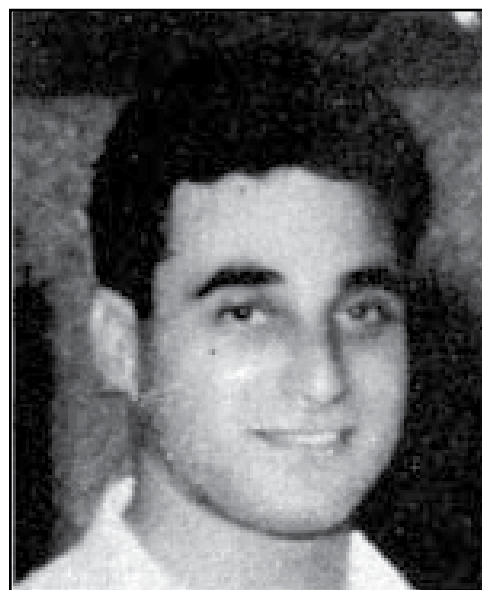

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%99%D7%94%D7%95%D7%A9%D7%A2%20%D7%A4%D7%9C%D7%A7/EN_FA41017AEB77424AFB25B5508CFOAEF7](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3-%D7%99%D7%94%D7%95%D7%A9%D7%A2%20%D7%A4%D7%9C%D7%A7/EN_FA41017AEB77424AFB25B5508CFOAEF7)

טוראי גדעון פרנקל

פלוגת הסיור
 נפל כ"ט באייר תשכ"ז (08.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי כפר ורבורג

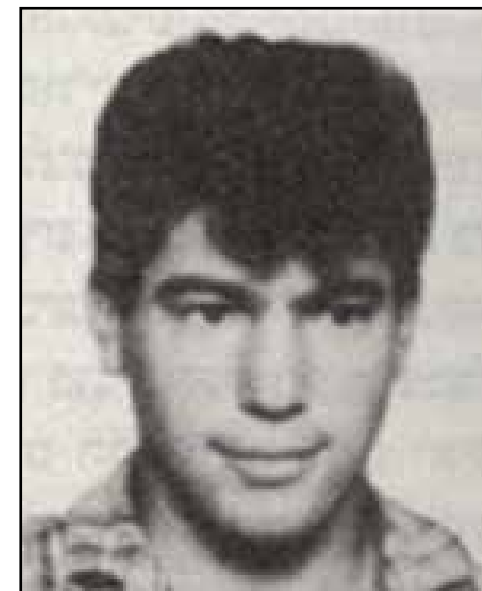

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%92%D7%93%D7%A2%D7%95%D7%9F%20%D7%A4%D7%A8%D7%A0%D7%A7%D7%9C/EN_B22E21B1B12BC0F886CE3D07A4E15275](https://www.izkor.gov.il/%D7%92%D7%93%D7%A2%D7%95%D7%9F%20%D7%A4%D7%A8%D7%A0%D7%A7%D7%9C/EN_B22E21B1B12BC0F886CE3D07A4E15275)

סמל ראשון יאיר ענובר

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין גבעת חיים איחוד (חלקה צבאית)

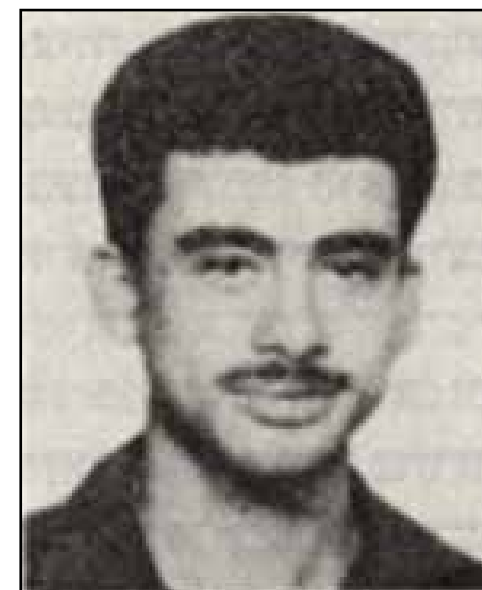

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%A2%D7%A0%D7%91%D7%A8/EN_83D7FEAD513E9C071F94CFF7E749F2EC](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%90%D7%99%D7%A8%20%D7%A2%D7%A0%D7%91%D7%A8/EN_83D7FEAD513E9C071F94CFF7E749F2EC)

סמל שלמה (סולי) פיורנטינו

גדוד השריון 94 [9212] נפל כ"ג בתשרי תשל"ד (19.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

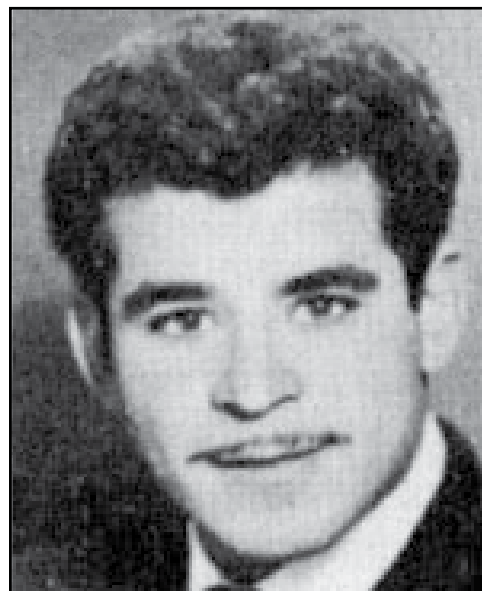
קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94%20%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%A0%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%95/EN_284EB8E33DE9F9F461504CC5BD620075](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%94%20%D7%A4%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%A0%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%95/EN_284EB8E33DE9F9F461504CC5BD620075)

טוראי ראשון משה פרץ

מפקדת החטיבה
נפל כ"ט באייר תשנ"ז (08.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

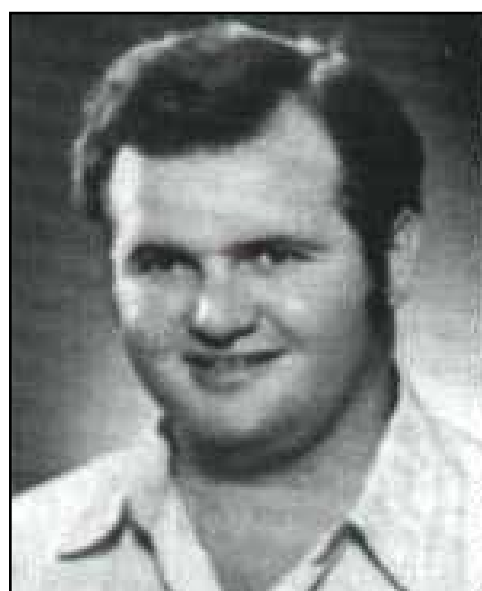

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%A9%D7%94%20%D7%A4%D7%A8%D7%A5/EN_11E1D70E14AC9D564626DD0F5731E85F](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%A9%D7%94%20%D7%A4%D7%A8%D7%A5/EN_11E1D70E14AC9D564626DD0F5731E85F)

רב טוראי ישראל (אירי) צימר

מפקדת החטיבה
נפל כ"א בתמוז תשל"א (14.07.1971)
בעת מילוי תפקידו בבקעה
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי באר שבע

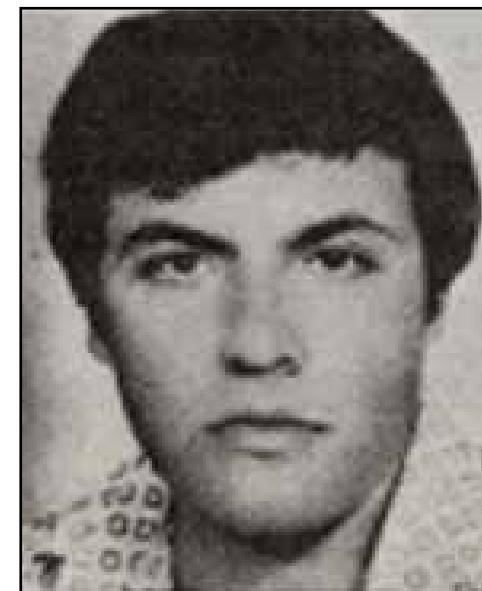

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%20%D7%A6%D7%99%D7%9E%D7%A8/EN_22455BCBF3E7DB8E2088B10E2CD29707](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%20%D7%A6%D7%99%D7%9E%D7%A8/EN_22455BCBF3E7DB8E2088B10E2CD29707)

סמל יצחק פרץ

גדוד השריון 61 [9206]
נפל י"ג בשבט תשל"ד (05.02.1974)
במלחמת יום הכיפורים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

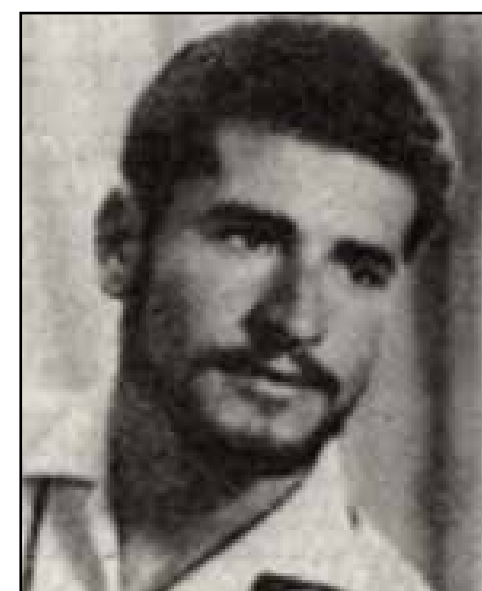

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%A4%D7%A8%D7%A5/EN_8368BE47B776D07CA8E38EC839DFB84A](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%A4%D7%A8%D7%A5/EN_8368BE47B776D07CA8E38EC839DFB84A)

סמל מסעוד פרץ

גדוד השריון 125 [9215]
נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%A1%D7%A2%D7%95%D7%93%20%D7%A4%D7%A8%D7%A5/EN_B9FAE9AF9EEB110CA76F4E84614B5037](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%A1%D7%A2%D7%95%D7%93%20%D7%A4%D7%A8%D7%A5/EN_B9FAE9AF9EEB110CA76F4E84614B5037)

סגן מיכאל קרונופלד

גדוד השריון 94 [9212]
 נפל י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי חולון

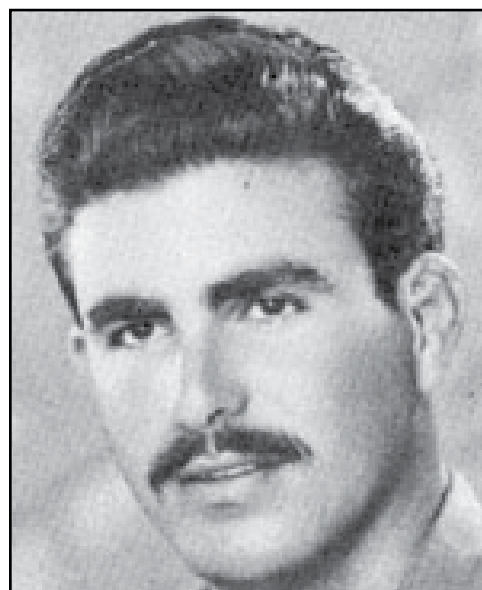

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%99%D7%9B%D7%90%D7%9C%20%D7%A7%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%A0%D7%A4%D7%9C%D7%93/EN_07C3557D743C1FB553CFAF22F53FAA22](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%99%D7%9B%D7%90%D7%9C%20%D7%A7%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%A0%D7%A4%D7%9C%D7%93/EN_07C3557D743C1FB553CFAF22F53FAA22)

סמל יצחק קשקש

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל ו' בסיון תשכ"ז (14.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%A7%D7%A9%D7%A7%D7%A9/EN_DC5FED86662ED49EF1E84D1E9BDC5449](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A6%D7%97%D7%A7%20%D7%A7%D7%A9%D7%A7%D7%A9/EN_DC5FED86662ED49EF1E84D1E9BDC5449)

רב טוראי דוד קונדו

גדוד השריון 61 [9206]
 נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%93%D7%95%D7%93%20%D7%A7%D7%95%D7%A0%D7%93%D7%95/EN_F1FB69CD51ADB4907CF4D9B200CFA1AB](https://www.izkor.gov.il/%D7%93%D7%95%D7%93%20%D7%A7%D7%95%D7%A0%D7%93%D7%95/EN_F1FB69CD51ADB4907CF4D9B200CFA1AB)

רב טוראי עובדיה (עובד) קימה

גדוד השריון 61 [9206]
 נפל י"ג בתשרי תשל"ד (09.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

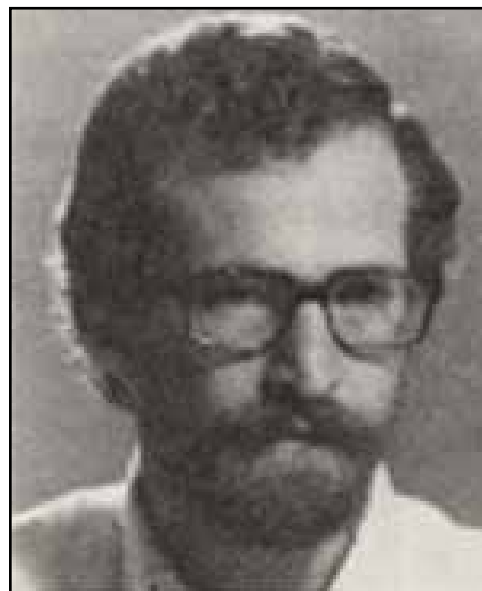
[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A2%D7%95%D7%91%D7%93%D7%99%D7%94%20%D7%A7%D7%99%D7%9E%D7%94/EN_BFAE4161940054B70D94D829DDDEBB17](https://www.izkor.gov.il/%D7%A2%D7%95%D7%91%D7%93%D7%99%D7%94%20%D7%A7%D7%99%D7%9E%D7%94/EN_BFAE4161940054B70D94D829DDDEBB17)

סמל ראשון גיורא שחר מרקוביץ

גדוד הסיור 288
נפל ט"ו בתשרי תשל"ד (11.10.1973)
במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%92%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%90%20%D7%A9%D7%97%D7%A8%20%D7%9E%D7%A8%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%99%D7%A5/EN_66E460D7FE2FE4C06E4ED1AE5D6FD56E](https://www.izkor.gov.il/%D7%92%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%90%20%D7%A9%D7%97%D7%A8%20%D7%9E%D7%A8%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%99%D7%A5/EN_66E460D7FE2FE4C06E4ED1AE5D6FD56E)

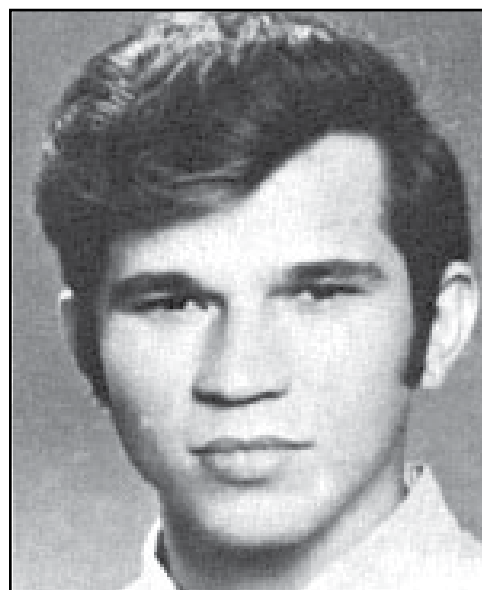

סמל אהרון שירז (שורצמן)

גדוד השריון 94 [9212]
נפל ט' באב תשל"ד (28.07.1974)
בעת מילוי תפקידו
מקום מנוחתו בית העלמין מגדיאל (חלקה צבאית)

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%90%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%9F%20%D7%A9%D7%99%D7%A8%D7%96%20%D7%A9%D7%95%D7%A8%D7%A6%D7%9E%D7%9F/EN_163491172C71BBDFB25C560A480E6573](https://www.izkor.gov.il/%D7%90%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%9F%20%D7%A9%D7%99%D7%A8%D7%96%20%D7%A9%D7%95%D7%A8%D7%A6%D7%9E%D7%9F/EN_163491172C71BBDFB25C560A480E6573)

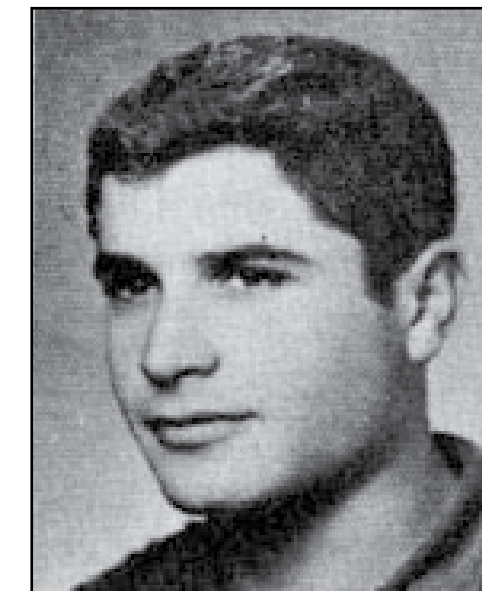

סמל ראשון יורם (יוריק) רוטפלד

פלוגת הסיור
נפל כ"ח באייר תשכ"ז (07.06.1967)
במלחמת ששת הימים בסיני
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי קריית שאול

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%9D%20%D7%A8%D7%95%D7%98%D7%A4%D7%9C%D7%93/EN_55540C6350E86F800C6E9AA44D9BA4D5](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%9D%20%D7%A8%D7%95%D7%98%D7%A4%D7%9C%D7%93/EN_55540C6350E86F800C6E9AA44D9BA4D5)

רב טוראי יעקב (ייקו) שבתאי

גדוד השריון 61 [9206]
נפל כ"ט בחשון תשל"ל (09.11.1969)
בעת מילוי תפקידו באזור ים המלח
מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי הר הרצל

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%20%D7%A9%D7%91%D7%AA%D7%90%D7%99/EN_FD4B54DC1D631233A68A04CA3B5CE12D](https://www.izkor.gov.il/%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%20%D7%A9%D7%91%D7%AA%D7%90%D7%99/EN_FD4B54DC1D631233A68A04CA3B5CE12D)

סגן אלוף טוביה תורן טרון

גדוד השריון 125 [9215]
 נפל כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973)
 במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי חיפה

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%98%D7%95%D7%91%D7%99%D7%94%20%D7%AA%D7%95%D7%A8%D7%9F%20%D7%98%D7%A8%D7%95%D7%9F/EN_82EC71B628BB05A90270E04C2B606584](https://www.izkor.gov.il/%D7%98%D7%95%D7%91%D7%99%D7%94%20%D7%AA%D7%95%D7%A8%D7%9F%20%D7%98%D7%A8%D7%95%D7%9F/EN_82EC71B628BB05A90270E04C2B606584)

סמל מרדכי שלומי

גדוד 125 [9215]
 נפל כ"ז באייר תשכ"ז (06.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין הצבאי חיפה

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%9E%D7%A8%D7%93%D7%9B%D7%99%20%D7%A9%D7%9C%D7%95%D7%9E%D7%99/EN_C0C87D3BF4E0853E1F7F36DBDEF40376](https://www.izkor.gov.il/%D7%9E%D7%A8%D7%93%D7%9B%D7%99%20%D7%A9%D7%9C%D7%95%D7%9E%D7%99/EN_C0C87D3BF4E0853E1F7F36DBDEF40376)

רב טוראי שרגא-פייבל שמידלר

פלוגת הסיור
 נפל ב' בסיון תשכ"ז (10.06.1967)
 במלחמת ששת הימים בסיני
 מקום מנוחתו בית העלמין האזרחי בני ברק-זכרון מאיר

קישור לרשומת החלל באתר יזכור:

[HTTPS://WWW.IZKOR.GOV.IL/%D7%A9%D7%A8%D7%92%D7%90-%D7%A4%D7%99%D7%99%D7%91%D7%9C%20%D7%A9%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%9C%D7%A8/EN_74067F4B33D6DC5E14922DF3B5327DEB](https://www.izkor.gov.il/%D7%A9%D7%A8%D7%92%D7%90-%D7%A4%D7%99%D7%99%D7%91%D7%9C%20%D7%A9%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%9C%D7%A8/EN_74067F4B33D6DC5E14922DF3B5327DEB)

נזכור אותם תמיד

מי שחלם
מילים: דידי מנוסי, לחן: יוחנן זראי

מי שחלם לו, ונשאָר לו החלום,
מי שלחם הוא לא ישכח על מה לחם,
מי שנשאָר ער כל הלילה עוד יראה אור יום,
מי שהלך הוא לא ישוב עוד לעולם.

מי שהבטיח לא הניח את חרבו,
מי שקראו לו הוא הלך בראש כולם
מי שאהב לו – עוד צפויים לו אהבות רבות.
מי שהלך הוא לא יאהב עוד לעולם.

והקרים עוד בוערים באש זריחות,
ובין ערביים עוד נושבת רוח-ים
אלף פרחים עוד משמחים כל לב בשלל פריחות,
מי שהלך הוא לא יראה זאת לעולם.

מי שחלם והתגשם לו החלום,
מי שלחם עד ששמע קול מנצחים
מי שעבר את כל הלילה וראה אור יום,
הוא לא יניח שנשכח את ההולכים.

מי שהבטיח וזכה גם לקיים,
מי שהצליח לחזור מן הדרכים,
מי שקאב אָבל הבין שהקאב אילם
הוא לא יניח שנשכח את ההולכים.

והקרים עוד יבערו באש זריחות
ובין ערבים תנשב עוד רוח ים
אלף פרחים עוד משמחים כל לב בשלל פריחות
הם שיעידו, כי זכרנו את כולם.

והקרים עוד יבערו באש זריחות,
ובין ערביים תנשב עוד רוח-ים,
אלף פרחים עוד יפרחו בין ובתוך שוחות
הם שיעידו כי זכרנו את כולם.

חטיבת "אגרוף הברזל" רשמה דפים מפוארים בתולדות צה"ל וחיל השריון:

במלחמת ששת הימים בסיני, כאשר הגיעה למיתלה, כלאה את הצבא המצרי במרחבי סיני והביאה לכניעתו במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן, כאשר גרשה את הצבא הסורי מדרום הרמה ובלמה את הדיביזיה העירקית במובלעת.

במלחמת שלום הגליל בקרבות עם הצבא הסורי בגזרה המזרחית בלבנון.

ייחודו של ספר זה, הסוקר 60 שנות לחימה ועשייה, מהקמת החטיבה בשנת 1961 ועד היום 2021, הוא כי נכתב כולו על-ידי אנשי החטיבה, אשר רוח הלחימה, רוח ההתנדבות ומקצוענות ללא פשרות, היוו ומהווים מרכיב מרכזי להצלחת החטיבה בקרב ובמילוי המשימות השוטפות.

"נוקשים כפלדה, מהירים כברק ואיתנים ברוחנו"

מפקד החטיבה, אל"מ יששכר (ישכה) שדמי

אגרוף הברזל

